

รูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร
MODEL FOR WATER MANAGEMENT
ACCORDING TO BUDDHIST METHOD OF PHICHIT PROVINCE

นายอำพล ปุญญา

ดุขฎฐฎีฎนฎฐฎนี้เป็ฎนส่วหน้ฎงการค้กษา
ตามหล้กสฎฐฎปรฎฎฎฎฎพุฎฐฎศาสฎฐฎดุขฎฐฎบัฎณฎฐฎฎ
สากษาวุชารฎฐฎประศาสนศาสฎฐฎ

บัฎณฎฐฎฎวทุฎยาล้ฎ
มหาวทุฎยาล้ฎมหาคุพาลงกรณราชวทุฎยาล้ฎ
พุฎฐฎค้กรากษ ๒๕๕๘

รูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร

นายอำพล ปุญญา

คุณูปการนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๙

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

**Model for Water Management
According to Buddhist Method of Phichit Province**

Mr.Amphon Poonya

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for the Degree of
Doctor of Philosophy
(Public Administration)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Bangkok, Thailand
C.E.2016

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
เรื่อง "รูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร" เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

(พระมหาสมปурณ์ วุฑฒิกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบคุณวุฒิบัณฑิต

ประธานกรรมการ

(รศ.ดร.สมาน งามสนิท)

กรรมการ

(ผศ.ดร.วิษุกร นาคอน)

กรรมการ

(ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง)

กรรมการ

(ดร.อนุวัต กระสังข์)

กรรมการ

(ผศ.ดร.พีเชษฐ ทั้งโต)

คณะกรรมการควบคุมคุณวุฒิบัณฑิต

ดร.อนุวัต กระสังข์

ประธานกรรมการ

ผศ.ดร.พีเชษฐ ทั้งโต

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(นายอำพล ปุण्या)

ชื่อคุณนิพนธ์ : รูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร
ผู้วิจัย : นายอำพล ปุญญา
ปริญญา : พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์)
คณะกรรมการควบคุมคุณนิพนธ์ : ดร.อนุวัติ กระสังข์, พธ.บ. (พระพุทธรักษา), พธ.ม., พธ.ด.
(รัฐประศาสนศาสตร์ B.A. (Buddhist Studies), M.A. (Buddhist Studies), Ph.D. (Public Administration)
: ผศ.ดร.พิเชฐ ทังโต, พธ.บ. (การบริหารการศึกษา), M.A. (Public Administration), Ph.D. (Public Administration)
วันสำเร็จการศึกษา : ๓๐ มีนาคม ๒๕๖๐

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ ๑) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปและปัญหาในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร ๒) เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและหลักพุทธวิธีกับการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร และ ๓) เพื่อเสนอรูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร

การศึกษาครั้งนี้เป็นวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้มุ่งเน้นศึกษาการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร โดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยแบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้างกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๒๕ รูป/คน และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) กับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๙ รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ สัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและบันทึกการสนทนากลุ่มเฉพาะ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

๑. สภาพทั่วไปและปัญหาในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร แบ่งออกเป็น ๔ ด้านด้วยกัน ๑) ด้านการบริหารองค์กรที่ดี คือพื้นที่ของจังหวัดพิจิตรเป็นกลุ่มต่ำแม่น้ำไหลผ่าน รับน้ำในฤดูกาลน้ำหลาก การบริหารจัดการน้ำในระดับจังหวัดไม่มีหน่วยงานหลักรับผิดชอบ ขาดการรวมแผนแม่บทหลัก ขาดการจัดทำข้อมูลฝั่งน้ำในพื้นที่ ๒) ด้านการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษา คือ มีปัญหาการกัดเซาะที่หลากมาตามฤดู ขาดแหล่งกักเก็บน้ำ พื้นที่สาธารณประโยชน์ถูกบุกรุก การขุดลอกคลองยังเก็บน้ำไว้ไม่ได้ ขาดฝายและประตูเปิดปิดในลำคลอง ๓) ด้านการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและกลุ่มผู้ใช้น้ำ คือ ขาดการมีส่วนร่วม ขาดการรวมกลุ่มที่เข้มแข็งจากผู้ใช้น้ำที่แท้จริง มีการแย่งชิงน้ำเพื่อการเกษตร และ ๔) ด้านผลสัมฤทธิ์ของงาน คือ ยังมีปัญหาเรื่องน้ำท่วมและน้ำแล้งในพื้นที่ของจังหวัดพิจิตร

๒. แนวคิด ทฤษฎีและหลักพุทธวิธีกับการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร นำเกณฑ์การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการฝายส่งน้ำและบำรุงรักษา แบ่งเป็น ๔ หมวด ทั้งนี้ ได้นำปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการบริหารจัดการน้ำมาใช้ให้เกิดความเหมาะสม ความพอดี คือการนำหลักสัพพายะ ๗

มาเป็นส่วนช่วยเสริมในการบริหารจัดการน้ำให้เกิดความเหมาะสมขึ้น ๑) การบริหารองค์กรที่ดี ตามหลักสัปปายะ ๗ ต้องอยู่ในพื้นที่ที่เหมาะสม สามารถเดินทางไปได้สะดวก มีการประชุมกันอย่าง สม่ำเสมอ บุคลากรในองค์กรจะต้องมีความรู้ความสามารถเฉพาะทาง ต้องมีงบประมาณที่เพียงพอ อยู่ในภูมิภาคที่ดีและมีเสถียรภาพในการปฏิบัติงาน ๒) การบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษา ตามหลักสัปปายะ ๗ ต้องมีการพัฒนาแหล่งจัดเก็บน้ำให้ดี ต้องมีการขุดลอกคลอง ต้องมีข้อตกลง ร่วมกัน ต้องมีคณะกรรมการลุ่มน้ำในระดับต่างๆ ต้องมีน้ำเพื่อประกอบอาชีพ ต้องมีการกักเก็บน้ำใน ฤดูน้ำหลาก ต้องมีน้ำใช้ในการอุปโภคบริโภคอย่างเพียงพอ ๓) การมีส่วนร่วมขององค์กรผู้ใช้น้ำและ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ตามหลักสัปปายะ ๗ ประชาชนต้องเสียสละพื้นที่บางส่วนเพื่อสร้างแหล่งกักเก็บน้ำ ต้องกำจัดสิ่งปฏิกูลที่ขวางทางน้ำ ต้องเข้าร่วมประชุมกลุ่มร่วมกัน จะต้องมีการจัดตั้งกลุ่มอย่างเป็น รูปธรรม ต้องได้ใช้น้ำอย่างเท่าเทียมกัน ต้องร่วมกันดูแลสิ่งแวดล้อม ต้องมีน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค ๔) ผลสัมฤทธิ์ของงานตามหลักสัปปายะ ๗ ต้องมีคณะกรรมการทำงานที่แน่นอน ต้องมีความรู้ ความสามารถมีอำนาจสั่งการ ต้องมีเส้นทางระบายน้ำที่ดี ต้องมีข้อตกลงร่วมกัน ต้องมีแหล่งน้ำชุมชน ต้องมีการจัดเก็บน้ำ ต้องมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

๓. รูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร แบ่งเป็น ๔ ด้าน คือ

๑) การบริหารองค์กรที่ดี ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่เหมาะสมคืออยู่ในภูมิภาคที่ดี สามารถเดินทางไปได้ สะดวก บุคลากรภายในองค์กรมีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการน้ำ มีการประชุมกัน สม่ำเสมอ องค์กรมีงบประมาณที่เพียงพอและมีเอกภาพในการปฏิบัติงาน ๒) การบริหารจัดการน้ำ และบำรุงรักษา มีการพัฒนาพื้นที่แหล่งจัดเก็บน้ำให้ดี โดยมีการขุดลอกคลองเพื่อกักเก็บน้ำในฤดูน้ำ หลาก มีคณะกรรมการลุ่มน้ำในระดับต่างๆ เข้ามาดูแล มีการพูดคุย ตกลงกันในเรื่องน้ำ ประชาชนมี น้ำใช้ในการอุปโภคบริโภค มีน้ำประกอบอาชีพอย่างเพียงพอ ๓) การมีส่วนร่วมขององค์กรผู้ใช้น้ำ ชลประทานและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้เสียสละพื้นที่บางส่วนเพื่อสร้างแหล่งกักเก็บน้ำ มีการจัดตั้งกลุ่ม ผู้ใช้น้ำอย่างเป็นรูปธรรม มีการประชุมกลุ่มร่วมกันเพื่อรณรงค์เรื่องดูแลสิ่งแวดล้อม กำจัดสิ่งปฏิกูลที่ ขวางทางน้ำไหล เพื่อให้ประชาชนมีน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคอย่างเท่าเทียมกัน ๔) ผลสัมฤทธิ์ของงาน มีคณะกรรมการบริหารจัดการน้ำระดับจังหวัดที่ชัดเจน ที่มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการ น้ำ มีอำนาจสั่งการอย่างแท้จริง มีแหล่งน้ำชุมชนเพื่อใช้จัดเก็บน้ำหลากตามฤดูกาลโดยมีเส้นทาง ระบายน้ำที่ดี โดยที่กลุ่มมีข้อตกลงการใช้น้ำร่วมกันและประชาชนในพื้นที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

Dissertation title : Model for Water Management According to Buddhist Method of Phichit Province

Researcher : Mr. Amphon Punya

Degree : Doctor of Philosophy (Public Administration)

Dissertation Advisor Committee:

: Dr.Anuwat Krasang, B.A. (Buddhist Studies), M.A. (Buddhist Studies), Ph.D. (Public Administration)

: Asst.Prof. Dr.Phichet Tangto, B.A.(Educational Administration), M.A.(Public Administration), Ph.D. (Public Administration)

Graduation date : March 30, 2017

Abstract

The objectives of this research are 1) to study the general condition and problems in water management of Phichit province 2) to study the concept, theory and Buddhist principles in water management of Phichit province and 3) to propose the water management model according to Buddhist principles of Phichit province.

This study is based on qualitative research method. The researcher focuses to study the water management according to Buddhist principles in Phichit province by in-depth interview with 25 significant informants and focus group discussion with 9 experts. The research tools were interview model and focus group discussion records. The data was analyzed by analyzing descriptive content.

The result of the research found that

1. General condition and problem in water management of Phichit province was divided into altogether 4 aspects. 1) Good organization management: Phichit province's area is a lowland with flowing river, receives water during flood season. Whereas, there is no main host for water management in provincial level, lack of master plan, lack of water management plan in areas. 2) Water management and preservation; problem of water storage according to the flood season, lack of water reservoirs, trespassing to public interest areas, dredging canals still cannot store the water, lack of weir and floodgates to open and close the canals 3. Participation of stakeholders and water using groups have lack of participation, lack of strong group integration from actual water users, usurpation of water for agriculture 4. Achievement of the work; still have problems about flooding and drought in the areas of Phichit province.

2. Concept, theory and Buddhist principles in water management of Phichit province led the quality development criteria for water supplying management and preservation are divided into 4 categories. Whereas, led the factors that promotes the water management to be used suitably, adequately through 7 Sappaya dhamma principles (supporting conditions) as a part to enhance in water management to be more suitable. 1) Good organization management according to 7 Sappaya dhamma (supporting conditions) must be in the suitable area, convenient to travel, meeting each other regularly, personnel in the organization must have specific knowledge, have sufficient budget, must be located in good terrain and stable for operation. 2) Water management and preservation according to the 7 Sappaya dhamma must develop water storage in good condition, dredging canals, having discussions, must have river basin committee in different levels, having water to use in occupations, water retention during flood season, and sufficient water for consumption. 3) Participation of water usage organization and stakeholders according to 7 Sappaya dhamma are people must sacrifice some of their area for building water storage, remove the sewage blocking the water, attending group meetings, building groups concretely, water must be used equally, looking after environment together and having water for consumption. 4) Achievement of the work according to 7 Sappaya dhamma principles must have working committee for sure, must be knowledgeable and able to command, must have good drainage path, do agreement together, must have the community water source, water storage and better life quality.

3. Water management model according to Buddhist principles of Phichit province are divided into 4 aspects: 1) Good organization management; located in suitable area which is in good terrain, convenient to travel, personnel within the organization are knowledgeable in water management, having meetings and discussion regularly, organization have sufficient budget and unity in operation. 2) Water management and preservation; water storage area are well developed by dredging canals to store the water during flood season, having river basin committee in different levels to take care, discussions and making agreements about water, people have water for consumption as well as, sufficient water using in occupations. 3) Participation of irrigation water users and stakeholders sacrificed some areas for building water storage and creating groups for water users substantially, attending meetings together to campaign for environmental care, clearing the sewage blocking the water flowing path and to make people have water for consumption equally. 4) Achievement of the work

(2)

there are obvious water management committee in provincial levels with knowledgeable in water management, have real authority to command, having community water source to store flooded water according to the season by good drainage path, by group to have agreement in using water together and people in the area have better quality of life.

กิตติกรรมประกาศ

ดุชนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ด้วยความเมตตาอนุเคราะห์ของ คณะกรรมการที่ปรึกษา ประกอบด้วย อาจารย์ ดร.อนุวัต กระจ่าง และ ผศ.ดร.พิเชฐ ทั้งโต ที่กรุณาเสียสละเวลาอันมีค่า ช่วยตรวจสอบความถูกต้องทั้งด้านภาษา เนื้อหา วิธีดำเนินการวิจัย และเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัยที่ผู้วิจัยมีข้อติดขัดให้กระจ่างจนสามารถทำงานจนบรรลุเป้าหมาย

ขอขอบพระคุณท่านผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย ทั้ง ๕ ท่าน คือ พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา, ดร., พระปลัดระพี นพธิสาโร, ดร., อาจารย์ ดร.สุวัฒน์ รักขันโท, อาจารย์ ดร.ยุทธนา ประณีต, อาจารย์ ดร.ประเสริฐ ธิลาว และขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญในการสนทนากลุ่มเฉพาะทั้ง ๙ ท่าน คือ พระครูสิริสุตโสภณ, ดร., ศ.ดร.กฤษ เพิ่มทันจิตต์, รศ.ดร.สมาน งามสนิท, รศ.ดร.สุรินทร์ นิยมางกูร, ผศ.ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์, อาจารย์ ดร.ยุทธนา ปราณีต, ดร.เลิศ มีช้าง, นายเบญจกุล ปิ่นสุข, นางสาวทิพย์สุดา ภูมิพาณิชย์, ซึ่งเป็นตัวแทนพระสงฆ์ ชุมชน และนักวิชาการที่ให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์แก่การทำวิทยานิพนธ์จนสำเร็จด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณพระเดชพระคุณหลวงพ่พระครูพิสิฐคณาภิรักษ์, ดร. เจ้าอาวาสวัดชัยมงคล และพระครูสิริสุตโสภณ, ดร. เจ้าอาวาสวัดสำนักขุนเณร ที่ได้โปรดเมตตา มอบโอกาสและสนับสนุนทุนการศึกษาให้แก่ผู้วิจัยจนได้ศึกษาในระดับดุชนิพนธ์ ขอกราบขอบพระคุณพระครูวิโชติสิขกิจ, ดร. ผู้อำนวยการหน่วยวิทยบริการฯ วัดพุทธชะวันโชติการาม จังหวัดพิจิตร ที่ได้มอบโอกาสให้ได้เข้ามาทำหน้าที่เป็นอาจารย์พิเศษสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธและได้เปิดโอกาสให้ผู้วิจัยได้มีโอกาสมาศึกษาต่อในหลักสูตรพุทธศาสตรดุชนิพนธ์ สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ขอขอบพระคุณ รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม ผู้อำนวยการศูนย์บัณฑิตศึกษา หลักสูตรพุทธศาสตรดุชนิพนธ์ สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์ และสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ ที่ได้สนับสนุนการศึกษาจนผลักดันให้งานวิจัยลุล่วงได้ดี พร้อมทั้งคณาจารย์ทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ตลอดจนเพื่อนนิสิตทุกท่าน ที่คอยให้กำลังใจและคำปรึกษาดีๆ มามอบให้ผู้วิจัยตลอดมา

คุณงามความดีของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบให้กับผู้มีพระคุณทุกๆ ท่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บิดา มารดา ครู อาจารย์ เพื่อนร่วมงาน และเพื่อนร่วมชั้นเรียนที่เป็นกำลังใจสนับสนุนในทุกๆ เรื่องที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชา และที่ร่วมกันสรรค์สร้างงานวิจัยฉบับนี้ให้แก่ผู้วิจัยจนประสบผลสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

นายอำพล ปุญญา

๓๐ มีนาคม ๒๕๖๐

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(๑)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(๓)
กิตติกรรมประกาศ	(๕)
สารบัญ	(๖)
สารบัญตาราง	(๘)
สารบัญแผนภาพ	(๑๒)
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	(๑๓)
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๖
๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๖
๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย	๖
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๗
๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๘
บทที่ ๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๙
๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีการบริหารจัดการ	๙
๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำ	๓๕
๒.๓ หลักพุทธวิธีการบริหารจัดการน้ำ	๗๐
๒.๔ ข้อมูลพื้นที่วิจัย	๘๒
๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๘๘
๒.๖ กรอบแนวคิดการวิจัย	๙๘
บทที่ ๓ ระเบียบวิธีวิจัย	๑๐๐
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๑๐๐
๓.๒ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	๑๐๐
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๑๐๒
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๑๐๕
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล	๑๐๖
บทที่ ๔ ผลการวิจัย	๑๐๗
๔.๑ ข้อมูลทั่วไปในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร	๑๐๗
๔.๒ การบริหารจัดการน้ำตามหลักสัปปายะ ๗ ของจังหวัดพิจิตร	๑๓๖

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
๔.๓ รูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร	๒๑๒
๔.๔ องค์กรความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย	๒๔๗
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	๒๗๐
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๒๗๐
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย	๒๘๓
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๓๐๔
บรรณานุกรม	๓๐๖
ภาคผนวก	๓๑๘
ภาคผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย หนังสือขอความ อนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์	๓๑๙
ภาคผนวก ข รายนามผู้ให้ข้อมูลเพื่อการวิจัยและหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการ สัมภาษณ์	๓๒๖
ภาคผนวก ค ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) และหนังสือขอความอนุเคราะห์	๓๔๖
ภาคผนวก ง ภาพประกอบการสัมภาษณ์และภาพประกอบการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)	๓๖๗
ประวัติผู้วิจัย	๓๘๒

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
๒.๑	แสดงแนวคิดการบริหารจัดการ	๑๒
๒.๒	แสดงความสำคัญของการบริหารจัดการ	๑๖
๒.๓	แสดงกระบวนการบริหารจัดการ	๒๐
๒.๔	แสดงทฤษฎีการบริหารจัดการ	๒๘
๒.๕	แสดงทฤษฎีความต้องการ	๓๔
๒.๖	แสดงแนวคิดการบริหารจัดการน้ำ	๖๘
๒.๗	แสดงพฤติกรรมกับการบริหารจัดการน้ำ	๘๒
๒.๘	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำ	๙๒
๒.๙	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมในการบริหารจัดการ	๙๖
๔.๑	แสดงความถี่เกี่ยวกับประเด็นสภาพทั่วไปเกี่ยวกับการบริหารองค์กรที่ดีในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร	๑๑๑
๔.๒	แสดงความถี่เกี่ยวกับประเด็นสภาพทั่วไปเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร	๑๑๖
๔.๓	แสดงความถี่เกี่ยวกับประเด็นสภาพทั่วไปเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมขององค์กรผู้ใช้น้ำและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร	๑๒๖
๔.๔	แสดงความถี่เกี่ยวกับประเด็นสภาพทั่วไปเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ของงานในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร	๑๓๔
๔.๕	แสดงความถี่เกี่ยวกับรูปแบบการบริหารองค์กรที่ดีตามหลักสแปยะ ๗ ด้าน อาวาสสแปยะ ในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร เพื่อแสดงให้เห็นความถี่ในแต่ละประเด็น	๒๑๒
๔.๖	แสดงความถี่เกี่ยวกับรูปแบบการบริหารองค์กรที่ดีตามหลักสแปยะ ๗ ด้าน โคจรสแปยะ ในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร เพื่อแสดงให้เห็นความถี่ในแต่ละประเด็น	๒๑๓
๔.๗	แสดงความถี่เกี่ยวกับรูปแบบการบริหารองค์กรที่ดีตามหลักสแปยะ ๗ ด้าน ภัตสสแปยะ ในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร เพื่อแสดงให้เห็นความถี่ในแต่ละประเด็น	๒๑๔
๔.๘	แสดงความถี่เกี่ยวกับรูปแบบการบริหารองค์กรที่ดีตามหลักสแปยะ ๗ ด้าน ปุคคลสแปยะ ในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร เพื่อแสดงให้เห็นความถี่ในแต่ละประเด็น	๒๑๕
๔.๙	แสดงความถี่เกี่ยวกับรูปแบบการบริหารองค์กรที่ดีตามหลักสแปยะ ๗ ด้าน โภชนสแปยะ ในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร เพื่อแสดงให้เห็นความถี่ในแต่ละประเด็น	๒๑๖

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
๔.๓๑	แสดงความถี่เกี่ยวกับรูปแบบผลสัมฤทธิ์ของงานตามหลักสัปปายะ ๗ ด้าน อตุสัปปายะ ในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร เพื่อแสดงให้เห็นความถี่ ในแต่ละประเด็น	๒๓๙
๔.๓๒	แสดงความถี่เกี่ยวกับรูปแบบผลสัมฤทธิ์ของงานตามหลักสัปปายะ ๗ ด้าน อิริยปถสัปปายะ ในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร เพื่อแสดงให้เห็น ความถี่ในแต่ละประเด็น	๒๔๐

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
๒.๑	แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย	๙๘
๔.๑	สภาพทั่วไปในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร	๑๓๕
๔.๒	สรุปสภาพทั่วไปในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร	๒๔๘
๔.๓	การวิเคราะห์การบริหารองค์กรที่ดีตามหลักสัปปายะ ๗	๒๕๐
๔.๔	การวิเคราะห์การบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาตามหลักสัปปายะ ๗	๒๕๒
๔.๕	การวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้ใช้น้ำและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตามหลัก สัปปายะ ๗	๒๕๔
๔.๖	การวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ของงาน ตามหลักสัปปายะ ๗	๒๕๗
๔.๗	กระบวนการบริหารจัดการน้ำ	๒๖๐
๔.๘	รูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร	๒๖๑
๔.๙	ผังโครงสร้างการดำเนินงานตามรูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธี ของจังหวัดพิจิตร	๒๖๘

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

๑. คำย่อชื่อคัมภีร์พระไตรปิฎก

อักษรย่อในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ใช้อ้างอิงจากคัมภีร์พระไตรปิฎก ฉบับภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พ.ศ. ๒๕๓๙ เป็นหลัก โดยใช้ระบบย่อคำ ดังต่อไปนี้

พระวินัยปิฎก

วิ.จ. (ไทย)	= วินัยปิฎก จุฬวรรค	(ภาษาไทย)
วิ.มหา. (ไทย)	= วินัยปิฎก ภิกขุวิภังค์	(ภาษาไทย)

พระสุตตันตปิฎก

ขุ.ธ. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ธัมมบท	(ภาษาไทย)
ที.ม. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวรรค	(ภาษาไทย)
ที.สี. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค	(ภาษาไทย)
ม.อ. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย อุปริปัณณาสก์	(ภาษาไทย)
อง.ติก. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ทิกนินบาต	(ภาษาไทย)
อง.ทุก. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ทุกนินบาต	(ภาษาไทย)
อง.นวก. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย นวกนินบาต	(ภาษาไทย)
อง.นวก. (บาลี)	= สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย นวกนินปาตปาลี	(ภาษาบาลี)
อง.สตตก. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย สัตตกนินบาต	(ภาษาไทย)

พระอภิธรรมปิฎก

อภิ.ปุ. (ไทย)	= อภิธรรมปิฎก ปุคคลบัญญัติ	(ภาษาไทย)
อภิ.วิ. (ไทย)	= อภิธรรมปิฎก วิภังค์	(ภาษาไทย)

๒. การระบุหมายเลขพระไตรปิฎก

ในงานวิจัยเล่มนี้ ใช้พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พ.ศ. ๒๕๓๙ เป็นหลักการอ้างอิงพระไตรปิฎกใช้ระบบระบุ เล่ม/ข้อ/หน้า เช่น ขุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๓๒๑-๓๒๒/๗๒ หมายความว่า การอ้างอิงนั้นระบุถึง สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ธัมมบท ฉบับภาษาไทย พระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๕ ข้อที่ ๓๒๑-๓๒๒ หน้า ที่ ๗๒ เป็นต้น

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

น้ำเป็นทรัพยากรพื้นฐานที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิตของสิ่งมีชีวิต ทั้งพืช สัตว์ รวมทั้งมนุษย์ด้วย คนเรามีชีวิตอยู่ได้ไม่เกิน ๓ วันหากขาดน้ำ และน้ำยังมีความสำคัญต่อทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรดินแร่ธาตุต่างๆ และน้ำมีผลต่อความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศธรรมชาติ ซึ่งเป็นต้นกำเนิดของน้ำและลำน้ำสาขาเป็นแหล่งสะสมน้ำที่มีขนาดใหญ่จนมีปริมาณเพียงพอเกิดเป็นสายน้ำ ไหลลงสู่พื้นที่ราบลุ่ม สิ่งมีชีวิตทั้งมนุษย์ พืช และสัตว์ได้อาศัยแม่น้ำลำธารในการดำรงชีวิต^๑ ในขณะที่การเก็บกักน้ำหรือการชะลอน้ำตามธรรมชาติลดลง ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศนำไปสู่ปัญหาน้ำท่วม และขาดแคลนน้ำที่ทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ยังมีการระบายน้ำเสียทิ้งจากภาคการเกษตร อุตสาหกรรมและชุมชนลงสู่แหล่งน้ำ ส่งผลให้เกิดปัญหาด้านคุณภาพน้ำเพิ่มขึ้นอีกด้วย ที่ผ่านมา แม้ว่าประเทศไทยได้กำหนดแนวนโยบาย ตลอดจนจัดทำแผนแม่บทที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำมาอย่างต่อเนื่อง แต่เนื่องจากสภาพปัญหาที่แปรเปลี่ยนตลอดเวลา ทำให้นโยบายและแผนแม่บทที่เกี่ยวข้องกับน้ำดังกล่าวไม่อาจครอบคลุมในทุกปัจจัยของปัญหา ประกอบกับความไม่ชัดเจนของการบูรณาการแผนงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานราชการทั้งส่วนกลางและท้องถิ่นที่รับผิดชอบ จึงไม่สามารถแก้ไขปัญหาน้ำที่ยั่งยืนได้^๒

ทั้งนี้ เนื่องจากขาดการบริหารจัดการน้ำที่เหมาะสม มีการใช้ประโยชน์ที่ดินไม่ถูกต้องตามศักยภาพของพื้นที่ ประกอบกับการเพิ่มขึ้นของประชากรและการพัฒนาความเจริญของประเทศทำให้สภาพธรรมชาติถูกเปลี่ยนแปลง ซึ่งความเสียหายที่เกิดจากน้ำท่วมและการขาดแคลนน้ำหรือภัยแล้งนั้นย่อมส่งผลกระทบต่อผลผลิตทางการเกษตรและชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน อันมีผลร้ายแรงต่อปัญหาเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจน ความมั่นคงของชาติอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้^๓ ซึ่งพื้นที่ลุ่มน้ำภาคเหนือมีสภาพภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นที่ลาดชันและเป็นพื้นที่รับน้ำธรรมชาติบางส่วนจะประสบกับปัญหาน้ำท่วมหลากรุนแรงและน้ำท่วมขัง ขณะเดียวกันยังคงมีบางพื้นที่ที่ประสบภัยแล้งซ้ำซาก ทั้งในภาคการเกษตรและน้ำอุปโภคบริโภค นอกจากนี้ ในบางพื้นที่ยังประสบกับปัญหาดินโคลนถล่ม และมีข้อวิตกกังวลเกี่ยวกับความปลอดภัยของเขื่อนร่วมด้วย น้ำท่วมอาจทำให้เกิดความเสียหายอย่างหนัก แต่ก็สามารถกักเก็บเพื่อใช้เป็นแหล่งน้ำเพื่อการเพาะปลูก ดังนั้น การบริหารจัดการน้ำท่วมไม่ควรเน้นเฉพาะการเร่งระบายน้ำลงสู่ทะเลเพียงอย่างเดียว แต่ควรพิจารณาการกักเก็บน้ำให้มากที่สุดเท่าที่เป็นไปได้ด้วย เนื่องจากเราไม่สามารถหลีกเลี่ยงเหตุการณ์น้ำท่วมในพื้นที่ลุ่มน้ำได้ แม้ว่าจะมีการกำหนดมาตรการรับมือที่สำคัญแล้วก็ตาม ดังนั้น จึงจำเป็นต้องกำหนดวิธีการ

^๑ สุกาญจน์ รัตนเลิศนุสรณ์, **หลักการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบยั่งยืน**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สมาคมนักส่งเสริมเทคโนโลยี ไทย-ญี่ปุ่น, ๒๕๕๐), หน้า ๕๓.

^๒ กรมทรัพยากรน้ำ, **แนวคิดการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ**, (กรุงเทพมหานคร : กรมทรัพยากรน้ำ, ๒๕๕๘), หน้า ๘-๙.

^๓ นิวัติ เรืองพานิช, **หลักการจัดการลุ่มน้ำ**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ, ๒๕๔๗), หน้า ๑๗.

บริหารจัดการน้ำในอ่างตามเกณฑ์การบริหารอ่างเก็บน้ำ (Rule curve operation) ทั้งในช่วงก่อนและระหว่างฤดูน้ำหลาก เพื่อหลีกเลี่ยงความเสียหายที่ไม่จำเป็นทั้งในปีน้ำปกติและปีน้ำมาก รวมถึงการดำเนินการเรื่องการใช้ประโยชน์ที่ดินด้วย^๔ การสร้างกตिकाในการบริหารจัดการน้ำ ซึ่งเป็นเรื่องที่กระทบต่อคนทุกส่วนของสังคม จำเป็นต้องมีความเข้าใจในเรื่องวิถีคิดในการให้คุณค่าแก่ทรัพยากรน้ำ และสิทธิการใช้น้ำที่มีอยู่เดิมอย่างถ่องแท้ ทั้งยังต้องคำนึงถึงหลักความเป็นธรรม และความสอดคล้องกับเงื่อนไขอื่น ๆ เช่นเงื่อนไขเชิงนิเวศ เศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ที่มีความซับซ้อนและแตกต่างกันออกไปในแต่ละพื้นที่ นโยบายการบริหารจัดการน้ำของรัฐจะมุ่งเน้นการพัฒนาแหล่งน้ำ เพื่อจัดหาเพิ่มเติมตอบสนองต่อความต้องการใช้น้ำที่เพิ่มขึ้น มากกว่าที่จะให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ต้นน้ำ และแหล่งน้ำ การบำรุงรักษาระบบส่งน้ำให้สามารถใช้งานได้เต็มสมรรถภาพ เพื่อลดอัตราการสูญเสียน้ำระหว่างการส่งน้ำ หรือการกำหนดให้มีมาตรการควบคุมการใช้น้ำอย่างรู้คุณค่า^๕

การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ (PMQA : Public Sector Management Quality Award) เป็นเกณฑ์ที่ได้ยึดหลักแนวความคิด Core Value ๑๑ ตัว ของ Malcolm Baldrige มาเป็นเกณฑ์ในการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐทุกส่วนราชการในประเทศ เพื่อพัฒนากระบวนการทำงานของส่วนราชการให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น ตามเจตนารมณ์ของพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ.๒๕๔๖ หน่วยงานจึงได้นำหลักคิดมาประยุกต์ให้เข้ากับบริบทของการประเมินฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับถ่ายทอดนโยบายและมาตรฐานในการทำงานจากกรมชลประทาน เพื่อปฏิบัติงานให้ตอบสนองต่อการให้บริการในพื้นที่ โดยเกณฑ์การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาโดยแบ่งออกเป็น ๔ หมวด ดังนี้ ๑. การบริหารองค์กรที่ดี ๒. การบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษา ๓. การมีส่วนร่วมขององค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และ ๔. ผลสัมฤทธิ์ของงาน^๖ และนโยบายด้านการบริหารราชการแผ่นดิน ของรัฐบาล (พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา, ๒๕๕๗) ด้านการเพิ่มศักยภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ ได้แถลงเรื่องนี้ไว้ว่า แก่ปัญหาน้ำท่วมในฤดูฝน ทั้งที่ท่วมเป็นบริเวณกว้างและท่วมเฉพาะพื้นที่ และปัญหาขาดแคลนน้ำในบางพื้นที่และบางฤดูกาล ซึ่งนำความเสียหายและทุกข์ร้อนมาให้แก่เกษตรกร โดยระดมความคิดเพื่อหาทางป้องกันไม่ให้เกิดน้ำท่วมรุนแรงดังเช่นเหตุการณ์น้ำท่วมในปี พ.ศ. ๒๕๕๔ และหาวิธีที่จะแก้ปัญหาน้ำท่วมเฉพาะพื้นที่ให้ลดลงโดยเร็วไม่กระทบต่อพืชผล ส่วนภาวะภัยแล้งจนเกิดการขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตรนั้น รัฐบาลจะเร่งดำเนินการจัดสร้างแหล่งน้ำขนาดเล็กให้กระจายครอบคลุมทั่วพื้นที่เพาะปลูกให้มากที่สุด

ประเทศไทยมีปัญหาด้านโครงสร้างองค์กรการบริหารจัดการน้ำ ในปัจจุบันมีโครงสร้างองค์กรซึ่งไม่แตกต่างจากอดีต ทำให้เกิดปัญหาการทำงานยังไม่เป็นเอกภาพและไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร คณะรักษาความสงบแห่งชาติจึงได้มีคำสั่งที่ ๘๕/๒๕๕๗ ลงวันที่ ๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๗

^๔ รายงานสรุปสำหรับผู้บริหาร, แผนการบริหารจัดการน้ำท่วมสำหรับลุ่มน้ำเจ้าพระยา, (ราชอาณาจักรไทย : ๒๕๕๖), หน้า ๑-๓.

^๕ สมเดช สีแสง, ภูมิศาสตร์-ประวัติศาสตร์ จังหวัดเพชรบูรณ์, (เพชรบูรณ์ : โรงพิมพ์ดีดีการพิมพ์, ๒๕๔๕), หน้า ๔๙- ๕๐.

^๖ กรมชลประทาน, เกณฑ์การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษา, กรุงเทพมหานคร : กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, ๒๕๔๖, (อัดสำเนา). หน้า ๓๕-๓๘.

แต่งตั้งคณะกรรมการกำหนดนโยบายและการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำขึ้น เพื่อกำหนดกรอบนโยบายและแผนงานการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ การป้องกันและแก้ไขปัญหาคูทกภัย ภัยแล้ง และคุณภาพน้ำของประเทศให้เป็นไปอย่างมีเอกภาพและบูรณาการ ซึ่งคณะกรรมการกำหนดนโยบายและการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ได้แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้น ๕ คณะ ประกอบด้วย ๑) คณะอนุกรรมการพัฒนาและบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ภาคเหนือ ภาคกลางและภาคตะวันออก ๒) คณะอนุกรรมการพัฒนาและบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ ๓) คณะอนุกรรมการจัดการระบบข้อมูลสนับสนุนการตัดสินใจ ๔) คณะอนุกรรมการพัฒนาและบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเกี่ยวกับการจัดองค์กรและการออกกฎ ๕) คณะอนุกรรมการด้านการประชาสัมพันธ์และการมีส่วนร่วม^๗ และจังหวัดพิจิตรได้กำหนดพันธกิจข้อหนึ่งไว้ว่า การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้เกิดความสมดุลอย่างยั่งยืน โดยมีเป้าหมาย คือ ให้มีน้ำเพียงพอต่อความต้องการและประชาชนมีที่อยู่อาศัย อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี โดยมีประเด็นยุทธศาสตร์ด้านการบริหารจัดการน้ำโดยตรง เป็นการอนุรักษ์ พื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม^๘

พิจิตรเป็นเมืองเก่าแก่ในสมัยสุโขทัย เรียกว่า “เมืองสระหลวง” ซึ่งต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น “เมืองโอฆบุรี” ซึ่งแปลว่า “เมืองในท้องน้ำ” มีสภาพภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มตอนกลางและค่อยสูงขึ้นทางทิศตะวันออกและตะวันตก มีแม่น้ำยมและแม่น้ำน่านไหลผ่านจากเหนือจรดใต้ มีบึงสี่โพห้วย หนอง คลอง บึงอีกจำนวนมาก ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตรเป็นหลัก^๙ เพราะที่ตั้งของพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มขนาดใหญ่จึงมีปัญหาหน้าท่วมบ่อยครั้ง ส่วนมากจะอยู่ระหว่างแม่น้ำน่านและแม่น้ำยม ซึ่งมีจุดบรรจบของแม่น้ำทั้งสองสายอยู่ตอนท้ายของพื้นที่จังหวัด เมื่อมีปริมาณน้ำหลากมาบรรจบกัน จึงมีผลกระทบทำให้ระดับน้ำในแม่น้ำสูงจนไหลล้นตลิ่งเข้าไปในเขตพื้นที่ที่อยู่ริมฝั่งแม่น้ำ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ชลประทานและระยะเวลาการเกิดอุทกภัยเป็นระยะเวลาที่ยาวนาน ทำให้มีปัญหาเรื่องน้ำท่วมเป็นระยะเวลานาน ปัจจุบันพื้นที่รับน้ำทางธรรมชาติจำนวนมากต้นเขิน การเชื่อมต่อกันระหว่างห้วย หนอง คลอง บึง ตามธรรมชาติถูกทำลายจากการพัฒนาของเมือง ซึ่งโดยรวมสถานการณ์น้ำของจังหวัดมีปัญหาด้านการขาดแคลนน้ำ จำนวน ๑๒ อำเภอ ๖๙ ตำบล ๖๖๗ หมู่บ้าน ลักษณะปัญหา คือ การขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตรในช่วงฤดูแล้ง

จังหวัดมีพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติ ที่ขึ้นทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำของเอเชีย คือ บึงสี่โพ เป็นแหล่งน้ำธรรมชาติขนาดใหญ่เป็นอันดับ ๓ ของประเทศไทย พื้นที่รอบๆ ถูกบุกรุกเป็นพื้นที่การเกษตรและที่อยู่อาศัย ปัญหาที่สำคัญของบึงสี่โพ คือ ปัญหาเรื่องวัชพืชและการขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง มีสภาพต้นเขิน มีวัชพืชอยู่ทั่วไป^{๑๐} จากสภาพปัญหาต่างๆ ที่เป็นอยู่จึงนำไปสู่การ

^๗ คณะกรรมการกำหนดนโยบายและการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ, แผนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ, (พฤษภาคม ๒๕๕๘), หน้า ๑-๕

^๘ จังหวัดพิจิตร, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.phichit.go.th.>, (๑๕ ตุลาคม ๒๕๕๙).

^๙ บริษัท เซาท์อีสท์ เอเชีย แมเนจเม้นท์ จำกัด, รายงานโครงการจัดทำแผนบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท เซาท์อีสท์ เอเชีย แมเนจเม้นท์ จำกัด, ๒๕๕๖) หน้า ๑๐-๑๒.

^{๑๐} จังหวัดพิจิตร, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.phichit.go.th/index.php/plan>, (๕ มกราคม ๒๕๖๐).

ดำเนินการของศูนย์บริหารจัดการน้ำจังหวัดพิจิตร ที่ต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและการแก้ไข ปัญหาการเกิดอุทกภัยและภัยแล้งในพื้นที่จังหวัดอย่างเป็นระบบและยั่งยืน โดยการนำแนวทางของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ มาปรับใช้ในเรื่องของการนำระบบภูมิสารสนเทศ ภาพถ่าย ดาวเทียม รวมไปถึงเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ทันสมัยมาประยุกต์ใช้ในการจัดทำแผนที่ หรือผังน้ำ ภายในชุมชนเพื่อให้ทราบถึงข้อมูลและความเชื่อมโยงของโครงสร้างน้ำในพื้นที่ อันจะนำไปสู่การแก้ไข ปัญหาที่เป็นระบบมากขึ้น พร้อมทั้งการน้อมนำแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่มาผนวกเข้า กับการวางแผนการบริหารจัดการน้ำชุมชนตามแนวพระราชดำริ เพื่อให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการ แก้ไขปัญหาของตนเอง มีจิตสำนึกที่ดีในการบริหารจัดการทรัพยากรของชุมชนที่ตนอยู่อาศัย ทำให้ เกิดการเรียนรู้ถึงกระบวนการแก้ไขปัญหาเชิงพื้นที่ เกิดการเชื่อมโยงเครือข่ายการบริหารจัดการลุ่ม น้ำ เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างคนลุ่มน้ำต่างๆ เกิดการพึ่งพาอาศัยสร้างสังคมเอื้ออาทร ในทุกระดับ^{๑๑}

หากไม่มีการบริหารจัดการน้ำที่ดี ก็เกิดความเสียหายอย่างใหญ่หลวงและจะมีปัญหา ความต้องการน้ำมากขึ้นจนถึงขั้นการแย่งชิงน้ำ ดังมีประเด็นที่น่าสนใจที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำ ที่ปรากฏถึงความรุนแรง สาเหตุและเหตุการณ์ความขัดแย้งในยุคพุทธกาล จากการศึกษาการบริหาร จัดการน้ำของพระพุทธองค์ในการห้ามญาติทะเลาะกันแย่งน้ำเข้านา ซึ่งศากยบุตรเถลิงกับโกสิยะ ตระกูลอันเป็นตระกูลฝ่ายพุทธมารดาและพุทธบิดาของพระองค์ก็ทะเลาะกันเรื่องน้ำ พระพุทธเจ้าได้ เสด็จไปทรงห้ามเหตุโดยหลักการเจรจา ปัจจุบันการแย่งน้ำเข้านาของชาวไทยก็ยังมีอยู่มากเมื่อถึงฤดู ฝนก็เปิดน้ำเข้านาคันอื่น พอถึงฤดูแล้งก็แย่งกันสูบน้ำจนเป็นเหตุทะเลาะวิวาทกันก็มาก^{๑๒} เรื่องน้ำใน พระไตรปิฎกในการก่อสร้างแย่งน้ำโดยประยูรญาติทั้งสองฝ่ายของพระพุทธองค์ แสดงให้เห็นว่าน้ำ มีความสำคัญต่อชีวิตมาตั้งแต่สมัยโบราณกาล หากใช้ทรัพยากรน้ำอย่างไม่รู้คุณค่าในอนาคตอาจจะ เกิดปัญหาการแย่งชิงน้ำขึ้นมาก็ได้ ทางพระพุทธศาสนานั้นมีการกล่าวถึงการอนุรักษ์แหล่งน้ำเช่นกัน ถ้าใครทำให้น้ำเสีย คือ ทำลายคุณภาพของน้ำถือว่าเป็นบาปอย่างยิ่ง เพราะสรรพสัตว์ที่อาศัยน้ำนั้น หากขาดน้ำก็จะถึงจุดจบ ในขุททกนิกาย เปตวัตถุ ระบุไว้ว่า “หากบุคคลทำลายสระน้ำ บ่อน้ำ สวน ศาลาน้ำ หรือสะพาน ย่อมเกิดเป็นเปรต เปลือยกายและน่าเกลียดน่าชังดุจดียวกับเศรษฐีอนบาล”^{๑๓} ในภาพรวมพระพุทธองค์ใช้หลักการบริหารจัดการโดยยึดพระธรรมวินัยอันเป็นหลักของการอยู่ร่วมกัน ในสังคมและการอยู่ร่วมกันกับธรรมชาติ ควรอย่างยิ่งที่ประชาชนจะนำหลักพุทธวิธีมาประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวัน เพราะพระพุทธเจ้ามีพระชนม์ชีพสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับธรรมชาติตั้งแต่เริ่มต้นจนถึง วาระสุดท้ายแห่งพระชนม์ชีพ คือได้ประสูติ ณ ลุมพินีวันอุทยาน มีแม่ไม้ที่ร่มรื่นตรัสรู้พระสัมมา สัมโพธิญาณภายใต้ต้นโพธิ์ริมฝั่งแม่น้ำเนรัญชรา และดับขันธปรินิพพาน ณ ป่าสาละวัน เมืองกุสินารา พระพุทธองค์ทรงประทับอยู่ตามราวป่าและภูเขา เป็นเวลา ๔๕ พรรษา^{๑๔} และพระพุทธองค์ได้ตรัส

^{๑๑} องค์การบริหารส่วนจังหวัดพิจิตร, รายงานประจำปี ศูนย์บริหารจัดการน้ำจังหวัดพิจิตร, ๒๕๕๘. (อัคราเนนา), หน้า ๑.

^{๑๒} พระมหาพรหมชา ธรรมมหาโส, การใกล้ชิดระยะรับข้อพิพาทตามแนวทางพระพุทธศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๑๑๙-๑๒๔.

^{๑๓} ขุ.ธ.(ไทย) ๒๖/๓๕๖๘/๑๔๖-๑๔๘.

^{๑๔} ที.ม.(ไทย) ๑๐/๒๖๕/๒๑๗.

บอกภิกษุเรื่องการใช้สอยเสนาสนะอันสงัด อันได้แก่ ป่า โคนไม้ หรือเรือนว่าง มีชอกเขา ถ้ำในภูเขา ป่าช้า ป่าละเมาะ ที่โล่งแจ้ง ลอมฟางที่ส่งตมีเสียงน้อย มีเสียงอึกทักน้อย ไม่มีคนสัญจรไปมา ไม่มีคนพลุกพล่าน ว่าเหมาะเป็นที่ลึกลับ เป็นสถานที่ปฏิบัติธรรม^{๑๕}

เพราะฉะนั้นสถานที่หรือที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมจึงมีส่วนสำคัญในการดำรงชีวิตของมนุษย์ และทำให้การปฏิบัติงานบรรลุวัตถุประสงค์ได้เช่นกัน จึงนำไปสู่การบูรณาการหลักสัปปายะ ๗ มาใช้ในการบริหารจัดการน้ำ โดยเป็นหลักการอยู่ร่วมกับสิ่งที่เหมาะสม ซึ่งคำว่า “สัปปายะ” นั้นหมายถึง สิ่งที่เหมาะสม สิ่งที่เกี่ยวข้อง ช่วยสนับสนุนในการบำเพ็ญภาวนาให้ได้ผลดี ช่วยให้สมาธิตั้งมั่น ไม่เสื่อมถอย (suitable things; things favorable to mental development)^{๑๖} อย่างสถานที่อุรุกเวลาเสนา นิคม ที่พระพุทธเจ้าตกลงพระทัยใช้เป็นที่ทรงบำเพ็ญเพียร พระองค์ทรงบรรยายไว้เองว่า “มีไพร่สนธิ์ร่มรื่น นำขึ้นบาน ทั้งมีแม่น้ำไหลผ่าน น้ำใส เย็นชื่นใจ” สถานธรมณีย์ที่ท่านบรรยายไว้ มีความพร้อมงดงามด้วยน้ำและร่มเงาที่ต่างกันไปหลากหลาย เช่น บางแห่งว่า “สระโบกขรณีมีน้ำใส น้ำมีรสอร่อย เย็นชื่นใจ สะอาด สะท้อนแสงระยิบระยับตา มีทำนน้ำเรียบงาม นำความรื่นรมย์ ดกตื้นด้วยรุกขชาตินานาชนิดแผ่คลุมให้ร่มเงา” แต่ไม่ว่าจะวิจิตรงดงามอย่างไร ก็คือมีน้ำอุดม มีร่มไม้ให้พักพิง^{๑๗} ในการบริหารจัดการน้ำในเบื้องต้นเป็นการยึดหลักพระธรรมวินัยในทางพระพุทธศาสนาที่ใช้เป็นธรรมเนียมของพระภิกษุสงฆ์ในอดีต ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงเป็นผู้มีปัญหา มีวิสัยทัศน์มองการณ์ไกลเกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรวมถึงการรักษาให้น้ำให้มีอยู่ และสามารถนำน้ำนั้นมาใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันได้ จึงนำไปสู่กระบวนการนำหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนามาบูรณาการให้เข้ากับศาสตร์สมัยใหม่ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร

จากสภาพความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาการบริหารจัดการน้ำที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยพบว่ามีแนวคิด ทฤษฎีและหลักพุทธวิธีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำมาใช้ในการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร ดังนั้น จึงต้องการศึกษาสภาพทั่วไปในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและหลักพุทธวิธีที่เหมาะสมกับการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร และนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการนำรูปแบบไปบริหารจัดการน้ำอย่างมีประสิทธิภาพและให้เกิดความยั่งยืนในสังคมต่อไป

^{๑๕} สุริย์ มีผลกิจ และ วิเชียร มีผลกิจ, พระพุทธกิจ ๔๕ พรรษา, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท คอมพิวเตอร์ จำกัด, ๒๕๔๕), หน้า ๔๑-๔๒.

^{๑๖} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) Phra Brahmagunabhorn (P.A. Payutto), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม Dictionary of Buddhist. พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอส อาร์ พรินติ้งแมสโปรดักส์ จำกัด, ๒๕๔๕), หน้า ๒๘๖.

^{๑๗} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), บทนำสู่พุทธธรรม “ชีวิตงาม สังคมดี ธรรมชาติเป็นธรมณีย์”, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เพ็ทแอนด์โฮม จำกัด, ๒๕๕๙), หน้า ๔.

๑.๒ คำถามการวิจัย

- ๑.๒.๑ สภาพทั่วไปในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร เป็นอย่างไร
- ๑.๒.๒ แนวคิด ทฤษฎีและหลักพุทธรวิธีในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตรเป็นอย่างไร
- ๑.๒.๓ รูปแบบการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร ควรเป็นอย่างไร

๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๑.๓.๑ เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการบริหารจัดการน้ำ ของจังหวัดพิจิตร
- ๑.๓.๒ เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและหลักพุทธรวิธีกับการบริหารจัดการน้ำ ของจังหวัดพิจิตร
- ๑.๓.๓ เพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธรวิธี ของจังหวัดพิจิตร

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

การศึกษานี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาเกี่ยวกับ “รูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธรวิธีในจังหวัดพิจิตร” เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีขอบเขตการวิจัยดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการศึกษานี้ครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษารูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธรวิธีในจังหวัดพิจิตร” ซึ่งเป็นการศึกษา ๑) สภาพทั่วไปในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร ๒) แนวคิด ทฤษฎีการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร ๓) หลักพุทธรวิธีที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำ และ ๔) ข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่วิจัย

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านตัวแปร

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธรวิธีของจังหวัดพิจิตร” ได้กำหนดขอบเขตด้านตัวแปรเพื่อตอบคำถามการวิจัย คือ เชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยเพื่อใช้สำหรับแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) โดยสัมภาษณ์ผู้บริหารส่วนราชการในจังหวัดพิจิตร ผู้นำชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองท้องถิ่น ผู้มีส่วนได้เสียหรือประชาสังคมในจังหวัดพิจิตร เพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธรวิธีของจังหวัดพิจิตร ซึ่งศึกษาถึงการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธรวิธีดังนั้น จึงกำหนดขอบเขตเนื้อหาโดยการทบทวนเอกสารจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หนังสือ ตำรา เอกสารทางวิชาการ ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลอินเทอร์เน็ต รวมถึงการออกแบบสัมภาษณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธรวิธีของจังหวัดพิจิตร โดยมีตัวแปรสำคัญ ได้แก่ การนำหลักแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำและหลักพุทธรวิธีมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการน้ำ เพื่อให้ได้มาซึ่งรูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธรวิธีของจังหวัดพิจิตร

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๑.๔.๓.๑ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ในการบริหารจัดการ ได้แก่ บุคคลสำคัญในจังหวัดพิจิตรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร จำนวน ๒๕ รูป/คน ดังนี้ ผู้เชี่ยวชาญจากผู้แทนหัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำในจังหวัด จำนวน ๑๓ คน ผู้เชี่ยวชาญจากผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน ๒ คน ผู้เชี่ยวชาญจากผู้แทนผู้นำชุมชน จำนวน ๒ คน ผู้เชี่ยวชาญจากผู้ทรงคุณวุฒิของจังหวัด จำนวน ๑ คน ผู้เชี่ยวชาญจากผู้มีส่วนได้เสียหรือประชาสังคมในจังหวัด จำนวน ๒ คน ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักพุทธธรรม จำนวน ๕ รูป

๑.๔.๓.๒ การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เป็นบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานในการบริหารจัดการน้ำ ได้แก่ บุคคลสำคัญในพื้นที่จังหวัดพิจิตรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับหลักพุทธธรรม จำนวน ๙ รูป/คน โดยมีคุณสมบัติและจำนวนดังนี้ ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักพุทธธรรม (บรรพชิต/คฤหัสถ์) ๑ รูป/คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการ (นักวิชาการ) ๖ คน ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่จังหวัด ๒ คน

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่การวิจัย ได้แก่ จังหวัดพิจิตร ซึ่งมีเขตการปกครองแบ่งออกเป็น ๑๒ อำเภอ คือ ๑) อำเภอเมืองพิจิตร ๒) อำเภอวังทรายพูน ๓) อำเภอโพธิ์ประทับช้าง ๔) อำเภอตะพานหิน ๕) อำเภอบางมูลนาก ๖) อำเภอโพทะเล ๗) อำเภอสามง่าม ๘) อำเภอทับคล้อ ๙) อำเภอสามโก้ ๑๐) อำเภอวังยาง ๑๑) อำเภอดงเจริญ และ ๑๒) อำเภอวังทรายพูน

๑.๔.๕ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการทำวิจัยระหว่าง เดือนพฤษภาคม ๒๕๕๙ – เดือนมีนาคม ๒๕๖๐ รวมระยะเวลา ๑๑ เดือน

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

เพื่อให้เข้าใจความหมายที่ตรงกัน ผู้วิจัยจึงได้กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะเชิงปฏิบัติการในการวิจัยไว้ดังนี้

รูปแบบการบริหารจัดการ หมายถึง รูปแบบการบริหารจัดการตามเกณฑ์การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐของฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษา กรมชลประทาน ประกอบด้วย

๑. การบริหารองค์กรที่ดี คือ การบริหารจัดการน้ำให้เกิดความเหมาะสมกับพื้นที่ของจังหวัดพิจิตร

๒. การบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษา คือ การกักเก็บน้ำ การระบายน้ำ และการบำรุงรักษาแหล่งน้ำในจังหวัดพิจิตร

๓. การมีส่วนร่วมขององค์กรผู้ใช้น้ำและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย คือ การมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรผู้ใช้น้ำในจังหวัดพิจิตร

๔. ผลสัมฤทธิ์ของงาน คือ การบริหารจัดการน้ำมีผลต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนในพื้นที่จังหวัดพิจิตร

การบริหารจัดการน้ำ หมายถึง การบริหารจัดการน้ำหลากตามฤดูกาลในภาวะวิกฤต โดยมีการกักเก็บน้ำไว้ในพื้นที่ที่เหมาะสม และเพียงพอต่อการอุปโภคบริโภคของประชาชนในจังหวัด

รูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธี หมายถึง การบริหารจัดการน้ำที่ได้สังเคราะห์ข้อมูลจากการบริหารองค์กรที่ดี การบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษา การมีส่วนร่วมขององค์กรผู้ใช้น้ำและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผลสัมฤทธิ์ของงาน โดยการนำหลักสัปปายะ ๗ คือ สิ่งที่เหมาะสม สิ่งที่เกิดคู่กัน ประกอบด้วย ๑) อาวาสสัปปายะ คือ ที่อยู่อาศัยหรือสถานที่ที่เหมาะสม ๒) โจรสัปปายะ คือ การคมนาคมที่สะดวกสบาย ๓) ภัตสัปปายะ คือ การประชุม ปรึกษาหารือ สม่ำเสมอ ๔) บุคคลสัปปายะ คือ บุคคลที่มีความสามารถ ๕) โภชนสัปปายะ คือ มีอาหารที่ดี ๖) อุตสัปปายะ คือ มีสิ่งแวดล้อมที่ดี ๗) อิริยปถสัปปายะ มีการเป็นอยู่ที่ดี มาบูรณาการในการบริหารจัดการน้ำในจังหวัดพิจิตร

๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๖.๑ ได้ทราบสภาพทั่วไปในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร

๑.๖.๒ ได้รู้และเข้าใจแนวคิด ทฤษฎีและหลักพุทธวิธีในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัด

พิจิตร

๑.๖.๓ ได้รู้รูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร

๑.๖.๔ ได้องค์ความรู้ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการน้ำในท้องถิ่นได้

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธรวิถีของจังหวัดพิจิตร ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธรวิถีตามลำดับ ดังนี้

- ๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีการบริหารจัดการ
- ๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำ
- ๒.๓ หลักพุทธรวิถีการบริหารจัดการน้ำ
- ๒.๔ ข้อมูลพื้นที่วิจัย
- ๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๖ กรอบแนวคิดงานวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎี ที่มีความเกี่ยวข้องกับการวิจัยเรื่อง แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำและแนวคิดเกี่ยวกับหลักพุทธรวิถีการบริหารจัดการน้ำ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีการบริหารจัดการ

หลักการบริหารงานสมัยใหม่ จำเป็นต้องอาศัยวิทยาการด้านการจัดการบริหารเข้ามาสนับสนุนองค์กร เพื่อเสริมพลังการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล พัฒนาศักยภาพมนุษย์ (บุคคล) ขององค์กรอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ รวมทั้งใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาสนับสนุน ด้านฐานข้อมูล การสร้างบุคลากรในองค์กรให้มีความสามารถในการบริหารจัดการ มีการตรวจสอบ ประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ การสร้างความเป็นธรรม ความเสมอภาคในองค์กร การสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพ มีการประสานประโยชน์ สร้างความร่วมมือ การกระจายอำนาจที่เหมาะสม จะเป็นแนวทางในการจัดการสมัยใหม่เพื่อนำองค์กรเข้าสู่โลกาภิวัตน์ และ ความได้เปรียบในเชิงแข่งขัน ของระบบทุนนิยมในปัจจุบัน ซึ่งไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ซึ่งผู้วิจัยจะได้ศึกษาดังต่อไปนี้

๒.๑.๑ แนวคิดการบริหารจัดการ

แนวคิดการบริหารได้รับการพัฒนาขึ้นมาตามแบบวิธีการทางวิทยาศาสตร์ จนเกิดเป็นทฤษฎีการบริหารที่มุ่งจะวิเคราะห์ศึกษาถึงการบริหารอย่างเป็นระบบ โดยเฮนรี ฟาโย นักบริหารชาวฝรั่งเศสได้วางรากฐานสำคัญของทฤษฎีการบริหารทั่วไปอันเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวาง ทฤษฎีอันหนึ่งที่ว่าด้วยหน้าที่ในการบริหาร ๕ ประการ คือ การวางแผน การจัดองค์การ การบังคับบัญชา การประสานงาน และการควบคุม ต่อมาได้พัฒนาและปรับปรุงจนกลายเป็นตำราการบริหาร เช่น ทฤษฎีของลูเธอร์ กุลิค ศาสตราจารย์ การบริหารรัฐกิจชาวอเมริกัน ที่ได้ขยายแนวคิดของฟาโย กำหนดหน้าที่ในการบริหารที่เรียกกันว่า POSDCORB : Planning (การวางแผน) Organizing (การจัดองค์การ) Staffing (การจัดบุคคลเข้าทำงาน) Directing (การสั่งการหรืออำนวยการ)

Coordinating (การประสานงาน) Reporting (การรายงานผลการปฏิบัติงาน) Budgeting (การงบประมาณ)^๑ นอกจากนี้ การบริหารเป็นการจัดการอย่างมีระเบียบแบบแผนเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด และทำให้งานดำเนินไปอย่างราบรื่นบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ด้วยความร่วมมือของกลุ่มบุคคล และยังเสนอว่า การบริหาร และการจัดการ นั้น บางครั้งอาจให้แทนกันได้เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่หวังผลขั้นสุดท้ายอย่างเดียวกัน คือ ความสำเร็จของงาน การบริหาร ใช้มากในการบริหารรัฐกิจ ส่วนการจัดการ ใช้มากในทางธุรกิจ หรืออาจกล่าวได้ว่า การบริหาร มุ่งเน้นที่การกำหนดนโยบายและการวางแผน ส่วนการจัดการเป็นการนำเอานโยบายและแผนไปดำเนินให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้^๒ ซึ่งมีนักวิชาการทั้งนอกและในประเทศได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

นิยามความหมายคำว่า การบริหารจัดการของนักวิชาการตะวันตก ดังนี้

การบริหารจัดการ ว่าเป็นกระบวนการวางแผนการจําองค์การ การดำเนินงานและการควบคุมเพื่อความสำเร็จตามเป้าหมาย^๓ ซึ่งก็มีความคิดคล้ายกับ Campbell Corbally and Ramseyer การบริหารงาน เป็นกระบวนการบริหารงาน หมายถึงวิถีทางที่หน่วยงานพิจารณาสั่งการและปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมาย^๔ แม้ว่าจะมีทิศทางไปในส่วนของกระบวนการแต่สำหรับ Holt กลับมองว่า การบริหาร เป็นศิลปะของการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งพร้อมด้วยกระบวนการวางแผน การจําองค์การ การเป็นผู้นำและการควบคุม^๕ ทางด้าน Herbert A. Simon ระบุว่า การบริหาร หมายถึง ศิลปะในการทำให้สิ่งต่าง ๆ ได้รับการกระทำจนเป็นผลสำเร็จ โดยที่ผู้บริหารมักไม่ได้เป็นผู้ปฏิบัติ แต่ผู้บริหารเป็นผู้ใช้ศิลปะทำให้ผู้ปฏิบัติได้ทำงานจนสำเร็จ ตามจุดมุ่งหมายที่ผู้บริหารตัดสินใจเลือก^๖ ส่วน Kelling and Kallaus กล่าวไว้คล้าย ๆ กับ Herbert และ Holt ว่า การบริหารเป็นศิลปะเพื่อความชำนาญที่ถูกนำมาใช้โดยเชื่อมโยงองค์ประกอบ 6M's เข้าด้วยกัน ได้แก่ Manpower, Materials, Money, Methods, Machines และ Morale เพื่อกำหนดและบรรลุเป้าหมายขององค์การ^๗ ส่วน Barnard มุ่งที่จะอธิบายว่า การบริหาร หมายถึง การทำงานภายในองค์การ ซึ่งเป็น

^๑ สุปรีชา กมลลาศน์, พลอากาศโท, หม่อมหลวง, *กลยุทธ์การบริหาร*, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๔๕), หน้า ๒.

^๒ ทองหล่อ เดชไทย, หน่วยที่ ๑ *แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสาธารณสุข*, (นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๕), หน้า ๕.

^๓ Wagner, J.A., & Hollenbeck, J.R. *Management of organization behavior*, (New Jersey : Prentice – Hall, 1995), p.74.

^๔ Campbell, Corbally and Ramseyer, *Introduction to Education Administration*, (Fourth ed., Boston : Allyn and Bacon, Inc., 1962), p.138.

^๕ Holt, D.H., *Management principles and practices*, (New Jersey: Prentice – Hall, 1993), p.3.

^๖ Herbert A. Simon อ้างถึงใน เต็มศักดิ์ ทองอินทร์, *ความรู้เบื้องต้นทางการบริหารรัฐกิจ*, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๓.

^๗ Lewis , Keeling B. & Kallaus Norman F, *Administrative Office Management*, 11th ed., Cincinnati, (Ohio : South-Western Education Publishing, 1996), p. 3.

ระบบของการร่วมกันปฏิบัติกิจกรรมตั้งแต่สองคนขึ้นไป^๔ จะเห็นได้ว่านักวิชาการจากตะวันตก มีความมุ่งมั่นที่จะให้ความหมายในไปทิศทางที่คล้ายๆ กันว่า เป็นในรูปของกระบวนการที่สามารถ สร้างศิลปะในเชิงการบริหารงาน ซึ่งอาจจะเชื่อมโยง 4M, 6M ก็ตามแต่กระนั้นจะต้องเกิดจากระบบ การจัดการองค์กรที่เหมาะสมเพื่อการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

นิยามความหมายคำว่า การบริหารจัดการของนักวิชาการตะวันออก ดังนี้

การบริหารจัดการเป็นการทำงานเพื่อให้สำเร็จโดยอาศัยผู้อื่น^๕ เป็นประการสำคัญไม่ว่าจะเป็นทั้ง คน วัสดุอุปกรณ์เครื่องมือ เครื่องจักร งบประมาณ วิธีการ และอำนาจในการสั่งการ เป็นต้น กระบวนการนำเอาการตัดสินใจ และนโยบายไปปฏิบัติ ส่วนการบริหารรัฐกิจนั้น หมายถึง กระบวนการนำเอานโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ^๖ เป็นภาระหน้าที่ของผู้นำของกลุ่ม ซึ่งจะต้องจัดการให้ทรัพยากรทั้งที่เป็นตัวคน และวัสดุสามารถประสานเข้าด้วยกัน เพื่อร่วมกันทำงานเป็นองค์กรที่มี ประสิทธิภาพได้ และขณะเดียวกันจะต้องจัดการนำองค์การให้สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมภายนอกได้ อย่างดีที่สุด^๗ กระบวนการอย่างหนึ่งภายในองค์การซึ่งมีลำดับการทำงานเป็นขั้นตอน มีกลุ่มบุคคล เป็นกลไกสำคัญในการบริหารงาน มีเงินทุน เครื่องจักร และวัสดุครุภัณฑ์ต่างๆ เป็นองค์ประกอบด้วย^๘ มุ่งไปที่การใช้ศาสตร์และศิลป์นำเอาการบริหารทรัพยากร (Resource of Administration) มาประกอบ การตามกระบวนการบริหาร (Process of Administration) ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมี ประสิทธิภาพ^๙ ของการนำเอากฎหมายและนโยบายต่างๆ ไปปฏิบัติให้เกิดผล ซึ่งเป็นหน้าที่ของ ข้าราชการที่ทำงานด้วยความเต็มใจ ด้วยความเที่ยงธรรมและอย่างมีประสิทธิภาพตามหลักเกณฑ์ที่ กำหนดไว้^{๑๐} การจัดการ หมายถึง ศิลปะ ในการใช้คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ขององค์การและนอกองค์การ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ^{๑๑} ให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดย อาศัยปัจจัยต่างๆ ได้แก่ เงิน วัสดุสิ่งของ และวิธีปฏิบัติงานเป็นอุปกรณ์ในการดำเนินงาน^{๑๒}

กล่าวได้ว่า การบริหารจัดการ เป็นกระบวนการที่ใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์มาผนวกกับการ ทำงานในองค์กรเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างรวดเร็ว มีคุณภาพและพึงพอใจแก่ผู้รับบริการหรือ ผู้ใช้สินค้า เป็นต้น นอกจากนี้ การบริหารจัดการยังมุ่งไปสู่การบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้โดยอาศัย

^๔ Barnard Chester I, *The Function of the Executive*, (Cambridge., Mass : Harvard University Press, 1964), p 72.

^๕ พระธรรมโกศาจารย์, ศ.ดร. (ประยูร ธมมจิตโต), *พุทธวิธีในการบริหาร*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๑.

^๖ ดิน ปรัชญพฤทธิ, *ศัพท์รัฐประศาสนศาสตร์*, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๕), หน้า ๘.

^๗ ธงชัย สันติวงษ์, *องค์การและการบริหาร*, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๗), หน้า ๒๖.

^๘ ธีระวุฒิ บุญยโสภณ และวีระพงษ์ เฉลิมจิระรัตน์, *องค์การและการจัดการ*, (กรุงเทพมหานคร : อักษรปริทรรศน์, ๒๕๓๔), หน้า ๑๒.

^๙ ธีระรัตน์ กิจจาร์ักษ์, *เอกสารคำสอนวิชาการบริหารการศึกษา*, (เพชรบูรณ์: คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏ, ๒๕๔๒), หน้า ๑๑.

^{๑๐} พิทยา บวรวัฒนา, *การบริหารเชิงบูรณาการ*, (นนทบุรี: สำนักงานข้าราชการพลเรือน, ๒๕๔๖), หน้า ๒.

^{๑๑} สมคิด บางโม, *การบริหาร*, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๕), หน้า ๖๑.

^{๑๒} สมาน รังสิโยภักดิ์, *การบริหาร*, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๗), หน้า ๑.

ปัจจัยต่าง ๆ และวิธีการปฏิบัติงานให้เกิดผลในทางปฏิบัติมากที่สุดหรือที่เรียกว่า เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการบริหารจัดการนั่นเอง

ตารางที่ ๒.๑ แสดงแนวคิดการบริหารจัดการ

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
สุปรีชา กมลาศน์, (๒๕๔๕, หน้า ๒)	ระบบการบริหารของเฮนรี ฟาโย นักบริหารชาวฝรั่งเศสได้วางรากฐานสำคัญของทฤษฎีการบริหารทั่วไปอันเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวาง ทฤษฎีอันหนึ่งที่ว่าด้วยหน้าที่ในการบริหาร ๕ ประการ คือ การวางแผน การจัดองค์การ การบังคับบัญชา การประสานงาน และการควบคุม
ทองหล่อ เดชไทย, (๒๕๓๕, หน้า ๕)	การบริหาร มุ่งเน้นที่การกำหนดนโยบายและการวางแผน ส่วนการจัดการเป็นการนำเอานโยบายและแผนไปดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้
Wagner, J.A., & Hollenbeck, J.R., (1995, p.74)	การบริหารจัดการ ว่าเป็นกระบวนการวางแผนการจัดองค์การ การดำเนินงานและการควบคุมเพื่อความสำเร็จตามเป้าหมาย
Campbell, Carbally and Ramseyer, (1962), p.138)	การบริหารงาน เป็นกระบวนการบริหารงาน หมายถึงวิธีทางที่หน่วยงานพิจารณาสั่งการและปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมาย
Holt, D.H., (1993, p.3)	การบริหาร เป็นศิลปะของการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งพร้อมด้วยกระบวนการวางแผน การจัดองค์การ การเป็นผู้นำและการควบคุม
Herbert A. Simon, เติมศักดิ์ ทองอินทร์, (๒๕๔๗, หน้า ๓)	ศิลปะในการทำให้สิ่งต่าง ๆ ได้รับการกระทำจนเป็นผลสำเร็จ
Lewis , Keeling B. & Kallaus Norman F, (1996, p. 3)	การบริหารเป็นศิลปะเพื่อความชำนาญที่ถูกนำมาใช้โดยเชื่อมโยงองค์ประกอบ 6M's
Barnard Chester I, (1964, p. 72)	การทำงานภายในองค์การ ซึ่งเป็นระบบของการร่วมกันปฏิบัติกิจกรรมตั้งแต่สองคนขึ้นไป
พระธรรมโกศาจารย์, ศ.ดร. (ประยูร ธมมจิตโต), (๒๕๔๙, หน้า ๑.)	การบริหารจัดการเป็นการทำงานเพื่อให้สำเร็จโดยอาศัยผู้อื่น
ติน ปรัชญพฤทธิ, (๒๕๓๕, หน้า ๘)	กระบวนการนำเอาการตัดสินใจ และน่านโยบายไปปฏิบัติ
ธงชัย สันติวงษ์, (๒๕๓๗, หน้า ๒๖)	เป็นภาระหน้าที่ของผู้นำของกลุ่ม ซึ่งจะต้องจัดการให้ทรัพยากรทั้งที่เป็นตัวคน และวัตถุประสานเข้าด้วยกัน

ตารางที่ ๒.๑ แสดงแนวคิดการบริหารจัดการ (ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ธีรฤติ บุญยโสภณ และวีระพงษ์ เฉลิมจิระรัตน์, (๒๕๓๔, หน้า ๑๒)	กระบวนการอย่างหนึ่งภายในองค์กรซึ่งมีลำดับการทำงานเป็นขั้นตอน
ธีระรัตน์ กิจจารักษ์, (๒๕๔๒, หน้า ๑๑)	การใช้ศาสตร์และศิลป์นำเอาการบริหารทรัพยากร
สมคิด บางโม, (๒๕๔๖, หน้า ๒)	การบริหารเป็นเรื่องของการนำเอากฎหมายและนโยบายต่างๆไปปฏิบัติให้เกิดผล
สมาน รังสิโยกฤษฎ์, (๒๕๓๗, หน้า ๑)	การดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนด

๑) ความสำคัญของการบริหารจัดการ

ความสำคัญของการบริหารจัดการอยู่ที่ผู้บริหารจะเห็นความสำคัญในฐานะนักบริหารผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องโดยตรง และบางครั้งก็มีอิทธิพลต่อบุคลากรในองค์กรโดยรวมทั้งหมดที่จะทำให้เกิดความเชื่อใจ และยอมทำตามในคำสั่งของผู้บริหารเพราะ นักบริหารได้ใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหารนั่นเอง ซึ่งนักวิชาการได้ระบุถึงความสำคัญของการบริหารจัดการ ว่าการบริหารมีลักษณะสำคัญ ๘ ประการ ดังนี้

๑. การบริหารเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่ง มิใช่บุคคลหนึ่งบุคคลใดหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ถ้าจะกล่าวถึงบุคคลผู้ทำหน้าที่บริหารนั้นก็เรียกว่าผู้บริหาร

๒. การบริหารเป็นงานที่มีจุดหมายทั้งนี้หมายความว่า ในการบริหารงานนั้นจำเป็นต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายไว้ก่อน ไม่ว่าจะกำหนดไว้อย่างชัดเจนหรือไม่ก็ตามส่วนการบริหารนั้นจะเป็นแนวทางในการดำเนินงานให้สำเร็จตามจุดมุ่งหมาย

๓. การบริหารเป็นแนวทางสำคัญที่มีอิทธิพลต่อสังคมภายใน และภายนอกองค์กร ดังเช่นถ้าผู้บริหารต้องการจะปรับปรุงวิธีปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ก็อาจได้โดยการจัดหาเครื่องจักรเครื่องมืออันทันสมัยมาใช้ จัดการฝึกอบรมคนงานให้มีความสามารถยิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็นผลดีต่อองค์กรและผู้ปฏิบัติงานด้วย ตัวอย่างผลกระทบต่อสังคมภายนอกเป็นต้นว่า ถ้าองค์กรนั้นๆ มีนโยบายที่จะทำประโยชน์ต่อสังคม เช่น ส่งเสริมการศึกษาในชุมชนโดยให้ทุนการศึกษา หรือบริจาคเงินก่อสร้างโรงเรียนก็นับว่าองค์กรนั้นมีส่วนช่วยพัฒนาสังคมภายนอกองค์กรหรือองค์กรบางแห่งอาจไม่นำพาต่อความเดือดร้อนรำคาญ ซึ่งองค์กรของตนก่อขึ้น เช่น สิ่งเหล่านี้ย่อมเป็นผลของการบริหารอันมีอิทธิพลต่อชีวิตมนุษย์และสิ่งแวดล้อม

๔. การบริหารเป็นเรื่องเกี่ยวกับความสามารถของกลุ่มคน ธุรกิจก่อตั้งขึ้นเพื่อดำเนินการให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์โดยกลุ่มคน มิใช่เป็นความสามารถของบุคคลใดบุคคลหนึ่งเพียงบุคคลเดียวเท่านั้น ทั้งนี้ เพราะว่าคนเราย่อมมีขอบเขตความสามารถจำกัดทั้งด้านกำลังกายกำลังสมองและเวลา จึงจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือร่วมใจจากบุคคลมาช่วยกัน

๕. การบริหารจะได้รับผลสำเร็จด้วยดีก็แต่โดยการร่วมแรงร่วมใจของบุคคลอื่น ๆ นอกเหนือไปจากเจ้าของธุรกิจ ทั้งนี้ เนื่องจากบรรดาเจ้าของ เช่น ผู้ถือหุ้นอาจไม่มีเวลาหรือความสามารถในการบริหารจึงต้องจัดหาผู้อื่นที่มีความสามารถในการบริหารจึงต้องจัดหาผู้อื่นที่มีความสามารถในการบริหารให้มาบริหารในองค์กร

๖. การบริหารจะดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพได้ก็แต่โดยการใช้ความรู้ความชำนาญและการฝึกฝนอบรมทางด้านบริหารมาโดยเฉพาะ จึงเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าการบริหารเป็นวิชาชีพอย่างหนึ่ง ผู้บริหารโดยเฉพาะผู้บริหารสูงสุดไม่จำเป็นต้องมีความรู้ทางเทคนิคในการปฏิบัติโดยตรง แต่ผู้บริหารจะต้องมีความรู้ความชำนาญในการบริหาร คือ การวางแผน การจัดองค์การ ฯลฯ

๗. การบริหารเป็นสิ่งที่ไม่มีตัวตนไม่สามารถมองเห็นได้ แต่สิ่งที่จะแสดงให้เห็นว่า การบริหารดำเนินไปอย่างไร ได้ผลดีหรือไม่เพียงใดนั้น ก็คือผลงานเพราะว่าผลงานจะเป็นเครื่องวัดความสามารถทางการบริหาร

๘. เจ้าของธุรกิจไม่จำเป็นต้องทำหน้าที่ผู้บริหารเสียเองโดยทั่วไปแล้ว (ยกเว้นองค์กรขนาดเล็ก) คณะผู้บริหารมักจะเป็นกลุ่มบุคคลอื่นๆ ที่มีความสามารถทางการบริหารทำหน้าที่ในนามของเจ้าของธุรกิจ^{๑๗}

การบริหารเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในฐานะที่เราเป็นสมาชิกของสังคม จำต้องมีกฎเกณฑ์ ข้อบังคับต่างๆ โดยมุ่งหวังที่จะให้เกิดความสำเร็จความเรียบร้อยขึ้นในองค์การ และในสังคมนั้น จึงสรุปได้ว่าการบริหารจัดการมีความสำคัญดังต่อไปนี้

๑. การบริหารช่วยทำให้มนุษย์ดำรงอยู่ร่วมกันได้อย่างผาสุก
๒. จำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นเป็นผลทำให้องค์การต่าง ๆ ต้องขยายงานด้านบริหารจัดการให้กว้างขึ้น
๓. การบริหารเป็นเครื่องบ่งชี้ให้ทราบถึงความเจริญก้าวหน้าของสังคม
๔. การบริหารเป็นมรรควิธีที่สำคัญในอันที่จะนำสังคมและโลกไปสู่ความเจริญก้าวหน้า
๕. การบริหารจะช่วยชี้ให้ทราบถึงแนวโน้ม ทั้งในด้านความเจริญ และความเสื่อมของสังคมในอนาคต
๖. การบริหารมีลักษณะเป็นการทำงานร่วมกันของกลุ่มบุคคลในองค์การ
๗. การบริหารมีลักษณะที่ต้องใช้การวินิจฉัยสั่งการเป็นเครื่องมือ และการวินิจฉัยสั่งการเป็นเครื่องแสดงให้ทราบถึงความสามารถของนักบริหารและความเจริญเติบโตของการบริหาร
๘. ชีวิตประจำวันของมนุษย์ไม่ว่าในครอบครัวหรือในองค์การย่อมมีส่วนเกี่ยวพันกับการบริหารอยู่เสมอ ดังนั้นการศึกษาในเรื่องการบริหารจึงทำให้มนุษย์ดำรงชีพได้อย่างฉลาด
๙. การบริหารกับการเมืองเป็นสิ่งคู่กัน ไม่อาจแยกกันได้โดยเด็ดขาด ดังกล่าวกันว่า การเมืองกับการบริหารนั้นเปรียบเสมือนคนละด้านของเหรียญอันเดียวกัน^{๑๘}

^{๑๗} สมยศ นาวิการ, การบริหารเชิงกลยุทธ์, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บรรณกิจ, ๒๕๔๔), หน้า ๗๘.

^{๑๘} สมพงษ์ เกษมสิน, อ่างใน สายันต์ โพธิ์สิงห์, “ปัจจัยและกระบวนการบริหารที่มีความสัมพันธ์ต่อความสำเร็จในการเป็นวัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่น ในเขตการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดขอนแก่น”, รายงานการศึกษาระดับปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๘).

นอกจากนี้ สรศักดิ์ กิตติอสุภกุล ได้กล่าวถึงความสำคัญของการบริหารว่า มีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินงานขององค์กรหลายประการด้วยกันดังต่อไปนี้^{๑๙}

๑. การบริหารเป็นการทำงานร่วมกันโดยใช้ปัจจัยที่มีอยู่
๒. การบริหารเป็นเครื่องมือชี้ให้เห็นถึงความเจริญก้าวหน้าขององค์กร
๓. การบริหารเป็นเครื่องมือที่ได้ชี้ให้เห็นถึงความเจริญขึ้น หรือความเสื่อมถอยของสังคมในอนาคตได้อย่างดี
๔. การบริหารเป็นสิ่งที่สามารถมีอยู่ควบคู่กับสังคมและการเมืองได้ เพราะสังคมและการเมืองจำเป็นต้องใช้การบริหาร
๕. การบริหารได้มีส่วนช่วยให้มนุษย์มีการดำเนินชีวิตที่สะดวกดีขึ้น และวางแนวทางได้อย่างถูกต้อง และเหมาะสม

ลักษณะและความสำคัญของการบริหารมี ๗ ประการคือ^{๒๐}

๑. การบริหารต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์ เพื่อเป็นเป้าหมายในการดำเนินงาน
๒. การบริหารมีลักษณะเป็นกระบวนการ คือ การวางแผน การจัดองค์การ การควบคุม
๓. การบริหารต้องมีการแบ่งงานกันทำ
๔. การบริหารต้องมีการประสานงาน ร่วมมือร่วมใจสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน
๕. การบริหารต้องมีทรัพยากรในการบริหาร เช่น คน เงิน วัสดุสิ่งของ
๖. การบริหารเป็นงานของผู้บริหารหรือผู้นำ
๗. การบริหารไม่มีตัวตน แต่สามารถวัดผลของความสำเร็จของการบริหารด้วยประสิทธิภาพและประสิทธิผล

นอกจากนี้ทางด้านสมคิด บางโม ได้มองถึงองค์ประกอบของการบริหารที่สำคัญ และมีความจำเป็นต่อองค์การ ดังนี้

๑. วัตถุประสงค์ที่แน่นอน กล่าวคือ จะต้องรู้ว่า จะดำเนินการไปทำไม เพื่ออะไร และต้องการอะไรจากการดำเนินการ เช่น ต้องมีวัตถุประสงค์ในการให้บริการ หรือในการผลิตต้องรู้ว่า จะผลิตเพื่อใคร ต้องการผลตอบแทนเช่นใด ถ้าหาไม่มีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์แล้วก็ไม่มีความหมายที่จะบริหารการดำเนินงานต่าง ๆ จะไม่มีผลสำเร็จ เพราะไม่มีเป้าหมายกำหนดไว้แน่นอน

๒. ทรัพยากรในการบริหาร ได้แก่ วัสดุและเครื่องใช้เพื่อประกอบการดำเนินงานรวมถึงความสามารถในการจัดการ ทรัพยากรในการบริหาร ได้แก่ 4Ms คือ มนุษย์ (Man) เงิน (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Material) และความสามารถในการจัดการ (Management) หรือ 6Ms ที่มีเครื่องจักร (Machine) และตลาด (Market) เพิ่มเข้ามาซึ่งในปัจจุบันมีความจำเป็นมากขึ้น

^{๑๙} สรศักดิ์ กิตติอสุภกุล, อ้างใน วราภรณ์ ไชยชาติ, “ปัจจัยการบริหารจัดการที่มีผลต่อสัมฤทธิ์ผลของการพัฒนาอย่างยั่งยืนของกลุ่มเกษตรกรทำนาหนองแปน จังหวัดกาฬสินธุ์”, รายงานการศึกษาระดับปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๕).

^{๒๐} กลม อัญชันภาติ, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจ, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : ธนาคารพิมพ์, ๒๕๔๐), หน้า ๖๐-๖๑.

๓. มีการประสานงานระหว่างกัน หรือเรียกได้ว่ามีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน กล่าวคือ เป้าหมาย และวัตถุประสงค์รวมทั้งทรัพยากรในการบริหารทั้ง 4Ms หรือ 6Ms ดังกล่าว จะต้องมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและเกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน หรือกล่าวได้ว่าจะต้องมีระบบของการทำงานร่วมกันและที่เกิดขึ้นจริง ๆ ด้วย การนำปัจจัยทั้งหลายเบื้องต้นมาไว้ร่วมกันแล้วไม่เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ไม่เกิดความสัมพันธ์ ระหว่างกัน การบริหารก็จะไม่เกิดขึ้น

๔. ประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ในการบริหารงานนั้นสิ่งทีวัดผลสำเร็จของงานว่า บรรลุเป้าหมายของวัตถุประสงค์ ขององค์การก็คือ ประสิทธิภาพขององค์การ หมายถึง ความสามารถขององค์การในอันที่จะบริหารงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การในการใช้ทรัพยากรขององค์การที่มีอยู่ระยะสั้น โดยเปรียบเทียบกับปัจจัยนำเข้าและค่าใช้จ่ายกับปัจจัยนำออกและรายได้ขององค์การ^{๒๑}

ตารางที่ ๒.๒ แสดงความสำคัญของการบริหารจัดการ

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
สมยศ นาวิการ, (๒๕๔๔, หน้า ๗๘)	<ol style="list-style-type: none"> ๑. การบริหารเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่ง ๒. การบริหารเป็นงานที่มีจุดหมาย ๓. การบริหารเป็นแนวทางสำคัญ ๔. การบริหารเป็นเรื่องเกี่ยวกับความสามารถของกลุ่มคน ๕. การบริหารจะได้รับผลสำเร็จด้วยดี ๖. การบริหารจะดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ๗. การบริหารเป็นสิ่งที่ไม่มีตัวตน ๘. เจ้าของธุรกิจไม่จำเป็นต้องทำหน้าที่ผู้บริหารเสียเอง
กลม อัญชันภาติ, (๒๕๔๐, หน้า ๖๐-๖๑)	<ol style="list-style-type: none"> ๑. การบริหารต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์ ๒. การบริหารมีลักษณะเป็นกระบวนการ ๓. การบริหารต้องมีการแบ่งงานกันทำ ๔. การบริหารต้องมีการประสานงาน ๖. การบริหารเป็นงานของผู้บริหารหรือผู้นำ ๕. การบริหารต้องมีทรัพยากรในการบริหาร ๗. การบริหารไม่มีตัวตน
สมคิด บางโม, (๒๕๔๕, หน้า ๖๒-๖๓)	<ol style="list-style-type: none"> ๑. วัตถุประสงค์ที่แน่นอน ๒. ทรัพยากรในการบริหาร ๓. มีการประสานงานระหว่างกัน ๔. ประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

^{๒๑} สมคิด บางโม, องค์การและการจัดการ, (กรุงเทพมหานคร : วิทยพัฒน์, ๒๕๔๕), หน้า ๖๒-๖๓.

๒) กระบวนการบริหารจัดการ

ความหมายของคำว่า “กระบวนการ” ในพจนานุกรมว่า “ขบวนการ, แบบแผน, วิธีการ, ชั้นเชิง, เล่ห์กล, อุบาย, ลำดับรายการ”^{๒๒} เมื่อใช้กับการบริหารว่า กระบวนการบริหาร จึงน่าจะหมายความว่า ลำดับรายการในการบริหาร หรือ วิธีการในการบริหาร คือในการบริหารนั้นจะต้องมีลำดับรายการก่อนหลังว่าจะทำอะไรก่อน และต่อ ๆ ไปจะทำอะไร เช่น จะต้องวางแผนก่อนแล้วจึงจัดโครงการให้เข้ารูปเข้าร่างต่อไปจึงจัดหาบุคลากรมาทำงาน รวมทั้งสนับสนุนให้กำลังใจ แล้วจึงแนะนำช่วยเหลือในการทำงานของบุคลากร จะต้องประสานงานไม่ทำงานซ้ำซ้อนกัน ต่อไปก็ต้องรายงานผลการทำงานไปยังผู้บังคับบัญชาและหน่วยงานอื่นๆ เป็นต้น ทางด้าน Campbell Corbally and Ramseyer มองว่ากระบวนการบริหารหมายถึง วิธีทางที่หน่วยงานพิจารณาสั่งการและปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมาย^{๒๓} ส่วน Litchfield กล่าวว่า “กระบวนการบริหารเป็นวงจรของการปฏิบัติงานซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านั้น คือ การวินิจฉัยสั่งการ การวางโครงการการติดต่อสื่อสาร การควบคุมและการประเมินผลงานซ้ำ”^{๒๔} นอกจากนี้ นักผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพจะต้องเป็นทั้งผู้บริหารและผู้นำ เป็น “ผู้นำ-ผู้บริหาร” ผู้นำสามารถสร้างคนได้ พัฒนาได้ ความสามารถในการนำที่ดีเกิดจากหลายฐาน เช่นความเชี่ยวชาญทางเทคนิค ความสามารถในการทำงานสำเร็จ การมีคุณสมบัติที่คนเคารพนับถือได้ และความสามารถในการฝึกและพัฒนาผู้อื่นซึ่งสอดคล้องกับไอเซนฮาวร์ได้กล่าวถึง ภาวะผู้นำว่า หมายถึง ความสามารถในการทำให้ผู้อื่นทำในสิ่งที่ต้องการโดยที่เขาเองก็อยากจะทำซึ่งพฤติกรรมของนักบริหารมี ๑๐ ประการ คือ

๑. นักบริหารจะต้องมั่นคง ยุติธรรม โดยไม่ลืมเรื่องสถานการณ์และรู้จักยืดหยุ่น
๒. นักบริหารจะต้องใช้ประสบการณ์และความสามารถของผู้อื่นให้เป็นประโยชน์
๓. นักบริหารต้องไม่อึดอัดอำนาจ เพราะคนมาทำงานกับท่านไม่ใช่เขามาทำงานให้ท่าน
๔. นักบริหารต้องยอมรับข้อผิดพลาดของตนเอง ไม่โยนความผิดให้คนอื่น
๕. นักบริหารต้องตรงไปตรงมาแม้บางครั้งจะต้องทนต่อความเจ็บปวดก็ตามต้องบอกถูกผิดยกย่องสรรเสริญเป็น
๖. นักบริหารต้องมีหลักมนุษยสัมพันธ์ การให้ความสำคัญกับสังคม มีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารและผู้ใต้บังคับบัญชา
๗. นักบริหารต้องริเริ่มทำเอง หัดแปลงความคิดออกมาเป็นการกระทำให้ผู้อื่นยอมรับให้ได้
๘. นักบริหารต้องไม่กลัวที่จะฝึกผู้ช่วยไว้แทนตำแหน่งเมื่อท่านเลื่อนสูงขึ้นไปไม่เก่งคนเดียว
๙. บอกให้เขารู้ ไม่เก็บเรื่องเงียบ ให้เพื่อนร่วมงานรู้ว่าอะไรเป็นอะไรและให้ความมั่นใจแก่เพื่อนร่วมงาน
๑๐. นักบริหารต้องอ่านเรียนเสมอๆ ต้องใช้ความรู้เทคนิคแนวคิดใหม่ๆ เพื่อความก้าวหน้า ยิ่งๆ ขึ้นไป^{๒๕}

^{๒๒} เปลื้อง ณ นคร, พจนานุกรมฉบับทันสมัย, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๖), หน้า ๑๗.

^{๒๓} Campbell, Corbally and Ramseyer, *Introduction to Education Administration*, (Fourth ed., Boston: Allyn and Bacon, Inc., 1962), p.138.

^{๒๔} Litchfield Edward H., “Notes on a General Theory of Administration”, *Administrative Science Quarterly*, (Vol. No. 1. June, 1956) : 3-29.

^{๒๕} สุรัฐ ศิลปะอนันต์, *นักบริหาร*, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๗), หน้า ๒๐๗-๒๒๔.

พฤติกรรมของผู้บริหารของเกตเซลส์และกูบา (Getzels and Guba) ไว้ว่า บุคคลทุกกลุ่มที่ผู้บริหารต้องทำงานสัมพันธ์ด้วย ต่างก็มีความต้องการที่จะเห็นผู้บริหารนั้นๆ ประพฤติหรือปฏิบัติอย่างนั้นอย่างนี้ด้วยกันทั้งนั้น ซึ่งอาจจะเรียกได้ว่าเป็นผลรวมของความเกี่ยวพันของตัวการ ๓ ประการ คือ

๑. วัฒนธรรมประเพณี และความปรารถนาของสังคมที่ผู้บริหารดำรงตำแหน่งอยู่

๒. ลักษณะเฉพาะของสถาบันที่ผู้บริหารดำรงตำแหน่งอยู่ บทบาทหน้าที่ของสถาบันและผู้อื่นที่เกี่ยวข้องกำหนดให้ผู้บริหารปฏิบัติและความคิดของผู้บริหารเองที่คาดคะเนว่าผู้อื่นที่เกี่ยวข้องกับตนเองให้ตนเองปฏิบัติอะไรและอย่างไร

๓. ตัวบุคคล บุคลิกภาพและความต้องการหรือความจำเป็นเฉพาะตนของบุคคล

ตัวการทั้ง ๓ ประการดังกล่าวข้างต้น มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของผู้บริหารในระบบสังคมทุกชนิด ในการปฏิบัติงานและการวางตนของผู้บริหารโดยปกติจะพอสรุปได้ว่า ผู้บริหารจะแสดงพฤติกรรมออกมาเป็น ๓ ลักษณะ คือ

๑. พฤติกรรมที่มีลักษณะว่า ผู้บริหารได้คำนึงถึงความสำคัญและวัตถุประสงค์ของสถาบันเป็นใหญ่ โดยพึงถือว่าการปฏิบัติงานทุกชนิดต้องสอดคล้องกับลักษณะเฉพาะของสถาบันต้องตรงตามบทบาทและหน้าที่ที่สถาบันหรือผู้อื่นที่เกี่ยวข้องกำหนดไว้ให้ทำโดยตำแหน่งและความคิดนึกที่ผู้บริหารคาดคะเนด้วยตนเองว่า ผู้อื่นที่ตนเกี่ยวข้องโดยตำแหน่ง คิดหรือต้องการให้ตนทำอะไรอย่างไร ทั้งภายในขอบเขตของวัฒนธรรมประเพณีและความปรารถนาของสังคม ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร

๒. พฤติกรรมที่มีลักษณะว่า ผู้บริหารได้คำนึงถึงตัวบุคคล บุคลิกภาพของบุคคลและความต้องการ หรือความจำเป็นของแต่ละบุคคลเป็นใหญ่ โดยถือว่าการต้องการและความจำเป็นของสถาบันไม่สำคัญเท่า

๓. พฤติกรรมที่มีลักษณะว่า ผู้บริหารได้คำนึงถึงทั้ง ๒ อย่าง ดังกล่าวแล้ว คือ ทั้งในด้านความต้องการและความจำเป็นของสถาบัน ภายในขอบข่ายของวัฒนธรรมประเพณีและความปรารถนาของสังคมและความต้องการหรือความจำเป็นส่วนบุคคลโดยถือว่าการกระทำใดต้องประสมกลมกลืนกันให้เหมาะสมและเกิดประโยชน์แก่สถาบันและบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องพร้อมๆ กันไป^{๒๖}

หลักสำคัญของการบริหาร ๕ ลักษณะ^{๒๗} คือ

๑. การบริหารเป็นการทำงานกับคน และโดยอาศัยคน หมายความว่า การบริหารเป็นกระบวนการทางสังคม คือ อาศัยกลุ่มคนที่รวมกันทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์การ ผู้บริหารจะต้องรับผิดชอบให้สำเร็จ โดยอาศัยความร่วมมือของบุคคลอื่น มิฉะนั้นจะทำงานไม่สำเร็จสาระสำคัญของการบริหารในข้อนี้แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จจะต้องมีสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ คือ มีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่ดี มีความเป็นผู้นำ และสามารถทำงานเป็นทีมได้ มีความสามารถในการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสภาพแวดล้อมได้หากมีการเปลี่ยนแปลงในสถานการณ์ และมีความสามารถทำให้งานบรรลุเป้าหมายได้

^{๒๖} ภิญโญ สาร, การบริหารการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๓), หน้า ๑๕-๑๖.

^{๒๗} เสนาะ ดิเฮอร์, หลักการบริหาร, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔), หน้า ๑-๒.

๒. การบริหารทำให้งานบรรลุเป้าหมายขององค์การ เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ขององค์การต้องอาศัยความร่วมมือกันของคนทุกคนจึงจะทำให้สำเร็จลงได้ เป้าหมายเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้บริหารจะต้องทำให้บรรลุได้นั้นจะต้องมีลักษณะสำคัญ ๓ ประการ คือ เป้าหมายต้องสูงแล้วสามารถทำให้สำเร็จ เป้าหมายสูงเกินไป ก็ทำให้สำเร็จไม่ได้ เป้าหมายต่ำไปก็ไม่ทำหายน่ามีคุณค่า ประการที่สอง การจะไปถึงเป้าหมายจะต้องมีระบบงานที่ดีมีแผนงานที่มีประสิทธิภาพ ประการสุดท้าย จะต้องระบุเวลาที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายนั้น

๓. การบริหารเป็นการสมดุลระหว่างประสิทธิผลและประสิทธิภาพ คำว่า ประสิทธิผล หมายความว่า ทำงานบรรลุผลสำเร็จตามที่กำหนด ส่วนคำว่า ประสิทธิภาพ หมายความว่า ทำงานโดยใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด หรือ เสียค่าใช้จ่ายต่ำสุด การทำงานให้สำเร็จอย่างเดียวไม่พอ แต่จะต้องคำนึงถึงค่าใช้จ่ายที่ประหยัดอีกด้วย การทำให้ได้ทั้งสองอย่างคือ งานบรรลุผลตามที่ต้องการและการใช้ทรัพยากรต่ำสุด จึงเป็นความสมดุลระหว่างประสิทธิผลและประสิทธิภาพ

๔. การบริหารเป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด เป็นที่รู้กันโดยทั่วไปว่า เราอาศัยในโลกที่มีทรัพยากรจำกัดการใช้ทรัพยากรต่างๆ จึงต้องตระหนัก ๒ ข้อใหญ่ ๆ คือ เมื่อใช้ทรัพยากรใดไปแล้วทรัพยากรนั้นจะหมดสิ้นไปไม่สามารถกลับคืนมาใหม่ได้ และจะต้องเลือกใช้ทรัพยากรให้เหมาะสม อย่าให้เกิดสิ้นเปลืองโดยเปล่าประโยชน์ ดังนั้น การบริหารกับเศรษฐศาสตร์จึงมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด เศรษฐศาสตร์จึงเป็นการศึกษาถึงเรื่องการกระจายการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดอย่างไร ส่วนผู้บริหารในองค์การจะต้องผลิตสินค้าและบริหารให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

๕. การบริหารจะต้องเผชิญกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จจะต้อง สามารถคาดคะเนเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างถูกต้อง และสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงนั้น หรือ

วิธีในการบริหารแบบ POSDCORB เป็นกระบวนการหรือวิธีในการบริหารที่ได้รับการยกย่องมากวิธีหนึ่งอันเป็นคำย่อของภาระหน้าที่ที่สำคัญของนักบริหาร ๗ ประการ ได้แก่

๑. การวางแผน (P-Planning) เป็นการวางแผนโครงการกิจกรรม ซึ่งเป็นการเตรียมการก่อนลงมือปฏิบัติเพื่อให้การดำเนินการสามารถบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๒. การจัดองค์การ (O-Organizing) เป็นการกำหนดโครงสร้างขององค์การโดยมีการพิจารณาให้เหมาะสมกับงาน เช่น การแบ่งงาน (Division of Work) เป็นกรม กอง หรือแผนก โดยอาศัยปริมาณงาน คุณภาพของงาน หรือจัดตามลักษณะเฉพาะของงาน (Specialization) นอกจากนี้ อาจพิจารณาในแง่ของการควบคุม (Span of Control) หรือพิจารณาในแง่ของหน่วยงาน เช่น หน่วยงานหลัก (Line) และหน่วยงานที่ปรึกษา (Staff) เป็นต้น

๓. การจัดหาบุคลากรมาปฏิบัติงาน (S-Staffing) เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์การนั่นเอง ทั้งนี้เพื่อให้ได้บุคลากรมาปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับการจัดแบ่งหน่วยงานที่กำหนดเอาไว้

๔. การอำนวยการ (D-Directing) เป็นภารกิจในการใช้ศิลปะในการบริหารงาน เช่น ภาวะผู้นำ (Leadership) มนุษยสัมพันธ์ (Human Relations) การจูงใจ (Motivation) และการตัดสินใจ (Decision Making) เป็นต้น

๕. การประสานงาน (CO- Coordinating) เป็นการประสานให้ส่วนต่าง ๆ ของกระบวนการทำงานได้ต่อเนื่องและเกี่ยวเนื่องกัน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและราบรื่น

๖. การรายงาน (R-Reporting) เป็นกระบวนการและเทคนิคของการแจ้งให้ผู้บังคับบัญชาตามชั้นได้ทราบถึงผลการปฏิบัติงาน โดยที่มีความสัมพันธ์กับการติดต่อสื่อสาร (Communication) ในองค์กรอยู่ด้วย

๗. การงบประมาณ (B-Budgeting) เป็นภารกิจที่เกี่ยวกับการวางแผนการทำบัญชีการควบคุมเกี่ยวกับการเงินและการคลัง^{๒๘}

ตารางที่ ๒.๓ แสดงกระบวนการบริหารจัดการ

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
เปลื้อง ณ นคร, (๒๕๑๖, หน้า ๑๗)	ขบวนการ, แบบแผน, วิธีการ, ชั้นเชิง, เล่ห์กล, อุบาย, ลำดับรายการ
Campbell, Carbally and Ramseyer, (1962, p.138)	วิถีทางที่หน่วยงานพิจารณาสั่งการและปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมาย
Litchfield Edward H., (1956, pp.3-29)	กระบวนการบริหารเป็นวงจรของการปฏิบัติงาน
สุรัฐ ศิลปะอนันต์, (๒๕๒๗, หน้า ๒๐๗-๒๒๔)	๑. นักบริหารจะต้องมั่นคง ยุติธรรม ๒. นักบริหารจะต้องใช้ประสบการณ์ ๓. นักบริหารต้องไม่โอ้อวดอำนาจ ๔. นักบริหารต้องยอมรับข้อผิดพลาด ๕. นักบริหารต้องตรงไปตรงมา ๖. นักบริหารต้องมีหลักมนุษยสัมพันธ์ ๗. นักบริหารต้องริเริ่มทำเอง ๘. นักบริหารต้องไม่กลัว ๙. ไม่เก็บเรื่องเจียบ ๑๐. นักบริหารต้องอ่านเรียนเสมอๆ
ภิญโญ สาธร, (๒๕๒๓, หน้า ๑๕-๑๖)	บุคคลทุกกลุ่มที่ผู้บริหารต้องทำงานสัมพันธ์ด้วย ๑. วัฒนธรรม ประเพณี ๒. ลักษณะเฉพาะของสถาบันที่ผู้บริหารดำรงตำแหน่งอยู่ บทบาทหน้าที่ของสถาบันและผู้อื่น ๓. ตัวบุคคล บุคลิกภาพ

^{๒๘} ศิริวรรณ เสรีรัตน์, สมชาย ทิรัญกิตติ และสมศักดิ์ วานิชยาภรณ์, **ทฤษฎีองค์การ**, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสาร จำกัด, ๒๕๔๕), หน้า ๘๖.

ตารางที่ ๒.๓ แสดงกระบวนการบริหารจัดการ (ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
เสนาะ ตีแยวี่, (๒๕๔๔, หน้า ๑-๒)	๑. การบริหารเป็นการทำงานกับคน ๒. การบริหารทำให้งานบรรลุเป้าหมาย ๓. การบริหารเป็นการสมดุลระหว่าง ประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพ ๔. การบริหารเป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ๕. การบริหารจะต้องเผชิญกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป
ศิริวรรณ เสรีรัตน์, สมชาย หิรัญภิตติ และสมศักดิ์ วานิช ยากรณ์, (๒๕๔๕, หน้า ๘๖)	กระบวนการหรือวิธีในการบริหารแบบ POSDCORB เป็น กระบวนการหรือวิธีในการบริหารที่ได้รับการยกย่องมากวิธีหนึ่ง อันเป็นคำย่อของภาระหน้าที่ที่สำคัญ

๒.๑.๒ ทฤษฎีทางการบริหาร

ทฤษฎีของการบริหารเป็นศาสตร์ที่มีองค์ประกอบของความรู้ หลักและกฎเกณฑ์ที่นำมา จากศาสตร์สาขาต่าง ๆ เพื่อไปใช้เป็นแนวทางในการศึกษาความรู้เกี่ยวกับการบริหารแล้วนำไปสู่การ ปฏิบัติจริง การบริหารที่จะประสบผลสำเร็จได้นั้น ก็ขึ้นอยู่กับความสามารถประสบการณ์และทักษะ ของผู้บริหาร การประยุกต์เอาทฤษฎีต่าง ๆ เกี่ยวข้องกับการบริหารไปสู่การปฏิบัติจริงให้ได้ อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อม นับว่าเป็นศิลปะอย่างหนึ่ง ที่สำคัญทฤษฎีทางการบริหารมี จำนวนมากมายเพราะนักบริหารสามารถนำมาใช้บูรณาการหรือการประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้ แทบทั้งสิ้นซึ่งขึ้นอยู่กับความสามารถของนักบริหารว่าจะนำเอาหลักการทฤษฎีมาใช้ให้เหมาะสมกับ องค์การของตนซึ่งในนี้ผู้วิจัยจะได้นำเอาทฤษฎีทางการบริหารที่ใช้กันมากเพื่อเป็นกรณีศึกษาต่อไป

๑) ทฤษฎีการบริหารองค์กร

ทฤษฎีการบริหารซึ่งเป็นทฤษฎีค่อนข้างจะได้รับความนิยมของนักบริหารอย่างมากจน นักวิชาการหลายท่านได้นำมาเขียนในรูปของวิชาการมากมายในลักษณะที่แตกต่างกันไป ซึ่งทฤษฎีนี้มี ความเชื่อว่า เป็นไปได้ที่จะหาทางศึกษาถึงศาสตร์ที่เกี่ยวกับการบริหาร (Administrative) ซึ่งสามารถใช้ได้กับการบริหารทุกชนิด ไม่ว่าจะเป็นการบริหารอุตสาหกรรมหรืองานรัฐบาลโดยมีสาระสำคัญ เกี่ยวกับการบริหาร (Management Functions) ซึ่งประกอบด้วยหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายต่างกันซึ่ง Fayol ชาวฝรั่งเศส ผู้ที่ได้ชื่อว่า “เป็นบิดาแห่งการบริหารเชิงจัดการ” มีความเห็นว่า การบริหารเป็น ศาสตร์อย่างหนึ่งและเป็นหลักการสากลที่สามารถนำไปใช้กับการบริหารทุกประเภท ที่กล่าวถึงส่วน สำคัญพื้นฐานของการบริหารงานเรียกว่า The Elements of Management ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรม ๕ ประการ คือ ๑) การวางแผน (To Plan) ๒) การจัดองค์การ (To Organize) ๓) การบังคับบัญชา (To Command) ๔) การประสานงาน (To Coordinate) และ ๕) การควบคุมงาน (To Control)^{๒๙} ดังต่อไปนี้

^{๒๙} Henry Fayol, อ้างใน จันทราณี สงวนนาม, ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : บุ๊คพ้อยท์, ๒๕๔๕), หน้า ๓๔-๓๕.

๑. การวางแผน (Planning) หมายถึง ภาระหน้าที่ของผู้บริหารที่จะต้องทำ การคาดการณ์ล่วงหน้าถึงเหตุการณ์ต่างๆ ที่จะมีผลกระทบต่อธุรกิจ และกำหนดขึ้นเป็นแผนปฏิบัติงาน หรือวิธีทางที่จะปฏิบัติเอาไว้เพื่อเป็นแนวทางของการทำงานในอนาคต

๒. การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึง ภาระหน้าที่ที่ผู้บริหารจะต้องจัดให้มีโครงสร้างของงานต่างๆ และอำนาจหน้าที่ ทั้งนี้เพื่อให้เครื่องจักร สิ่งของ และตัวคน อยู่ในส่วนประกอบที่เหมาะสม ในอันที่จะช่วยให้งานขององค์การบรรลุผลสำเร็จได้

๓. การบังคับบัญชาสั่งการ (Commanding) หมายถึง หน้าที่ในการสั่งการงานต่างๆ ของผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ซึ่งจะกระทำให้ผลสำเร็จด้วยดี โดยที่ผู้บริหารจะต้องกระทำตนเป็นตัวอย่างที่ดี จะต้องเข้าใจคนงานของตน จะต้องเข้าใจถึงข้อตกลงในการทำงานของคนงานและองค์การที่มีอยู่ รวมถึง จะต้องมีการติดต่อสื่อสารกับผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างใกล้ชิดทั้งขึ้น และลง นอกจากนี้ยังต้องการประเมินโครงสร้างขององค์การและผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาของตนเป็นประจำอีกด้วย หากโครงสร้างขององค์การที่เป็นอยู่ไม่เหมาะสมก็จำเป็นต้องปรับปรุงเช่นเดียวกัน ถ้าผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาคนใดหย่อนประสิทธิภาพ การไล่ออกเพื่อปรับปรุงกำลังคนที่มีอยู่ให้เหมาะสมยิ่งขึ้นก็เป็นสิ่งจำเป็นต้องทำ

๔. การประสานงาน (Coordinating) หมายถึง ภาระหน้าที่ที่จะต้องเชื่อมโยงงานของทุกคนให้เข้ากันได้ และกำกับให้ไปสู่จุดมุ่งหมายเดียวกัน

๕. การควบคุม (Controlling) หมายถึง ภาระหน้าที่ในการที่จะต้องกำกับให้สามารถประกันได้ว่ากิจกรรมต่างๆ ที่ทำไปนั้นสามารถเข้ากันได้กับแผนที่ได้วางไว้แล้ว^{๓๐}

นอกจากนี้ ทฤษฎีการบริหาร ๕ ประการนี้ซึ่ง Fayol ยังได้กำหนดหลักการในการบริหารจัดการขึ้นอีก ๑๔ ประการ เป็นส่วนประกอบสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพของกระบวนการบริหารจัดการ ดังนี้

๑. การแบ่งงานกันทำ (Division of Labor) ฟาโย ได้เสนอว่า คนงานควรจะได้รับกรมอบหมายหน้าที่ให้ปฏิบัติมากขึ้น หรือได้รับการกระตุ้นให้มีความรับผิดชอบ ในผลลัพธ์ของงานมากขึ้น ซึ่งหลักการนี้จะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในองค์การยุคปัจจุบันได้

๒. อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ (Authority and Responsibility) แวปเบอร์ และฟาโย ได้ให้ความสำคัญของอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ อำนาจหน้าที่แบบเป็นทางการของแวนเบอร์จะได้มาจากตำแหน่งหน้าที่ของผู้บริหารในสายการบังคับบัญชา ส่วนอำนาจหน้าที่แบบไม่เป็นทางการจะได้รับจากความชำนาญงานของบุคคล (Expertise) ความรู้ทางด้านเทคนิค (Technical Knowledge) ความมีคุณค่าทางศีลธรรม (Moral Worth) และความสามารถในการนำ (Leading) และสร้างความผูกพันกับผู้ใต้บังคับบัญชา ตลอดจนเห็นว่าอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบควรคู่กัน

๓. การมีผู้บังคับบัญชาคนเดียว (Unity of Command) ฟาโย กล่าวว่าคำสั่งสองคำสั่ง (Dual Command) อาจก่อให้เกิดปัญหาในการทำงาน เช่น การรายงานจะมีความเกี่ยวข้อง ในเมื่อผู้ควบคุมสองคนได้ให้คำสั่งกับผู้ใต้บังคับบัญชาเพียงคนเดียว ทำให้เกิดการสับสนในบางสถานการณ์ คำสั่งสองคำสั่งนี้ทำให้เกิดความยุ่งยากแก่ผู้บังคับบัญชา และทำให้เกิดการสับสนในลำดับชั้นของ

^{๓๐} Price, Alan, **Human Resource Management**, In a Business Context, 2 edition, (London : Thomson Learning, 2004), p. 110.

อำนาจหน้าที่แบบเป็นทางการ (Formal Hierarchy of Authority) การประเมินอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้บริหารในระบบผู้บังคับบัญชาสองคนจะเป็นการยาก และผู้บริหารจะไม่สนใจในความรู้สึกของผู้ใต้บังคับบัญชา มักจะโกรธและอาจไม่ให้ความร่วมมือในอนาคตถ้าผู้ใต้บังคับบัญชาไม่เชื่อฟัง

๔. สายการบังคับบัญชาตามอำนาจหน้าที่ (Line of Authority) เป็นสายการบังคับบัญชาจากผู้บริหารในระดับบนสู่ผู้ปฏิบัติงานในระดับล่างขององค์การ ความสัมพันธ์ของการจำกัดความยาวของสายการบังคับบัญชา โดยการควบคุมจำนวนของระดับในลำดับชั้นของการบริหารจัดการ จำนวนที่ดีที่สุดในลำดับชั้นการบังคับบัญชา (Hierarchy) คือ ความยาวของการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้บริหารระดับสูงและพนักงานระดับล่าง รวมถึงความล่าช้าใน การวางแผน (Planning) และการจัดการ (Organizing) ซึ่งการจำกัดจำนวนของระดับชั้น การบังคับบัญชาให้น้อยลงจะทำให้ปัญหาในการติดต่อสื่อสารลดลง และองค์การจะมีการปฏิบัติงานที่รวดเร็วและมีความยืดหยุ่นมากขึ้น ภายในองค์การได้มีการแบ่งแยกแผนกต่างๆ ซึ่งแต่ละแผนกจะมีระดับชั้นการบังคับบัญชาโดยผู้บริหารในระดับกลางและระดับต้นของสายการบังคับบัญชาแต่ละแผนก ต้องมีปฏิสัมพันธ์กับผู้จัดการในระดับเดียวกันในแผนกอื่นๆ ซึ่งปฏิสัมพันธ์นี้ช่วยในการตัดสินใจให้เร็วขึ้น เนื่องจากผู้บริหารจะรู้จักบุคคลอื่น และรู้วิธีการในการแก้ปัญหาเพิ่มมากขึ้น สำหรับการทำงานข้ามแผนกหรือการทำงานข้ามสายนั้น เป็นการสร้างทีมงานข้ามสาย ซึ่งสามารถควบคุมโดยผู้นำของแต่ละทีม

๕. การรวมอำนาจ (Centralization) เป็นการรวมอำนาจของการบังคับบัญชาไว้ที่ผู้บริหารระดับสูงขององค์การ ซึ่งอำนาจหน้าที่จะไม่ได้รวมไว้ที่ผู้บริหารระดับสูงของสาย การบังคับบัญชา แต่เป็นการกำหนดว่า ควรมีการรวมอำนาจไว้ที่ผู้บริหารระดับสูงเท่าไร อย่างไร และมีการกระจายอำนาจให้กับผู้ใต้บังคับบัญชาและคนงานในระดับล่างอย่างไร สิ่งนี้ถือว่ามีผลสำคัญ เนื่องจากว่าจะมีผลกระทบต่อพฤติกรรมของพนักงานในทุกระดับขององค์การ

๖. การมีเป้าหมายเดียวกัน (Unity of Direction) เป็นการออกแบบหรือกำหนดแผนในการปฏิบัติงานของผู้บริหารและคนงานที่ใช้ทรัพยากรขององค์การ องค์การใดที่ไม่มี การวางแผนจะทำให้ขาดประสิทธิภาพและขาดประสิทธิผล ซึ่งจะไม่มีการมุ่งไปสู่กิจกรรมของกลุ่มหรือกิจกรรมของบุคคล แต่การวางแผนจะเริ่มที่ผู้บริหารระดับสูงทำงานเป็นทีมร่วมกับกลยุทธ์ขององค์การ ซึ่งจะต้องมีการติดต่อกับผู้บริหารในระดับกลางที่มีส่วนในการตัดสินใจว่า จะใช้ทรัพยากรขององค์การอย่างไร เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามกลยุทธ์ หลักการในข้อนี้ ยึดหลักว่ากิจกรรมของแต่ละกลุ่มต้องมีจุดหมายและแผนเดียวกัน

๗. หลักความเสมอภาค (Equity) ความเสมอภาคคือ ความเป็นธรรม (Justice) ความยุติธรรม (Impartiality) และความเหมาะสม (Fairness) สำหรับสมาชิกทุกคนภายในองค์การ ในปัจจุบันพนักงานมีความต้องการความเสมอภาคมากขึ้นเป็นการจัดการที่ใช้หลักความเท่าเทียมกัน

๘. การออกคำสั่ง (Order) วิธีการจัดการซึ่งอยู่ในตำแหน่งนั้นในการจัดหาเพื่อให้องค์การได้รับประโยชน์สูงสุด และเป็นการจัดหางานให้แก่พนักงานโดยใช้ผังองค์การ (Organization Chart) เพื่อแสดงให้เห็นถึงตำแหน่งและหน้าที่ของพนักงานแต่ละคน และเป็นการชี้วัดว่าตำแหน่งของพนักงานแต่ละคนอาจจะมีการเลื่อนขั้นได้ในอนาคต การวางแผนเกี่ยวกับอาชีพได้รับความสนใจมากขึ้นในองค์การยุคปัจจุบัน เนื่องจากทรัพยากรมนุษย์ถือว่า มีความจำเป็นที่จะต้องให้การฝึกอบรม

(Training) และการพัฒนากำลังแรงงาน (Developing) โดยองค์การจะกำหนดตำแหน่งหน้าที่สำหรับทุกคน และทุกคนจะเข้าใจตำแหน่งหน้าที่ของตน

๙. ความคิดริเริ่ม (Initiative) เป็นความสามารถของบุคคลในการกระทำสิ่งต่างๆ โดยปราศจากการสั่งการจากผู้บังคับบัญชา ผู้บริหารจะต้องกระตุ้นให้พนักงานมีความคิดริเริ่มซึ่งความคิดริเริ่มนั้นนับถือว่าเป็นจุดแข็งขององค์การ เนื่องจากจะสามารถสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ ได้ผู้บริหารมีความต้องการทักษะ (Skill) และไหวพริบ (Tact) เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างองค์การและความต้องการของพนักงาน และความสามารถ (Ability) จะทำให้เกิดความสมดุล ซึ่งเป็นสิ่งที่ชี้วัดผู้บริหารระดับสูงในการพัฒนาและการบริหารงาน

๑๐. ความมีระเบียบวินัย (Discipline) เป็นการมุ่งให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่อง การเชื่อฟัง (Obedience) อำนาจ (Energy) คำขอร้อง (Application) และลักษณะของการแสดงความนับถือออกมา สำหรับอำนาจของผู้บังคับบัญชา ความมีระเบียบวินัยเป็นบุคลิกลักษณะ ที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหารหลายๆ คนที่สามารถสร้างความน่าเชื่อถือให้กับผู้ปฏิบัติงานทั้งหมด และทำงานอย่างเข้มแข็งเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ ความมีระเบียบวินัยจะเป็นความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกภายในองค์การกับคุณสมบัติของผู้นำภายในองค์การ และเป็นความสามารถของผู้บริหารในการที่จะปฏิบัติตามอย่างยุติธรรมอีกด้วย

๑๑. ค่าตอบแทน (Remuneration of Personnel) การให้รางวัลประกอบด้วยโบนัส และแผนการแบ่งกำไร เป็นการช่วยกระตุ้นการทำงานของพนักงานได้ การให้หรือการจ่ายค่าตอบแทนให้แก่พนักงานมีความสำคัญอย่างมากต่อความสำเร็จขององค์การ ระบบรางวัลที่มีประสิทธิภาพสามารถให้ความยุติธรรมทั้งพนักงานและองค์การ รวมทั้งสามารถกระตุ้นผลผลิตเพิ่มโดยการให้รางวัลเพื่อเป็นการสนับสนุนให้มีผลผลิตเพิ่มขึ้น โดยยึดหลักว่าการจ่ายค่าตอบแทนควรยุติธรรมและตอบสนองความพึงพอใจสูงสุดทั้งนายจ้างและลูกจ้างเท่าที่จะทำได้

๑๒. ความมั่นคงในงาน (Stability of Tenure of Personnel) ความมั่นคงในงานมีความสำคัญต่อการจ้างงานระยะยาว เมื่อพนักงานอยู่ในองค์การซึ่งมีแนวโน้มจะทำงานเป็นทีมเป็นระยะเวลานาน โดยพยายามพัฒนาทักษะและปรับปรุงความสามารถในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรขององค์การ การจ้างงานระยะยาวเป็นปัจจัยสำคัญที่ใช้อธิบายการประสบความสำเร็จของบริษัทขนาดใหญ่ในญี่ปุ่น

๑๓. ผลประโยชน์ส่วนตัวมีความสำคัญน้อยกว่าผลประโยชน์ขององค์การ (Subordination of individual interests to the common interest) ผลประโยชน์ขององค์การถือว่าเป็นประโยชน์ของทุกๆ คน หรือของทุกกลุ่มในองค์การ ในขณะที่องค์การยังดำเนินกิจการอยู่จะต้องมีการกำหนดผลประโยชน์เพื่อให้เกิดความยุติธรรมระหว่างองค์การและสมาชิกภายในองค์การ

๑๔. ความสามัคคี (Sprit de corps) เป็นความรู้สึกร่วมกันของสมาชิกภายในองค์การที่ช่วยสนับสนุนการทำงานของสมาชิกในกลุ่ม ในการออกแบบประยุกต์ของอำนาจหน้าที่ตามลำดับชั้นภายในองค์การ และสิทธิในการสั่งการ หรือการบริโภค และความร่วมมือ กัน ถือว่าเป็นส่วนประกอบสำคัญในการที่ทำให้องค์การบรรลุผลสำเร็จและมีการพัฒนาความสามัคคีจะสามารถบรรลุผลสำเร็จได้ หากมีการติดต่อกันระหว่างผู้บริหารและคนงาน โดยการติดต่อเพื่อแก้ไขปัญหาในสถานการณ์ที่สำคัญ เพราะความสามัคคีคือพลัง เมื่อสมาชิกมีความสามัคคีกันสูงก็จะทำให้องค์การมีความแข็งแกร่ง^{๓๑)}

^{๓๑)} ฟาโย, อังโน ศิริวรรณ เสรีรัตน์, **ทฤษฎีองค์การ : ฉบับมาตรฐาน**, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสาร, ๒๕๔๕), หน้า ๖๘-๖๙.

นอกจากนี้ประเด็นเกี่ยวกับการแบ่งงานกันทำ และการมอบอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบหน้าที่ (Function) ของนักบริหารมีอยู่ ๕ ประการตามคำย่อในภาษาอังกฤษว่า POSDC

P คือ Planning หมายถึง การวางแผน เป็นการกำหนดแนวทางดำเนินงานในปัจจุบัน เพื่อความสำเร็จที่จะตามมาในอนาคต

O คือ Organizing หมายถึง การจัดองค์กร เป็นการกำหนดโครงสร้างความสัมพันธ์ของสมาชิกและสายบังคับบัญชาภายในองค์กร

S คือ Staffing หมายถึง งานบุคลากร เป็นการสรรหาบุคลากรใหม่ การพัฒนาบุคลากร และการใช้คนให้เหมาะกับงาน

D คือ Directing หมายถึง การอำนวยการ เป็นการสื่อสาร เพื่อให้เกิดการดำเนินการตามแผน ผู้บริหารต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและมีภาวะผู้นำ

C คือ Controlling หมายถึง การกำกับดูแล เป็นการควบคุมคุณภาพของการปฏิบัติงานภายในองค์กรรวมทั้งกระบวนการแก้ปัญหาภายในองค์กร^{๓๒}

ส่วนความมองเห็นของ American Association of School Administration มีความเห็นที่ไม่แตกต่างกันมากนักเกี่ยวกับกระบวนการบริหารไว้ ๕ ประการ คือ^{๓๓}

๑. การวางแผน (Planning) หมายถึง การวางแผน หรือ โครงการสำหรับการปฏิบัติงานในอนาคตให้ตรงเป้าหมายที่ต้องการ โดยกำหนดงานที่จะทำวิธีการ และวัตถุประสงค์ของงานไว้ล่วงหน้า

๒. การแสวงหา และกำหนดตัวบุคคลและอุปกรณ์ (Allocation) หมายถึง การแสวงหา กำหนดตัวบุคคล และวัสดุทุกชนิดที่จำเป็นในการปฏิบัติงานตามแผน เพื่อให้งานนั้นสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

๓. การเสริมกำลังบำรุง (Stimulation) หมายถึง การบำรุงขวัญ กระตุ้น และส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ผลงานดีทั้งปริมาณและคุณภาพ

๔. การประสานงาน (Co – Ordination) หมายถึง การจัดให้ผู้แทนของหน่วยงานย่อยทุกหน่วยงานพบปะปรึกษาหารือกัน เพื่อให้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น หรือทราบเรื่องการปฏิบัติงานของผู้อื่น และเพื่อให้งานสัมพันธ์ไม่ขัดแย้งกัน โดยยึดเป้าหมายขององค์การเป็นหลัก

๕. การประเมินผลงาน (Evaluation) หมายถึง การตรวจสอบการปฏิบัติงานทุกระยะให้ทราบผลการปฏิบัติงาน และปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อหาแนวทางแก้ไขทุกระยะและประเมินผลขั้นสุดท้ายเพื่อทราบผลการปฏิบัติงาน และปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อหาแนวทางแก้ไขทุกระยะและประเมินผลขั้นสุดท้ายเพื่อเปรียบเทียบผลงานที่ควรจะได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ตั้งแต่ต้นเพื่อวางแผนใหม่สำหรับการปฏิบัติงานในอนาคต

การบริหารองค์การผู้ที่ได้ร่วมกันนำเอาความคิดของฟาโยล์มาประยุกต์ใช้ในการบริหารราชการ ได้ขยายส่วนสำคัญพื้นฐานที่เรียกว่า The Elements of Management ๕ ประการของฟาโยล์ มาใช้ในการจัดองค์การทางราชการโดยขยายกิจกรรมทางการบริหารออกเป็น ๗ ประการ คือ

^{๓๒} พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต ป.ศ.๙, Ph.D.), **พุทธวิธีบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๔ - ๕.

^{๓๓} American Association of School Administration, อังโน ธีระรัตน์ กิจจาร์ักษ์, **เอกสารคำสอนวิชาการบริหารการศึกษา**, (บัณฑิตวิทยาลัย : คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏเพชรบูรณ์, ๒๕๔๒), หน้า ๖๗.

๑. Planning หมายถึง การวางแผนล่วงหน้าว่าองค์กรจะต้องทำอะไรบ้าง เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

๒. Organizing หมายถึง การจัดองค์การ การกำหนดโครงสร้าง การแบ่งส่วนงาน การจัดสายการบังคับบัญชา และการกำหนดตำแหน่งหน้าที่

๓. Staffing หมายถึง การบริหารงานบุคคล ได้แก่ การจัดอัตรากำลัง การสรรหา การพัฒนา การสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน การประเมินผลงาน การพิจารณาความดี ความชอบ การให้สวัสดิการ และการให้พ้นจากงาน

๔. Directing หมายถึง การอำนวยการ การตัดสินใจ การวินิจฉัยสั่งการและการควบคุมบังคับบัญชา

๕. Coordinating หมายถึง การประสานงานเพื่อให้เกิดความร่วมมือ เพื่อดำเนินการไปสู่เป้าหมายเดียวกัน

๖. Reporting หมายถึง การรายงานผลการปฏิบัติงานขององค์การ เพื่อให้สมาชิกขององค์การทราบความก้าวหน้าของการดำเนินงาน

๗. Budgeting หมายถึง การงบประมาณ การใช้จ่ายเงิน การควบคุมการใช้จ่าย และการตรวจสอบด้านการเงิน^{๓๔}

การบริหารแบบกระบวนการ ๕ ประการ ที่เรียกว่า POCCC ไว้ดังนี้^{๓๕}

๑. การวางแผน (Planning) หมายถึง การสร้างทางเลือกหรือแนวทางดำเนินการไว้ล่วงหน้า เพื่อใช้ในการตัดสินใจในอนาคต

๒. การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึง การกำหนดโครงสร้างหน่วยงานและระบุหน้าที่ โดยการผสมผสานระหว่างวัตถุ คน และเงิน

๓. การบังคับบัญชา (Commanding) หมายถึง การทำให้เกิดการดำเนินงานตามที่ได้มีการกำหนดไว้ ซึ่งการบังคับบัญชาที่ดีนั้นจะต้องมีการติดต่อสื่อสาร ๒ ทาง กล่าวคือ การยอมให้ผู้ใต้บังคับบัญชาสามารถแสดงความคิดเห็นได้

๔. การประสานงาน (Coordinating) หมายถึง การรวมความพยายามของผู้ปฏิบัติงาน และช่วยสนับสนุน ให้เกิดการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน เพื่อให้การทำงานสำเร็จ

๕. การควบคุม (Controlling) การติดตามการดำเนินงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์

นอกจากนี้ทางด้าน ภารดี อนันต์นารี^{๓๖} ได้กล่าวทฤษฎีการบริหารเชิงวิทยาศาสตร์ ๖ ประการ คือ

^{๓๔} Luther Gulick and Lyndall Urwick. อังโน จันทรานี สงวนนาม, **ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร : บั๊ค พอยท์, ๒๕๔๓), หน้า ๓๕-๓๖.

^{๓๕} คณาจารย์ภาควิชาบริหารรัฐกิจ, **สรุปเนื้อหาวิชาทฤษฎีองค์การ**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๙), หน้า ๙ .

^{๓๖} ภารดี อนันต์นารี, **หลักการ แนวคิด ทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา**, (ชลบุรี : บริษัทสำนักพิมพ์มนตรี จำกัด, ๒๕๕๒), หน้า ๑๕.

๑. หลักเรื่องเวลา ถือว่า เป็นการวัดความสามารถในการผลิต โดยการจับเวลาในการผลิตและการตั้งเวลามาตรฐานสำหรับการผลิตทั้งหมด ซึ่งการวัดผลผลิตของการทำงานนั้น ถ้าจะวัดให้ถูกต้อง ต้องใช้เวลาเป็นเครื่องตัดสิน และควรมีการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานของเวลาที่ควรใช้ในการทำงานแต่ละอย่างหรือประเภทด้วย

๒. หลักการกำหนดหน่วยค่าจ้าง ค่าจ้างสำหรับบุคลากรนั้นต้องเหมาะสมกับผลงานและอัตราค่าจ้างนั้นควรพิจารณา โดยยึดหลักเกณฑ์ข้อ ๑ นอกจากนั้นผู้ปฏิบัติงานควรได้ทำงานที่เหมาะสมกับความสามารถของตนเองมากที่สุด

๓. หลักการแยกงานวางแผนออกจากงานปฏิบัติ คือ ฝ่ายบริหารควรทำหน้าที่ด้านการวางแผนและประสานงาน เพื่อให้ฝ่ายปฏิบัติงานทำงานได้อย่างคล่องตัว มีประสิทธิภาพ ไม่ควรให้ฝ่ายปฏิบัติงานเป็นฝ่ายรับผิดชอบในการคิดและวางแผนงานในทางการทำงาน ฝ่ายบริหารควรวางแผนโดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักการ เวลาและข้อมูลอื่น ๆ ตามหลักเกณฑ์ในข้อ ๑ และข้อมูลที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการผลิต การปฏิบัติงานนั้นจะต้องสะดวกรวดเร็วขึ้นทันเหตุการณ์นอกจากนี้การทำงานต้องมีระบบและวิธีการที่เหมาะสม

๔. หลักการทำงานโดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ถือว่า วิธีการของการทำงานควรจะถูกกำหนดโดยฝ่ายบริหาร ฝ่ายบริหารควรจะเป็นผู้รับผิดชอบ (ไม่ใช่ฝ่ายปฏิบัติงาน) ในการจัดวิธีการทำงาน แสวงหาวิธีและเทคนิคทางวิทยาศาสตร์ที่เหมาะสมและดีที่สุดมาใช้ และฝ่ายบริหารต้องฝึกอบรมให้แก่ผู้ปฏิบัติงานให้มีความรู้ความสามารถอย่างเหมาะสมในการทำงานตามเทคนิคนั้น ๆ โดยอาศัยวิธีการทางวิทยาศาสตร์เพื่อให้ได้ผลผลิตสูงสุด

๕. หลักการควบคุมงานโดยฝ่ายบริหาร ถือว่า ฝ่ายบริหารควรได้รับการฝึกอบรมในด้านการบริหารซึ่งตั้งอยู่บนหลักการของวิทยาศาสตร์ และสามารถประยุกต์หลักวิทยาศาสตร์มาใช้ในการจัดการและการควบคุมให้เกิดประโยชน์มากยิ่งขึ้น และฝ่ายบริหารต้องเป็นฝ่ายควบคุมการทำงานของฝ่ายปฏิบัติงานด้วย

๖. หลักการจัดระเบียบการปฏิบัติงาน มีการพิจารณานำหลักการบริหารแบบทหารมาใช้ ควรมีการจัดองค์การให้เหมาะสมเพื่อให้เกิดการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและทำงานอย่างประสานสัมพันธ์กันระหว่างแผนการต่าง ๆ ในองค์การนั้น โดยยึดถือความเคร่งครัดในระเบียบวินัยในการส่งเสริมประสิทธิภาพการทำงาน

การศึกษายังพบอีกว่าทฤษฎีการบริหาร สามารถที่จะจัดไปตามลักษณะแบบมีส่วนร่วมของบุคลากรในองค์กรไว้ ๓ ประการ^{๓๗} คือ

๑. การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น คือ สมาชิกในองค์การย่อมมีความปรารถนาที่จะได้ร่วมแสดงความคิดเห็นในการบริหารงานในองค์การ การรับฟังความคิดเห็นก็ทำให้รู้สึกว่าได้มีส่วนร่วมในการบริหารองค์การแล้ว

๒. การมีส่วนร่วมช่วยให้เกิดการยอมรับในเป้าหมาย คือ เมื่อมีความร่วมมือเกิดขึ้นภายในองค์การ ก็ทำให้สมาชิกทั้งหมดภายในองค์การมีเป้าหมายเดียวกัน เป็นการยินยอมพร้อมใจกันปฏิบัติ ซึ่งเป็นผลทางใจอันนำไปสู่การปฏิบัติงานอย่างเต็มที่

^{๓๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๐.

๓. การมีส่วนร่วมทำให้เกิดความสำนึกในหน้าที่ที่ตนรับผิดชอบ คือ เป็นการกระตุ้นให้เกิดความสำนึกในหน้าที่ที่ตนรับผิดชอบในการปฏิบัติงานในองค์การ

กล่าวได้ว่า ทฤษฎีของการบริหารองค์การ จะเห็นว่า ความระบอบการบริหารที่ผนวกกับหลักเกณฑ์ มีการสังเกตและทดสอบจนเป็นที่แน่ใจ ทฤษฎีเป็นส่วนของมโนทัศน์ที่เชื่อมโยงกัน เป็นข้อสรุปแบบกว้างที่ได้พรรณนาและอธิบายถึงพฤติกรรมกรรมการบริหารองค์การทางการศึกษาอย่างเป็นระบบ ถ้าทฤษฎีได้รับการพิสูจน์บ่อย ๆ ก็จะกลายเป็นกฎเกณฑ์ทฤษฎีเป็นแนวความคิดที่มีเหตุผลและสามารถนำไปประยุกต์และปฏิบัติได้ ทฤษฎีมีบทบาทในการให้คำอธิบายเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทั่วไปและชี้แนะแนวทางในการวิจัย

ตารางที่ ๒.๔ แสดงทฤษฎีการบริหารจัดการ

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	ทฤษฎีการบริหารจัดการ
Henry Fayol, อ้างใน จันทราณี สงวนนาม, (๒๕๔๕, หน้า ๓๔-๓๕)	“เป็นบิดาแห่งการบริหารเชิงจัดการ” มีความเห็นว่าการบริหารเป็นศาสตร์อย่างหนึ่งและเป็นหลักการสากล ได้แก่ ๑) การวางแผน (To Plan) ๒) การจัดองค์การ (To Organize) ๓) การบังคับบัญชา (To Command) ๔) การประสานงาน (To Coordinate) และ ๕) การควบคุมงาน (To Control)
Price, Alan, (2004, p.110)	๑.การวางแผน (Planning) ๒.การจัดองค์การ (Organizing) ๓.การบังคับบัญชาสั่งการ (Commanding) ๔.การประสานงาน (Coordinating) ๕.การควบคุม (Controlling)
Henry Fayol, อ้างใน ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (๒๕๔๕, หน้า ๖๘-๖๙)	๑.การแบ่งงานกันทำ ๒.อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ ๓.การมีผู้บังคับบัญชาคนเดียว ๔.สายการบังคับบัญชาตามอำนาจหน้าที่ ๕.การรวมอำนาจ ๖.การมีเป้าหมายเดียวกัน ๗.หลักความเสมอภาค ๘.การออกคำสั่ง ๙.ความคิดริเริ่ม ๑๐.ความมีระเบียบวินัย ๑๑.ค่าตอบแทน ๑๒.ความมั่นคงในงาน ๑๓.ผลประโยชน์ส่วนตัวมีความสำคัญน้อยกว่าผลประโยชน์ขององค์การ ๑๔.ความสามัคคี

ตารางที่ ๒.๔ แสดงทฤษฎีการบริหารจัดการ (ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	ทฤษฎีการบริหารจัดการ
พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต ป.ธ.๙, Ph.D.), (๒๕๔๙, หน้า ๔-๕)	P คือ Planning หมายถึง การวางแผน O คือ Organizing หมายถึง การจัดองค์กร S คือ Staffing หมายถึง งานบุคลากร D คือ Directing หมายถึง การอำนวยความสะดวก C คือ Controlling หมายถึง การกำกับดูแล
ธีระรัตน์ กิจจารักษ์, (๒๕๔๒, หน้า ๖๗)	๑. การวางแผน หมายถึง การวางแผน ๒. การแสวงหา และกำหนดตัวบุคคลและอุปกรณ์ ๓. การเสริมกำลังบำรุง หมายถึง การบำรุงขวัญ ๔. การประสานงาน หมายถึง ผู้แทนของหน่วยงานย่อย ๕. การประเมินผลงาน หมายถึง การตรวจสอบการปฏิบัติงาน
Luther Gulick and Lyndall Urwick, อ้างใน จันทร์ธานี สงวนนาม , (๒๕๔๕, หน้า ๓๕-๓๖)	๑. Planning หมายถึง การวางแผน ๒. Organizing หมายถึง การจัดองค์กร ๓. Staffing หมายถึง การบริหารงานบุคคล ๔. Directing หมายถึง การอำนวยความสะดวก ๕. Coordinating หมายถึง การประสานงาน ๖. Reporting หมายถึง การรายงานผล ๗. Budgeting หมายถึง การงบประมาณ
คณาจารย์ภาควิชาบริหารรัฐ กิจ, (๒๕๔๙, หน้า ๙)	๑. การวางแผน หมายถึง การสร้างทางเลือก ๒. การจัดองค์กร หมายถึง การกำหนดโครงสร้าง ๓. การบังคับบัญชา หมายถึง การทำให้เกิดการดำเนินงาน ๔. การประสานงาน หมายถึง การรวมความพยายามของผู้ปฏิบัติงาน ๕. การควบคุม การติดตามการดำเนินงาน
ภารดี อนันต์นาวิ, (๒๕๕๒, หน้า ๑๕)	๑. หลักเรื่องเวลา ๒. หลักการกำหนดหน่วยค่าจ้าง ๓. หลักการแยกงานวางแผนออกจากงานปฏิบัติ ๔. หลักการทำงานโดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ๕. หลักการควบคุมงานโดยฝ่ายบริหาร ๖. หลักการจัดระเบียบการปฏิบัติงาน

ตารางที่ ๒.๔ แสดงทฤษฎีการบริหารจัดการ (ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	ทฤษฎีการบริหารจัดการ
Luther Gulick and Lyndall Urwick, อ้างใน จันทรานี สงวนนาม , (๒๕๔๕, หน้า ๓๕-๓๖)	๑. Planning หมายถึง การวางแผน ๒. Organizing หมายถึง การจัดองค์การ ๓. Staffing หมายถึง การบริหารงานบุคคล ๔. Directing หมายถึง การอำนวยการ ๕. Coordinating หมายถึง การประสานงาน ๖. Reporting หมายถึง การรายงานผล ๗. Budgeting หมายถึง การงบประมาณ

ทฤษฎีความต้องการของ Maslow's Hierarchy of Needs Theory ตามลำดับขั้นของมาสโลว์ ได้รับความนิยมนอย่างมากจากนักวิจัยทั่วไปว่าเป็นทฤษฎีที่พยายามอธิบายถึงพฤติกรรมของมนุษย์ในองค์การว่าเมื่อตอบสนองความต้องการได้แล้วจะสามารถทำให้ประสิทธิภาพการปฏิบัติหรือคุณภาพของงานเพิ่มมากขึ้น ซึ่งในเรื่องความต้องการนี้ ได้มีนักจิตวิทยากล่าวและให้อธิบายไว้มากมาย มาสโลว์ เป็นคนแรกที่ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความต้องการของมนุษย์ไว้และเป็นที่ยอมรับกันแพร่หลาย สมมติฐานดังกล่าวมีความสำคัญเกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์ ดังนี้คือ

๑. มนุษย์มีความต้องการ ความต้องการมีอยู่เสมอและไม่มีที่สิ้นสุด แต่สิ่งที่มนุษย์ต้องการนั้นขึ้นอยู่กับว่า เขามีสิ่งนั้นอยู่แล้วหรือยัง ขณะที่ความต้องการใดได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการอย่างอื่นจะเข้ามาแทนที่กระบวนการนี้ไม่มีที่สิ้นสุด และจะเริ่มตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย

๒. ความต้องการที่ได้รับการตอบสนองแล้วจะไม่ใช่สิ่งจูงใจของพฤติกรรมอีกต่อไป ความต้องการที่ไม่ได้รับการตอบสนองเท่านั้นที่เป็นสิ่งจูงใจของพฤติกรรม

๓. ความต้องการของมนุษย์มีเป็นลำดับขั้นตอนตามลำดับความสำคัญ (A hierarchy of need) กล่าวคือ เมื่อความต้องการในระดับต่ำได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการระดับสูงก็จะเรียกร้องให้มีการตอบสนองทันที (Demand satisfaction)

Maslow ได้แบ่งลำดับขั้นของความ ต้องการได้ดังต่อไปนี้

๑. ความต้องการทางร่างกาย (Physiological needs) เป็นความต้องการขั้นมูลฐานของมนุษย์ และเป็นสิ่งจำเป็นที่สุดสำหรับการดำรงชีวิต ร่างกายจะต้องได้รับการตอบสนองภายในช่วงเวลาและสม่ำเสมอ ถ้าร่างกายไม่ได้รับการตอบสนองแล้ว ชีวิตก็ดำรงอยู่ไม่ได้ ความต้องการเหล่านี้ ได้แก่ อาหาร อากาศ น้ำดื่ม ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ความต้องการพักผ่อน และความต้องการทางเพศ ฯลฯ

๒. ความต้องการความปลอดภัย (Security needs) เมื่อความต้องการทางร่างกายได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการความปลอดภัยก็เข้ามามีบทบาทในพฤติกรรมของมนุษย์ มีความปรารถนาที่จะได้รับความคุ้มครองจากภัยอันตรายต่างๆ ที่จะมีต่อร่างกาย เช่น อุบัติเหตุอาชญากรรม ฯลฯ

๓. ความต้องการทางสังคม (Social belonging need) เมื่อความต้องการสองประการแรกได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการที่อยู่ในระดับสูงกว่า ก็จะเข้าครอบงำพฤติกรรมของบุคคลนั้น ความต้องการทางสังคม หมายถึง ความต้องการที่จะเป็นเข้าร่วมและได้รับการยอมรับเป็นมิตรภาพและความรักจากเพื่อนร่วมงาน

๔. ความต้องการที่จะได้รับการยกย่องในสังคม (Esteem or egoistic needs) ความต้องการอยากเด่นในสังคม รวมถึงความเชื่อมั่นในตนเอง ความสำเร็จ ความรู้ความสามารถ การนับถือตนเอง ความเป็นอิสระและเสรีภาพ เป็นต้น

๕. ความต้องการที่จะได้รับความสำเร็จตามความนึกคิด (Self-realization or self-actualization needs) ความต้องการขั้นสูงสุดนั้นเป็นความต้องการพิเศษ ซึ่งคนธรรมดาเป็นส่วนมากนึกอยากจะเป็นนึกอยากจะได้แต่ไม่สามารถหาหาได้ การที่บุคคลใดบรรลุถึงความต้องการในขั้นนี้ก็ได้รับการยกย่องเป็นบุคคลพิเศษไป^{๓๘} ที่การตอบสนองความต้องการของมนุษย์ในแต่ละขั้นซึ่งผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชาจะต้องให้ความสำคัญกับความต้องการดังกล่าวเพื่อเป็นแรงกระตุ้น หรือแรงขับเคลื่อนจิตใจให้เกิดกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงานต่อไป

ทฤษฎีแรงจูงใจ ของ Herzberg ที่ได้ทำการทดลองโดยการสอบถามผู้ปฏิบัติงานประมาณ ๒๐๐ คน ถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดความพอใจ และไม่พอใจในการปฏิบัติงาน ผลจากการสอบถาม Herzberg ได้แบ่งปัจจัยหรือองค์ประกอบเกี่ยวกับแรงจูงใจออกเป็น ๒ ประเภท คือ

๑. ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความไม่พอใจ (Hygiene Factors) เป็นปัจจัยที่ผู้ปฏิบัติงานคาดหวังว่าจะได้รับจากการทำงาน ถ้าขาดปัจจัยเหล่านี้จะก่อให้เกิดความไม่พอใจในการปฏิบัติงาน แต่ถ้ามีก็ไม่ถึงกับก่อให้เกิดความพอใจ ทั้งนี้เพราะเป็นสิ่งที่ผู้ปฏิบัติงานคิดว่าเขาต้องได้รับอยู่แล้ว ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความไม่พอใจ (Hygiene Factors) แบ่งออกเป็น ๑) นโยบายและการบริหาร ๒) วิธีการบังคับบัญชา ๓) เงินเดือน ๔) ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปฏิบัติงานในระดับต่างๆ ๕) สภาพการทำงาน ๖) ความมั่นคงของงาน ๗) สถานภาพ ๘) ชีวิตส่วนตัว

๒. ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความพอใจ (Motivator Factors) เป็นปัจจัยที่ทำให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความพึงพอใจในการทำงาน และจะเป็นแรงจูงใจให้ผู้ปฏิบัติงานทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ปัจจัยเหล่านี้ถึงจะไม่มีให้ผู้ปฏิบัติงานก็จะไม่ก่อให้เกิดความรู้สึกไม่พอใจ แต่ถ้ามีก็จะก่อให้เกิดความพอใจขึ้น ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความพอใจนี้ได้แก่ ๑) ความสำเร็จในการทำงาน ๒) ตั๋วงาน ๓) การได้รับการยอมรับ ๔) ความรับผิดชอบ ๕) ความก้าวหน้า^{๓๙}

ซึ่งความพึงพอใจของผู้รับบริการ “หมายถึง ภาวะการณ์แสดงออกถึงความรู้สึกในทางบวกที่เกิดจากการประเมินเปรียบเทียบประสบการณ์การได้รับบริการที่ตรงกับสิ่งที่ผู้รับบริการคาดหวังหรือดีกว่าความคาดหวังของผู้รับบริการในทางตรงกันข้ามความไม่พึงพอใจ หมายถึง ภาวะการณ์แสดงออกถึงความรู้สึกในทางลบที่เกิดจากการประเมินเปรียบเทียบประสบการณ์การได้รับบริการที่ต่ำ

^{๓๘} Maslow, Abraham Harold, *Motivation and Personality*, (New York: Harber and Brother, 2000), p. 80-81.

^{๓๙} Herzberg Frederick, *Work and the Nature of Man*, (Ohio: Word Publishing Co, 1966), p. 15-16.

กว่าความคาดหวังของผู้รับบริการ”^{๔๐} ที่แสดงถึงความยินดีหรือความผิดหวังอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการที่แต่ละบุคคลเปรียบเทียบผลลัพธ์ที่ได้จากการใช้บริการหรือบริโภคผลิตภัณฑ์จริง ๆ เมื่อเทียบกับความคาดหวังเดิมของลูกค้า”^{๔๑}

ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการ มีดังนี้

๑. ผลิตภัณฑ์บริการ ความพึงพอใจของผู้รับบริการจะเกิดขึ้น เมื่อได้รับบริการที่มีลักษณะคุณภาพ และระดับการให้บริการตรงกับความต้องการ ความเอาใจใส่ขององค์กรบริการ และคำนึงถึงคุณภาพของการนำเสนอบริการเป็นส่วนสำคัญยิ่งในการที่จะสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้า

๒. ราคาค่าบริการ ความพึงพอใจของผู้รับบริการขึ้นอยู่กับราคาค่าบริการที่ผู้รับบริการยอมรับหรือพิจารณาว่าเหมาะสมกับคุณภาพของการบริการตามความเต็มใจที่จะจ่ายของผู้รับบริการ ทั้งนี้เจตคติของผู้รับบริการที่มีต่อราคาค่าบริการที่มีราคาสูง เป็นสินค้าหรือบริการที่มีคุณภาพสูง ในขณะที่ลูกค้าบางคนจะพิจารณาราคาค่าบริการตามลักษณะความยากง่ายของการให้บริการ เป็นต้น

๓. สถานที่บริการ การเข้าถึงบริการได้สะดวกเมื่อผู้รับบริการมีความต้องการย่อมก่อให้เกิดความพึงพอใจต่อการบริการ ทำเลที่ตั้งและการกระจายสถานที่บริการให้ทั่วถึงเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้รับบริการจึงเป็นเรื่องสำคัญ

๔. การส่งเสริมแนะนำบริการ ความพึงพอใจของผู้รับบริการเกิดขึ้นได้จากการได้ยินข้อมูลข่าวสารหรือบุคคลอื่นกล่าวขานถึงคุณภาพของการบริการไปในทางบวก ซึ่งหากตรงกับความเชื่อที่มีอยู่ก็จะรู้สึกดีกับบริการดังกล่าว อันเป็นแรงจูงใจผลักดันให้มีความต้องการบริการตามมาได้

๕. ผู้ให้บริการ ผู้ประกอบการ หรือผู้บริหารการบริการ และผู้ปฏิบัติงานบริการล้วนเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญต่อการปฏิบัติงานบริการให้ผู้รับบริการเกิดความพึงพอใจทั้งสิ้น ผู้บริหารการบริการที่วางนโยบายการบริการ โดยคำนึงถึงความสำคัญของผู้รับบริการเป็นหลักย่อมสามารถตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการให้เกิดความพึงพอใจได้ง่าย เช่นเดียวกับผู้ปฏิบัติงานบริการที่ตระหนักถึงผู้รับบริการเป็นสำคัญ จะแสดงพฤติกรรมบริการและสนองบริการผู้ที่มารับบริการด้วยความสนใจเอาใจใส่อย่างเต็มที่ด้วยจิตสำนึกของการบริการ

๖. สภาพแวดล้อมของการบริการ สภาพแวดล้อมและบรรยากาศของการบริการที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการ ผู้รับบริการมักจะชื่นชมสภาพแวดล้อมของการบริการที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบอาคาร สถานที่ ความสวยงามของการตกแต่งภายในด้วยเฟอร์นิเจอร์ และการใช้สีสันทัน การจัดแบ่งพื้นที่เป็นสัดส่วน ตลอดจนการออกแบบวัสดุเครื่องใช้ในงานบริการ เช่น กระดาษจดหมาย-ซอง เป็นต้น

๗. กระบวนการบริการ วิธีการนำเสนอบริการในกระบวนการบริการเป็นส่วนสำคัญในการสร้างความพึงพอใจกับผู้รับบริการ ประสิทธิภาพของการจัดการระบบ การบริการส่งผลให้การปฏิบัติงานบริการแก่ผู้รับบริการมีความคล่องตัวและสนองความต้องการของผู้รับบริการได้อย่างถูกต้องมีคุณภาพ เช่น การนำเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เข้ามาจัดการระบบข้อมูล

^{๔๐} จิตตินันท์ เดชะคุปต์, “ความคิดเห็นของผู้ปกครองเกี่ยวกับการจัดบริการสถานรับเลี้ยงเด็กในเขตกรุงเทพมหานคร: ความต้องการ รูปแบบ และคุณภาพ”, **รายงานการวิจัย**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๔๒), หน้า ๑๙.

^{๔๑} เฟลินทิพย์ โกเมศโสภาก, **การวางแผนการตลาด**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หน้า ๗๖.

รูปแบบของแรงจูงใจเป็น ๕ ประเภท ดังนี้

๑. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement Motive) หมายถึง แรงจูงใจที่เป็นแรงขับให้บุคคลพยายามที่จะประกอบพฤติกรรม ที่จะประสบสัมฤทธิ์ผลตามมาตรฐานความเป็นเลิศ (Standard of Excellence) ที่ตนตั้งไว้ บุคคลที่มีแรงจูงใจ ใฝ่สัมฤทธิ์ จะไม่ทำงานเพราะ หวังรางวัล แต่ทำเพื่อจะประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผู้มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์จะมีลักษณะสำคัญ ดังนี้

- ๑.๑ มุ่งหาความสำเร็จ (Hope of Success) และกลัวความล้มเหลว (Fear of Failure)
- ๑.๒ มีความทะเยอทะยานสูง
- ๑.๓ ตั้งเป้าหมายสูง
- ๑.๔ มีความรับผิดชอบในการทำงานดี
- ๑.๕ มีความอดทนในการทำงาน
- ๑.๖ รู้ความสามารถที่แท้จริงของตนเอง
- ๑.๗ เป็นผู้ทำงานอย่างมีการวางแผน
- ๑.๘ เป็นผู้ที่ตั้งระดับความคาดหวังไว้สูง

๒. แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ (Affinitive Motive) ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ มักจะเป็นผู้ที่โอบอ้อมอารี เป็นที่รักของเพื่อน มีลักษณะเห็นใจผู้อื่น ซึ่งเมื่อศึกษาจากสภาพครอบครัวแล้วผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์มักจะเป็น ครอบครัวที่อบอุ่น บรรยากาศในบ้านปราศจากการแข่งขัน พ่อแม่ ไม่มีลักษณะข่มขู่ พี่น้องมีความรักสามัคคีกันดี ผู้มีแรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์จะมีลักษณะสำคัญ ดังนี้

- ๒.๑ เมื่อทำอะไร เป้าหมายก็เพื่อได้รับการยอมรับจากกลุ่ม
- ๒.๒ ไม่มีความทะเยอทะยาน มีความเกรงใจสูง ไม่กล้าแสดงออก
- ๒.๓ ตั้งเป้าหมายต่ำ
- ๒.๔ หลีกเลี่ยงการโต้แย้งมักจะคล้อยตามผู้อื่น

๓. แรงจูงใจใฝ่อำนาจ (Power Motive) สำหรับผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่อำนาจนั้น พบว่า ผู้ที่มีแรงจูงใจแบบนี้ส่วนมาก มักจะพัฒนามาจาก ความรู้สึกที่ตนเอง "ขาด" ในบางสิ่งบางอย่างที่ต้องการ อาจจะเป็นเรื่องใดเรื่องหนึ่งก็ได้ทำให้เกิดมีความรู้สึกเป็น "ปมด้อย" เมื่อมีปมด้อย จึงพยายามสร้าง "ปมเด่น" ขึ้นมาเพื่อชดเชยกับสิ่งที่ตนเองขาด ผู้มีแรงจูงใจใฝ่อำนาจจะมีลักษณะสำคัญ ดังนี้

- ๓.๑ ชอบมีอำนาจเหนือผู้อื่น ซึ่งบางครั้งอาจจะออกมาในลักษณะการก้าวร้าว
- ๓.๒ มักจะต่อต้านสังคม
- ๓.๓ แสวงหาชื่อเสียง
- ๓.๔ ชอบเสี่ยง ทั้งในด้านของการทำงาน ร่างกาย และอุปสรรคต่าง ๆ
- ๓.๕ ชอบเป็นผู้นำ

๔. แรงจูงใจใฝ่ก้าวร้าว (Aggression Motive) ผู้ที่มีลักษณะแรงจูงใจแบบนี้มักเป็นผู้ที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบเข้มงวดมากเกินไป บางครั้งพ่อแม่อาจจะใช้วิธีการลงโทษที่รุนแรงเกินไป ดังนั้นเด็กจึงหาทางระบายออกกับผู้อื่น หรืออาจจะเนื่องมาจากการเลียนแบบบุคคลหรือจากสื่อต่างๆ ผู้มีแรงจูงใจใฝ่ก้าวร้าว จะมีลักษณะที่สำคัญดังนี้

- ๔.๑ ถือความคิดเห็นหรือความสำคัญของตนเป็นใหญ่
- ๔.๒ ชอบทำร้ายผู้อื่น ทั้งการทำร้ายด้วยกายหรือวาจา

๕. แรงจูงใจใฝ่พึ่งพา (Dependency Motive) สาเหตุ ของการมีแรงจูงใจแบบนี้ก็เพราะ การเลี้ยงดูที่พ่อแม่ทะนุถนอมมากเกินไป ไม่เปิดโอกาสให้เด็กได้ช่วยเหลือตนเอง ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่พึ่งพา จะมีลักษณะสำคัญ ดังนี้

- ๕.๑ ไม่มั่นใจในตนเอง
- ๕.๒ ไม่กล้าตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ด้วยตนเอง มักจะลังเล
- ๕.๓ ไม่กล้าเสี่ยง
- ๕.๔ ต้องการความช่วยเหลือและกำลังใจจากผู้อื่น^{๔๒}

ตารางที่ ๒.๕ แสดงทฤษฎีความต้องการ

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	ทฤษฎีความต้องการของ Maslo, Hierarchy
Maslow, Abraham Harold, (2000, p. 80-81)	๑. ความต้องการทางร่างกาย ๒. ความต้องการความปลอดภัย ๓. ความต้องการทางสังคม ๔. ความต้องการที่จะได้รับการยกย่องในสังคม ๕. ความต้องการที่จะประสบความสำเร็จตามความนึกคิด
Herzberg Frederick, (1966, p. 15-16)	๑ ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความไม่พอใจ (Hygiene Factors) ๒. ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความพอใจ (Motivator Factors)
จิตตินันท์ เดชะคุปต์, (๒๕๔๒, หน้า ๑๙)	ภาวการณ์แสดงออกถึงความรู้สึกในทางลบที่เกิดจากการประเมินเปรียบเทียบประสบการณ์การได้รับบริการที่ต่ำกว่าความคาดหวัง
เพลินทิพย์ โกเมศโสภา, (๒๕๔๔, หน้า ๗๖)	เป็นความรู้สึกที่แสดงถึงความยินดีหรือความผิดหวังอันเป็นผลสืบ การที่แต่ละบุคคลเปรียบเทียบผลลัพธ์ที่ได้จากการใช้บริการ
ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์, (๒๕๔๖, หน้า ๒๓๐)	๑. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement Motive) ๒. แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ (Affinitive Motive) ๓. แรงจูงใจใฝ่อำนาจ (Power Motive) ๔. แรงจูงใจใฝ่ก้าวร้าว (Aggression Motive) ๕. แรงจูงใจใฝ่พึ่งพา (Dependency Motive)

ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสาร ทบทวนผลงานทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ จากทัศนะต่างๆ ของนักวิชาการที่มีความหมายหลากหลายขององค์การแต่ละแห่งย่อมมีรูปแบบหรือ แนวทางการปฏิบัติที่เป็นแบบฉบับของตนเองและมีความแตกต่างกันในแต่ละองค์การ เป็นต้นว่า กฎระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ ในองค์การขั้นตอนและกระบวนการต่างๆ ภายในองค์การ ไม่ว่าจะองค์การ ไหนก็ตามที่จะประสบความสำเร็จได้นั้นต้องมีการบริหารจัดการที่ดี ซึ่งต่างก็เป็นส่วนหนึ่งที่มีเอกลักษณ์ และถือเป็นพฤติกรรมขององค์การที่แตกต่างกันออกไปจากองค์การหนึ่งเมื่อเปรียบเทียบ

^{๔๒} ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์, จิตวิทยาการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพฯ), หน้า ๒๓๐.

กับองค์การอีกแห่งหนึ่ง ทั้งนี้อาจเกิดจากผู้ที่เกี่ยวข้องได้สร้างเกณฑ์ ระเบียบหรือข้อกำหนดต่างๆ เหล่านั้นไว้ เพื่อที่จะให้ผู้ที่เข้ามาทำงานในองค์การได้ทราบถึงขั้นตอน วิธีการทำงาน ตลอดจนกระบวนการต่างๆ ภายในองค์การแล้วบุคลากรในองค์การก็ได้มีการยึดถือเป็นแบบแผนปฏิบัติและเป็นที่ทราบโดยทั่วกันทั้งองค์การ

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำ

ความหมายการบริหารจัดการน้ำ หมายถึง การปฏิบัติเกี่ยวกับการพัฒนา การจัดสรรและใช้ประโยชน์ การป้องกัน และการฟื้นฟูลุ่มน้ำแม่น้ำลำคลองเพื่อให้ได้รับประโยชน์อย่างเสมอภาคและยั่งยืน จากนักคิดนักวิจัยได้เสนอแนวความคิดว่าการบริหารจัดการน้ำนั้น มีความหมายของการบริหารจัดการน้ำ มีวิธีการดำเนินการในพื้นที่รับประโยชน์จากน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านการจัดการ การพัฒนา การเก็บรักษาซ่อมแซมสิ่งสึกหรอให้คืนสู่สภาพ การฟื้นฟูแหล่งเสื่อมโทรมให้ใช้ประโยชน์ได้ต่อไป เพื่อให้สิ่งที่ดำเนินการนั้นยังเกิดผลอย่างยั่งยืนต่อมวลมนุษย์และธรรมชาติ^{๔๓} ซึ่งจะนำไปสู่การบริหารจัดการน้ำ เป็นวิธีการหรือกิจกรรมดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแหล่งน้ำ การจัดสรรน้ำ การป้องกัน และแก้ไขภัยธรรมชาติด้านน้ำ และการป้องกัน แก้ไขมลพิษทางน้ำ เพื่อให้สามารถใช้น้ำให้เกิด ประสิทธิภาพสูงสุด^{๔๔} ด้วยความสมเหตุสมผลต่อการบริหารจัดการน้ำ เป็นกระบวนการในการจัดหา จัดสรร อนุรักษ์ ฟื้นฟูและใช้ประโยชน์จากน้ำ อย่างยั่งยืน ตลอดจนการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับน้ำในทุกพื้นที่^{๔๕} มีความเป็นแนวทางการปฏิบัติต่อการบริหารจัดการน้ำความหมายโดยรวมของการบริหารจัดการน้ำ ตามมาตรฐาน วิธีการหรือกระบวนการต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาปัญหา การวางแผน การกำหนดนโยบาย การพิจารณาตัดสินใจในการดำเนินการจัดหา จัดสรร อนุรักษ์ฟื้นฟู ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำ และแก้ไขปัญหาทรัพยากรน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ เสมอภาค เป็นธรรมและยั่งยืน

๒.๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการน้ำ^{๔๖}

น้ำมีความจำเป็นทั้งในภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาประเทศ ได้แก่ การอุปโภค บริโภค การประกอบอาหาร ชำระร่างกาย การเพาะปลูกเลี้ยงสัตว์ เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของปลาและสัตว์น้ำอื่น ๆ ในภาคอุตสาหกรรมต้องใช้น้ำในขบวนการผลิตโดยใช้ ล้างของเสีย หล่อเครื่องจักรและระบายความร้อน น้ำจึงเป็นทรัพยากรที่สำคัญอย่างมากและเป็นทรัพยากรที่ทรงคุณค่า จึงมีความจำเป็นที่ทุกฝ่ายต้องรับรู้ ตระหนักและเข้าใจอย่างลึกซึ้งซึ่งต้องจรรยาบรรณเกิดน้ำในระบบนิเวศธรรมชาติของป่าต้นน้ำ เป็นหน้าที่ของทุกคนและทุกภาคส่วนต้องช่วยกันปกป้อง

^{๔๓} เกษม จันทร์แก้ว, วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม, (กรุงเทพมหานคร : อักษรสยามการพิมพ์, ๒๕๓๐), หน้า ๑๐.

^{๔๔} ปธาน สุวรรณมงคล, การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ, รายงานการวิเคราะห์โครงการปรับ ภาคราชการสู่ยุคโลกาภิวัตน์, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (โรงพิมพ์กองกลาง : สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, ๒๕๔๐), หน้า ๑๕.

^{๔๕} กรมทรัพยากรน้ำ, การบริหารจัดการน้ำของประเทศไทย, (กรุงเทพมหานคร: กรมทรัพยากรน้ำ, ๒๕๔๖, (อัดสำเนา).

^{๔๖} กรมทรัพยากรน้ำ, แนวคิดเกี่ยวกับลุ่มน้ำ, มปป., [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : www.dnp.go.th/watershed/class. (๑๑ มิถุนายน ๒๕๕๙).

ดูแลรักษา อนุรักษ์ป่าต้นน้ำ การใช้น้ำอย่างรู้คุณค่า เพื่อให้มีปริมาณและคุณภาพน้ำใสสะอาดไหลตลอดทั้งปี อีกทั้งในอนาคตจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้น การพัฒนาทางเศรษฐกิจและการพัฒนาความเป็นอยู่ให้สูงขึ้นจำเป็นต้องใช้น้ำปริมาณเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย ในขณะที่ปริมาณน้ำมีจำนวนจำกัดทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ เนื่องจากสาเหตุหลายประการ จึงจำเป็นต้องมีการจัดการทรัพยากรน้ำให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด^{๔๗} ด้วยเหตุนี้จึงทำให้เกิดคำถามว่า “การจัดการทรัพยากรน้ำ” คืออะไร มีเป้าหมายหลักการและ วิธีการของการจัดการทรัพยากรน้ำอย่างไร ดังนี้

ความหมายของการจัดการทรัพยากรน้ำ กรมทรัพยากรน้ำได้นิยามความหมายของการจัดการทรัพยากรน้ำไว้ว่า “การจัดการทรัพยากรน้ำ คือ การดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างร่วมกันอย่างบูรณาการ เกี่ยวกับทรัพยากรน้ำและทรัพยากรอื่นที่เกี่ยวข้องในเขตลุ่มน้ำ”^{๔๘} และการจัดการทรัพยากรน้ำ ประกอบด้วยการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อประโยชน์ด้านต่าง ๆ ให้ประชาชนทุกพื้นที่มีน้ำใช้ในกิจกรรมต่าง ๆ อย่างพอเพียงในทุกฤดูกาล มีการจัดสรรและใช้ทรัพยากรน้ำ อย่างมีประสิทธิภาพและยุติธรรม มีการอนุรักษ์ต้นน้ำลำธาร ทรัพยากรน้ำและแหล่งน้ำ มีการแก้ไขปัญหา น้ำท่วมที่เป็นเหตุทำให้เกิดการสูญเสียทั้งชีวิต และทรัพย์สิน ทั้งจากการที่เกิดเองตามธรรมชาติ และโดยที่มนุษย์เป็นเหตุทำให้เกิดขึ้น และมีการแก้ไขปัญหาคุณภาพน้ำ ทั้งที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติและที่มนุษย์ทำขึ้น โดยมีการบริหารเชิงยุทธศาสตร์ด้วยความคิดและเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพ เร่งรัดดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ ประชาชนพ้นจากความเดือดร้อนให้ทั่วทุกลุ่มน้ำ

ปราโมทย์ ไ้มักลัด ได้อธิบายความหมายของการจัดการทรัพยากรน้ำ ว่า “การจัดการทรัพยากรน้ำ หมายถึง การดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างร่วมกัน ไม่ใช่เฉพาะการส่งน้ำหรือเอาไปแจก แต่เป็นการดำเนินการอย่างเป็นระบบ และสัมพันธ์กัน เพื่อที่จะแก้ไขปัญหาเรื่องน้ำได้แก่ ปัญหาการขาดแคลนน้ำ ปัญหาน้ำท่วม และปัญหาน้ำเสีย”^{๔๙} ความสำคัญของการจัดการทรัพยากรน้ำ คือการจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อป้องกันปัญหาที่จะเกิดจากทรัพยากรน้ำ และต้องจัดการควบคู่กับป่าต้นน้ำด้วย ความสำคัญของงานอนุรักษ์ต้นน้ำตอนบนนั้น เปรียบเสมือนแหล่งน้ำธรรมชาติที่สามารถให้น้ำต่อพื้นที่ราบหรือพื้นที่ตอนล่างได้มากพอตลอดเวลาและมีคุณภาพดีตามที่ต้องการ ในกรณีที่พื้นที่ป่าถูกทำลายน้ำอาจไม่ถูกเก็บไว้ในดิน มักก่อให้เกิดปัญหาการขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง และการมีน้ำมากเกินไปในฤดูฝนซึ่งจะแปรสภาพ อุทกภัยโดยเฉพาะในเขตร้อน นักจัดการลุ่มน้ำจำ ต้องมีการสร้างอ่างหรือเขื่อนเก็บน้ำเพื่อทดแทนดินที่ไม่สามารถเก็บน้ำได้ อ่างหรือเขื่อนอาจจะมีการยกเล็กไปถ้ามีการพัฒนาที่ดินให้มีสมรรถภาพในการเก็บน้ำได้ อย่างไรก็ตามการสร้างอ่างหรือเขื่อนเก็บน้ำเพื่อเอาไว้ใช้สอย เป็นหลักประกันในการมีน้ำใช้สอยได้ตามเวลาที่ต้องการ อีกทั้งยังช่วยให้น้ำที่มี

^{๔๗} ปราโมทย์ ไ้มักลัด, **คู่มืองานเขื่อนดินขนาดเล็กและฝาย**, (นนทบุรี : สมาคมศิษย์เก่าวิศวกรรมชลประทาน, ๒๕๒๕.), หน้า ๖.

^{๔๘} กรมทรัพยากรน้ำ, **การจัดการทรัพยากรน้ำ**, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.dwr.go.th/contents>. (๑๑ มีนาคม ๒๕๕๙).

^{๔๙} ปราโมทย์ ไ้มักลัด, **ยุทธศาสตร์การจัดการทรัพยากรน้ำในประเทศไทย**, เอกสารประกอบการบรรยาย, (เชียงใหม่ : คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๘), หน้า ๑๗.

ตะกอนปนอยู่ในใสสะอาดขึ้น ทำให้สามารถนำน้ำมาใช้ได้และลดต้นทุนในการทำมาสะอาดน้ำ^{๕๐} น้ำเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีประโยชน์อนันต์และมีโทษมหันต์ หากไม่ได้มีการจัดการและควบคุมที่ดีพอ การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำจำเป็นจะต้องอาศัยการวางแผนการจัดการและพัฒนาแหล่งน้ำ และการควบคุมปริมาณและอัตราการไหลของน้ำให้พอเหมาะ พร้อมทั้งคำนึงถึงคุณภาพและระยะเวลาการไหลของน้ำในเวลาเดียวกันด้วย นอกจากนี้การอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำจะต้องพิจารณาควบคู่กับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำทุกประเภทร่วมกันให้บังเกิดผลคุ้มค่ามากที่สุดเพราะการใช้ประโยชน์จากน้ำแต่ละประเภทจะแยกออกจากกันโดยเด็ดขาดได้ยาก^{๕๑}

สรุป การจัดการทรัพยากรน้ำจึงหมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำและทรัพยากรอื่นที่เกี่ยวข้องในเขตลุ่มน้ำร่วมกัน โดยจัดการทรัพยากรน้ำให้เกิดประโยชน์คุ้มค่าและทั่วถึงกันอย่างยุติธรรม และการจัดการทรัพยากรน้ำมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิต หากไม่มีการจัดการทรัพยากรน้ำจะทำให้เกิดปัญหาได้ ซึ่งปัญหาวิกฤตการณ์ของน้ำส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมตามมา ด้วยเหตุนี้การจัดการทรัพยากรน้ำจึงมีความสำคัญที่ทุกคนต้องร่วมมือกันในการจัดการเพื่อให้มีคุณภาพและปริมาณที่เหมาะสม โดยเป้าหมายในการจัดการทรัพยากรน้ำจะได้อีกกล่าวต่อไป

เป้าหมายของการจัดการทรัพยากรน้ำ การจัดการทรัพยากรน้ำ มีเป้าหมายเพื่อแก้ไขปัญหาวิกฤตการณ์น้ำ ได้แก่ การขาดแคลนน้ำ อุทกภัย คุณภาพน้ำเสื่อมโทรม อย่างเป็นรูปธรรม ทั้งในระยะสั้น และระยะยาว ให้ปัญหาบรรเทาหรือกำจัดจนหมดสิ้นไป และเพื่อให้ทุกๆ สิ่งในสังคม ทั้งคน สัตว์และพืช ฯลฯ มีการดำเนินชีวิตที่ดี มีความหลากหลายทางชีวภาพพัฒนาทางเศรษฐกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีน้ำใช้อย่างยั่งยืนและทั่วถึง^{๕๒} เป้าหมายของการจัดการทรัพยากรน้ำตามกรอบแนวความคิดในการจัดทำนโยบายน้ำแห่งชาติ มีอยู่ว่า การจัดทำนโยบายน้ำแห่งชาติมุ่งเน้นกระบวนการประสานงาน การพัฒนาและการบริหารทรัพยากรน้ำร่วมกับทรัพยากรอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยคำนึงถึงผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ โดยมุ่งหวังให้ได้ผลตอบแทนสูงสุดทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมวิสัยทัศน์น้ำแห่งชาติ และภายในปี พ.ศ. ๒๕๖๘ ประเทศไทยจะมีน้ำใช้อย่างเพียงพอและมีคุณภาพ โดยมีระบบบริหารจัดการองค์กร ระบบกฎหมาย ในการใช้ทรัพยากรน้ำอย่างเป็นธรรม ยั่งยืน โดยคำนึงถึงคุณภาพชีวิตและการมีส่วนร่วมในทุกระดับ^{๕๓} เป้าหมายของการจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อให้เกิดกระบวนการจัดการอย่างมีส่วนร่วม ทั้งภาครัฐและชุมชน ในการร่วมกันจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด เนื่องจากชุมชนที่อาศัยอยู่ในแต่ละพื้นที่ที่มีความ

^{๕๐} กองพัฒนาการเกษตรพื้นที่เฉพาะ กรมส่งเสริมการเกษตร, **การบริหารจัดการน้ำและการพัฒนาการเกษตรในเขตชลประทาน**, (กรุงเทพมหานคร : กองพัฒนาการเกษตรพื้นที่เฉพาะ กรมส่งเสริมการเกษตร, ๒๕๔๘), หน้า ๒๐.

^{๕๑} พระสมบุรณ์ ปุณณปุญโญ (พุ่มจันทร์), “บทบาทของพระสงฆ์วัดพระบรมธาตุดอยผาส้ม ในการส่งเสริมและพัฒนาสิ่งแวดล้อม ศูนย์การเรียนรู้เชิงปฏิบัติการเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลแม่สาบ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่”, **การค้นคว้าแบบอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๔)

^{๕๒} กรมทรัพยากรน้ำ, **การจัดการทรัพยากรน้ำ**, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.dwr.go.th/contents>. (๑๑ มิถุนายน ๒๕๕๙).

^{๕๓} พงศธร โสภานันท์ และคณะ, **โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่องการจัดการน้ำชลประทานสำหรับเยาวชน**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๕๗), หน้า ๔๘.

ต้องการใช้น้ำที่แตกต่างกันไป เป้าหมายการจัดการทรัพยากรน้ำของภาครัฐจึงต้องตอบสนองความต้องการของคนในชุมชนในการจัดการทรัพยากรน้ำให้เพียงพอ ทันท่วงทีความต้องการใช้งาน ไม่ท่วมขัง และมีคุณภาพน้ำที่ดี ซึ่งการจัดการทรัพยากรน้ำต้องมีแนวคิดในการจัดการว่าจะต้องวางแผนการจัดการทรัพยากรน้ำอย่างไรจึงจะบรรลุเป้าหมายสรุปเป้าหมายการจัดการทรัพยากรน้ำ เพื่อแก้ไขปัญหาวิกฤตการณ์น้ำ ได้แก่ การขาดแคลนน้ำทุกภัย คุณภาพน้ำเสื่อมโทรม อย่างเป็นรูปธรรม ทั้งในระยะสั้น และระยะยาว ให้ปัญหาบรรเทาหรือกำจัดจนหมดสิ้นไป และเพื่อให้มีการดำเนินชีวิตที่ดี มีความหลากหลายทางชีวภาพพัฒนาทางเศรษฐกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีน้ำใช้อย่างยั่งยืนและทั่วถึง โดยมุ่งเน้นกระบวนการประสานงาน การพัฒนาและการบริหารทรัพยากรน้ำร่วมกับทรัพยากรอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยคำนึงถึงผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ

หลักการของการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ในอดีตการบริหารจัดการน้ำชลประทาน เป็นกิจกรรมที่ดำเนินการในภาครัฐ เป็นการลงทุนทั้งในระดับการศึกษา การสำรวจ การออกแบบ การก่อสร้าง การส่งน้ำและบำรุงรักษาตลอดอายุการใช้งานของโครงการ แต่ด้วยกระแสการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจระดับโลกที่ส่งผลกระทบต่อประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานระดับชาติ World Trade Organization (WTO) หรือ Asian Development Bank (ADB) ที่มีเงื่อนไขต่อการบริหารจัดการน้ำชลประทานที่ต้องการให้ผู้ใช้น้ำได้มีบทบาทในการร่วมรับผิดชอบต่อการบริหารจัดการ รวมถึงการบำรุงรักษาระบบชลประทานที่ผู้ใช้น้ำได้รับประโยชน์โดยตรง ดังนั้นเทคโนโลยีต่างที่ภาครัฐได้พัฒนาในอดีต จำเป็นต้องเผยแพร่ และถ่ายทอดให้ผู้ใช้น้ำได้รับทราบ เพื่อให้สามารถบริหารจัดการด้วยตัวเอง ดังนั้นการจัดระบบการควบคุมการใช้น้ำชลประทานจึงเป็นสิ่งสำคัญในการกำหนดขอบเขตและบทบาทของภาครัฐและผู้ใช้น้ำในอนาคต^{๕๔}

หลักการจัดการทรัพยากรน้ำของกรมชลประทาน มีเป้าหมายเพื่อให้ผู้ใช้น้ำชลประทานได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำกับดูแล และบริหารระบบชลประทานในทุกระดับและทุก ๆ ด้านเกษตรกรควรมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ ทั้งในด้านการปรับปรุงระบบโครงสร้างอาคารชลประทาน และในด้านสถาบันองค์กร ในรูปของการปรึกษาหารือและมีส่วนร่วมในการกำหนดบทบาทและความรับผิดชอบขององค์กรเกษตรกรเอง การบริหารจัดการชลประทานแบบมีส่วนร่วมนอกจากจะเป็นการเพิ่มบทบาทให้กับเกษตรกรเองในเรื่องการบริหารจัดการระบบชลประทานแล้วยังหมายถึงรวมถึงการถ่ายโอนหน้าที่บางประการในการจัดการชลประทานจากภาครัฐไปยังองค์กรกลุ่มผู้ใช้น้ำหรือภาคเอกชน หากแต่การบริการจัดการน้ำชลประทานแบบมีส่วนร่วมไม่ได้หมายถึงเฉพาะองค์กรและเกษตรกรที่เกี่ยวข้องเท่านั้น แต่ยังหมายถึงความจำเป็นที่จะต้องปรับเปลี่ยนแนวทางปฏิบัติงานด้านชลประทานที่มีต่อผู้ใช้ น้ำ ซึ่งครอบคลุมถึงการเปลี่ยนแปลงจากผู้ดำเนินงานและบำรุงรักษา มาเป็นการให้คำแนะนำทางด้านวิชาการ การสนับสนุนงานบริการและส่งเสริมศักยภาพองค์กรผู้ใช้น้ำในประเทศไทย รวมถึงความพยายามในการพัฒนาผลประโยชน์ทางด้านเกษตรกรรมอีกด้วย

^{๕๔} พงศธร โสภานันท์ และคณะ, โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่องการจัดการน้ำชลประทานสำหรับเยาวชน, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๕๗), หน้า ๔๘.

ปราโมทย์ ไหม้กลัด อธิบดีอธิบดีกรมชลประทาน ได้บรรยายพิเศษเรื่องการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในประเทศไทย ซึ่งสรุปหลักจัดการทรัพยากรน้ำได้ ๕ ประการ^{๕๕} ดังนี้

๑. การพัฒนาแหล่งน้ำ หรือการจัดการน้ำ มุ่งถึงการจัดหาน้ำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ด้านต่าง ๆ ตามศักยภาพของกรมทรัพยากรน้ำ วางแผนการใช้น้ำอย่างมีระบบเพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดมีการใช้อย่างยั่งยืน

๒. การจัดสรรน้ำให้มีประสิทธิภาพ งานจัดสรรน้ำและใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพในแต่ละลุ่มน้ำ จำเป็นที่จะต้องมีการบริหารจัดการ งานจัดสรร และการใช้ทรัพยากรน้ำที่มีประสิทธิภาพ

๓. การอนุรักษ์แหล่งน้ำในลุ่มน้ำ ลุ่มน้ำประกอบด้วย พื้นที่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ พื้นที่ต้นน้ำ ต้องอนุรักษ์ระบบป่า ในแหล่งน้ำธรรมชาติบางแห่งต้นเขินมีวัชพืช สิ่งเหล่านี้เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาน้ำให้มีคุณภาพดี เป็นหน้าที่ของประชาชนที่จะต้องร่วมมือกันรักษาแหล่งน้ำดูแลน้ำให้มีคุณภาพ

๔. การแก้ไขปัญหาน้ำท่วม เป็นกิจกรรมสำคัญ เพราะธรรมชาติประเทศไทยเราตั้งอยู่ในเขตฝนตกมาก ในช่วงเดือนสิงหาคม-ตุลาคมในเขตภาคเหนือ

๕. การควบคุมคุณภาพน้ำ ซึ่งในขณะนี้ปัญหาสำคัญของประเทศ ทั้งในชุมชนเล็กชุมชนใหญ่ รวมทั้งพื้นที่เกษตรกรรม ประสบปัญหาเน่าเสีย

อีกทั้ง การบริหารจัดการน้ำที่ดี จะต้องสอดคล้องกับทรัพยากรอื่นที่เกี่ยวข้องในลุ่มน้ำด้วย นับตั้งแต่ที่ดิน รวมไปถึงทรัพยากรคน การบริหารจัดการน้ำหากไม่ให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมย่อมไม่สำเร็จ โดยเฉพาะการให้สิทธิในการใช้น้ำ ดังต่อไปนี้

๑. การพัฒนาแหล่งน้ำหรือจัดหาเพื่อประโยชน์ด้านต่าง ๆ ในปัจจุบันเราประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในฤดูแล้ง จึงต้องมีระบบจัดการแหล่งน้ำบาดาลและแหล่งน้ำผิวดินเพื่อกักเก็บน้ำในพื้นที่ต่าง ๆ กระจายไปทั่วทุกชุมชน ระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ หรือจังหวัด เพื่อให้มีแหล่งน้ำใช้ในหน้าแล้งอย่างเพียงพอในทุกพื้นที่ลุ่มน้ำ ต้องพิจารณาให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และสภาพภูมิประเทศที่สามารถพัฒนาได้ โดยการพัฒนาไม่เกิดผลกระทบต่อชุมชน

๒. การจัดสรรและใช้ทรัพยากรน้ำอย่างมีประสิทธิภาพและยุติธรรม ในแต่ละพื้นที่ซึ่งมีน้ำตามธรรมชาติ หรือแหล่งน้ำต่าง ๆ ที่ได้พัฒนาไว้ จะต้องมีการบริหารน้ำเพื่อให้การนำน้ำที่มีอยู่ในแต่ละสถานะไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยความยุติธรรม กระบวนการที่จะดำเนินการจัดสรร ควบคุม กำกับการใช้น้ำในแต่ละลุ่มน้ำนั้นต้องมีความชัดเจนเหมาะสมกับสถานะของประเทศและชุมชน ซึ่งเทคนิควิธีการจะต้องมีการศึกษา วิเคราะห์และวางรูปแบบกำหนดมาตรฐานของประเทศและชุมชน ซึ่งด้านเทคนิควิธีการจะต้องมีการศึกษา วิเคราะห์และวางรูปแบบกำหนดมาตรการโดยประชาชนมีส่วนร่วมให้ชัดเจน เพื่อให้กระบวนการจัดสรรและใช้ทรัพยากรน้ำมีประสิทธิภาพและยุติธรรม

๓. การอนุรักษ์ต้นน้ำลำธาร ทรัพยากรน้ำ และแหล่งน้ำ ด้วยการดูแลรักษาฟื้นฟู แหล่งน้ำที่มีอยู่ตามธรรมชาติและแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น ไม่ให้เสื่อมโทรมลงตามธรรมชาติและการทำงานของมนุษย์ เพื่อให้มีสภาพการใช้งานได้ยาวนาน เริ่มตั้งแต่ต้องมีการอนุรักษ์ต้นน้ำลำธาร ต้องรักษาหรือ

^{๕๕} ปราโมทย์ ไหม้กลัด, การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๔๑), หน้า ๕.

หยุดยั้งไม่ให้เกิดการทำลายระบบนิเวศน์เพื่อควบคุมหรือรักษาให้พื้นที่ต้นน้ำลำธารที่เป็นอ่างเก็บน้ำธรรมชาติให้มีต้นน้ำลำธารที่เป็นอ่างเก็บน้ำธรรมชาติให้มีต้นน้ำลำธารหรือพื้นที่ป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์จะเป็นแหล่งเก็บรวบรวมน้ำฝน ไว้ในช่องของดินแล้วค่อยๆ ระบายลงสู่ต้นน้ำลำธารต่างๆ ให้เกิดมีน้ำใช้เองตามธรรมชาติ ส่วนการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ และแหล่งน้ำต้องดูแลรักษาไม่ให้ถูกบุกรุกต้นเขิน ป้องกันและกำจัดวัชพืชให้หมดไป เพื่อรักษาสภาพแหล่งน้ำให้ดีที่สุด^{๕๖}

ส่วนแนวคิดการจัดการทรัพยากรน้ำในกลุ่ม “ลุ่มน้ำ”^{๕๗} เป็นแนวคิดที่พัฒนามาจากความรู้ทางนิเวศวิทยาที่จะศึกษาระบบความสัมพันธ์ของธรรมชาติ เช่น ดิน น้ำ ป่า สิ่งมีชีวิต และอื่นๆ ที่ประกอบเป็นหน่วยทางนิเวศหน่วยหนึ่ง โดยใช้สันปันน้ำเป็นเส้นลากแบ่งขอบเขตของหน่วยทางนิเวศ จุดเริ่มต้นของลุ่มน้ำจึงเป็นความรู้ทางนิเวศกายภาพ การนำเอาแนวคิด “ลุ่มน้ำ” (Watershed) มาใช้กับการพัฒนามีที่มาจากการพัฒนาลุ่มน้ำเทนเนสซี (Tennessee Vally Authirity - TVA) ประเทศสหรัฐอเมริกา ตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๔๗๖ โครงการดังกล่าวมีเป้าหมายการจัดการทรัพยากรแบบผสมผสานเพื่อการพัฒนารอบด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ การพลังงาน การชลประทานการเกษตร การรักษานิเวศ เนื่องจากเห็นว่าการพัฒนาด้านต่าง ๆ มีความเชื่อมโยงกัน ต่อมารูปแบบของโครงการ TVA ได้ถูกนำมาใช้ในประเทศต่าง ๆ ในการพัฒนาอย่างบูรณาการบนฐานของหน่วยทางนิเวศกายภาพและหน่วยทางสังคมที่มีขอบเขตชัดเจน Blaikie และ Gibbs^{๕๘} ได้กล่าวว่าบ่อยครั้งที่การจัดการลุ่มน้ำไม่ประสบความสำเร็จเนื่องจากทิศทาง นโยบายการปฏิบัติการ มักมุ่งไปในมุมเดียวบนฐานของชีวภาพ หรือมิติทางเศรษฐศาสตร์ แต่ขาดการทำความเข้าใจถึงปฏิสัมพันธ์อันซับซ้อนระหว่างระบบนิเวศกับระบบทางสังคม ซึ่งขอบเขตทางสังคมและการเมืองหาได้สอดคล้องกับหน่วยทางนิเวศอย่างตายตัว การทำความเข้าใจลุ่มน้ำจะต้องมีมิติประวัติศาสตร์ มิติเศรษฐกิจสังคม และนิเวศวิทยาของชุมชนท้องถิ่น ตลอดจนเห็นความเชื่อมโยงระหว่างต้นน้ำกับปลายน้ำ เพื่อนำไปสู่การจัดการลุ่มน้ำสถาบันโดยมีชุมชนท้องถิ่นเป็นฐาน

สำหรับประเทศไทย แนวคิดเรื่องลุ่มน้ำ เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๒ นักวิทยาศาสตร์ได้สนใจการจัดการต้นน้ำ โดยดำเนินการวิจัยการจัดการลุ่มน้ำบนภูเขา ซึ่งสะท้อนได้ว่า แนวคิดลุ่มน้ำที่นักวิทยาศาสตร์สนใจในขณะนั้นยังจำกัดเฉพาะการจัดการพื้นที่ต้นน้ำ โดยยังไม่ครอบคลุมนิเวศวิทยาลุ่มน้ำทั้งระบบ เนื่องจากการจัดการของกรมป่าไม้จะดูแลเขตต้นน้ำเป็นหลัก สาเหตุของปัญหาการจัดการลุ่มน้ำในประเทศไทยเกิดจาก การพัฒนาต้นน้ำหรือลุ่มน้ำตอนบนเป็นภูมิภาคชั้นรอง เป็นพื้นที่ห่างไกลและเข้าถึงได้ยาก ส่วนด้านเศรษฐกิจถือเป็นหน่วยสุดท้ายที่จะพัฒนา เพราะพื้นที่ตอนบนเป็นคนที่มีความอำนาจทางการเมืองน้อย จึงอยู่ห่างไกลจากการบริการของรัฐ ทำให้คนลุ่มน้ำตอนบนใช้ประเพณีเข้า

^{๕๖} ปราโมทย์ ไหม้กลัด, **คู่มืองานเขื่อนดินขนาดเล็กและฝาย**, (นนทบุรี : สมาคมศิษย์เก่าวิศวกรรมชลประทาน, ๒๕๒๕), หน้า ๒๐.

^{๕๗} บุญทิวา พันธุ์เพ็ง, “การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเกษตรกับการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดการทรัพยากรน้ำโดยชุมชน กรณีอำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๐)

^{๕๘} ชูศักดิ์ วิทยาภัก, **ชุมชนกับการจัดการทรัพยากรน้ำในภาคเหนือ : ในพลวัตของชุมชนในการจัดการทรัพยากร**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๔๓), หน้า ๑๑.

มาจัดการพื้นที่ ซึ่งต่างจากคนปลายน้ำที่ได้รับบริการจากรัฐดีกว่าและเป็นศูนย์กลางของอำนาจในการจัดการทรัพยากรน้ำ

จากปัญหาการจัดการลุ่มน้ำที่เกิดขึ้นทำให้องค์กรชุมชนหลายพื้นที่ได้ประสานความร่วมมือรวมกลุ่มกันขึ้น เพื่อสร้างระบบการจัดการทรัพยากรส่วนรวม จนได้พัฒนาเป็นแนวคิด การจัดการรูปแบบใหม่ที่เป็นทางเลือกภายใต้ทฤษฎีการจัดการทรัพยากรส่วนรวม (Commons Property)^{๕๙} โดยมีเป้าหมายการจัดการเพื่อความยั่งยืนของระบบนิเวศเศรษฐกิจชุมชน และความเป็นธรรมในการจัดการทรัพยากรอย่างเท่าเทียม โดยอาศัยรากฐานวัฒนธรรมดั้งเดิม ผสานกับการสร้างองค์การการจัดการแบบใหม่ของชุมชนเข้ามาบริหารจัดการร่วมกัน แนวคิดทรัพยากรร่วมกันได้รับการพัฒนาขึ้นอย่างชัดเจน โดยเฉพาะภายใต้กระแสทุนนิยมที่ทำให้ทรัพยากรทุกอย่างกลายเป็นสินค้าและนำไปสู่การผูกขาดของทุน แต่ระบบการจัดการทรัพยากรเป็นสิ่งที่ไม่สามารถทำให้เป็นสินค้าได้

ดังนั้น แนวทางจัดการทรัพยากรของชุมชนจึงมีความสำคัญในการแก้ไขปัญหาการจัดการกระแสหลักที่มีอยู่ได้ โดยการแก้ปัญหามารัฐที่ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน และแก้ปัญหาทุนนิยมหรือตลาดเสรีที่ทำให้การถือกรรมสิทธิ์ที่ดินไม่เป็นธรรม จนเกิดผลกระทบต่อเศรษฐกิจ การจัดการโดยชุมชนและการจัดการเชิงซ้อนจึงมีความยืดหยุ่นและหลากหลายนอกจากนี้ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติต้องคำนึงถึงภาพรวมไม่ควรแยกพิจารณาเฉพาะส่วน เนื่องจากทรัพยากรธรรมชาติทุกชนิดมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ในการวางแผนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติจะต้องไม่แยกคนออกจากสภาพแวดล้อมทางสังคม วัฒนธรรม และทางกายภาพ เพราะวัฒนธรรมและสังคมมนุษย์ได้พัฒนาการใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติได้ประสบผลสำเร็จเกิดจากผู้ที่ใช้ทรัพยากรตระหนักถึงคุณค่าและรู้จักใช้อย่างชาญฉลาด รวมทั้งก่อให้เกิดประโยชน์หลาย ๆ ด้านส่วนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติตามนโยบายของรัฐ ที่ผ่านมามีทั้งประสบผลสำเร็จในบางกรณี เช่น การพัฒนาพื้นที่และการกำหนดเขตอุทยานแห่งชาติ แต่บางกรณีก็ก่อให้เกิดความขัดแย้งค่อนข้างมาก โดยปรากฏเป็นภาพของการแย่งชิงทรัพยากร ระหว่าง นายทุนกับชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ป่า หรือระหว่างรัฐกับชาวบ้านที่เกิดจากการประกาศพื้นที่ป่ามาทับซ้อนที่ของชาวบ้าน และการเกิดจากการพัฒนาโครงการและการก่อสร้างขนาดใหญ่ของภาครัฐที่เข้ามาดำเนินการในระดับชุมชนที่ดำรงอยู่ และดูแลรักษามายาวนานปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นการมองใน ๒ ด้าน^{๖๐} คือ

๑. การมองว่าทรัพยากรธรรมชาติ เป็นเพียงปัจจัยการผลิตที่นำมาพัฒนาประเทศ โดยมีได้คำนึงถึงระบบนิเวศที่ทุกสิ่งทุกอย่างมีความสัมพันธ์กันตั้งแต่ ดิน ป่า ต้นไม้ อากาศ แมลง สัตว์ต่าง ๆ มนุษย์ และสิ่งที่เหนือธรรมชาติตามความเชื่อของชุมชน เช่น เทพารักษ์ผีป่า ผีน้ำ ฯลฯ

๒. การจัดการทรัพยากรธรรมชาติของรัฐเป็นไปลักษณะสั่งการจากบนลงล่าง (top down approach) ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนผู้ที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่น และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ พยายามใช้เครื่องมือ คือ นโยบายและกฎหมาย ดังนั้น ยุทธศาสตร์สำคัญในการ

^{๕๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๐.

^{๖๐} สำนักงานประสานงานวิจัยเชิงบูรณาการ มหาวิทยาลัยแม่โจ้, **แนวคิดการจัดการลุ่มน้ำ : คนชุมชนลุ่มน้ำ**, งานวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น สกว. แม่โจ้, [ออนไลน์], แหล่งที่มา :<http://www.trf.mju.ac.th/lobby> (๑๑ มิถุนายน ๒๕๕๙).

จัดการทรัพยากรธรรมชาติ ที่รัฐควรให้ความสำคัญอย่างมาก คือ การส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นได้เข้ามา มีบทบาทในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ โดยมุ่งให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ความเข้าใจที่สอดคล้องกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติแบบยั่งยืน ต่อจากฐานชีวิตและวัฒนธรรมของท้องถิ่น โดยมีหน่วยงานภายนอกทั้งภาครัฐและเอกชนเป็นฝ่ายกระตุ้น และสนับสนุนให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ สิ่งสำคัญคือต้องกระจายภาระหน้าที่การมีส่วนร่วม การตัดสินใจ การจัดการ การควบคุม การฟื้นฟู และแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติไปสู่ชาวบ้าน และองค์กรชุมชนเป็นหลัก

๒.๒.๒ หลักการจัดการทรัพยากรน้ำ

ทรัพยากรน้ำมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ เช่น ดิน ป่าไม้ สัตว์ เป็นต้น ไม่สามารถแยกการจัดการน้ำได้เพียงอย่างเดียว การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ มีขอบเขตของการจัดการที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกันในด้านการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งน้ำ การจัดสรรน้ำ การป้องกันภัยพิบัติทางธรรมชาติ การป้องกันมลพิษทางน้ำ และการบำบัดน้ำเสีย ซึ่งมีผลต่อการกำหนดนโยบายและแนวทางในการดำเนินการจัดการทรัพยากรน้ำให้เกิดความ ยั่งยืนต่อไป ต้องอาศัยหลักการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบผสมผสาน โดยมีผู้ให้หลักการและแนวทางไว้ ดังนี้

หลักการจัดการทรัพยากรน้ำว่า ต้องคำนึงถึง หลักการดังต่อไปนี้^{๖๑}

๑) การพัฒนาอย่างองค์รวม (Holistic Approach) น้ำเป็นทรัพยากรธรรมชาติ ประเภทหนึ่งที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติอย่างใกล้ชิด เช่น ดิน ป่าไม้ ในมิติต่างๆ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ฯลฯ

๒) มีลักษณะของสหวิทยาการ (Interdisciplinary) การจัดการทรัพยากรน้ำ เป็นการนำความรู้จากหลายหลายวิธีมาใช้ในการจัดการทรัพยากรน้ำ เช่น ด้านวิศวกรรมศาสตร์ ด้านเศรษฐศาสตร์ นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ และด้านสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา ครอบคลุมตั้งแต่ การออกกฎระเบียบเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากน้ำ เทคโนโลยีการก่อสร้างเพื่อนำน้ำมาใช้ ประโยชน์การบริหารจัดการ เพื่อให้เกิดประโยชน์ตามนโยบายผู้บริหารประเทศ ขนบธรรมเนียม ประเพณีเกี่ยวกับน้ำในชุมชน รวมถึงการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในการใช้น้ำระหว่างกลุ่มคนใน สังคม เป็นต้น

๓) อยู่ภายใต้กรอบการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) เป็นการผสมผสานการนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ให้เกิดประโยชน์กับสังคม ในขณะที่เดียวกันก็มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้เหมาะสมกับของทรัพยากรต่าง ๆ

๔) มีความเป็นเอกภาพ (Unity) การจัดการทรัพยากรธรรมชาติทั้งหลาย จะต้องมีความเชื่อมโยงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพื่อให้สอดคล้องกับระบบนิเวศตามธรรมชาติ

๕) มีความเป็นเครือข่าย (Network) การจัดการทรัพยากรธรรมชาติจะต้องเน้น เครือข่ายในที่นี้หมายถึง เครือข่ายของทรัพยากรธรรมชาติทั้งหลาย และเครือข่ายของผู้ที่มีส่วน เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติเหล่านั้น อันได้แก่ รัฐ เอกชน และประชาชน

^{๖๑} ปธาน สุวรรณมงคล, การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ, (รายงานการวิเคราะห์โครงการปรับภาคข้าราชการสู่ยุคโลกาภิวัตน์), (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กองกลาง สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, ๒๕๔๐), หน้า ๑๗.

๖) การมีส่วนร่วมของประชาชน (People Participation) นำจัดเป็นสมบัติ สาธารณะที่ทุกฝ่ายในสังคมต้องมีส่วนร่วมในการจัดการ เพื่อจัดหาน้ำที่มีคุณภาพและตอบสนอง วัตถุประสงค์ของการใช้น้ำได้ นับตั้งแต่การจัดหาน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค อุตสาหกรรม รวมไปถึง การดำรงรักษา วงจรชีวิตของสิ่งมีชีวิตในน้ำได้^{๖๒} จึงมีความสอดคล้องกับเป็นองค์การจัดการทรัพยากรน้ำประเทศ แคนาดา ได้ใช้หลักการจัดการ ทรัพยากรน้ำให้ประสบความสำเร็จ และเกิดความยั่งยืนว่าต้องคำนึงถึง คุณภาพของระบบนิเวศ และ ความเท่าเทียมกันของคนในสังคมสำหรับคนรุ่นปัจจุบันและอนาคต มี องค์ประกอบ การจัดการทรัพยากรน้ำ ดังนี้

การจัดการทรัพยากรน้ำอย่างผสมผสาน โดยการเชื่อมโยงคุณภาพและปริมาณน้ำ กับการจัดการทรัพยากรประเภทอื่น ๆ ความตระหนักถึงความสัมพันธ์ระหว่างระบบ สถาบันที่

สนับสนุนการอนุรักษ์ และคุ้มครองคุณภาพน้ำ โดยตระหนักถึงคุณค่าของ ปริมาณน้ำที่มีอยู่จำกัด รวมทั้งค่าใช้จ่ายในการจัดการทั้งปริมาณและคุณภาพ สร้างความสมดุลใน ด้านการศึกษา การใช้น้ำ กลไกตลาดและกฎเกณฑ์เพื่อสนับสนุนทางเลือกให้กับผู้ใช้ และตระหนัก ถึงความรับผิดชอบต่อประโยชน์ที่ผู้ใช้ต้องรับผิดชอบต่อการใช้ทรัพยากรน้ำ

การแก้ไขปัญหาด้านทรัพยากรน้ำ โดยนำเอาระบบการวางแผน ติดตาม ประเมินผลและการวิจัยมาใช้ นำเอาระบบข้อมูลทุกด้านมาประกอบการตัดสินใจ สนับสนุนให้มี การปรึกษาหารือ และการมีส่วนร่วมจากสาธารณชน มีการนำกลยุทธ์การเจรจาต่อรอง และการ โกล่เกลี่ยมาใช้เพื่อหาฉันทามติ รวมทั้งสนับสนุนให้สาธารณชนรับทราบถึงข้อมูลข่าวสาร อย่างโปร่งใส และให้การศึกษา กับประชาชน

๒.๒.๓ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ

ปัจจัยบางประการที่มีผลต่อการบริหาร จัดการทรัพยากรน้ำการจัดการชุมชนบนพื้นที่ต้นน้ำ จึงควรยึดแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนให้เกิดความสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาแบบทางสาย กลาง รวมถึง การพัฒนาที่อยู่บนพื้นฐานของความสมดุลระหว่างการคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติ ควบคู่กับการใช้ประโยชน์^{๖๓} ดังรายละเอียดต่อไปนี้

การจัดองค์กร ได้แก่ การจัดรูปแบบโครงสร้างองค์การบริหารในรูปของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำจำเป็นต้องสอดคล้องกับลักษณะ ของทรัพยากรธรรมชาติอื่นที่เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย และพึ่งพิงซึ่งกันและกัน ได้แก่ ทรัพยากรดิน ทรัพยากรป่าไม้ ที่อยู่ในเขตลุ่มน้ำ อนึ่ง ลักษณะการจัดองค์กรมีผลต่อการจัดการทรัพยากรน้ำ แตกต่างกันไป กล่าวคือ การจัดองค์กรแบบตามหน้าที่ เป็นการจัดองค์กรในแนวตั้ง องค์กรลักษณะนี้ทำให้การดำเนินงานขาดความเชื่อมโยงต่อเนื่องกัน ในขณะที่ทรัพยากรธรรมชาติมีความเกี่ยวข้องซึ่งกัน และกันในแนวราบ ดังนั้น การจัดองค์กรที่ดี ต้องจัดให้เหมาะสมกับความเชื่อมโยงของทรัพยากรธรรมชาติ ในลักษณะเครือข่าย โดยจัดให้มีระบบการ ประสานงานระหว่างองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน และภาค ประชาชน

^{๖๒} สถาบันดำรงราชานุภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย, คู่มือการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่างผสมผสาน ในพื้นที่ระดับตำบล, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เสมาธรรม, ๒๕๔๒), หน้า ๗.

^{๖๓} ปธาน สุวรรณมงคล, การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กองกลาง สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, ๒๕๔๐), หน้า ๗๖.

งบประมาณ ในการบริหารงานทั่วไป งบประมาณเป็นปัจจัยสำคัญหนึ่งที่ทำให้การดำเนินงานเกิดการขับเคลื่อนของทรัพยากรการบริหารไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ งบประมาณที่ จัดสรรในแต่ละด้าน จึงเป็นตัวชี้วัดทิศทางการพัฒนาขององค์การว่าให้ความสำคัญกับงานด้านใด

การบริหารทรัพยากรน้ำแบบผสมผสาน กระบวนการสนับสนุนการพัฒนาความร่วมมือในการจัดการน้ำ ผืนดิน และทรัพยากรอื่น ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางด้านเศรษฐกิจ และสวัสดิการสังคมในทางแนวที่เสมอภาคเท่าเทียมกัน โดยไม่ทำลายและรักษาไว้ซึ่งระบบนิเวศที่สำคัญ น้ำควรได้รับการจัดการภายใต้ขอบเขตความเป็นลุ่มน้ำ ภายใต้หลักธรรมาภิบาลและการมีส่วนร่วมของสาธารณะ^{๖๔} การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบผสมผสานหมายถึง กระบวนการจัดการน้ำที่มองเป็นองค์รวม (Holistic) เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ในการจัดสรรน้ำและการควบคุมการใช้น้ำในบริบทของสังคม เศรษฐกิจ และเป้าหมายของสิ่งแวดล้อม การใช้เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ในการจัดการทรัพยากรน้ำ ได้แก่ การตั้งราคาค่าน้ำการเรียกเก็บค่าน้ำจากผู้ใช้น้ำตามปริมาณน้ำที่ใช้หรือตามประเภทพืชที่เพาะปลูกในอัตราที่สะท้อนถึงต้นทุนค่าเสียโอกาสในการจัดหาน้ำ ดังเช่น การเก็บเงิน “ค่าเบี่ยงน้ำ” ในการจัดการน้ำของประเทศญี่ปุ่น ซึ่งรัฐบาลกลางต้องจ่ายค่าเบี่ยงน้ำประมาณร้อยละ ๖๗ รัฐบาลท้องถิ่นหรือจังหวัดซึ่งมีหน้าที่เป็นผู้จัดการอ่างเก็บน้ำต้องจ่ายร้อยละ ๒๐-๒๓ และเกษตรกรต้องร่วมจ่ายด้วยประมาณร้อยละ ๑๐-๑๓ เป็นต้น หรือการลดการใช้น้ำโดยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้น้ำ เป็นต้น อีกทั้งการกำหนดสิทธิในน้ำ ซึ่งอาจกระทำโดยการออกโฉนดน้ำ การกำหนดการจัดเก็บค่าน้ำเพื่อคืนเงินลงทุน (Cost Recovery) ภายใต้กลไกตลาดเสรี ทั้งนี้เพื่อให้สิทธิการใช้น้ำสามารถจำหน่าย หรือถ่ายโอน เปลี่ยนเจ้าของได้เหมือนกับโฉนดที่ดิน เพื่อให้เกิดการใช้น้ำที่คุ้มค่า^{๖๕} ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งองค์การทางสังคมเป็นโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในกลุ่มและระหว่างกลุ่มต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายขององค์การ^{๖๖} ที่มีแนวทางสู่การปฏิบัติในทางแก้ปัญหาวิกฤตอุทกภัย ดังนั้น ประเทศต่าง ๆ จึงพยายามแก้ไขปัญหามหาวิกฤตการณ์น้ำโดยการปรับเปลี่ยนรูปแบบและระบบในการจัดการทรัพยากรน้ำให้มีประสิทธิภาพ^{๖๗}

ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำจากอดีตจนถึงปัจจุบัน การพัฒนาแหล่งน้ำของประเทศได้ส่งผลให้ประเทศไทยมีน้ำต้นทุนเพื่อตอบสนองต่อความเป็นอยู่ของประชาชนในประเทศ การพัฒนาด้านการเกษตร เศรษฐกิจ และอุตสาหกรรม อย่างไรก็ตาม ปริมาณน้ำต้นทุนดังกล่าวสามารถตอบสนองความต้องการน้ำได้เพียงครั้งหนึ่งของความต้องการน้ำโดยรวมของประเทศ โดยคาดว่าในอนาคตข้างหน้า ความต้องการน้ำจะสูงมากขึ้น และปริมาณต้นทุนที่มีอยู่ไม่เพียงพอต่อความ

^{๖๔} GWP-TAC, *Integrated Water Resources Management*, TAC Background papers, (Stockholm : Global Water Partnership, 2000, P. 4.

^{๖๕} ธนาคารโลก, “ก้าวพ้นวิกฤติ : ยุทธศาสตร์เพื่อสร้างโฉมใหม่แก่การพัฒนาชนบทไทย”, ม.ป.ท, ๒๕๔๒, (อட்சาเนา).

^{๖๖} Blau, Pter M., & Scott, Richard . (1962) *Formal Organization*. Sanfransisco : Charkdler publishing Co. p. 4.

^{๖๗} Dyson, M., Bergkamp, G., and Scanlon อ่างถึงใน เสาวนีย์ วิจิตรโกสม. การจัดการทรัพยากรน้ำในลุ่มน้ำลำตะคองแบบบูรณาการ, *วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์ดุขฎิบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑).

ต้องการ นอกจากนี้ ในหลายพื้นที่ของประเทศยังประสบปัญหาพื้นที่ป่าต้นน้ำเสื่อมโทรม เกิดการชะล้างพังทลายของดิน และภัยจากโคลนถล่ม ส่งผลกระทบให้เกิดการขาดแคลนน้ำ ภัยแล้ง น้ำหลากท่วมในพื้นที่กลางน้ำ ซึ่งเป็นแหล่งชุมชนและพื้นที่เศรษฐกิจของประเทศที่รุนแรงและมีความถี่มากขึ้น ในขณะที่เดียวกัน การพัฒนาแหล่งน้ำขนาดใหญ่เพิ่มเติม มีข้อจำกัดด้านพื้นที่ก่อสร้างที่เหมาะสม หรือที่ดินได้ถูกรอครอบครองนำไปใช้ประโยชน์ และยังคงต่อต้านหรือไม่ยอมรับของประชาชน รวมทั้งลำน้ำสายหลักมีคุณภาพน้ำเสื่อมโทรมจากการระบายน้ำเสียของชุมชนและจากพื้นที่เกษตรกรรม ปัญหาเกี่ยวกับน้ำจึงรุนแรงมากขึ้น กระทบต่อคุณภาพชีวิตและการผลิตทางเศรษฐกิจของประเทศทั้งในปัจจุบันและในระยะยาว

ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการน้ำ กำหนดขึ้นโดยยึดหลักการบริหารจัดการน้ำในลุ่มน้ำอย่างบูรณาการและยั่งยืน แนวนโยบายของรัฐบาล ทิศทางการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ผ่านมาในอดีตจนถึงปัจจุบัน และการวิเคราะห์สถานการณ์น้ำและแนวโน้มความต้องการใช้น้ำ ปัญหาการขาดแคลนน้ำ อุทกภัย และคุณภาพน้ำในอนาคต

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙) ฉบับปัจจุบัน กำหนดแนวทางบริหารจัดการน้ำไว้ในยุทธศาสตร์ความเข้มแข็งภาคเกษตร ความมั่นคงของอาหารและพลังงาน ยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่การเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน และยุทธศาสตร์การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน โดยได้ให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการน้ำอย่างบูรณาการ ทั้งการจัดการป่าต้นน้ำ การจัดหา น้ำ การป้องกันและเตือนภัยน้ำแล้งและน้ำท่วม การจัดการน้ำเสีย ครอบคลุมการพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งน้ำ ทั้งผิวดินและบาดาล แหล่งน้ำชุมชน แหล่งน้ำในไร่นา แก้มลิงและฝายชะลอน้ำ การเพิ่มพื้นที่ชลประทานและประสิทธิภาพการกระจายน้ำ การผันน้ำระหว่างลุ่มน้ำภายในและระหว่างประเทศ การพัฒนาศักยภาพการให้บริการน้ำอุปโภคบริโภคทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพที่มีมาตรฐานสากล การส่งเสริมการใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพ คุ่มค่าและไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการพัฒนาระบบข้อมูลความมั่นคงด้านน้ำและการพยากรณ์น้ำ^{๖๘}

เพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายในภาพรวมที่วางไว้ และบรรลุตามวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ประกอบด้วย ๖ ยุทธศาสตร์ ดังนี้

๑. ยุทธศาสตร์การจัดการน้ำอุปโภคบริโภค
๒. ยุทธศาสตร์การสร้าง ความมั่นคงของน้ำภาคการผลิต (เกษตรและอุตสาหกรรม)
๓. ยุทธศาสตร์การจัดการน้ำท่วมและอุทกภัย
๔. ยุทธศาสตร์การจัดการคุณภาพน้ำ
๕. ยุทธศาสตร์การอนุรักษ์ฟื้นฟูสภาพป่าต้นน้ำที่เสื่อมโทรมและป้องกันการพังทลายของดิน
๖. ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการ^{๖๙}

^{๖๘} สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๕๕), หน้า ๓-๗.

^{๖๙} กรมทรัพยากรน้ำ, แนวคิดการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ, (กรุงเทพมหานคร : กรมทรัพยากรน้ำ, ๒๕๕๘), หน้า ๓๔.

สรุป หลักการของการจัดการทรัพยากรน้ำ ประกอบด้วย การพัฒนาแหล่งน้ำ การจัดสรรน้ำให้มีประสิทธิภาพ การอนุรักษ์แหล่งน้ำในลุ่มน้ำ การแก้ไขปัญหาหน้าท่วม การควบคุมคุณภาพน้ำ และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติร่วมกับทรัพยากรชนิดอื่น โดยให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในการจัดการเพื่อส่งเสริมให้การจัดการทรัพยากรน้ำมีความเหมาะสมและยั่งยืน เนื่องจากปัญหาการจัดการทรัพยากรน้ำเกิดจากการจัดการทรัพยากรน้ำโดยอำนาจรัฐฝ่ายเดียวขาดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน หลักการจัดการทรัพยากรน้ำจึงเป็นแนวคิดในการวางแผนอันจะนำไปสู่วิธีการจัดการทรัพยากรน้ำในภาคปฏิบัติได้ต่อไป

วิธีการจัดการทรัพยากรน้ำ วิธีการจัดการทรัพยากรน้ำ มีกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง อันได้แก่ การกักเก็บน้ำ การส่งน้ำเพื่อการเพาะปลูก การระบายน้ำ ดังต่อไปนี้

การเก็บกักน้ำ^{๗๐} เป็นกิจการที่สร้างขึ้นเพื่อเก็บและรักษาปริมาณและระดับน้ำไว้ใช้ประโยชน์ต่าง ๆ กัน เช่น เพื่อการเพาะปลูก การบรรเทาอุทกภัย การไฟฟ้าพลังน้ำ การคมนาคมทางน้ำและการป้องกันน้ำเค็ม เป็นต้น การเก็บน้ำทำได้หลายวิธี เช่น การสร้างเขื่อนเก็บกักน้ำ (Storage Dam) ปิดกั้นลำน้ำในหุบเขาเป็นแหล่งน้ำขนาดใหญ่ (Reservoir) การสร้างทำนบปิดกั้นลำน้ำในหุบเขาหรือหุบเนินเป็นแหล่งน้ำขนาดเล็ก (Tank หรือ Small Reservoir) ซึ่งเขื่อนเก็บกักน้ำหรือทำนบจะต้องมีอาคารประกอบที่จำเป็น คือ ทางระบายน้ำซึ่งที่สร้างกันโดยทั่วไปใช้ระบายน้ำจากตอนบน ให้น้ำล้นข้ามสัน หรือธรณีของอาคารระบายน้ำ เรียกว่าทางระบายน้ำล้น (Spillway) เพื่อระบายน้ำที่เกินต้องการทิ้งไปป้องกันน้ำล้นข้ามสันเขื่อนหรือทำนบ อันเป็นสาเหตุให้เขื่อนหรือทำนบนั้นพังได้ การส่งน้ำเพื่อการเพาะปลูก^{๗๑} เป็นกิจการที่จัดทำขึ้นเพื่อส่งน้ำไปใช้ในการเพาะปลูกซึ่งการส่งน้ำจากต้นน้ำไปตามคลองส่งน้ำ หรือสู่พื้นที่เพาะปลูกทำได้ ๒ วิธี การให้น้ำไหลไปเองโดยความดึงดูดของโลก (Gravity Irrigation) คือ ให้น้ำไหลจากที่สูงลงสู่ที่ต่ำ และ การใช้แรงอย่างอื่นยกน้ำให้สูงขึ้น (Lift Irrigation) ในพื้นที่ที่ไม่สามารถทำให้น้ำไหลไปเองโดยความดึงดูดของโลกได้กิจกรรมประเภทนี้ ได้แก่ การใช้แรงงานคน แรงลม แรงแม่เหล็ก เพื่อหมุนกังหัน ระหัดวิดน้ำ เป็นต้น

สำหรับการจัดทำที่ทันสมัย ได้แก่ การใช้เครื่องจักรซึ่งจัดทำได้ตั้งแต่งานขนาดเล็กจนถึงขนาดใหญ่ เช่น การใช้รถนาถ เรือนาถ รวมถึงโครงการสูบน้ำด้วยเครื่องยนต์ และโครงการสูบน้ำด้วยไฟฟ้า ซึ่งอาจสูบน้ำจากแหล่งน้ำต่าง ๆ เช่น แม่น้ำ ลำคลอง รวมถึงการสูบน้ำจากแหล่งน้ำใต้ดิน เพื่อส่งให้แก่พื้นที่เพาะปลูกการระบายน้ำ^{๗๒} เป็นกิจการที่จัดทำขึ้นเพื่อระบายน้ำหรือไขน้ำที่เกินต้องการออกจากพื้นที่เพื่อประโยชน์ต่าง ๆ เช่น การระบายน้ำส่วนเกินออกจากพื้นที่เพาะปลูก สำหรับการระบายน้ำที่เป็นโครงการขนาดใหญ่ มักจะเกี่ยวกับการเพาะปลูกเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งการส่งน้ำกับการระบายน้ำสำหรับการเพาะปลูกนี้เป็นกิจกรรมที่จะต้องดำเนินร่วมกัน โดยจะมีน้ำคลองระบายน้ำสายใหญ่ สายชอย และสายแยก เช่นเดียวกับคลองส่งน้ำ แต่คลองระบายน้ำอยู่ในระดับต่ำกว่า สำหรับคลองระบายน้ำสายใหญ่ที่ทิ้งน้ำลงทะเล หรือลำน้ำตอนที่น้ำทะเลขึ้นถึงก็จำเป็นต้องสร้างประตูระบายน้ำที่ปลายคลองเพื่อป้องกันน้ำเค็มไหลย้อนเข้ามาในคลองด้วย การระบายน้ำเพื่อการเพาะปลูกนี้ โดยทั่วไปให้น้ำไหลไปเองโดยแรงดึงดูดของโลก

^{๗๐} กองส่งเสริมธุรกิจเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร, **การจัดการน้ำเพื่อการเกษตร**, (กรุงเทพมหานคร : กองส่งเสริมธุรกิจเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร, ๒๕๓๗), หน้า ๒๗.

^{๗๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๘.

^{๗๒} อ่างแล้ว, หน้า ๔๖.

วิธีการจัดการทรัพยากรน้ำ ผู้วิจัยได้แยกตามหน่วยงานที่รับผิดชอบ ได้แก่ กรมทรัพยากรน้ำ กรมชลประทาน กรมส่งเสริมการเกษตร องค์การบริหารส่วนตำบล โครงการพระราชดำริเกี่ยวกับการจัดการน้ำ ระบบเหมืองฝาย และกระบวนการชุมชนกลุ่มน้ำ ดังนี้

๑. วิธีการจัดการทรัพยากรน้ำของกรมทรัพยากรน้ำ

กรมทรัพยากรน้ำ ได้จัดทำแผนแม่บทการจัดการทรัพยากรน้ำแบบบูรณาการระดับลุ่มน้ำ เป็นแผนหลักแสดงยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหา กำหนดถึงวิธีการและมาตรการแก้ไขปัญหาของแต่ละพื้นที่และชุมชน เมื่อดำเนินการตามแผนงานและโครงการที่กำหนดไว้ในแผนแม่บทครบถ้วนสามารถแก้ไขปัญหาตามเป้าหมายได้ ซึ่งประกอบด้วย ๑. แผนแม่บทการจัดการและพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อประโยชน์ในกิจกรรมต่าง ๆ ๒. แผนแม่บทการจัดสรรและใช้ทรัพยากรน้ำ ๓. แผนแม่บทการอนุรักษ์ต้นน้ำลำธาร ทรัพยากรน้ำและแหล่งน้ำ ๔. แผนแม่บทการแก้ไขปัญหาอุทกภัย และ ๕. แผนแม่บทการแก้ไขปัญหาคุณภาพน้ำ โดยมียุทธศาสตร์และวิธีการที่กำหนดในแต่ละแผนให้มีการบูรณาการทั่วพื้นที่ลุ่มน้ำ ดังนี้

๑.๑ แผนแม่บทการจัดการและพัฒนาแหล่งน้ำ

๑.๑.๑ แผนแม่บทการจัดการและพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค ด้วยมาตรการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างร่วมกันขุดเจาะบ่อน้ำบาดาล ขุดลอกหนองและบึง สร้างสระเก็บน้ำประจำหมู่บ้าน จัดสรรน้ำจากแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร สร้างอ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก สร้างฝายเก็บกักน้ำสร้างระบบประปาหมู่บ้าน สร้างภาชนะเก็บน้ำขนาดใหญ่ประจำหมู่บ้านเพื่อทำธนาคารน้ำ

๑.๑.๒ แผนแม่บทการจัดการและพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ด้วยมาตรการจัดทำฝนเทียม (ฝนหลวง) กรณีเกิดความแห้งแล้งยาวนานผิดปกติ สร้างอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ ขนาดกลางขนาดเล็ก สร้างฝายทดน้ำ สร้างระบบส่งน้ำจากอ่างเก็บน้ำและฝาย ตามความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่และที่น้ำต้นทุน สร้างโครงการสูบน้ำด้วยไฟฟ้า ขุดลอกหนองและบึง สร้างสระเก็บน้ำในไร่นาตามพระราชดำริตามแนว “ทฤษฎีใหม่” พัฒนาน้ำบาดาลเพื่อการเพาะปลูก

๑.๑.๓ แผนแม่บทการจัดการและพัฒนาแหล่งน้ำเพื่ออุตสาหกรรม ด้วยมาตรการสร้างหรือขยายเขตประปา จัดสรรน้ำจากอ่างเก็บน้ำที่สร้างเพื่อประโยชน์อื่นกประสงค์ สร้างอ่างเก็บน้ำสนับสนุน สร้างสระเก็บน้ำโดยนิคมอุตสาหกรรมดำเนินการ และพัฒนาน้ำบาดาลเพื่ออุตสาหกรรม

๑.๒ แผนแม่บทการจัดสรรและใช้ทรัพยากรน้ำ

๑.๒.๑ แผนแม่บทการจัดสรรน้ำตามลำดับความจำเป็นด้วยมาตรการ สนับสนุนการเพาะปลูกพืชฤดูฝนในทุกพื้นที่ ส่วนในฤดูแล้งจัดสรรเพื่อการอุปโภคบริโภคลำดับแรก จัดสรรเพื่อการรักษาระบบนิเวศน์ลำดับที่สอง หลังจากนั้น จัดสรรแบ่งปันเพื่อการปลูกพืชฤดูแล้งและอื่น ๆ

๑.๒.๒ แผนแม่บทการสร้างจิตสำนึกแก่ผู้ใช้

๑.๒.๓ แผนแม่บททางเศรษฐศาสตร์

๑.๓ แผนแม่บทการอนุรักษ์ต้นน้ำลำธารทรัพยากรน้ำและแหล่งน้ำ

๑.๓.๑ แผนแม่บทการอนุรักษ์ต้นน้ำลำธารด้วยมาตรการควบคุมมิให้มีการใช้ประโยชน์พื้นที่ “ป่าต้นน้ำลำธาร” อย่างจริงจัง ยับยั้งมิให้ผู้ใดบุกรุกทำประโยชน์ในพื้นที่ ต้นน้ำลำธาร โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ “บ้านเล็กในป่าใหญ่” ฟื้นฟูป่าในหลักการ “ป่าสามารถฟื้นฟูตัวเองตามธรรมชาติโดยไม่ต้องปลูก” และสร้างฝายเก็บกักน้ำต้นน้ำลำธาร

๑.๓.๒ แผนแม่บทการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำและแหล่งน้ำ ด้วยมาตรการป้องกันและกำจัดวัชพืช ดูแลป้องกันผู้ประกอบกิจการต่าง ๆ และบ้านเรือนทิ้งขยะและน้ำเสียลงแหล่งน้ำรักษาและฟื้นฟูแหล่งน้ำธรรมชาติที่ต้นเขิน ให้มีสภาพที่ดีขึ้น จัดการการบุกรุกแหล่งน้ำและที่ดินที่เกี่ยวข้องกับแหล่งน้ำ ปรับปรุงการใช้ที่ดินให้ถูกต้องตามสมรรถนะ บำบัดน้ำน้ำเสียกลับมาใช้ใหม่ สร้างจิตสำนึกให้ประชาชน ตระหนักในคุณค่าทรัพยากรน้ำและแหล่งน้ำ

๑.๔ แผนแม่บทการแก้ไขปัญหาอุทกภัย

๑.๔.๑ แผนแม่บทการแก้ไขปัญหาอุทกภัยด้วย สิ่งก่อสร้าง ด้วยมาตรการการก่อสร้างคันกันน้ำ การก่อสร้างคลองผันน้ำ การปรับปรุง ซุดลอกและตกแต่งลำน้ำ การก่อสร้างเขื่อนเก็บกักน้ำรองรับน้ำไหลหลากไว้ในอ่างเก็บน้ำ การระบายน้ำออกจากพื้นที่น้ำท่วมขัง การอนุรักษ์พื้นที่ต้นน้ำลำธาร

๑.๔.๒ แผนแม่บทการแก้ไขปัญหาอุทกภัย ด้วยการไม่ใช้สิ่งก่อสร้าง ด้วยมาตรการปรับปรุงระบบผังเมืองให้ถูกต้อง โยกย้ายหมู่บ้านบางส่วนหรือทั้งหมดไปอยู่ที่สูง ไม่ขวางทางน้ำ (กรณีหมู่บ้านเชิงเขา) ปรับระบบการปลูกพืชให้หลีกเลี่ยงน้ำท่วม ใช้ปรากฏการณ์ธรรมชาติเกิดน้ำท่วมให้เป็นประโยชน์ ดักเก็บน้ำที่ท่วมไว้ใช้ประโยชน์ สร้างระบบพยากรณ์และระบบเตือนภัย จัดระบบประกันความเสี่ยงภัยด้วยธุรกิจประกันภัย

๑.๕ แผนแม่บทการแก้ไขปัญหาคอนกรีตน้ำ สร้างจิตสำนึกบรรณรักษ์ให้ชุมชนมีความตระหนักเรื่องการอนุรักษ์น้ำอย่างจริงจัง ปรับปรุงกฎหมายให้เหมาะสมกับการปัจจุบัน และเพิ่มประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมาย จัดให้มีระบบบำบัดน้ำเสียชุมชนในทุกระดับ ระดับหมู่บ้าน ชุมชนขนาดใหญ่หรือเทศบาล ดูแลและตรวจสอบการที่ต้องบำบัดน้ำเสียของโรงงานอุตสาหกรรมให้เข้มแข็ง บังคับใช้กฎหมายกับผู้ประกอบกิจการเกษตร เช่น ฟาร์มเลี้ยงสุกร ไก่ ปลา กุ้ง ต้องจัดสร้างระบบบำบัดน้ำเสียให้ได้มาตรฐานทุกแห่ง

๒. วิธีการจัดการทรัพยากรน้ำของกรมชลประทาน

วิธีการจัดการทรัพยากรน้ำของกรมชลประทาน มีวิธีการตามโครงสร้างบริหารจัดการน้ำชลประทาน ประกอบด้วย โครงการส่งน้ำด้วยระบบแรงโน้มถ่วง โครงการชลประทานที่มีการจัดการโดยเกษตรกรผู้ใช้น้ำ และโครงการชลประทานราษฎร์ ดังนี้

๒.๑ โครงการส่งน้ำด้วยระบบแรงโน้มถ่วงถ้าพิจารณาลักษณะการจัดการและการดูแลรักษาโครงการชลประทาน สามารถแบ่งได้ ออกเป็น ๒ กลุ่ม คือ โครงการชลประทานที่หน่วยงานของรัฐเป็นเจ้าของ ครอบคลุมถึงโครงการชลประทานขนาดใหญ่และขนาดกลางโดยรับผิดชอบการส่งน้ำเป็นหลัก ส่วนกลุ่มที่สองคือระบบการส่งน้ำในระดับไร่นา อยู่ในความรับผิดชอบของกรมชลประทาน และกลุ่มผู้ใช้น้ำตามลำดับ ในระดับลุ่มน้ำการจัดการในระบบส่งน้ำหลักจะถูกจัดการโดยกรมชลประทาน เพื่อแจกจ่ายและควบคุมปริมาณน้ำเข้าออก โดยมีการประสานงานกับสำนักชลประทานในเขตต่าง ๆ ในระดับโครงการหน้าที่ของกรมชลประทานนอกจากจัดหาแล้ว ยังรวมไปถึงการจัดสรรน้ำเพื่อใช้ในกิจกรรมต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพและยุติธรรม แนวความคิดของการจัดสรรน้ำคือ การกำหนดล่วงหน้าว่า ควรส่งน้ำให้ใคร อย่างไร เมื่อไร และเท่าไร โดยมีเป้าหมายว่าจะต้องให้ทุกฝ่ายได้รับน้ำตามเวลา และตามจำนวนที่ต้องการ ต้องพิจารณาให้น้ำต้นทุนและน้ำที่ต้องการให้มีความสมดุลกัน

ในการจัดสรรน้ำกรมชลประทานจะต้องประมาณความต้องการการใช้น้ำเพื่อกิจกรรมในภาคต่าง ๆ เพื่อกำหนดปริมาณน้ำมาตรฐานที่จะต้องจัดสรรน้ำให้แก่กิจกรรมในภาคต่าง ๆ รวมทั้งน้ำเพื่อกิจกรรมนอกภาคการเกษตร ได้แก่ ประปา สำหรับการใช้น้ำในภาคเกษตรในฤดูแล้ง กรมชลประทานตั้งกฎและแนวทางที่ใช้ในการจัดสรรน้ำให้กับชาวบ้านที่ทำข้าวนาปรัง เพื่อชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการผลิตในช่วงนาปีเป็นอันดับแรก

๒.๒ โครงการชลประทานที่มีการจัดการโดยเกษตรกรผู้ใช้น้ำพบในโครงการชลประทานขนาดเล็ก เนื่องจากนโยบายของรัฐในการส่งเสริมและพัฒนาโครงการชลประทานขนาดเล็ก ต้องการให้เกษตรกรผู้ได้รับประโยชน์จากโครงการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในทุกขั้นตอน ดังนั้น เกษตรกรผู้ใช้น้ำจะต้องจัดกลุ่มขึ้นมา เพื่อการขอเสนอโครงการและมีหน้าที่การจัดการโครงการหลุดจากโครงการที่เสร็จแล้ว แต่ในการดูแลรักษาโครงการให้อยู่ในสภาพที่ใช้ประโยชน์ได้ หน่วยงานในระดับท้องถิ่นมีหน้าที่สนับสนุนในเรื่องเงินทุน เช่น ในกรณีที่โครงการมีความเสียหายเกิดขึ้น กลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำจะต้องทำการซ่อมแซมเอง ในกรณีค่าใช้จ่ายไม่เกิน ๕,๐๐๐ บาท ถ้าเกิน ๕,๐๐๐ บาท แต่ไม่เกิน ๑๐,๐๐๐ บาท กลุ่มเกษตรกรจะต้องออกค่าใช้จ่ายเองร้อยละ ๒๐ และที่เหลือออกเองโดยหน่วยงานท้องถิ่น แต่ในกรณีที่ค่าใช้จ่ายเกิน ๑๐,๐๐๐ บาท หน่วยงานที่รับผิดชอบในการก่อสร้างในโครงการนั้นจะออกค่าใช้จ่ายเองทั้งหมด

๒.๓ โครงการชลประทานราษฎร์ระบบเหมืองฝายเป็นระบบชลประทานราษฎร์ในภาคเหนือที่ชาวบ้านได้ใช้มากกว่า ๗๐๐ ปี องค์กรเหมืองฝายแต่ละแห่งในภาคเหนือจัดตั้งขึ้นโดยสมาชิกผู้ใช้น้ำเพื่อเกษตรในท้องถิ่นนั้น ๆ สมาชิกผู้ใช้น้ำทุกคนมีกรรมสิทธิ์ร่วมกัน ในการใช้ทรัพยากรน้ำในระบบเหมืองฝาย โดยสมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนด สิทธิ หน้าที่ บทลงโทษ และระเบียบต่างๆ ไว้ในสัญญาเหมืองฝาย ดังนั้น การจัดการเหมืองฝายจึงดำเนินการโดยสถาบันเหมืองฝายหรือองค์กรเหมืองฝาย ที่สมาชิกผู้ใช้น้ำทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนดข้อตกลงและกฎเกณฑ์การใช้ส่วนตัวอย่างเช่น สมาชิกผู้ใช้น้ำมีสิทธิ์ดังนี้คือ หนึ่ง มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งหัวหน้าเหมืองฝายตลอดจนมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎเกณฑ์ข้อบังคับต่าง ๆ กฎระเบียบหรือข้อกำหนดที่เขียนขึ้นด้วยความสมัครใจและเป็นที่ยอมรับระหว่างผู้บริหารเหมืองฝายและผู้ใช้น้ำ เพื่อควบคุมการใช้น้ำในพื้นที่ให้มีประสิทธิภาพนั้นเรียกว่า สัญญาเหมืองฝาย^{๗๓}

ส่วนวิธีการส่งน้ำชลประทาน เป็นการเปิดน้ำจากแหล่งน้ำเข้าสู่ระบบส่งน้ำเพื่อให้ไหลไปยังพื้นที่เพาะปลูกที่ต้องการน้ำ โดยปริมาณน้ำที่ส่งให้นั้นพอเหมาะกับความต้องการน้ำของพืชขนาดของพืชที่เพาะปลูก และตรงเวลากับการให้น้ำ ในโครงการชลประทานโดยทั่วไป น้ำที่นำมาให้แก่พืชอาจจะได้มาจากแม่น้ำลำธารหรืออ่างเก็บน้ำ ดังนั้น เพื่อให้พืชได้รับน้ำอย่างทั่วถึงจึงจำเป็นต้องมีระบบส่งน้ำ อาคารควบคุมบังคับน้ำตลอดจนวิธีการส่งน้ำที่มีกฎเกณฑ์แน่นอนเพื่อให้ น้ำที่ส่งไปนั้นช่วยเพิ่มผลผลิตได้ตามวัตถุประสงค์ ระบบส่งน้ำแบ่งแยกออกเป็น ๒ ประเภท คือ ระบบส่งน้ำที่เป็นทางน้ำเปิดหรือคลองส่งน้ำ และระบบส่งน้ำที่เป็นท่อระบบส่งน้ำที่เป็นคลองก็คือ ทางน้ำเปิดที่เปิดขึ้นหรือถมขึ้นบนดินเพื่อให้ น้ำจากแหล่งน้ำไหลไปถึงพื้นที่เพาะปลูกโดยอาศัยแรงดึงดูดของโลก คลองส่งน้ำอาจแบ่งแยกตามขนาดและลักษณะหน้าที่ดังต่อไปนี้

^{๗๓} พงศธร โสภานันท์ และคณะ, โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่องการจัดการน้ำชลประทานสำหรับเยาวชน, หน้า ๔๑-๔๓.

๑) คลองส่งน้ำสายใหญ่ (Main Canal) หมายถึง คลองสายแรกที่ขุดขึ้นเพื่อรับน้ำจากแหล่งน้ำไปยังพื้นที่เพาะปลูกทั้งหมดหรือพื้นที่ส่วนใหญ่ของโครงการ โดยทั่วไปจะสามารถส่งน้ำให้แก่พื้นที่ทั้งสองฝั่งของลำน้ำธรรมชาติ ดังนั้นปรกติแล้วจะมีคลองส่งน้ำสายใหญ่สองสาย คือ คลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้ายและคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งขวาโดยทั่วไปแล้วไม่นิยมจ่ายน้ำจากคลองสายใหญ่ให้แก่พื้นที่เพาะปลูกโดยตรง ยกเว้นแต่เป็นโครงการชลประทานขนาดเล็กซึ่งมีแต่คลองส่งน้ำสายใหญ่อย่างเดียว หรือกรณีจำเป็น เช่น พื้นที่เพาะปลูกไม่สามารถรับน้ำจากคลองสายอื่นได้

๒) คลองซอย (Lateral) เป็นคลองที่ขุดแยกออกจากคลองสายใหญ่เพื่อรับน้ำไปจ่ายพื้นที่เพาะปลูก ซึ่งคลองซอยสายนั้นควบคุมอยู่ แนวคลองซอยจะวางอยู่บนที่สูงเพื่อให้น้ำไหลไปสู่พื้นที่เพาะปลูกโดยอาศัยแรงดึงดูดของโลกได้ การจ่ายน้ำจากคลองซอยไปสู่พื้นที่เพาะปลูกอาจทำโดยการส่งผ่านท่อส่งน้ำเข้านา (Farm Turnout) ให้ไหลไปท่วมแปลงนาโดยตรง

๓) คลองซอยแยก (Sub-Lateral) เป็นคลองขนาดเล็กที่ขุดแยกออกจากคลองซอยอีกทีเพื่อรับน้ำออกจากคลองซอยเพื่อจ่ายน้ำให้แก่พื้นที่เพาะปลูกให้ทั่วถึงยิ่งขึ้น ถ้าไม่มีคลองซอยแยกแล้วพื้นที่ที่อยู่ห่างจากคลองซอยออกไปจะไม่ได้รับน้ำ หรืออาจจะต้องใช้คูส่งน้ำที่ยาวเกินไปอย่างไรก็ตามการส่งน้ำเข้าสู่พื้นที่เพาะปลูกโดยไม่ผ่านคูส่งน้ำนั้นใช้ได้เฉพาะกับนาเท่านั้นไม่เหมาะแก่การเพาะปลูกพืชไร่เพราะไม่สามารถควบคุมการส่งน้ำได้

๔) คูส่งน้ำ (Farm Ditch) เป็นทางน้ำเปิดขนาดเล็กที่ขุดขึ้นเพื่อรับน้ำจากท่อส่งน้ำเข้านาไปสู่พื้นที่เพาะปลูกที่อยู่ห่างออกไป คูส่งน้ำจะช่วยให้สามารถควบคุมน้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น กล่าวคือ ถ้าไม่มีคูส่งน้ำก็จะต้องส่งน้ำผ่านแปลงนาที่อยู่ใกล้ท่อส่งน้ำออกไปหาแปลงที่อยู่ไกลออกไป ทำให้เกิดปัญหาเมื่อแปลงนาเหล่านี้บู่และไม่ต้องการน้ำ แต่แปลงอื่น ๆ ยังต้องการน้ำอยู่ในระบบส่งน้ำที่เป็นท่อ น้ำจะไหลไปยังจุดที่ต้องการน้ำโดยอาศัยแรงดันที่จุดส่งน้ำเข้าระบบท่อ เช่นเดียวกับระบบประปา โดยปรกติแล้วท่อส่งน้ำจะฝังไว้ใต้ดินแล้วมีท่อไหลขึ้นมาบริเวณเหนือแปลงเพาะปลูก เมื่อต้องการให้น้ำก็เปิดวาล์วหรือประตูน้ำน้ำจะไหลเข้าแปลง ระบบส่งน้ำโดยท่อนี้เป็นระบบที่มีประสิทธิภาพสูงเพราะไม่มีการสูญเสียน้ำโดยการระเหยหรือการรั่วซึม รวมทั้งในพื้นที่ที่ระดับไม่สม่ำเสมอระบบส่งน้ำโดยท่อจะให้ประสิทธิภาพที่ดีกว่าระบบคลองส่งน้ำ อย่างไรก็ตามค่าลงทุนของระบบส่งน้ำนี้สูงมากเพราะต้องการอุปกรณ์พิเศษหลายอย่าง ดังนั้นระบบนี้จึงเหมาะกับพืชผลที่ให้ผลผลิตสูงเท่านั้น^{๗๔}

๓. วิธีการจัดการทรัพยากรน้ำของกรมส่งเสริมการเกษตร

กรมส่งเสริมการเกษตร มีการวางแผนการส่งน้ำ กำหนดความต้องการใช้น้ำในการปลูกพืช วิธีการส่งน้ำและการควบคุมปริมาณน้ำในเขตโครงการชลประทาน โดยการพิจารณาจากแผนการปลูกพืช ปริมาณฝนใช้ได้ และปริมาณน้ำชลประทานต้นทุน ในช่วงระยะเวลาที่กำหนดตามแผนการส่งน้ำนั้น ๆ เพื่อนำไปจัดทำตารางการส่งน้ำให้แก่พืชในแต่ละส่วนของโครงการต่อไป การวางแผนการส่งน้ำที่ดีจะทำให้การจัดการน้ำชลประทานในภาพรวมมีประสิทธิภาพดีขึ้น ซึ่งการวางแผนการส่งน้ำจะต้องจัดทำขึ้นก่อนฤดูกาลเพาะปลูก ด้านวิธีการให้น้ำ เป็นวิธีการควบคุมบังคับน้ำที่แปลงเพาะปลูกพืชด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ดินมีโอกาสดูดซับน้ำไว้ในปริมาณความลึกของน้ำที่พืชต้องการ และ

^{๗๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๔-๔๕.

ปริมาณความลึกของน้ำที่ดินดูดซับไว้ต้องมีความสม่ำเสมอเท่าเทียมกันทั่วทั้งแปลง โดยมีการสูญเสีย น้ำน้อยที่สุด ดังนั้นเมื่อพิจารณาวิธีการให้น้ำต้องพิจารณาเกณฑ์ ๓ ประการ คือ ความพอเพียงของน้ำ ตามที่พืชต้องการความสม่ำเสมอของการแพร่กระจายน้ำ การกำหนดการให้น้ำแก่พืชเพื่อให้พืช เจริญเติบโตและให้ผลผลิตสูง เนื่องจากปริมาณน้ำมีจำกัด หรือยังไม่ถึงกำหนดส่งน้ำจากโครงการ ชลประทาน ดังนั้น จึงต้องทราบด้วยว่าจะมีน้ำที่สามารถให้แก่พืชได้อย่างแน่นอนเท่าไร และมี การกำหนดการส่งน้ำอย่างไรการวางแผนการปลูกพืชที่เหมาะสม การวางแผนการปลูกพืชให้เหมาะสมกับ สภาพภูมิอากาศของพื้นที่ เป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่จะทำให้ลดความต้องการน้ำชลประทานลง เพราะจะมี น้ำฝนมาช่วยเสริม ถ้าสามารถวางแผนการปลูกพืชให้ช่วงที่พืชต้องการน้ำสูงสุดตรงกับช่วงที่มีฝน ตกชุกที่สุดก็จะช่วยลดความต้องการน้ำชลประทานลงเพราะแผนดังกล่าวจำเป็นต้องทราบข้อมูล เกี่ยวกับความถี่และโอกาสที่ฝนจะตกไม่น้อยกว่าเกณฑ์ที่กำหนดให้การลดการสูญเสีย การสูญเสีย น้ำในไร่นาแบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภท คือ การสูญเสียน้ำในระบบส่งน้ำ และการสูญเสียน้ำในขณะให้ น้ำ ปัจจัยต่าง ๆ ที่กล่าวมาทั้งหมดจะเป็นส่วนสำคัญในการทำ ให้การจัดการน้ำ มีประสิทธิภาพสูงขึ้น แต่เนื่องจากการจัดการน้ำจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือหลายฝ่าย ทั้งเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐ เกษตรกร หรือองค์กรกลุ่มผู้ใช้น้ำ ฉะนั้นความเข้าใจกันระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับเกษตรกร นับว่าเป็นสิ่งสำคัญ และสิ่งที่ขาดเสียมิได้คือ การพัฒนาองค์กรกลุ่มผู้ใช้น้ำให้เข้มแข็งขึ้นสามารถมี บทบาทในเรื่องการจัดการน้ำ การบำรุงรักษาในระดับแปลงนา เพราะนอกจากจะทำให้การจัดการน้ำ ชลประทานมีประสิทธิภาพดีขึ้นแล้ว ยังสามารถช่วยแบ่งเบาภาระของเจ้าหน้าที่ของรัฐได้อีกด้วย^{๗๕}

๔. วิธีการจัดการทรัพยากรน้ำของบริษัทในกลุ่ม ปตท.

ปตท. ตระหนักถึงความสำคัญของการบริหารจัดการน้ำ โดยกำหนดให้การจัดการน้ำเป็น หนึ่งในความเสี่ยงระดับธุรกิจ และยังได้จัดตั้งคณะทำงานบริหารจัดการน้ำบริษัทในกลุ่ม ปตท. (PTT Group Water Management Team) ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการน้ำและระบบ สาธารณูปการของกลุ่ม ปตท. มีบทบาทหน้าที่ติดตาม ประเมิน และรายงานสถานการณ์น้ำภาค ตะวันออก ซึ่งเคยเกิดการขาดแคลนน้ำเมื่อปี ๒๕๔๘ และเป็นพื้นที่ตั้งของสายการผลิตหลักที่มี นัยสำคัญต่อการดำเนินธุรกิจ คณะทำงานจะประเมิน และคาดการณ์ความต้องการใช้น้ำในพื้นที่นิคม อุตสาหกรรมในอีก ๑๐ ปี ข้างหน้า เพื่อบริหารจัดการน้ำให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงจัดทำ แผนการบริหารความเสี่ยงกรณีหากเกิดภัยแล้ง โดยจัดทำแผนดำเนินการทั้งระยะสั้นและระยะยาว นำเสนอผู้บริหาร ปตท. บริษัทในกลุ่ม และคณะกรรมการบริหารความเสี่ยงทุกไตรมาส พื้นที่การผลิต ที่มีการใช้น้ำอย่างมีนัยสำคัญของกลุ่ม ปตท. อยู่บริเวณภาคตะวันออก (จังหวัดชลบุรีและระยอง) คณะทำงานบริหารจัดการน้ำบริษัทในกลุ่ม ปตท. ได้ดำเนินการจัดทำแผนกลยุทธ์เรื่องการบริหาร จัดการทรัพยากรน้ำด้วยหลัก ๓ Rs (Reduce, Reuse, Recycle) แผนการบริหารจัดการน้ำทั้งอย่างมี ประสิทธิภาพ (Effluent Management) และผลักดันให้เกิดความร่วมมือและแบ่งปันแนวทางการ บริหารจัดการน้ำที่เป็นเลิศ (Best Practice Sharing) ภายในกลุ่ม รวมทั้งการติดตามและผลักดัน โครงการด้านการจัดการน้ำของภาครัฐในเขตจังหวัดระยองและชลบุรี ทั้งนี้การบริหารจัดการน้ำตาม หลัก ๓R เช่น การเปลี่ยนระบบน้ำหล่อเย็นที่โรงไฟฟ้าจากระบบเปิดเป็นระบบปิด ทำให้สามารถลด

^{๗๕} กองพัฒนาการเกษตรพื้นที่เฉพาะ กรมส่งเสริมการเกษตร, การจัดการน้ำเพื่อการเกษตร, (กรุงเทพมหานคร : ฝ่ายเกษตรชลประทาน กองส่งเสริมธุรกิจเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร, ๒๕๔๘), หน้า ๔๗.

การใช้น้ำ โครงการนำพลังงานความร้อนที่เหลือจากหม้อไอน้ำทิ้ง (Blow-down Tank) มาใช้ เช่น การลดปริมาณการใช้น้ำหล่อเย็นที่ใช้ในการลดอุณหภูมิก่อนปล่อยสู่บ่อบำบัดน้ำเสียรวมทั้งนำน้ำระบายทิ้ง (Blow-down Water) มารดน้ำต้นไม้ โครงการ Reverse Osmosis Intermediated เพื่อนำน้ำกลับมาใช้ในการหล่อเย็น เพื่อใช้น้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุด โครงการนำน้ำ Condensate กลับมาใช้ในการกระบวนการผลิตไอน้ำ โรงแยกก๊าซธรรมชาติ หน่วยที่ ๕ มีการนำน้ำทิ้งที่เกิดจากกระบวนการ Dehydration มาใช้ให้เกิดประโยชน์ โดยนำมาใช้ทดแทนเป็นน้ำ Make up ในกระบวนการ Acid Gas Removal Unit (AGRU) ช่วยลดปริมาณน้ำ Make up ได้ ๑๗,๕๐๐ ลูกบาศก์เมตรต่อปี นอกจากนี้ อยู่ในระหว่างศึกษาความเป็นไปได้ของการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำด้วยระบบ Eco Industrial ซึ่งจะดึงน้ำทิ้งซึ่งผ่านการบำบัดแล้ว กลับมาเป็นน้ำที่สามารถใช้ได้ใหม่อีกครั้ง เพื่อใช้ในการบริหารจัดการน้ำให้กับกลุ่ม ปตท. ต่อไป^{๗๖} นอกจากนี้การบริหารจัดการน้ำบริษัทในกลุ่ม ปตท. แล้ว ปตท. ยังได้บูรณาการความร่วมมือเพื่อให้เกิดการพัฒนาและการบริหารจัดการน้ำ อย่างยั่งยืน โดยจัดตั้งคณะทำงานและศูนย์ประสานงานความร่วมมือเพื่อการจัดการน้ำระหว่างภาครัฐและเอกชน ประกอบด้วย กรมชลประทานและผู้แทนจากภาคเอกชนของกลุ่มอุตสาหกรรมที่ประกอบการในพื้นที่จังหวัดระยองและชลบุรี ซึ่งรวมถึงบริษัทในกลุ่ม ปตท. ด้วย โดยคณะทำงานมีบทบาทหน้าที่บริหารจัดการน้ำในพื้นที่จังหวัดระยองและชลบุรีให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น คำนึงถึงความต้องการใช้น้ำให้ครบทุกภาคส่วน เช่น ภาคเกษตรกรรม ภาคอุตสาหกรรมและชุมชน การจัดหาแหล่งน้ำที่มีศักยภาพทั้งจากภายในและภายนอกพื้นที่เพิ่มเติม และเสริมสร้างความมั่นคงในการจัดหาสำรองรับต่อความต้องการที่เติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่องในพื้นที่

๕. วิธีการจัดการทรัพยากรน้ำของโครงการพระราชดำริเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำ

พระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ ทรงตระหนักถึงความสำคัญและคุณค่าของทรัพยากรน้ำเป็นอย่างยิ่ง ดังที่ได้พระราชทานพระดำรัสว่า “น้ำคือชีวิต” ทั้งยังได้พระราชทานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริด้านการพัฒนาแหล่งน้ำจำนวนมาก รัฐบาลและประชาชนไทยทั้งมวลจึงพร้อมใจกันน้อมเกล้าฯ น้อมกระหม่อมถวายพระราชสมัญญาแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ ว่า “พระบิดาแห่งการจัดการทรัพยากรน้ำ” ความพยายามของกระทรวงมหาดไทยที่จะถอดบทเรียนจากพระราชดำริและโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเพื่อให้กลุ่มจังหวัด จังหวัด อำเภอ และองค์การปกครองท้องถิ่น ได้นำไปเป็นแนวทางในการบริหารจัดการน้ำในแต่ละพื้นที่ตามความเหมาะสม จึงเป็นหนึ่งในกิจกรรมการขับเคลื่อนนโยบายปกป้องสถาบันสำคัญของชาติ โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริในการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำ แก้ปัญหาน้ำท่วมและการบำบัดน้ำเสีย ดังนี้

๕.๑ พระราชดำริในการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำ ได้แก่การสร้างอ่างเก็บน้ำเป็นการอาศัยแหล่งน้ำผิวดินที่มีอยู่ตามธรรมชาติ ได้แก่ แม่น้ำ ลำธาร ห้วย ร่องน้ำ ฯลฯ เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำในท้องที่ต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ซึ่งลำธารและลำห้วยมีน้ำไหลมาแต่เฉพาะในฤดูฝน โดยอ่างเก็บน้ำจะเก็บน้ำที่ไหลมามากตอนช่วงฤดูฝนไว้เป็นแหล่งน้ำต้นทุนที่จะนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ได้จนตลอดฤดูแล้ง ตัวอย่างโครงการพระราชดำริได้แก่ โครงการอ่างเก็บน้ำเขาเต่าอันเนื่องมาจากพระราชดำริ บ้านเขาเต่า ตำบลหนองแก อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์การ

^{๗๖} PTT Public Company Limited, การจัดการทรัพยากรน้ำ, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.pttplc.com/th/Sustainability>. (๒๐ มิถุนายน ๒๕๕๙).

ก่อสร้างฝายทดน้ำ เป็นการก่อสร้างปิดขวางทางน้ำไหล เพื่อทดน้ำที่ไหลมาให้มีระดับสูงขึ้น จนสามารถผันน้ำเข้าไปตามคลองหรือคูส่งน้ำให้แก่พื้นที่เพาะปลูกบริเวณสองฝั่งลำน้ำได้สะดวก ส่วนน้ำที่เหลือจะไหลล้นฝายไปเอง ตัวอย่างโครงการพระราชดำริ ได้แก่ โครงการฝายคลองทับยาวอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอกะปง จังหวัดพังงา การขุดลอกหนองบึงการขุดลอกหนองบึงเป็นการเพิ่มพื้นที่รองรับน้ำฝนให้ได้ปริมาณมากขึ้น สำหรับนำมาใช้ประโยชน์ในการเกษตรในฤดูแล้ง และช่วยให้การระบายน้ำในฤดูน้ำหลากเป็นไปอย่างรวดเร็วบรรเทาปัญหาความเดือดร้อนอันเกิดจากอุทกภัย ตัวอย่างโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้แก่ โครงการพัฒนาห้วยวังหิน

๕.๒ พระราชดำริในการแก้ไขปัญหาน้ำท่วม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ ได้พระราชทานพระราชดำริให้มีระบบการบริหารจัดการน้ำท่วมด้วยวิธีการที่เรียกว่า “แก้มลิง” หรือการผันน้ำส่วนเกินไปกักเก็บไว้ในพื้นที่ลุ่มรับน้ำหรืออ่างเก็บน้ำที่อยู่บริเวณริมแม่น้ำ เพื่อชะลอปริมาณและความเร็วของน้ำ ซึ่งจะช่วยบรรเทาและแก้ไขปัญหาน้ำท่วม หรือเพื่อรอใช้ประโยชน์ในฤดูแล้งอันเป็นวิธีเดียวกับพฤติกรรมของลิงเวลากินกล้วยที่มักจะเก็บไว้ในกระพุ้งแก้มทั้งสองข้างก่อนแล้วค่อยกลืนในภายหลัง แก้มลิงจึงเป็นวิธีป้องกันน้ำท่วมวิธีหนึ่งที่น่าทึ่งทางธรรมชาติมาเพื่อชะลอความเร็วและปริมาณน้ำในฤดูน้ำหลาก โดยใช้หลักการทฤษฎีแรงโน้มถ่วงของโลก (Gravity Flow) เพื่อบรรเทาปัญหาความเดือดร้อนจากอุทกภัยของชุมชน และบ้านเรือนที่ตั้งอยู่บริเวณริมน้ำ ในขณะที่เดียวกันยังช่วยบรรเทาความเดือดร้อนของราษฎรให้มีน้ำใช้ เพื่อการอุปโภคบริโภคและเพื่อการเกษตรในฤดูแล้ง และทำให้เกิดความสมดุลของระบบนิเวศอีกด้วย ตัวอย่างแนวพระราชดำริ “แก้มลิง” ได้แก่ โครงการแก้มลิง “คลองมหาชัย - คลองสนามชัย” ที่มีวัตถุประสงค์ในการช่วยระบายน้ำท่วมขังจากพื้นที่ตอนบน โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา (ฝั่งธนบุรี) ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล เพื่อระบายน้ำออกสู่ทะเลโดยเร็วที่สุด

๕.๓ พระราชดำริในการจัดการน้ำเสีย การจัดการน้ำเสีย ด้วยหลักการ “น้ำดีไล่น้ำเสีย” เป็นการใช้น้ำดีจากธรรมชาติแห่งแรงโน้มถ่วงของโลก (Gravity Flow) ด้วยการใช้น้ำคุณภาพดีมาช่วยบรรเทาน้ำเน่าเสีย หรือการใช้น้ำที่มีคุณภาพดีช่วยผลักดันน้ำเน่าเสียออกไปและช่วยให้ น้ำเน่าเสียมีสภาพเจือจางลง ตัวอย่างโครงการพระราชดำริ ได้แก่ โครงการปรับปรุงระบบไหลเวียนของน้ำและขุดลอกคลองในเขตชุมชนหนาแน่นของกรุงเทพมหานครโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงคุณภาพน้ำคลองในเขตชุมชนหนาแน่นของกรุงเทพมหานครให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น และจัดให้มีการไหลเวียนของน้ำคลองในพื้นที่ดังกล่าว โดยการนำน้ำสะอาดจากแม่น้ำเจ้าพระยาเข้ามาเจือจางน้ำในคลองสำคัญ ตัวอย่างแนวพระราชดำริ ได้แก่ โครงการกรองน้ำเสียด้วยฝักตบขวา (Filtration) ตามแนวทฤษฎีการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ “บึงมักกะสัน” ^{๗๗}

๖. วิธีการจัดการทรัพยากรน้ำขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น

๖.๑ ขุดลอกอ่างเก็บน้ำ ขุดลอกลำเหมือง ลำห้วย และแม่น้ำ เพื่อปรับปรุงแหล่งน้ำอุปโภค บริโภค และน้ำเพื่อการเกษตรกรรม

๖.๒ สนับสนุนการบริหารจัดการน้ำให้ได้ประโยชน์ในหมู่บ้าน สนับสนุนการใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำ เช่น การเลี้ยงปลาในกระชัง

^{๗๗} กระทรวงมหาดไทย, แนวพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในการบริหารจัดการน้ำ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๒๕-๒๖.

๖.๓ จัดให้มีการสร้างระบบกักเก็บและระบายน้ำขนาดใหญ่ สร้างฝาย สร้างอาคารแบ่งน้ำอ่างเก็บน้ำ ฝายน้ำล้น อาคารแบ่งน้ำ ดาดคอนกรีตลำเหมือง คลองส่งน้ำ และสร้างทำนบเก็บกักน้ำไว้ใช้การเกษตรได้ตลอดปี ดาดคอนกรีตลำเหมืองและคลองส่งน้ำเข้าสู่พื้นที่ทางการเกษตร และซ่อมแซมระบบส่งน้ำเพื่อการเกษตร

๖.๔ สนับสนุนส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำ คูแผลและพื้นที่แหล่งน้ำธรรมชาติ

๖.๕ แก้ไขปัญหาการทิ้งขยะลงในแหล่งน้ำ รมณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทิ้งขยะให้เป็นระเบียบเรียบร้อย สนับสนุนส่งเสริมให้ทุกหมู่บ้านและชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา น้ำเสียในครัวเรือนโดยการจัดทำหลุมซึมบำบัดน้ำเสียทุกครัวเรือน^{๗๘}

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรน้ำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารทรัพยากรน้ำแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๐ สำคัญ คือ ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประสานงานกับส่วนราชการ หรือคณะกรรมการอื่นที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการจัดการทรัพยากรน้ำและด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อกำหนดแนวทางจัดการสิ่งแวดล้อมในการบริหารทรัพยากรน้ำ และป้องกันภัยพิบัติ เพื่อกำหนดแนวทางการจัดทำแผนป้องกันภัยพิบัติอันเนื่องมาจากทรัพยากรน้ำและการรักษาคุณภาพน้ำ กำหนดลำดับความสำคัญเพื่อการจัดสรรและควบคุมการใช้ทรัพยากรน้ำอย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการ ทั้งในด้านการอุปโภค บริโภค การอุตสาหกรรม การเกษตรกรรมการรักษาระบบนิเวศน์ การขนส่งทางน้ำ การผลิตไฟฟ้าพลังน้ำ และด้านอื่นๆ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับการถ่ายโอนภารกิจด้านทรัพยากรน้ำจากคณะกรรมการน้ำแห่งชาติไปปฏิบัติ และผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนภายหลังการถ่ายโอนตามกฎหมายว่าด้วยการกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น^{๗๙}

๗. วิธีการจัดการทรัพยากรน้ำระบบเหมืองฝาย

วิธีการจัดการทรัพยากรน้ำด้วยระบบเหมืองฝาย^{๘๐} ซึ่งอยู่ในโครงการชลประทานราษฎร์ด้วย เป็นการจัดการแบบมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน ตั้งแต่แรกเริ่มระดมความคิด การสำรวจพื้นที่ภูมิศาสตร์ทางกายภาพ เพื่อกำหนดบริเวณที่ตั้ง การใช้วัสดุในการก่อสร้าง การทอดน้ำไปตามลำเหมืองในพื้นที่ต่าง ๆ ได้อย่างทั่วถึงและมีความเป็นธรรม การบำรุงรักษาลำเหมืองและน้ำมิให้เน่าเสียตลอดจนการมีส่วนร่วมในการคัดเลือกผู้บริหารและคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ เพื่อทำหน้าที่ในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ กระบวนการทั้งหมดชุมชนเป็นผู้ดำเนินการ และคิดค้นด้วยภูมิปัญญาชาวบ้านกฎหมายของพระยามังรายเกี่ยวกับเหมืองฝายสะท้อนให้เห็นความสำคัญและความสัมพันธ์

^{๗๘} ชัยพงษ์ สำเนียง, การจัดการทรัพยากรน้ำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://prachatai.com/journal>. (๑๖ มิถุนายน ๒๕๕๙).

^{๗๙} ส่วนกฎหมาย สำนักมาตรฐานการป้องกันสาธารณสุข กระทรวงมหาดไทย, ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารทรัพยากรน้ำแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๐, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://๖๑.๑๙.๕๔.๑๓๗/law/dpmlaw/main>. (๒๐ มิถุนายน ๒๕๕๙).

^{๘๐} ชัชวาล ทองดีเลิศ, สืบสานล้านนา สืบต่อลมหายใจของแผ่นดิน, (เชียงใหม่ : มิ่งเมืองเนาวรัตน์การพิมพ์, ๒๕๔๒), หน้า ๒๖-๒๗.

อย่างแน่นแฟ้นของระบบชลประทานเหมืองฝายกับการดำรงชีพของผู้ใช้น้ำ นอกจากนี้ยังควบคุมการบำรุงรักษาชลประทานจนถึงระดับไร่นา ที่เรียกว่า “แต” ซึ่งเป็นอาคารแบ่งน้ำสำหรับใช้ในไร่นา ไม่ให้มาทำลายให้เสียหาย^{๕๑} การใช้แรงงานในการทำงานเหมืองฝายเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในระบบเหมืองฝาย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการสร้างฝาย การขุดลอกเหมือง การทดน้ำเข้านา ถ้าผู้หนึ่งผู้ใดเห็นงานนี้หรือไม่ยอมไปทำงานคอยแต่เอาผลประโยชน์ เช่น การลักขโมยน้ำในหน้าแล้ง การขุดลำเหมืองผ่านที่นาคนอื่นโดยพลการ สังคมล้าหน้าถือว่าผู้ที่ได้กระทำผิดต่อสังคมอย่างรุนแรงสมควรได้รับโทษหนักหรือปรับเป็นจำนวนที่สูงมาก บางกรณีถึงขั้นประหารชีวิต หรือในกรณีที่ไปหาปลาที่หน้าฝายสร้างความเสียหายแก่ลำเหมืองและคันนาจะต้องถูกลงโทษเช่นเดียวกัน หรือการเลี้ยงช้างและปล่อยช้างมาทำลายลำเหมืองสายใหญ่ชำรุดเสียหาย หรือปลูกข้าวกล้ากลางลำเหมืองกีดขวางทางน้ำชลประทานเข้าไร่นา หรือมีส่วนทำให้ฝายชำรุดล้นได้รับโทษทั้งสิ้น การส่งแรงงานซ่อมเหมืองฝายและการขุดลอกลำเหมืองนั้น นับว่าเป็นเกณฑ์ที่ให้ความเสมอภาคและให้ความยุติธรรมกับสมาชิกทุกคนเพราะได้เกิดจากการสร้างความสัมพันธ์ที่ได้สัดส่วนเหมาะสมระหว่างแรงงานที่ใช้ทำงานกับจำนวนหรือขนาดของที่ดินด้วยหลักเหตุผลว่าผู้ที่มีที่ดินน้อยใช้น้ำน้อย ใช้แรงงานในการทำงานน้อย ในทางตรงข้ามผู้ที่มีที่ดินมากได้น้ำมากต้องใช้แรงงานมาก

การซ่อมตัวฝายและการขุดลอกลำเหมืองเป็นกิจกรรมสำคัญประจำปีที่สมาชิกผู้ใช้น้ำทุกคนรู้จักกันดีในภาษาพื้นเมืองว่า “การล่องเหมือง” หรือ “ตีฝาย” ผู้ใช้น้ำจะต้องมีอุปกรณ์ในการซ่อมแซมเหมืองฝาย คือ

๑) หลักฝาย โดยทั่วไปทำจากไม้ ๒ ชนิด ได้แก่ไม้เนื้อแข็ง เรียกว่าไม้ลำและอีกชนิดก็คือไม้ไผ่หรือไม้รวก หลักฝายหรือไม้หลักนี้จะมีขนาดและรูปร่างต่างๆ กันไป คือ มีทั้งหลักใหญ่ หลักเล็ก ทั้งนี้ขึ้นกับความยาวและเส้นผ่านศูนย์กลางของหน้าไม้ หลักฝายที่เป็น “ไม้หลัก” ต้องนำมาเสียมปลายให้แหลมให้ด้านหนึ่ง ส่วน “ไม้ข้าว” หรือไม้ที่ตัดหัวตัดท้ายไม่ต้องเสียมปลายให้แหลม และ “ไม้ง่าม” คือไม้ที่ถ่างไว้ด้านหนึ่งส่วนอีกด้านหนึ่งต้องเสียมปลายให้แหลม

๒) ตะเฒ่ หรือจระเข้ คือ ไม้รวกลำเล็กๆ ที่นำมารวมกันมัดปลายเอาหินใส่ตรงกลางแล้วมัดเป็นเปลาะๆ

๓) ค้อนหน้าแว่น คือ ค้อนที่ทำด้วยไม้ท่อนตัดขวางลำต้นของไม้เนื้อแข็ง เส้นผ่านศูนย์กลาง ๕-๖ นิ้ว ตัวค้อนยาวประมาณ ๑๐ นิ้ว มีด้ามติดอยู่ตรงกลางตัวค้อน ทั้งนี้เพื่อสะดวกใช้ทุบทั้งสองด้าน

๔) ค้อนกระทง คือ ค้อนไม้เนื้อแข็ง ๒ ด้าน ตรงหัวมีขนาดใหญ่ใช้สองมือจับเพื่อให้กระทงดินให้แน่นหรือใช้ตอกหลักฝาย

๕) ค้อนหางก้าง คือ ค้อนไม้ที่ทำขึ้นอย่างหยาบๆ จากไม้ที่ทำจากป่าบริเวณใกล้เหมืองฝายนั้นๆ โดยเอามาตัดความยาวประมาณ ๕๐ ซม. เหลาและถ่างด้านหัวให้เป็นค้อน ส่วนด้ามมือจับหรือด้ามถือเหลาให้เรียวยาว

๖) มีเหน็บ คือมีดทำนาขนาดใหญ่ ใบมีดยาวและโค้ง ผู้ใช้น้ำจะทำปลอกใส่ เวลาไปทำงานจะเหน็บไว้ที่ผ้าเคียนเอวด้านหลัง เรียกกันว่า มีดยาว มีดโค้ง หรือมีดเหน็บ

^{๕๑} พชรินทร์ บัวลอย, “ความหลากหลายและวิวัฒนาการเกี่ยวกับการจัดการน้ำ : กรณีศึกษากลุ่มผู้ใช้น้ำเหมืองฝายวังไฮ ตำบลเชียงดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๙).

๓) สะเปาะ หรือบุงก็เล็ก ทำด้วยไม้ไผ่สาน ใช้สำหรับขุดดิน บางท้องถิ่นเรียกว่า เปาะ

๔) จอบหรือเรียกในภาษาเหนือว่า”ขอบก” ส่วนเครื่องมือหรืออุปกรณ์ในการขุดลอกลำเหมือง คือ ๑) จอบหรือพลั่วอย่างใดอย่างหนึ่ง๒) สะเปาะ ๓) มีดเหน็บ อย่างไรก็ตาม หัวหน้าเหมืองฝายจะเป็นผู้กำหนดอุปกรณ์และเครื่องมือในการซ่อมตัวฝายและขุดลอกลำเหมืองในแต่ละปีหรือแต่ละครั้ง ในการขุดลอกลำเหมืองจะทำปีละ ๑-๒ ครั้งโดย มอบหน้าที่ให้ลำนน้ำเป็นผู้ไปข่าวประกาศแจ้งให้สมาชิกทราบก่อนถึงกำหนดนัดหมาย ประมาณเดือนมิถุนายนของทุกปีก่อนฤดูทำนาการใช้น้ำจะต้องมีการแบ่งน้ำเข้านา เรียกว่า การแบ่งน้ำเชียง หมายถึง การแบ่งน้ำด้วยอาคารแบ่งน้ำในเหมืองซอยที่เรียกว่า เชียง หรือ แด ในเชียงหรือแดจะมีช่องให้น้ำผ่านเรียกว่า ต้างหรือ ท่อส่งน้ำเข้านา อาคารนี้ผู้ใช้น้ำจะสร้างขึ้นเองโดยพลการไม่ได้ หรือหัวหน้าเหมืองฝายจะมาทำให้คนเดียวไม่ได้ ต้องเห็นพ้องต้องกันและสร้างต่อหน้าทั้งสองฝาย การแบ่งน้ำจะเริ่มจากเหมืองซอยแรกจนถึงเหมืองซอยสุดท้าย ตามลำดับ ก่อนที่หัวหน้าจะวางไม้เชียงแบ่งน้ำลงในลำเหมืองและตอกไม้หลักให้ยึดอยู่กับที่ จะต้องเช็กจำนวนต้างน้ำที่สมาชิกหรือเจ้าของนาแต่ละคนจะได้รับตามเกณฑ์แล้วจะให้สมาชิกนั้นบากไม้เป็นช่องตามขนาดต้างที่ตกลงไว้เป็นเกณฑ์เช่นกัน ในการบริหารจัดการน้ำผู้บริหารจะได้น้ำยกหรือค่าตอบแทน ซึ่งมากจากความหมายว่าน้ำต้างที่ได้รับการยกเว้น หมายถึงได้รับการยกเว้นน้ำในการเพาะปลูกฟรี ไม่ต้องส่งแรงงาน ไม่ต้องจัดหาอุปกรณ์ รวมทั้งไม่ต้องเสียเงินเมื่อมีการเรียกเก็บเงินในกิจการเหมืองฝาย น้ำยกให้ให้แก่หัวหน้าเหมืองฝายและผู้ช่วย ในบางพื้นที่ได้ให้แก่ผู้บริหารหรือคณะกรรมการร่วม ระดับตำบลและหมู่บ้านที่ได้ช่วยควบคุมดูแลงานขุดลอกและซ่อมแซมฝายด้วย ส่วนลำนน้ำไม่ได้รับค่าน้ำยก เนื่องจากเป็นเพียงผู้ใช้แรงงานในการไปข่าวประกาศแก่สมาชิก จึงได้รับค่าตอบแทนตามหน้าที่ดังกล่าวด้วยการยกเว้นไม่ต้องไปออกแรงขุดลอกลำเหมืองหรือซ่อมแซมฝายระบบเหมืองฝายของชาวไทยภาคเหนือบ่งบอกถึงความตระหนักและการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำ ที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิต การเกษตรกรรมและการใช้สอยเพื่อประโยชน์อื่น ๆ เกิดการเรียนรู้ในการจัดสรรทรัพยากรด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนมีการเชื่อมโยงประเพณีวัฒนธรรมความเชื่อและพิธีกรรมต่างๆ ที่ได้วางรากฐานและสร้างแนวทางการอยู่ร่วมกัน ระหว่างมนุษย์กับทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างเหมาะสมและยาวนาน เช่น พิธีบวชป่า เลี้ยงผีขุนน้ำ สืบชะตาเหมืองฝายเป็นต้น ความเชื่อเรื่องผีและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายที่คุ้มครองรักษาป่าไม้และแหล่งน้ำ ทำให้เกิดพิธีกรรมขึ้น และผู้มาร่วมพิธีกรรมก็ได้มีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้คนในชุมชนเกิดความรักใคร่สามัคคีกัน อีกทั้งพระสงฆ์ก็ได้เข้ามามีส่วนร่วมเป็นผู้ประกอบพิธีกรรมและสอดแทรกคำสอนให้คนเกิดจิตสำนึกกตัญญูต่อสิ่งแวดล้อมและร่วมกันอนุรักษ์ป่าไม้และแหล่งน้ำสืบต่อไปนอกจากนี้ ในกลุ่มลุ่มน้ำก็มีวิธีการจัดการลุ่มน้ำโดยชุมชน โดยมีมุมมองความสัมพันธ์ระหว่างคนกับระบบนิเวศ ที่ผู้คนในชุมชนได้พึ่งอาศัยและใช้ประโยชน์ ชุมชนจะมีองค์ความรู้ในการจัดการและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในมุมมองว่า ทุกสิ่งทุกอย่างมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันจนเกิดเป็นความหลากหลายของรูปแบบการจัดการและวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น โดยมีมติการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชุมชนนั้น เป็นปัจจัยหลักในการดำรงชีวิต ทั้งทรัพยากรธรรมชาติมีความสัมพันธ์กับขนบธรรมเนียมประเพณี และภูมิปัญญาที่ให้ความเคารพต่อธรรมชาติ เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างเหมาะสม ปัจจุบันมีชุมชนในลุ่มน้ำเป็นจำนวนมากได้รวมตัวกันเป็นองค์กร ชำบ้านเพื่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและลุ่มน้ำ ตามสิทธิในการจัดการและการใช้ทรัพยากร บนพื้นฐานของชุมชนที่มีสิทธิตามธรรมชาติอีกทั้งยังเป็นการปรับตัว เพื่อจัดการ

กับความขัดแย้งในการแย่งชิงการจัดการทรัพยากรธรรมชาติแบบรวมศูนย์ที่มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชุมชน การรวมกลุ่มของชุมชนเกิดขึ้นตามเงื่อนไขของระบบการจัดการตามภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น ระบบเหมืองฝาย รวมทั้งมีการเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการเรียนรู้จากประสบการณ์กับกลุ่ม ต่าง ๆ รวมทั้งร่วมกันหาทางออกในการจัดการกับปัญหาด้วยความเข้าใจในระบบนิเวศ

๘. วิธีการจัดการน้ำด้วยกระบวนการชุมชนกลุ่มน้ำ

วิธีการจัดการน้ำก็เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีบทบาท ในการจัดการเพราะมีความสำคัญต่อการดำรงอยู่ของสังคมมนุษย์ อย่างไรก็ตามการจัดการน้ำยังมีแนวคิด และหลักการที่สำคัญที่จะส่งเสริมให้การจัดการน้ำมีความเหมาะสมและยั่งยืน เป็นการมองในมิติของการพึ่งพาอาศัยและการใช้ประโยชน์ ประกอบด้วย ๑. ระบบความสัมพันธ์และการพึ่งพา ๒. ระบบการจัดการและการใช้ประโยชน์ และ ๓. องค์ประกอบในการจัดการน้ำโดยชุมชน ดังนี้

๘.๑ ระบบความสัมพันธ์และการพึ่งพา แนวคิดในการจัดการน้ำ จะต้องคำนึงถึง ความสัมพันธ์ของคนกับทรัพยากรธรรมชาติในลักษณะต่าง ๆ คือ

๘.๑.๑ เป็นแนวทางการทำงานและการจัดการที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของวัฒนธรรมชุมชน

๘.๑.๒ การจัดการในขอบเขตน้ำจะต้องมีความครอบคลุมการมองปัญหาและการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นองค์รวม

๘.๑.๓ มีการผสมผสานทั้งองค์ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์สมัยใหม่และภูมิปัญญาท้องถิ่น

๘.๑.๔ การมองเห็นสถานการณ์ของคนและกลุ่มน้ำ จะต้องทำให้มองเป็นปัญหา ร่วมกันหรือการมีชะตากรรมร่วมกัน ซึ่งจะทำให้เกิดความร่วมมือโดยการสร้างเวทีการเรียนรู้ของคน ในกลุ่มน้ำเดียวกัน

๘.๑.๕ มองการอยู่รอดของคนและระบบนิเวศกลุ่มน้ำ โดยพิจารณากลุ่มน้ำในแง่ที่เป็นหน่วยทางนิเวศ และหน่วยงานทางสังคม ไม่แยกจากการบริหารจัดการของชุมชนท้องถิ่นที่มี พื้นฐานทางประวัติศาสตร์ และกระบวนการการพัฒนาร่วมกัน

๘.๑.๖ มีการสร้างกระบวนการฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรในกลุ่มน้ำ พร้อมไปกับการสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในบริเวณกลุ่มน้ำ เพื่อการดำรงชีพทั้งในปัจจุบันและอนาคต ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงในด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและทรัพยากรธรรมชาติ

๘.๑.๗ กำหนดแนวทางในการรับรองสิทธิของชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ในกลุ่มน้ำ

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติในกลุ่มน้ำโดยชุมชนนั้น มีลักษณะที่สำคัญ ๔ ประการ คือ

๑. เป็นการจัดการทรัพยากรแบบองค์รวม คือ การจัดการทรัพยากรตามภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งมองทรัพยากรป่าไม้ น้ำ และที่ดินเป็นระบบที่มีความสัมพันธ์กัน และคำนึงถึงผลประโยชน์และ หน้าที่ของทรัพยากรแต่ละชนิดเป็นไปตามธรรมชาติ นอกจากนี้ ยังต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่าง มนุษย์กับทรัพยากรธรรมชาติแบบองค์รวมทั้งในความสัมพันธ์เชิงกายภาพและความสัมพันธ์เชิงจิตใจ เช่น ความเชื่อต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งศักดิ์เหนือธรรมชาติ

๒. เป็นการจัดการทรัพยากรโดยคำนึงถึงความหลากหลายทางชีวภาพของระบบนิเวศ ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ที่มีเงื่อนไขความแตกต่างของแต่ละท้องถิ่นเป็นตัวกำหนด

๓. เป็นการจัดการทรัพยากรที่มีลักษณะกระจายอำนาจสู่ชุมชนโดยประชาชนมีส่วนร่วม โดยตรงเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม เช่น การจัดการป่าชุมชน การจัดการน้ำในระบบเหมืองฝาย ลักษณะพิเศษของการจัดการทรัพยากรในท้องถิ่นเหล่านี้ คือ ชุมชนและสมาชิกในชุมชน ได้มีส่วนร่วมในการจัดการ มีการจัดการในรูปแบบต่าง ๆ เช่น กลุ่มประเพณี ผู้อาวุโส กลุ่มเหนือฝาย ฯลฯ มีการร่างกฎระเบียบในการจัดการของตนเอง มีการลงโทษ และปรับผู้กระทำผิด และมีการจัดสรรผลประโยชน์ร่วมกัน โดยเป็นกรรมสิทธิ์ร่วมของชุมชนเป็นหลัก

๔. เป็นการจัดการทรัพยากรที่ยึดหลักคุณธรรม ศีลธรรม ในการควบคุม การอำนาจการจัดการ และการแสวงหาผลประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งการตรวจสอบและควบคุมซึ่งกันและกันของสมาชิกองค์กรผลจากการที่ชุมชนท้องถิ่น ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรลุ่มน้ำในชุมชนก่อให้เกิดการสั่งสมองค์ความรู้และภูมิปัญญาในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ การจัดการและการใช้ประโยชน์ของชุมชน จะมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

๔.๑ ความเชื่อและพิธีกรรม ในอดีตชาวบ้านมีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยใช้ระบบของความเชื่อและคำสั่งสอนที่สืบทอดส่งต่อกันมาจากบรรพบุรุษ ระบบความเชื่อเหล่านี้ เป็นกฎระเบียบที่ชุมชนรับรู้ร่วมกันและปฏิบัติตามในรูปแบบของพิธีกรรมหรือประเพณี ซึ่งมีความสอดคล้องกับระบบนิเวศของทรัพยากรธรรมชาติในลุ่มน้ำ ความเชื่อและพิธีกรรมต่าง ๆ ได้ปฏิบัติสืบเนื่องกันมาจนถึงปัจจุบันควบคู่กันไปกับการจัดการแบบใหม่ของภาครัฐ และความรู้จากท้องถิ่นอื่น โดยใช้รูปแบบของคณะกรรมการและการมีกฎระเบียบในการควบคุมดูแลการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติความเชื่อของคนในแต่ละชุมชนอาจแตกต่างกันไปตามกลุ่มชาติพันธุ์ แต่มีเป้าหมายเดียวกัน คือ ให้เกิดการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่เหมาะสมระบบความเชื่อของคน จะมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันกับธรรมชาติและสิ่งเหนือธรรมชาติ (ผีसाง เทวดา นางไม้) ผู้คนในอดีตจะให้คุณค่าแก่สิ่งเหนือธรรมชาติกว่า สามารถดูแล ปกป้อง รักษาคนในชุมชนให้อยู่เย็นเป็นสุข ให้ผลผลิตเจริญงอกงามมีฝนตกต้องตามฤดูกาล ดังนั้นจึงมีการแสดงความเคารพต่อความเชื่อดังกล่าว โดยการประกอบพิธีกรรมและประเพณีต่าง ๆ เช่น การเลี้ยงผีเจ้าป่า การเลี้ยงผีขุนน้ำ การขอฝน เป็นต้น นอกจากนี้ชุมชนจะกำหนดบริเวณหรือสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่เชื่อกันว่า มีสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหล่านี้ดูแลอยู่ อันได้แก่ ป่าที่มีต้นไม้ใหญ่ บริเวณที่มีน้ำซึม จอมปลวก ป่าบริเวณต้นน้ำ บริเวณเหล่านี้เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ของชุมชน ซึ่งจะใช้ในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ยกตัวอย่างเช่น ความเชื่อของชาวบ้านต้าโน จ.พะเยา เกี่ยวกับป่าพิธีกรรมโดยในชุมชนจะกำหนดให้มีป่าพิธีกรรม ซึ่งเป็นบริเวณที่มีน้ำซึม และชาวบ้านได้สร้างหอพิธีกรรมไว้ในบริเวณดังกล่าว เพื่อใช้ในการประกอบพิธีกรรมเลี้ยงผีขุนน้ำ และขอฝน

๔.๒ องค์ความรู้ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติองค์ความรู้ของชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติเกิดขึ้นมาจากความสัมพันธ์ของคนกับธรรมชาติที่ได้ฟังและใช้ประโยชน์ ซึ่งการใช้ประโยชน์นั้นได้ให้ความสำคัญกับการใช้อย่างเหมาะสม ดังนั้น จึงมีการแสวงหาความรู้ในรูปแบบที่เป็นการเรียนรู้ด้วยตนเองจากประสบการณ์และได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ จนเกิดการสั่งสมเป็นภูมิปัญญาและถ่ายทอดสู่คนรุ่นต่อไปองค์ความรู้ในด้านการจัดการ แบ่งออกเป็น ๓ ประเภท ดังนี้

๔.๒.๑ การจัดการตามระบบความเชื่อดั้งเดิม เกิดจากการที่ชุมชนให้คุณค่ากับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยชาวบ้านจะแสดงความเคารพต่อจิตวิญญาณหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ดังกล่าว โดยการประกอบพิธีกรรม เช่น การเลี้ยงผีขุนน้ำ การเลี้ยงผีเจ้าป่าเจ้าเขา เป็นต้น รวมทั้งการบนบานศาลกล่าวต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้ช่วยดูแลผลผลิตให้ฝนตกตามฤดูกาลหรือผลผลิตมีความอุดมสมบูรณ์

๔.๒.๒ การจัดการตามประเพณีท้องถิ่น ในบางชุมชนจะมีการนำประเพณีท้องถิ่นซึ่งมักจะเป็นประเพณีในพุทธศาสนามาเชื่อมโยงกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยให้ความสำคัญกับประเพณีท้องถิ่นที่จะเสริมสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์ให้กับคนที่เข้ามาร่วมงาน เช่น ประเพณีลอยกระทง ประเพณีไหว้พระธาตุออยคำ ที่อำเภอเชียงดาว จังหวัดพะเยา

๔.๒.๓ การจัดการโดยการประยุกต์ประเพณีทางพุทธศาสนา โดยการบวชต้นไม้ การสืบชะตาแม่น้ำ ซึ่งชุมชนหลายแห่งที่ประสบปัญหาการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าหรือชุมชนที่ต้องการสร้างจิตสำนึกให้คนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ได้นำวิธีการดังกล่าวมาใช้ การประยุกต์พิธีกรรมเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงการนำคุณค่าของพุทธศาสนาใช้ในการอนุรักษ์ การยับยั้งทำลายทรัพยากรธรรมชาติ

๔.๓ องค์ความรู้ในด้านการใช้ประโยชน์ การใช้ประโยชน์ในระบบผลิตชุมชน โดยชุมชนได้จำแนกพื้นที่การใช้ประโยชน์ในการผลิตของชุมชน ๔ ประเภทหลัก ได้แก่ พื้นที่ป่าชุมชน พื้นที่เกษตรกรรม พื้นที่ป่าใช้สอย และลำห้วยแต่ละพื้นที่จะมีการใช้ประโยชน์แตกต่างกัน ซึ่งเกิดมาจากเงื่อนไข ๓ ประการ คือ

๔.๓.๑ เงื่อนไขทางวัฒนธรรมตามความเชื่อต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์

๔.๓.๒ เงื่อนไขของระบบผลิตของชุมชนที่จะต้องรักษาพื้นที่ป่าต้นน้ำเพื่อเป็นแหล่งของปัจจัย ๔ ในการดำรงชีพของชุมชน

๔.๓.๓ เงื่อนไขของคุณค่าการดำเนินชีวิตที่ไม่เอารัดเอาเปรียบต่อทรัพยากรธรรมชาติ ส่วนการใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพในลุ่มน้ำ โดยชุมชนมีความรู้ระหว่างการใช้ประโยชน์และการดูแลรักษา เพื่อให้พืชและสัตว์เกิดการขยายพันธุ์ต่อเนื่อง กันไป ดังนั้น ในการใช้ประโยชน์จะใช้เท่าที่จำเป็นต่อการดำรงชีพเท่านั้น เช่น ความรู้ในการใช้พืชสมุนไพรในการรักษาโรค การตัดไม้ใช้สอย การหาของป่าและการล่าสัตว์ป่าอย่างยั่งยืนเพื่อให้มีการขยายพันธุ์ในระบบนิเวศสมดุล

๔.๓.๔ การพัฒนาเป็นองค์กรชุมชนในอดีตชุมชนมีการใช้ประโยชน์ และการบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งทำการควบคุมโดยใช้ระบบความเชื่อ ระบบการผลิตและการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน หลังจากนั้นได้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่การแย่งชิงทรัพยากรจากกลุ่มบุคคลภายนอกชุมชน ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มอิทธิพล ชุมชนใกล้เคียง หรืออำนาจรัฐ ทำให้ชาวบ้าน เกิดการปรับกระบวนการภายในชุมชน สร้างกลไกและพัฒนาเป็นองค์กร ชุมชนที่มีคณะกรรมการ มีกฎระเบียบที่อยู่บนพื้นฐานของระบบความเชื่อและสิทธิอันชอบธรรมของชุมชนในการดูแลรักษา ปัจจุบันเกิดกลุ่มองค์กรในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยชุมชนมากมายหลายกลุ่ม รวมทั้งการรวมกลุ่มกันเป็นเครือข่ายในแต่ละลุ่มน้ำ เพื่อสร้างความร่วมมือในการจัดการลุ่มน้ำ ในลักษณะของพหุภาคี และการจัดการอย่างเป็นองค์รวม เพราะทรัพยากรธรรมชาติ ในลุ่มน้ำล้วนมีความสัมพันธ์ในระบบนิเวศหนึ่งๆ การพัฒนาในลักษณะขององค์กรชุมชน นอกจากจะเป็นการพัฒนาคนให้มีความสามารถ ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนของตนเองแล้วยังนำไปสู่การสร้างพลังในการเรียกร้อง การต่อรอง

สิทธิชุมชนในระดับนโยบายเช่น การออกพระราชบัญญัติป่าชุมชนฉบับประชาชน การเรียกร้องให้ปรับเปลี่ยน หรือยกเลิกนโยบายที่มีผลกระทบต่อชุมชน เป็นต้น

ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าการจัดการลุ่มน้ำ เป็นระบบความสัมพันธ์ระหว่างคนกับทรัพยากรธรรมชาติในลุ่มน้ำ เป็นลักษณะของการใช้ประโยชน์และการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน โดยใช้ระบบความเชื่อของชุมชนเป็นพื้นฐานในการจัดความสัมพันธ์ และผสมผสานกับการปรับตัวเป็นกลุ่ม องค์กรชุมชน เพื่อให้เกิดพลังและความชอบธรรม ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในลุ่มน้ำและสิ่งสำคัญ คือ จะต้องมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การวิเคราะห์สถานการณ์ การพัฒนาคนในชุมชนให้มีความรู้เท่าทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อเตรียมความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอย่างเท่าทัน

สรุป วิธีการจัดการทรัพยากรน้ำมีทั้งการจัดการของกรมทรัพยากรน้ำ กรมชลประทานกรมส่งเสริมการเกษตร โครงการพระราชดำริเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรน้ำ ระบบเหมืองฝาย และกระบวนการชุมชนกลุ่มลุ่มน้ำ ซึ่งแตกต่างกันออกไปตามลักษณะของกลุ่มและวิธีการ การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ มีวิธีการดำเนินการในพื้นที่รับประโยชน์จากน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านการจัดหา การพัฒนา การเก็บรักษาซ่อมแซมสิ่งสึกหรอให้คืนสู่สภาพ การฟื้นฟูแหล่งเสื่อมโทรมให้ใช้ประโยชน์ได้ต่อไป เพื่อให้สิ่งที่ดำเนินการนั้นบังเกิดผลอย่างยั่งยืนต่อมวลมนุษยชาติและธรรมชาติ^{๘๒} ความสำนึกปฏิบัติถ้าทำในสิ่งนั้นๆ แล้วจะได้รับความสำเร็จ และสัมฤทธิ์ดังที่ตั้งเป้าประสงค์เอาไว้ ดังนั้นปรัชญาการจัดการลุ่มน้ำ คือ ความเชื่อได้กระทำกิจกรรมทางการจัดการลุ่มน้ำที่ตั้งเป้าเอาไว้ สัมฤทธิ์ผลทางการจัดการลุ่มน้ำ^{๘๓} ด้วยวิธีการค้นคว้าจากผลงานวิจัยหรือนั่นคือ ลักษณะการไหล/การมีให้และคุณภาพเป็นไปตามต้องการโดยต้องมีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เป็นไปตามหลักวิชาการ ซึ่งปรัชญาทางการจัดการลุ่มน้ำ คือ “เก็บน้ำไว้ในดิน เก็บดินไว้กับที่และลดน้ำฤดูฝน เพิ่มน้ำฤดูร้อน”^{๘๔} เพื่อให้เกิดคุณค่าทางการใช้น้ำในลุ่มน้ำ ลุ่มน้ำ หมายถึง หน่วยของพื้นที่หนึ่ง ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการน้ำโดยเฉพาะ มีขนาดตามความต้องการของแต่ละบุคคลและประเภทการศึกษา

๒.๒.๔ หลักการจัดการลุ่มน้ำ^{๘๕}

การจัดการลุ่มน้ำ เป็นการจัดการพื้นที่ ซึ่งมีสิ่งแวดล้อมหลากหลายรวมกันอยู่ เป็นระบบพื้นที่ลุ่มน้ำหรือระบบนิเวศลุ่มน้ำ ดังนั้น ถ้าจะกล่าวว่าการจัดการลุ่มน้ำก็คือ การจัดการสิ่งแวดล้อมในระบบลุ่มน้ำเพื่อให้ทำงานร่วมกัน สร้างผลผลิตหรือแสดงบทบาทของลุ่มน้ำ ในการ “ให้น้ำ” ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ความสามารถและประสิทธิภาพการจัดการสิ่งแวดล้อมในระบบลุ่มน้ำเป็นการจัดการสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืนตลอดไป ให้น้ำและผลผลิตอื่น ๆ ควบคู่กันไปอย่างสม่ำเสมอ ทั้งหมดนี้อยู่ภายใต้หลักการจัดการลุ่มน้ำซึ่งลุ่มน้ำหลัก ทั้ง ๒๕ ลุ่มน้ำหลักของกรมทรัพยากรน้ำ^{๘๖}

^{๘๒} กรมทรัพยากรน้ำ, รายงานสรุปสำหรับผู้บริหารโครงการจัดทำแผนรวมการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำชายฝั่งทะเลตะวันออก, กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, ๒๕๔๗, หน้า ๒๙.

^{๘๓} กรมทรัพยากรน้ำ, ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารทรัพยากรน้ำแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๐, กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, ๒๕๕๐, หน้า ๑๓๒.

^{๘๔} เกษม จันทร์แก้ว, หลักการจัดการลุ่มน้ำ, ฉบับปรับปรุงครั้งที่ ๒, ภาควิชาอนุรักษ์วิทยา คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๓๙), หน้า ๙๘.

^{๘๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๒๓.

^{๘๖} กรมชลประทาน, แผนที่แสดงอ่างเก็บน้ำและพื้นที่ชลประทานในลุ่มน้ำต่าง ๆ ของประเทศไทย, กรมชลประทาน, (กรุงเทพมหานคร : กรมชลประทาน, ๒๕๕๗), หน้า ๒๓.

การบริหารจัดการน้ำที่ผ่านมา การบริหารจัดการน้ำ มีแนวทางตามหลักการบริหารจัดการน้ำแบบบูรณาการ ได้แก่

๑) บริหารจัดการน้ำในภาพรวมทั้งระบบ พิจารณาการเกิดและการใช้น้ำให้ครบวงจร โดยวางแนวทางบริหารจัดการน้ำเพื่อเก็บกักน้ำในฤดูฝนโดยทำหน้าที่ป้องกัน/บรรเทา น้ำท่วมไปพร้อม ๆ กับการวางแผนการจัดสรรน้ำเพื่อแก้ไขปัญหาขาดแคลนน้ำและน้ำเสียที่จะเกิดขึ้นในช่วงฤดูแล้งด้วย อีกทั้งบริหารจัดการน้ำในภาพรวมอย่างเป็นระบบทั้งลุ่มน้ำ เนื่องจากการบริหารจัดการ ณ พื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง ย่อมส่งผลกระทบต่อพื้นที่อื่น ๆ ด้วย เช่น ในการบริหารจัดการน้ำเพื่อป้องกันและบรรเทาอุทกภัย เมื่อมีฝนตกในลุ่มน้ำตอนบน ก็จำเป็นต้องเร่งระบายน้ำในพื้นที่ตอนล่าง เพื่อเตรียมรองรับน้ำในพื้นที่ตอนบนที่จะไหลลงมา แต่หากมีฝนตกในพื้นที่ตอนล่าง ก็ใช้เครื่องมือที่มีอยู่ เช่น อ่างเก็บน้ำโดยชะลอน้ำด้านบนไม่ให้ไหลลงมาสมทบในพื้นที่ตอนล่าง เป็นต้น

๒) บริหารจัดการน้ำโดยวางแผนการจัดสรรน้ำให้สอดคล้องกับปริมาณน้ำต้นทุนตามลำดับความสำคัญของกิจกรรมการใช้น้ำ ดังนี้

ลำดับ ๑ สำรองน้ำไว้สำหรับการใช้น้ำในช่วงต้นฤดูฝน เพื่อสนับสนุนการเพาะปลูกข้าวนาปี

ลำดับ ๒ จัดสรรน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคในช่วงฤดูแล้ง

ลำดับ ๓ จัดสรรน้ำเพื่อการรักษาระบบนิเวศในช่วงฤดูแล้ง

ลำดับ ๔ จัดสรรน้ำเพื่อการเกษตรกรรม

ลำดับ ๕ จัดสรรน้ำเพื่อการอุตสาหกรรม

๓) บริหารจัดการทั้งดินและน้ำไปด้วยกัน การวางแผนการใช้ที่ดินในช่วงเวลาที่เหมาะสมจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำ จึงได้วางแผนปรับระบบการปลูกพืชให้เหมาะสม โดยพื้นที่ใดที่เป็นที่ลุ่มต่ำมีความเสี่ยงที่จะถูกน้ำท่วมในฤดูฝน ได้มีการส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกข้าวนาปีให้เร็วขึ้น เพื่อให้เก็บเกี่ยวเสร็จก่อนฤดูน้ำหลาก ซึ่งจะช่วยป้องกันความเสียหายต่อผลผลิตของเกษตรกร นอกจากนี้พื้นที่นาข้าวที่เก็บเกี่ยวเสร็จแล้วยังสามารถใช้เป็นพื้นที่แก้มลิงที่จะช่วยชะลอน้ำหลากไม่ให้ไหลไปท่วมในพื้นที่ท้ายน้ำของพื้นที่ดังกล่าว

๔) บริหารจัดการโดยคำนึงถึงความเสี่ยงและความไม่แน่นอนของสภาพอากาศ ปัจจุบันเป็นที่ทราบกันดีว่า การเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศของโลก ทำให้สภาพฝนเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต จึงมีการร่วมกันของหน่วยงานราชการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศโลกต่อน้ำฝน น้ำท่า และการใช้น้ำในประเทศ เพื่อนำมาวางแผนบริหารจัดการน้ำในอนาคตให้สอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลง

๕) นำแนวทางการผสมผสานวิธีการบริหารจัดการน้ำที่คิดว่าเหมาะสมที่สุดมาใช้ ทั้งมาตรการที่ใช้สิ่งก่อสร้างและไม่ใช้สิ่งก่อสร้างร่วมกัน เนื่องจากการใช้สิ่งก่อสร้างมีข้อจำกัดของการป้องกันและบรรเทาภัยจากน้ำได้ในระดับหนึ่ง เช่น อ่างเก็บน้ำสามารถรองรับน้ำได้ในปริมาณหนึ่งตามทีออกแบบไว้ หากมีฝนตกมากและมีน้ำท่าไหลเข้าอ่างเก็บน้ำเป็นปริมาณมากจนเกินความจุของอ่างเก็บน้ำ จะทำให้อ่างเก็บน้ำสูญเสียคุณสมบัติในการชะลอน้ำหลาก ดังนั้น จะต้องนำมาตรการที่ไม่ใช้สิ่งก่อสร้าง เช่น การคาดการณ์สภาพน้ำฝนและน้ำท่า โดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย เช่น ระบบโทรมาตร แบบจำลองน้ำฝนน้ำท่า มาใช้ในการวางแผนการเก็บหรือระบายน้ำในอ่างเก็บน้ำอย่างเหมาะสม สำหรับสิ่งก่อสร้างนั้นก็ยังมีด้วยกันหลายรูปแบบ ได้แก่ เขื่อนเก็บกักน้ำ ฝายทดน้ำ พนังกั้นน้ำ สถานีสูบน้ำ เป็นต้น

๖) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำ : การบริหารจัดการน้ำให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพนั้น ประชาชนผู้มีส่วนได้เสียจะต้องเข้าใจ มีความตระหนักและยอมรับแนวทางในการบริหารจัดการน้ำ จึงได้ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำ เช่น ให้มีการรวมกลุ่มเกษตรกรเป็นกลุ่มผู้ใช้น้ำ ในการวางแผนการส่งน้ำ เกษตรกรแจ้งความต้องการปลูกพืชด้วยตนเอง โดยกรมชลประทานเป็นผู้ให้คำแนะนำว่าพื้นที่ตามความต้องการนั้นเหมาะสมหรือไม่ หากความต้องการมากเกินกว่าปริมาณน้ำต้นทุนที่มีอยู่ เกษตรกรจะได้รับแจ้งให้ลดพื้นที่เพาะปลูกซึ่งกลุ่มผู้ใช้น้ำจะตกลงกันเองว่าจะลดพื้นที่ใด แล้วจึงนำมาทำแผนและข้อตกลงการส่งน้ำและรอบเวรการส่งน้ำร่วมกับเจ้าหน้าที่ชลประทาน เมื่อถึงฤดูส่งน้ำกลุ่มผู้ใช้น้ำจะบริหารปิดเปิดประตูระบายน้ำในคลองส่งน้ำเอง ในส่วนของการป้องกันและบรรเทาอุทกภัย มีการจัดทำสัญลักษณ์สีแดงสถานการณ์น้ำและมีบอร์ดเตือนภัย เพื่อให้ประชาชนสามารถติดตามและประเมินสถานการณ์น้ำได้ด้วยตนเอง เป็นต้น^{๘๗}

๒.๒.๕ การบริหารจัดการน้ำปัจจุบัน

การบริหารจัดการน้ำในฤดูแล้งเป็นช่วงที่วิกฤติซึ่งจะเป็นไปตามสภาพปริมาณน้ำต้นทุนเมื่อสิ้นสุดฤดูฝน โดยพิจารณาตามลำดับความสำคัญของกิจกรรมการใช้น้ำ ดังนี้

ลำดับ ๑ สำรองน้ำไว้สำหรับการใช้น้ำในช่วงต้นฤดูฝน เพื่อสนับสนุนการเพาะปลูกข้าวนาปี

ลำดับ ๒ จัดสรรน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคในช่วงฤดูแล้ง

ลำดับ ๓ จัดสรรน้ำเพื่อการรักษาระบบนิเวศในช่วงฤดูแล้ง

ลำดับ ๔ จัดสรรน้ำเพื่อการเกษตรกรรม

ลำดับ ๕ จัดสรรน้ำเพื่อการอุตสาหกรรม^{๘๘}

เป้าหมายในภาพรวมของแผนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ เพื่อแก้ไขปัญหาทรัพยากรน้ำในด้านต่าง ๆ ระดับประเทศ จึงได้กำหนดเป้าหมายในภาพรวมของการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ เพื่อเป็นกรอบในการดำเนินการแก้ไขปัญหาทรัพยากรน้ำในระยะ ๑๒ ปี (พ.ศ. ๒๕๕๘-๒๕๖๙) ให้บรรลุเป็นไปตามวิสัยทัศน์ ดังนี้

๑) จัดหาน้ำสะอาดเพื่ออุปโภคบริโภค ที่เพียงพอทั้งปริมาณคุณภาพ ให้แก่ชุมชนชนบท (ครบทุกหมู่บ้านในปี พ.ศ. ๒๕๖๐) และชุมชนเมือง พื้นที่เศรษฐกิจ แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ

๒) จัดหาน้ำเพื่อการเกษตร อุตสาหกรรม และรักษาระบบนิเวศ เพื่อจัดหาแหล่งน้ำสำหรับชุมชนเพื่อการประกอบอาชีพพื้นฐาน การทำเกษตรน้ำฝน การผลิตต่าง ๆ ของชุมชนให้เพียงพอจัดหาแหล่งน้ำเพื่อการพัฒนาตามเป้าหมายของประเทศ การพัฒนาเกษตรชลประทานและพัฒนาด้านเศรษฐกิจรองรับการขยายตัวของอุตสาหกรรม โดยต้องพิจารณาศักยภาพข้อจำกัดของพื้นที่และมิติทางสังคม/วิถีชุมชน รวมทั้งควบคุมและจัดสรรน้ำให้สมดุลและเพียงพอเพื่อรักษาระบบนิเวศ และบริหารจัดการความต้องการใช้น้ำให้สมดุลกับน้ำต้นทุน

^{๘๗} กรมชลประทาน, กระบวนการดำเนินงานเพื่อจัดทำแผนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ, (กรุงเทพมหานคร : กรมชลประทาน, ๒๕๕๘), หน้า ๒๑.

^{๘๘} กรมชลประทาน, โครงการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดใหญ่ที่มีความจุอ่างเก็บน้ำมากกว่า ๑๐๐ ล้านลูกบาศก์เมตร, (กรุงเทพมหานคร : กรมชลประทาน, ๒๕๕๗), หน้า ๔๔.

๓) พัฒนาแหล่งน้ำในแต่ละลุ่มน้ำ เพื่อให้สามารถสร้างความสมดุลในมิติสังคม การพัฒนาเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม โดยการพัฒนาย่างน้อยต้องเพียงพอต่อความต้องการใช้น้ำขั้นต่ำของกลุ่มน้ำ มีน้ำเพื่อระบบนิเวศ อุบโภค บริโภค และการพัฒนาด้านเศรษฐกิจของพื้นที่

๔) ลดความเสียหายจากอุทกภัยของชุมชนเมืองพื้นที่เศรษฐกิจหลัก โดยการป้องกันในเขตชุมชนและพื้นที่เศรษฐกิจสำคัญที่มีผลกระทบรุนแรงและเสียหายสูง ให้มีการใช้มาตรการเชิงรุกในการควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินและมาตรการผังเมืองเพื่อลดผลกระทบในอนาคต การลดความเสียหายจากน้ำหลาก ดินโคลนถล่ม น้ำท่วมฉับพลัน โดยการชะลอน้ำในพื้นที่ต้นน้ำและกลางน้ำ จัดการข้อมูลและการเตือนภัยที่มีประสิทธิภาพ และลดความเสียหายในพื้นที่ลุ่มน้ำวิกฤติ(รุนแรงหรือมีความเสียหายสูง) รวมทั้งการปรับปรุงการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ การสนับสนุนการปรับตัวและหนีภัย

๕) การจัดการคุณภาพน้ำ เพื่อให้คุณภาพน้ำในแม่น้ำสายหลักและในลุ่มน้ำที่มีคุณภาพน้ำวิกฤติ ให้มีคุณภาพน้ำอยู่ในระดับพอใช้ขึ้นไป โดยให้ความสำคัญกับการลดน้ำเสียจากแหล่งกำเนิด การบังคับใช้กฎหมาย การให้ความรู้ ความตระหนัก และมาตรการตรวจวัดเฝ้าระวังคุณภาพน้ำ

๖) พื้นฟูป่าต้นน้ำที่เสื่อมโทรมให้ได้ร้อยละ ๔๐ ของประเทศ และการจัดการการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ต้นน้ำ เพื่อให้สามารถสร้างความสมดุลของน้ำท่า ลดผลกระทบต่อปัญหาการขาดแคลนน้ำและน้ำท่วม

๗) การบริหารจัดการ เมืองค์กร กลไก กฎหมาย (รวมทั้งข้อตกลงความร่วมมือระหว่างประเทศ) ระบบการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำที่เป็นเอกภาพ และมีข้อมูลที่ต้องการ แม่นยำ บริหารจัดการได้รวดเร็ว อย่างมีประสิทธิภาพ^{๘๙}

๒.๒.๖ ปัญหาการบริหารจัดการ

กลไกการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำที่ผ่านมา กำหนดโครงสร้างตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ ปี พ.ศ. ๒๕๕๐ ซึ่งมีนายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรีได้รับมอบหมาย และมีอธิบดีกรมทรัพยากรน้ำเป็นเลขานุการ ทั้งนี้ การดำเนินงาน คณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ หรือ กนช. ต้องประสานงานกับหน่วยงานราชการถึง ๘ กระทรวง และ ๑ องค์กรอิสระ และมีคณะกรรมการลุ่มน้ำ ๒๕ คณะเป็นองค์กรระดับพื้นที่ และมีประเด็นปัญหาหลักของโครงสร้างตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ปี พ.ศ. ๒๕๕๐ ได้แก่

๑) คณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (กนช.) มีอำนาจไม่เพียงพอในการสร้างเอกภาพ และการผลักดันนโยบายไปสู่การปฏิบัติ มีอำนาจหน้าที่เพียงเสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรี และประสานกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ไม่มีอำนาจในการกำหนดนโยบายกลั่นกรองแผนงาน/โครงการเกี่ยวกับน้ำก่อนเสนอคณะรัฐมนตรี

๒) คณะกรรมการลุ่มน้ำไม่สามารถเป็นกลไกในระดับพื้นที่ที่มีประสิทธิภาพ มีอำนาจหน้าที่เพียงประสานการจัดทำแผนและติดตามประเมินผลส่วนราชการและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่มีอำนาจในการกำกับดูแลหน่วยงานราชการและกลั่นกรองแผนงาน/โครงการในระดับพื้นที่ไม่สามารถสร้างการมีส่วนร่วมเพื่อผลักดันแผนงาน/โครงการในลักษณะ Bottom Up ได้

^{๘๙} กรมทรัพยากรน้ำ, แนวคิดการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ, (กรุงเทพมหานคร : กรมทรัพยากรน้ำ, ๒๕๕๘), หน้า ๑๖.

นอกจากนี้ ปัญหาหลักที่สำคัญ คือ การบูรณาการในเชิงพื้นที่หรือหน่วยงานราชการ เมื่อพิจารณาจากโครงสร้างดังกล่าว พบว่า มีลำดับชั้นการสั่งการที่ค่อนข้างชัดเจน แต่การกำหนดพื้นที่หน้าที่ความรับผิดชอบยังไม่ชัดเจน เช่น การดูแลพื้นที่เขตเมือง พื้นที่เศรษฐกิจ พื้นที่ชลประทาน พื้นที่นอกเขตชลประทาน เป็นต้น จากรูปแบบและอำนาจหน้าที่ตามกลไกดังกล่าว ส่งผลถึงระบบการจัดการฐานข้อมูล ทั้งการรวบรวมสถิติ ข้อมูลพื้นฐาน การคาดการณ์พยากรณ์ และติดตามเฝ้าระวังของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ซึ่งมีถึง ๒๔๐ รายการข้อมูล ยังมีลักษณะเป็นโครงการเดี่ยว เน้นกิจการภายในหน่วยงานเป็นหลัก ไม่ได้มองภาพรวมและผลสำเร็จของส่วนร่วม ดังนั้นการมีระบบคลังข้อมูลน้ำแห่งชาติ และระบบโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อรวบรวมและเชื่อมโยงข้อมูลเข้าด้วยกัน จึงเป็นสิ่งสำคัญ หมายรวมถึงการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารที่มีคุณภาพไปถึงมือกลุ่มเป้าหมายได้อย่างรวดเร็ว ปัจจุบันพบว่า ช่องทางการรับรู้และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารมีหลากหลายช่องทางและกระจายไปอย่างรวดเร็ว หากข้อมูลที่ส่งไปไม่มีคุณภาพ ข้อมูลที่เป็นเท็จ ย่อมส่งผลกระทบต่อให้เกิดความเสียหายและการสื่อสารที่ผิดพลาด ดังนั้น คุณภาพของข้อมูลจึงเป็นสิ่งสำคัญ โดยได้สรุปปัญหาด้านการบริหารจัดการในแต่ละมิติ ดังนี้

๑) ปัญหาด้านฐานข้อมูลและองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรน้ำ

(๑) ข้อมูลที่มีอยู่กระจุกกระจายในหลายหน่วยงานราชการ และหลายครั้งมีการขัดแย้งของข้อมูล

(๒) ข้อมูลมีความหลากหลาย และยังไม่มีการจัดกลุ่มข้อมูลอย่างเป็นระบบและอยู่ในมาตรฐานเดียวกัน ทำให้ยากต่อการนำไปใช้

(๓) การขาดความเชื่อมโยง เชื่อมต่อ ของข้อมูลที่สมบูรณ์และทันสมัย

(๔) การขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ

(๕) มีระบบคลังข้อมูล แต่ไม่มีการนำไปใช้ หรือขาดการยอมรับ ขาดความร่วมมือ

๒) ปัญหาเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรน้ำ

(๑) ความหลากหลายของกฎหมาย

การขาดกฎหมายแม่บท หรือพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำแห่งชาติ ปัญหาความไม่ครอบคลุมของกฎหมาย ถึงแม้ว่าบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการใช้ทรัพยากรน้ำมีแฝงอยู่ในกฎหมายหลายฉบับ แต่มีเนื้อหาสาระไม่ครอบคลุมเบ็ดเสร็จทำให้การบังคับใช้ยังไม่ครอบคลุมทุกกรณี

ปัญหาความซ้ำซ้อนของกฎหมาย ส่วนใหญ่เป็นความซ้ำซ้อนกันในการบังคับใช้กฎหมายโดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับชลประทาน

ปัญหาความล้าสมัยและมีช่องว่างของกฎหมาย กฎหมายเกี่ยวข้องกับน้ำที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน บางฉบับได้ประกาศใช้มาเป็นเวลานาน โดยมิได้มีการปรับปรุงแก้ไขเนื้อหาของกฎหมายให้มีความเหมาะสมกับสภาพปัจจุบันแต่อย่างใด จึงก่อให้เกิดปัญหาในการใช้บังคับ

(๒) การขาดความเป็นเอกภาพ สภาพของกฎหมายที่ใช้ ยังขาดความเป็นเอกภาพ เนื่องจากกฎหมายที่บังคับใช้ในเรื่องเดียวกันมีจำนวนมาก โดยแต่ละฉบับมีการบังคับใช้ไม่ครอบคลุมในทุกกรณี ซึ่งนอกจากจะก่อความสับสนในการใช้กฎหมายแล้ว ยังก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติตามมาอีกด้วย เพราะว่าผู้บังคับใช้มักเกิดความสับสน ไม่แน่ใจสมควรจะใช้กฎหมายฉบับใดบังคับใช้

แก่กรณีต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เมื่อเกิดแล้วก็ต้องเสียเวลาในการวินิจฉัยและตีความว่าจะเข้าความผิดกรณีใด จึงขาดความคล่องตัวในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

๓) ปัญหาด้านโครงสร้างองค์กรการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ในปัจจุบันด้านโครงสร้างองค์กรซึ่งไม่แตกต่างจากอดีต ทำให้เกิดปัญหาการทำงานยังไม่เป็นเอกภาพและไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เพราะหน่วยงานส่วนราชการต่าง ๆ ที่มีหน้าที่รับผิดชอบแก้ไขปัญหาทรัพยากรน้ำที่มีอยู่หลากหลายยังคงสังกัดอยู่ภายใต้การบริหารจัดการของหลายกระทรวง โดยมีหน่วยงานปฏิบัติในบางกระทรวงมีหน้าที่แบบไม่ใช่ภารกิจหลักหรือเป็นงานฝาก บางหน่วยงานได้กำหนดการทำงานไว้หลายประเภทหลายวัตถุประสงค์ เกินบทบาทหน้าที่ของกระทรวงที่สังกัด แต่งานบางประเภทที่มีความสำคัญกลับไม่มีเจ้าภาพรับผิดชอบเหมือนที่เป็นในสมัยก่อนการปฏิรูประบบราชการ และที่สำคัญที่สุดก็คือ ภาระหน้าที่งานจัดการทรัพยากรน้ำอันเป็นอำนาจหน้าที่ต้องดำเนินการไม่ว่าจะเป็นของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงคมนาคม และกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ตามที่กล่าวข้างต้นก็ปรากฏว่าไม่ใช่ภารกิจหลักของกระทรวงใดเลย โดยสรุปแล้ว สภาพและปัญหาเกี่ยวกับโครงสร้างองค์กรบริหารจัดการจัดการทรัพยากรน้ำ มีดังนี้ ๑) การขาดองค์กรและโครงสร้างหลักในการบริหารจัดการ ๒) โครงสร้างองค์กรบริหารจัดการทรัพยากรน้ำยังกระจัดกระจาย ๓) การขาดเจ้าภาพในการบริหารจัดการที่แท้จริงและเป็นรูปธรรม ๔) ขาดความเป็นเอกภาพและความชัดเจนในการบริหารจัดการและการปฏิบัติ ๕) การขาดงบประมาณและแผนงบประมาณในการดำเนินการ^{๙๐}

๒.๒.๗ แนวคิดการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษา

การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ (PMQA : Public Sector Management Quality Award) เป็นเกณฑ์ที่ได้ยึดหลักแนวความคิด Core Value ๑๑ ตัว ของ Malcolm Baldrige มาเป็นเกณฑ์ในการขับเคลื่อนแนวความคิดในการพัฒนาเกณฑ์การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ (PMQA) โดยอาศัยแนวความคิดหลักค่านิยมหลัก(Core Value) ๑๑ ประการ ดังนี้ ๑) การนำองค์การอย่างมีวิสัยทัศน์ ๒) ความรับผิดชอบต่อสังคม ๓) การให้ความสำคัญกับพนักงานและลูกค้า ๔) ความเป็นเลิศที่มุ่งเน้นที่ลูกค้า ๕) การมุ่งเน้นอนาคต ๖) ความคล่องตัว ๗) การเรียนรู้ขององค์กร และแต่ละบุคคล ๘) การจัดการเพื่อนวัตกรรม ๙) การจัดการโดยใช้ข้อมูลจริง ๑๐) การมุ่งเน้นที่ผลลัพธ์และการสร้างคุณค่า ๑๑) มุมมองเชิงระบบ

ฉะนั้น เกณฑ์การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ จึงเป็นเกณฑ์ที่ถูกนำมาใช้ทุกส่วนราชการในประเทศ เพื่อพัฒนากระบวนการทำงานของส่วนราชการให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น ตามเจตนารมณ์ของพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๖ การประยุกต์เกณฑ์การพัฒนาคุณภาพ โดยการนำแนวคิดจาก Core Value ๑๑ ประการ และเกณฑ์การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ มาประยุกต์ให้เข้ากับบริบทของการประเมินฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับถ่ายทอดนโยบายและมาตรฐานในการทำงานจากกรมฯ มาเพื่อปฏิบัติงานให้ตอบสนองต่อการให้บริการในพื้นที่ ตามบริบทของภารกิจหลักของโครงการฯ

^{๙๐} คณะอนุกรรมการพัฒนาและบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเกี่ยวกับการจัดการองค์กร และการออกกฎ, กลไกการบริหารจัดการน้ำในปัจจุบัน, (กรุงเทพมหานคร : คณะอนุกรรมการพัฒนาและบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเกี่ยวกับการจัดการองค์กร และการออกกฎ, ๒๕๕๘), หน้า ๑๙-๒๔.

และฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษานั้นๆ ซึ่งการใช้เกณฑ์การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ (PMQA) จะมีรายละเอียดบางประการที่เป็นเรื่องของหน่วยงานหลักของกรม ทำให้เกิดแนวความคิดที่จะมีการประยุกต์เกณฑ์การประเมินคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ (PMQA) ให้เหมาะสมกับบริบทของฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาเกณฑ์การประเมินการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษา ได้เทียบเคียงกับเกณฑ์การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ (PMQA) และเกณฑ์การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาและโครงการชลประทาน มาประยุกต์รวมกันเพื่อให้เกิดการสะท้อนถึงภาพการประเมินผลการปฏิบัติงานในภารกิจด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษา และภารกิจด้านการบรรเทาภัยอันเกิดจากน้ำ ซึ่งเป็นภารกิจหลักที่ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาและโครงการฯซึ่งเป็นหน่วยงานที่อยู่ในขั้นกึ่งนโยบาย กึ่งวิชาการ และเน้นทางด้านการปฏิบัติงานคือการนำนโยบายผสมกับหลักวิชาการเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติการในพื้นที่ โดยฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษา ต้องดำเนินการแปลงนโยบายจากกรมฯ สำนักชลประทาน และพื้นที่ที่โครงการฯ ตั้งอยู่ โดยนำนโยบายทั้งหมดมากำหนดเป็นเป้าหมายในการดำเนินงาน ผสมกับหลักวิชาการและแปลงไปสู่การปฏิบัติในพื้นที่เพื่อตอบสนองต่อภารกิจและความต้องการของผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่นั้นๆ จึงเป็นแนวความคิดในการจัดทำเกณฑ์การดำเนินงานเชิงพื้นที่นอกจากนั้นยังใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินผลการปฏิบัติงานตามภารกิจด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษาตามมาตรฐานที่กรมฯ กำหนดโดยการบูรณาการเกณฑ์การบริหารจัดการภาครัฐ (PMQA) จาก ๗ หมวด เหลือเพียง ๔ หมวด เพื่อให้เกิดการปรับใช้เกณฑ์การประเมินให้เหมาะสมกับบริบทของฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษา โดยเกณฑ์การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาแบ่งออกเป็น ๔ หมวด ดังนี้

หมวดที่ ๑ การบริหารองค์กรที่ดี

หมวดที่ ๒ การบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษา

หมวดที่ ๓ การมีส่วนร่วมขององค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

หมวดที่ ๔ ผลสัมฤทธิ์ของงาน

หมวดที่ ๑ การบริหารองค์กรที่ดี เนื่องจากฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาเป็นหน่วยงานภายใต้โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาและโครงการชลประทาน ที่เป็นหน่วยงานในการแปลงนโยบาย และวิชาการไปสู่การปฏิบัติการ ดังนั้นในการตรวจประเมินถึงภาวะผู้นำของฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาจะพิจารณาถึงความสามารถในการกำหนดทิศทางของฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาในการแปลงนโยบายมาสู่บริบทของพื้นที่ โดยจะพิจารณาถึงการวางแผนยุทธศาสตร์ในการดำเนินงานและการพัฒนา การจัดบุคลากรและพัฒนาเพิ่มขีดความสามารถของบุคลากรให้มีสมรรถนะในการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสมและตรงกับการปฏิบัติงานในพื้นที่นอกจากนั้นจะพิจารณาการจัดเก็บรวบรวมองค์ความรู้และระบบฐานข้อมูลของฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาเพื่อใช้ในการดำเนินงานและการติดตามประเมินผลการดำเนินงานของฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาหลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการ ซึ่งผลรวมดังกล่าวที่ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาดำเนินการจะส่งผลทำให้โครงการฯ ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้

การจัดสภาพแวดล้อมการทำงาน มีดังนี้คือ ๑. การจัดสถานที่และสภาพแวดล้อมในการทำงาน ๒. การจัดทำแผนป้ายและข้อมูลในสถานที่ทำงาน ๓. การสร้างบรรยากาศในการทำงานในที่ทำงาน

การจัดทำระบบข้อมูล มีดังนี้คือ ๑. การรวบรวมและจัดทำฐานข้อมูลฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษา ๒. การกำหนดผู้รับผิดชอบในการป้อนข้อมูลและรอบระยะเวลาในการป้อนข้อมูล ๓. การสำรองข้อมูล (Backup) ความถี่และผู้รับผิดชอบ ๔. การป้องกันระบบฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์

การพัฒนาองค์กร มีดังนี้คือ ๑. การนำระบบเทคโนโลยีอุปกรณ์สิ่งอำนวยความสะดวกและเครื่องมือที่จำเป็นมาใช้ในการปฏิบัติงาน ๒.การจัดวางอัตรากำลังบุคลากรอย่างเหมาะสม ๓.การพัฒนาความสามารถของบุคลากรในการปฏิบัติงาน ๔.การรับฟังและตอบสนองความคิดเห็นจากผู้รับบริการ/ผู้ใช้น้ำ ๕.การสื่อสารและความสัมพันธ์ภายในหน่วยงาน ๖.การจัดสวัสดิการภายในหน่วยงาน ๗.การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนในพื้นที่

หมวดที่ ๒ การบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษา เป็นขั้นตอนในการปฏิบัติงานส่งน้ำ โดยเริ่มตั้งแต่ การวางแผนการส่งน้ำ โดยจะดูวิธีการของฝ่ายส่งน้ำในการวางแผนการส่งน้ำโดยประกอบด้วยขั้นตอนตั้งแต่การวางแผนการบริหารจัดการน้ำต้นทุน แผนการบริหารจัดการน้ำ และแผนการควบคุม เช่นการดู กระบวนการวางแผนการส่งน้ำ เช่น Rule Curve, Reservoir Operation Study ฯลฯ การตรวจสอบค่าสัมประสิทธิ์การชลประทาน การจัดทำปฏิทินการเพาะปลูกพืช (Cropping Calendar) การกำหนดพื้นที่เพาะปลูกพืช และแผนการบริหารจัดการน้ำ

หมวดที่ ๓ การมีส่วนร่วมขององค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เป็นการมองถึงผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษา ว่าฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาได้มีการให้ความสำคัญและการให้บริการเป็นไปในลักษณะใด การให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งจะมองถึงผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาโดยในหมวดนี้ได้มีการปรับปรุงให้เข้ากับบริบทของฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษา โดยเน้นไปที่เป้าหมายของโครงการฯ ว่าได้ดำเนินการดูแลผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษา ตามภารกิจการบริหารจัดการน้ำครบถ้วนตามวิธีการที่กำหนด เพื่อให้ผู้รับบริการจากฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาและโครงการฯ เกิดความพึงพอใจมากที่สุด โดยเกณฑ์การประเมินจะทำการตรวจสอบตั้งแต่การอำนวยความสะดวกในการติดต่อ ช่องทางในการติดต่อสื่อสาร การให้ข้อมูล ขั้นตอนหรือกระบวนการให้บริการ การมีปฏิสัมพันธ์และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การวัดความพึงพอใจและความไม่พึงพอใจของผู้รับบริการ เพื่อให้เกิดความประทับใจในการรับบริการ นอกจากนี้ยังสอบถามถึงการที่โครงการสร้างเครือข่ายจากพื้นที่เพื่อช่วยดำเนินการให้โครงการในการบริหารจัดการน้ำ และการแจ้งเตือนภัย เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานและความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานจริงของฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาและโครงการฯ ในพื้นที่หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมให้เกษตรกรมีความรู้สึกเป็นเจ้าของอาคารชลประทานและช่วยโครงการดูแลพื้นที่เสมือนการเป็นเจ้าของพื้นที่ของโครงการในการบริหารจัดการน้ำ

หมวดที่ ๔ ผลสัมฤทธิ์ของงาน เป็นหมวดที่วัดผลการดำเนินงานจากการปฏิบัติงานของฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษา โดยเกณฑ์ดังกล่าวจะตรวจสอบถึงผลสัมฤทธิ์ของฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาในแต่ละด้าน เพื่อใช้ในการติดตามผลการดำเนินงานของฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาในมิติต่างๆ แบ่งออกเป็น ๔ มิติ ได้แก่ มิติด้านประสิทธิผล มิติด้านคุณภาพการให้บริการ มิติด้านประสิทธิภาพของการปฏิบัติราชการ มิติด้านการพัฒนาองค์กร โดยใน ๔ มิติ นั้น ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาจะถูกประเมินผลการดำเนินงาน จากข้อ คำถามข้างต้นเพื่อนำมาคูณผลลัพธ์จากการดำเนินงานในเรื่องนั้นๆ เพื่อใช้ในการ

ตรวจสอบประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินงานของฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษา ว่าเป็นอย่างไร มีแนวโน้มในการดำเนินงานเป็นอย่างไร ถ้าดีขึ้นเรื่อยๆ แสดงว่าการดำเนินงานมีแนวทางที่ถูกต้อง ส่งผลทำให้มีผลสัมฤทธิ์ในเชิงบวก แต่ถ้าผลการดำเนินงานไม่ดีแนวโน้มผลการดำเนินงานลดลงหรือเท่าเดิมก็เป็นโอกาสในการปรับปรุงให้งานดังกล่าวดีขึ้น โดยกลับไปดูในกระบวนการให้บริการนั้นๆ ว่ามีจุดอ่อนหรือข้อผิดพลาดในเรื่องใด หรือยังไม่ได้ดำเนินการตามมาตรฐานการดำเนินงาน จะได้ใช้เป็นเครื่องมือหรือปรับปรุงวิธีการดำเนินงานในเรื่องนั้นๆ ให้ดีขึ้นเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ดี และสร้างความพึงพอใจให้กับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกณฑ์การประเมินการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาทั้ง ๔ หมวด ได้ประยุกต์รวมการปฏิบัติงานจริงในพื้นที่เข้ากับการประเมินผลตามเกณฑ์การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ (PMQA) เข้าด้วยกัน โดยได้มองในลักษณะของฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษา เป็นหน่วยงานที่รับนโยบายจากโครงการฯ ไปสู่การปฏิบัติ ตามมาตรฐานหรือแนวทางที่กรมฯ กำหนดเพื่อให้ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาได้สำรวจพฤติกรรมในการดำเนินงานว่าเป็นไปตามมาตรฐานการปฏิบัติงานในด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษา (Operation and Maintenance) ที่กรมฯ กำหนดไว้ครบถ้วนหรือไม่ โดยดูจากข้อกำหนดที่สำคัญที่โครงการฯ และฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษา ซึ่งการดำเนินงานควรจะต้องมีการปฏิบัติเป็นมาตรฐานเดียวกันในทุกฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาถ้าฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษามีความเหนือชั้นกว่ามาตรฐานที่กรมฯ กำหนดไว้ให้นำเสนอข้อมูล ทั้งนี้เพื่อตรวจหาจุดอ่อน จุดแข็ง และโอกาสในการปรับปรุงฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษา และโครงการฯ ที่ปฏิบัติอยู่ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้ผลตามที่กรมฯ กำหนดไว้^{๙๑}

จากแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ของนักวิชาการที่มีความสัมพันธ์ มีประเด็นที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปได้ดังตาราง

ตารางที่ ๒.๖ แสดงแนวคิดการบริหารจัดการน้ำ

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
เกษม จันท์แก้ว, (๒๕๓๑, หน้า ๑๑).	๑.วิธีการดำเนินการ ๒. การฟื้นฟูแหล่งเสื่อมโทรม
ปธาน สุวรรณมงคล, (๒๕๔๑, หน้า ๑๕).	๑. ประสิทธิภาพสูงสุด
กรมทรัพยากรน้ำ (๒๕๔๖, อัดสำเนา)	๑. จัดการทรัพยากรน้ำ
สถาบันดำรงราชานุภาพ สำนักงาน ปลัดกระทรวงมหาดไทย, (๒๕๔๒, หน้า ๗).	๑. ความเท่าเทียมกันของคนในสังคม ๒. จัดการทรัพยากรน้ำ
GWP-TAC, (2111, vol.4).	๑. การบริหารทรัพยากรน้ำแบบผสมผสาน

^{๙๑} กรมชลประทาน, เกณฑ์การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษา, (กรุงเทพมหานคร : กระทรวงเกษตรและสหกรณ์), ๒๕๔๖, (อัดสำเนา). หน้า ๓-๕.

ตารางที่ ๒.๖ แสดงแนวคิดการบริหารจัดการน้ำ (ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ธนาคารโลก, (๒๕๔๒, อัฒสานา).	๑. กระบวนการจัดการน้ำที่มองเป็นองค์รวม ๒. เกิดการใช้น้ำที่คุ้มค่า
Dyson, M., Bergkamp, G., and Scanlon อ้างถึงใน เสาวนีย์ วิจิตรโกสุม, (๒๕๕๑, หน้า ๑๑๒).	๑. โครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล
ประเวศ วสี, (๒๕๔๗, หน้า ๑๖).	๑. การพัฒนาที่ยั่งยืน
พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), (๒๕๔๔, หน้า ๕๕).	๑. หลักการพัฒนาที่ยั่งยืน
เสาวคนธ์ สุตสวาท (๒๕๔๗, เอกสารอัฒสานา), หน้า ๒๕.	๑. การพัฒนาที่อยู่บนพื้นฐานของความสมดุล
กิติชัย รัตนะ, (๒๕๔๙, หน้า ๒๙).	๑. การคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติ ๒. การพัฒนา
สมพันธ์ เตชะอธิก, (๒๕๔๗, หน้า ๑๑๖).	๑. การสร้างพลังต่อรองของสมาชิกในชุมชน
พระมหาสุทิตย์ อากาศโร (อบอุ้น), (๒๕๔๗, หน้า ๓-๔).	๑. ธรรมชาติความรู้และการจัดการ
ปาริชาติ วลัยเสถียร, (๒๕๔๓, หน้า ๖๓).	๑. การสร้างกลุ่ม ๒. การขยายเครือข่าย
กิติชัย รัตนะ และชาญชัย งามเจริญ, (๒๕๔๘, หน้า ๒๙).	๑. การฟื้นฟูระบบนิเวศต้นน้ำโดยชุมชนมีส่วนร่วม ๒. การฟื้นฟูฐานทรัพยากรดิน น้ำ
สุรพล พะยอมแย้ม, (๒๕๔๕, หน้า ๑๙๒).	๑. ส่งเสริมการปลูกหญ้าแฝกเพื่ออนุรักษ์ดินและน้ำ ๒. ปลูกป่าฟื้นฟูระบบนิเวศ
สหทัย วิเศษ และนิคม บุญเสริม, (๒๕๔๗, หน้า ๔๘).	๑. การเสริมสร้างศักยภาพการเรียนรู้ของชุมชนใน การอนุรักษ์ต้นน้ำ
จิรพรรณ กาญจนะจิตรา, (๒๕๔๕, หน้า ๑๗).	๑. การจัดทำแผนปฏิบัติการเชิงพื้นที่
โกวิท พวงงาม, (๒๕๔๖, หน้า ๔๕).	๑. บริบทของชุมชน ๒. แบบมีส่วนร่วมไปประยุกต์ใช้ในการทำงาน ระดับพื้นที่
บุญเลิศ ไพรินทร์, (๒๕๓๘, หน้า ๗๕).	๑. แบบมีส่วนร่วมในการทำงานระดับพื้นที่ ๒. รูปแบบการจัดการชุมชนบนพื้นที่ต้นน้ำ
วันชัย วัฒนศัพท์, (๒๕๔๗, หน้า ๒๘).	๑. กำหนดนโยบาย ๒. วัฒนธรรมและจารีตชุมชน

ตารางที่ ๒.๖ แสดงแนวคิดการบริหารจัดการน้ำ (ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
พระไพโรธเรศน์ จิตตพุนโต, (๒๕๕๕, หน้า ๑๑).	๑. แบบบูรณาการในพื้นที่จังหวัด ๒. การดำเนินแผนงาน ๓. การบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืน ๔. เสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน
ดิเรก ถึงฝั่ง, (๒๕๔๙, หน้า ๔๓-๔๔).	๑. สาเหตุการเกิดปัญหาอุทกภัย ๒. ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง
พระสมบุรณ์ ปุณณปญโญ(พุ่มจันทร์), (๒๕๕๔, หน้า ๒๗).	การจัดการและการพัฒนาแหล่งน้ำ
ชูศักดิ์ วิทยาภัก, (๒๕๔๓, หน้า ๑๑).	๑. การจัดนิเวศวิทยาของชุมชนท้องถิ่น
ปราโมทย์ ไม้กลัด, (๒๕๒๕, หน้า ๑๗).	๑. แก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำ ๒. แก้ปัญหาน้ำท่วม ๓. การบำบัดน้ำเสีย
กรมส่งเสริมการเกษตร, (๒๕๕๘, หน้า ๒๐).	๑. ป้องกันปัญหาที่เกิดจากทรัพยากรน้ำ ๒. จัดการป่าต้นน้ำ ๓. การสร้างอ่างหรือเขื่อน
พงศธร โสภากพันธุ์ และคณะ, (๒๕๕๗, หน้า ๔๗).	จัดระบบการควบคุมการใช้น้ำ
ปราโมทย์ ไม้กลัด, (๒๕๔๑, หน้า ๔๑)	๑. การจัดสรรน้ำให้มีประสิทธิภาพ ๒. การอนุรักษ์แหล่งน้ำในลุ่มน้ำ ๓. การแก้ไขปัญหาน้ำท่วม ๔. การควบคุมคุณภาพน้ำ
กรมส่งเสริมการเกษตร, (๒๕๓๗, หน้า ๒๗).	๑. การกักเก็บน้ำ ๒. การส่งน้ำเพื่อการเพาะปลูก ๓. การระบายน้ำ
กระทรวงมหาดไทย, (๒๕๕๓, หน้า ๒๕).	๑. แก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำ ๒. แก้ปัญหาน้ำท่วม ๓. การบำบัดน้ำเสีย

๒.๓ หลักพุทธวิธีการบริหารจัดการน้ำ

แนวคิดการบริหารจัดการและหลักพุทธวิธีที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำ เป็นการประยุกต์ใช้หลักพุทธวิธี คือ การใช้หลักพุทธวิธีทางพระพุทธศาสนา ที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมมาพุทธเจ้าได้เคยแสดงไว้ ที่ปรากฏหลักฐานอยู่ในคัมภีร์พระไตรปิฎกที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับบริหารจัดการน้ำอันจะส่งผลให้เกิดรูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธี ซึ่งมีประเด็นน่าสนใจดังนี้

จากพุทธประวัติพบว่า พระพุทธเจ้ามีพระชนม์ชีพสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับธรรมชาติตั้งแต่เริ่มต้น จนถึงวาระสุดท้ายแห่งชนม์ชีพ ได้ประสูติ ณ ลุมพินีวันอุทยาน มีแม่ไม้ที่ร่มรื่นตรัสรู้พระสัมมาสัมโพธิญาณ ภายใต้ต้นโพธิ์ริมฝั่งแม่น้ำเนรัญชรา และดับขันธปรินิพพาน ณ ป่าสาละวัน เมืองกุสินารา พระพุทธองค์ทรงประทับอยู่ตามราวป่าและภูเขา เป็นเวลา ๔๕ พรรษา^{๙๒} ในพระไตรปิฎก มีตัวอย่าง การก่อสร้างกรรมแห่งน้ำโดยประยูรญาติทั้งสองฝ่ายของพระพุทธองค์^{๙๓} และเรื่องราวหนึ่งที่มีความรุนแรงยิ่งก็คือ การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ และเผ่าพันธุ์นั้นก็คือ ศากยวงศ์ ซึ่งเป็นวงศ์ของพระพุทธเจ้าเมื่อครั้งก่อนตรัสรู้ ที่สำคัญการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์นั้นมาจากความแค้นเคืองของ “วิชุกทกะ” พระญาติองค์หนึ่ง ซึ่งความแค้นเคืองนี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงความรุนแรงในระดับปัจเจก ที่เชื่อมโยงไปถึงระดับโครงสร้างของสังคมได้เป็นอย่างดี

วิเคราะห์ถึงสาเหตุแห่งความรุนแรงนั้น และได้ศึกษาถึงแนวทางยุติความรุนแรงที่พระพุทธองค์ได้ทรงใช้ “พุทธวิธี” การเจรจา การลำดับความสัมพันธ์ในเชิงสายเลือด พระพุทธเจ้าในฐานะที่เป็น “พระญาติ” ของคู่ขัดแย้งทั้งสองฝ่าย(วิชุกทกะ-ศากยวงศ์) การใช้ธรรมยาตรา “ขวาง” การใช้สัญลักษณ์ “ร่มไม้ไผ่เงา” การให้สติซึ่งทำให้ทราบว่าด้วยพุทธวิธีใดที่สามารถระงับยับยั้งความรุนแรงนั้นได้ และมีปัจจัยใดที่สนับสนุนให้ความรุนแรงนั้นสามารถยุติลงได้หรือไม่ จนกลายเป็นโศกนาฏกรรมเชิงเผ่าพันธุ์ของมนุษยชาติหนึ่งที่ปรากฏมีในหน้าประวัติศาสตร์

ผู้วิจัยกล่าวได้ว่า พุทธวิธีการเจรจาที่เป็นประเด็นที่น่าสนใจนำมาใช้การบริหารจัดการน้ำ ดังที่ปรากฏถึงความรุนแรง สาเหตุและเหตุการณ์ความขัดแย้ง จากการศึกษาการบริหารจัดการน้ำ ประเด็นความขัดแย้ง พระองค์ ที่น่าสนใจการสอนในลักษณะนี้ของพระองค์ เป็นการนำเนื้อหาที่มีอยู่มาทำการตีความ โดยอาศัยข้อมูลที่มีอยู่ตามสถานการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้น แล้วนำเข้าสู่หลักการที่ถูกต้อง ในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะ หลักการสอน วิธีสอนธรรม และเทคนิควิธีสอนธรรมของพระพุทธองค์ในการห้ามญาติทะเลาะกันแย่งน้ำเข้านาปัจจุบันการแย่งน้ำนาของชาวไทยก็ยังมียุทธวิธีอยู่มากเมื่อถึงฤดูฝนก็เปิดเข้านาคนอื่นเป็นเหตุทะเลาะวิวาทกันก็มากแม้กระทั่งผู้บริหารน้ำก็แย่งงบประมาณแผ่นดินซึ่งเป็นผลประโยชน์ของประเทศแต่ไม่มีคนมาห้ามต่างจากสมัยพุทธกาลยังดีที่มีพระพุทธเจ้าทรงห้ามด้วยพุทธวิธีของพระองค์ กล่าวคือ

๑. หลักหรือกลวิธีในการสอน หมายถึง หลักการสอนทั่วไป ที่ทรงเน้น มีอยู่ ๔ ประการ ดังนี้

- ๑.๑ แจ่มแจ้ง (Clear) อธิบายแจ่มแจ้งดูนำมาวางให้ตรงหน้า (สันทัสสนา)
- ๑.๒ จูงใจ (Persuasive) พูดจูงใจอยากปฏิบัติตามที่สอน (สมาทปนา)
- ๑.๓ อาจหาญ (Encouraging) ทำให้ผู้ฟังเกิดความกล้าหาญ มั่นใจที่จะปฏิบัติตาม (สมุตเตตชนา)
- ๑.๔ ไร่เรียง (Meaningful) ให้ผู้ฟังเกิดฉันทะในการฟัง สนุกสนานไปกับการสอน ไม่เบื่อ (สัมปหังสา)

^{๙๒} ที.ม.(ไทย) ๑๐/๒๖๕/๒๑๗.

^{๙๓} พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, การไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทตามแนวทางพระพุทธศาสนา, หน้า ๑๑๙-๑๒๔.

๒. ทรงทำตนให้เป็นตัวอย่าง ในแง่การสอนอาจแบ่งได้เป็น ๒ อย่าง คือ

๒.๑ สาธิตให้ดูหรือทำให้ดู ดังเมื่อครั้งพระองค์ทรงสั่งให้พระอานนทผสมน้ำอุ่น แล้วทรงใช้ผ้าชุบน้ำอุ่นเช็ดร่างกายของพระภิกษุรูปหนึ่งที่ป่วยด้วยโรคพุพอง มีหนองไหลเยิ้ม ไม่มีเพื่อนภิกษุดูแล ทรงทำให้ดูเป็นตัวอย่างแล้วตรัสสอนว่า “พวกเธอมาบวชในศาสนาของตถาคต ไม่มีพ่อไม่มีแม่ เมื่อพวกเขาไม่ดูแลกันเองในยามป่วยไข้ แล้วใครจะดูแล”

๒.๒ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างพระพุทธร่องค์ทรงเป็นผู้ที่ปฏิบัติพระองค์ให้เป็นแบบอย่างที่ดี จึงได้รับการยกย่องว่า เป็นพระบรมครู เป็นศาสดาเอกในโลก

๒.๓ ทรงเลือกใช้คำให้เหมาะสม คำศัพท์ที่คนสมัยนั้นใช้อยู่แล้ว เช่น คำว่าพราหมณ์ ภิกษุ เทพ เป็นต้น พระองค์ทรงนำเอามาใช้สอนธรรม แต่ให้ความหมายใหม่ วิธีนี้ทำให้ผู้ฟังให้ความสนใจและเข้าใจได้ง่ายเพราะได้เทียบเคียงกับความหมายเดิมครั้งหนึ่งพราหมณ์คนหนึ่งมาชวนให้พระพุทธรเจ้าไปอาบน้ำ อ้างว่าอาบน้ำในท่าศักดิ์สิทธิ์แล้วจะหมดบาปได้ขึ้นสวรรค์ พระองค์ทรงแย้งว่า ถ้าความบริสุทธิ์มีได้ด้วยน้ำมนุษย์ก็บริสุทธิ์สูงๆ หอย ปู ปลาไม่ได้ เพราะสัตว์เหล่านั้นอาบน้ำอยู่ตลอดเวลา ครั้นพราหมณ์ถามว่า พระองค์ไม่สรรเสริญการอาบน้ำหรือ พระองค์ตอบว่าสรรเสริญแล้ว ทรงให้ความหมายของการอาบน้ำใหม่ว่า เป็นการอาบกาย วาจา ใจ ด้วยศีล สมาธิ ปัญญา^{๙๔} คือ ความเป็นพระพุทธรเจ้าท่านจะต้องทำหน้าที่หลายอย่าง ก็คือหน้าที่ในความสงเคราะห์ ตัวเองก่อนจะไปสงเคราะห์คนอื่น ก็คือต้องสงเคราะห์ตนเองก่อนคือทำตัวเองให้รู้แจ้งเห็นจริงจนบรรลุเป็นพระพุทธรเจ้าเสียก่อน จากนั้นพระพุทธรเจ้าก็จะทำการสงเคราะห์ญาติถจรรย์และทำการสงเคราะห์ญาติคนใกล้ชิดสายบุคคลในสายเลือดเดียวกันแล้ว จากนั้นพระพุทธรเจ้าก็ทำหน้าที่โลกถจรรย์เพื่อสงเคราะห์ชาวโลกแต่ถ้าเราสังเกตในพุทธประวัติเราจะเห็นได้เลยว่ากว่าที่พระพุทธรเจ้าจะเสด็จมากรุงกบิลพัสดุ์พระราชบิดาได้ส่งทูตไปหลายครั้งดูก็เหมือนว่าพระพุทธรเจ้าจะเล่นตัวทำไม่ญาติแท้ๆ ของพระองค์ก็ไม่ยอมมาสงเคราะห์พระญาติสักที แต่ไปสงเคราะห์อื่นมากมาย พอบรรลุเสร็จแล้วก็จะไปโปรดอาจารย์ทั้งสอง แต่อาจารย์ทั้งสองก็ได้สิ้นไปแล้วเทศน์โปรดไม่ได้ ก็จึงได้ไปเทศน์โปรดปัญจวัคีย์ทั้งห้า เทศน์โปรดพระเจ้าพิมพิสาร ดาบสสามพี่น้อง รวมถึงผู้คนอื่น ๆ มากมายทรงเทศน์โปรดคนอื่นมากมายแทนที่จะสงเคราะห์ญาติเสียก่อนแต่ก็ไม่เลย ที่เป็นเช่นนี้ก็คือ พระพุทธรเจ้าจะทรงเล็งเห็นความเหมาะสมมากกว่า ความเหมาะสมว่าคนนั้นสมควรที่จะได้รับฟังธรรมะหรือไม่ คือเราเป็นครูดิจะสอนอะไรเรื่อยเปื่อยก็ได้ เราต้องดูความพร้อมของลูกศิษย์ด้วย เหมือนดังการสอนของอาจารย์มหาวิทยาลัยที่เขาจัดให้มีการสอนชั่วโมง หรือสองชั่วโมงก็จะสอนเต็มไม่ได้เราต้องดูความพร้อมของนิสิตว่าพร้อมหรือไม่ ให้ดูจังหวะเสียก่อนถ้าพบว่ามีสิ่งง่วงนอนก็ต้องทำให้ขำก่อนทำให้หายง่วงเสียก่อนการสอนจะมุ่งแต่สอนอย่างเดียวคนที่ไม่รับก็แย่ ก็เหมือนดังฝนที่ตกลงมาหนักขนาดไหนตุ้มที่ตั้งอยู่กลางแจ้งแต่ปิดฝาไว้ก็หมดค่าไม่มีค่าไม่เกิดประโยชน์อะไรดังเราพูดไปก็เหนื่อยเปล่า พระพุทธรเจ้าก็เช่นกัน

^{๙๔} อธิปไตย ภิกษุญาณุฎฐกานต์, วิธีการสอนของพระพุทธรเจ้า, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี นครราชสีมา ๒๕๕๒, (อัสสัมชัญ), หน้า ๕๖.

สังคหวัตถุ ๔ ประการในการบริหารจัดการน้ำ น้ำใช้สำหรับประสานสิ่งต่างๆ ให้เข้ากัน
 อย่าง เช่น ในการสร้างบ้านหรือตึกก่อนที่จะเป็นตึกหรือบ้านขึ้นมาได้นั้น ก็เพราะใช้น้ำประสานสิ่ง
 ต่างๆ เช่นอิฐ หิน ปูน ทรายให้เข้ากัน ถ้าไม่มีน้ำเสียแล้ว ตึกก็สร้างขึ้นมาไม่ได้ ศาสนาทำหน้าที่
 คล้ายๆ กับน้ำตรงที่ศาสนาช่วยประสานผู้คนจากครอบครัวและประเทศต่างๆ ให้อยู่ร่วมกันได้
 มนุษย์จะสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขก็ต้องประกอบด้วยธรรม คือ สังคหวัตถุ ๔ ประการ คือ
 โอบอ้อมอารี วจีไพเราะ สงเคราะห์ประชาชน ทำตนเสมอต้นเสมอปลาย (ทาน ปิยวาจา อตถจริยา
 และสมานัตตตา)^{๙๕} น้ำในพระธรรมวินัยของพระอรียเจ้าที่เป็นความเห็นถูกก็อย่างหนึ่ง น้ำตามความ
 เข้าใจของปุถุชนผู้ไม่ได้สติ ไม่ได้ฟังอีกอย่างหนึ่ง พระพุทธองค์ทรงแสดงความจริงที่เป็นสัจจะให้ผู้ที่มี
 ความเห็นผิด ได้มีความเห็นถูกในความเข้าใจเรื่องการละกิเลส การดับกิเลสว่าน้ำไม่ใช่เหตุให้ละกิเลส
 ได้ หากเธอจะอาบน้ำเพื่อละกิเลส เธอจงอาบน้ำนี้ซึ่งสามารถละกิเลสได้ น้ำที่พระองค์ทรงแสดงจึง
 ไม่ใช่สิ่งที่เราเข้าใจกัน แต่เป็นน้ำคืออริยมรรคที่มีความเห็นถูกเป็นหัวหน้า ให้เข้าใจความจริงในขณะนี้
 ว่าเป็นธรรมที่ไม่เที่ยงและไม่ใช่เรา นี่คือน้ำในพระธรรมวินัยที่จะชำระล้างกิเลสที่สะสมมาที่เป็นความ
 ไม่รู้ ไม่รู้ว่าเป็นธรรมไม่ใช่เราปัญญาเท่านั้นเป็นปฏิปักษ์ต่อกิเลส ไม่ใช่สิ่งที่ชำระล้างกิเลสได้^{๙๖}

พระพุทธศาสนามีทำที่ต่อการอนุรักษ์แหล่งน้ำ ถ้าใครทำให้น้ำเสีย คือทำลายคุณภาพของ
 น้ำ ถือว่าเป็นบาปอย่างยิ่ง เพราะสรรพสัตว์ที่อาศัยน้ำนั้น หากขาดน้ำก็จะถึงจุดจบ ในขุททกนิกาย
 เปตวัตถุ ระบุไว้ว่า “หากบุคคลทำลายสระน้ำ บ่อน้ำ สวน ศาลาน้ำ หรือสะพาน ย่อมเกิดเป็นเปรต
 เปลือยกาย และน่าเกลียดน่าชัง ดุจเดียวกับเศรษฐีธนนบาล”

ปัญหาที่สำคัญในปัจจุบันคือคุณภาพน้ำได้ถูกทำให้เสื่อมโทรมลงจนไม่สามารถใช้ประโยชน์
 ได้เท่าที่ควร คนส่วนใหญ่ไม่ตระหนักถึงความจำเป็นในการดูแลรักษาคุณภาพน้ำของแหล่งน้ำ
 ธรรมชาติไว้ เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์ได้เต็มที่ กลับใช้แหล่งน้ำธรรมชาติเป็นที่ระบายสิ่งสกปรก
 ทั้งหลายอย่างไม่สนใจต่อผลเสียที่จะเกิดขึ้นทั้งแก่คนรุ่นปัจจุบันและรุ่นต่อไป

จึงควรสร้างจิตสำนึกเอาใจใส่ต่อการรักษาน้ำให้สะอาด ไม่ว่าจะเป็น้ำในแม่น้ำลำคลอง
 หรือบ่อน้ำก็ตาม แหล่งน้ำมีเพื่อให้สาธารณชนได้ใช้ทั้งอุปโภคและบริโภค แต่ทุกคนจำเป็นต้องใช้น้ำ
 ด้วยความระมัดระวัง โดยมีจิตใจห่วงหาอาทรต่อสาธารณชน เพื่อว่าคนอื่นๆ ต่อจากเขาจะสามารถใช้
 น้ำโดยมีความสะอาดในระดับเดียวกันกับที่ตนเองใช้มาก่อน^{๙๗}

จากการศึกษาในเสขียวัตถุ ปกิณณกะ (หมวดเบ็ดเตล็ด) พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติสิกขาบท
 ห้ามไม่ให้ภิกษุถ่ายอุจจาระ ปัสสาวะ หรือบ้วนน้ำลายลงในน้ำปัจจุบัน คนส่วนมากจะขาดจิตสำนึกใน
 เรื่องความรับผิดชอบต่อน้ำ มีนิสัยมักง่ายชอบทิ้งขยะตามใจชอบ แม้แต่โรงงานอุตสาหกรรมด้วย โดย
 ไม่สนใจว่า อนาคตข้างหน้าจะเป็นอย่างไรดังกล่าวไว้บทสรุปเรื่องภิกษุ

บทสรุปเรื่องภิกษุผู้เป็นไข้สมัยนั้น พวกภิกษุผู้เป็นไข้ยาเกรงอยู่ที่จะถ่ายอุจจาระบ้าง
 ปัสสาวะบ้าง บ้วนน้ำลายบ้าง ลงในน้ำ จึงนำเรื่องนี้ไปกราบทูลพระผู้มีพระภาคให้ทรงทราบทรง
 อนุญาตภิกษุผู้เป็นไข้ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงแสดงธรรมีกถาเพราะเรื่องนี้เป็นต้นเหตุ แล้วรับสั่ง

^{๙๕} พระมหาภาสกรณ ปิโยภาโส, บทบาทของน้ำในพระพุทธศาสนาบรรยายธรรม ณ ตึก
 สหประชาชาติ, ๒๕๔๙. หน้า ๒๘.

^{๙๖} ม.อ. (ไทย) ๑/๙๘/๔๖๔.

^{๙๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๔.

กับภิกษุทั้งหลายว่า “ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ภิกษุผู้เป็นไข้ถ่ายอุจจาระบ้าง ปัสสาวะบ้าง บ้วนน้ำลายบ้าง ลงในน้ำได้” แล้วจึงรับสั่งให้ภิกษุทั้งหลายยกสิกขาบทนี้ขึ้นแสดงดังนี้พระอนุบัญญัติพึงทำความสำเหนียกว่า เราไม่เป็นไข้ จักไม่ถ่ายอุจจาระ ปัสสาวะ หรือบ้วนน้ำลายลงในน้ำเรื่องภิกษุผู้เป็นไข้ สิกขาบทวิภังค์ภิกษุไม่เป็นไข้ ไม่พึงถ่ายอุจจาระ ปัสสาวะ หรือบ้วนน้ำลายลงในน้ำภิกษุใดไม่เอื้อเพื่อ ไม่เป็นไข้ ถ่ายอุจจาระ ปัสสาวะ หรือบ้วนน้ำลายลงในน้ำต้องอาบัติทุกกฏ

ในพระสูตรที่ชื่อว่า “กฏทนต์สูตร” หรือสูตรว่าด้วยเศรษฐศาสตร์การเมือง^{๙๘} เมื่อพระพุทธเจ้าทรงเสด็จจาริกไปแคว้นมคธ พร้อมภิกษุ ๕๐๐ รูป พระองค์เสด็จถึงหมู่บ้านชาลุมัต ทรงประทับในสวนอัมพลัญฐิกา ใกล้หมู่บ้านชาลุมัต ซึ่งมีพราหมณ์กฏทนต์ปะกครองหมู่บ้าน ซึ่งหมู่บ้านแห่งนี้เป็นที่อุดมสมบูรณ์พร้อมไปด้วยประชากร, สัตว์เลี้ยง, พืชพันธุ์ธัญญาหาร, น้ำ, หญ้า ซึ่งเป็นพรหมไทย ที่พระเจ้าพิมพิสารทรงพระราชทานปูนบำเหน็จให้ เมื่อชาวบ้านได้ทราบข่าวการเสด็จมาครั้งนี้จึงได้พากันเข้าเฝ้าเวลานั้นพราหมณ์กฏทนต์กำลังเตรียมการบูชามหาโยถุ ก็ได้เข้าเฝ้าพร้อมกับชาวบ้านด้วยจุดประสงค์เพื่อต้องการทูลถามถึงยัญสมบัติ ๓ ประการ องค์ประกอบ ๑๖ ซึ่งตนยังไม่รู้ชัด พระพุทธเจ้าตรัสว่า พราหมณ์ เรื่องเคยมีมาแล้ว พระเจ้ามหาวิชิตราชทรงเป็นผู้มั่งคั่ง มีทรัพย์มาก มีโอกาสมาก มีพืชพันธุ์ธัญญาหารเต็มท้องพระคลัง วันหนึ่งทรงดำริที่จะทำการบูชามหาโยถุ พราหมณ์ปุโรหิต(โพธิสัตว์) จึงกราบทูลว่า บ้านเมืองของพระองค์ยังมีเสี้ยนหนาม มีการเบียดเบียน โจรยังปล้นบ้าน ปล้นนิคม ปล้นเมืองหลวง ดักจี้ในทางเปลี่ยว ถ้าพระองค์จะทรงปราบปรามด้วยการประหารจองจำ ปรับไหม ตำหนิโทษ หรือเนรเทศ จะมีโจรกลับเข้ามาเบียดเบียนบ้านเมืองของพระองค์ในภายหลังได้ ดังนั้นพระองค์ควรปรับวิธีการใหม่ (กลยุทธ์ใหม่) คือ

๑. ควรพระราชทานพืชพันธุ์และอาหารให้แก่เกษตรกร
๒. ควรพระราชทานต้นทุนให้แก่ผู้ทำพาณิชย์กรรม
๓. ควรพระราชทานอาหารและเงินเดือนแก่ข้าราชการ

เมื่อทรงทำอย่างนี้แล้วพลเมืองจักชวนชวายเป็นหน้าที่การงานของตน ไม่พากันเบียดเบียนบ้านเมืองของพระองค์ และจักมีกองพระราชทรัพย์อย่างยิ่งใหญ่ บ้านเมืองก็จะอยู่ร่มเย็น ไม่มีเสี้ยนหนาม ไม่มีการเบียดเบียน ประชาชนจะชื่นชมยินดีต่อกัน มีความสุขกับครอบครัว อยู่อย่างไม่ต้องปิดประตูบ้าน ได้เสนอแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน (R and D) พราหมณ์ปุโรหิต ได้แสดงวิสัยทัศน์ในการเสนอแนวทางในการพัฒนาบ้านเมืองให้มีความเจริญก้าวหน้า และเกิดสันติสุขอย่างยั่งยืน โดยปฏิวัติความคิดที่จะทำลายล้างอาชญากร มาเป็นการส่งเสริมอาชีพหรือที่เรียกว่าเศรษฐศาสตร์การเมือง (Political Economics) ให้กับผู้คนในภายใต้การปกครองซึ่งวิธีการดังกล่าวนี้มีการสำรวจข้อมูลในเชิงของการวิจัย (Research) และนำมาพัฒนา (Development) บ้านเมืองให้เกิดผลในเชิงรูปธรรมมากยิ่งขึ้น^{๙๙} พราหมณ์ปุโรหิต จึงเสนอแนวทางในการแก้ปัญหาแบบเบ็ดเสร็จเด็ดขาดอีก ๓ ประการ คือ ให้แจกพันธุ์พืชอาหารให้กับพลเมือง, ให้แจกทุนในการค้าขาย, และให้เงินเดือนแก่ข้าราชการซึ่งจะเห็นได้ว่าการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ย่อมผูกพันกันอย่างชัดเจน กล่าวคือ ด้านการเมือง เมื่อผู้นำต้องการให้เกิดความผาสุก หรือการกินดีอยู่ดีของปวงชน ต้องวางนโยบาย คือ กำหนดทิศทางโดยเน้นเศรษฐกิจเป็นตัวนำด้านเศรษฐกิจ แม้จะไม่ใช่เป้าหมายอันสูงสุดแต่ก็เป็นปัจจัยเกื้อหนุนมิใช่น้อยที่จะ

^{๙๘} ที. สี. (ไทย) ๙ / ๓๒๓-๓๕๘ / ๑๒๕-๑๕๐.

^{๙๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๔.

ผลักดันคนให้ก้าวเดินได้ พราหมณ์ปุโรหิต จึงได้แนะนำกลยุทธ์และวิธีการในการกำจัดเสี้ยนหนามแบบ ถอนรากถอนโคนเอาไว้เป็นหลักการอีก ดังนี้

๑. ขอให้พระองค์พระราชทานพันธุ์พืชและอาหารให้แก่พลเมืองผู้ชะมัดเข้มนใน เกษตรกรรมและการเลี้ยงปศุสัตว์ในบ้านเมืองของพระองค์

๒. ขอให้พระองค์พระราชทานด้านทุนให้แก่พลเมืองผู้ชะมัดเข้มนในพาณิชย์กรรมใน บ้านเมืองของพระองค์

๓. ขอให้พระองค์พระราชทานอาหารและเงินเดือนแก่ข้าราชการที่ยันชั้นแข็งในบ้านเมือง ของพระองค์

ผลของการพัฒนา ถ้าทำได้ดังนี้แล้วย่อมจะก่อให้เกิดประโยชน์นานับประการต่อประชาชนผู้อยู่ ใต้การปกครอง และรัฐบาลที่จะได้รับผลกลับย้อนคืนมาในรูปแบบอื่น ๆ อีก ๗ ประการ คือ ๑) ประชาชนจะขยัน (อุตสาหกรรม) ๒) ไม่เป็นโจร ปล้นชิงทรัพย์, ลักขโมย ๓) เก็บภาษีอากรได้มาก ขึ้น ๔) สังคมจะสงบสุข ๕) ประชาชนจะมีความสามัคคี ๖) ครอบครัวจะไม่แตกแยก ๗) ดำเนินชีวิต อยู่ได้อย่างปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

ดังที่ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสถึงเบื้องต้นของการเจริญสติแก่ภิกษุปรากฏในคัมภีร์ พระไตรปิฎกหลายแห่ง ดังนี้“ภิกษุในธรรมวินัยนี้ เราควรหลีกออกจากหมู่ไปอยู่ผู้เดียว เธอใช้สอย เสนาสนะอันสงัดคือ ป่า โคนไม้ ภูเขา ซอกเขา ถ้ำ ป่าช้า ป่าทึบ ที่กลางแจ้ง ลอมฟาง ที่สงัดมีเสี้ยน น้อย มีเสี้ยนอีกทีก็น้อย ไม่มีคนสัญจรไปมา ไม่มีคนพลุกพล่าน เหมาะเป็นที่หลีกเร้น เธอไปสู่อุทฺถัมภ์ ไปสู่อุทฺถัมภ์ หรือไปสู่อุทฺถัมภ์ที่ตั้งขัณฑสมาธิ ตั้งกายตรง ดำรงสติไว้เฉพาะหน้า”^{๑๐๐}“ภิกษุผู้นั้น อาศัยเสนาสนะที่สงัด เช่น ป่า โคนไม้ ภูเขา ซอกเขา ถ้ำ ป่าช้า ดงที่แจ้ง กองฟาง ที่สงัดมีเสี้ยนน้อย มีเสี้ยนอีกทีก็น้อย ไม่มีคนสัญจรไปมา ไม่มีคนพลุกพล่าน เหมาะเป็นที่หลีกเร้น ภิกษุผู้นั้นอยู่ป่า อยู่โคน ไม้ หรืออยู่เรือนว่าง นั่งคู้บัลลังก์ ตั้งกายตรงดำรงสติมั่นมุ่งเฉพาะกัมมัฏฐาน”^{๑๐๑}“ภิกษุผู้นั้นยอมเข้าสู่ เสนาสนะอันสงัด เช่น ป่า โคนไม้ ภูเขา ซอกเขา ถ้ำ ป่าช้า ป่าทึบกลางแจ้ง ลอมฟาง เธออยู่ป่า อยู่โคนไม้ หรืออยู่เรือนว่าง นั่งคู้บัลลังก์ ตั้งกายให้ตรงดำรงสติให้มั่น”^{๑๐๒} ตรัสถึงมหาโควินทพราหมณ์สนทนา กล่าวสอบถามความเข้าใจถึง “เป็นผู้อยู่ผู้เดียว” กับสุนันทกุมารพรหม ว่า คือ “บุคคลบางคนในโลกนี้ อาศัยเสนาสนะอันสงัด คือ ป่า โคนไม้ ภูเขา ซอกเขา ถ้ำ ป่าช้า ป่าทึบ ที่แจ้ง และลอมฟาง”^{๑๐๓} จาก พระพุทธพจน์ดังกล่าว สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสบอกการใช้สอยเสนาสนะอันสงัด อันได้แก่ ป่า โคนไม้ หรือเรือนว่าง มีซอกเขา ถ้ำในภูเขา ป่าช้า ป่าละเมาะ ที่โล่งแจ้ง ลอมฟางที่สงัดมีเสี้ยนน้อย มีเสี้ยนอีกทีก็น้อย ไม่มีคนสัญจรไปมา ไม่มีคนพลุกพล่าน ว่าเหมาะเป็นที่หลีกเร้น เป็นสถานที่ปฏิบัติธรรม และมีปรากฏว่า “ในพรรษาที่ ๓ ขณะประทับจำพรรษา ณ เวฬุวันวิหาร กรุงราชคฤห์ เศรษฐีกรุง ราชคฤห์เลื่อมใสศรัทธาในภิกษุผู้สมบูรณ์ด้วยอริยาบถ จึงได้ทูลขออนุญาตสร้างเสนาสนะถวาย จึงทรง อนุญาตเสนาสนะ ๕ ชนิด ได้แก่ วิหาร เรือนมุงแถบเดียวเรือนชั้น เรือนโล้น และถ้ำที่สร้างขึ้น

^{๑๐๐} วิ.อ.(ไทย) ๑/๑๖๕/๔๔๕

^{๑๐๑} อง.นวก. (ไทย) ๒๓/๔๐/๕๒๑.

^{๑๐๒} อภิ.วิ.(ไทย) ๓๕/๕๐๘/๓๘๕.

^{๑๐๓} อภิ.ปุ. (ไทย) ๓๖/๑๙๘/๒๒๓.

^{๑๐๔} ที.ม.(ไทย)๑๐/๓๒๐/๒๔๘.

ทรงอนุโมทนาด้วยพระคาถาเหล่านี้ว่า “วิหารย่อมป้องกันความหนาวร้อนและสัตว์ร้าย นอกจากนั้น ยังป้องกันงู ยุงและฝนในคราวหนาวเย็น นอกจากนั้น ยังป้องกันลมและแดดอันร้อนจัดที่เกิดขึ้น การถวายวิหารแก่สงฆ์เพื่อหลีกเร้นอยู่ เพื่อความสุขเพื่อเพ่งพินิจ และเพื่อเห็นแจ้งพระพุทธเจ้าทั้งหลาย ทรงสรรเสริญว่าเป็นทานอันเลิศ”^{๑๐๕} ดังนั้น เสนาสนะอันสงัด และเสนาสนะ ๕ ที่มีผู้สร้าง ถวาย จึงนับได้ว่า เป็นสถานที่เพื่อหลีกเร้นอยู่ เพื่อความสุข เพื่อเพ่งพินิจ และเพื่อเห็นแจ้ง กล่าวคือ เพื่อปฏิบัติธรรมนั่นเองขณะเจริญสติควรอยู่ในสภาพเช่นไรจึงจะทำให้การปฏิบัติธรรมมีความเจริญก้าวหน้า มีกล่าวไว้ในพระไตรปิฎก “ภิกษุทั้งหลาย มีสมัยที่จิตตั้งมั่นอยู่ภายใน สงบนิ่งอยู่ มีภาวะที่จิตเป็นหนึ่งผุดขึ้นตั้งมั่นอยู่ สมาธินั้นเป็นธรรม สงบ ประณีต ได้รับความสงบระงับถึงภาวะที่จิตเป็นหนึ่งผุดขึ้น ไม่มีการข่มห้ามกิเลสด้วยธรรมเครื่องปรุงแต่ง และภิกษุนั้นจะโน้มจิตไปเพื่อทำให้แจ้งด้วย ปัญญาอันยิ่ง ซึ่งธรรมที่ควรทำให้แจ้งด้วยปัญญาอันยิ่งใด ๆ เมื่อมีเหตุแห่งสติ เธอย่อมบรรลุความเป็นผู้เหมาะสมที่จะประจักษ์ชัดในธรรมนั้น ๆ”^{๑๐๖} จากพระพุทธพจน์ดังกล่าว พระอรรถกถาจารย์ ได้กล่าวอธิบาย “สมัย” ไว้หมายถึง กาลที่ได้รับสัปปายะ ความเหมาะสม ๕ ประการ คือ ๑. อุตุสัปปายะ ๒. อาหารสัปปายะ ๓. เสนาสนะสัปปายะ ๔. บุคคละสัปปายะ ๕. ธัมมัสสวนะสัปปายะ^{๑๐๗} สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ายังตรัสแก่พระอานนทถึงลักษณะของภิกษุผู้ใส่ใจใฝ่ในการปฏิบัติธรรมว่า “เราจักพูดเรื่องเห็นปานนี้ คือ เรื่องความมักน้อย เรื่องความสันโดษ เรื่องความสงัด เรื่องความไม่คลุกคลีกัน เรื่อง การปรารภความเพียร เรื่องศีล เรื่องสมาธิ เรื่องปัญญา เรื่องวิมุตติ เรื่องวิมุตติญาณทัสสนะ ซึ่งเป็นเรื่องขัดเกลากิเลสอย่างยิ่ง เป็นสัปปายะแก่ความเป็นไปแห่งจิต เป็นไปเพื่อความเบื่อหน่ายโดยส่วนเดียว เพื่อคลายกำหนด เพื่อดับ เพื่อสงบระงับ เพื่อรู้ยิ่ง เพื่อตรัสรู้และเพื่อนิพพาน”^{๑๐๘} ในอรรถกถากล่าวอธิบาย “เป็นสัปปายะแก่ความเป็นไปแห่งจิต” หมายถึงเป็นที่สบายและเป็นอุปการะแก่การชักนำจิตเข้าสู่สมถะและวิปัสสนา^{๑๐๙} มี ๗ ประการ คือ ๑. อาวาส ๒. โคจรคาม ๓. การพูดคุย ๔. บุคคล ๕. โภชนะ ๖. ฤดู ๗. อิริยาบถ^{๑๑๐} พระดำรัสข้างต้นนั้น ตรัสการปฏิบัติตนขณะปฏิบัติธรรม ถึงลักษณะเรื่องที่จะพูดคุยไว้เป็นตัวอย่าง เพราะการปฏิบัติจะเจริญก้าวหน้าควรต้องอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม เว้นสถานที่ที่เป็นโทษและอยู่ในสถานที่ที่สะดวก ดังมีปรากฏว่า โยคาวจร ผู้ประสงค์จะรักษาปฏิภาคนิมิตไว้ให้ดีนั้น พึงเว้นจากอสัปปายะ อันไม่ควรแก่ภาวนาสมาธิ ๗ อย่าง คือ อาวาส (ที่อยู่อาศัย) โคจรคาม (หมู่บ้าน หรือท้องถิ่นที่จะไปบิณฑบาต ภัตตสนะ (ถ้อยคำพูด) บุคคละ (บุคคล) โภชนะ (อาหาร) อุตุ (อากาศ) อิริยาบถ (นั่ง นอน ยืน เดิน) แล้วพึงเสพแต่ สัปปายะอันควรแก่ภาวนาสมาธิ ๗ อย่างนั้นเช่นกัน

^{๑๐๕} วิ.จ. (ไทย) ๗/๒๙๔/๘๙-๙๒.

^{๑๐๖} อัง.ทุก. (ไทย) ๒๐/๑๐๒/๓๔๓.

^{๑๐๗} อัง.ติก. (ไทย) ๒/๑๐๒/๒๕๔.

^{๑๐๘} ม.อ. (ไทย) ๑๔/๑๘๙/๒๒๗.

^{๑๐๙} อัง.นวก. (ไทย) ๓/๑/๒๘๕

^{๑๑๐} ม.อ. (ไทย) ๓/๑๘๙/๑๑๗.

การบูรณาการหลักสัปปายะ ๗ เพื่อใช้ในการบริหารจัดการน้ำ ซึ่งคำว่า “สัปปายะ” หมายถึง สิ่งที่เหมาะสม สิ่งที่เกี่ยวข้อง ช่วยสนับสนุนในการบำเพ็ญภาวนาให้ได้ผลดี ช่วยให้สมาธิตั้งมั่น ไม่เสื่อมถอย (suitable things; things favorable to mental development)^{๑๑๑} เพื่อให้พุทธศาสนิกชนได้รู้จักประยุกต์ใช้ธรรมะในทางการบริหารจัดการน้ำ เพื่อให้เกิดคุณประโยชน์ต่อสังคม และสิ่งแวดล้อมในธรรมชาติ จะต้องมีคุณธรรม ๗ ข้อดังนี้

๑. อาวาสสัปปายะ (ที่อยู่ซึ่งเหมาะสม เช่น ไม่พลุกพล่านจอแจ, suitable abode)
๒. โคจรสัปปายะ (ที่หาอาหาร ที่เที่ยวบิณฑบาตที่เหมาะสมดี เช่น มีหมู่บ้านหรือชุมชนที่มีอาหารบริบูรณ์อยู่ไม่ไกลไม่ไกลเกินไป, suitable resort)
๓. ภัตสัปปายะ (การพูดคุยที่เหมาะสม เช่น พูดคุยเล่าขานกันแต่ในกถาวัตถุ ๑๐ และพูดแต่พอประมาณ, suitable speech)
๔. บุคคลสัปปายะ (บุคคลที่ถูกต้องเหมาะสม เช่น มีท่านผู้ทรงคุณธรรม ทรงภูมิปัญญาเป็นที่ปรึกษาเหมาะสมใจ, suitable person)
๕. โภชนสัปปายะ (อาหารที่เหมาะสม เช่น ถูกรับร่างกาย เกื้อกูลต่อสุขภาพ ฉ้นไม่ยาก, suitable food)
๖. อุตสัปปายะ (ดินฟ้าอากาศธรรมชาติแวดล้อมที่เหมาะสม เช่น ไม่หนาวเกินไป ไม่ร้อนเกินไป เป็นต้น, suitable climate)
๗. อิริยาปถสัปปายะ (อิริยาบถที่เหมาะสม เช่น บางคนถูกกับจงกรม บางคนถูกกับนั่งตลอดจนมีการเคลื่อนไหวที่พอดี, suitable posture)^{๑๑๒}

อาวาส หมายถึง ที่อยู่ซึ่งเหมาะสม เช่น ไม่พลุกพล่านจอแจ ซึ่งหลักการดำเนินชีวิตในพระพุทธศาสนาพระพุทธเจ้าได้วางรูปแบบของพระสงฆ์เป็น ตัวอย่าง “การใช้ปัจจุเวกขณวิธี ในการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชน” ด้วยการดำเนินชีวิตอยู่บนพื้นฐานความต้องการปัจจัย ๔ ซึ่งที่อยู่อาศัยก็ใช้สอย เพื่อบำบัดความหนาว ความร้อน และป้องกันอันตราย จากสัตว์และฤดูกาล ส่วนที่เกี่ยวกับฆราวาส พระพุทธเจ้าได้ แสดงเรื่องความรู้จักการพิจารณาปัจจัย ๔ เพื่อการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชนตามแนวพุทธศาสนาของชาวพุทธที่ถือว่าเป็นวิถีชีวิตตามหลักคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในอันที่จะฝึกฝนพัฒนาจิตเพื่อมุ่งผลอัน สูงสุดคือ มรรค ผล นิพพาน พระพุทธองค์ทรงตรัสสอนว่า ปัจจัย ๔ เป็นอุปกรณ์เครื่องดำรงชีพของ มนุษย์ ปัจจัย ๔ ได้แก่ เครื่องนุ่งห่ม อาหาร ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ที่ปรากฏในพระไตรปิฎก ว่า “ความรู้จักพอประมาณอันเป็นไปเพื่อความบริโภค คือ รู้จักพอประมาณในการรับจีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และคิลานปัจจัยเภสัชชะบริวาร”^{๑๑๓}

^{๑๑๑} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) Phra Brahmagunabhorn (P.A. Payutto), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม Dictionary of Buddhist**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอส อาร์ พรินติ้งแมสโปรดักส์ จำกัด, ๒๕๔๕), หน้า ๒๘๖.

^{๑๑๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๘๖.

^{๑๑๓} อัง.สตุตทก.(ไทย) ๒๓/๖๘/๑๔๓-๑๔๔.

โคจรคาม หมายถึง หมู่บ้านหรือท้องถิ่นที่หาอาหาร ที่เที่ยวไปเพื่อเข้าไปบิณฑบาต มี ๒ อย่าง ได้แก่ โคจรอสัปปายะ คือ หมู่บ้านหรือท้องถิ่นที่ไม่เหมาะสมเพื่อเข้าไปบิณฑบาต และ โคจรสัปปายะ คือ หมู่บ้านหรือท้องถิ่นที่เหมาะสมเพื่อเข้าไปบิณฑบาต โยคาวจรพึงเลือกโคจรคามสัปปายะ ในคัมภีร์ปกรณ์วิเสสวิสุทธิธรรมรค กล่าวอธิบายไว้ว่า หมู่บ้านหรือท้องถิ่นสำหรับไปบิณฑบาตแห่งใด มีอยู่ในที่ไม่ไกลนัก ไม่ไกลนักในระยะประมาณโกสะกึ่ง ประมาณ ๑,๐๐๐ ชั่วคันธนูหรือ ๒ กิโลเมตร เป็นเสนาสนะอยู่ทางทิศเหนือหรือทางทิศใต้ เป็นที่มีภิกขุสามบรูณ์หาง่ายหมู่บ้านนั้นนับเป็นสัปปายะ ถ้ามีลักษณะตรงกันข้ามนับเป็น อสัปปายะ^{๑๑๔} ที่ว่าอสัปปายะนั้นน่าจะถือเอาด้วยสาเหตุ คือ ๑. ไกล และการคมนาคมไปมาไม่สะดวก ๒. เวลาบิณฑบาตไปหรือกลับโดนแสงอาทิตย์ขึ้นส่องหน้า และ ๓. บิณฑบาตไม่พอแก่การฉัน

ภัสสะ (การพูดคุย) หมายถึง การพูดคุย หรือถ้อยคำ มี ๒ อย่าง ได้แก่ ภัสสะอสัปปายะ คือ การพูดคุย หรือถ้อยคำที่ไม่เหมาะสมในระหว่างปฏิบัติและภัสสะสัปปายะ คือ การพูดคุย หรือถ้อยคำที่เหมาะสมในระหว่างปฏิบัติ โยคาวจรพึงปฏิบัติตนเพื่อสාරวมอินทรีย์พูดน้อยในระหว่างการปฏิบัติธรรมเพื่อสාරวมสมาธิและปฏิภาคนิมิตในวิปัสสนาญ เล่ม ๑ แสดงอธิบายการสාරวมสติไว้ว่า ในระหว่างการปฏิบัติธรรมศีลต้องบริสุทธิ์ บุคคลพึงยังกุศลจิตให้เกิดทางทวาร ๖ แล้วรักษาอินทรีย์สังวรศีล ด้วยการปิดกั้นมิให้เกิดอกุศล มีสติก่อให้เกิดกุศลจิตอยู่เสมอในขณะที่ประจวบกับอารมณ์ ๖^{๑๑๕} ในคัมภีร์ปกรณ์วิเสสวิสุทธิธรรมรค ก็กล่าวอธิบายไว้ว่า การใช้สติสාරวมอินทรีย์เพื่อไม่ให้เกิดกิเลส ในขณะที่วิญญาณ ๖ รับรู้อารมณ์ ๖ เพื่อความก้าวหน้าในการปฏิบัติธรรม ดังนั้น การสාරวมวาจาพูดน้อย ไม่กล่าวติรัจฉานกถา ๓๒ อันเป็นเรื่องขัฒมรรคผลเป็นไปเพื่ออันตรายานเสียแห่งนิมิตของผู้ปฏิบัติ หรือวิคคาหิกกถา ที่เป็นถ้อยคำที่แก่งแย่งกันทำลายความดีงามและความเจริญของตน พร้อมทั้งทำลายความสามัคคีของหมู่คณะอีกด้วย ชื่อว่า อสัปปายะ แม้ กถาวัตถุ ๑๐ ซึ่งเป็นถ้อยคำที่ไม่ขัดกันกับมรรค ผล นิพพาน ชื่อว่า ภัสสะสัปปายะ ก็ควรกล่าวพอประมาณ เพื่อสාරวมสมาธิและปฏิภาคนิมิต^{๑๑๖} ทั้งติรัจฉานกถา ๓๒ วิคคาหิกกถา และกถาวัตถุ ๑๐ มีปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ติรัจฉานกถา ๓๒ คือ เรื่องขัฒมรรคผลเป็นไปเพื่ออันตรายานเสียแห่งนิมิตของผู้ปฏิบัติ ได้แก่ ๑. ราชกถา กล่าวถึงพระยามหากษัตริย์ ๒. โจรกถา กล่าวถึงโจร ๓. มหามัตตกถา กล่าวถึงมหาอำมาตย์ ๔. เสนากถา กล่าวถึงเสนา ๕. ภัยกถา กล่าวถึงภัยอันตราย ๖. ยุทธกถา กล่าวถึงการสงคราม ๗. อันนกถา กล่าวถึงข้าว ๘. ปานกถา กล่าวถึงน้ำ ๙. วัตถกถา กล่าวถึงผ้าถุงผ้าห่ม ๑๐. สยนกถา กล่าวถึงที่หลับที่นอน ๑๑. มาลากถา กล่าวถึงดอกไม้สรรพต่าง ๆ ๑๒. คันธกถา กล่าวถึงเครื่องหอมเครื่องลูบไล้ ๑๓. ญาติกถา กล่าวถึงญาติแห่งตน ๑๔. ยานกถา กล่าวถึงยวดยาน คานหาม ช้าง ม้า รถ เกวียนมีประเภทต่างๆ ๑๕. คามกถา กล่าวถึงบ้านว่าบ้านตำบล ๑๖. นิคมกถา กล่าวถึงนิคม ๑๗. ชนปทกถา กล่าวถึงชนบท ๑๘. นครกถา กล่าวถึงเมืองใหญ่ ๑๙. อิตถิกถา กล่าวถึงผู้หญิง ๒๐. บุริสกถา กล่าวถึงผู้ชาย ๒๑. สุรกถา กล่าวถึงคนกล้าๆ ช่างกล้าเสียกล้า คีกสงคราม ๒๒. วิสีชากถา

^{๑๑๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐๒.

^{๑๑๕} พระโสภณมหาเถระ อัครมหาบัณฑิต (มหาสียาตอ) วิปัสสนาญ เล่ม ๑, พระพรหมโมลี (สมศักดิ์ อุปสโม, ป.ธ. ๙, Ph.D) ตรวจชำระ, พระคัมภีร์สาราณิกวงศ์ เรียบเรียง, (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ซีเอไอเซ็นเตอร์, ๒๕๔๘), หน้า ๒๐-๒๑.

^{๑๑๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐๒.

กล่าวถึงตรอกน้อยตรอกใหญ่ถนนหนทาง ๒๓. กุณฑลทาสีกถา กล่าวถึงกุณฑลทาสีที่ตักน้ำ ๒๔. ปุพพเปต
กถา กล่าวถึงญาติที่ล่วงไปแล้วแต่ก่อนๆ ๒๕. นานัตตกถา กล่าวถึงเรื่องต่างๆ แต่บรรดาที่ทำ
ประโยชน์มิได้ ๒๖. โลกกษายิกกถา กล่าวถึงลัทธิโกหก อันพาลในโลกเจรจา ๒๗. สมุทท์กษายิกกถา
กล่าวถึงมหาสมุทร สาคร ทะเล ๒๘. อิติภวาทกถา กล่าวถึงภวและอภวมี ๖ ประการ คือ กล่าว
สี่สสตทัญญู กล่าวอุทเททัญญู กล่าวถึงเจริญในสมบัติ กล่าวถึงเสื่อมจากสมบัติ กล่าวสรรเสริญ
ความสุขในทรัพย์กามกล่าวอรรถกถาญาณุโยคประกอบความเพียรให้ลำบากกายเป็นฝ่ายปฏิบัติแห่ง
เดียรฉัตร ๒๙. อรณญกถา กล่าวถึงป่า ๓๐, ปพพกถา กล่าวถึงภูเขา ๓๑. นทีกถา กล่าวถึงแม่น้ำ
๓๒. ทิปกถา กล่าวถึงเกาะต่างๆ^{๑๑๗}

วิคคาทิกกถา คือ ถ้อยคำที่แก่งแย่งกัน ทำลายความดีงามและความเจริญของตน พร้อมทั้ง
ทำลายความสามัคคีของหมู่คณะอีกด้วย ได้แก่ ๑. น ตว์ อิม ฌมมวินย อชาานิสสตี ท่านไม่รู้ธรรมวินัย
๒. อหิ อิม ฌมมวินย อชานามิ ข้าพเจ้ารู้ธรรมวินัย ๓. กิ ตว์ อิม ฌมมวินย อชาานิสสตี ท่านจะรู้ได้
อย่างไร ๔. มิจฉาปฏิปนโน ตวมสิ ท่านเป็นผู้ปฏิบัติผิด ๕. อหสมมิ สสมาปฏิปนโน ส่วนข้าพเจ้าปฏิบัติถูก
จึงรู้ได้ ๖. สหิตี เม คำพูดของข้าพเจ้าตรงกันในเรื่องต้นและเบื้องปลาย จึงมีประโยชน์ ๗. อสหิตี เต
ของท่านไม่ตรงกันในเรื่องต้นและเบื้องปลาย จึงไม่มีประโยชน์ ๘. ปุเรวจนินิ ปจฉา อวจ คำที่ควร
กล่าวก่อน ท่านกลับกล่าวทีหลัง ๙. ปจฉาจนินิ ปุเร อวจ แต่คำพูดที่ควรกล่าวทีหลัง ท่านกลับกล่าวก่อน
๑๐. อธิจฉนณเต วิปราวตติ คำพูดของข้าพเจ้าเพียงคำเดียวสามารถทำลายคำพูดของท่าน ๑๑. อาโรปิโต
เต วาโท ข้าพเจ้าจับผิดความเห็นของท่านได้แล้ว ๑๒. นิคคหิตโต ตวมสิ ท่านจึงถูกข้าพเจ้าข่มไว้
๑๓. จร วาทปโมกษาย ท่านจงพยายามแสวงหาความรู้จากสำนักต่างๆ มาปลดเปลื้องแก้ไขคำพูดของ
ท่านที่ถูกข้าพเจ้าข่มไว้ด้วย ๑๔. นิพเพฐเหติ วา สเจ ปโหสิ ถ้าท่านยังเชื่อในความสามารถของท่าน
ก็จงแก้ไขมา^{๑๑๘}

กถาวัตถุ ๑๐ ประการ คือ ถ้อยคำที่ไม่ขัดกันกับมรรค ผล นิพพาน ได้แก่ ๑. อปิฉนตากถิ
พูดเรื่องความมักน้อย ๒. สนตฺตญญูกถิ พูดเรื่องความพอใจตามมีตามได้ในสิ่งของ ของที่ตนได้มา
๓. ปวิเวกกถิ พูดเรื่องความสงบทางกาย วาจา ใจ ๔. อสฺสคคกถิ พูดเรื่องที่ไม่เกี่ยวกับกามคุณอารมณ์
๕. วิริยารมกถิ พูดเรื่องการขยันหมั่นเพียร ๖. สีลกถิ พูดเรื่องศีล ๗. สมาธิกถิ พูดเรื่องสมาธิ
๘. ปญญาถิ พูดเรื่องปัญญา ๙. วิมุตติกถิ พูดเรื่องอรรถัตตผล ๑๐. วิมุตติญาณทสสนกถิ พูดเรื่อง
ปัจจุเวกขณญาณ ที่เกี่ยวกับอรรถัตตผล และนิพพาน^{๑๑๙}

บุคคล หมายถึง บุคคลที่อยู่ร่วมกันหรือมีการสนทนาปราศรัยกัน มี ๒ อย่าง ได้แก่
บุคคลอสัปปายะ คือ บุคคลที่ไม่สมควรเข้าไปสนทนาปราศรัยในขณะที่กำลังปฏิบัติด้วยและบุคคลสัปปายะ
คือ บุคคลที่สมควรเข้าไปสนทนาปราศรัยในขณะที่กำลังปฏิบัติ โยคาวจรพึงเลือกคบบุคคลสัปปายะเพื่อ
ความตั้งมั่นแห่งจิตของตนในขณะที่กำลังปฏิบัติในคัมภีร์ปกรณวิเสสวิสุทธิมรรค อธิบายไว้ว่า
บุคคลอสัปปายะ คือ บุคคลที่ไม่สมควรเข้าไปสนทนาปราศรัยในขณะที่กำลังปฏิบัติอยู่นั้น ได้แก่
บุคคลผู้มากไปด้วยการทำกายให้มันคงชอบบำรุงประคบประหงมตบแต่งร่างกาย (กายทพหิพหุโล)^{๑๒๐}

^{๑๑๗} อัง.ทสก. (ไทย) ๒๔/๖๙/๑๕๑-๑๕๒.

^{๑๑๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๙-๖๐.

^{๑๑๙} อ้างแล้ว, หน้า ๖๐.

^{๑๒๐} อ้างแล้ว, หน้า ๑๐๒.

มีปกติพูดติรัจฉานกถา ๓๒ (ติรัจฉานกถิก) เป็นอัสปายะ เพราะว่าเขามีแต่จะทำให้เธอเศร้าหมอง ดุจน้ำโคลนทำน้ำใสให้ขุ่นไป ฉะนั้น และเพราะอาศัยบุคคลเช่นนั้น สมابัตติยอสมเสียม ดุจสมาบัตติของ ภิกษุหนุ่มผู้อยู่ ณ โกฏิบรรพตวิหาร เสื่อมเพราะอาศัยบุคคลเช่นนั้น ส่วนบุคคลสัปปายะ บุคคลที่สมควรเข้าไปสนทนาปราศรัยในขณะที่กำลังปฏิบัติอยู่นั้น ได้แก่ บุคคลที่เป็นผู้ไม่พูดติรัจฉานกถา (อติรัจฉานกถิก) ถึงพร้อมด้วยศีลคุณ สมာธิคุณ ปัญญาทิกคุณ (สีลาทิกคุณสมปนโน) ซึ่งโยคาวจรได้ อาศัยแล้ว เป็นเหตุทำให้จิตที่ยังไม่เป็นสมาธิย่อมจะเป็นสมาธิหรือจิตที่เป็นสมาธิแล้วจะตั้งมั่นยิ่งขึ้น ๓๗ เกิดความสงบเยือกเย็นผ่องใสได้โดยแท้

โภชนะ หมายถึง อาหารและเครื่องบริโภค ในระหว่างกำลังปฏิบัติธรรม มี ๒ อย่าง ได้แก่ โภชนอัสปายะ คือ อาหารและเครื่องบริโภคที่เป็นที่ไม่ถูกใจไม่พอใจ ไม่ถูกกับร่างกายไม่เกื้อกูลต่อ สุขภาพ ฉันทยาก ไม่สมควรแก่การบริโภคของโยคาวจร และโภชนสัปปายะ คือ อาหารและเครื่อง บริโภคที่ถูกใจพอใจ ถูกกับร่างกาย เกื้อกูลต่อสุขภาพ ฉันทไม่ยาก เป็นที่สมควรแก่การบริโภคของ โยคาวจร เพราะมีส่วนช่วยส่งเสริมสนับสนุนหรือบั่นทอนสภาพจิตใจในคัมภีร์ปกรณ์วิเสสวิสุทธิมรรค อธิบายไว้ว่า อาหารที่ไม่สมควรและที่สมควรแก่การบริโภค ในระหว่างกำลังปฏิบัติธรรม โยคาวจร บุคคลบางท่านได้รับประทานอาหารที่มีรสหวานแล้วก็ไม่ถูกปาก ไม่มีความชุ่มชื่นผาสุกใจ จิตใจไม่ มั่นคง แต่เมื่อได้อาหารรสเปรี้ยวแล้ว ก็รู้สึก^{๑๒๑} วิสุทธิ. มหาภูทิกาวา คือ แทนที่จะมุ่งทำความตั้งมั่น ทางจิต กลับไปสนใจทำความมั่นคงทางกาย ซึ่งมหาภูทิกาวาให้อรรถาธิบายว่า ขวนขวายแต่ปรนปรีอ ร่างกาย ดังบาลีที่หมายเอาชื่อนี้กล่าวไว้ว่า บริโภคจนเต็มท้องตามที่ต้องการแล้วประกอบความสุขใน การนอนอยู่เป็นประจำชุ่มชื่นผาสุกใจทำให้จิตใจมั่นคงถาวรยิ่งขึ้น ฉะนั้น อาหารที่มีรสหวานนั้น จึงเป็น อัสปายะ ส่วนอาหารที่มีรสเปรี้ยวเป็น สัปปายะแกโยคาวจรนั้น บางท่านเมื่อได้รับประทาน อาหารที่มีรสเปรี้ยวแล้วก็ไม่ถูกปาก ไม่มีความชุ่มชื่นผาสุกใจ จิตใจไม่มั่นคง แต่เมื่อได้อาหารรสหวาน แล้ว ก็รู้สึกชุ่มชื่นผาสุกใจ ทำให้จิตใจมั่นคงถาวรยิ่งขึ้น ฉะนั้น อาหารที่มีรสเปรี้ยวนี้จึงเป็นอัสปายะ ส่วนอาหารที่มีรสหวานเป็นสัปปายะแกโยคาวจรนั้น สำหรับรสเค็ม ขม เผ็ด ผาด ๔ อย่างนี้ ไม่ได้ กล่าวโดยเฉพาะๆ นั้น ก็เพราะรสเหล่านี้เพียงแต่เป็นเครื่องปรุงให้รสทั้งสองนั้นดีขึ้น ดังนั้น เมื่อ ยกรส หวานและเปรี้ยวขึ้นมาแล้ว ก็เป็นอันว่าได้กล่าวถึงรส ๔ อย่างนี้ ตามสมควรไป^{๑๒๒}

ฤดู หมายถึง ดินฟ้าอากาศธรรมชาติแวดล้อม มี ๒ อย่าง ได้แก่ ฤดูอัสปายะ คือ สภาวะ ดินฟ้าอากาศธรรมชาติแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม เช่น หนาวเกินไป ร้อนเกินไป เป็นต้นและฤดูสัปปายะ คือ สภาวะดินฟ้าอากาศธรรมชาติแวดล้อมที่เหมาะสม เช่น ไม่หนาวเกินไป ไม่ร้อนเกินไป เป็นต้น โยคาวจรพึงเลือกอยู่ในธรรมชาติดินฟ้าอากาศที่ทำให้จิตใจของตนแจ่มใสมั่นคงเอื้ออำนวยแก่การ ปฏิบัติธรรมของตน ส่วนอากาศเย็นเป็นสัปปายะแกโยคาวจรบุคคลนั้น โยคาวจรบางท่านได้รับอากาศ เย็นแล้ว ก็รู้สึกไม่ค่อยจะสบาย จิตใจที่ยังไม่แจ่มใส ไม่มั่นคง ก็กลับกระสับกระส่ายขุ่นหมองยิ่งขึ้น จิตใจที่สงบระงับแจ่มใสตั้งมั่นแล้วก็กลับหงุดหงิดฟุ้งซ่านขึ้นมา แต่ถ้าได้รับอากาศร้อนก็รู้สึกสบาย จิตใจที่ยังไม่แจ่มใส ไม่ตั้งมั่นก็กลับแจ่มใสตั้งมั่นขึ้น จิตใจที่สงบระงับแจ่มใสตั้งมั่นแล้วก็ถาวรยิ่งขึ้น ไป ฉะนั้น อากาศเย็นจึงเป็นอัสปายะ ส่วนอากาศร้อนเป็นสัปปายะแกโยคาวจรบุคคลนั้น^{๑๒๓}

^{๑๒๑} อ้างแล้ว, หน้า ๑๐๒.

^{๑๒๒} อ้างแล้ว, หน้า ๑๐๓.

^{๑๒๓} อ้างแล้ว, หน้า ๖๒.

๗. อริยาบถ หมายถึง อาการหรือการเคลื่อนไหวอยู่ในกิริยาท่าทางอย่างใดอย่างหนึ่ง มี ๒ อย่าง ได้แก่ อริยาบถอสังขยา คือ อาการหรือการเคลื่อนไหวในกิริยาท่าทางที่ปฏิบัติแล้วไม่ถูกใจ มีการเคลื่อนไหวที่ไม่พอดี และอริยาบถสังขยา คือ อาการหรือการเคลื่อนไหวในกิริยาท่าทางที่ปฏิบัติแล้วถูกใจจนมีการเคลื่อนไหวที่พอดี โยคาวจรพึงเลือกอยู่ในอริยาบถที่เกิดความสบายกายสบายใจ นิเวศน์จะได้ไม่เกิดในคัมภีร์ปกรณ์วิเสสวิสุทธิธรรม อธิบายไว้ว่า ในอริยาบถ ๔ อย่างนั้น โยคาวจรบางท่านเมื่อทำการปฏิบัติอยู่ในอริยาบถนอนแล้ว ก็ทำให้รู้สึกง่วงเหงาหาวนอน ไม่ค่อยได้รับผลดี ถ้าทำการปฏิบัติในอริยาบถอื่นๆ ก็รู้สึกว่ามีอาการสบายกาย สบายใจ ทั้งได้รับผลดีโดยไม่มีนิเวศน์เกิดขึ้นกวนใจ บางท่านก็ไม่ได้รับผลดีแต่ประการใดในอริยาบถนั้น ยืน เดิน แต่กลับได้รับผลดีในอริยาบถนอน บางท่านเมื่อทำการปฏิบัติอยู่ในอริยาบถนั้น ยืน เดิน แล้วรู้สึกไม่สบายกายไม่สบายใจ ไม่ค่อยได้รับผลดี ถ้าทำการปฏิบัติอยู่ในอริยาบถเดินกับนอน ก็รู้สึกว่ามีอาการสบายกายสบายใจ ทั้งได้รับผลดีด้วย บางท่านก็ไม่ได้รับผลดีแต่ประการใดในอริยาบถเดิน นอน แต่กลับได้รับผลดีในอริยาบถนั้น ยืน บางท่านเมื่อทำการปฏิบัติอยู่ในอริยาบถเดิน แล้วรู้สึกไม่สบายกายไม่สบายใจ ไม่ค่อยจะได้รับผลดี ถ้าทำการปฏิบัติในอริยาบถอื่นๆ ก็รู้สึกว่ามีอาการสบายกายสบายใจ ทั้งได้รับผลดีโดยไม่มีนิเวศน์เกิดขึ้นกวนใจ บางท่านก็ไม่ได้รับผลดีแต่ประการใดในอริยาบถนั้น ยืน นอน แต่กลับได้รับผลดีในอริยาบถเดิน ฉะนั้น อริยาบถใดได้รับผลดี คือ ทำให้จิตใจแจ่มใสสงบระงับดับเสียซึ่งนิเวศน์ อริยาบถนั้นจัดเป็นสังขยาแก่โยคาวจรบุคคลนั้น เหตุนั้น พึงทดลองดูในอริยาบถนั้นๆ อยู่อย่างละ ๓ วัน เช่นเดียวกันกับการทดลองในอวาสา^{๑๒๔} สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสสังขยาด้วยพระดำรัสอื่น เช่น สมัย^{๑๒๕} อันมีอรรถาธิบายว่า คือ กาลที่ได้รับสังขยาความเหมาะสม ๕ ประการ คือ ธรรมเป็นที่สะดวกสบายแก่การเจริญปัญญา มี อุตุสังขยา อาหารสังขยา (โภชนสังขยา) เสนาสนะสังขยา (อวาสาสังขยา) บุคคลสังขยา และธัมมัสสวนสังขยา (ภัสสะสังขยา)

จากการศึกษา กล่าวได้ว่า การบริหารจัดการน้ำโดยการยึดหลักพระวินัยทางพระพุทธศาสนาที่บังคับใช้เป็นธรรมนูญของพระภิกษุสงฆ์ในอดีต พระพุทธเจ้ามีปัญญาวินัยที่ศรัทธามองกาลไกลเกี่ยวกับการอนุรักษ์หรือรักษาน้ำเพราะน้ำเป็นสิ่งจำเป็นต่อชีวิตของมนุษย์ถ้าหากไม่ทำการบริหารจัดการน้ำก็จะเกิดความเสียหายที่ใหญ่หลวง โดยพระพุทธองค์ใช้การบริหารจัดการโดยพระธรรมวินัยอันปราศจากทุจริตคอร์รัปชั่นควรอย่างยิ่งที่ประชาชนจะยึดหลักพุทธวิธีมาปฏิบัติในการบริหารจัดการน้ำ

จากหลักพุทธวิธีกับการบริหารจัดการน้ำ ที่ได้ทบทวนมีนักวิชาการที่มีความสัมพันธ์มีประเด็นที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปได้ดังตาราง

^{๑๒๔} อ้างแล้ว, หน้า ๖๓.

^{๑๒๕} อัง.ติก.อ. ๒/๑๐๒/๒๕๔.

ตารางที่ ๒.๗ แสดงพุทธวิธีกับการบริหารจัดการน้ำ

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, (๒๕๔๗, หน้า ๑๑๙-๑๒๔).	๑. พุทธวิธีการเจรจา ๒. วิเคราะห์ถึงสาเหตุแห่งความรุนแรง
ธีรวิทย์ ภิญโญณัฐกานต์, (๒๕๕๒, อัดสำเนา), หน้า ๕๖.	๑. วิธีการสอนของพระพุทธเจ้า
pirun.ku.ac.th/ เข้าถึงวันที่ ๒๑ มิ.ย. ๒๕๕๙.	๑. สังคหวัตถุ
พระมหาภาสกรณ ปิโยภาโส, (๒๕๔๙ บรรยายธรรม ณ ตึกสหประชาชาติ)	๑. น้ำในพระธรรมวินัย ๒. พระพุทธองค์ทรงแสดงความจริง
ม.อ.อ. (ไทย) (๑/๙๘/๕๖๔).	๑. การดูแลรักษาคุณภาพน้ำ ๒. พระพุทธศาสนามีท่าทีต่อการอนุรักษ์แหล่งน้ำ
วิมหา. (ไทย) (๒/๖๕๔/๗๓๔).	๑. สิกขาบทวิภังค์

สรุป ผู้วิจัยได้นำหลักพุทธวิธีมาบูรณาการใช้ในการวิจัยเรื่องการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร คือหลักสัปปายะ ๗ คือ สิ่งที่เหมาะสมต่อกัน สิ่งที่เกี่ยวข้องกันและสร้างความสมดุลให้เกิดขึ้นในการดำเนินชีวิต ๗ ประการ ประกอบด้วย ๑). อาวาสสัปปายะ คือ มีที่อยู่อาศัยที่เหมาะสม ๒). โจรสัปปายะ คือ การเดินทางที่สะดวก ๓). ภัตสัปปายะ คือ มีประชุม พุดคุยที่เหมาะสม ๔). บุคคลสัปปายะ คือ มีบุคคลที่เหมาะสม ๕). โภชนสัปปายะ คือ มีอาหารที่เหมาะสม ๖). อุตุสัปปายะ คือ มีสภาพภูมิอากาศที่เหมาะสม ๗). อิริยปถสัปปายะ มีการดำเนินชีวิตที่เหมาะสม

๒.๔ ข้อมูลพื้นที่วิจัย

๒.๔.๑ ความเป็นมาของจังหวัดพิจิตร "พิจิตร" แปลว่า "งาม" เมื่อกล่าวถึงเมืองพิจิตรจึงหมายถึง เมืองงาม เมืองที่มีเสน่ห์ประทับใจ นอกจากนี้ยังมีชื่อเดิม คือ เมืองสระหลวง เมืองโอชะบุรี เมืองชัยบวรและเมืองปากยม ดินแดนอันเป็นเขตจังหวัดพิจิตรอยู่ในที่ราบลุ่มตอนใต้ของภาคเหนือในดินแดนสุวรรณภูมิบริเวณนี้เป็นบริเวณที่ลำน้ำยมและลำน้ำน่านไหลผ่าน ลักษณะพิเศษของดินแดนจังหวัดพิจิตรเดิมเต็มไปด้วย ห้วย หนอง คลอง บึง พื้นดินจังหวัดพิจิตร เป็นดินอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเกษตร เพราะเป็นดินตะกอนที่เกิดจากน้ำท่วมทับถมทุกปีมีปลาชุกชุม^{๑๒๖}

วิสัยทัศน์จังหวัด “แหล่งผลิตข้าวคุณภาพ สินค้าเกษตรปลอดภัยได้มาตรฐาน ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง” พันธกิจจังหวัด ๑) บริหารจัดการทรัพยากรน้ำและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้เกิดความยั่งยืน ๒) เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัยและพัฒนาขีดความสามารถ/เพิ่มความเข้มแข็งให้เกษตรกร ๓) เสริมสร้างระบบเศรษฐกิจของจังหวัดให้มีเสถียรภาพและเป็นธรรม ๔) เสริมสร้างสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ ชุมชนเข้มแข็งเป็นสุขและ

^{๑๒๖} จังหวัดพิจิตร, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :<http://www.phichit.go.th/phichit> (๑๕ มิถุนายน ๒๕๕๙).

มีคุณภาพชีวิตที่ดี ๕) พัฒนาการองค์กรและเสริมสร้างศักยภาพของบุคลากรควบคู่กับการส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมการบริหารจัดการภาคประชาสังคมเพื่อขับเคลื่อน เป้าประสงค์ ๑) มีน้ำเพียงพอและประชาชนอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี ๒) พัฒนาเศรษฐกิจในภาคการเกษตรและนอกภาคเกษตรเพื่อให้ประชาชนอยู่ดีกินดี ๓) คนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ครอบครัวอบอุ่น สังคมอยู่เย็นเป็นสุข ๔) องค์กรทุกภาคส่วนมีการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล^{๑๒๗}

๒.๔.๒ ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดพิจิตร

สภาพพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ ลักษณะพื้นที่ของจังหวัดพิจิตร เป็นจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง อยู่ระหว่างเส้นรุ้งที่ ๑๕ องศา ๕๕ ลิปดา ถึง ๑๖ องศา ๓๖ ลิปดาเหนือ และเส้นลองจิจูดที่ ๙๙ องศา ลิปดาถึง ๑๑๑ องศา ๔๗ ลิปดา ตะวันออกและห่างจากกรุงเทพฯ ขึ้นมาทางเหนือ ระยะทางประมาณ ๓๔๗ กิโลเมตร มีพื้นที่ประมาณ ๔,๕๓๑.๐๑๓ ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ ๒,๘๓๑,๓๓๓ ไร่^{๑๒๘} เป็นพื้นที่ราบลุ่มแอ่งกระทะทิศตะวันออกเป็น ที่ลาดเชิงเขา ทิศตะวันตกเป็นพื้นที่ที่ต่ำกว่าจังหวัด กำแพงเพชรกว่า ๒๐ เมตร มีแม่น้ำ ๓ สาย^{๑๒๙} ได้แก่ ๑. แม่น้ำน่านไหลผ่านที่ตั้งตัวจังหวัดพิจิตร อำเภอดงเจริญ อำเภอบางมูลนาก และลงสู่แม่น้ำเจ้าพระยาที่จังหวัดนครสวรรค์ มีความยาวทั้งสิ้น ๙๗ กิโลเมตร มีพื้นที่ในลุ่มน้ำน่านประมาณ ๒,๖๐๒ ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ ๑,๖๒๖,๒๕๐ ไร่ ๒. แม่น้ำยม ไหลผ่านเข้าจังหวัดพิจิตรที่อำเภอสว่าง อำเภอโพธิ์ประทับช้าง และอำเภอโพทะเล โดยไหลไปบรรจบกับแม่น้ำน่านที่บ้านเกษัย อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ มีความยาวทั้งสิ้น ๑๒๔ กิโลเมตร มีพื้นที่ในลุ่มน้ำน่านประมาณ ๒,๐๔๖ ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ ๑,๒๗๘,๗๕๐ ไร่ ๓. แม่น้ำพิจิตร คือทางเดินเก่าของแม่น้ำน่าน ต้นกำเนิดของแม่น้ำพิจิตรนั้นไหลแยกจากแม่น้ำน่านที่บ้านวังกระดี่ทอง ในท้องที่อำเภอเมืองพิจิตร มีทิศทางการไหลของน้ำอยู่ในแนวเหนือ-ใต้ สภาพลำน้ำคดเคี้ยว บางแห่งร่องน้ำตื้นเขินและแห้งในฤดูแล้ง เนื่องจากมีฝายกั้นน้ำไว้เป็นช่วงๆ เพื่อสูบน้ำขึ้นมาใช้ทำสวนผลไม้ต่างๆ โดยเฉพาะส้มโอในเขตโพธิ์ประทับช้างที่ไหลจาก ทิศเหนือลงสู่ทิศใต้ คือ แม่น้ำยม แม่น้ำน่าน และแม่น้ำพิจิตร สภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำ ดินดีมีความอุดมสมบูรณ์ปานกลางถึงสูง เนื่องจากตะกอนที่น้ำพัดมาทับถมเหมาะแก่การทำนา และปลูกพืชหมุนเวียน พื้นที่ส่วนใหญ่บุกเบิกเพื่อใช้ประโยชน์ทางการเกษตร จึงมีพื้นที่ป่าเหลือน้อยมากจนแทบไม่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจและจากการที่ตอนกลางของจังหวัดพิจิตรมีแม่น้ำไหลผ่านถึง ๓ สาย ดังกล่าว จึงทำให้เกิดปัญหาน้ำท่วมเป็นประจำในช่วงที่น้ำเหนือไหลหลาก และปัญหาน้ำป่าที่ไหลมาจากทิวเขาจังหวัดเพชรบูรณ์ทางทิศ ตะวันออก โดยทั่วไปของจังหวัดพิจิตรเป็นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำยม และแม่น้ำน่านไหลผ่าน ทั้ง ๒ สาย ไหลผ่านจังหวัดเกือบเป็นลักษณะเส้นขนานจากทิศเหนือสู่ทิศใต้ โดยมีแม่น้ำพิจิตร(แม่น้ำเดิม) อยู่ระหว่างกลาง ความยาวของแม่น้ำน่านที่ไหลผ่านจังหวัดมีระยะทาง ๙๗ กิโลเมตร และความยาวของ แม่น้ำยมที่ไหลผ่านจังหวัดมีระยะประมาณ ๑๒๘ กิโลเมตร^{๑๓๐}

^{๑๒๗} จังหวัดพิจิตร, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : www.phichit.go.th/pragard_news (๑๕ มิถุนายน ๒๕๕๙).

^{๑๒๘} จังหวัดพิจิตร. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://th.wikipedia.org/wiki>. (๑๕ มีนาคม ๒๕๕๙).

^{๑๒๙} สภาพภูมิประเทศลุ่มน้ำน่าน, สถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำและการเกษตร, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.haii.or.th/wiki/index.php> (๑๕ มิถุนายน ๒๕๕๙).

^{๑๓๐} สภาพภูมิประเทศลุ่มน้ำยม, สถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำและการเกษตร, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.haii.or.th/wiki/index.php> (๑๕ มิถุนายน ๒๕๕๙).

๒.๔.๓ การบริหารจัดการน้ำ ของโครงการชลประทานจังหวัดพิจิตร สำนักงานชลประทานที่ ๓ พิษณุโลก สภาพทั่วไปของโครงการ โดยแบ่งพื้นที่ตามสภาพภูมิประเทศ ออกเป็น ๓ พื้นที่ดังนี้

๒.๔.๓.๑ พื้นที่ทางทิศตะวันออกของแม่น้ำน่านเป็นที่ราบแบบลูกฟูก มีความลาดเทจากทิศตะวันออกไปทางทิศตะวันตก โดยบริเวณที่ติดแม่น้ำน่านจะมีพื้นที่ค่อนข้างต่ำ ส่วนพื้นที่ที่อยู่ห่างจากแม่น้ำน่านออกไปทางทิศตะวันออกจะมีลักษณะค่อนข้างสูง มีลำคลองธรรมชาติที่เกิดจากเมื่อกเขาเพชรบูรณ์หลายสาย ซึ่งจะไหลผ่านพื้นที่นี้และไหลลงสู่แม่น้ำน่านในที่สุด พื้นที่ดังกล่าวนี้ได้แก่บางส่วนของอำเภอเมืองพิจิตร อำเภอสากเหล็ก อำเภอวังทรายพูน อำเภอทับคล้อ อำเภอดงพิกุล อำเภอเมืองพิจิตร อำเภอสามง่าม อำเภอโพธิ์ประทับช้าง อำเภอไพศาลี และอำเภอบางมูลนาก มีพื้นที่การเกษตรประมาณ ๑,๐๙๒.๘๐๑ ไร่

๒.๔.๓.๒ พื้นที่ราบลุ่มระหว่างแม่น้ำน่านกับแม่น้ำยม พื้นที่นี้มีลักษณะเป็นลูกฟูก โดยมีลักษณะพื้นที่ลาดเทจากทิศเหนือ ในเขตอำเภอเมือง และอำเภอสามง่าม แล้วค่อยๆ ลาดต่ำลงไปทางทิศใต้ในเขตอำเภอโพธิ์ประทับช้าง อำเภอดงพิกุล อำเภอไพศาลี และอำเภอบางมูลนาก อีกทั้งยังมีแม่น้ำพิจิตร (แม่น้ำพิจิตรเดิม) ไหลผ่านระหว่างแม่น้ำทั้งสอง บริเวณนี้มีพื้นที่ โครงการชลประทานขนาดใหญ่ ได้แก่ โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาปลายชุมพล โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาต.ดงศรี และโครงการส่งน้ำลำบำรุงรักษาท่าบัว รวมพื้นที่ชลประทานประมาณ ๓๗๒,๒๒๙ ไร่

๒.๔.๓.๓ พื้นที่ทางทิศตะวันตกของแม่น้ำยม พื้นที่ส่วนนี้มีลักษณะลาดเทจากทิศตะวันตกไปทางทิศตะวันออก ซึ่งพื้นที่ที่ติดแม่น้ำยม จะเป็นพื้นที่ลุ่มตื้นน้ำท่วมถึง ในฤดูน้ำหลากน้ำจากแม่น้ำยมจะเอ่อล้นตลิ่งท่วมพื้นที่ลุ่มต่ำอยู่เสมอ พื้นที่ส่วนนี้จะประกอบไปด้วยพื้นที่เขตอำเภอดงพิกุล อำเภอสามง่าม อำเภอโพธิ์ประทับช้าง อำเภอบึงนาราง และอำเภอไพศาลี มีพื้นที่การเกษตรประมาณ ๘๘๓,๐๓๙ ไร่

โครงการชลประทานพิจิตรแบ่งงานส่งน้ำและบำรุงรักษา เป็น ๒ ฝ่าย คือ ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ ๑ รับผิดชอบในเขตพื้นที่ อำเภอเมือง อำเภอวังทรายพูน อำเภอสามง่าม อำเภอโพธิ์ประทับช้าง อำเภอสากเหล็ก อำเภอดงพิกุล และอำเภอทับคล้อ มีอาคารชลประทานขนาดกลางจำนวน ๕ แห่ง พื้นที่ชลประทาน ๙๑,๙๗๘ ไร่ และฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ ๒ รับผิดชอบในเขตพื้นที่ อำเภอดงพิกุล อำเภอบางมูลนาก และอำเภอไพศาลี มีอาคารชลประทานขนาดกลางจำนวน ๑๒ แห่ง พื้นที่ชลประทาน ๑๖๗,๔๕๕ ไร่ รวมพื้นที่ ๒๕๙,๔๓๓ ไร่

องค์กรโครงการชลประทานพิจิตร แบ่งออกเป็น ๑ งาน ๕ ฝ่าย ดังนี้ ๑)งานบริหารทั่วไป ๒) ฝ่ายวิศวกรรม ๓) ฝ่ายจัดสรรน้ำและปรับปรุงระบบชลประทาน ๔) ฝ่ายช่างกล ๕) ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ ๑ ๖) ฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ ๒

จำนวนบุคลากร ประกอบไปด้วย ข้าราชการ ๑๒ คน ลูกจ้างประจำ ๕๒ คน พนักงานราชการ ๗ คน รวม ๗๑ คน

การจัดสรรน้ำและปรับปรุงงานชลประทาน มีการดำเนินการโดยการวางแผนการปลูกพืชแต่ละฤดูกาล โดยการกำหนดพื้นที่เพาะปลูกพร้อมคำนวณการใช้น้ำของแต่ละพื้นที่ที่รับผิดชอบ ซึ่งมีพื้นที่รับผิดชอบ จำนวน ๒๕๙,๔๓๓ ไร่ และมีอาคารบังคับน้ำและฝาย จำนวน ๑๗ แห่ง ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

๑. การศึกษาวิเคราะห์ ตรวจสอบ วางแผน ประเมินผลการส่งน้ำ ระบายน้ำ การเก็บกัก ทดน้ำ การวางแผนการเพาะปลูก และการบริหารจัดการน้ำ เพื่อให้สอดคล้องกับปริมาณน้ำต้นทุนทั้ง ในฤดูฝน-ฤดูแล้ง ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๒. ศึกษาวิเคราะห์ รวบรวม ตรวจสอบ ข้อมูลด้านอุทกวิทยา และอุทุนิยมวิทยา ข้อมูล น้ำท่า น้ำฝน ข้อมูลด้านการเกษตร ปริมาณที่ส่งน้ำเข้าสู่พื้นที่ชลประทาน และความต้องการใช้น้ำเพื่อ ใช้ในการบริหารจัดการน้ำ บรรเทา/แก้ไขปัญหาอุทกภัยและการขาดแคลนน้ำด้านอุปโภค การเกษตร และรักษาระบบนิเวศน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๓. ควบคุม ตรวจสอบสภาพอาคารชลประทาน เพื่อวางแผนการปรับปรุงซ่อมแซม บำรุงรักษาอาคารชลประทานทางน้ำชลประทานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และถูกต้องตามหลัก วิชาการ

การมีส่วนร่วมของภาคประชาชน กลุ่มผู้ใช้น้ำ/กลุ่มบริหาร/JMC โดยมีกลุ่มพื้นฐาน จำนวน ๑๓๑ กลุ่ม สมาชิกรวม ๕,๖๑๘ คน พื้นที่ ๑๘๖,๗๐๘ ไร่, กลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน จำนวน ๑๗ กลุ่ม สมาชิกรวม ๒,๓๑๙ คน พื้นที่ ๘๕,๐๗๐ ไร่, กลุ่ม JMC ไม่มี ซึ่งการเข้ามามี ส่วนร่วมของสมาชิกหลายๆ กลุ่ม รวมกันเป็นกลุ่มใหญ่ที่มีความเข้มแข็งและสามารถบริหารจัดการน้ำ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนการประชุมร่วมกับหน่วยงาน มีการเข้าร่วมประชุมเพื่อหารือประเด็นที่ เกี่ยวข้องทุกครั้ง เช่น

๑. กำหนดหลักเกณฑ์การแบ่งปันน้ำที่เป็นธรรมรวมทั้งกำหนดมาตรการใช้น้ำให้เป็นไป อย่างคุ้มค่าและได้ประโยชน์สูงสุด

๒. กำหนดมาตรการควบคุมพื้นที่ใช้น้ำไม่ให้มากเกินไปเกินปริมาณน้ำที่จะใช้ตลอดฤดูกาล

๓. กำหนดระยะเวลาการส่งน้ำ จัดทำปฏิทินการส่งน้ำ พิจารณาการจัดรอบวน้ำ

๔. ร่วมกันพิจารณาจัดทำปฏิทินการปรับปรุง ซ่อมแซมบำรุงรักษา เพื่อให้เครื่องมือและ อุปกรณ์ต่างๆ อยู่ในสภาพพร้อมใช้งานได้ตลอดเวลา

๕. สร้างความเข้าใจและรับทราบข้อตกลงเกี่ยวกับหลักเกณฑ์มาตรการควบคุมการแบ่งน้ำ และข้อมูลที่สำคัญอื่นๆ

๖. เป็นคณะดำเนินการในกรณีฉุกเฉิน หรือเร่งด่วน เช่น เกิดความขัดแย้งระหว่างองค์กรไป จนถึงกรณีเกิดภัยธรรมชาติต่างๆ ด้วย

๗. ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานเพื่อปรับปรุงการส่งน้ำในฤดูกาลต่อไป

๘. เพื่อจัดทำแผนขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากส่วนราชการหรือหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องมาซ่อมแซมบำรุง เช่น ซ่อมแซมคูส่งน้ำ ซ่อมแซมฝิวถนนลูกรังบนคันคลองส่งน้ำหรืออื่นๆ ให้ สามารถส่งน้ำได้รวดเร็วทั่วถึงทุกแปลงนา และราษฎรสามารถใช้สัญจรถนนบนคันคลองส่งน้ำได้ สะดวกตามความเหมาะสม

๙. พิจารณาสันับสนุนการพัฒนา ส่งเสริมอาชีพด้านการเกษตร ปัจจัยการผลิตอื่นๆ จาก ส่วนราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ผลสัมฤทธิ์ของโครงการชลประทาน คือประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและได้น้อมนำ แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้

ปฏิทินการส่งน้ำ ฤดูแล้ง เริ่มส่งน้ำเดือนพฤศจิกายน-กุมภาพันธ์ ฤดูฝน เริ่มส่งน้ำเดือน พฤษภาคม-สิงหาคม^{๑๓๑}

๒.๔.๔ ศูนย์บริหารจัดการน้ำจังหวัดพิจิตร

ตามที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดพิจิตร ร่วมกับสถาบันสารสนเทศ ทรัพยากรน้ำและการเกษตร (องค์การมหาชน) ได้ลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือในด้าน “การป้องกันและการแก้ไขปัญหาอุทกภัยและภัยแล้ง ด้วยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี” เมื่อวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๗ โดยมุ่งเน้นความร่วมมือในด้านการแลกเปลี่ยนข้อมูลสารสนเทศ แผนที่ และภาพถ่ายจากดาวเทียม สำหรับการป้องกันและแก้ไขปัญหาอุทกภัยและภัยแล้งในพื้นที่จังหวัดพิจิตรเป็นหลัก เพื่อให้การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในจังหวัดพิจิตรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล แผนงาน/โครงการต่างๆ มาใช้ประโยชน์ในภาพรวมของการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนเรื่องน้ำอย่างบูรณาการ มีความสอดคล้องและเชื่อมโยงกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด และส่วนราชการต่างๆที่เกี่ยวข้องกับเรื่องน้ำอย่างเป็นระบบ รวมถึงเพื่อเป็นการประสานงานความร่วมมือกันในลักษณะไตรภาคี ประกอบด้วย องค์กรภาครัฐ องค์กรภาคเอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ ให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ในการแก้ไขปัญหาเชิงพื้นที่และเชิงระบบอย่างเป็นรูปธรรมจึงได้จัดตั้งศูนย์บริหารจัดการน้ำจังหวัดพิจิตรขึ้นมา เมื่อวันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘ ที่ผ่านมา^{๑๓๒} ซึ่งนับถึงปัจจุบัน กระบวนการขับเคลื่อนการบริหารจัดการน้ำในเชิงพื้นที่ โดยความร่วมมือกับสถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำและการเกษตร (องค์การมหาชน) มูลนิธิอุทกพัฒน์ กองทัพบก และเครือข่ายความร่วมมือด้านการบริหารจัดการน้ำต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งโซนลุ่มน้ำยมและลุ่มน้ำน่าน อาทิ เครือข่ายผู้ใช้น้ำเขื่อนสิริกิติ์ เขื่อนภูมิพล การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ศูนย์ปฏิบัติการฝนหลวง เป็นต้น

ขณะนี้ศูนย์บริหารจัดการน้ำจังหวัดพิจิตรได้ดำเนินการสร้างเครือข่าย “การบริหารจัดการน้ำชุมชนตามแนวพระราชดำริ” โซนลุ่มน้ำยม จำนวน ๓๔ เครือข่าย และจะขยายผลไปถึงโซนลุ่มน้ำน่าน เพื่อให้ครอบคลุมการดำเนินการทั้งจังหวัด โดยในช่วงแรกอาจต้องใช้เวลาในการเข้าไปทำความเข้าใจและปรับทัศนคติในเรื่องของการบริหารจัดการน้ำระดับตำบลระยะหนึ่ง เนื่องจากปัญหาการบริหารจัดการน้ำที่ผ่านมาเกิดจากการที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการน้ำไปถึงกลุ่มผู้นำต่างๆ ไม่ได้มีการประสานงานและพูดคุยกันทั้งในส่วนของภาคราชการ ภาคเอกชนและท้องถิ่นเอง การทำงานเป็นไปในลักษณะ “ต่างคนต่างทำ” ไม่ได้มีการประสานเชื่อมโยงข้อมูลกัน ทั้งๆที่เป็นพื้นที่ที่มีเขตติดต่อกันก็ตาม การเข้าไปของศูนย์บริหารจัดการน้ำไปในลักษณะการเป็นผู้ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงาน เป็นจุดเชื่อมต่อกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการประสานงานด้านต่างๆ ด้วยการเสริมสร้างกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างคนลุ่มน้ำและชุมชนต้นแบบของการบริหารจัดการน้ำร่วมกัน

ขณะนี้ประเทศไทยได้มีการจัดตั้งศูนย์บริหารจัดการน้ำทั้งสิ้น ๔ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดแพร่ จังหวัดพะเยา จังหวัดสุโขทัย และจังหวัดพิจิตร หากพิจารณาถึงโอกาสและความเข้มแข็งในเชิงพื้นที่

^{๑๓๑} โครงการประทานพิจิตร, **เกณฑ์การบริหารจัดการน้ำ**, โครงการชลประทานจังหวัดพิจิตร สำนักชลประทานที่ ๓, (อัสสาเนา).

^{๑๓๒} ศูนย์บริหารจัดการน้ำจังหวัดพิจิตร, **รายงานประจำปี ๒๕๕๘**, (เอกสารอัสสาเนา), หน้า ๑.

พิจิตรมีข้อได้เปรียบในการขับเคลื่อนในการดำเนินงานหลายด้าน เช่น ด้วยนโยบายของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีแนวทางในการส่งเสริมและสนับสนุนอย่างจริงจัง รวมถึงเครือข่ายการประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องที่มีความพร้อมในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน และจังหวัดพิจิตรมีเครือข่ายนำร่องด้านการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ตำบลบางลาย อำเภอบึงนารางที่ค่อนข้างมีความเข้มแข็งและมีผลการดำเนินงานที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรมต่อเนื่องทำให้สามารถที่จะเชื่อมโยงเครือข่ายในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี

แนวทางการดำเนินการที่ผ่านมา ๑) มีการส่งต่อข้อมูลที่เป็นประโยชน์ผ่านทางเว็บไซต์ ไลน์ และเฟสบุ๊กของศูนย์น้ำฯ ๒) ดำเนินการประสานงานแก้ปัญหาในเรื่องของภัยแล้งกับสำนักงานทรัพยากรน้ำบาดาล เขต ๗ กำแพงเพชร ๓) การประสานขอฝนหลวงเพื่อบรรเทาปัญหาภัยแล้งผ่านศูนย์ปฏิบัติการฝนหลวงภาคเหนือตอนบนจังหวัดเชียงใหม่ ๔) จัดอบรมบุคลากรของท้องถิ่นเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืน รวมถึงการจัดทำฝั่งน้ำระดับตำบล โดยเน้นเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ ๕) จัดส่งเจ้าหน้าที่ไปเรียนรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำชุมชนตามแนวพระราชดำริ ๖) การลงพื้นที่เพื่อจัดเก็บพิกัดแหล่งน้ำ และ ๗) การสร้างเครือข่ายบริหารจัดการน้ำนำร่อง แนวทางการดำเนินงานในอนาคต ๑) สร้างเครือข่ายการบริหารจัดการน้ำ โซนลุ่มน้ำน่าน ๒) เชื่อมโยงเครือข่ายกลุ่มผู้ใช้น้ำระดับตำบล ระดับจังหวัด และระดับประเทศ ๓) จัดประชุมเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจและทำ MOU ร่วมกันระหว่างศูนย์ฯ และพื้นที่ในส่วนที่เหลือ เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาและบริหารจัดการน้ำ “ของชุมชน โดยชุมชน และเพื่อชุมชน” ๓) ลงพื้นที่ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ด้านการบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืน ที่นำไปสู่ “ทางเลือก” และ “ทางรอด” ใหม่ๆ ในการสร้างโอกาสเพื่อแก้ไขปัญหาด้านการบริหารจัดการน้ำ^{๑๓๓}

๒.๔.๕ การปกครองและประชากร

จังหวัดพิจิตรแบ่งการปกครองแบ่งออกเป็น ๑๒ อำเภอ ๘๘ ตำบล ๘๘๘ หมู่บ้าน ได้แก่ ๑) อำเภอเมือง ๒) อำเภอวังทรายพูน ๓) อำเภอโพธิ์ประทับช้าง ๔) อำเภอตะพานหิน ๕) อำเภอบางมูลนาก ๖) อำเภอโพทะเล ๗) อำเภอสามงาม ๘) อำเภอทับคล้อ ๙) อำเภอสากเหล็ก ๑๐) อำเภอบึงนาราง ๑๑) อำเภอดงเจริญ ๑๒) อำเภอวชิรขารมี ดังรายละเอียดในตารางที่ ๒.๑๑ ดังนี้

การปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด ๑ แห่ง เทศบาลเมือง ๓ แห่ง เทศบาลตำบล ๒๕ แห่ง องค์การบริหารส่วนตำบล ๗๓ แห่ง^{๑๓๔} และมีประชากรในจังหวัดทั้งหมด ๕๕๔,๑๑๒ คน^{๑๓๕}

^{๑๓๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑-๑๑.

^{๑๓๔} จังหวัดพิจิตร. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : www.phichit.go.th/pragard_news (๑๕ มิถุนายน ๒๕๕๙).

^{๑๓๕} จังหวัดพิจิตร. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <https://th.wikipedia.org/wiki>. (๑๙ มีนาคม ๒๕๕๙).

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร พบว่ามีนักวิชาการและผู้ที่ทำการศึกษาวิจัยได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำ และพุทธวิธีในการบริหารจัดการเป็นจำนวนมากซึ่งแต่ละท่านก็ได้ศึกษาในประเด็นที่ใกล้เคียงกัน ซึ่งผู้ศึกษาวิจัยขอนำเสนอในรายละเอียดดังต่อไปนี้

๒.๕.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพุทธวิธีในการบริหารจัดการน้ำ

งานวิจัยเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำ ได้ทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่มีประเด็นนำมาศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร ดังนี้

กันยารัตน์ รินศรี ได้วิจัยเรื่อง “การจัดการทรัพยากรน้ำเชิงบูรณาการแนวพุทธ : กรณีศึกษากลุ่มอนุรักษ์ลุ่มน้ำปิง จ.เชียงใหม่” ผลการวิจัยพบว่า การจัดการทรัพยากรน้ำตามหลักพระพุทธศาสนา เป็นการจัดการทรัพยากรน้ำให้คุ้มค่าและใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และต้องอิงอาศัยการจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่เป็นเหตุปัจจัยให้เกิดทรัพยากรน้ำด้วย ส่วนความสำคัญของทรัพยากรน้ำ ได้แก่ มีความสัมพันธ์ในแง่พึ่งพาอาศัยกับทรัพยากรชนิดอื่น เช่น ป่าไม้ ในลักษณะพึ่งพาอาศัยกัน มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตให้มนุษย์ใช้อุปโภคบริโภคอย่างเพียงพอ มีความสำคัญในแง่การจัดการเพื่อเกษตรกรรม และเป็นสถานที่ที่รื่นรมย์พักผ่อนหย่อนใจ และแสดงออกโดยผ่านหลักพุทธธรรม พระวินัย ศาสนพิธี และบทบาทของพระสงฆ์การจัดการทรัพยากรน้ำของกลุ่มอนุรักษ์ลุ่มน้ำปิง จ.เชียงใหม่ เป็นการจัดการทรัพยากรน้ำร่วมกันระหว่าง หน่วยงานของรัฐ หน่วยงานเอกชนและโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มชุมชนลุ่มน้ำปิง และพระสงฆ์เข้ามามีส่วนร่วม โดยเห็นว่าทรัพยากรน้ำเป็นของสาธารณะจึงมีการจัดการทรัพยากรน้ำร่วมกัน มีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประเพณีพิธีกรรมต่างๆ และใช้อำนาจรัฐในการจัดการทรัพยากรน้ำสำหรับการจัดการทรัพยากรน้ำเชิงบูรณาการแนวพุทธของกลุ่มอนุรักษ์ลุ่มน้ำปิง จ.เชียงใหม่ เป็นการจัดการแบบบูรณาการโดยใช้หลักพุทธธรรม อำนาจรัฐ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และกระบวนการชุมชนในการจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์ร่วมกันทุกฝ่ายส่วนรูปแบบการจัดการทรัพยากรน้ำเชิงบูรณาการที่มีประสิทธิภาพนั้น ควรสร้างคุณธรรมในจิตใจ ใช้กฎหมายควบคุมพฤติกรรมดำเนินงานแบบเครือข่าย และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น^{๑๓๖}

สุวัฒน์ อินทรประไพ ได้วิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำลุ่มน้ำป่าสัก” ผลการวิจัยพบว่า

แนวคิด ทฤษฎีและหลักธรรมอปริหานิยธรรมเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำพบว่า พระพุทธเจ้าตรัสแสดงแก่เจ้าชาววัชชีผู้ปกครองรัฐโดยระบอบสามัคคีธรรม สังคมจะไม่แตกแยกสามารถใช้เกลี้ยกล่อมมิให้เกิดความแตกแยกขัดแย้งยุติความรุนแรงเมื่อนำมาปรับใช้กับการบริหารทรัพยากรน้ำป้องกันปัญหาการทุจริตคอร์ปชั่นรัฐบาลควรส่งเสริมบรรจุไว้ในนโยบายการบริหารจัดการประเทศควบคู่กับหลักธรรมาภิบาลซึ่งจะทำให้เกิดความร่มเย็นเป็นสุขต่อไป

^{๑๓๖} กันยารัตน์ รินศรี, “การจัดการทรัพยากรน้ำเชิงบูรณาการแนวพุทธ : กรณีศึกษากลุ่มอนุรักษ์ลุ่มน้ำปิง จ.เชียงใหม่”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗).

รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำลุ่มน้ำป่าสัก พบว่า ได้ ๔ รูปแบบ คือ ๑) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำลุ่มน้ำป่าสัก ๒) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำชุมชนควรดำเนินการ ๓) องค์กรภายนอกชุมชนเช่น องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาลองค์การบริหารส่วนจังหวัด กรมชลประทาน กรมทรัพยากรน้ำ สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค สถาบันการศึกษา องค์กรเอกชน ควรดำเนินการและให้การสนับสนุน ๔) บูรณาการหลักพุทธธรรมประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ^{๑๓๗}

ศศิธร เชมภักดิ์ ได้วิจัยเรื่อง “พุทธวิธีลดความทุกข์จากภัยเกี่ยวกับน้ำในพระพุทธศาสนา” ผลการวิจัย พบว่า คัมภีร์พระพุทธศาสนา เรียกน้ำว่า อาโปธาตุ เป็นธาตุหนึ่งในธาตุทั้ง ๖ ในร่างกายมนุษย์ทำหน้าที่เชื่อมประสานกับธาตุต่างๆ ในร่างกาย เกิดเป็นพลังงานในการทำงานเพื่อดำรงชีวิต พระพุทธเจ้าทรงตระหนักว่า สิ่งมีชีวิตขาดน้ำไม่ได้ ดังที่ตรัสว่า “สิ่งมีชีวิตบนแผ่นดินอาศัยน้ำฝนเลี้ยงชีพ” ภัยเกี่ยวกับน้ำในสมัยพุทธกาล คือ น้ำดื่มไม่สะอาด มีตัวสัตว์และฝุ่นละออง น้ำเสียจากการปล่อยสิ่งสกปรกลงในน้ำ น้ำขังบริเวณที่อยู่อาศัยของภิกษุ ฝนไม่ตกทำให้น้ำแล้ง ฝนตกหนักทำให้น้ำท่วมพระพุทธเจ้าทรงบัญญัติสิกขาวิสัย ด้วยการกรองน้ำก่อนดื่ม การไม่ถ่ายอุจจาระ ปัสสาวะ บ้วนน้ำลายเสมหะลงในน้ำ หรือลงบนของเสี้ยว พระองค์ทรงสอนประชาชนให้รักษาศีลปฏิบัติธรรม เพื่อให้ฝนตกตามฤดูกาล การไม่ตัดไม้ทำลายป่า เพื่อป้องกันการเกิดน้ำแล้งและน้ำท่วม เมื่อเกิดน้ำท่วมบริเวณเสนาสนะ ทรงอนุญาตให้ถมพื้นที่ให้สูง ทำที่ระบายน้ำ ทั้งหมดนี้ เป็นพุทธวิธีลดความทุกข์จากภัยเกี่ยวกับน้ำในพระพุทธศาสนาการประยุกต์พุทธวิธีลดความทุกข์จากภัยน้ำดื่ม ภัยน้ำเสีย ภัยน้ำแล้งและภัยน้ำท่วมในสังคมไทย มีการสร้างบึงพระราม ๙ ปรับปรุงบึงมักกะสัน สร้างโรงบำบัดน้ำเสียเพื่อเก็บน้ำเสียและบำบัดน้ำเสีย พระราชดำริฝนหลวงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ เพื่อแก้ไขภัยแล้ง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จัดทำโครงการปลูกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติ ในเขตป่าอนุรักษ์เสื่อมโทรมทั่วประเทศ เมื่อปี พ.ศ.๒๕๓๘-๒๕๓๙ ป้องกันภัยแล้งและภัยน้ำท่วม มีการช่วยเหลือฟื้นฟูผู้ประสบภัยน้ำท่วม จากศูนย์ช่วยเหลือภัยพิบัติระดับรัฐ โครงการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นต้น

หลักพุทธวิธีหรือหลักพุทธธรรมเพื่อลดความทุกข์จากภัยน้ำ เช่น อริยสัจ ๔ หลักไตรสิกขา ความกตัญญูรู้คุณธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความพอเพียง ความสันโดษ อบายมุข ๖ การไม่เบียดเบียน หลักราชสังคหัตถุ ๔ หลักพละ ๕ ความไม่ประมาท จะนำความสุขและความปลอดภัยให้เกิดแก่ผู้ประพฤติปฏิบัติและสังคม^{๑๓๘}

ถนัด แก้วเจริญไพศาล ได้วิจัยเรื่อง “ตัวแบบป้องกันและจัดการวิกฤตอุทกภัย” ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาวิจัยนี้ได้นำแนวคิดทฤษฎีเชิงระบบเป็นกรอบในการศึกษา แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยเข้าสู่ระบบอุทกภัย พบว่า คำสอนของพระพุทธองค์ที่เกี่ยวกับปฏิจจสมุพบาท

^{๑๓๗} สุวัฒน์ อินทรประไพ, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำลุ่มน้ำป่าสัก”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗).

^{๑๓๘} ศศิธร เชมภักดิ์, “พุทธวิธีลดความทุกข์จากภัยเกี่ยวกับน้ำในพระพุทธศาสนา”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗).

อริยสัจ ๔ และ โยนิโสมนสิการ และแนวคิดทฤษฎีความสมบูรณ์ของระบบนิเวศ ทำให้รู้ความสัมพันธ์และความจริงขององค์ประกอบธรรมชาติและวิถีคิดแก้ปัญหาที่ถูกต้อง แนวคิดทฤษฎีตัวแบบการกำหนดนโยบายสามารถนำมาประยุกต์ในกระบวนการป้องกันและจัดการวิกฤตอุทกภัย ได้แก่ ตัวแบบขั้นนำ ตัวแบบสถาบัน ตัวแบบทฤษฎีกลุ่ม ตัวแบบระบบ ตัวแบบทฤษฎีส่วนเพิ่ม และตัวแบบผสมผสาน ความซับซ้อน ความเป็นทางการ และการรวมอำนาจ รวมถึงองค์การแห่งการเรียนรู้ รวมถึงภาวะผู้นำและประสิทธิภาพในระบบการสื่อสารประสานงานเป็นแนวคิดทฤษฎีที่มีส่วนอย่างสำคัญในการกำหนดลักษณะโครงสร้างองค์การและการจัดการในสถานการณ์วิกฤต แนวคิดทฤษฎีสัญญา Kanban ที่บอกถึงการไหลของเหตุการณ์ และ Pokayoke ที่เป็นกลไกป้องกันตรวจสอบความผิดพลาดและเตือนก่อนที่จะเกิดความเสียหายสามารถใช้ในการติดตามควบคุมสถานการณ์วิกฤต

ตัวแบบระยะเร่งด่วน ประกอบด้วย ๓ ตัวแบบย่อยคือ ๑) ตัวแบบการเตือนภัย ๒) ตัวแบบการควบคุมจัดการน้ำ และ ๓) ตัวแบบการเสริมสร้างความสมบูรณ์ต้นน้ำ สามารถนำหลักปฏิสัมพันธ์หลักอริยสัจ ๔ วิถีคิดแบบโยนิโสมนสิการของพระพุทธองค์และองค์การแห่งการเรียนรู้มาพัฒนาตัวแบบป้องกันจัดการแหล่งต้นน้ำได้

ตัวแบบระยะกลาง ประกอบด้วย ๔ ตัวแบบ คือ ๑) ตัวแบบการกำหนดนโยบายและแผนเผชิญเหตุ ๒) ตัวแบบโครงสร้างองค์การในการป้องกันและจัดการอุทกภัย ๓) ตัวแบบการสื่อสารประสานงาน ๔) ตัวแบบการบริหารเงินและพัสดุ

ตัวแบบระยะยาว ประกอบด้วย ๓ ตัวแบบย่อย คือ ๑) ตัวแบบการซ่อมสร้างสิ่งก่อสร้างเพื่อป้องกันและจัดการวิกฤตอุทกภัย ๒) ตัวแบบการจัดการศูนย์พักพิง และ ๓) ตัวแบบการจัดการจราจร อิงตามระยะพัฒนาการของอุทกภัย^{๑๓๙}

พระมหาพรชชา ธมฺมหาโส (นิริบุญยกร) ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธีศึกษาวิเคราะห์กรณีลุ่มน้ำแม่ตาช้างจังหวัดเชียงใหม่” ผลการวิจัยพบว่า

๑. จากการศึกษาวិเคราะห์ความขัดแย้ง และรูปแบบการจัดการความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธีตามที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎกและอรรถกถา พบว่าในระดับโลกวิสัยนั้น พระพุทธศาสนามองว่าความขัดแย้ง จัดได้ว่าเป็นทุกข์หรือเป็นธรรมชาติที่ถือว่าเป็นสิ่งจำเป็น (Necessity) สำหรับบุคคลและสังคมประหนึ่ง แต่สำหรับในระดับโลกุตระนั้น พระพุทธศาสนามองว่าเป็นสภาวะที่ไร้ความขัดแย้งสำหรับปัจจัยที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งพระพุทธานุญาตยอมรับว่าเกิดจากการทำงานร่วมกันระหว่างปัจจัยภายใน คือ กุศลมูล และอกุศลมูล รวมถึง ตัณหา ทิฏฐิ และมานะ ผนวกและปัจจัยภายนอก คือ ข้อเท็จจริงความสัมพันธ์ ผลประโยชน์ ค่านิยม และโครงสร้างที่บิดเบี้ยว ด้วยเหตุนี้พระพุทธเจ้าจึงได้นำเสนอชุดของสันติวิธี ในการจัดการในการจัดการการขัดแย้งซึ่งประกอบไปด้วย เจรจากันเอง การไกล่เกลี่ยคนกลาง การตั้งคณะกรรมการไต่สวน การพิจารณาตัดสินโดยสังฆสภา ซึ่งกลยุทธ์ประกอบด้วย การตัดสินใจโดยการเงี่ย การใช้เสียงข้างมาก การโน้มน้าว การประนีประนอม เป็นต้น ดังที่ปรากฏในอภิกรณสมถะ

^{๑๓๙} ถนัด แก้วเจริญไพศาล, “ตัวแบบป้องกันและจัดการวิกฤตอุทกภัย”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗).

๒. การศึกษาวิเคราะห์ความขัดแย้ง และรูปแบบในการจัดการความขัดแย้งโดย สันติวิธีในกลุ่มน้ำแม่ตาช้างจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ความขัดแย้งในกลุ่มน้ำแม่ตาช้างนั้น เป็นความขัดแย้งที่เกี่ยวข้องกับการแย่งชิงทรัพยากรน้ำ การสร้างสิ่งก่อสร้างบุกรุกลำน้ำซึ่งเป็นพื้นที่สาธารณะ การทิ้งขยะ และของเน่าเสียลงในลำน้ำ สาเหตุเกิดจากการขยายตัวของพื้นที่ทำกิน การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรในกลุ่มน้ำและการขยายตัวของรีสอร์ท ผสมกับความต้องการของมนุษย์โดยไร้ขีดจำกัด ซึ่งผู้อาศัยในท้องถิ่นได้จัดการความขัดแย้งด้วยการเจรจาตนเอง การเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางและสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างประชาชนในกลุ่มน้ำ จนทำให้การแย่งชิงน้ำดำเนินไปสู่การแบ่งปันและการยึดมั่นในความเป็นอัตลักษณ์ไปสู่การสลายและทำลายความเป็นอัตลักษณ์

๓. จากการบูรณาการรูปแบบการจัดการความขัดแย้งมิติต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบตามที่ปรากฏในประเทศตะวันตก ตะวันออก ประเทศไทย พระพุทธศาสนาและลุ่มน้ำตาช้างทำให้พบรูปแบบการจัดการความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธีเชิงบูรณาการที่มีชื่อว่า “ธัมมิกัมขณิวิธีย์” หมายถึงวิธีแบบกลางๆ หรือข้อปฏิบัติแบบกลาง (มัชฌิมวิธีย์) ที่ประสานสอดคล้องพอเหมาะพอดี โดยการวิเคราะห์และการประเมินจากทางเลือกหลายๆ ทางที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกันหาทางออกและมีฉันทามติร่วมกันว่าเป็นทางเลือกที่ดีที่สุด โดยมี “ความชอบธรรม” (ธัมมิกวิธีย์) เป็นแกนหลัก กล่าวคือ (๑) การดำเนินการต่อหน้าของผู้มีส่วนได้เสีย (๒) ดำเนินการด้วยความโปร่งใส (๓) ยุติธรรม (๔) สามารถ (๕) รับผิดชอบต่อผลดีหรือผลเสียที่จะเกิดขึ้น (๖) ถูกต้อง (๗) ทุกฝ่ายสามารถปฏิบัติร่วมกันได้จริง (๘) เหมาะสมกับสถานการณ์และเหตุปัจจัย (๙) ได้ประโยชน์ทุกฝ่าย และ (๑๐) เคารพในสิทธิของผู้อื่นหรือสิ่งอื่น

สำหรับวิธีการวิธีการหรือข้อปฏิบัติแบบกลางๆ ที่สามารถนำไปจัดการความขัดแย้งประกอบไปด้วยชุดวิธีใหญ่ๆ ๗ ชุด กล่าวคือ การเจรจาตนเอง การเจรจาไกล่เกลี่ย คนกลาง การไต่สวน การมีส่วนร่วม การใช้อินญาโตตุลาการ การใช้กระบวนการทางศาล และการออกกฎหมาย ซึ่งชุดวิธีเหล่านี้จำเป็นที่จะต้องใช้กลยุทธ์ต่างๆ เช่น การประนีประนอม การโน้มน้าว การโอนอ่อนผ่อนตาม และการเผชิญหน้า เป็นต้น เมื่อนำชุดของ “ธัมมิกัมขณิวิธีย์” ไปสัมภาษณ์ และสนทนากลุ่มในกลุ่มน้ำตาช้าง พบว่า ประชาชนในกลุ่มน้ำเห็นว่า ข้อปฏิบัติหรือชุดวิธีที่เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งและวิธีการเสริม/ป้องกันความขัดแย้ง เป็นทางเลือกหนึ่งที่น่าจะก่อให้เกิดสันติสุขอย่างยั่งยืนในกลุ่มน้ำ^{๑๔๐}

^{๑๔๐} พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (นิตฺยนิพนธ์), “รูปแบบการจัดการขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธีศึกษาวิเคราะห์กรณีลุ่มน้ำแม่ตาช้างจังหวัดเชียงใหม่”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗).

ตารางที่ ๒.๘ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำ

นักวิจัย	ผลการวิจัย
กันยารัตน์ รินศรี, (๒๕๕๗).	การจัดการแบบบูรณาการโดยใช้หลักพุทธธรรม อำนาจรัฐ ภูมิปัญญาท้องถิ่น รูปแบบการจัดการทรัพยากรน้ำเชิงบูรณาการที่มีประสิทธิภาพนั้น ควรสร้างคุณธรรมในจิตใจ ใช้กฎหมายควบคุมพฤติกรรม ดำเนินงานแบบเครือข่าย และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น
สุวัฒน์ อินทรประไพ, (๒๕๕๗).	ได้ ๔ รูปแบบ คือ ๑) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำลุ่มน้ำป่าสัก ๒) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำชุมชน ๓) องค์กรภายนอกชุมชนเช่น ท้องที่ ท้องถิ่น กรมชลประทาน กรมทรัพยากรน้ำ สถาบันการศึกษา องค์กรเอกชน ๔) บูรณาการหลักพุทธธรรมประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ
ศศิธร เขมาภรณ์, (๒๕๕๗).	หลักพุทธวิธีหรือหลักพุทธธรรมเพื่อลดความทุกข์จากภัยน้ำ เช่น อริยสัจ ๔ หลักไตรสิกขาความกตัญญูรู้คุณธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความพอเพียง ความสันโดษ อบายมุข ๖ การไม่เบียดเบียน หลักราชสังคหวัตถุ ๔ หลักพละ ๕ ความไม่ประมาท จะนำความสุขและความปลอดภัยให้เกิดแก่ผู้ประพฤติปฏิบัติและสังคม
ถนัด แก้วเจริญไพศาล, (๒๕๕๗).	-ตัวแบบระยะเร่งด่วน ประกอบด้วย ๓ ตัวแบบย่อยคือ ๑) ตัวแบบการเตือนภัย ๒) ตัวแบบการควบคุมจัดการน้ำ ๓) ตัวแบบการเสริมสร้างความสมบูรณ์ต้นน้ำ -ตัวแบบระยะกลาง ประกอบด้วย ๔ ตัวแบบ คือ ๑) ตัวแบบการกำหนดนโยบายและแผนเผชิญเหตุ ๒) ตัวแบบโครงสร้างองค์การในการป้องกันและจัดการอุทกภัย ๓) ตัวแบบการสื่อสารประสานงาน ๔) ตัวแบบการบริหารเงินและพัสดุ -ตัวแบบระยะยาว ประกอบด้วย ๓ ตัวแบบย่อยคือ ๑) ตัวแบบการซ่อมสร้างสิ่งก่อสร้างเพื่อป้องกันและจัดการวิกฤตอุทกภัย ๒) ตัวแบบการจัดการศูนย์พักพิง ๓) ตัวแบบการจัดการจราจร อิงตามระยะพัฒนาการของอุทกภัย

๒.๕.๒ งานวิจัยเกี่ยวกับพุทธวิธีในการบริหารจัดการ

งานวิจัยเกี่ยวกับพุทธวิธีในการบริหารจัดการ ได้ทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่มีประเด็นนำมาจากศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร ดังนี้

เสน่ห์ ใจสิทธิ์ ได้วิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” ผลการวิจัยพบว่า

๑. กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ประกอบด้วย ๘ ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ ๑ การวางแผนกำหนดการสอบถามความต้องการ ขั้นตอนที่ ๒ ระบบการประสานงาน ขั้นตอนที่ ๓ การสร้างกลไกการส่งเสริมการมีส่วนร่วมต่อกระบวนการกำหนดนโยบาย ขั้นตอนที่ ๔ การให้ความรู้แก่ประชาชนต่อกระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะ ขั้นตอนที่ ๕ การระดมความคิดด้วยการทำประชาคมในระดับหมู่บ้าน ขั้นตอนที่ ๖ การนำข้อความคิดเห็นของประชาชนมาระบุไว้ในแผนงาน ขั้นตอนที่ ๗ การนำแผนงานผ่านการลงประชามติอีกครั้ง และขั้นตอนที่ ๘ การร่วมกันดำเนินงาน ติดตามตรวจสอบและประเมินผล

๒. สภาพการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพบว่า มีปัญหาอยู่ ๖ กลุ่มใหญ่ ๆ ได้แก่ ปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชน ปัญหาเชิงการสื่อสาร ปัญหาเชิงโครงสร้าง ปัญหาเชิงกระบวนการมีส่วนร่วม ปัญหาทางการเมืองท้องถิ่น และปัญหาเชิงการบริหารจัดการ

๓. แนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม ในการกำหนดนโยบายสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ความเข้าใจและการประชาสัมพันธ์ ถึงกิจกรรมการจัดการประชุม การประชาพิจารณ์ การทำประชาคมหมู่บ้าน และการสื่อสารในรูปแบบอื่น ๆ (การประชุมบ่อยๆ) จะสามารถทำให้ประชาชนทราบถึงกิจกรรมต่าง ๆ พร้อมกันให้ความร่วมมือในระดับที่น่าพอใจ (ความพร้อมเพรียง) เพื่อให้เกิดความเข้าใจระดับการลงพื้นที่จนสามารถทราบปัญหาและความต้องการของประชาชน (ความเข้าใจชุมชน) และความมีใจเป็นกลาง (อุเบกขา) ที่ทำให้เห็นถึงแนวคิดของความเสียสละความสุขส่วนตนเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมมากขึ้นต่อการสร้างระบบความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรทางพระพุทธศาสนา รวมทั้งองค์กรในชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการวางแผนแนวทางสำหรับวางรากฐานให้กับประชาชนได้มีความรู้และมีส่วนร่วมต่อกระบวนการกำหนดนโยบายตั้งแต่เริ่มต้นอันประกอบด้วย การร่วมคิดนโยบาย การร่วมใจต่อนโยบาย การร่วมทำตามนโยบาย การร่วมแรงตามนโยบาย การร่วมทุนตามนโยบาย การร่วมรับผลประโยชน์อย่างเหมาะสม การร่วมดูแลรักษาโยบาย และการร่วมเป็นเจ้าของนโยบาย อันเป็นแนวทางสำหรับการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ยังคงเป็นมนต์คลังของชาวจังหวัดลำพูนที่เรียกว่า “วิถีครูบาโมเดล”^{๑๔๑}

สุนทร สุวรรณพร ได้วิจัยเรื่อง “ระบบการจัดการทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยตามหลักธรรมาภิบาล” ผลการวิจัยพบว่า ระบบการจัดการทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยจะมีองค์กร ๒ ระดับ คือ

๑. ระดับชาติ เรียกว่าคณะกรรมการมาตรฐานการจัดการทรัพยากรมนุษย์ส่วนท้องถิ่น ทำหน้าที่จัดการทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง ๓ รูปแบบ คือ องค์การบริหารส่วนจังหวัด, เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งประกอบด้วยคณะกรรมการ ๔ ฝ่าย คือ

^{๑๔๑} เสน่ห์ ใจสิทธิ์, “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต* สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘).

ผู้แทนของหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง, ผู้แทนของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, ผู้แทนของข้าราชการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้ทรงคุณวุฒิอีก ๖ คน รวมทั้งสิ้น ๒๔ คน และให้ประธานคณะกรรมการมาตรฐานการจัดการทรัพยากรมนุษย์ส่วนท้องถิ่นมาจากการคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิจากที่ประชุม นั้น ซึ่งมีอำนาจในการกำหนดมาตรฐานทั้ง ๓ รูปแบบ

๒. ระดับจังหวัด เรียกว่าคณะกรรมการมาตรฐานการจัดการทรัพยากรมนุษย์ส่วนท้องถิ่น จะมีหน้าที่จัดการทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง ๓ รูปแบบภายในจังหวัดนั้น โดยทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยคณะกรรมการมาตรฐานการจัดการทรัพยากรมนุษย์ส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วยคณะกรรมการ ๔ ฝ่ายเช่นเดียวกัน คือ ผู้แทนของหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง, ผู้แทนของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, ผู้แทนของข้าราชการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้ทรงคุณวุฒิอีก ๖ คน รวมทั้งสิ้น ๒๔ คน และให้ประธานคณะกรรมการมาตรฐานการจัดการทรัพยากรมนุษย์ส่วนท้องถิ่นมาจากการคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิจากที่ประชุม นั้น ซึ่งคณะกรรมการมาตรฐานการจัดการทรัพยากรมนุษย์ส่วนท้องถิ่นนี้จะมีอำนาจในการนำมาตรฐานกลางไปประกาศเป็นมาตรฐานทั่วไปในจังหวัดของตัวเองโดยไม่ต้องไม่ขัดหรือแย้งกับมาตรฐานกลาง^{๑๔๒}

อภิญาณัฐโสภา อบสิน ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธในการบริหารจัดการองค์กรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” ผลการวิจัยพบว่า

๑. สภาพของภาวะผู้นำในการบริหารจัดการองค์กร โดยทั่วไปมีลักษณะเด่นเป็นไปตามคุณลักษณะผู้นำที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งประกอบด้วย การมีสายตากว้างไกล มีวิสัยทัศน์ มีความชำนาญในการบริหารงาน และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ซึ่งส่งผลให้มหาวิทยาลัยมีความเจริญก้าวหน้าและมีชื่อเสียงทั้งในและต่างประเทศ กล่าวคือผู้นำยึดหลักการบริหารจัดการแบบธรรมาธิปไตยและปฏิบัติงานโดยยึดประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ

๒. ภาวะผู้นำในการบริหารจัดการองค์กรไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ มีอิทธิพล มีศิลปะ ในการนำหรือการจูงใจผู้อื่นให้กระทำหรือดำเนินกิจการต่างๆ โดยมีเครื่องมือของผู้นำในการบริหารพัฒนาตน งาน และคนให้บรรลุผลสำเร็จ โดยมีภาวะผู้นำที่มีศรัทธาภาพในส่วนที่เป็นศาสตร์และศิลป์ในการเป็นผู้นำซึ่งมีลักษณะพิเศษของผู้ที่เป็นผู้นำทั้งเทคนิควิธีการและคุณธรรมจริยธรรม สติปัญญา

๓. รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธในการบริหารจัดการองค์กรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยตามพันธกิจ ๔ ด้าน ซึ่งเป็นรูปแบบการพัฒนาโดยอิงอาศัยศรัทธาและความเชื่อมั่นในภาวะผู้นำของผู้บริหารอันเป็นแบบอย่างของวัฒนธรรมชาวพุทธและองค์กรพระพุทธศาสนา ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในทุติยปาปนิคสูตร ประกอบด้วย (๑) รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำในการบริหารจัดการองค์กรด้านจักขุมา คือ มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลมองสภาพเหตุการณ์สถานการณ์ออกและสามารถวางแผนเตรียมรับหรือรุกได้ทั้งระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว เป็นผู้นำแบบธรรมาภิบาล ด้วยความรู้ (ปัญญา) บารมี (อำนาจ) และกล้าตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง (๒) รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธในการบริหารจัดการองค์กรด้านวิจิโร คือ มีความเชี่ยวชาญชำนาญใน

^{๑๔๒} สุนทร สุวรรณพร, “ระบบการจัดการทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยตามหลักธรรมาภิบาล”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗).

การบริหารจัดการในการวางแผน การนำแผนไปปฏิบัติ การติดตามประเมินผล และการปรับมาตรฐาน ซึ่งเป็นการบริหารงานตามแบบผู้นำการเปลี่ยนแปลง ด้วยความรู้ (ปัญญา) บารมี (อำนาจ) และกล้าตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง (๓) รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธในการบริหารจัดการองค์กร ด้านนิสัยสัมพันธ์ดี คือ เป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี ประสานงาน ประสานใจ ประสานประโยชน์ ได้รับความยอมรับและความเชื่อถือจากผู้อื่น ซึ่งเป็นผู้นำแบบพุทธจริยธรรมาภิบาล ด้วยความรู้ (ปัญญา) บารมี (อำนาจ) และกล้าตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง^{๑๔๓}

ยงยุทธ ขำคง ได้วิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำเชิงพุทธในการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ” ผลการวิจัยพบว่า

หลักธรรมที่ผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธควรนำมาใช้ในการทำงานได้แก่ ปาปนิคธรรม ๓ องค์ คุณแห่งพ่อค้าซึ่งสามารถประยุกต์ใช้ได้กับผู้นำและผู้บริหาร ได้แก่ ๑) จักขุมา การมีโลกทัศน์มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มองการณ์ไกล มุ่งพัฒนาไปสู่อนาคต ๒) วิฐุโร การทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สร้างผลงานได้อย่างเป็นรูปธรรม ๓) นิสสัยสัมปโน มีใจกว้าง รับฟังความคิดเห็นจากทุกฝ่ายมีมนุษยสัมพันธ์ดี

ภาวะผู้นำเชิงพุทธในการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธที่ผู้วิจัยสังเคราะห์ขึ้น เรียกว่า Yongyut Model ซึ่งมีองค์ประกอบ “๓ ดี ๔ เก่ง ๕ สมบูรณ์” หมายถึง ผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธมีการบูรณาการ ๓ องค์ประกอบของภาวะผู้นำและการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธอย่างกลมกลืน ๓ ดี คือ หลักธรรมปาปนิคธรรม ๓ และมีความเก่งในภาวะผู้นำทั้ง ๔ ด้าน ได้แก่ ๑) ภาวะผู้นำด้านการบริหาร ๒) ภาวะผู้นำด้านวิชาการ ๓) ภาวะผู้นำด้านบุคลิกภาพ ๔) ภาวะผู้นำด้านคุณธรรมและจริยธรรม ผู้บริหารควรพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธให้มีความสมบูรณ์ใน ๕ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านกายภาพ ๒) ด้านพฤติกรรมนักเรียน ครูและผู้บริหาร ๓) ด้านกิจกรรมประจำวันพระ ๔) ด้านการส่งเสริมวิถีพุทธ ๕) ด้านการเรียนการสอน จะนำไปสู่การสร้างสังคมที่สุข สงบ สันติ นอกั้วโรงเรียนวิถีพุทธซึ่งเป็นความปรารถนาของทุกคน^{๑๔๔}

^{๑๔๓} อภิชนาณัฐไศกา ออบสิน, “รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธในการบริหารจัดการองค์กรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต* สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘).

^{๑๔๔} ยงยุทธ ขำคง, “ภาวะผู้นำเชิงพุทธในการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต* สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘).

ตารางที่ ๒.๙ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพุทธวิธีในการบริหารจัดการ

นักวิจัย	ผลการวิจัย
พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (นิตฺยบุญญการ), (๒๕๔๗).	“ธัมมิกัมมัชฌิมวิธี” คือ หลักวิธีการหรือข้อปฏิบัติแบบกลางๆ ที่สามารถนำไปจัดการความขัดแย้งประกอบไปด้วยชุดวิธีใหญ่ๆ ๗ ชุด กล่าวคือ การเจรจาตนเอง การเจรจาไกล่เกลี่ย คนกลาง การไต่สวน การมีส่วนร่วม การใช้อนุญาตตุลาการ การใช้กระบวนการทางศาล และการออกกฎหมาย ซึ่งชุดวิธีเหล่านี้จำเป็นที่จะต้องใช้กลยุทธ์ต่างๆ
เสนห์ ใจสิทธิ์, (๒๕๕๘).	“วิถีครูบาโมเดล” อันประกอบด้วย การร่วมคิดนโยบาย การร่วมใจต่อนโยบาย การร่วมทำตามนโยบาย การร่วมแรงตามนโยบาย การร่วมทุนตามนโยบาย การร่วมรับผลประโยชน์อย่างเหมาะสม การร่วมดูแลรักษา นโยบาย และการร่วมเป็นเจ้าของนโยบาย อันเป็นแนวทางสำหรับการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
อภิษญาณัฐโสภาค อปสิน, (๒๕๕๘).	<p>๑. ผู้นำยึดหลักการบริหารจัดการแบบธรรมาธิปไตยและปฏิบัติงานโดยยึดประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ</p> <p>๒. การเป็นผู้นำซึ่งมีลักษณะพิเศษของผู้ที่เป็นผู้นำทั้งเทคนิควิธีการและคุณธรรมจริยธรรม สติปัญญา อันประกอบไปด้วย (๑) คุณลักษณะภายใน ได้แก่คุณธรรมจริยธรรม ระบบคิด และศักยภาพในการใช้สติปัญญาเพื่อแก้ไขปัญหาหรือใช้สติปัญญาเพื่อการพัฒนาสร้างสรรค์สิ่งที่ดีให้เกิดกับตนเองและสังคม (๒) คุณลักษณะภายนอก คือมีบุคลิกลักษณะที่ดีพร้อมและสามารถที่จะมีอิทธิพลต่อผู้อื่น ด้วยบทบาทหน้าที่ของผู้นำตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป</p> <p>๓. รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธในการบริหารจัดการองค์กร ประกอบด้วย ด้านจักษุมา ด้านวิธูโร ด้านนิสสยสัมปันโน</p>
ยงยุทธ ขำคง, (๒๕๕๘).	Yongyut Model ซึ่งมีองค์ประกอบ “๓ ดี ๔ เก่ง ๕ สมบูรณ์” หมายถึงผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธที่มีการบูรณาการ ๓ องค์ประกอบของภาวะผู้นำและการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธอย่างกลมกลืน ๓ ดี คือหลักธรรมปาปนิคธรรม ๓ และมีความเก่งในภาวะผู้นำทั้ง ๔ ด้าน ได้แก่ ๑) ภาวะผู้นำด้านการบริหาร ๒) ภาวะผู้นำด้านวิชาการ ๓) ภาวะผู้นำด้านบุคลิกภาพ ๔) ภาวะผู้นำด้านคุณธรรมและจริยธรรม ผู้บริหารควรพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธให้มีความสมบูรณ์ใน ๕ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านกายภาพ ๒) ด้านพฤติกรรมนักเรียน ครูและผู้บริหาร ๓) ด้านกิจกรรมประจำวันพระ ๔) ด้านการส่งเสริมวิถีพุทธ ๕) ด้านการเรียนการสอน

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและหลักพุทธวิธีที่เหมาะสมสำหรับการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร ดังนี้

สรุปได้ว่า จากอดีตที่ผ่านมาพื้นที่ต้นน้ำของประเทศไทยถูกบุกรุกและใช้ประโยชน์พื้นที่อย่างต่อเนื่องก่อให้เกิดเป็นปัญหาน้ำป่าไหลหลากและการกัดเซาะพังทลายของดินบริเวณพื้นที่ต้นน้ำกับปัญหาการเกิดอุทกภัยบริเวณพื้นที่ราบตอนล่างในช่วงฤดูฝนและปัญหาการขาดแคลนน้ำใช้ในช่วงฤดูแล้งกับทั้งสองพื้นที่มาโดยตลอดปัจจุบันสภาวะโลกร้อนซึ่งการทำลายป่าไม้ก็เป็นปัจจัยหนึ่งมีส่วนทำให้อุณหภูมิอากาศและอุณหภูมิจุดน้ำค้างสูงขึ้นส่งผลทำให้ระดับของฐานเมฆลดลงเมื่อฐานเมฆลดระดับลงอากาศที่ฐานเมฆจะขยายตัวและรองรับไอน้ำได้มากขึ้นผลที่ตามมาคือฝนมีโอกาสดกน้อยลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณที่ร้อนและแห้งแล้ง เมื่อฝนมีโอกาสดกน้อยในบริเวณที่ร้อนและแห้งแล้งฝนจะไปกระจุกตัวตกในบริเวณที่มีอากาศชื้นและเย็นแทน อาทิ บริเวณที่เป็นภูเขาสูงซึ่งเป็นจุดกำเนิดของต้นน้ำลำธารฝนที่ตกเป็นจำนวนมากและตกต่อเนื่องนั้นนอกจากจะทวีความรุนแรงของปัญหาน้ำป่าไหลหลากและการกัดเซาะพังทลายของดินแล้วยังเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดการเลื่อนไหลของแผ่นดินที่ก่อให้เกิดสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินให้กับประชาชนเป็นจำนวนมากอีกด้วยสำหรับการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหานี้ซึ่งวิธีการหนึ่งก็คือการหยุดการทำลายป่าไม้และเร่งรีบบำรุงฟื้นฟูป่าต้นน้ำ

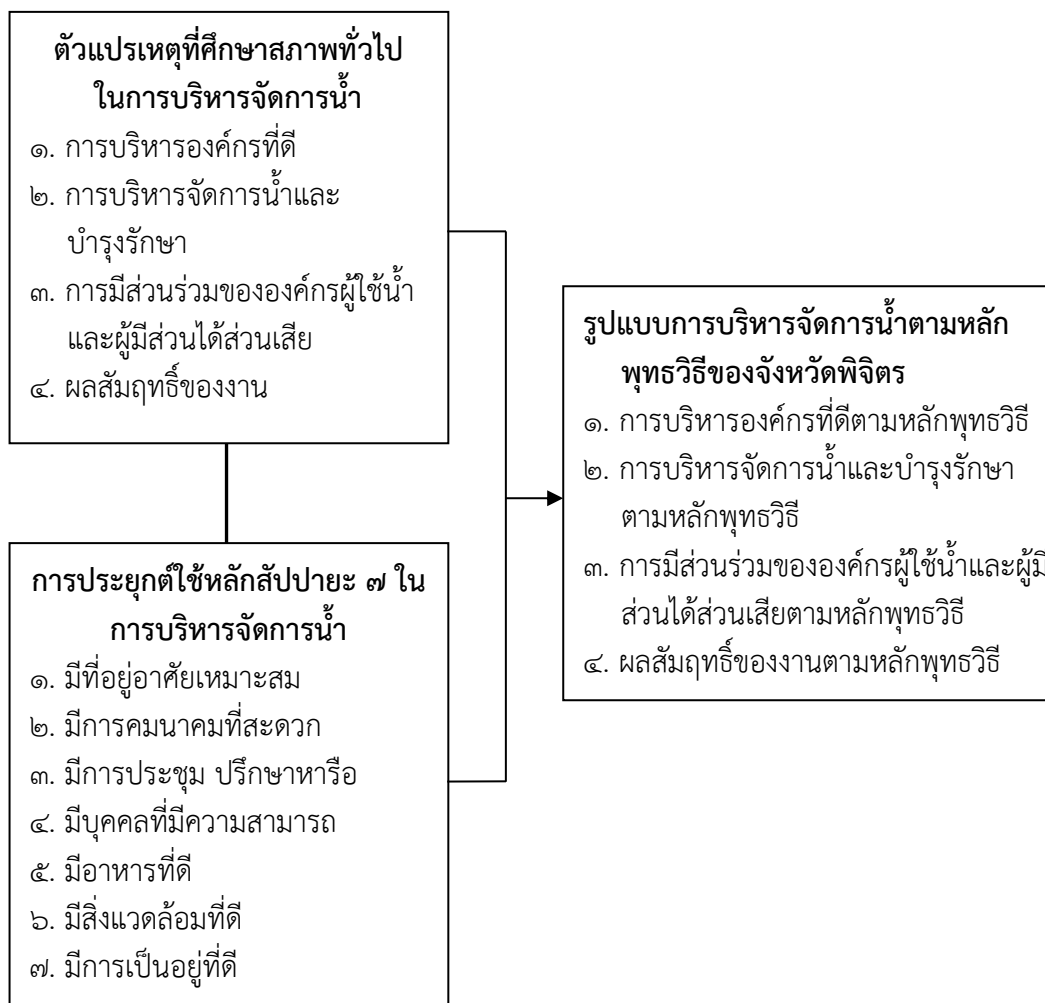
อนึ่ง ในสมัยพุทธกาลพระพุทธเจ้าทรงผู้นำที่ยิ่งใหญ่ โดยได้ไปห้ามญาติแย่งน้ำเข้านาโดยการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำที่ล้ำเลิศพระพุทธเจ้าทรงได้รับการยกย่องว่าทรงเป็น “พระบรมครู” (Teacher of Teachers) หรือ “ ศาสดาเอก ” (Greatest Teacher) ในโลกเพราะพระองค์ทรงมีวิธีสอนที่ดีเยี่ยมทำให้ผู้ฟังเข้าใจแจ่มแจ้ง มีคำกล่าวว่า พระพุทธเจ้าเมื่อจะทรงสอนใครแต่ละครั้งพระองค์ก็ทรงอาศัยองค์ประกอบหลายๆ อย่าง ในการสอนบุคคลระดับต่างๆ ที่มีพื้นฐานความรู้สติปัญญาที่แตกต่างกัน พระองค์ได้ประยุกต์คำสอนแต่ละลักษณะให้มีความเหมาะสม เพราะฉะนั้นหลักธรรมที่ผู้วิจัยจะนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการน้ำ คือ หลักสัปปายะ ๗ เพื่อสร้างความเหมาะสมให้เกิดขึ้นในพื้นที่ของจังหวัดพิจิตร เพราะคำว่า “สัปปายะ” คือ สิ่งที่เหมาะสม สิ่งที่เกี่ยวข้องช่วยสนับสนุนในการบำเพ็ญภาวนาให้ได้ผลดี ช่วยให้สมาธิตั้งมั่น ไม่เสื่อมถอย (suitable things; things favorable to mental development)^{๑๔๕} ประกอบด้วย ๑. อาวาสสัปปายะ (ที่อยู่ซึ่งเหมาะสม เช่น ไม่พลุกพล่านจอแจ , suitable abode) ๒. โคนรสัปปายะ (ที่หาอาหาร ที่เที่ยว บินตบาตที่เหมาะสม เช่น มีหมู่บ้านหรือชุมชนที่มีอาหารบริบูรณ์อยู่ไม่ไกลไม่ไกลเกินไป, (suitable resort) ๓. ภัตตสัปปายะ (การพูดคุยที่เหมาะสม เช่น พูดคุยเล่าขานกันแต่ในกถาวัตถุ ๑๐ และพูดแต่พอประมาณ, (suitable speech) ๔. บุคคลสัปปายะ (บุคคลที่ถูกกันเหมาะสม เช่น มีท่านผู้ทรงคุณธรรม ทรงภูมิปัญญาเป็นที่ปรึกษาเหมาะสมใจ, (suitable person) ๕. โภชนสัปปายะ (อาหารที่เหมาะสม เช่น ถูกกับร่างกาย เกื้อกูลต่อสุขภาพ ฉ้นไม่ยาก, suitable food) ๖. อุตสัปปายะ (ดินฟ้าอากาศธรรมชาติแวดล้อมที่เหมาะสม เช่น ไม่หนาวเกินไป ไม่ร้อนเกินไป เป็นต้น, suitable climate) ๗. อิริยาปลสัปปายะ (อิริยาบถที่เหมาะสม เช่น บางคนถูกกับกิจกรรม บางคนถูกกับนั่ง ตลอดจนมีการเคลื่อนไหวที่พอดี, suitable posture)^{๑๔๖} เพื่อสร้างสังคมที่น่าอยู่น่าอาศัยและเกิดการพัฒนาด้านอื่นๆ อีกต่อไป

^{๑๔๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๘๖.

^{๑๔๖} อ้างแล้ว, หน้า ๒๘๖.

๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร” ผู้วิจัย ได้ทำการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำ หลักพุทธวิธีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้กำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

แผนภาพ ๒.๑ แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

จากกรอบแนวคิด อธิบายได้ว่า งานวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร” มี ๓ องค์ประกอบสำคัญ คือ ๑) ขั้นตอนการดำเนินงาน ๒) ขอบเขตเชิงเนื้อหา และ ๓) ผลลัพธ์การวิจัย

ขั้นตอนการดำเนินงาน ผู้วิจัยดำเนินการสำรวจเอกสารและงานวิจัย ที่เกี่ยวข้อง และดำเนินการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ ให้ได้มาซึ่งแนวคิด ทฤษฎีที่เหมาะสมและมีความสอดคล้องในการนำไปเป็นแนวทางในการบริหารจัดการน้ำและดำเนินการต่อด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth

Interview) ผู้เชี่ยวชาญที่มีส่วนเกี่ยวข้องในเชิงวิชาการ และการบริหารงานของจังหวัด เพื่อให้ได้แนวทางสำคัญในการกำหนดกรอบในการบริหารจัดการน้ำ ที่มีความครอบคลุมระบบการบริหารจัดการน้ำ ผู้วิจัยนำองค์ความรู้ที่ได้จากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และดำเนินการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อการตรวจสอบและยืนยันรูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธรวิธีของจังหวัดพิจิตร ว่ามีความถูกต้อง ครบถ้วน สมบูรณ์ และสามารถนำไปใช้ต่อไปได้ในอนาคต

ขอบเขตเชิงเนื้อหา ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาสภาพทั่วไปของจังหวัดพิจิตร ค้นคว้าเอกสารแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง คือ แนวคิด และทฤษฎีการบริหารจัดการ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำ แนวคิดเกี่ยวกับหลักพุทธรวิธีการบริหารจัดการน้ำและหลักพุทธรวิธี คือ สัปปายะ ๗ คือ สิ่งที่เหมาะสม สิ่งที่เกี่ยวข้อง ประกอบไปด้วย ๑) อवासสัปปายะ คือ ที่อยู่อาศัยที่เหมาะสม ๒) โคจรสัปปายะ คือ การคมนาคมที่สะดวก ๓) ภัตตสัปปายะ คือ การประชุม รับประทานอาหาร ๔) บุคคลสัปปายะ คือ บุคคลที่มีความสามารถ ๕) โภชนสัปปายะ คือ มีอาหารที่ดี ๖) อุตสัปปายะ คือ มีสิ่งแวดล้อมที่ดี ๗) อิริยปถสัปปายะ คือ มีการเป็นอยู่ที่ดี เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการสร้างรูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธรวิธี

ผลลัพธ์การวิจัย เมื่อผู้วิจัยดำเนินการวิจัยครบทุกกระบวนการ แล้วทำการวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ ทำให้ทราบถึงสภาพทั่วไปของการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร และนำหลักพุทธรวิธี คือ สัปปายะ ๗ มาบูรณาการกับการบริหารจัดการน้ำ ทำให้ผู้วิจัยได้รูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธรวิธีของจังหวัดพิจิตร ที่มีความสมบูรณ์ ครบถ้วน เพื่อการนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการน้ำต่อไป

บทที่ ๓ ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร ซึ่งใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยและขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
- ๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร” ในครั้งนี้ ใช้รูปแบบงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดำเนินการให้สอดคล้องกับปัญหาและกรอบกลุ่มแนวคิดการวิจัย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๓.๒ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่

๓.๒.๑ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ซึ่งเป็นบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ในการบริหารจัดการน้ำ ได้แก่ บุคคลสำคัญในพื้นที่จังหวัดพิจิตรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำ จำนวน ๒๕ รูป/คน ประกอบด้วย

- ๓.๒.๑.๑ กลุ่มตัวแทนผู้ทรงคุณวุฒิในจังหวัด จำนวน ๑ คน ได้แก่
 - ๑) นายวีระศักดิ์ วิจิตรแสงศรี ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจิตร
- ๓.๒.๑.๒ กลุ่มตัวแทนหัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง จำนวน ๑๓ คน ได้แก่
 - ๑) นายสมยศ แสงมณี ผู้อำนวยการชลประทานพิจิตร
 - ๒) นายณัฐพงศ์ ครุฑทา หัวหน้าฝ่ายจัดสรรน้ำและปรับปรุงระบบชลประทาน จังหวัดพิจิตร
 - ๓) นายสุกิตต์ เกตราจินดารัตน์ ผู้อำนวยการ การบริหารจัดการน้ำ ทรัพยากรน้ำภาค ๙
 - ๔) นายสุนัน บวนนา หัวหน้าส่วนอุทกวิทยา ทรัพยากรน้ำภาค ๙

- ๕) นายอนันต์ เพ็ชรหนู หัวหน้าส่วนประสานงานและบริหาร
จัดการลุ่มน้ำน่าน ทรัพยากรน้ำภาค ๙
- ๖) นางวิภารัตน์ รัตนวงศ์ภิญโญ หัวหน้าส่วนอำนวยการ การบริหาร
จัดการน้ำ ทรัพยากรน้ำภาค ๙
- ๗) นายสิทธิชัย ปริญญาขจร ผู้อำนวยการส่วนพัฒนาและฟื้นฟู
แหล่งน้ำ ทรัพยากรน้ำภาค ๙
- ๘) นายเชวง ไชยหลาก ผู้อำนวยการสำนักงาน
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
จังหวัดพิจิตร
- ๙) นางสาววิมลชญาณ์ สถิตสุนทรพันธ์ ผู้อำนวยการส่วนทรัพยากรน้ำ
สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อมจังหวัด
- ๑๐) นายสุกัญ รัตนวรรณ นักผังเมือง สำนักงานโยธาธิการและ
ผังเมืองจังหวัดพิจิตร
- ๑๑) นายปรเมศวร์ พันธุ์รัตน์ รักษาการผู้อำนวยการเจ้าท่าภูมิภาค
สาขานครสวรรค์
- ๑๒) นางรติพิส มีคำแหง หัวหน้าป้องกันและบรรเทาสาธารณะ
ภัยจังหวัดพิจิตร
- ๑๓) นายณฤพนธ์ ไทยกล้า ผู้จัดการการประปาส่วนภูมิภาค บาง
มูลนาก
- ๓.๒.๑.๓ กลุ่มตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน จำนวน ๔ คน ได้แก่
- ๑) นางสาวนฤมล คุ่มเกตุ กรรมการและเลขานุการศูนย์บริหาร
จัดการน้ำจังหวัดพิจิตร (องค์การ
บริหารส่วนจังหวัดพิจิตร)
- ๒) นายมานะ วุฑฒยากร นายกองค้การบริหารส่วนตำบลวังกรด
- ๓) นายเวช เอ็มธานี สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล
วัดขวาง
- ๔) นายมงคล พุกเปี่ยม กำนันตำบลสำนักขุนเณร
- ๓.๒.๑.๔ กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือประชาสังคมในจังหวัดจำนวน ๒ คน ได้แก่
- ๑) นางรัชรินทร์ จันทร์สุกรี ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย-นักธุรกิจ
- ๒) นายบัญญัติ ทองแจ่ม ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย-เกษตรกร
- ๓.๒.๑.๕ กลุ่มตัวแทนหลักพระพุทธศาสนา จำนวน ๕ รูป ได้แก่
- ๑) พระทีฆทัตสีมุนีวงศ์, ดร.(วิรัช วิโรจโน) เจ้าคณะจังหวัดพิจิตร
- ๒) พระศรีวิกรมมณี (จันทราวุฒิ วชิรเมธี) รองเจ้าคณะจังหวัดพิจิตร
- ๓) พระเมธีธรรมประนาท (ปรีชา ปฎิภาณเมณี) เจ้าคณะอำเภอเมืองพิจิตร
- ๔) พระครูวิลาสรัตนรังสี (สง่า รตนวณโณ) เจ้าคณะตำบลจ้วราย

๕) พระครูวิโชติสิกขกิจ, ดร. (ณรงค์ กิตติธโร) ผู้อำนวยการหน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดพิจิตร
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๓.๒.๒ การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยได้จัดการสนทนากลุ่มเพื่อปรับปรุงรูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร โดยนักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิ รวมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจำนวน ๙ รูป/คน ได้แก่

๓.๒.๒.๑ พระครูสิริสุตโสภณ, ดร. (จำเนียร จนทโสภโณ) เจ้าคณะอำเภอตงเจริญ จ.พิจิตร

๓.๒.๒.๒ ศ.ดร.กฤษ เพิ่มทันจิตต์ อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษาคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๓.๒.๒.๓ รศ.ดร.สมาน งามสนิท อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษาคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๓.๒.๒.๔ รศ.ดร.สุรินทร์ นิยมามงกูร อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษาคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๓.๒.๒.๕ ผศ.ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์ หัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๓.๒.๒.๖ อาจารย์ ดร.ยุทธนา ปราณีต ผู้อำนวยการหลักสูตร พธ.ม. สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๓.๒.๒.๗ ดร.เลิศ มีช้าง หัวหน้ากลุ่มงานส่งเสริมและพัฒนากรมการพัฒนาชุมชน จังหวัดพิจิตร

๓.๒.๒.๘ นายเบญจพูล ปีนสุข รองนายกเทศบาลตำบลเนินมะกอก จังหวัดพิจิตร

๓.๒.๒.๙ นางสาวทิพย์สุดา ภูมิพาณิชย์ นักวิชาการ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จังหวัดฉะเชิงเทรา

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๓.๓.๑ การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือในการวิจัยโดยศึกษาเอกสารวิชาการและจากงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธี โดยมีเครื่องมือในการวิจัย ๒ ชนิด ประกอบด้วย ๑) แบบสัมภาษณ์ ๒) สนทนากลุ่ม โดยมีขั้นตอน ดังนี้

๓.๓.๑.๑ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพทั่วไปของการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธรวิธีดังนี้

๑) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำ จากเครือข่ายอินเทอร์เน็ต บทความ ตำรา คัดสำเนาจากรายงานการวิจัยหรือบทความตามเว็บไซต์

๒) นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสร้างกรอบของคำถาม โดยสร้างเครื่องมือจากกรอบเนื้อหาในคำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

๓) ผู้วิจัยสร้างโครงร่างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interview) แล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและสำนวนภาษาแล้วนำไปปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interview)

๔) นำเครื่องมือที่แก้ไขปรับปรุงสมบูรณ์แล้วไปสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ซึ่งเป็นบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ในการบริหารจัดการน้ำ จำนวน ๒๕ รูป/คน

๓.๓.๑.๒ สนทนากลุ่ม สร้างประเด็นคำถามในการสนทนากลุ่ม เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลและเพื่อเสนอรูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธรวิธีโดยทำ Focus Group Discussion

๓.๓.๒ ลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้โดยมีเครื่องมือในการวิจัย ประกอบด้วย ๑) แบบสัมภาษณ์ ๒) แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม

๓.๓.๒.๑ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ที่มีโครงสร้าง

ในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยแบ่งแบบสัมภาษณ์ออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ได้แก่ ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ นามสกุล/อายุ

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพทั่วไปในการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธรวิธีของจังหวัดพิจิตร ประกอบด้วย

๑. สภาพทั่วไปในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร เป็นอย่างไร

๒. ท่านประยุกต์ใช้หลักสัปปายะ ๗ ในการบริหารจัดการน้ำในจังหวัดพิจิตรอย่างไร

๓. รูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธรวิธีของจังหวัดพิจิตรควรเป็นอย่างไร

๓.๓.๒.๒ สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้วิจัยสร้างประเด็นคำถามในการสนทนากลุ่มเฉพาะเพื่อร่างรูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธรวิธีของจังหวัดพิจิตร โดยทำ Focus Group Discussion

๓.๓.๓ การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์และประเมินระดับคุณภาพความตรงของเครื่องมือการวิจัย ดังนี้

๓.๓.๓.๑ การวิเคราะห์ Face Validity (ความตรงเชิงพินิจ) ซึ่งเป็นการตรวจสอบประเมินคุณภาพของเครื่องมือการวิจัย โดยอาจารย์ที่ปรึกษา ทั้ง ๒ ท่าน ด้วยการตรวจสอบประเมิน

กรอบเนื้อหา ขอบเขตแบบสอบถามประเด็นสำคัญของการสอบถาม ตลอดจนการใช้ถ้อยคำสำนวนภาษาเชิงวิชาการที่เหมาะสมและความเป็นเอกนัยในการเก็บข้อมูล

๓.๓.๓.๒ การวิเคราะห์ความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของประเด็นคำถามการวิจัยกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยในรูปแบบของเทคนิคการวิเคราะห์ IOC (Index of Congruence) โดยผู้เชี่ยวชาญ ๕ รูป/คน โดยมีรายชื่อผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

- ๑) พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา ดร. ผู้อำนวยการหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะ
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ๒) พระปลัดระพิน พุทธิสารโร, ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตร
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ๓) อาจารย์ ดร.สุวัฒน์ รักขันโท อาจารย์ประจำหลักสูตร
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ๔) อาจารย์ ดร.อนวัต กระสังข์ อาจารย์ประจำหลักสูตร
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ๕) อาจารย์ ดร.ประเสริฐ ธิลาวั อาจารย์ประจำหลักสูตร
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือในการวิจัยก่อนนำไปใช้ เพื่อพิจารณาทั้งในด้านเนื้อหาสาระและโครงสร้างของคำถาม ตลอดจนภาษาที่ใช้และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยการวัดความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง ระหว่างคำถามแต่ละข้อและวัตถุประสงค์หรือหาค่า IOC (Index of Item-Objective Congruence)^{๑)} โดยใช้สูตรดังต่อไปนี้

$$\text{ใช้สูตร } \text{IOC} = \frac{\sum R}{N}$$

IOC คือ ดรรชนีความสอดคล้องระหว่างคำถามกับวัตถุประสงค์
R คือ คะแนนการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด
 $\sum R$ คือ ผลรวมคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด
N คือ จำนวนผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

โดยกำหนดเกณฑ์การพิจารณา ดังนี้

- +๑ หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามสอดคล้องกับจุดประสงค์การวิจัย
- ๐ หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามสอดคล้องกับจุดประสงค์การวิจัย

^{๑)}สมนึก ภัททิยธนี, การวัดผลการศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กาฬสินธุ์ : ประสานการพิมพ์, ๒๕๔๙), หน้า ๒๒๐.

-๑ หมายถึง แน่ใจว่าข้อความไม่สอดคล้องกับจุดประสงค์การวิจัย
เกณฑ์การแปลความหมาย ค่าตรงขึ้นความสอดคล้องที่ยอมรับได้ ซึ่งเครื่องมือการวิจัย
ฉบับนี้ได้ค่า IOC ระหว่าง ๐.๖ - ๑.๐๐ ทุกข้อ ซึ่งถือว่าเครื่องมือใช้ได้

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ เพื่อรวบรวมข้อมูล
เบื้องต้นก่อนลงพื้นที่ ข้อมูลที่สำคัญในช่วงนี้ คือ ข้อมูลแนวคิดทฤษฎีการการสร้งรูปแบบการบริหาร
จัดการน้ำตามหลักพุทธิวิธีของจังหวัดพิจิตรดังนี้

๓.๔.๑ การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ

๓.๔.๑.๑ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน ๒๕ รูป/คน
จะให้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยผู้วิจัยจะส่งหนังสืออย่างเป็นทางการโดยคำรับรองของ
ผู้อำนวยการหลักสูตรฯ เพื่อขอสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้วยตนเอง พร้อมกับส่งบริบทเนื้อหาต่างๆ ที่จะ
ใช้ในการสัมภาษณ์ล่วงหน้า และกำหนดวัน เวลา และสถานที่ ส่วนในขณะการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะขอ
อนุญาตจากผู้เชี่ยวชาญใช้เครื่องบันทึกเสียง และกล้องบันทึกภาพนิ่ง และภาพเคลื่อนไหว อนึ่ง ใน
การวิจัยครั้งนี้ ใช้ทั้งการสัมภาษณ์แบบกึ่งทางการ (Semi-formal interview) และการสัมภาษณ์แบบ
ไม่เป็นทางการ (Informal interview) ดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จึงมีขั้นตอนการ
ดำเนินการ ดังนี้

๑) ขั้นตอนเตรียมการสัมภาษณ์ ได้แก่ ก่อนลงสนามเพื่อรวบรวมข้อมูลโดย
การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้เริ่มต้นด้วยการนัดหมายวัน เวลา ที่จะสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่าง พร้อมกับขอ
เอกสารต่างๆ เกี่ยวกับการดำเนินการบริหารจัดการน้ำ พร้อมกันนั้น ผู้วิจัยจะต้องศึกษาประเด็น
คำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เตรียมและศึกษาวิธีใช้เครื่องบันทึกเสียง เตรียมสมุดจด
บันทึกและอุปกรณ์ต่างๆ ให้พร้อมก่อนดำเนินการสัมภาษณ์

๒) ขั้นตอนดำเนินการสัมภาษณ์ ได้แก่ ก่อนการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะสนทนา
สร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้สัมภาษณ์ แจ้งวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ อธิบายเหตุผลและขออนุญาต
ใช้เครื่องบันทึกเสียงในขณะสัมภาษณ์ ขออนุญาตใช้กล้องถ่ายรูป เพื่อใช้อ้างอิงในการสัมภาษณ์
รวมทั้งแจ้งให้ทราบว่าข้อมูลต่างๆ ที่บันทึกเสียงไว้ ผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับ หากผู้ให้สัมภาษณ์ไม่
ประสงค์ที่จะให้บันทึกเสียงในช่วงใด ผู้วิจัยก็จะไม่บันทึกเสียงเลย

๓.๔.๑.๒ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน ๙ รูป/คน
จะให้การสนทนากลุ่มแบบที่มีโครงสร้าง โดยผู้วิจัยจะส่งหนังสืออย่างเป็นทางการ โดยคำรับรองของ
ผู้อำนวยการหลักสูตรฯ เพื่อขอให้เข้าร่วมในการสนทนากลุ่ม ณ วัน เวลาที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ พร้อมกับส่ง
บริบทเนื้อหาต่างๆ ที่จะใช้ในการสัมภาษณ์ล่วงหน้า และกำหนดวัน เวลา และสถานที่ ส่วนในขณะ
การสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะขออนุญาตจากผู้เชี่ยวชาญใช้เครื่องบันทึกเสียง และกล้องบันทึกภาพนิ่ง และ
เคลื่อนไหว

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการวิเคราะห์ข้อมูลตามชนิดเทคนิคการวิจัย คือ

๓.๕.๑ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ มีขั้นตอนดังนี้

๓.๕.๑.๑ ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารเนื้อหา (Content Analysis) นำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา

๓.๕.๑.๒ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ (Interview) ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมาย เชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่างๆ ที่รวบรวมได้ โดยทำไปพร้อมๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งนี้เพื่อจะได้ศึกษาประเด็นต่างๆ ได้ลึกซึ้ง เมื่อประเด็นใดวิเคราะห์แล้ว ไม่มีความชัดเจน ก็จะตามไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นต่างๆ เหล่านั้น เพื่อตอบคำถามหลักตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ข้อมูลเชิงคุณภาพได้นำมาวิเคราะห์เพื่อหาความเชื่อมโยงความสัมพันธ์เชิงทฤษฎี

๓.๕.๑.๓ การสร้างบทสรุปและการพิสูจน์บทสรุป เป็นการนำแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยต่างๆ ทางวิชาการ มาสร้างเป็นบทสรุปร่วมกับข้อมูลที่เชื่อถือได้อีกครั้งหนึ่ง โดยเน้นความเชื่อมโยง เพื่อนำไปสู่การพิสูจน์ที่เป็นรูปธรรมและตรงต่อข้อเท็จจริง

๓.๕.๒ การวิเคราะห์ข้อมูลการสนทนากลุ่มเฉพาะ

การวิเคราะห์ข้อมูลการสนทนากลุ่มเฉพาะ ข้อมูลการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยจะใช้วิธีการโดยการตีความหมายในรูปแบบของการวิเคราะห์เนื้อหา ซึ่งจะกระทำไปพร้อม ๆ กันตลอดระยะเวลาที่ดำเนินการวิจัย โดยผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้จากการบันทึกข้อมูล การถอดเทปสัมภาษณ์ รวมไปถึงภาพถ่ายในแต่ละครั้ง จัดหมวดหมู่ว่าครบถ้วนเพียงพอและเหมาะสมแก่การนำไปวิเคราะห์ และสังเคราะห์สรุปผลและอภิปรายผลว่าสมบูรณ์หรือไม่

บทที่ ๔ ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร” ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการศึกษาที่มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร ๒) เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและหลักพุทธวิธีการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร และ ๓) เพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตรโดยใช้วิธีการวิจัยประกอบด้วย การศึกษาวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์และสังเคราะห์รูปแบบหรือแนวทางในการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีผ่านความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญจำนวน ๒๕ รูป/คน โดยใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) เป็นการศึกษาวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive research) จากนั้นนำมาสังเคราะห์เป็นรูปแบบเบื้องต้น ก่อนที่จะนำเสนอต่อเวทีสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ซึ่งผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์นำมาสังเคราะห์เข้าตามเกณฑ์การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐของกรมชลประทาน และนำผลรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

- ๔.๑ สภาพทั่วไปในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร
- ๔.๒ การบริหารจัดการน้ำตามหลักสัปายะ ๗ ของจังหวัดพิจิตร
- ๔.๓ รูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร
- ๔.๔ องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

๔.๑ สภาพทั่วไปในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตรในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพทั่วไปในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร เพื่อศึกษาแนวคิด ศึกษาทฤษฎีและหลักธรรมสำหรับการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร เพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตรซึ่งมีผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ มีรายละเอียดจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interviews) ดังนี้

- ๔.๑.๑ เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร

สภาพทั่วไปเกี่ยวกับการบริหารองค์กรที่ดี

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า จังหวัดพิจิตรอยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำเจ้าพระยา เป็นจังหวัดที่อยู่ในเขตลุ่มน้ำภาคกลางตอนบนซึ่งรับน้ำมาจากภาคเหนือ มีสภาพพื้นที่เป็นเสมือนอ่างกระทะ มีแม่น้ำสายหลักอยู่สามสายที่ไหลผ่าน คือ แม่น้ำยม แม่น้ำน่านและแม่น้ำพิจิตรฯ แยกออกจากแม่น้ำน่านโดยเริ่มตั้งแต่เขตอำเภอเมืองไหลผ่านอำเภอโพธิ์ประทับช้าง และอำเภอโพทะเล พื้นที่ทั่วไปเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำและที่ลาดเอียงเชิงเขาทางทิศตะวันออกที่ติดต่อกับจังหวัดเพชรบูรณ์ จึงเป็นพื้นที่แหล่งรวมน้ำหรือรับน้ำ คือ น้ำไหลเข้ามาในพื้นที่ของจังหวัด^๑ จากสภาพพื้นที่ทางภูมิศาสตร์เป็นสภาพ

^๑ สัมภาษณ์ พระทีชท์สสิมูว์วงศ์, เจ้าคณะจังหวัดพิจิตร, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๙.

ลาดเอียงท้องกระทะ ทิศตะวันออกและทิศตะวันตกเป็นที่สูงกว่าตอนกลางของจังหวัด เป็นพื้นที่รับน้ำ ฤดูฝนก็จะมีน้ำหลากมาจากทางทิศเหนือของจังหวัด จากฝั่งจังหวัดกำแพงเพชรอีกส่วนหนึ่ง และน้ำ ไหลหลากมาจากฝั่งเทือกเขาของจังหวัดเพชรบูรณ์ เพราะฉะนั้นชื่อของหมู่บ้านในพื้นที่ของจังหวัด พิจิตร จะมีคำว่า ห้วย หนอง คลอง บึง มาบ ผสมอยู่ในชื่อหมู่บ้านด้วย จังหวัดพิจิตรมีบึงสี่ไฟ เป็นบึง ขนาดใหญ่ระดับต้นๆ ของประเทศ และเป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดด้วยแต่ก็ยังมีปัญหาขาดการพัฒนา^๒ โดยเฉพาะบึงสี่ไฟในตอนนี้มีความตื้นเขิน มีตะกอนดินและวัชพืชขึ้นเป็นจำนวนมาก พื้นที่ของบึงสี่ไฟ เป็นพื้นที่ตามธรรมชาติ ย่อมมีความสูงและต่ำไม่เท่ากัน จะทำอย่างไรให้บึงสี่ไฟสามารถพัฒนาต่อไป ได้ ถ้าย้อนกลับไปเมื่อสี่สิบปีที่แล้ว สภาพของแม่น้ำยมจะมีน้ำไหลตลอดทั้งปี ระบบนิเวศดีมาก เป็น แหล่งที่มีปลาชุกชุมถึงขนาดมีจระเข้เข้ามาอาศัยอยู่ตามลุ่มน้ำต่างๆ ด้วย^๓ ในปัจจุบันสภาพของแม่น้ำ ยมที่ไม่มีเขื่อนในการกักเก็บน้ำ ต้องยอมรับว่าแม่น้ำยมไม่สามารถควบคุมปริมาณน้ำได้เลยเพราะไม่มี เครื่องมือที่ดีพอ ซึ่งทำให้พื้นที่ในบริเวณลุ่มน้ำยมเกิดปัญหาอุทกภัยบ่อยครั้ง มักจะได้ยินข่าวตามสื่อ ว่าน้ำท่วมเขตพื้นที่อำเภอบางระกำ ของจังหวัดพิษณุโลก และต่อมาน้ำนั้นก็จะไหลลงมาท่วมในพื้นที่ ตำบลรังนก อำเภอสามง่าม ของจังหวัดพิจิตร ทำให้เกิดปัญหาบ่อยครั้งในพื้นที่นี้ เพราะสภาพของ แม่น้ำยมมีขนาดเล็กและแคบ เวลานั้นน้ำท่วม ถึงฤดูแล้งก็แห้ง บางพื้นที่แทบจะไม่มีน้ำ แทบจะมีค่า เป็นศูนย์^๔

แม่น้ำน่านมีเขื่อนสิริกิติ์ในการบริหารจัดการน้ำและแม่น้ำพิจิตรก็ตื้นเขิน มีฝักตบขวางขึ้นใน แม่น้ำเกือบตลอดทั้งสาย แม่น้ำทั้งสามสายนี้เป็นแหล่งน้ำที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของ ประชาชนในพื้นที่ ในปัจจุบันแม่น้ำยมมีฝายยางของชลประทาน กั้นเป็นช่วงๆ เพื่อกักน้ำในฤดูฝน แม่น้ำน่านมีเขื่อนขนาดใหญ่ในการบริหารน้ำ แม่น้ำพิจิตรมีปัญหาการบุกรุกพื้นที่มานานไม่ต่ำกว่า สามสิบปี กลายเป็นปัญหาเรื้อรัง เช่นเดียวกับปัญหาของบึงสี่ไฟที่ไม่สามารถกักเก็บน้ำได้เลย ซึ่ง ท่านผู้ว่าราชการจังหวัดได้มุ่งเน้นไปที่การพัฒนาบึงสี่ไฟให้ใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ ในการกักเก็บน้ำ เพื่ออำนวยความสะดวก รักษาระบบนิเวศน์ การท่องเที่ยว และเป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืน^๕

จากสภาพปัญหาของบึงสี่ไฟที่มีพื้นที่ ๕,๓๙๐ ไร่ เป็นแหล่งน้ำจัดขนาดใหญ่ เป็นอันดับ สามของประเทศไทย เป็นแหล่งพื้นที่ชุ่มน้ำระดับนานาชาติ แต่ก็ยังมีการบุกรุกพื้นที่ มีหลายหน่วยงาน เข้าไปขอใช้พื้นที่บึงสี่ไฟ แล้วมีการบริหารจัดการกันเอง ก็เลยไม่รู้ว่าจะทำอะไร ทำให้การเข้าไป ทำงานยาก เพราะในนั้นมีเจ้าของพื้นที่ชัดเจน แต่ต้องไม่ได้ ขาดการบูรณาการการทำงานร่วมกัน ไม่มีภาคีเครือข่ายร่วมกัน ไม่เชื่อมโยงกัน เช่น ขาดการเชื่อมโยงหน่วยงานกับหน่วยงาน จังหวัดต่อ จังหวัด อำเภอต่ออำเภอ พื้นที่ต่อพื้นที่ เพราะตอนนี้บึงสี่ไฟมีปัญหาที่สลับซับซ้อนต่างๆ มากมาย ซึ่ง ไม่สามารถที่จะเข้าไปพัฒนาได้ทันที ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องลงมาช่วยกัน ถ้ามีการบริหารจัดการ

^๒ สัมภาษณ์ พระเมธีธรรมประนาท, เจ้าคณะอำเภอเมืองพิจิตร, ๒๘ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^๓ สัมภาษณ์ พระครูวิลาสรัตนรังสี, เจ้าอาวาสวัดเทวประสาธ เจ้าคณะตำบลจั่วราย เขต ๒, ๒๓ กันยายน ๒๕๕๙.

^๔ สัมภาษณ์ นายสุกัญ รัตนวรรณ, นักผังเมืองชำนาญการ โยธาธิการและผังเมืองจังหวัดพิจิตร, ๖ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^๕ สัมภาษณ์ นายปรเมศวร์ พันธุ์รัตน์, รักษาการผู้อำนวยการเจ้าท่าภูมิภาค สาขานครสวรรค์, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

น้ำในบึงสีไฟจำเป็นจะต้องมีเครือข่ายและพันธมิตรต่อกัน เราจะต้องประสานงานให้สามารถขับเคลื่อนไปได้ เพื่อให้บรรล่วัตถุประสงค์หลักร่วมกัน ทุกหน่วยงานจะต้องมาหาข้อสรุปกันว่า จะทำอะไร ตรงไหน อย่างไรในบริเวณบึงสีไฟ โดยผ่านคณะกรรมการระดับจังหวัด ถ้าหากว่าการบริหารจัดการน้ำมีแผนแม่บทที่ชัดเจนแล้ว ใครจะไปหรือใครจะมาใหม่ก็ต้องเดินตามแผนแม่บทนั้น แผนแม่บทจะต้องเป็นร่มใหญ่ ในการบริหารจัดการน้ำตามแผนยุทธศาสตร์ของจังหวัด งบประมาณของจังหวัด งบกลุ่มจังหวัด จะต้องเข้าไปอยู่ในร่มใหญ่ การจัดการน้ำในบึงสีไฟก็เช่นกัน ถ้าไม่เข้าใจก็จะทำโครงการไม่สอดคล้องกัน^๖

ถ้ามองย้อนกลับไปปี พ.ศ.๒๕๕๔ เรามีบทเรียนเกี่ยวกับเรื่องการบริหารจัดการน้ำ ปัญหาที่เกิดขึ้นประเด็นหนึ่ง คือ เราขาดความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานกับหน่วยงาน เพราะฉะนั้นผู้ที่มีประสิทธิภาพก็คือ กระทรวงมหาดไทย เพราะว่ากระทรวงมหาดไทยนั้นคุมเรื่องการบริหารจัดการทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยการบริหารงานในพื้นที่จังหวัดก็มีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นพ่อเมือง เป็นผู้ใช้อำนาจบริหารในเขตจังหวัด นำแผนแม่บทเอามาบูรณาการกัน ทุกหน่วยงานถ้าฟังผู้ว่าราชการจังหวัดแล้วนำนโยบายมาบูรณาการไปในทิศทางเดียวกันแล้วนำไปปฏิบัติย่อมประสบผลสำเร็จ อย่าลืมว่าเรื่องน้ำเป็นเรื่องใหญ่ ส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม ชุมชน ชีวิต ทรัพย์สินและการเกษตรทุกอย่าง^๗ พื้นที่บึงสีไฟเป็นพื้นที่สาธารณะประโยชน์ระดับจังหวัด ถ้าเปรียบเทียบกับปัจจุบันมีความแตกต่างกันมาก เมื่อ ๒๐ กว่าปีที่แล้ว ยังมีน้ำเต็มบึง มีนก มีอะไรต่างๆมากมาย มีความอุดมสมบูรณ์อยู่ในนั้น เมื่อชุมชนขยายมากขึ้น และการเปลี่ยนแปลงของโลกเกิดขึ้น ทำให้บึงสีไฟมีสภาพที่เปลี่ยนไปด้วยเพราะขาดการพัฒนา^๘

พื้นที่จังหวัดพิจิตรมีปัญหาบน้ำท่วมทุกปี แต่สิ่งหนึ่งที่เห็นได้ชัดว่าตรงนี้ เป็นพื้นที่เหมาะในการสร้างแก้มลิง แต่ที่ผ่านๆมาคือ น้ำไม่ไหลเข้าบึงสีไฟเลย ซึ่งในอดีตเมื่อถึงฤดูน้ำหลาก น้ำบางส่วนจะไหลไปเข้าบึงสีไฟแต่ ณ ปัจจุบันนี้ ชีวิตความเป็นอยู่ การสร้างบ้านเรือน การพัฒนาพื้นที่โดยรอบ มีการทำถนน ทำคูคันคลองกันล้อมรอบบึงไว้ กันน้ำท่วม ก็เลยทำให้น้ำไม่สามารถไหลเข้าบึงได้ เป็นการไปปิดกั้นทางน้ำตามธรรมชาติ จึงเป็นเหตุให้น้ำในบึงแห้งขอด จะต้องพัฒนาบึงสีไฟให้เป็นแหล่งกักเก็บน้ำ คือเป็นแก้มลิงขนาดใหญ่ ให้เป็นบึงกักเก็บน้ำขนาดใหญ่ตามโครงการพระราชดำริในหลวงรัชกาลที่ ๙ เพื่อเอาน้ำไว้ใช้ในฤดูแล้ง ใช้เป็นแหล่งท่องเที่ยวประจำจังหวัด และใช้เป็นแหล่งอนุรักษ์พันธุ์พันธุ์น้ำภายในบึงสีไฟ สำหรับปัญหาด้านองค์กรในปัจจุบันด้านโครงสร้างองค์กรซึ่งไม่แตกต่างจากอดีต ทำให้เกิดปัญหาการทำงานยังไม่เป็นเอกภาพและไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เพราะหน่วยงานส่วนราชการต่าง ๆ ที่มีหน้าที่รับผิดชอบแก้ไขปัญหาน้ำที่มียู่หลากหลายยังคงสังกัดอยู่ภายใต้การบริหารจัดการของหลายกระทรวง โดยมีหน่วยงานปฏิบัติในบางกระทรวงมีหน้าที่แบบไม่ใช่ภารกิจหลักหรือเป็นงานฝาก บางหน่วยงานได้กำหนดการทำงานไว้หลายประเภทหลายวัตถุประสงค์ เกินบทบาทหน้าที่ของกระทรวงที่สังกัด แต่งานบางประเภทที่มีความสำคัญกลับไม่มีเจ้าภาพรับผิดชอบเหมือนที่เป็นในสมัยก่อนการปฏิรูประบบราชการ และที่สำคัญที่สุดก็คือ

^๖ สัมภาษณ์ นายเชวง ไชยหลากหลาย, ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดพิจิตร, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^๗ สัมภาษณ์ พระเมธีธรรมประนาท, เจ้าคณะอำเภอเมืองพิจิตร, ๒๘ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^๘ สัมภาษณ์ นายมงคล พุกเปี่ยม, กำนันตำบลสำนักขุนเณร, ๒๓ กันยายน ๒๕๕๙.

ภาระหน้าที่งานจัดการทรัพยากรน้ำอันเป็นอำนาจหน้าที่ต้องดำเนินการไม่ว่าจะเป็นของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงคมนาคม และกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ก็ปรากฏว่าไม่ใช่ภารกิจหลักของกระทรวงใดเลย โดยสรุปแล้ว สภาพและปัญหาเกี่ยวกับโครงสร้างองค์กรบริหารจัดการน้ำ มีดังนี้

- ๑) การขาดหน่วยงานหลักในการบริหารจัดการ
- ๒) องค์กรบริหารจัดการน้ำยังกระจัดกระจาย
- ๓) การขาดการบริหารจัดการที่เป็นรูปธรรม
- ๔) ขาดความเป็นเอกภาพในการปฏิบัติงาน
- ๕) การขาดงบประมาณ^๙

ตอนนี้มีหลายหน่วยงานที่ทำแผนแม่บทในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัด เช่น กรมทรัพยากรน้ำภาค ๙ พิษณุโลก กรมชลประทาน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ องค์กรบริหารส่วนจังหวัดโดยมูลนิธิอุทกพัฒน์ เช่น ทรัพยากรน้ำ ภาค ๙ พิษณุโลกมีภารกิจที่ต้องทำคือ ๑) จัดทำแผนบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบบูรณาการเพื่อแก้ไขปัญหาลุ่มน้ำ โดยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ให้สามารถบริหารจัดการทรัพยากรน้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นธรรม และยั่งยืน และสอดคล้องกับการบริหารจัดการน้ำของประเทศ ๒) การอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่ต้นน้ำ^{๑๐} ซึ่งการจัดการน้ำของประเทศจะมีอยู่ ๒ ยุทธศาสตร์ คือ ๑) การจัดการน้ำเพื่ออุปโภค-บริโภค ๒) การสร้างความมั่นคงทางน้ำทั้งภาคการผลิตทางเกษตรและอุตสาหกรรม ๓) การจัดการน้ำท่วม น้ำแล้ง อุทกภัย ๔) การจัดการเรื่องคุณภาพน้ำ ๕) การอนุรักษ์พื้นที่ต้นน้ำที่เสื่อมโทรมเพื่อการป้องกันกรทลายของดินและ ๖) ภารกิจการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ที่ต้องสอดคล้องกับยุทธศาสตร์น้ำด้วย^{๑๑}

ในส่วนของตำบลวังกรดก็มีโครงการสร้างฝายกักเก็บน้ำโดยจะทำเรื่องขออนุญาตหมู่บ้านเป็นข้อตกลงร่วมกัน เพื่อที่จะกักเก็บน้ำไว้ใช้ประโยชน์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำของชุมชน โดยการพัฒนาคันคลองเป็นทางปั่นจักรยาน ระยะ ๒ กิโลเมตร มีกิจกรรมทั้งสองฝั่งคลองหรือนำเสนอผลผลิตของท้องถิ่นให้กับนักท่องเที่ยว เพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนโดยใช้ชื่อว่าวังกรดโมเดล^{๑๒} ซึ่งการทำแผนแม่บทเรื่องการบริหารจัดการน้ำของท้องถิ่นค่อนข้างมีปัญหาเพราะว่าไปลอกแผนมาจากที่อื่นแล้วไม่ได้เอามาปรับให้เข้ากับสภาพพื้นที่ เลยไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้และไม่ตรงกับความต้องการของชุมชน เพราะการบริหารจัดการน้ำขึ้นอยู่กับภูมิประเทศและภูมิสังคมด้วย ถ้ามองภาพอีกทีแล้วนำมาทำอีกที มันก็จะไม่ประสบผลสำเร็จแน่นอน เราเพียงนำมาเป็นแนวคิดหรือแนวทางได้^{๑๓} โดยที่แผนแม่บทนั้นต่างคนต่างทำกันมาเยอะ เราจะต้องมารวมแผนแม่บทให้เกิดความชัดเจน เพราะเรายังขาดการรวมแผนแม่บทให้เป็นไปในทางเดียวกัน การนำแผนมาบูรณาการกันก็เพราะว่าแผนหรือ

^๙ สัมภาษณ์ นายวีระศักดิ์ วิจิตรแสงศรี, ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจิตร, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๑๐} สัมภาษณ์ นายสุกิติ เกตุราชินดารัตน์, ผู้อำนวยการบริหารจัดการน้ำ ทรัพยากรน้ำภาค ๙, ๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๑} สัมภาษณ์ นางวิภารัตน์ รัตนวงศ์ภิญโญ, ผู้อำนวยการส่วนยุทธศาสตร์ ทรัพยากรน้ำภาค ๙ พิษณุโลก, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๒} สัมภาษณ์ นายมานะ วุฑฒยากร, นายกองค์การบริหารส่วนตำบลวังกรด, ๒๒ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๑๓} สัมภาษณ์ นายสมยศ แสงมณี, ผู้อำนวยการชลประทานพิจิตร, ๖ ตุลาคม ๒๕๕๙.

โครงการต่างๆมีเยอะ จึงต้องเอามาจัดการให้เป็นกลุ่ม ให้มีความสอดคล้องกัน เช่นการที่หน่วยงานจะสร้างประปาทั้งสี่จังหวัด โดยที่กลุ่มมาตกลงกันแล้วว่าไม่จำเป็นต้องสร้างทั้งสี่จังหวัด ให้สร้างในจังหวัดใดจังหวัดหนึ่งแล้วส่งท่อต่อไปให้จังหวัดอื่น เพราะ พื้นที่นั้นมีแหล่งน้ำเยอะเหมาะกับการทำน้ำประปา ถ้าจะไปสร้างทั้งสี่จังหวัดก็ไม่รู้ว่าน้ำตรงนั้นจะพอหรือไม่ ก็ต้องมาคุยกัน^{๑๔} โดยโครงการที่นำมาก็ต้องประกอบไปด้วย การผ่านมติที่ประชุมของชุมชน มีแบบ ไม่มีปัญหาเรื่องที่ดิน การทำแผนในพื้นที่หลายๆที่ ขาดความชัดเจน ขาดข้อมูล บางที่ไม่สอดคล้องกับแผนแม่บทของการพัฒนาชาติด้วย บางพื้นที่ทำแผนเรื่องน้ำเพราะเกิดความเดือดร้อนอยากมีแหล่งน้ำ ก็จะมีช่างของท้องถิ่นเป็นคนทำแผนมา บางที่ก็ได้รับการตอบสนอง บางที่ก็ไม่ได้รับการตอบสนอง บางครั้งอีกที่ที่ทำแผนแต่กลับไม่ได้รับการตอบสนอง อีกที่ไม่ทำแต่ได้รับการตอบสนอง โดยมีหลายๆปัจจัยในการพิจารณาของคณะกรรมการเพื่อเอาแผนใดแผนหนึ่งเพื่อนำไปสู่การนำไปปฏิบัติ แต่ก็ยังมีปัญหาการแทรกแซงทางการเมืองด้วย เพราะฉะนั้นต้องไปแก้ระบบข้างบนด้วย^{๑๕}

ตารางที่ ๔.๑ แสดงความถี่เกี่ยวกับประเด็นสภาพทั่วไปเกี่ยวกับการบริหารองค์กรที่ดีในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร

ประเด็น	ตัวชี้วัด	ความถี่	คนที่
ด้านการบริหารองค์กรที่ดี	๑. มีหลายหน่วยงานที่เข้ามารับผิดชอบเรื่องน้ำ	๑๖	๒,๔,๕,๖,๘,๙,๑๒,๑๓,๑๖,๑๗,๑๙,๒๐,๒๒,๒๓,๒๔,๒๕
	๒. สภาพพื้นที่ทางภูมิศาสตร์	๑๓	๒,๓,๔,๕,๑๐,๑๔,๑๕,๑๖,๑๘,๒๒,๒๓,๒๔,๒๕
	๓. ขาดแผนแม่บทหลักในการบริหารจัดการ	๑๒	๒,๓,๗,๘,๙,๑๑,๑๒,๑๓,๑๗,๑๙,๒๑,๒๕
	๔. ในพื้นที่ขาดข้อมูลเกี่ยวกับฝั่งน้ำ	๑๑	๑,๒,๔,๖,๘,๑๒,๑๖,๑๗,๑๙,๒๐,๒๒
	๕. ในพื้นที่ขาดการดูแลจากหน่วยงาน	๑๐	๑,๓,๔,๖,๗,๑๒,๑๖,๑๘,๒๐,๒๒
	๖. มีการพัฒนาแหล่งน้ำที่ไม่เชื่อมโยงกัน	๑๐	๑,๒,๔,๕,๑๒,๑๗,๑๙,๒๒,๒๔,๒๕
	๗. มีโครงสร้างองค์กรที่ไม่ชัดเจน	๙	๑,๒,๗,๑๐,๑๒,๑๗,๑๙,๒๐,๒๒

สรุป ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ได้ว่าปัญหาทั่วไปของการบริหารองค์กรที่ดีในการบริหารจัดการน้ำนั้นเกี่ยวข้องกับหลายๆปัจจัย เช่น มีหลายหน่วยงานที่เข้ามารับผิดชอบดูแลเรื่องน้ำ สภาพพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดที่มีลักษณะเป็นที่ลุ่มต่ำแม่น้ำไหลผ่าน ยังขาดแผนแม่บทหลักในการ

^{๑๔} สัมภาษณ์ นายณฤพณ์ ไทยกล้า, ผู้จัดการประปาส่วนภูมิภาค สาขาบางมูลนาก, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๕} สัมภาษณ์ นายเวช เอเมธานี, สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลวัดขวาง, ๕ ตุลาคม ๒๕๕๙.

บริหารจัดการ ในพื้นที่ขาดข้อมูลหรือแผนที่เกี่ยวกับผิวน้ำทั้งหมด หน่วยงานในพื้นที่ดูแลเฉพาะจุดยังไม่ครอบคลุมทั้งจังหวัด การพัฒนาแหล่งน้ำของจังหวัดยังไม่เชื่อมโยงกัน และมีโครงสร้างองค์กรที่ไม่ชัดเจน

สภาพทั่วไปเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำและการบำรุงรักษาในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ในการบริหารจัดการน้ำเบื้องต้นมีอยู่สองประการ คือ ดูแลในฤดูน้ำมาในช่วงฤดูฝน และดูแลในฤดูน้ำแล้ง พอน้ำมากเกินก็มีปัญหา พอน้ำไม่มีก็มีปัญหา เพราะฉะนั้นต้องบริหารจัดการทั้งสองประเภท เช่นเมื่อน้ำหลากมาในพื้นที่เราจะเอาไปเก็บไว้ที่ไหน เก็บไว้แล้วจะกระจายอย่างไร^{๑๖} เราควรจะรู้ว่าเรามีน้ำต้นทุนเท่าไรและเราจะนำน้ำไปใช้ประโยชน์ตามต้นทุนที่เรามีอย่างไร และบทบาทภารกิจของทรัพยากรน้ำภาค ๙ ก็จะมีการจัดทำแผนบริหารจัดการทรัพยากรแบบบูรณาการเพื่อแก้ไขปัญหาลุ่มน้ำ โดยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ให้สามารถบริหารจัดการทรัพยากรน้ำให้มีประสิทธิภาพและเป็นธรรม ยั่งยืน และให้สอดคล้องกับการบริหารจัดการน้ำระดับประเทศ แต่ปีที่ผ่านมาเกิดปัญหาภัยแล้งส่งผลให้แม่น้ำพิจิตรหลายๆพื้นที่น้ำแห้งขอดจนสามารถนำรถลงไปวิ่งได้^{๑๗}

ในสมัยก่อนแม่น้ำพิจิตรมีน้ำไหลตลอด โดยน้ำนั้นไหลมาจากแม่น้ำยมแล้วไหลเข้าแม่น้ำพิจิตร แต่ในปัจจุบันน้ำไม่มีทางไหลเข้าก็เลยทำให้แม่น้ำพิจิตรแห้งเพราะน้ำที่ไหลเข้าในปัจจุบันก็มาจากปริมาณน้ำฝนและน้ำที่เหลือจากการทำเกษตรของชาวบ้านได้ปล่อยลงไป แม่น้ำมีความตื้นเขิน มีผักตบชวาขึ้นเป็นจำนวนมาก และแม่น้ำยมก็มีสภาพที่ตื้นเขินและแคบมาก ยิ่งในช่วงเดือนมีนาคมก็เริ่มมีชาวบ้านสูบน้ำหาปลาด้วยกันด้วย บ่งบอกว่าน้ำในแม่น้ำลดน้อยลงจนสามารถสูบน้ำหาปลาได้ เพราะน้ำที่หลากมาในฤดูฝน ไหลลงพื้นที่ด้านล่างไปหมด ไม่มีอะไรกักหรือกั้นน้ำไว้เลย ซึ่งต่างจากแม่น้ำน่าน ที่มีน้ำไหลตลอดทั้งปี เพราะมีเขื่อนสิริกิติ์บริหารจัดการน้ำมาให้^{๑๘} เป็นเพราะการกักเก็บน้ำตามฤดูกาลยังไม่ดีพอและไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้ใช้น้ำ บางพื้นที่มีการกักเก็บน้ำแต่ก็ยังขาดการบริหารจัดการที่จะให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน^{๑๙} ในพื้นที่บางส่วนรับน้ำฝนมาจากเทือกเขาเพชรบูรณ์ จำเป็นที่จะต้องสร้างฝายเพิ่มในคลองเพื่อเก็บน้ำไว้ใช้หลังฤดูฝน เพราะฝายที่มีอยู่เดิมในคลอง ไม่เพียงพอ มีระยะทางที่ไกลกันเกินไป ทำให้การกักน้ำได้ไม่ดีเท่าที่ควร^{๒๐}

การกักเก็บน้ำตามแหล่งน้ำธรรมชาติซึ่งสามารถเก็บได้ในช่วงฤดูฝน ก็ยังเก็บได้ในปริมาณที่น้อยอยู่ จะต้องมีการพัฒนาโดยการสร้างแหล่งน้ำต้นทุนให้ได้ ในเมื่อพื้นที่ของจังหวัดพิจิตรเป็นพื้นที่น้ำหลาก มีน้ำไหลผ่านทุกๆปี เราจะต้องเอาน้ำนั้นไว้ใช้ในพื้นที่ให้ได้ก่อนที่จะปล่อยไหลไปที่อื่นจะต้องหาแหล่งเก็บน้ำนั้นไว้^{๒๑} ท่านผู้ว่าราชการจังหวัดพิจิตรได้มุ่งเน้นไปที่บึงสีไฟ โดยจะพยายาม

^{๑๖} สัมภาษณ์ พระเมธีธรรมประนาท, เจ้าคณะอำเภอเมืองพิจิตร, ๒๘ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๗} สัมภาษณ์ นายบัญญัติ ทองแจ่ม, ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย, ๒๑ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๑๘} สัมภาษณ์ พระครูวิลาสรัตนรังสี, เจ้าอาวาสวัดเทวประสาธ เจ้าคณะตำบลวังรายเขต ๒, ๒๓ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๑๙} สัมภาษณ์ นางรัชรินทร์ จันทร์สุกรี, ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย-นักธุรกิจ, ๒๒ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๒๐} สัมภาษณ์ นายมงคล พุกเปี่ยม, กำนันตำบลลำนกขุนแผน, ๒๓ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๒๑} สัมภาษณ์ นายวีระศักดิ์ วิจิตรแสงศรี, ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจิตร, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

พัฒนาบึงสีไฟให้ใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ในการกักเก็บน้ำ โดยที่บึงสีไฟจัดได้ว่าเป็นบึงขนาดใหญ่ ก็ไม่สามารถกักเก็บน้ำได้เลย บึงสีไฟจึงมีปัญหาเรื่องน้ำแห้ง น้ำแล้ง เพราะว่าช่องทางน้ำเข้าบึงมีปริมาณน้อยกว่าเดิม และอีกอย่างปริมาณน้ำในแม่น้ำน่านมีน้อย ต่ำกว่าระดับบึงสีไฟ น้ำเลยไม่ไหลเข้าบึงเลย^{๒๒} ในอำเภอต่างๆก็ควรหาพื้นที่สาธารณะในเขตให้ชัดเจน เพื่อหาพื้นที่ในการสร้างแหล่งกักเก็บน้ำด้วย และในเบื้องต้นสิ่งจะต้องทำให้เกิดมีอยู่สองประเภท คือ การมีน้ำและการหาประโยชน์จากน้ำ จากนั้นต้องมีการจัดการน้ำให้มีประสิทธิภาพสูงสุดด้วย โดยเน้นไปที่การมองหาน้ำต้นทุน จะต้องหาน้ำมากกักเก็บไว้ก่อนถึงจะกระจายน้ำออกไปได้^{๒๓}

ปัญหาที่เกิดขึ้นจากน้ำ เช่น น้ำหลาก น้ำท่วมพื้นที่ต่างๆ ตามลุ่มน้ำที่น้ำได้ไหลผ่าน เพราะต้นตอของปัญหา คือ พื้นที่ต้นน้ำควรทำอะไร กลางน้ำจะรับมืออย่างไร ปลายน้ำจะบริหารน้ำแบบไหน ภาครัฐเองก็รู้ว่าทุกๆ ปี น้ำจะมาแต่ต้นน้ำไม่มีที่เก็บน้ำเลยปล่อยให้ไหลลงมา ส่งผลให้เกิดความเสียหายในวงกว้าง เพราะฉะนั้นควรจะแก้ปัญหที่ต้นน้ำ ทุกๆจุดที่มีสายน้ำไหลผ่าน ควรคิดทำเป็นที่เก็บน้ำ เพื่ออนุรักษ์ป่าต้นน้ำบนที่สูงด้วย สุดท้ายน้ำนั้นก็จะถูกปล่อยลงสู่ที่ต่ำอย่างเหมาะสม อย่างในพื้นที่ของจังหวัดพิจิตรมีลำน้ำสาขา ห้วย หนอง คลอง บึง เยอะมากเปรียบเสมือนว่าเป็นเส้นเลือดฝอยที่ไหลและมีอยู่ทั่วไป เวลาน้ำไหลมาแล้วน้ำก็ไหลผ่านไป การสร้างที่กักเก็บน้ำยังมีน้อยมาก ทั้งๆที่มีน้ำไหลผ่านคลอง ล้นคลองทุกปี^{๒๔} ในแม่น้ำยมซึ่งเป็นแม่น้ำสายหลักก็เช่นเดียวกัน เป็นแม่น้ำที่ไม่มีอ่างหรือเขื่อนกักเก็บน้ำ พอถึงฤดูฝนน้ำก็จะไหลหลากลงมาท่วมอย่างรวดเร็ว หลังจากนั้นก็จะเกิดปัญหาน้ำแม่น้ำแห้งขอด แทบไม่มีน้ำเหลือในแม่น้ำเลย ในเขตลุ่มน้ำยมก็จะประสบทั้งปัญหาอุทกภัยและภัยแล้งไปด้วยเสมอ^{๒๕}

แม้แต่การประปาส่วนภูมิภาคเอง ก็ตระหนักถึงเรื่องการเก็บน้ำในพื้นที่เพื่อนำมาผลิตน้ำประปา ณ ตอนนี้เราใช้น้ำในแม่น้ำน่านซึ่งเป็นน้ำผิวดินมาผลิต ซึ่งการประปาเองต้องมีแหล่งน้ำเป็นของตัวเองเพื่อสำรองในยามที่เกิดวิกฤตการณ์ต่างๆ ก็จะสามารถที่จะดำเนินการผลิตน้ำต่อไปได้ เพราะในพื้นที่จังหวัดพิจิตร มีน้ำไหลหลากมาทุกปี^{๒๖} ในฤดูฝนควรจะมีการเข้าไปสำรวจปริมาณน้ำที่ไหลเข้ามา กระแสน้ำ ทางน้ำที่ไหลไป ไปเก็บข้อมูลให้ชัดเจน เพื่อที่จะได้เอามาทำแผนและโครงการเพื่อพัฒนาและฟื้นฟูให้ถูกต้อง โดยที่ข้อมูลของกลุ่มน้ำสายหลักก็มีกรมทรัพยากรน้ำภาค ๙ ได้ทำขึ้นทุกปี มีสถิติมีข้อมูลที่ชัดเจน มีพื้นที่ครอบคลุมจังหวัดพิจิตร แต่ไม่ค่อยมีหน่วยงานที่จะทำโครงการเกี่ยวกับเรื่องน้ำมานำไปใช้เท่าที่ควร การเชื่อมโยงแผนระหว่างหน่วยงานจึงไม่มี กลายเป็นว่าทำของ

^{๒๒} สัมภาษณ์ นายปรเมศวร์ พันธุ์รัตน์, รักษาการผู้อำนวยการเจ้าท่าภูมิภาค สาขานครสวรรค์, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๒๓} สัมภาษณ์ นายสุนัน บวบนา, ผู้อำนวยการส่วนอุทกวิทยา ทรัพยากรน้ำภาค ๙ อดีตผู้อำนวยการส่วนประสานและบริหารจัดการลุ่มน้ำยม, ๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๔} สัมภาษณ์ นางสาววิมลชญาณี สถิติสุนทรพันธ์, ผู้อำนวยการส่วนทรัพยากรน้ำ จังหวัดพิจิตร, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๕} สัมภาษณ์ นางสาวนฤมล คุ่มเกตุ, หัวหน้าฝ่ายพัฒนาสังคมและส่งเสริมการท่องเที่ยว กรรมการและเลขานุการศูนย์บริหารจัดการน้ำจังหวัดพิจิตร (องค์การบริหารส่วนจังหวัดพิจิตร), ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๖} สัมภาษณ์ นายณฤพณ์ ไทยกล้า, ผู้จัดการประปาส่วนภูมิภาค สาขาบางมูลนาก, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๙.

ใครของมัน เช่น การขุดบ่อ สร้างฝาย ลอกคลอง ก็ทำเป็นจุดๆไป ไม่สัมพันธ์กัน ไม่เป็นหนึ่งเดียวกัน^{๒๗} การสานต่อโครงการต่างๆ เป็นสิ่งสำคัญ เพราะที่ผ่านมาเรามีปัญหาเรื่องคนที่น่าแผนและนโยบายไปปฏิบัติ ไม่มีเสถียรภาพในการตัดสินใจ ก็เลยทำให้แผนขาดการสานต่อ โครงการหลายๆโครงการไม่ประสบผลสำเร็จ สิ้นเปลืองงบประมาณไปมากมาย อย่างเห็นได้ชัด^{๒๘}

พื้นที่ของจังหวัดพิจิตรมีปัญหาให้เห็นซ้ำซากคือพอถึงฤดูฝนน้ำก็จะท่วม พอถึงฤดูแล้งน้ำก็จะขาด ทั้งๆ ที่มีห้วย หนอง คลอง บึง ลำไ้ ที่มีอยู่เดิมตามธรรมชาติเยอะมาก^{๒๙} ในส่วนของท้องถิ่นก็ได้มีการสำรวจท้องที่ว่ามีแหล่งน้ำสาธารณะอยู่ที่ไหนบ้าง เพื่อหาพื้นที่กักเก็บน้ำ สำหรับแหล่งน้ำสาธารณะที่มีอยู่เดิมนั้นมีอยู่มาก แต่ยังคงขาดการพัฒนาเพื่อให้ใช้ประโยชน์ได้อย่างคุ้มค่า การกักน้ำไว้ใช้หลังฤดูน้ำหลากก็ยังไม่เพียงพอ เรากักน้ำได้น้อยมากกว่าความเป็นจริง^{๓๐} งานโยธาธิการและผังเมืองก็จะไปทำประตูเปิด-ปิดในพื้นที่ปากคลองที่ติดกับแม่น้ำสายหลัก โดยใช้พื้นที่ตรงนั้นเป็นแก้มลิงในการกักน้ำไม่ให้ไหลลงแม่น้ำ ช่วยชะลอและระบายออกจากพื้นที่ในภายหลัง จุดนี้เองกลับเป็นปัญหาหลังฤดูกาน้ำหลาก คือไม่มีน้ำเพราะถูกปล่อยลงแม่น้ำไปหมดชาวบ้านบางคนก็ขุดบ่อตักน้ำไว้ใช้บ้างแต่ก็ยังน้อย ถ้ามีบ่อเยอะๆก็จะสามารถเก็บน้ำไว้ใช้ได้ เปรียบเสมือนการขุดหลุมขนมครก น้ำที่ไหลหลากมาก็จะถูกกักเก็บไว้ในบ่อ ในสระที่เตรียมไว้ ส่วนน้ำที่เกินก็จะไหลไปตามธรรมชาติ^{๓๑}

ในพื้นที่ของกลุ่มน้ำยมค่อนข้างจะมีปัญหาเยอะกว่ากลุ่มน้ำน่าน เพราะไม่มีระบบชลประทานมาช่วยเหลือ จะเดือดร้อนทั้งน้ำท่วมและน้ำแล้ง เพราะการกักเก็บน้ำในแต่ละช่วงไม่มี อย่างที่รู้กันว่าแม่น้ำยมไม่มีเขื่อนกักเก็บน้ำทางตอนบนหรือทางต้นน้ำ ก็เลยส่งผลมาถึงช่วงกลางน้ำและปลายน้ำทำให้พื้นที่ที่แม่น้ำยมไหลผ่านเกิดปัญหามาก ในกรณีของพื้นที่ที่ไม่มีระบบชลประทาน ก็ต้องอาศัยแหล่งน้ำตามธรรมชาติ ที่จะสามารถกักเก็บน้ำได้ในช่วงฤดูฝน^{๓๒} บางพื้นที่ของจังหวัดอยู่ในพื้นที่น้ำท่วมน้ำหลากบ่อย ต้องปรับตัวอยู่กับน้ำ รู้จักวิธีเก็บน้ำ รู้จักวิธีระบายน้ำ และรู้วิธีนำน้ำมาใช้ประโยชน์ เช่น เก็บน้ำช่วงฤดูไว้ในคลองแล้วนำมาปลูกแตงโมในช่วงฤดูแล้ง^{๓๓}

ประเทศไทยมีปัญหาการกักเก็บน้ำ เปรียบเสมือนการเอาน้ำราดบนศีรษะที่เพิ่งโกนผมหลังจากรดน้ำลงแล้วน้ำก็จะไหลลงไปหมด ไม่มีน้ำค้างอยู่บนหัวเลย เราไม่มีผมดูดซับน้ำไว้เช่นเดียวกันเราไม่มีป่าดูดซับน้ำเหมือนกัน^{๓๔} จากการไปสำรวจพื้นที่ต้นน้ำที่อยู่ในบริเวณจังหวัดน่าน จะเห็นได้ว่าพื้นที่เป็นภูเขาหัวโล้น ซึ่งคนในพื้นที่ก็จะแก้ปัญหาโดยการสร้างอ่างเก็บน้ำบนภูเขาเพื่อ

^{๒๗} สัมภาษณ์ นายอนันต์ เพ็ชรหนู, ผู้อำนวยการส่วนประสานงานและบริหารจัดการลุ่มน้ำน่าน, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๘} สัมภาษณ์ พระทีชทัตสิมูนิวงศ์, เจ้าคณะจังหวัดพิจิตร, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๙} สัมภาษณ์ นายบัญญัติ ทองแจ่ม, ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย, ๒๑ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๓๐} สัมภาษณ์ นายมงคล พุกเปี่ยม, กำนันตำบลสำนักขุนเณร, ๒๓ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๓๑} สัมภาษณ์ นางสาววิมลชญาณี สถิตสุนทรพันธ์, ผู้อำนวยการส่วนทรัพยากรน้ำ จังหวัดพิจิตร, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๓๒} สัมภาษณ์ นายณัฐพงศ์ ครุฑทา, หัวหน้าฝ่ายจัดสรรน้ำและปรับปรุงระบบชลประทาน จังหวัดพิจิตร, ๗ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๓๓} สัมภาษณ์ พระศรีวิกรมมณี, รองเจ้าคณะจังหวัดพิจิตร, ๒๓ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๓๔} สัมภาษณ์ พระครูวิลาสรัตนรังสี, เจ้าอาวาสวัดเทวประสาท เจ้าคณะตำบลวังรายเขต ๒, ๒๓ กันยายน ๒๕๕๙.

เก็บไว้ใช้ แสดงให้เห็นว่าพื้นที่ต้นน้ำก็มีปัญหาเรื่องการเก็บน้ำอยู่มาก พื้นที่ป่าจากที่เคยมีต่อนี้ลดปริมาณลงไปอย่างเห็นได้ชัด การชะลอน้ำต่างๆ จึงหายไป อย่างน้อยทุกชุมชนควรมีสถานที่กักเก็บน้ำของชุมชนๆ ละหนึ่งแห่งเพื่อสำรองไว้ใช้ในยามจำเป็น^{๓๕} เพราะระบบนิเวศที่ดีจะต้องมีน้ำ ถ้าหากไม่มีน้ำระบบนิเวศที่ดีจะเกิดขึ้นได้อย่างไร การพัฒนาพื้นที่ควรมีที่จัดเก็บน้ำและให้มีน้ำตลอดทั้งปี ต้องสร้างแหล่งน้ำสำรองไว้ใช้ในยามที่ขาดแคลนจะได้นำมาใช้ในการอุปโภคบริโภคได้^{๓๖} น้ำเป็นสิ่งจำเป็นกับสิ่งมีชีวิต ถ้าไม่มีน้ำสิ่งมีชีวิตตาย สิ่งมีชีวิตตายคนก็ตาย ถ้ามีน้ำสิ่งมีชีวิตอยู่ได้คนก็อยู่ได้เช่นกัน ในเขตพื้นที่พิจิตรก็เช่นกัน พอถึงฤดูฝนน้ำก็จะไหลหลากมาท่วม พอจากนั้นไม่นานหมดฤดูน้ำหลาก น้ำก็ไหลไปหมดเช่นกัน ไม่มีการจัดเก็บอย่างเป็นรูปธรรม บางพื้นที่โชคดีที่อยู่ในเขตพื้นที่ชลประทานเข้าถึงก็จะไม่ลำบาก^{๓๗} เพราะพื้นที่ของระบบชลประทานจะมีคลองส่งน้ำ คลองระบายน้ำ และจัดปฏิรูปที่ดินตามแปลงนา ในเขตนี้ถ้ามีการลอกคลองที่มีอยู่เดิมให้ดีขึ้นนั้นสำคัญมาก เพราะเป็นการพัฒนาและปรับปรุงพื้นที่ เพื่อให้สามารถกักเก็บน้ำและไว้ระบายน้ำได้ในยามวิกฤติ โดยเฉพาะการพัฒนาบึงสีไฟในเบื้องต้นนั้น จะต้องสร้างเป็นที่กักเก็บน้ำประจำจังหวัดให้ได้เพื่อให้เป็นไปตามรอยพระราชดำริของในหลวงรัชกาลที่ ๙^{๓๘}

จังหวัดพิจิตรเป็นเมืองสามน้ำ คือ มีแม่น้ำยมกับแม่น้ำน่านขนานซ้ายและขวา มีแม่น้ำพิจิตรเก่าอยู่ตรงกลาง ซึ่งการบริหารจัดการน้ำตอนนี้น่าทึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดเน้นไปที่บึงสีไฟ ซึ่งเป็นบึงสาธารณะของคนพิจิตรและของคนทั้งประเทศก่อน เพราะถ้ามองสภาพพื้นที่ของจังหวัดพิจิตรกันจริงๆ ควรสร้างเป็นพื้นที่แก้มลิง โดยเฉพาะในอดีตพื้นที่แก้มลิงที่มองเห็นได้ชัดเจนมากที่สุดคือบึงสีไฟ^{๓๙} สำหรับแม่น้ำพิจิตรเก่าที่มีความยาวตลอดสายรวมระยะทางประมาณ ๑๒๗ กิโลเมตร มีสภาพปัญหาค่อนข้างต้นเขิน และมีปัญหาการบุกรุก ซึ่งเป็นปัญหาที่เรื้อรังมานานไม่ต่ำกว่า ๓๐ - ๔๐ ปี ถ้ามีโอกาสพลิกพื้นที่กลับคืนมาเหมือนเดิม ก็จะสามารถเก็บน้ำได้พอใช้ทั้งปี ธรรมชาติเดิมๆ และสิ่งอื่นๆ ก็จะกลับคืนมา^{๔๐} ส่วนอื่นๆ ภาครัฐมีการขอใช้พื้นที่นาของชาวนาเพื่อเป็นพื้นที่แก้มลิงในการกักเก็บน้ำในฤดูน้ำหลาก ซึ่งเป็นแบบนี้ทุกปี ไม่เห็นมีการใช้พื้นที่สาธารณะในการแก้ไขปัญหานี้หรือพัฒนาให้เกิดความยั่งยืน^{๔๑}

พื้นที่สาธารณะที่จะทำแก้มลิงของเราก็มีทุกที่แต่ปัญหาตอนนี้ก็คือชาวบ้านเข้าไปบุกรุกไปทำมาหากิน เนื่องจากประชากรในพื้นที่จังหวัดพิจิตรมากกว่า ๘๐ % ประกอบอาชีพเกษตรกรรม^{๔๒} การขอใช้พื้นที่นั้นรัฐจ่ายค่าชดเชยให้ แต่ปัญหาการชดเชยของภาครัฐไม่เป็นธรรมเพราะเงื่อนไขในการชดเชยค่าเสียหายไม่ตรงกับความเป็นจริง มีการแทรกแซงทางการเมือง และกลุ่มผลประโยชน์

^{๓๕} สัมภาษณ์ พระทีทศสิมูนิวงศ์, เจ้าคณะจังหวัดพิจิตร, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๓๖} สัมภาษณ์ นายณฤพณ์ ไทยกล้า, ผู้จัดการประปาส่วนภูมิภาค สาขาบางมูลนาก, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๓๗} สัมภาษณ์ นายเวช เอมธานี, สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลวัดขวาง, ๕ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๓๘} สัมภาษณ์ นายวีระศักดิ์ วิจิตรแสงศรี, ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจิตร, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๓๙} สัมภาษณ์ นายอนันต์ เพ็ชรหนู, ผู้อำนวยการส่วนประสานงานและบริหารจัดการลุ่มน้ำน่าน, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๔๐} สัมภาษณ์ นายวีระศักดิ์ วิจิตรแสงศรี, ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจิตร, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๔๑} สัมภาษณ์ นายบัญญัติ ทองแจ่ม, ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย, ๒๑ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๔๒} สัมภาษณ์ นางสาววิมลชญาณี สถิตสุนทรพันธ์, ผู้อำนวยการส่วนทรัพยากรน้ำ จังหวัดพิจิตร, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๙.

ต่างๆ ทำให้เกิดปัญหาซ้ำๆไม่ได้รับการแก้ไขเพราะปัญหาในพื้นที่จะมีกลุ่มคนที่ได้รับผลประโยชน์จากตรงนั้นด้วย^{๔๓} การเข้ามาดูพื้นที่สาธารณะของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องยังไม่มี ความชัดเจนที่จะพัฒนาที่ดิน เป็นเพียงการเก็บข้อมูลเบื้องต้น จะต้องหาแหล่งน้ำหรือสถานที่กักเก็บน้ำทั้งขนาดใหญ่ ขนาดกลาง ขนาดเล็ก ห้วย หนอง คลอง บึง^{๔๔} โดยที่คนที่อยู่ในท้องถิ่น พอเห็นเจ้าหน้าที่ของภาครัฐลงพื้นที่ก็มีความหวังที่จะได้รับการแก้ไขปัญหา โดยการเข้ามาพัฒนาพื้นที่สาธารณะ จะเป็นการขุดลอกคลองเป็นงานหลัก^{๔๕}

ภารกิจของกรมเจ้าท่าจะมีหน่วยงานภายในไปขุดลอกและกำจัดผักตบชวา^{๔๖} แต่การเข้ามาลอกคลองหรือแม่น้ำ ภาครัฐจะเข้ามาลอกในช่วงฤดูฝนหรือช่วงน้ำหลาก พื้นที่ของจังหวัดมีคลองสาขาเยอะ การลอกคลองจึงเป็นเรื่องที่ทำได้ง่ายและการสร้างแหล่งกักเก็บน้ำในพื้นที่ก็ให้ทางอำเภอลงไปดูพื้นที่สาธารณะที่เหมาะสมแก่การสร้างแหล่งน้ำหรือเป็นพื้นที่ไว้รับน้ำ ในส่วนของชลประทานจังหวัดมีการสร้างฝายยางในแม่น้ำยม ในเขตจังหวัดพิจิตรมีอยู่สามจุดเพื่อกั้นน้ำไว้ใช้ แต่ก็ยังไม่พอใช้ เพราะปริมาณความต้องการน้ำของประชาชนมีเพิ่มขึ้น และมีการกักน้ำได้ในปริมาณที่น้อยกว่าความต้องการของคนในพื้นที่ด้วย^{๔๗}

ตารางที่ ๔.๒ แสดงความถี่เกี่ยวกับประเด็นสภาพทั่วไปเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษา ในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร

ประเด็น	ตัวชี้วัด	ความถี่	คนที่
ด้านการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษา	๑. การกักเก็บน้ำตามฤดูกาล	๒๓	๑,๒,๓,๔,๕,๖,๗,๘,๑๐,๑๑,๑๒,๑๓,๑๕,๑๖,๑๗,๑๘,๑๙,๒๐,๒๑,๒๒,๒๓,๒๔,๒๕
	๒. พื้นที่หรือแหล่งกักเก็บน้ำ	๒๑	๑,๒,๔,๕,๖,๗,๘,๙,๑๐,๑๒,๑๕,๑๖,๑๗,๑๘,๑๙,๒๐,๒๑,๒๒,๒๓,๒๔,๒๕
	บังคับใช้พื้นที่สาธารณะ๓. การประโยชน์	๑๗	๑,๒,๓,๔,๖,๗,๑๐,๑๒,๑๓,๑๕,๑๖,๑๗,๑๙,๒๒,๒๓,๒๔,๒๕
	๔. การขุดลอก	๑๔	๑,๒,๔,๗,๑๐,๑๒,๑๔,๑๕,๑๗,๑๙,๒๐,๒๒,๒๓,๒๕

^{๔๓} สัมภาษณ์ นางรัชรินทร์ จันทรสุกรี, ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย-นักธุรกิจ, ๒๒ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๔๔} สัมภาษณ์ พระเมธีธรรมประนาท, เจ้าคณะอำเภอเมืองพิจิตร, ๒๘ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๔๕} สัมภาษณ์ นายมงคล พุกเปี่ยม, กำนันตำบลสำนักขุนเณร, ๒๓ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๔๖} สัมภาษณ์ นายปรเมศวร์ พันธุ์รัตน์, รักษาการผู้อำนวยการเจ้าท่าภูมิภาค สาขานครสวรรค์, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๔๗} สัมภาษณ์ นายณัฐพงศ์ ครุฑทา, หัวหน้าฝ่ายจัดสรรน้ำและปรับปรุงระบบชลประทาน จังหวัดพิจิตร, ๗ ตุลาคม ๒๕๕๙.

ตารางที่ ๔.๒ แสดงความถี่เกี่ยวกับประเด็นสภาพทั่วไปเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษา
ในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร (ต่อ)

ประเด็น	ตัวชี้วัด	ความถี่	คนที่
	๕. การส่งน้ำ	๑๐	๑,๒,๔,๕,๖,๗,๘,๑๐,๑๗,๑๙
	๖. การสร้างฝายกักเก็บน้ำ	๑๔	๑,๒,๔,๗,๘,๙,๑๐,๑๒,๑๖,๑๗,๑๙, ๒๒,๒๔,๒๕
	๗. ในพื้นที่ที่ต้องการพัฒนาระบบ ชลประทานเพิ่ม	๘	๒,๔,๘,๑๐,๑๑,๑๗,๑๙,๒๒

สรุป ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ได้ว่าปัญหาและอุปสรรคของการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาในการบริหารจัดการน้ำยังมีปัญหาการจืดเก็บน้ำตามฤดูกาลได้น้อยทำให้มีน้ำต้นทุนที่ไม่เพียงพอที่นำมาบริหาร ในพื้นที่จึงต้องสร้างแหล่งกักเก็บน้ำเพิ่มเพราะยังมีน้ำไม่เพียงพอ โดยการไปสำรวจพื้นที่สาธารณะประโยชน์ในพื้นที่ให้ชัดเจนเพื่อนำมาสร้างแหล่งน้ำใหม่ ส่วนแหล่งน้ำเดิมต้องมีการขุดลอกคลองต่างๆที่มีอยู่ให้สามารถเก็บน้ำ โดยการสร้างฝายกักเก็บน้ำตามลำคลองเพิ่ม มีทางระบายน้ำไปได้ และต้องพัฒนาระบบชลประทานเพิ่มให้ทั่วถึงกันต่อไป

สภาพทั่วไปเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมขององค์กรผู้ใช้น้ำและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า การบริหารจัดการน้ำอันดับแรกต้องให้ความสำคัญคือ ประเด็นเรื่อง การมีส่วนร่วม มีความสำคัญมากเพราะการบริหารจัดการน้ำมีผลกระทบต่อคนจำนวนมาก ยกตัวอย่างการเข้ามาจัดการบึงสีไฟของผู้ว่าราชการจังหวัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องลงไปมีส่วนร่วม เพื่อให้โครงการนั้นผ่านไปอย่างราบรื่น^{๔๘} พูดถึงการมีส่วนร่วมต่อไปก็ต้องดึงประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมด้วย เริ่มตั้งแต่ระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล ชาวบ้าน กลุ่มผู้ใช้น้ำ กลุ่มเกษตรกร ซึ่งกลุ่มต่างๆ เหล่านี้ก็ต้องช่วยดูแลตัวเอง เพราะการใช้น้ำเราก็ต้องคิดว่าเราจะใช้น้ำหรือจะบริหารการจัดการน้ำเพื่อความยั่งยืนอย่างไร เพราะเราเป็นคนที่อยู่ในพื้นที่และใช้บริการน้ำในพื้นที่เพื่อการดำรงชีวิตอยู่แล้ว^{๔๙} ก็ต้องมีการจัดประชุมประชาคมหมู่บ้านหรือประชาคมในพื้นที่ เพื่อรับฟังความคิดเห็นร่วมกัน เพราะการทำงานย่อมมีผลกระทบต่อประชาชนในพื้นที่นั้น^{๕๐} ขาดการบริหารจัดการน้ำแบบบูรณาการ โดยให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อให้การบริหารจัดการน้ำมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ซึ่งภาคประชาชนส่วนมากไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำ^{๕๑}

^{๔๘} สัมภาษณ์ นายเชวง ไชยหลาก, ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดพิจิตร, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๔๙} สัมภาษณ์ นายวีระศักดิ์ วิจิตรแสงศรี, ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจิตร, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๕๐} สัมภาษณ์ นายปรเมศวร์ พันธุ์รัตน์, รักษาการผู้อำนวยการเจ้าท่าภูมิภาค สาขานครสวรรค์, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๕๑} สัมภาษณ์ นายบัญญัติ ทองแจ่ม, ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย, ๒๑ กันยายน ๒๕๕๙.

ขาดการมีส่วนร่วมตั้งแต่ระดับเด็กเยาวชน คือ ให้โอกาสคนกลุ่มนี้ให้มาแสดงความคิดเห็นร่วมด้วย เพราะในอนาคตกลุ่มเหล่านี้จะต้องขึ้นมาดูแลต่อจากเรา^{๕๒} การเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำเรามีกลุ่มของภาคประชาชนเข้ามาพร้อมก็จริง ซึ่งเรามีแต่หน้าที่แต่อำนาจเขาไม่มีการเข้าไปมีส่วนร่วมส่วนใหญ่จะเป็นผู้นำท้องที่ ผู้นำท้องถิ่นของแต่ละหมู่แต่ละตำบล^{๕๓} จะต้องให้มีกลุ่มนักปราชญ์ชาวบ้านเข้าไปด้วย เพราะคนกลุ่มนี้จะมีข้อมูลในพื้นที่ที่ดี การสร้างภาคีเครือข่ายกับองค์กรชุมชน ภาคประชาสังคมก็เพื่อเป็นการสร้างพันธมิตรให้มากขึ้น ให้เขาเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจร่วมกันกับเราแล้วเราก็จะทำงานได้ง่ายขึ้น ลดช่องว่างการเป็นข้าราชการกับประชาชน^{๕๔} ภาครัฐขาดการลงพื้นที่เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น จะได้มีข้อตกลงไปในแนวเดียวกัน ซึ่งกระบวนการนี้เป็นเรื่องของภาครัฐที่จะปรับตัวเข้าหาภาคประชาชน^{๕๕}

เราก็ต้องลงไปหาประชาชนมากกว่าที่จะให้ประชาชนเข้ามาหาเรา โดยที่เรามีน้ำที่ผลิตเพื่อดื่มได้เอาไปบริการและหน่วยงานเราก็มีส่วนร่วมด้วยชุมชนโดยการผลิตน้ำดื่มไว้แจกประชาชนในยามเกิดปัญหาภัยแล้งหรือยามวิกฤตอื่นๆด้วย ปกติชาวบ้านที่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในเรื่องนี้ เพราะว่าหน่วยงานมาเกณฑ์เข้าไปทำประชาคมในบางช่วงเวลา หลังจากนั้นก็ไม่^{๕๖} ถ้าเราไม่เข้าไปจุดกระแสเขาก็ไม่ยอมเข้ามามีส่วนร่วมกับหน่วยงาน ผลตอบรับที่เราได้ถ้าคิดดูแล้วยังไม่ถึง ๕๐% เลย ซึ่งประชาชนที่อยู่ในเขตชลประทานจะเข้ามามีส่วนร่วมมากกว่ากลุ่มที่อยู่นอกเขตชลประทาน เพราะเขามีส่วนได้ส่วนเสียกับหน่วยงาน^{๕๗} แต่การเข้าไปมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วนจะต้องปราศจากผลทางการเมือง สิ่งนี้สำคัญที่สุด เครือข่ายการมีส่วนร่วมของเรานั้นมีเครือข่ายกับหน่วยงานต่างๆและหน่วยงานภาคประชาชน ซึ่งหน่วยงานที่เรียกว่ากลุ่มภาคประชาชนนั้นจำเป็นอย่างยิ่งต่อการทำงานที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานของเรา เมื่อมีการทำงานร่วมกันก็ทำให้ภาครัฐสามารถตอบสนองหรือแก้ไขปัญหาได้เร็วยิ่งขึ้น เพราะฉะนั้นการมีส่วนร่วม การมีเครือข่ายก็จะสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มต่างๆได้ดีแต่ปัญหาของบ้านเราเกี่ยวกับการตื่นตัวที่จะแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้ามีน้อยมาก ถ้าไม่ประสบปัญหากับตัวเอง ก็จะไม่ยอมเข้ามาร่วมแก้ไขหรือเข้ามาเตรียมตัวเองให้พร้อม^{๕๘}

ถ้าสามารถดึงภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมได้การบริหารจัดการน้ำก็จะดีขึ้นเพราะ มีเป้าหมายไปในทางเดียวกัน ตรงกันข้ามถ้าไม่สามารถทำให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมได้ การทำงานก็เกิดความล้มเหลวหรือสำเร็จได้ช้าและไม่ดีพอ เพราะการทำงานสวนทางกันกับความต้องการของประชาชนและความเป็นจริงที่ควรจะเป็นในพื้นที่ การเข้าไปมีส่วนร่วมหรือการมีส่วนร่วมของภาค

^{๕๒} สัมภาษณ์นายมานะ วุฒยากร, นายกองค้การบริหารส่วนตำบลวังกรด, ๒๒ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๕๓} สัมภาษณ์ นายมงคล พุกเปี่ยม, กำนันตำบลสำนักขุนเณร, ๒๓ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๕๔} สัมภาษณ์ นางสาววิมลชญาณี สถิตสุนทรพันธ์, ผู้อำนวยการส่วนทรัพยากรน้ำ จังหวัดพิจิตร, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๕๕} สัมภาษณ์ นายอนันต์ เพ็ชรหนู, ผู้อำนวยการส่วนประสานงานและบริหารจัดการลุ่มน้ำน่าน, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๕๖} สัมภาษณ์ นายเวช เอ็มธานี, สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลวัดขวาง, ๕ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๕๗} สัมภาษณ์ นายณัฐพงศ์ ครุฑทา, หัวหน้าฝ่ายจัดสรรน้ำและปรับปรุงระบบชลประทาน จังหวัดพิจิตร, ๗ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๕๘} สัมภาษณ์ นางรติพิศ มีคำแหง, หัวหน้าป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดพิจิตร, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

ประชาชน ต้องมีการเชื่อมโยง มีการบูรณาการการทำงานร่วมกัน จะต้องมีความร่วมมือระดับ ทวิภาคี ไตรภาคี พหุภาคี มีความร่วมมือกัน อย่าให้ฝ่ายราชการทำฝ่ายเดียวเพราะฝ่ายราชการ ไม่ค่อยรู้พื้นที่ เพราะท่านมาแล้วก็ไป จะให้ประชาชนทำฝ่ายเดียวก็ไม่ได้เพราะประชาชนรู้แค่พื้นที่ มี ประสบการณ์แต่ขาดวิชาการ ถ้าจะให้ข้าราชการไปทำข้าราชการก็มีแต่วิชาการแต่ไม่รู้จักพื้นที่ เพราะฉะนั้นสองภาคส่วนนี้ต้องมาคุยกัน มาทำงานร่วมกัน มาบูรณาการการทำงานด้วยกันถึงจะลงตัว คือ จะต้องมีการตั้งตำรา มีวิชาการและมีประสบการณ์ บางครั้งประสบการณ์อย่างเดียวก็ไม่สามารถผ่าน วิกฤตไปได้ วิชาการอย่างเดียวก็ไม่สามารถฝ่าวิกฤตไปได้ ทุกภาคส่วนต้องมารวมกัน การทำงาน ร่วมกัน ก็เป็นทางออกที่ดี แต่ทุกวันนี้เราขาดการทำงานอย่างบูรณาการคือขาดการทำงานร่วมกัน ต่างคนต่างทำ ต่างคนต่างคุย ก็เลยทำให้การแก้ไขปัญหาไม่ประสบผลสำเร็จ พอมาเจอหน้ากันก็ไม่ ยอมคุยกัน พอหน้าทวมก็ปล่อยให้ทวมไป พอแล้งก็ปล่อยให้แล้งไป เพราะว่าเราขาดการเชื่อมโยงกัน ขาดการบูรณาการการทำงานร่วมกัน ทำให้เกิดวิกฤติภัยแล้งและน้ำท่วมตามมา^{๕๙} จะต้องพัฒนาคนที่ จะมาช่วยดูแลพื้นที่ชลประทาน เช่น กลุ่มเกษตรกร ผู้นำชุมชน ท้องถิ่น ทุกวันถ้าจะให้ทำด้วยจิตอาสา ก็ หาได้น้อย แต่ก็ควรมีงบประมาณมาสนับสนุนคนกลุ่มนี้ด้วย เขาจะได้อะไรที่มีค่าตอบแทนในการทำงาน โดยการให้กลุ่มเลือกตัวแทนเข้ามาเป็นคณะกรรมการตามวาระที่ได้ตกลงกันไว้ การให้ค่าตอบแทน จะ เป็นการสร้างแรงกระตุ้นในการทำงาน เพราะว่าเขาได้ทำเพื่อพื้นที่ตัวเองด้วย ได้รับผลประโยชน์จาก ตรงนั้นด้วย ก็จะเกิดประสิทธิภาพและอยู่อย่างยั่งยืนอย่างแน่นอน^{๖๐}

และเท่าที่ผ่านมาก็มีปราชญ์ชาวบ้านด้านนี้เข้าไปร่วมอยู่บ้าง แต่ก็มีปัญหาที่งบประมาณใน การสนับสนุนกลุ่มคนที่ทำงานด้านนี้ยังไม่มี แต่เขาไปทำงานโดยใช้หลักจิตอาสา และเราควรสร้างการ มีส่วนร่วมตั้งแต่เด็ก เยาวชน โดยให้กลุ่มคนเหล่านี้เข้ามามีส่วนร่วมในการออกแบบว่าต้องการเห็น พื้นที่ที่อยู่ในจังหวัดหรือในชุมชนให้เป็นอย่างไร ให้เขาได้มีส่วนในการแสดงความเป็นเจ้าของ เพราะ เขาจะต้องมาแทนที่รุ่นเก่าๆในอนาคต ก็จะเกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ในพื้นที่ที่หลีกเลี่ยงไม่ได้คือกลุ่ม เจ้าของพื้นที่ เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นายกองค์การบริหารส่วนตำบล นายกเทศบาล ซึ่งท้องถิ่นจะมี ช่าง มีแผนพัฒนาของท้องถิ่น พร้อมทั้งจะทำงาน^{๖๑}

ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการพื้นที่มีแต่น้อยมาก คือ บางคนรู้ข้อมูลข่าวสาร บางคนไม่รู้ข้อมูลสาร ก็เลยทำให้เกิดการขาดความร่วมมืออย่างจริงจัง ส่วนมากก็จะมีผู้นำท้องถิ่นที่ เข้าใจแต่ชาวบ้านก็ไม่ว่าง พอถึงเวลาประชุมก็เลยบอกว่าแล้วแต่ผู้นำ เป็นการทำงานที่สั่งการแบบบนลง ล่าง โดยธรรมชาติสิ่งหนึ่งที่ชุมชนต้องการก็คือ การรวมกลุ่ม ซึ่งปกติคนเรายังมีความอยากได้ อยากมี อยากเป็น การจะรวมกันเป็นกลุ่มเป็นคณะค่อนข้างที่จะยาก ไม่ว่าเราจะทำธุรกิจอะไรก็ยิ่งอยากให้ ธุรกิจของตัวเองดีกว่าคนอื่น เพราะฉะนั้นรัฐบาลหรือทางหน่วยงานราชการจะหาวิธีไหนที่จะเป็นกา วใจประสานให้เกิดกลุ่ม เช่น กลุ่มผู้ใช้น้ำ กลุ่มสหกรณ์ หรือกลุ่มอะไรก็ตามที่ทำอยู่แล้ว ก็มีแต่ยัง รวมกลุ่มกันไม่แน่น เพราะภาครัฐเองก็ไม่เข้าใจว่าชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้าน ภาครัฐก็เข้าใจในส่วน งานของราชการ พอเข้าไปก็จะเข้าไปครอบงำมากกว่า ไปในฐานะเจ้านาย ไปสั่งซึ่งชาวบ้านเขาไม่ ยอมรับตรงนี้ แต่ถ้าไปประสานว่าต้องการเอาคนนี้ทำอย่างนี้ คนนั้นทำอย่างนั้น เรามารวมกลุ่ม

^{๕๙} สัมภาษณ์ พระเมธีธรรมประนาท, เจ้าคณะอำเภอเมืองพิจิตร, ๒๘ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๖๐} สัมภาษณ์ นายบัญญัติ ทองแจ่ม, ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย, ๒๑ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๖๑} สัมภาษณ์ นายมงคล พุกเปี่ยม, กำนันตำบลสำนักขุนเณร, ๒๓ กันยายน ๒๕๕๙.

รวมตัวกันได้ใหม่ เพื่อสร้างพลังในกลุ่มเพื่อการต่อรองกับกลุ่มอื่นๆ^{๖๒} เพราะเรามีคนเข้าไปร่วม แต่ถูกบังคับกันเข้าไป ที่ไม่อยากจะไปเพราะเวลาพูดอะไรไปเขาก็ไม่ฟัง แล้วก็เข้าไปทำงานฟรี ไม่มีรายได้ เช่นเวลาเข้าร่วมประชุมก็มีข้าวเลี้ยงหนึ่งเวลา บางครั้งก็ได้ค่ารถ ค่าน้ำมัน เหมือนเกณฑ์เข้าไปเป็นช่วงเวลาทางหน่วยงานลงพื้นที่ แล้วก็ถ่ายรูปสร้างภาพกันไป สุดท้ายผลไม่เกิด เพราะฉะนั้นเราควรเลือกคนที่เข้าไปเป็นตัวแทนกลุ่ม คือต้องเลือกคนที่เหมาะสมโดยการโหวตในที่ประชุม โดยผ่านการประชาคมหมู่บ้านเพราะคนในพื้นที่ก็มีความรู้ มีความสามารถด้านนี้อยู่เหมือนกัน ต้องเอาคนที่เหมาะสม คนดีที่สุดในงานดี มีประสบการณ์ด้านนี้มาพอสมควร เข้าไปเป็นตัวแทนกลุ่ม^{๖๓}

สร้างกลุ่มเกษตรกรที่นำไปสู่การจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ เช่น กลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ ในปัจจุบันที่เห็นคือ กลุ่มน้ำยมมีการตั้งเครือข่ายระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด มาเป็นคณะกรรมการกลุ่มน้ำ ส่งตัวแทนไปเป็นคณะกรรมการกลุ่มน้ำแห่งชาติตามมติของเรา พอมาดูจริงๆการบริหารจัดการน้ำอย่างมีส่วนร่วม มันเหมือนตัวปลอมไม่ใช่ตัวจริง คือหนึ่งไม่มีเครื่องมือบังคับ สองอำนาจหน้าที่ไม่มี เป็นมาแบบนี้ ๑๓ ปีแล้ว คณะกรรมการเหล่านี้ตามหลักการนั้นดีมากโดยการสร้างเครื่องมือขึ้นมา โดยการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำ แต่ว่าพอตั้งเข้ามาเขาก็มีแต่หน้าที่แต่อำนาจไม่มี ต้องไปคิดว่าจะทำอย่างไรให้เขามีอำนาจ เราก็คงต้องมาสร้างการมีส่วนร่วมการสร้างวัฒนธรรมที่ดีในการดำเนินชีวิต ถ้าเราไม่ทำไม่สร้างก็จะมีผลต่อการบริหารจัดการน้ำทันที เพราะการบริหารจัดการน้ำเราจะมองถึงเรื่องผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อมอื่นๆด้วย เนื่องจากจังหวัดพิจิตรทางสภาพภูมิศาสตร์ถือว่าเป็นภูมิศาสตร์ที่เหมาะสมมาก สำหรับคนพิจิตรเองหรือคนทั่วไป มองว่าในน้ำมีปลาในนามีข้าว แต่เนื่องจากว่ามีปัญหาบางอย่างในบ้านเรา คือ เกี่ยวกับเรื่องการบริหารจัดการน้ำโดยเฉพาะในช่วงฤดูฝนจะสังเกตได้จากภาพข่าวว่าจังหวัดพิจิตรน้ำท่วม แต่พอเดือนพฤศจิกายน เดือนธันวาคม ก็เกิดวิกฤตมีชาวบ้านขับรถเดินขบวนไปเรียกร้องต่อสถานที่ต่างๆว่าเกษตรกรไม่มีน้ำใช้ เนื่องจากเกิดน้ำแล้งแล้ว เพราะไม่มีการเก็บน้ำไว้ใช้เลย อันนี้คือโจทย์ใหญ่สำหรับหน่วยงานภาครัฐว่าจะทำอย่างไร และส่วนทรัพยากรน้ำจะทำอย่างไรเราก็เปลี่ยนวิธีการทำงานอยู่เรื่อยๆคือส่งเสริมการมีส่วนร่วมกับภาคประชาชน^{๖๔}

เรื่องการบริหารจัดการน้ำโดยการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ประกอบด้วย การบริหารด้วยวิศวกรและชลประทาน ก็คือการคำนวณมวลน้ำตามหลัก มีเครื่องมือ มีคลอง มีประตูระบายน้ำแบบนี้ไม่ยาก เพราะเป็นการคำนวณที่ตรงไปตรงมา แต่ถ้ามาเรื่องสังคม เรื่องการมีส่วนร่วม ต้องมีการพูดคุย ข้อตกลงต่างๆอันนี้ยาก แบบนี้เลยขึ้นอยู่กับคนในพื้นที่ว่าจะต้องเข้ามามีส่วนร่วม พูดคุยตกลงกันว่าจะเอาอย่างไร ถ้าสรุปได้หน่วยงานสามารถเข้าไปทำได้เพราะมีวิธะออกแบบ สามารถที่จะสร้างแบบไหนก็ได้ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ถ้าชาวบ้านเห็นร่วมกันเพราะสังคมมีหลายบริบทมาก สภาพพื้นที่ก็เหมือนกัน ถ้าทำแบบนี้ดีมันเหมาะบางพื้นที่ทำแบบเดียวกันก็ไม่เหมาะ เป็นต้น อันนี้ก็ต้องการความเหมาะสมกันว่าแบบไหนเหมาะสมกับพื้นที่นั้นๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์ก็ต้องอาศัยนักวิชาการ ประชาชนชาวบ้าน ที่เกี่ยวข้อง ก็ต้องมาพูดคุย ให้เกียรติกัน เชื่อมกันด้วย ไม่ใช่ยึดหลักของ

^{๖๒} สัมภาษณ์ พระศรีวิกรมมณี, รองเจ้าคณะจังหวัดพิจิตร, ๒๓ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๖๓} สัมภาษณ์ นายเวช เอมธานี, สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลวัดขวาง, ๕ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๖๔} สัมภาษณ์ นางสาววิมลชญาณ์ สถิตสุนทรพันธ์, ผู้อำนวยการส่วนทรัพยากรน้ำ จังหวัดพิจิตร, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๙.

ตัวเองดีกว่าของคนอื่น เพราะฉะนั้นถ้าทำอย่างที่เราคุยๆกันอยู่ คือเรื่องประชาชนเรื่องการมีส่วนร่วม ปัญหาหน่อยหรือปัญหาในภาพใหญ่ ถ้าทำไปกระจายไปทั่วๆปัญหาก็จะลดน้อยลง เพราะเปิดโอกาสให้ทุกคนเข้ามาช่วยกันคิด ไม่หาว่าเป็นเรื่องของใครคนใดคนหนึ่ง ถ้าคิดแบบนี้มันจะพัฒนาไปไม่ได้ เพราะฉะนั้นเป็นเรื่องที่ชุมชนแต่ละที่ที่ต้องแสดงออกมาถึงความต้องการ แล้วหน่วยงานจะวิ่งไปเอง ถ้าเราแสดงออกมาให้เห็นชัดว่าเราต้องการ เรามีความพร้อม แล้วเราก็เอาวิชาการทางด้านชลประทานหรือด้านต่างๆ เข้าไปจับ มันก็สามารถแก้ไขปัญหาได้ เปรียบเสมือนว่าเราก็ต้องดูความต้องการของประชาชนขึ้นมา ถ้าเป็นอย่างนั้นจะดีกว่าด้านบนสั่งลงไป เพราะไม่ตรงกับความต้องการ แต่เขาต้องการให้คุณเสนอขึ้นมาคุณดันไม่แสดง แล้วพอหน่วยงานเข้าไปก็หาว่าเขาเป็นอย่างนั้น เป็นอย่างนี้ มันเลยเข้าไปทำไม่ได้ ไม่สมบูรณ์ กระบวนการต่างๆเหล่านี้ ก็ต้องสร้างจิตสำนึกด้วย นี่คือปัญหาของประเทศเราเป็นไปในทำนองนี้^{๖๕}

ในเขตชลประทานมีกลุ่มผู้ใช้น้ำตามที่เขตชลประทานไปถึง ได้แต่งตั้งกลุ่มเพื่อเข้ามามีบทบาทในการบริหารจัดการน้ำร่วมกับเรา แต่ยังขาดการสร้างกลุ่มอื่นๆนอกเหนือจากกลุ่มนี้ เพื่อจะได้รู้ความต้องการของประชาชนหรือกลุ่มที่อยู่นอกเขตชลประทานด้วย เพื่อสร้างความเท่าเทียมกันในสังคม การมีส่วนร่วมของกลุ่มภาคประชาชนหน่วยงานเราเราก็ต้องพูดถึงมิสเตอร์เตือนภัย ก็คือเรามี อปพร.ช่วยงาน ซึ่งเราก็จะมีมิสเตอร์เตือนภัยชุมชนละสองคนในตอนนั้น ตอนนี้มีโครงการชุมชนเป็นฐาน คือมีการรวมกลุ่มกันตั้งเป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน คณะกรรมการชุดนี้ก็จะทำแผนในหมู่บ้าน แผนของเขามีพื้นที่เสี่ยงภัยอย่างไร ถ้าเกิดภัยสถานที่อพยพคือที่ตรงไหน เส้นทางอยู่ตรงไหน แล้วหากเกิดแล้วต้องมีการแจ้งเตือน เขาก็จะทำบัญชีหมู่บ้านทันทีว่าในหมู่บ้านเขามีประชาชนกี่คน มีผู้สูงอายุเท่าไร มีเด็กเท่าไร มีหญิงตั้งครรภ์เท่าไร เมื่อเกิดเหตุให้เขาอพยพใครก่อน นี่คือการจัดตั้งกลุ่มของเขา เราก็จะมี อปพร.ทำงานอยู่ในพื้นที่นั้น ซึ่ง อปพร.ก็ถูกโอนให้ไปอยู่กับท้องถิ่นซึ่งท้องถิ่นเป็นผู้ดูแลอยู่ในปัจจุบัน^{๖๖}

หน่วยงานเรามีหน้าที่ในการส่งเสริมสนับสนุนจัดตั้งองค์กรบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ขององค์กรภาคประชาชน โดยแบ่งเป็น ๕ ระดับคือ ๑. คณะกรรมการลุ่มน้ำหลัก คือ ลุ่มน้ำยมกับลุ่มน้ำน่าน ลุ่มน้ำยมก็มีประธานโดยผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นประธาน จะมีแต่ละผู้ว่าราชการจังหวัดที่ลุ่มน้ำยมไหลผ่านมารวมกันเป็นคณะกรรมการ โดยจะมีการ คัดเลือกประธานปีละครั้ง วาระหนึ่งปี ลุ่มน้ำน่านก็เช่นกัน ทำเหมือนกัน ๒. คณะกรรมการระดับจังหวัด ก็จะมีผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นประธาน มีผู้อำนวยการส่วนของสำนักงานน้ำภาค ๙ เป็นเลขาธิการ มีส่วนข้าราชการ ภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชนในระดับจังหวัดมาเป็นคณะกรรมการ ๓. คณะกรรมการลุ่มน้ำสาขา ๔. เครือข่ายผู้ใช้น้ำในระดับตำบล ๕. กลุ่มผู้ใช้น้ำ โดยจะมีคณะกรรมการเช่นกัน ซึ่งการบริหารจัดการน้ำจริงๆ ก็คือ กลุ่มผู้ใช้น้ำก็จะมาเป็นเครือข่ายการบริหารจัดการน้ำ^{๖๗}

^{๖๕} สัมภาษณ์ นายสมยศ แสงมณี, ผู้อำนวยการชลประทานพิจิตร, ๖ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๖๖} สัมภาษณ์ นางรติพส มีคำแหง, หัวหน้าป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดพิจิตร, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๖๗} สัมภาษณ์ นายสุกิตี เกตราจินดารัตน์, ผู้อำนวยการบริหารจัดการน้ำ ทรัพยากรน้ำภาค ๙, ๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๙.

ประเทศไทยมี ๒๕ กลุ่มน้ำ ก็จะมีคณะกรรมการกลุ่มน้ำ เรียกว่า คณะกรรมการกลุ่มน้ำแห่งชาติ โดยให้มาเลือกประธานกันเอง คณะกรรมการก็จะถูกแบ่งออกเป็นสองส่วน คือส่วนที่เป็นภาครัฐกับส่วนที่ไม่ใช่ภาครัฐ ที่ไม่ใช่ภาครัฐก็คือกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กลุ่มนี้ก็จะถูกแบ่งแยกออกมาจากกลุ่มใหญ่ๆ ซึ่งจะถูกแบ่งออกมาเป็น ๖๐/๔๐ กลุ่มภาครัฐ ๖๐% กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ๔๐% ก็จะมีการคัดเลือกคณะกรรมการออกมาตามจำนวน สามารถสรุปได้ว่าภาครัฐจะมีตัวแทนประมาณ ๒๐ คน ส่วนภาคอื่นๆ ก็จะมีประมาณ ๑๕ คนรวมแล้ว ๓๕ คน นี่ก็คือคณะกรรมการกลุ่มน้ำที่ว่ามา ส่วนประธานก็จะเป็นผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน ยกตัวอย่างง่ายๆ คือ ในเขตของกลุ่มน้ำน่าน ก็จะมีคณะกรรมการต่างๆ เหล่านี้ทำงานอยู่ในพื้นที่ เพราะในประเทศไทยมีทั้งหมด ๒๕ กลุ่มน้ำ ซึ่งกลุ่มน้ำน่านในส่วนนี้ก็จะมีสี่จังหวัด คือ น่าน อุตรดิตถ์ พิษณุโลก พิจิตร ในสี่จังหวัดก็จะมาเลือกประธาน คือผู้ว่าราชการจังหวัดพิษณุโลกเป็นประธาน เพราะว่าหน่วยงานตั้งอยู่ที่จังหวัดพิษณุโลก เพราะฉะนั้นใครที่มาเป็นผู้ว่าราชการจังหวัดพิษณุโลกก็เป็นประธานโดยตำแหน่ง ส่วนอีกสามจังหวัดก็เป็นกรรมการกลุ่มน้ำ แล้วก็มีคณะกรรมการกลุ่มน้ำย่อยอีก และจะต้องมีคณะกรรมการกลุ่มน้ำสาขาในกลุ่มน้ำน่านอีก แม่น้ำน่านก็จะมี ๑๖ สาขากลุ่มน้ำ เราจะเรียกว่าประธานสาขา ส่วนใหญ่ประธานสาขาก็จะเป็นนายอำเภอ และก็จะมีความกรรมการในเขตสาขาน้ำนั้นๆ เมื่อได้แบบนี้เราก็จะเดินไปตามกระบวนการ ก็จะมีการประชุมจากบอร์ดคณะกรรมการชุดใหญ่ มาถึงคณะกรรมการกลุ่มน้ำ ต่อไปก็ถึงคณะกรรมการกลุ่มน้ำสาขา ซึ่งทุกวันนี้ยังเป็นเสื่อกระดาอยู่เลย^{๖๘} เราก็ต้องดึงประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมด้วย เริ่มตั้งแต่ระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล ชาวบ้าน กลุ่มผู้ใช้น้ำหรือกลุ่มเกษตรกร ซึ่งกลุ่มต่างๆ เหล่านี้ก็ต้องช่วยดูแลตัวเอง เพราะการใช้น้ำเราก็ต้องคิดว่าเราจะใช้น้ำหรือจะบริหารการจัดการน้ำเพื่อความยั่งยืนอย่างไร เพราะเราเป็นคนที่อยู่ในพื้นที่และใช้บริการน้ำในพื้นที่เพื่อการดำรงชีวิตอยู่แล้ว^{๖๙} แต่ภาคประชาชนก็มีการตั้งกลุ่มที่ไม่ชัดเจน ยังไม่เป็นระบบ เท่าที่สัมผัส เท่าที่ลงพื้นที่เก็บข้อมูลมาว่าการที่จะทำอะไรให้ชัดเจนส่วนใหญ่จะต้องใช้ภาครัฐเข้ามาช่วยด้วยส่วนหนึ่ง ก็คือต้องเป็นหน่วยงานในพื้นที่นั้นก็คือ ท้องถิ่นๆ ก็จะมีศักยภาพและก็มีคนน่าเชื่อถือมากกว่า คนไทยเกี่ยวกับเรื่องระบบภาครัฐ เช่น ที่ผ่านมาก็เลยบอกให้กลุ่มที่กำลังจะเข้าร่วมเป็นโครงการพระราชดำริ ไปตั้งเครือข่ายน้ำขึ้น เพื่อร่วมบริหารจัดการน้ำ ให้มีชื่อสมาชิก มีประธาน มีเลขา มีคนรับผิดชอบ ที่ชัดเจน ตั้งคำสั่งของท้องถิ่นนั้นๆ กลุ่มนี้ไม่มีรายได้ทำด้วยจิตอาสา กลุ่มผู้ใช้น้ำคือกลุ่มที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับน้ำในตำบลทั้งหมด ก็จะทำให้ผู้นำท้องถิ่นเป็นผู้ประสานงาน และต่อไปจะให้กำนันผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมด้วยก็ชัดเจนขึ้น ทุกวันนี้การตั้งกลุ่มก็ไม่มีคนน่าเชื่อถือ ส่วนใหญ่ก็จะล้มเหลวไม่ได้รับความร่วมมือเท่าที่ควร เพราะว่าคนที่จะมาติดต่อประสานงานถ้ามีพลัง ก็จะสามารถดำเนินงานได้เร็วขึ้น^{๗๐} เมื่อมีน้ำต้นทุนที่จำกัดกลุ่มเกษตรกรกับส่วนราชการ ก็ต้องมาทำงานเป็นภาคีเครือข่าย เป็นพหุภาคี เป็นทวิภาคี ทุกส่วนต้องเข้ามาคุยกัน ภาครัฐก็ควรดูแลเหล่านี้ด้วย เช่นการทำงานทุกอย่างถ้าเราเดินคนเดียวมันสำเร็จยากจำเป็นจะต้องมีการ เชื่อมโยงเครือข่ายหรือสร้างเครือข่าย ซึ่งเครือข่ายไม่ใช่เฉพาะพื้นที่หรือคน เครือข่ายควรเป็นองค์กรด้วย จะต้องสอดรับกัน งานจึงจะเดินไปในทางเดียวกัน จึงจะประสบผลสำเร็จไปในทางที่ดีได้^{๗๑}

^{๖๘} สัมภาษณ์ นายอนันต์ เพ็ชรหนู, ผู้อำนวยการส่วนประสานงานและบริหารจัดการกลุ่มน้ำน่าน, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๖๙} สัมภาษณ์ นายวิระศักดิ์ วิจิตรแสงศรี, ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจิตร, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๗๐} สัมภาษณ์ นางสาวนฤมล คุ่มเกตุ, หัวหน้าฝ่ายพัฒนาสังคมและส่งเสริมการท่องเที่ยว กรรมการและเลขานุการศูนย์บริหารจัดการน้ำจังหวัดพิจิตร (องค์การบริหารส่วนจังหวัดพิจิตร), ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๗๑} สัมภาษณ์ นายเชวง ไชยหลาก, ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดพิจิตร, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๙.

การบริหารจัดการน้ำยังขาดประชาชนชาวบ้านเข้าไปมีส่วนร่วมในเรื่องนี้มาก หน่วยงานภาครัฐไม่เคยหยิบเรื่องนี้มาถามภาคประชาชนเลย และไม่เอาตัวแทนของอำเภอเข้ามาสอบถามถึงความต้องการเกี่ยวกับเรื่องน้ำ เพราะว่าเขามีโครงการของเขาอยู่แล้ว และหน่วยงานราชการก็จะไปรุมงบประมาณอยู่กับท่านผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วเอาไปสร้างอะไรก็ไม่รู้ ไร้สาระ โดยไม่คิดว่าพิจิตรเป็นเมืองอู่ข้าวอู่น้ำ น่าจะมาทำยุทธศาสตร์เกี่ยวกับน้ำ คือสานต่อโครงการขุดลอกคลองให้สมบูรณ์แบบสรุปคือประชาชนในจังหวัดพิจิตรยังไม่พอใจที่จังหวัด ไม่สามารถนำไปบริหารจัดการให้เกิดรูปธรรมที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพวกเขาได้^{๗๒}

ปัญหาคือ การที่ภาครัฐขาดความร่วมมือจากประชาชนก็อาจจะทำให้เสียเวลาลงไป งานก่อสร้างก็ขาดความต่อเนื่อง เช่น การสร้างบ้านเรือนริมแม่น้ำ ถ้าท้องที่ไม่เจรจา ตกลง หาทางออกตามที่เจ้าหน้าที่มีแผนจะทำงานร่วมกับท้องถิ่น ถ้าเคลียร์บ้านคนออกไม่ได้ การสร้างผนังกันน้ำก็ไม่ติดต่อกัน กลายเป็นพื้นปลาเป็นช่องโหว่ต่างๆ ที่รู้ว่ามีกันน้ำไม่ได้ สุดท้ายก็ต้องทำเพื่อให้โครงการมันผ่านไป การเข้าไปมีส่วนร่วมของภาคประชาชนก็ต้องมีการพูดคุยตกลงกัน เพราะว่าในบางส่วนงาน เช่น การขุดลอกหรือการทำงานในพื้นที่กรมเจ้าท่าก็ต้องเข้าไปจัดประชุมประชาคมหมู่บ้านเพื่อแสดงความคิดเห็นว่าการทำงานตรงนั้นอาจมีผลกระทบต่อประชาชนในพื้นที่ ก็ต้องมีการพูดคุยตกลงกันให้ดีเพื่อจะได้หลีกเลี่ยงการมีปัญหาเกี่ยวกับการทำงานต่อไปถ้ากรณีมีการขัดแย้งระหว่างหน่วยงานกับประชาชน เพราะเรื่องเหล่านี้เป็นปัญหามาก เราก็จะให้ผู้นำชุมชนผู้นำท้องที่เข้าไปพูดคุยไกลเกลี่ย^{๗๓} การพูดคุยกับภาคประชาชนส่วนใหญ่สะท้อนมาที่นายอำเภอ เขาก็จะออกมาลงพื้นที่ก็จะมีการพบปะกับประชาชนในพื้นที่ ก็ส่งผลต่อการ ปฏิบัติงานที่รวดเร็วขึ้น ทั้งงบประมาณในการบริหารจัดการก็จะเร็ว ผลประโยชน์ที่ชาวบ้านจะได้รับก็จะเร็วขึ้น^{๗๔}

โดยเฉพาะปัญหาการบุกรุกพื้นที่บึงสีไฟ ซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดก็จะเป็นคนไปจัดการโดยการเข้าไปพูดคุย เจรจา ไกล่เกลี่ย ในพื้นที่สาธารณะตรงนั้นและต้องอาศัยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าไปดำเนินงานนี้ด้วย^{๗๕} พื้นที่ทางจังหวัดพิจิตรที่เราเคยไปทำแหล่งน้ำไว้ เกษตรกรบางคนทำพีชไร่ เช่น ปลุกแดงไม่มีรายได้ต่อไรมากกว่าทำนาอีก และใช้น้ำน้อยด้วย เพียงแต่เขายังไม่กล้าที่จะตัดสินใจเปลี่ยนวิธีการทำเกษตร ก็เพราะว่าไม่มีใครไปแนะนำ หน่วยงานภาครัฐไม่ได้ให้ความเชื่อมั่น เขาไม่มีความมั่นใจว่าทำไปแล้วจะสำเร็จไหม ผมเคยไปคุยกับคนที่เขาทำ เขาเคยพูดว่าถ้าผมไม่ทำนาก็ไม่รู้ว่าจะทำอะไร ทั้งที่รู้ว่าการลงทุนไปแล้วขาดทุนด้วยซ้ำ เขาก็รู้ว่าขาดทุนก็ยังมีความคิดว่าไม่รู้จะไปทำอะไรนอกจากทำนา พวกเขาบอกว่าพื้นที่นาเป็นพื้นที่ลุ่ม มันทำสวนทำอะไรไม่ได้ ซึ่งไม่จริงเพราะคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องเรื่องนี้คือกระทรวงเกษตรเขาไม่เข้าไปแนะนำ ไปทำความเข้าใจกับเกษตรกรอย่างจริงจังเลย^{๗๖}

^{๗๒} สัมภาษณ์ นายมานะ วุฒยาศกร, นายกองจัดการบริหารส่วนตำบลวังกรด, ๒๒ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๗๓} สัมภาษณ์ นายปรเมศวร์ พันธุ์รัตน์, รักษาการผู้อำนวยการเจ้าท่าภูมิภาค สาขานครสวรรค์, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๗๔} สัมภาษณ์ นายมงคล พุกเปี่ยม, กำนันตำบลสำนักขุนเณร, ๒๓ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๗๕} สัมภาษณ์ นายวีระศักดิ์ วิจิตรแสงศรี, ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจิตร, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๗๖} สัมภาษณ์ นายสุกิตี เกตตราจินดารัตน์, ผู้อำนวยการบริหารจัดการน้ำ ทรัพยากรน้ำภาค ๙, ๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๙.

โดยที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องไปพูดคุยกับประชาชนให้มากขึ้น เพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกันกับเขา อาจจะอาศัยหน่วยงานอื่นมาร่วมด้วย ถ้ามีการทำความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ได้ ก็จะมีข้อตกลงร่วมกัน โดยการเข้ามาคุยกันว่า ใครจะทำอะไรตรงไหน แบ่งหน้าที่แบ่งงานกันให้ชัดเจน จะได้ไม่ต้องไปตั้งหน่วยงานใหม่ให้ซ้ำซ้อนกันอย่างทุกวันนี้^{๗๗} เพราะฉะนั้นการให้ความรู้ก็จำเป็น หน่วยงานเราจึงต้องลงไปให้ความรู้ในกลุ่มเบื้องต้น ก่อนที่จะเป็นการให้ความรู้เพื่อส่วนรวม นี่ก็คือภารกิจที่เราได้ลงไปช่วยเหลือหรือไปมีส่วนร่วมกับชุมชน เราก็กพยายามเข้าไปฝึกอบรม อบรมทุกปี เพื่อให้มีการช่วยเหลือตัวเองและชุมชน^{๗๘}

การพูดคุย การเจรจาเกี่ยวกับเรื่องการบริหารจัดการน้ำ เป็นสิ่งที่จำเป็นเพราะสามารถมองไปถึงเรื่องประเด็นความขัดแย้ง ประเด็นการแย่งชิงในเรื่องน้ำ เพราะมันเกิดจากการที่เราไม่พูดคุยกัน มีสิทธิ มองว่าน้ำไม่ใช่ของใครคนใดคนหนึ่ง มองแค่น้ำไหลผ่านที่ของเราๆ ก็กินไม่ได้มองถึงความเอื้อเพื่อเอื้อแก่กัน แบ่งปันกัน ดังนั้น มันก็เลยเกิดปัญหาขึ้นมา การเจรจากรุณาพูดคุยมันก็เลยสำคัญมันมีหลายระดับ ระดับหมู่บ้าน ระดับชาวบ้านเอง ถ้าคุยกันรู้เรื่องตั้งแต่ระดับนี้ มันก็ไม่มีปัญหา ถ้าคุยไม่รู้เรื่องมีเรื่องกัน ไปฟ้องผู้ใหญ่ ไปฟ้องกำนันกำนันมาเจรจา ก็ไล่ระดับสูงขึ้นจากคนสองคนจะมาสองแปลง กลายเป็นสองฝั่ง คือ ฝั่งซ้ายกับฝั่งขวาจากระดับเล็กๆ เริ่มบานปลายจนสุดท้ายต้องไปฟ้องถึงนายอำเภอ ท่านก็ต้องลงมาเจรจาไกลเกลี่ยซึ่งในสมัยนี้อยู่ในสื่อโซเชียลมีเดียสามารถทำให้เรื่องเล็กๆ เป็นเรื่องใหญ่ได้ในชั่วข้ามคืน เพราะฉะนั้น การพูดคุยเจรจาเป็นเรื่องที่สำคัญ โดยต้องคุยกันด้วยเรื่องเหตุและผล^{๗๙} ยกตัวอย่าง การทำนาแบบไล่น้ำกันไปก็จะเกิดประโยชน์สูงสุด โดยการทำนาไล่กันมาตั้งแต่ต้นน้ำมาเรื่อยๆ น้ำที่เหลือก็ถูกผันลงมาเรื่อยๆ ดูเป็นระบบดี ถ้าทำพร้อมๆ กันหรือไม่สัมพันธ์กัน ก็จะทำให้เกิดปัญหาการแย่งน้ำกันในพื้นที่ของเขตชลประทานเช่นกันก็มีปัญหากัน แบบนี้คือต้นน้ำจะได้ผลดีกว่าปลายน้ำ เพราะเรื่องการปล่อยน้ำสูบน้ำอยากให้ชลประทานเข้ามาดูด้วย ไม่ใช่เข้ามาพูดมาคุยครั้งเดียวแล้วไป^{๘๐} ซึ่งทางชลประทานก็มีการประชุมเสวนากับภาคประชาชนอยู่ แต่ไม่ถึงกับบ่อยมากนักนานๆ ครั้ง ส่วนมากก็จะเป็นการพบปะพูดคุยในประเด็นต่างๆ ไปเพื่อสนองต่อนโยบายของรัฐบาลด้วย^{๘๑} เมื่อการทำการเกษตรมีความต้องการน้ำมาก มีความต้องการพร้อมกัน เหมือนกันน้ำก็จะไม่พอ เช่น ให้ทำนาคนละครึ่ง อย่านำให้ตรงกัน เพราะฉะนั้นอยู่ที่การพูดคุยตกลงกัน ซึ่งเรื่องนี้มีในพระธรรมบทซึ่งพุทธเจ้าได้ไปห้ามญาติที่ทะเลาะกันเรื่องน้ำ พระพุทธเจ้าก็บอกว่าเอาอย่างนี้ ฝ่ายโกสิยะทำนาก่อนเพราะอยู่ต้นน้ำ เช่น เดือนต้นให้โกสิยะทำ ส่วนเดือนต่อมาก็ให้ศากยะทำ แล้วน้ำที่ไหลมา ก็น้ำมาจากที่เดียวกันนั่นแหละ แต่ให้กลุ่มนี้ได้ทำก่อนให้ข้าวตั้งขึ้นมาก่อน โดยข้าวตั้งขึ้น

^{๗๗} สัมภาษณ์ นายสุนัน บวบนา, ผู้อำนวยการส่วนอุทกวิทยา ทรัพยากรน้ำภาค ๙ อดีตผู้อำนวยการส่วนประสานและบริหารจัดการลุ่มน้ำยม, ๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๗๘} สัมภาษณ์ นางรติพส มีคำแหง, หัวหน้าป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จังหวัดพิจิตร, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๗๙} สัมภาษณ์ นายอนันต์ เพ็ชรหนู, ผู้อำนวยการส่วนประสานงานและบริหารจัดการลุ่มน้ำ่าน, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๘๐} สัมภาษณ์ นายเวช เอ็มธานี, สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลวัดขวาง, ๕ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๘๑} สัมภาษณ์ นายณัฐพงศ์ ครุฑทา, หัวหน้าฝ่ายจัดสรรน้ำและปรับปรุงระบบชลประทาน จังหวัดพิจิตร, ๗ ตุลาคม ๒๕๕๙.

มาแล้วมันแข็งแรงพอแล้วมันสามารถอยู่ได้เป็นเดือน ต่อไปทางนี้ก็แบ่งน้ำมาเพราะว่ามันจะเกิดความพอดีพอเหมาะในการเพาะปลูก และในการใช้น้ำทุกคนได้ประโยชน์ร่วมกันจากแม่น้ำสายเดียวกัน อยู่ ที่การพูดคุยตกลงเจรจากัน นี่คือการบริหารจัดการ การพูดคุยตกลงกันในเขตลุ่มน้ำนั้นๆ นี่ก็คือการรวมกลุ่มกัน^{๘๒}

เรื่องการแก้ไขปัญหาการทะเลาะกันขัดแย้งกัน ต้องแก้โดยการมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้ใช้น้ำ ผู้มีส่วนได้ผู้มีส่วนเสียทั้งหมด ต้องมารวมกันและมาสร้างกลุ่มกันมาประชุม มีข้อตกลงกัน ในการบริหารจัดการประตุระบายน้ำให้ได้ หากคนทุกคนได้รับผลเหมือนกัน ไม่มีความเหลื่อมล้ำทางสังคม เพราะฉะนั้น ในสายน้ำลำเดียวกันตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ ก็ต้องมีกลุ่มมาพูดคุยตกลงกันเรื่อง การบริหารจัดการน้ำ เพราะน้ำจะสร้างประโยชน์ให้กับเรา แต่ถ้าทะเลาะกันน้ำก็จะกลายเป็นโทษทันที^{๘๓} การพูดคุยเจรจาทหาข้อตกลงต่างๆ ร่วมกันทุกอย่างมีความจำเป็น ไม่ว่าจะทำงานอะไร ไม่ว่าจะ บริหารกิจการอะไรก็ตาม ความสำเร็จอยู่ที่การพูดคุยกัน เสรจจากันเหมือนกัน การเจรจาทกลงกัน ตั้งแต่ต้นว่าถ้าเกิดหน่วยงานที่รับผิดชอบในการบริหารจัดการน้ำ มานั่งคุยกับประชาชนว่าพื้นที่ที่จะ เป็นเรื่องที่ดี^{๘๔} บ้านเรามีปัญหาความขัดแย้งในระดับผู้นำด้วย ถ้าผู้นำไม่ยอมพูดคุยกัน ร่วมมือกัน เช่น ผู้นำในพื้นที่ขัดแย้งกันเอง การทำงานก็ไปด้วยกันไม่ได้แล้ว เพราะฉะนั้นผลกระทบที่จะตามมา ก็คือ การขับเคลื่อนงานต่างๆมันก็เดินค่อนข้างยากไม่ต่อเนื่องแล้วก็สะดุด มันก็เลยทำให้เราทำเท่าที่เราทำ ได้ หมายถึงเรื่องการบริหารจัดการน้ำ เรื่องการเข้าถึงประชาชน แต่การจะไปสั่งการอะไรต่างๆ มันก็ ไม่ใช่หน้าที่ของเรา มันลำบากเราก็ต้องช่วยประสานให้หน่วยงานอื่นสานงานต่อจากเราๆ ก็เป็นฝ่าย ข้อมูล เตรียมข้อมูล เตรียมความพร้อมด้านอื่นๆ ไว้ให้ เวลาทำโครงการต่างๆ แล้วมีอะไรที่กระทบต่อ ชาวบ้าน ต่อชุมชน ต่อท้องถิ่น เราก็จะได้หลีกเลี่ยงปัญหาตรงนั้นไป เพราะผลที่ได้จากการประชุมตกลงกันก็จะได้ผลที่มีความคิดเห็นพ้องต้องกันไปในทางเดียวกัน โดยที่ทุกฝ่ายเสียสละมาประชุมกัน บางครั้งก็อาจจะมิตัวแทนตัวแทน แต่การเข้าไปมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วนจะต้องปราศจากเหตุผลทางการเมืองอันนี้สำคัญที่สุด^{๘๕}

^{๘๒} สัมภาษณ์ พระศรีวิกรมมณี, รองเจ้าคณะจังหวัดพิจิตร, ๒๓ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๘๓} สัมภาษณ์ นายสมยศ แสงมณี, ผู้อำนวยการชลประทานพิจิตร, ๖ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๘๔} สัมภาษณ์ พระทีฆทัสสีมณีวงศ์, เจ้าคณะจังหวัดพิจิตร, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๘๕} สัมภาษณ์ พระครูวิโชติสิกขกิจ, ผู้อำนวยการ หน่วยวิทยบริการฯ พิจิตร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๕๙.

ตารางที่ ๔.๓ แสดงความถี่เกี่ยวกับประเด็นสภาพทั่วไปเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมขององค์กรผู้ใช้น้ำและ
ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร

ประเด็น	ตัวชี้วัด	ความถี่	คนที่
ด้านการมีส่วนร่วมขององค์กร ผู้ใช้น้ำและผู้มีส่วน ได้ส่วนเสีย	๑. ขาดการมีส่วนร่วมจากกลุ่ม ผู้ใช้น้ำ	๒๑	๑,๒,๔,๕,๗,๘,๑๐,๑๑,๑๒,๑๕,๑๖, ๑๗,๑๘,๑๙,๒๐,๒๑,๒๒,๒๓,๒๔,๒๕
	๒. ขาดการรวมกลุ่มจากผู้ใช้น้ำ	๑๗	๑,๒,๓,๔,๕,๗,๘,๑๐,๑๑,๑๒,๑๕,๑๖, ๑๗,๑๙,๒๒,๒๔,๒๕
	๓. ขาดข้อตกลงร่วมกัน	๑๘	๑,๒,๓,๔,๕,๗,๘,๑๐,๑๑,๑๒,๑๖,๑๗, ๑๘,๑๙,๒๐,๒๓,๒๔,๒๕
	๔. มีการแย่งชิงน้ำ	๑๓	๑,๒,๓,๔,๕,๖,๗,๑๒,๑๔,๑๖,๑๗,๑๙, ๒๔
	๕. มีความขัดแย้งกันทุกระดับ	๑๖	๑,๒,๓,๔,๕,๗,๘,๑๐,๑๒,๑๕,๑๖,๑๗, ๑๙,๒๐,๒๔,๒๕
	๖. ขาดจิตสำนึกที่ดี	๑๔	๑,๒,๔,๕,๖,๗,๘,๑๐,๑๒,๑๗,๑๙,๒๐, ๒๒,๒๔
	๗. วิถีชีวิตและสังคมมีความ อ่อนแอ	๑๓	๒,๕,๖,๘,๑๐,๑๒,๑๔,๑๖,๑๗,๑๙,๒๐, ๒๒,๒๔

สรุป ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ได้ว่าสภาพทั่วไปเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมขององค์กรผู้ใช้น้ำและ
ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการบริหารจัดการน้ำนั้นยังขาดการมีส่วนร่วมในหลายระดับ เช่น ระหว่าง
หน่วยงานภาครัฐ กลุ่มผู้ใช้น้ำ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ขาดการรวมกลุ่มที่เข้มแข็งจากผู้ใช้น้ำ จึงส่งผลให้
ขาดข้อตกลงร่วมกัน ยังขาดจิตสำนึกที่ดีต่อการจัดการน้ำ มีความขัดแย้งกันเอง เกิดปัญหาการแย่งชิง
น้ำส่งผลให้วิถีชีวิตและสังคมมีความอ่อนแอไปด้วย

สภาพทั่วไปเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ของงานในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า จังหวัดพิจิตรมีพื้นที่เป็นท้องกระทะลาดเทจากพิชณุโลก
ลงมา ลาดจากเพชรบูรณ์ลงมา ลาดเทจากกำแพงเพชรลงมา กลายเป็นพื้นที่รวมน้ำ เวลาดูน้ำหลาก
น้ำจากพิชณุโลกก็จะลงมาหาเรา จากเพชรบูรณ์ก็มาหาเรา จากกำแพงเพชรก็มาหาเรา เพราะฉะนั้น
ในพื้นที่ทั่วไปจะมีน้ำท่วมขังอยู่จุดที่อยู่ตรงริมแม่น้ำก็คือกลุ่มน้ำหลาก มีกลุ่มแม่น้ำน่านฝั่งตะวันออก
กลุ่มของแม่น้ำยมฝั่งตะวันตก แม่น้ำกลุ่มนี้คือกลุ่มพื้นที่รับน้ำหลาก พื้นที่ตรงกลางของจังหวัดเป็น
พื้นที่ที่มีการพัฒนาแล้ว เป็นพื้นที่ระบบชลประทาน มีคลองส่งน้ำคลองระบายน้ำ จัดปฏิรูปที่ดินตาม
แปลงนา มีหน่วยราชการของกรมชลประทานซึ่งประกอบไปด้วย หน่วยย่อยอีกสามหน่วยคือ
โครงการส่งน้ำชลประทาน โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษา โครงการส่งน้ำทำบัว ส่วนชลประทานของจังหวัด
ก็จะเป็นตัวแทนของกรมชลประทานในพื้นที่เท่านั้น^{๖๖} พิจิตรมีเขตรบบชลประทานเกิดขึ้นในบริเวณ

^{๖๖} สัมภาษณ์ นายสมยศ แสงมณี, ผู้อำนวยการชลประทานพิจิตร, ๖ ตุลาคม ๒๕๕๙.

พื้นที่บางส่วน สภาพพื้นที่จึงถูกแบ่งออกเป็นฝั่งซ้ายและฝั่งขวาโดยยึดแม่น้ำน่านเป็นจุดแบ่ง ถ้ามุ่งหน้าเข้ากรุงเทพมหานคร ฝั่งซ้ายยังไม่มีระบบชลประทานเข้ามา ฝั่งขวาหรือฝั่งทิศตะวันตกมีระบบชลประทานในพื้นที่ มีคุณภาพชีวิตและสภาพความเป็นอยู่ที่ดีกว่า เมื่อมีระบบชลประทานเกิดขึ้น คุณภาพชีวิตของประชาชนฝั่งชลประทานดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด เพราะทำนาได้ปีละสามครั้ง ส่วนฝั่งซ้ายยังเหมือนเดิม ทำให้เกิดการโยกย้ายอพยพไปทำงานในที่อื่นในช่วงนอกฤดูกาลทำนา ทั้งคนแก่เฒ่าบ้านให้อยู่กับลูกกับหลานคุณภาพชีวิตไม่ดี เพราะเหตุนี้เองระบบชลประทานสามารถกำหนดคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในพื้นที่นั้นด้วย^{๘๗} น้ำเมื่อตกลงมาจากฟ้าก็เริ่มมีเจ้าของ ก็อยู่ที่การบริหารจัดการว่าจะทำให้เกิดความบริสุทธิ์ยุติธรรมกับผู้ใช้ใช้น้ำมากน้อยแค่ไหนก็อยู่ที่เจ้าของนี่คือโจทย์ใหญ่ที่จะต้องมีการบริหารจัดการน้ำให้ดี เช่น การทำประตูเปิด-ปิดตามลำคลองถ้าทำแล้วควรทำให้ดีสามารถระบายน้ำหรือพร่องน้ำให้ดี จะได้มีพื้นที่รับน้ำได้และระบายน้ำได้ทันต่อเหตุการณ์ เช่น ในฤดูน้ำหลากก็สามารถระบายน้ำออกได้ทัน^{๘๘}

จังหวัดพิจิตรเป็นเขตลุ่มน้ำเจ้าพระยาตอนบนมีระบบชลประทานแล้วบางส่วน อยู่ด้านในเขตลุ่มแม่น้ำยมและแม่น้ำน่าน ส่วนด้านนอกขอบแม่น้ำทั้งสองยังไม่มีระบบชลประทาน ก็ต้องสร้างและพัฒนากันไปและมีความเป็นไปได้ คือสร้างน้ำต้นทุนทั้งสองฝั่งก่อนโดยสร้างแก้มลิงและอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ ยังมีปัญหาการจัดเก็บน้ำตามฤดูกาล ไม่เห็นมีการเก็บเท่าที่ควรแต่ก็เริ่มมีการทำประตูคลอง แต่ก็ยังเก็บได้ไม่เท่าไร เพราะคลองยังไม่เหมาะกับการกักเก็บน้ำ มีเออะเฉยๆ ยังไม่มีการผันน้ำหรือจัดเก็บน้ำไว้ใช้นอกฤดูกาล เพราะน้ำไหลหลากมาแต่ละปีเออะมาๆ แต่พอหมดฤดูกาลน้ำก็หายไปหมด^{๘๙} ตรงนี้เป็นพื้นที่น้ำฝนรับน้ำมาจากจังหวัดเพชรบูรณ์ เมื่อน้ำหลากมาแล้วมาเสร็จแล้วก็ผ่านเราไป เราได้ขอฝายกักเก็บน้ำในพื้นที่นี้เพื่อเก็บน้ำใช้ในฤดูแล้ง ไว้ปลูกพืชใช้น้ำน้อยนอกฤดูกาล เท่าที่มีฝายอยู่แล้วยังไม่เพียงพอ ไม่สามารถกักน้ำไว้ได้ตามที่ต้องการ เพราะระยะของฝายแต่ละช่วงไกลกันเกินไป เราต้องขอเพิ่มประตูน้ำไปอีก หน่วยงานเราก็จัดทำแหล่งน้ำการขุดการลอก การสร้างฝาย การสร้างแก้มลิง ประตูน้ำเพื่อให้เอาน้ำไว้ใช้ก็คือเป็นการก่อสร้าง พอได้แหล่งน้ำก็จะมีคณะกรรมการจัดการลุ่มน้ำเข้าไปจัดการเรื่องการบริหารน้ำ ซึ่งเราก็นั่นอยู่คือหนึ่งใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพเป็นธรรม ทว่าถึง ยั่งยืนคือต้องมีการบำรุงดูแลและรักษาให้มันสามารถใช้งานได้ มิใช่ทำเสร็จแล้ว โอนให้แล้ว ก็ขาดการดูแลรักษาทำให้เกิดปัญหาตามมา^{๙๐}

ที่ผ่านมาน้ำท่วมบริเวณโดยรอบพื้นที่ แต่จุดหนึ่งที่ไม่มีน้ำคือบึงสีไฟ น้ำไม่ไหลเข้าบึงเลยสาเหตุหนึ่งก็คือว่าปกติในอดีตน้ำเวลาที่หลากมาจากทางเหนือ มันจะไหลไปลงบึงบางส่วนหนึ่งที่เกิดขึ้นในปัจจุบันนี้ คือ ความเป็นอยู่ของคน เช่น การสร้างบ้านเรือน การพัฒนาพื้นที่โดยรอบของเขตเทศบาลเมือง มีการถมทำเป็นถนน ทำเป็นคูคันคลองล้อมรอบบึงไว้ กันน้ำท่วมซึ่งจริงๆไม่ใช่ มันเป็นการปิดกั้นทางน้ำไม่ให้น้ำลงไปทางบึงสีไฟๆ จึงเป็นบึงที่แห้งขอด ยังไม่ได้รับการแก้ไขถึงปัจจุบัน ในปัจจุบันระบบนิเวศวิทยาในบริเวณแม่น้ำยมไม่มีแล้ว เพราะไม่มีการรักษาไว้ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ

^{๘๗} สัมภาษณ์นายมานะ วุฒยาร, นายกองค้การบริหารส่วนตำบลวังกรด, ๒๒ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๘๘} สัมภาษณ์ นายบุญญิตี ทองแจ่ม, ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย, ๒๑ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๘๙} สัมภาษณ์ นางรัชรินทร์ จันทรสุกรี, ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย-นักธุรกิจ, ๒๒ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๙๐} สัมภาษณ์ นายสุกิตี เกตราจินดารัตน์, ผู้อำนวยการบริหารจัดการน้ำ ทรัพยากรน้ำภาค ๙, ๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๙.

เมื่อก่อนป่าไม้ในกลุ่มน้ำยมอุดมสมบูรณ์มาก เป็นแหล่งปลาชุมมากถึงขั้นมีจระเข้อยู่ตามลุ่มน้ำ ระบบนิเวศดีมากสมัยนั้นไม่ใช่อย่างนั้นเพราะคนเรามีความโลภมาก ถ้าคนไทยเอาหลัก หิริ-โอตตไปปะ ไปใช้ก็จะสามารถดูแลรักษาระบบนิเวศได้คุ้มครองไว้ได้ เมื่อเราไปทำลายธรรมชาติธรรมชาติก็ทำร้ายเรา^{๙๑}

ผลสำเร็จเกี่ยวกับด้านการเตรียมการหรือการเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับการรับมือกับสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นและการให้ความรู้กับประชาชน ทำให้ท้องถิ่นเริ่มเข้มแข็งแต่ยังไม่ครบทุกพื้นที่ เพราะเราต้องค่อยๆทำในพื้นที่เสี่ยงภัยก่อน ซึ่งเป็นพื้นที่สีแดงแล้วค่อยขยายไปในพื้นที่ต่างๆภายในจังหวัดให้ทั่วถึงทั้งหมด^{๙๒} พื้นที่ประชาชนในพื้นที่จังหวัดพิจิตรมีการขุดเจาะบ่อบาดาล ก็เพื่อเกษตรกรรม เพื่ออุปโภค เพื่อบริโภค แต่ด้านธุรกิจของเรายังมีน้อยและท้องถิ่นก็ขุดเจาะน้ำบาดาลเพื่อการทำประปาหมู่บ้าน เป็นเรื่องสำคัญซึ่งบางจุดก็น่าเห็นใจอย่างที่บริเวณเขาทราย อำเภอบึงสามพัน มีปริมาณน้ำบาดาลน้อยสุด ขุดหาจากบางที่เขาก็ขอรามาเราก็เสี่ยงไปเจาะให้ แล้วไม่ได้ เพราะไม่มีปริมาณน้ำใต้ดินที่เพียงพอต่อการขุดเจาะ^{๙๓} ในกรณีที่พื้นที่ประสบปัญหาภัยแล้งน้ำผิวดินไม่เพียงพอในการบริหารจัดการ ในพื้นที่นั้นก็จะไปใช้น้ำใต้ดินแทน ก็คือน้ำบาดาลซึ่งขึ้นอยู่กับกรมทรัพยากรน้ำบาดาล เขต ๗ จังหวัดกำแพงเพชร ก็จะรับผิดชอบพื้นที่ในหลายจังหวัด สำหรับจังหวัดพิจิตรก็จะมีกรรวบรวบข้อมูลเสนอปัญหาขึ้นไป ส่วนสภาพพื้นที่หรือสภาพทั่วไปของการทำงาน เนื่องจากหน่วยงานมีบุคลากรอยู่ค่อนข้างจำกัด การทำงานก็ไม่ได้ครอบคลุมทุกพื้นที่เราก็อาศัยการมีส่วนร่วมจากหน่วยงานอื่นเข้ามาเป็นภาคีเครือข่ายกับเรา เพราะเป้าหมายหลักก็คือประชาชนต้องไม่ได้รับความเดือดร้อนเกี่ยวกับเรื่องน้ำ ประชาชนส่วนใหญ่จะต้องไม่ขาดน้ำอุปโภคบริโภคซึ่งเราพยายามทำอยู่^{๙๔} เมื่อก่อนแม่น้ำพิจิตรจะมีน้ำมีไหลตลอดทั้งปี น้ำก็ไหลมาจากแม่น้ำยม ไหลเข้าตรงบ้านคลองผักชี ตรงทุ่งเศรษฐี พอมีชลประทานเกิดขึ้น ก็อุดหมดเลยคลองธรรมชาติที่มีอยู่มันก็เปลี่ยนไปหมดเลย กลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ลุ่มน้ำพิจิตรก็ไม่มีน้ำประกอบอาชีพนอกฤดูการทางชลประทานก็จะมีทางเปิดให้น้ำเข้ามาบ้าง บางปีชลประทานไม่มีน้ำพอที่จะแบ่งมาลงในแม่น้ำพิจิตรๆ ก็จะแห้งไป ถ้าเป็นสมัยก่อนฤดูนี้จะมีน้ำไหลแล้วไปออกปากคลองบางคลานไปตามธรรมชาติ^{๙๕}

ปัญหาการบริหารจัดการน้ำของเราคือจากข้อมูลน้ำเรามีน้ำในแต่ละปีมีมากพอ แต่การบริหารจัดการน้ำของเราคือปล่อยน้ำลงทะเลเองไปเยอะ เพราะอะไรมีหลายอย่างก็ต้องมองกัน ตั้งแต่ต้นน้ำลงมาอย่างบ้านเราพิจิตรน้ำท่วมประจำน้ำแล้งก็มี น้ำเสียไม่ค่อยมีเพราะไม่มีอุตสาหกรรมใหญ่น้ำจะท่วมประจำอยู่แล้วเพราะว่าจังหวัดเป็นพื้นที่รับน้ำ สำหรับการบริหารน้ำให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด น้ำต้นทุนส่วนใหญ่มองด้านนี้หาน้ำมาก่อน มาเก็บ กักๆแล้วก็กระจายน้ำ กระจายแล้วเกิด

^{๙๑} สัมภาษณ์ พระครูวิลาสรัตนรังสี, เจ้าอาวาสวัดเทวประสาท เจ้าคณะตำบลวังรายเขต ๒, ๒๓ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๙๒} สัมภาษณ์ นางรติพร มีคำแหง, หัวหน้าป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดพิจิตร, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๙๓} สัมภาษณ์ นายเชวง ไชยหลาก, ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดพิจิตร, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๙๔} สัมภาษณ์ นางสาววิมลชญาณี สติสุนทรพันธ์, ผู้อำนวยการส่วนทรัพยากรน้ำ จังหวัดพิจิตร, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๙๕} สัมภาษณ์ นายเวช เอมธานี, สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลวัดขวาง, ๕ ตุลาคม ๒๕๕๙.

ปัญหาอีกก็จะเพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำ จะทำอะไรในพื้นที่ที่ส่งไปให้ใช้อย่างมีจำกัดจะทำให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด^{๙๖} ผลที่เราได้รับยังไม่เต็ม ๑๐๐ % เพราะเป็นช่วงระยะแรกที่เรารับเงินมาแล้วก็ประสบกับปัญหาค่อนข้างเยอะ ทั้งเรื่องโครงสร้างการบริหารจัดการ เรื่องการประสานงานในพื้นที่ การให้ความร่วมมือของชาวบ้าน ยังมีปัญหาอยู่ค่อนข้างเยอะ และสิ่งที่เราตั้งเป้าหมายไว้มันก็ถือว่าอย่างน้อย ได้ให้มีแค่หนึ่งตำบลในหนึ่งอำเภอก่อนก็พอแล้วเพื่อเป็นโครงการนำร่อง ในเบื้องต้นก็ขอแค่หนึ่งอำเภอให้มีหนึ่งตำบลเป็นตำบลต้นแบบในการบริหารจัดการน้ำ^{๙๗}

สภาพปัญหาของแหล่งน้ำในพิจิตร คือเรื่องผักตบชวาที่ต้องเป็นแม่น้ำพิจิตรสายเก่า ซึ่งมีปริมาณผักตบชวาเยอะตลอดทั้งสายซึ่งเราก็มีการจัดตั้งการประชุมครั้งแรกในปีนี้เพื่อที่จะพยายามกำจัดผักตบชวาในพื้นที่ซึ่งเราประชุม กันวันที่ ๒๑ ตุลาคมที่ผ่านมาซึ่งเป็นการประชุมครั้งแรกในรอบปี เกี่ยวกับเรื่องนี้และปัญหาของสภาพแม่น้ำยมก็คือว่าเมื่อน้ำมากก็ท่วมและก็แห้งหลังฤดูน้ำหลาก เพราะเนื่องจากไม่มีเขื่อนขนาดใหญ่แบบแม่น้ำน่านเพราะมีเขื่อนสิริกิติ์คอยควบคุมน้ำ แล้วก็มีเขื่อนนครสวรรค์แล้วแควน้อยก็จะมีเขื่อนแควน้อยบำรุงแดนช่วยกักเก็บน้ำ^{๙๘} เป้าหมายของการบริหารจัดการน้ำก็คือเกี่ยวกับเรื่องชีวิตความเป็นอยู่ของการดำเนินชีวิต เกิดผลสำเร็จแน่ถ้าทำตามกระบวนการ แต่ถ้ามียุทธศาสตร์ทางการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้อง ก็จะมีปัญหาเกี่ยวกับเรื่องงบประมาณเพราะว่าการเมืองจะเข้ามาแทรกแซงและมีอิทธิพลมากและง่ายกว่า ถ้าไม่มียุทธศาสตร์กันทางการเมืองการแก้ไขปัญหาก็สามารถแก้ไขปัญหาก็ได้ถูกจุด ไม่มีพื้นที่ไหนพื้นที่ไหนก็สามารถพัฒนาในจุดที่คิดว่าเป็นจุดที่ ควรพัฒนาภายหลังได้ เพราะว่าปัญหาใหญ่ที่เกิดขึ้นในประเทศไทยก็คือกลุ่มการเมืองเข้าไปแทรกแซงการทำงานจนทำให้ระบบการทำงานเปลี่ยนไป^{๙๙}

ในหน่วยงานของเราต้องบอกว่าได้มาในระดับหนึ่งไม่มากเท่าไร เพราะด้วยปัจจัยหลายอย่างที่บอก จะต้องมองหลายมิติในภูมิสังคม พอเรามองพบแต่ละพื้นที่จะมีความต่างกัน เกิดปัญหาอะไรบ้าง ถ้าเรามองแต่ในเขตของกลุ่มน้ำน่าน ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ ก็มีภูมิสังคมที่แตกต่างกัน การบริหารจัดการน้ำโดยการมีส่วนร่วม พื้นฐานของมนุษย์ถ้าเด็กร้อนถึงจะเข้ามาถ้าไม่เด็กร้อนไม่เข้ามา เราต้องรู้จักบ้านเราเองก่อนเราต้องมีแผนที่ของจังหวัดพิจิตร บ้านเราเป็นยังไง วันนี้เวลาฤดูน้ำหลากน้ำมาทางไหนบ้าง แม่น้ำปิง แม่น้ำยม แม่น้ำน่าน ซึ่งในพิจิตรมีแม่น้ำยมกับแม่น้ำน่านไหลผ่านฝั่งตะวันออกน้ำหลากจากเทือกเขาเพชรบูรณ์ผ่านกลางจังหวัดและฝั่งตะวันตกน้ำหลากจากแม่น้ำปิงคือเราต้องหาปัญหาก่อน การแก้ปัญหาน้ำยมควรแก้ปัญหายังไงเราจะผันน้ำที่หลากมาไปไว้ไหน บึงสีไฟควรจะทำยังไง แก้ไขอย่างไร กลุ่มคนรักพิจิตรต้องมาคุยกัน ลองมาเปิดเผยข้อมูลจริงๆ จะแก้ไขปัญหาดังนี้อย่างไร ลองมาคุยกันว่าทุกวันนี้กับเมื่อก่อน เมื่อ ๑๐ ปีที่แล้วสภาพพื้นที่เปลี่ยนไป

^{๙๖} สัมภาษณ์ นายสุนัน บวบนา, ผู้อำนวยการส่วนอุทกวิทยา ทรัพยากรน้ำภาค ๙ อดีตผู้อำนวยการส่วนประสานและบริหารจัดการกลุ่มน้ำยม, ๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๙๗} สัมภาษณ์ นางสาวณมล คุ่มเกตุ, หัวหน้าฝ่ายพัฒนาสังคมและส่งเสริมการท่องเที่ยว กรรมการและเลขานุการศูนย์บริหารจัดการน้ำจังหวัดพิจิตร (องค์การบริหารส่วนจังหวัดพิจิตร), ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๙๘} สัมภาษณ์ นายปรเมศวร์ พันธุ์รัตน์, รักษาการผู้อำนวยการเจ้าท่าภูมิภาค สาขานครสวรรค์, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๙๙} สัมภาษณ์ พระครูวิโชติสิกขกิจ, ผู้อำนวยการ หน่วยวิทยบริการฯ พิจิตร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๕๙.

โลกเปลี่ยนไปแล้ว ถ้ามาคุยกันด้วยหลักการและเหตุผลคิดว่าการพัฒนาบึงสีไฟสามารถทำได้ง่าย เราจะทำอย่างไรก็ได้จากพื้นที่ชุ่มน้ำคือรู้จักตัวเองให้มากที่สุดมองบ้านตัวเอง ค่อยๆหาปัญหาและหาวิธีการแก้ปัญหาเพื่อหาทางออกของปัญหาซึ่งในทางธรรมก็คือหลักอริยสัจสี่นั่นเอง^{๑๐๐} สิ่งที่ผมต้องการคือต้องการสร้างบึงสีไฟให้เป็นแหล่งกักเก็บน้ำ คือเป็นแก้มลิงขนาดใหญ่ให้ได้ ต้องการให้เป็นบึงกักเก็บน้ำขนาดใหญ่ตามโครงการพระราชดำริของพระองค์ให้ได้ เพื่อเอาไว้ใช้ในฤดูแล้ง ใช้เป็นแหล่งท่องเที่ยวภายในจังหวัดได้นี่คือผลพลอยได้ที่ตามมาหลังจากมีการบริหารจัดการบึงสีไฟในเบื้องต้นและก็จะมีการอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งชุ่มน้ำภายในบึงสีไฟให้ได้^{๑๐๑}

การบริหารจัดการน้ำในปัจจุบันที่มันเป็นปัญหาที่เราที่ไม่สามารถที่จะสะท้อนแนวความคิดได้ไม่มากเท่าไร เพราะว่าปัจจัยที่มากกระทบมันเป็นเรื่องของธรรมชาติ บางปีฝนมาน้อย บางปีฝนมามาก แต่ถ้าโดยจิตสำนึกของคนที่ใช้ร่วมกับคนบริหารจัดการน้ำการจัดการน้ำหมายถึงว่าจะ เป็นภาคส่วนของภาครัฐเอง มีผู้ว่าราชการจังหวัด และส่วนท้องถิ่น ถ้าคิดถึงผลประโยชน์ของประชาชนเป็นหลักควรที่จะมาร่วมมือกัน ไปดูว่าน้ำท่วมจุดไหนบ้าง เช่นโจทย์ของพิจิตรทำไมแม่น้ำยม ถึงท่วมเราก็ต้องมีการประชุมกลุ่มลุ่มน้ำยมคนที่อยู่ในกลุ่ม เมื่อมันท่วมแล้วเราควรจะทำอย่างไรบ้าง แล้วควรจะทำเขื่อน ทำฝาย ทำอ่าง เป็นพื้นที่แก้มลิงตรงไหนหรือถ้าประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาประชาชนต้องเข้ามาเสียสละด้วย^{๑๐๒} สำหรับด้านน้ำอุปโภค-บริโภคที่การประปาส่วนภูมิภาคกับประปาส่วนท้องถิ่นทำเองก็คือการสำรวจคุณภาพน้ำ แต่สำหรับของประปาส่วนภูมิภาคเองสามารถประกาศเป็นประปาดื่มได้ มีคุณภาพ แต่ประปาที่ท้องถิ่นผลิตเองยังต้องพัฒนาต่อไป^{๑๐๓}

ถ้าแก้ไขปัญหาต่างๆได้ คงจะบรรเทาปัญหาและทำให้น้อยลงและที่น้อยลงอาจจะไม่มี ถ้าเราสามารถทำให้ครบวงจรได้ ทั้งเจ้าภาพหลัก เจ้าภาพรอง และมีการบริหารจัดการที่เหมาะสมกับสภาพอากาศ สภาพเวลาและสภาพพื้นที่ ก็จะทำให้เกิดผลไปในทางที่ดีสามารถป้องกันวิกฤตต่างๆนั้นได้ และสามารถทำวิกฤตนั้นให้เป็นโอกาส คือสามารถพัฒนาเรื่องการบริหารจัดการน้ำเพื่อให้เกิดความยั่งยืนต่อไปได้ เพราะการที่เราคุยกันทุกฝ่าย เพราะฉะนั้นการที่จะหาผลประโยชน์ที่ลงตัวที่ทุกคนได้รับผลประโยชน์ การพัฒนานั้นก็จะเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน ถ้ามีการเชื่อมโยง พูดคุย ทำงานร่วมกัน มีข้อตกลงร่วมกัน แล้วก็จะเกิดการพัฒนายั่งยืนอย่างแน่นอน^{๑๐๔} การให้กลุ่มเล็กตัวแทนเข้ามาเป็นคณะกรรมการตามวาระที่ได้ตกลงกัน เพื่อเป็นการสร้างแรงกระตุ้นในการทำงานเพราะว่าเขาได้ทำเพื่อท้องที่ตัวเองด้วย ได้รับผลประโยชน์จากตรงนั้นด้วยว่าจะเกิดประสิทธิภาพและอยู่อย่างยั่งยืนอย่างแน่นอน การสร้างการมีส่วนร่วมตั้งแต่เด็กเยาวชนโดยให้กลุ่มคนเหล่านี้เข้ามามีส่วนในการออกแบบว่าต้องการเห็นท้องถิ่นนี้มีการจัดการน้ำเป็นอย่างไร ให้เขาได้มีส่วนในการแสดงความเป็นเจ้าของ เพราะเขาจะต้องมาแทน รุ่นเก่าๆที่จะเกิดการพัฒนายั่งยืนต่อไป^{๑๐๕} บ้านเราควรสร้างแหล่งน้ำ

^{๑๐๐} สัมภาษณ์ นายอนันต์ เพ็ชรหนู, ผู้อำนวยการส่วนประสานงานและบริหารจัดการลุ่มน้ำน่าน, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๐๑} สัมภาษณ์ นายวีระศักดิ์ วิจิตรแสงศรี, ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจิตร, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๑๐๒} สัมภาษณ์ พระทีฆทัสสีมุนีวงศ์, เจ้าคณะจังหวัดพิจิตร, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๐๓} สัมภาษณ์ นายณัฐพนธ์ ไทยกล้า, ผู้จัดการประปาส่วนภูมิภาค สาขาบางมูลนาก, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๐๔} สัมภาษณ์ พระเมธีธรรมประนาท, เจ้าคณะอำเภอเมืองพิจิตร, ๒๘ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๐๕} สัมภาษณ์ นายมานะ วุฑฒยากร, นายกองค้การบริหารส่วนตำบลวังกรด, ๒๒ กันยายน ๒๕๕๙.

ที่อยู่นอกเขตชลประทานด้วย คือการสร้างแก้มลิง อ่าง ไร้กักเก็บน้ำจะทำให้เรามีต้นน้ำให้ท้องถิ่นนั้นๆ แล้วเราก็ใช้ทฤษฎีของในหลวงคือการปลูกหญ้าแฝกตามคูคันคลองด้วย เพื่อไม่ให้ตลิ่งพัง เป็นการดูแลเพื่อให้เกิดความยั่งยืน^{๑๐๖}

การสร้างแหล่งกักเก็บน้ำทั้งขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็กเป็นเรื่องจำเป็นสำหรับประเทศไทย เพราะเราเจอปัญหาหลายครั้งที่ผ่านมาทั้งน้ำท่วม ถ้าเรามีแหล่งเก็บน้ำขนาดใหญ่เพิ่มขึ้นจริงๆ และกรมชลประทานก็ได้มีการศึกษามากมาย ซึ่งไม่ได้นำมาใช้ เพราะว่าถูกต้องด้านจากหลายๆ กลุ่ม ว่ามันมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เขามองว่าถ้าสร้างไปสิ่งแวดล้อมจะเสียไป ธรรมชาติของประเทศไทยก็จะแย่งลง ซึ่งผมมองว่าการสร้างแหล่งเก็บน้ำขนาดใหญ่ ขนาดกลาง ขนาดเล็ก ในพื้นที่ๆ เหมาะสมในประเทศไทยควรจะทำ ถ้าเกิดทำแล้วเราสามารถเอาน้ำมาใช้ประโยชน์ได้เยอะมากๆ ไม่ใช่ปล่อยทิ้งอย่างที่เป็นอยู่ในตอนนี้ ถ้ามีการขุด การลอก การสร้างฝาย การสร้างแก้มลิง ประตูน้ำเพื่อให้เอาน้ำไว้ใช้หลังฤดูฝน พอได้แหล่งน้ำก็จะมีคณะกรรมการจัดการลุ่มน้ำเข้าไปจัดการเรื่องการบริหารน้ำต่อไป ซึ่งเราก็เน้นอยู่คือต้องใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพเป็นธรรม ทว่าถึง ยั่งยืนคือต้องมีการบำรุงดูแลและรักษาให้มันสามารถใช้งานได้^{๑๐๗} การบริหารจัดการน้ำในบึงสีไฟหรือในจังหวัดจำเป็นต้องมีแผนจังหวัด สมมติจังหวัดตั้งงบประมาณ ๓๐๐ ล้านบาทเพื่อพัฒนาด้านนี้ทุกๆ ปี ๑๐ ปีจะมีงบประมาณต่อเนื่องเป็น ๓,๐๐๐ ล้านบาท ๑๐ ปีปัญหาต้องจบภายในกำหนด ถ้าตรงนี้จบก็ไปทำที่อื่นต่อไป ให้ทำรอบไว้ถ้าไม่ทำรอบรับรองเกิดการขาดวนอยู่เหมือนเดิมแน่^{๑๐๘} ปกติการประกอบอาชีพของประชาชนเขาจะอาศัยธรรมชาติโดยที่ธรรมชาติก็ช่วยธรรมชาติด้วย เช่น กลางวันแดดร้อนก็จะไม่รดน้ำผัก เขาก็จะมาดูตอนเย็นอีกทีว่าถ้ามันเหี่ยวก็จะรด ถ้าไม่เหี่ยวเขาก็จะไม่รดนี่คือการบริหารจัดการน้ำของชุมชนที่ชุมชนทำกันเองก็ครั้งรักษารวมชาติไว้ในชีวิตประจำวัน^{๑๐๙} ปัจจุบันระบบนิเวศไม่เหมือนในอดีต เพราะเราไม่ได้รักษาของเดิมไว้เลย เมื่อเราไม่ได้ดูแลระบบนิเวศในพื้นที่ไว้ เราก็ยังไปทำลายธรรมชาติอีก สุดท้ายธรรมชาติก็ย้อนกลับมาทำลายเรา อย่างที่เห็นภัยพิบัติต่างๆ เกิดขึ้นและรุนแรงมากขึ้น^{๑๑๐}

สิ่งแวดล้อมจะดีขึ้นได้ ถ้ามีการบริหารจัดการน้ำให้ดี เพราะทุกที่ๆ เราไปทำเขามีความพอใจหมดแสดงว่า มันสามารถช่วยแก้ไขปัญหาก็ได้จริงและองค์การบริหารส่วนตำบลเรามีโครงการขุดบ่อที่บึงสรรพวง ก็จะมีการปลูกต้นไม้ตามพื้นที่คูคันดินเพื่อสร้างเป็นแหล่งป่าไม้ชุมชน เพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อมซึ่งคนที่จะไปดูแลต่อก็จะตั้งคณะกรรมการไปดูแล เป้าหมายเพื่อปลูกถวายในหลวงปลูกป่ากินได้เพิ่มปริมาณป่าไม้และสร้างระบบนิเวศให้เกิดขึ้นในพื้นที่ชุมชน^{๑๑๑} สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองควรเข้ามามีบทบาทในการสร้างโครงการขนาดใหญ่ เช่น เก็บน้ำ ทำที่กั้นน้ำล้นตลิ่งกัน

^{๑๐๖} สัมภาษณ์ นายมงคล พุกเปี่ยม, กำนันตำบลสำนักขุนเณร, ๒๓ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๑๐๗} สัมภาษณ์ นายสุกิตี เกตราจินดารัตน์, ผู้อำนวยการบริหารจัดการน้ำ ทรัพยากรน้ำภาค ๙, ๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๐๘} สัมภาษณ์ นายสุนัน บวบนา, ผู้อำนวยการส่วนอุทกวิทยา ทรัพยากรน้ำภาค ๙ อดีตผู้อำนวยการส่วนประสานและบริหารจัดการลุ่มน้ำยม, ๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๐๙} สัมภาษณ์ พระศรีวิกรมมณี, รองเจ้าคณะจังหวัดพิจิตร, ๒๓ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๑๑๐} สัมภาษณ์ พระครูวิลาสรัตนรังสี, เจ้าอาวาสวัดเทวประสาธ เจ้าคณะตำบลวังรายเขต ๒, ๒๓ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๑๑๑} สัมภาษณ์ นายเวช เอมธานี, สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลวัดขวาง, ๕ ตุลาคม ๒๕๕๙.

น้ำท่วมแหล่งเศรษฐกิจ แหล่งชุมชนขนาดใหญ่ ชุมชนเมือง เป็นต้น และในส่วนของคลองแยกคลองซอยตามที่ตั้งต่างๆ ทั่วไป ก็เป็นพื้นที่ของโยธาธิการและผังเมืองขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดูแล ถ้ามีการศึกษาสภาพพื้นที่และออกแบบให้การสร้างโครงการต่างๆ ตรงตามสภาพท้องถิ่นเพื่อแก้ไขปัญหาก็ได้อย่างยั่งยืน^{๑๑๒} ภาครัฐควรแก้ไขปัญหาคือต้นน้ำทุกๆ จุดที่มีสายน้ำไหลผ่าน ควรคิดทำเป็นที่เก็บน้ำเพื่ออนุรักษ์ป่าต้นน้ำ น้ำบนที่สูงด้วยสุดท้ายน้ำเหล่านี้ก็จะถูกลดปล่อยลงไปสู่ที่ต่ำอย่างเหมาะสมตามเวลา การแก้ไขปัญหากลางน้ำ ปลายน้ำก็จะได้รับผลจากต้นน้ำ ไทยมีทั้งน้ำบนดินและใต้ดินมากพอต่อการใช้ของประชาชนอยู่ที่การบริหารจัดการอย่างเดียว^{๑๑๓}

การพัฒนาบึงสีไฟก็เพื่อให้ใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ในการกักเก็บน้ำ อำนวยประโยชน์และรักษาระบบนิเวศ ไม่ใช่ถึงฤดูแล้งก็ปล่อยให้แห้งถึงฤดูน้ำก็ไม่มีน้ำเข้า การเข้าไปพัฒนาก็เพื่อวัตถุประสงค์ตัวเดียวกันเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อการท่องเที่ยว ความสวยงาม เก็บกักน้ำและอื่นๆ อย่างควรอยู่ในพื้นที่นั้นด้วย^{๑๑๔} ถ้าเขาเรียนรู้ที่จะรู้จักตัวเองแก้ปัญหาด้วยตัวเอง ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นวิธีการจัดการที่ยั่งยืนที่สุดแล้ว นี่คือแนวทางที่ศูนย์บริหารจัดการน้ำของเรา กำลังจะทำอยู่ คือ การเข้าไปชุมชนทุกๆ อย่าง เช่น ตอนนี้มีทั้งหมด ๘๖ ตำบลในจังหวัดพิจิตร ฉะนั้นการแก้ไขปัญหานี้ก็ควรให้อำนาจเด็ดขาดแก่หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเข้าไปจัดการ ถ้าจะให้ท้องถิ่นก็ต้องโอนมาทั้งหมดและจะให้จังหวัดก็ให้จังหวัดดูแลทั้งหมด จะได้ไม่มีปัญหา จะได้เบ็ดเสร็จเด็ดขาด หนึ่งเช่นให้จังหวัดบริหาร ซึ่งปัจจุบันนโยบายของผู้ว่าที่จะทำก็คือ จะชุด ถ้าชุดก็ต้องชุดให้เท่ากันทั้งพื้นที่ ชุดให้เป็นผืนน้ำไปเลย มีหลายคนก็เสนอว่าอยากให้เอกชนเข้ามาชุดเลยแล้วเงินที่ได้จากการชุดก็มาให้จังหวัดเอามากองไว้เป็นกองทุน เราก็ได้กองทุนเพื่อบริหารจัดการบึงสีไฟด้วย ให้เอกชนที่มีเครื่องจักรทั้งจังหวัดมีเยอะมากที่เขาต้องการดินไปขาย แต่ปัจจุบันใครก็ไม่กล้า กลัวติดประเด็นเรื่องกฎหมายด้วย เรื่องกรมเจ้าท่าด้วย ทุกวันนี้ก็เลยไม่มีใครเข้าไปยุ่ง ไม่มีใครกล้าเข้าไปแค่ขนาดชาวบ้านเข้าไปชุดเอาดินไปปลูกต้นไม้ก็ยังเป็นปัญหาโดนจับ แค่อำนาจดิน นี่แหละคือปัญหาเยอะเยอะที่อยู่ในบึงสีไฟทั้งๆ ที่จริงแล้ว สามารถแก้ไขและพัฒนาได้ ตอนนี้อะไรที่พร้อมที่จะเข้าไปแล้วเขาก็บอกว่าดินลดเหลือเท่าไรเขาก็ยอมจ่ายให้แต่ก็ทำอะไรกันไม่ได้ ในตอนนี้ก็คือเราไม่สามารถเข้าไปดำเนินการใดก็ได้ทั้งๆ ที่มันมีทางที่จะเข้าไปบริหารจัดการ ไปแก้ไขปัญหาก็ได้ตอนนี้เราก็พอมีทางก็คือท่านผู้ว่าราชการจังหวัดประกาศชัดเจนเกี่ยวกับเรื่องการพัฒนาบึงสีไฟเพราะว่าท่านจะทำเองเป็นเบื้องต้น^{๑๑๕} ภาระงานของหน่วยงานของเราคือสร้างทัศนคติให้เขาเช่นการดึงน้ำบาดาลขึ้นมาใช้ ทำให้เกิดการเพิ่มรายจ่ายมากกว่าปกติ โดยปกติน้ำบาดาลเปรียบเสมือนเป็นธนาคารน้ำที่เราเก็บเอาไว้มันคือทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นสมบัติของทุกคน เราจะส่งต่อสมบัตินี้ให้รุ่นลูกรุ่นหลานเราควรจะทำอย่างไร^{๑๑๖}

^{๑๑๒} สัมภาษณ์ นายณัฐพงศ์ ครุฑทา, หัวหน้าฝ่ายจัดสรรน้ำและปรับปรุงระบบชลประทาน จังหวัดพิจิตร, ๗ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๑๓} สัมภาษณ์ นางวิภาวรัตน์ รัตนวงศ์ภิญโญ, ผู้อำนวยการส่วนยุทธศาสตร์ ทรัพยากรน้ำภาค ๙, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๑๔} สัมภาษณ์ นายเชวง ไชยหลาก, ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดพิจิตร, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๑๕} สัมภาษณ์ นางสาวนฤมล คุ่มเกตุ, หัวหน้าฝ่ายพัฒนาสังคมและส่งเสริมการท่องเที่ยว กรมการและเลขานุการศูนย์บริหารจัดการน้ำจังหวัดพิจิตร (องค์การบริหารส่วนจังหวัดพิจิตร), ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๑๖} สัมภาษณ์ นางสาววิมลชญาณี สถิตสุนทรพันธ์, ผู้อำนวยการส่วนทรัพยากรน้ำ จังหวัดพิจิตร, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๙.

ในพื้นที่ของจังหวัดพิจิตรถ้ามองกันจริงๆควรสร้างเป็นพื้นที่แก้มลิง โดยเฉพาะในอดีตพื้นที่แก้มลิงที่มองเห็นได้ชัดมากที่สุดคือบึงสีไฟ แต่ด้วยความเจริญทางสังคมทำให้เกิดการพัฒนาสร้างถนน สิ่งปลูกสร้าง บ้านเรือน ปิดทางน้ำทำให้น้ำไม่สามารถไหลเข้าบึงสีไฟได้ การบริหารองค์กรที่ดีเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำ ตอนนี้นำมาในช่วง ๒๐ ปีที่ผ่านมาเราใช้แนวคิดทางวิชาการทางตะวันตกการจัดการต้นน้ำ ถ้าเรามองภาครัฐอย่างเดียวไม่ได้มันต้องมีภาคประชาชนร่วมด้วย และตอนนี้เรามีการพัฒนาเป็นประชารัฐคือมีทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ซึ่งก่อนหน้านี้ก็ได้ยินคำว่าบวรด้วยเช่นกัน^{๑๑๗} เราจะบริหารจัดการน้ำอย่างไรให้เกิดความสมบูรณ์แบบและเสมอภาคกันทุกภาคส่วนในเขตจังหวัด และน้ำแล้งเราจะทำอะไรต่อเมื่อน้ำมันแล้ง ยกตัวอย่างการปลูกพืชในพื้นที่แล้งหรือพืชใช้น้ำน้อย เช่น นาควรจะทำคนละกี่ไร่ พืชควรปลูกอะไร ต้องมีคณะกรรมการขึ้นมาพูดคุยกันตกลงกันให้ชัดเจน ต้องมีความชัดเจนก่อนว่าจะปลูกอะไร จะทำอะไร เพราะว่าเรามีน้ำที่จำกัด เกษตรกร ส่วนราชการ ก็ต้องมาทำเป็นภาคี เป็นพหุภาคี เป็นทวิภาคี ทุกส่วนต้องเข้ามาคุยกัน ต้องเข้ามาดูว่าในพื้นที่มีอะไร อย่างไร ทำอะไร ที่ไหน ใช้น้ำเท่าไร ต้องมาคุยกันให้ชัดเจน มากกประเด็นปัญหานี้ให้จบ เพราะว่าประเด็นเหล่านี้เรายังไม่เคยเอามาคุยกันเลยในพื้นที่ของจังหวัดพิจิตร พอมีน้ำท่วมก็ทะเลาะกัน น้ำแล้งก็ทะเลาะกัน เพราะแย่งน้ำกันใช้ เพราะฉะนั้น ความชัดเจนในพื้นที่เราควรชี้แจงให้ชัดเจนและเราก็ประกาศให้ทราบโดยทั่วกัน โดยที่ผู้ว่าต้องมีอำนาจในการสั่งการในพื้นที่ทุกพื้นที่ที่มีความแตกต่างกัน เพราะฉะนั้นในจังหวัดใครจังหวัดท่านก็ให้ดูแลกันเอง เพราะในสภาพพื้นที่ที่มีความแตกต่างกันให้ผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจเบ็ดเสร็จเด็ดขาดในการสั่งการ แล้วเราก็จะได้ข้อสรุปว่าน้ำเรามีอยู่จำกัด เราก็เพาะปลูกพืชให้เกิดความเหมาะสม เพราะฉะนั้นในประเด็นนี้ ก็มีอยู่สองส่วนด้วยกัน คือประเด็นแรกการบริหารจัดการน้ำในช่วงน้ำมา ที่สองการบริหารจัดการน้ำในช่วงน้ำแล้ง^{๑๑๘}

ในปัจจุบันหน่วยงานบริหารจัดการน้ำในระดับจังหวัดนั้นยังไม่เป็นเอกภาพ ระบบของข้าราชการส่วนภูมิภาคเข้าไปทางหนึ่ง ระบบของข้าราชการส่วนท้องถิ่นเข้าไปทางหนึ่ง เพราะฉะนั้นการทำงานที่ไม่เป็นเอกภาพหรือไปคนละทาง ไม่มีเป้าหมายไปทางเดียวกัน จึงทำให้ระบบการทำงานเกิดความล้มเหลว และไม่สามารถดึงให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ถ้าสามารถดึงประชาชนเข้ามาร่วมได้ก็จะบริหารจัดการน้ำได้ดีขึ้น^{๑๑๙} ในบึงสีไฟมีปัญหาเรื่องน้ำแห้ง น้ำแล้ง เพราะว่าช่องทางน้ำเข้าบึงมีปริมาณน้อยคือปริมาณในแม่น้ำน่านมีน้อยแล้วก็ปริมาณน้ำในแม่น้ำสายหลักต่ำกว่าบึงสีไฟ ก็เลยทำให้ปริมาณน้ำที่จะไหลเข้าในบึงไม่มี อย่างที่เราเห็นว่ามี การขุดในบึงสีไฟก็เพื่อที่จะรักษาระบบนิเวศให้อยู่ได้ในบางจุด ก็ต้องแก้ไขปัญหากันต่อไป ถ้าจะพัฒนาบึงสีไฟเราจะต้องพัฒนาให้เป็นแหล่งการท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดพิจิตรให้ได้ เราก็ต้องพัฒนาให้เกิดความสวยงาม ให้สามารถดึงดูดประชาชนหรือนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเที่ยว หน่วยงานก็ต้องมาบูรณาการทำงานร่วมกัน^{๑๒๐} เราต้องมี

^{๑๑๗} สัมภาษณ์ นายอนันต์ เพ็ชรหนู, ผู้อำนวยการส่วนประสานงานและบริหารจัดการลุ่มน้ำน่าน, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๑๘} สัมภาษณ์ พระเมธีธรรมประนาท, เจ้าคณะอำเภอเมืองพิจิตร, ๒๘ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๑๙} สัมภาษณ์ พระทีพัสสิมุนีวงศ์, เจ้าคณะจังหวัดพิจิตร, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๒๐} สัมภาษณ์ นายปรเมศวร์ พันจूरัน, รักษาการผู้อำนวยการเจ้าท่าภูมิภาค สาขานครสวรรค์, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

พื้นที่น้ำดิบเป็นของตัวเองยกตัวอย่าง ที่เราจะไปซื้อที่เพื่อสร้างแหล่งน้ำดิบ เพื่อสำรองไว้ใช้ซึ่งจะเป็นพื้นที่ของตัวเอง จะได้ง่ายต่อการบริหารจัดการเมื่อเกิดปัญหาที่คาดการณ์ไม่ได้ เพราะตอนนี้เองเราก็ใช้น้ำจากแหล่งน้ำสายหลักคือแม่น้ำน่านซึ่งเป็นน้ำที่มาจากเขื่อนสิริกิติ์^{๑๒๑} ฉะนั้นการให้ความสำคัญกับการฝึกอบรมเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งหน่วยงานของป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกำลังพยายามจะทำอยู่ เพราะฉะนั้นต้องพยายามทำเข้าใจว่าในแต่ละพื้นที่ที่มีความแตกต่างกันอย่างไร คาดหวังว่าจะได้ทุกอย่าง มีตัวแปรสำคัญเรื่องอื่นอีกมากมาย ปัญหาเกี่ยวกับภัยต่างๆ ของจังหวัดพิจิตรมีแต่ปัญหาอุทกภัย ภัยแล้ง ส่วนปัญหาภัยอย่างอื่นก็มีน้อย เพราะสภาพพื้นที่ไม่ได้มีสภาพพื้นที่ที่น่ากลัวเหมือนอย่างจังหวัดอื่น ไม่ได้อยู่ในพื้นที่ลาดเอียงมากนัก ไม่ได้อยู่ในพื้นที่ป่าเขา ไม่ได้อยู่ในพื้นที่เสี่ยงภัยทางทะเลหรือภัยแผ่นดินไหว สรุปการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตรคือหนึ่งต้องรู้จักพื้นที่ รู้จักตัวเองก่อน พื้นที่เป็นแบบไหน สอง ต้องมีพื้นที่แก้มลิงหรืออ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่เพื่อเก็บน้ำไว้เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการน้ำ ถ้ามีน้ำเราก็สามารถบริหารจัดการต่อไปได้^{๑๒๒}

ตารางที่ ๔.๔ แสดงความถี่เกี่ยวกับประเด็นสภาพทั่วไปเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ของงานในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร

ประเด็น	ตัวชี้วัด	ความถี่	คนที่
ด้านผลสัมฤทธิ์ของงาน	๑. น้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค	๒๒	๑,๒,๓,๔,๕,๖,๗,๘,๑๐,๑๑,๑๒,๑๕,๑๖,๑๗,๑๘,๑๙,๒๐,๒๑,๒๒,๒๓,๒๔,๒๕
	๒. การพัฒนาพื้นที่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน	๒๑	๑,๒,๓,๔,๕,๗,๘,๑๐,๑๑,๑๒,๑๓,๑๕,๑๖,๑๗,๑๙,๒๐,๒๑,๒๒,๒๓,๒๔,๒๕
	๓. การพัฒนาและเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง	๑๗	๑,๒,๔,๕,๗,๘,๑๐,๑๑,๑๒,๑๖,๑๗,๑๘,๑๙,๒๐,๒๓,๒๔,๒๕
	๔. การสำรวจข้อมูลพื้นที่สาธารณะในชุมชน	๑๖	๑,๒,๔,๕,๖,๗,๘,๑๐,๑๒,๑๕,๑๖,๑๗,๑๙,๒๒,๒๔,๒๕
	๕. การติดต่อประสานงานยังไม่ชัดเจน	๑๖	๑,๒,๓,๔,๕,๑๐,๑๑,๑๒,๑๕,๑๖,๑๗,๑๙,๒๐,๒๒,๒๔,๒๕
	๖. กลุ่มภาคประชาสังคมที่แท้จริง	๑๔	๒,๔,๕,๖,๗,๘,๑๐,๑๒,๑๖,๑๗,๑๙,๒๐,๒๒,๒๔
	๗. ข้อตกลงร่วม	๑๓	๒,๔,๕,๖,๘,๑๐,๑๒,๑๔,๑๖,๑๗,๑๙,๒๐,๒๒

^{๑๒๑} สัมภาษณ์ นายณฤพณ์ ไทยกล้า, ผู้จัดการประสานส่วนภูมิภาค สาขาบางมูลนาก, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๒๒} สัมภาษณ์ นายวีระศักดิ์ วิจิตรแสงศรี, ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจิตร, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

สรุป ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ได้ว่าสภาพทั่วไปเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ของงานในการบริหารจัดการน้ำนั้นยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาเรื่องน้ำท่วม น้ำแล้งในพื้นที่ได้ทั้งหมด จะต้องมีการพัฒนาเรื่องน้ำเพื่อให้เกิดความยั่งยืน โดยเริ่มต้นจากการเรียนรู้ตัวเองจากเล็กไปใหญ่และสำรวจพื้นที่สาธารณะประโยชน์ในชุมชน เพื่อสร้างประโยชน์จากพื้นที่ตรงนั้น ต้องมีการประสานงานทุกภาคส่วนที่มีความเกี่ยวข้องมาแก้ไขและพัฒนา ในเบื้องต้นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากภาคประชาสังคมเป็นหลักเพราะเป็นผู้รับผลประโยชน์จากตรงนั้น โดยผ่านการเปิดเวทีสาธารณะเพื่อประชุมทำข้อตกลงร่วมกันในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่

สรุป สภาพทั่วไปการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร ได้ตามแผนภาพ ที่ ๔.๑ ได้ดังนี้

แผนภาพที่ ๔.๑ สภาพทั่วไปในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร

๔.๒ การบริหารจัดการน้ำตามหลักสัปปายะ ๗ ของจังหวัดพิจิตร

๔.๒.๑ การบริหารองค์กรที่ดีตามหลักสัปปายะ ๗

๔.๒.๑.๑ ด้านอवासสัปปายะ ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า จังหวัดพิจิตรมีแม่น้ำสองสายหลักคือ แม่น้ำยมกับแม่น้ำน่าน พอเข้าสู่จังหวัดพิจิตรแม่น้ำน่านก็แยกออกไปอีกสายคือ แม่น้ำพิจิตรเก่าในเขตอำเภอเมืองแล้วไหลผ่านไปอำเภอโพธิ์ประทับช้างจนถึงอำเภอโพทะเล ดังนั้นในพื้นที่จึงมีแม่น้ำสายหลักอยู่ทั้งหมดสามสายเป็นเส้นเลือดใหญ่ในการหล่อเลี้ยงคนในพื้นที่พิจิตร เป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ต่ำ ซึ่งมีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางอยู่ประมาณ ๓๐ เซนติเมตร แต่ว่าพื้นที่โดยรอบของจังหวัดพิจิตรจะสูงกว่า เพราะฉะนั้นน้ำจากจังหวัดอื่นจะไหลมารวมที่พิจิตร เช่น น้ำหลากมาจากทางเหนือ น้ำหลากมาจากฝั่งเพชรบูรณ์เข้าฝั่งตะวันออก น้ำหลากมาจากฝั่งกำแพงเพชร เข้าฝั่งตะวันตก พิจิตรเป็นสถานที่ลุ่มต่ำที่มีแม่น้ำไหลผ่าน จึงน่าอยู่อีกที่เพราะไม่มีปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อม เช่น ปัญหาขยะมูลฝอย จังหวัดเราไม่น่าเป็นห่วงเพราะปริมาณขยะก็เกิดขึ้นไม่มากถ้าเปรียบเทียบกับจังหวัดอื่นทั่วประเทศ^{๑๒๓} จังหวัดพิจิตรมีพื้นที่เป็นพื้นที่ราบลุ่ม เป็นที่ลุ่มต่ำเพราะมีแม่น้ำถึง ๓ สายได้ไหลผ่านกลางจังหวัด เริ่มจากแม่น้ำยม แม่น้ำพิจิตรเก่า และแม่น้ำน่าน ซึ่งก็เรียกว่าเป็นเมืองอู่ข้าวอู่น้ำก็ได้ถ้าเราสามารถบริหารจัดการน้ำให้ได้ดีกว่านี้ จังหวัดพิจิตรค่อนข้างที่จะมีศักยภาพมากกว่าพื้นที่อื่นด้วยซ้ำไป เพราะมีความอุดมสมบูรณ์มากกว่าจังหวัดอื่นด้วย เราต้องรู้จักเรียนรู้ที่จะบริหารจัดการน้ำด้วยตัวเองก่อน ในปัจจุบันประชาชนที่เขาอาศัยอยู่ในพื้นที่เขาก็อยู่ในพื้นที่ที่เหมาะสม ที่เขาคิดว่าเขาอยู่ได้ เพียงแต่จะหาอะไรที่จะทำให้พื้นที่นั้นเกิดประโยชน์มากกว่านี้ ก็ต้องปรับเปลี่ยนและพัฒนาเพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับพื้นที่มากยิ่งขึ้น^{๑๒๔}

ทุกวันนี้เราสร้างอาคารบ้านเรือนโดยที่ไม่ได้ดูธรรมชาติ เพราะว่าธรรมชาติของน้ำน้ำต้องมีที่อยู่ ต้องมีทางไป ดังนั้นการที่เราไปปลูกในพื้นที่ของน้ำ โดยที่เราไปถมบึง ไปถมหนอง ไปสร้างถนนขวางทางน้ำ เมื่อน้ำไปไม่ได้ก็เลยหาที่อยู่ใหม่ การที่มนุษย์ไปสร้างอาคารตรงนั้นเราจะทำอย่างไรให้มันเกิดความเหมาะสม เช่นกันการจัดการน้ำก็ต้องดูธรรมชาติๆที่มันเป็นอยู่ตรงนั้นทำไมคนแถวบางระกำ แถววังนก ถึงต้องปลูกบ้านใต้ถุนสูงเพราะว่าเขาเรียนรู้ด้วยตัวของเขาเองว่าธรรมชาติเดี๋ยวน้ำก็มา เธออย่าไปเปลี่ยนสภาพเพราะน้ำต้องมีเส้นทางไป น้ำก็จะไหลผ่านไปไม่ท่วม เช่นบึงสีไฟเมื่อก่อนสวยงามเพราะน้ำไหลเข้าตามธรรมชาติ แต่ทุกวันนี้น้ำไม่เข้าเพราะว่าถนนล้อมรอบเมืองไปขวางทางน้ำ เปลี่ยนเส้นทางน้ำ ถ้าตามหลักความเชื่อฮวงจุ้ยเป็นเรื่องของอาคาร สถานที่ เป็นศาสตร์ของจีนที่ไม่ให้ทำอะไรไปขวางทางลมและไปขวางทางน้ำ ถ้าทำตามนั้นบ้านเรือนนั้นก็น่าอยู่อาศัย ถ้าไม่ทำตามบ้านเรือนนั้นก็ไม่น่าอยู่เช่นกัน สรุปคือ เราทำให้เข้ากับธรรมชาติที่มันเป็นอยู่ เข้ากับพื้นที่เราก็สามารถอยู่ร่วมกันได้^{๑๒๕} คนไทยในปัจจุบันไม่เชื่อโบราณๆบอกว่าในที่ลุ่มคือพื้นที่น้ำห้ามไปอยู่อาศัยหรือถ้าที่ไปปลูกบ้านอยู่อาศัยแล้วจะต้องมีบันไดกั้น และคนเราชอบไปปลูกบ้าน ถมดินในที่ลุ่ม

^{๑๒๓} สัมภาษณ์ นายเขวง ไชยหลาก, ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดพิจิตร, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๒๔} สัมภาษณ์ พระครูวิโชติสิกขกิจ, ผู้อำนวยการ หน่วยวิทยบริการฯ พิจิตร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๒๕} สัมภาษณ์ นายอนันต์ เพ็ชรหนู, ผู้อำนวยการส่วนประสานงานและบริหารจัดการลุ่มน้ำน่าน, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๙.

ในทิศทางน้ำเดิม ทำให้น้ำไม่มีทางออก เวลานั้นน้ำนั้นก็ท่วมและทำให้น้ำกระจายไปทั่ว เมื่อน้ำมาจากภูเขาหรือไหลมาจากพื้นที่ราบสูงก็ทำให้น้ำไม่มีที่ไป ไม่มีที่ออก ไม่สามารถควบคุมได้เลย ปกติเมื่อก่อนเมื่อก่อนน้ำจะไหลไปตามคลองได้ และคนไทยมีนิสัยมักง่ายและเห็นแก่ตัวคือชอบเอาที่สาธารณะประโยชน์ ที่ริมคลอง ที่แม่น้ำ ไปปลูกบ้านสร้างอาคาร ก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้การเดินทางของน้ำไม่สะดวก^{๑๒๖}

ถ้าเป็นเรื่องอาคารที่ทำงานก็สร้างให้แต่พอเหมาะในการทำงานไม่จำเป็นต้องทำใหญ่โตแพงและให้นางบประมาณมาสร้างอาคารหรือที่กักเก็บน้ำให้เพียงพอจะดีกว่าเพราะอาคารสำนักงานไม่สามารถกักเก็บน้ำได้ ซึ่งสถานที่ที่เหมาะสมต่อการบริหารจัดการน้ำคือต้องอยู่ใกล้ห้วยหนอง คลอง บึง ท้องทุ่ง และควรรอยู่นอกเมือง สามารถที่จะเดินทางไปติดต่อประสานงานได้สะดวกให้ใช้อาคารศาลากลางจังหวัด สั่งงานด้วยระบบสื่อสารแบบสมัยใหม่ไปตามพื้นที่ปกครอง ถ้ามีงบสร้างอาคารสถานที่มาคือไม่ควรสร้างเพิ่ม ให้นางบนั้นไปบริหารจัดการน้ำโดยการสร้างห้วย หนอง คลอง บึง ทำประตูเปิด-ปิดน้ำจะดีกว่า เช่นไปดูคลองหลักๆที่น้ำไหลมาจากเทือกเขาเพชรบูรณ์ก่อนจะลงแม่น้ำน่านก็ทำให้ทุกคลองนั้นมีประตูเปิด-ปิด ให้ดียังดีกว่าเอางบประมาณไปสร้างอาคารเพราะประชาชนส่วนใหญ่ไม่ได้รับประโยชน์จากการสร้างอาคารนั้นเลย^{๑๒๗} อาคารสำนักงานให้อยู่ศาลากลางจังหวัดเป็นที่ทำงาน ตามท้องถิ่นก็มีอาคารของท้องถิ่นที่มีอยู่แล้ว เช่น ให้มีเครือข่ายเดียวกันที่รับผิดชอบงานในลักษณะเดียวกัน จะได้ไม่แยกหน่วยงาน มีข้อมูลร่วมกัน ก็จะได้ประสานงานกันง่ายขึ้น^{๑๒๘}

สถานที่ที่เหมาะสมคือใช้ที่ศาลากลางจังหวัด และตามพื้นที่ควรจะมีอยู่ทุกอำเภอเพื่อขับเคลื่อนงานในการบริหารในส่วนนี้ได้โดยตรง สถานที่ที่สามารถบริหารจัดการน้ำได้ดีที่สุดก็คือหน่วยงานที่อยู่ในพื้นที่เล็กที่สุดก็คือองค์การบริหารส่วนตำบล หรือเทศบาลตำบลนั่นเอง^{๑๒๙} ถ้าเป็นพื้นที่ที่พัฒนาแล้วก็ต้องเป็นสถานที่ของชลประทานจังหวัด ที่มีหน่วยงานกระจายอยู่ตามพื้นที่ ก็ครอบคลุมพื้นที่เขาและสามารถดูแลพื้นที่ได้ดี^{๑๓๐} สถานที่ทำงานที่เหมาะสมต้องตั้งอยู่ใกล้กับแหล่งน้ำสำคัญของจังหวัดเช่น ใกล้บึงสีไฟ ใกล้แม่น้ำ จะได้บริหารจัดการน้ำในพื้นที่ได้ชัดเจนขึ้น อาคารสำนักงานกรมชลประทานมาขออาศัยพื้นที่บึงสีไฟในการก่อสร้างอาคาร เรามีหน่วยราชการของกรมชลประทานหน่วยย่อยอีกสามหน่วยในพื้นที่ชลประทานจังหวัด คือ โครงการส่งน้ำปลายชุมพล ดูแลพื้นที่ตอนบนของจังหวัด โครงการการส่งน้ำตงเศรษฐีดูแลพื้นที่ตอนกลางของจังหวัด และโครงการส่งน้ำทำบัวดูแลตอนล่างของจังหวัด ส่วนชลประทานของจังหวัดก็จะเป็นตัวแทนของกรมชลประทานที่อยู่ในพื้นที่^{๑๓๑} องค์การบริหารจัดการน้ำจะต้องมีอาคารสถานที่ที่ทำงานที่แน่นอนและต้องมีความมั่นคงถาวร สามารถเดินทางไปมาได้สะดวก ถ้าเป็นสถานที่กักเก็บน้ำก็ต้องมีความเหมาะสมกับสภาพ

^{๑๒๖} สัมภาษณ์ พระพิทักษ์สิมูนิวงศ์, เจ้าคณะจังหวัดพิจิตร, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๒๗} สัมภาษณ์นายมานะ วุฑฒยากร, นายกองการบริหารส่วนตำบลวังกรด, ๒๒ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๑๒๘} สัมภาษณ์ นางรัชรินทร์ จันทร์สุกรี, ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย-นักธุรกิจ, ๒๒ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๑๒๙} สัมภาษณ์ พระศรีวิกรมมุนี, รองเจ้าคณะจังหวัดพิจิตร, ๒๓ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๑๓๐} สัมภาษณ์ พระครูวิลาสรัตนรังสี, เจ้าอาวาสวัดเทวประสาธ เจ้าคณะตำบลวังรายเขต ๒, ๒๓ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๑๓๑} สัมภาษณ์ นายสมยศ แสงมณี, ผู้อำนวยการชลประทานพิจิตร, ๖ ตุลาคม ๒๕๕๙.

อื่นที่ด้วย ถ้าเรามีพื้นที่สาธารณะที่ได้เตรียมไว้แล้วพอถึงฤดูน้ำมาเราก็เอาน้ำเข้าไปเก็บไว้ พอถึงฤดูแล้งเราก็เอาน้ำจากพื้นที่ตรงนั้นเอามาใช้ ถ้าทำให้เป็นวงจรลักษณะนี้เราก็จะสามารถดำเนินชีวิตในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี ทั้งฤดูฝนและฤดูแล้งเราก็จะมีอาชีพอยู่ตลอดทั้งปี นี่คือการอยู่กับธรรมชาติและเราต้องปรับเปลี่ยนตัวเองให้เข้ากับธรรมชาติเพราะทุกวันนี้ทุกอย่างแปรเปลี่ยนไปหมด ไม่เหมือนเมื่อก่อนแล้ว^{๑๓๒} ในจังหวัดพิจิตรถือว่ามีความเหมาะสม มีพื้นที่เก็บน้ำ เช่น มีห้วย หนอง คลอง บึง มากตามพื้นที่ทั่วไปของจังหวัดอยู่แล้ว เพียงแต่จะต้องมีการบริหารจัดการหรือจัดเก็บน้ำให้ดี แม้แต่ชื่อที่ว่าเช่นทุกหมู่บ้านจะมีคำว่าชื่อ ห้วย หนอง คลอง บึง นำหน้าหรืออยู่หลังคำว่าหมู่บ้าน จะเห็นว่าพื้นที่ของจังหวัดพิจิตรเหมาะสำหรับการจัดการน้ำ เมื่อศึกษาถึงชื่อหมู่บ้านหรือภูมิประเทศแล้ว การบริหารจัดการน้ำเพื่อที่ใช้เป็นที่อยู่อาศัยเพราะว่าการตั้งหมู่บ้านเราจะตั้งอยู่ริมบึง ริมหนอง ริมคลอง ริมห้วย ริมแม่น้ำ เพราะฉะนั้นการตั้งที่อยู่อาศัยของจังหวัดพิจิตรนั้นถือว่ามีการตั้งที่อยู่อาศัยที่เหมาะสม^{๑๓๓}

สรุป ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ได้ว่าการบริหารองค์กรที่ดี ตามหลักสัปปายะ ๗ ด้าน อวาสสัปปายะ ในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตรนั้นพบว่ามีสถานที่ตั้งอยู่ในที่ที่เหมาะสม คือมีสถานที่อยู่ไม่ห่างไกลจนเกินไป มีสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่ดี สถานที่มีความสะอาด มีความระเบียบเรียบร้อย มีความปลอดภัย มีปัจจัยสี่ที่อุดมสมบูรณ์ มีแม่น้ำสายหลักไหลผ่านและมีแม่น้ำ ลำคลอง ในเขตจังหวัด และที่อยู่มีความมั่นคง ถาวร

๔.๒.๑.๑ ด้านโคจรสัปปายะ ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ถ้าเป็นพระก็ต้องดูว่าสถานที่ที่จะไปหาอาหารก็ต้องอยู่ไม่ไกลชุมชนนัก เพราะการดำเนินชีวิตเพื่อการครองชีพก็มีการเดินทางไปทำงาน ไปทำมาหากิน บ้านกับที่ทำงานต้องไม่ไกลกันเกินไป ถ้าอยู่ห่างกันมากก็เปลืองค่าเดินทาง เสียเวลา เสียเงิน เสี่ยงกับอันตราย การเดินทางหรือชีวิตความเป็นอยู่ การท่องเที่ยวไปในฤดูกาลต่างๆ เช่น เดินทางไปในฤดูฝนก็ห้ามไม่ให้ภิกษุท่องเที่ยวไปเพราะไม่เหมาะสม พระพุทธองค์ก็ให้หาที่พักอาศัยอยู่ก่อน เพราะเป็นฤดูน้ำหลากซึ่งจะเกิดอันตรายได้ เป็นฤดูที่เปียกชื้น ควรรักษาสุขภาพของพระภิกษุ การเดินทางแดดตากฝนอาจเกิดอาพาธได้ ก็เลยป้องกันอันตรายโรคร้ายไข้เจ็บที่จะมากับน้ำหรือฤดูฝน เลยให้ภิกษุจำพรรษาในฤดูฝน^{๑๓๔} การสัญจรในสมัยก่อนถือว่าเป็นการสัญจรทางน้ำเป็นหลัก ฉะนั้นพิจิตรก็จะมีประเพณีอย่างหนึ่งคือประเพณีแข่งเรือยาว สมัยก่อนในบ้านจะต้องมีเรือหนึ่งลำ ทำเรือไว้หนึ่งลำ เพราะว่าฤดูฝนน้ำจะท่วมหลาก ชาวบ้านก็จะพายเรือหาปลา สัญจรกัน แต่ปัจจุบันนี้ก็พัฒนามาเป็นถนน การเดินทางก็ใช้เป็นรถยนต์ รถจักรยานยนต์ และอื่นๆ ในการเดินทางแทน จากถนนฝุ่นก็เป็นถนนลูกรัง จากถนนลูกรังเป็นถนนลาดยาง คอนกรีตเสริมเหล็ก มีการพัฒนา มาเรื่อยๆ ก็ถือว่าจังหวัดพิจิตรมีการสัญจรไปมาสะดวกสบาย จากจังหวัดไปอำเภอ จากอำเภอไปหมู่บ้านการเดินทางสัญจรมีป้ายบอกทางมีเข็มทิศ มีจุดบอก^{๑๓๕}

^{๑๓๒} สัมภาษณ์ นางรติพิศ มีคำแหง, หัวหน้าป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จังหวัดพิจิตร, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๑๓๓} สัมภาษณ์ พระเมธีธรรมประนาท, เจ้าคณะอำเภอเมืองพิจิตร, ๒๘ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๓๔} สัมภาษณ์ พระศรีวิกรมมุนี, รองเจ้าคณะจังหวัดพิจิตร, ๒๓ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๑๓๕} สัมภาษณ์ พระเมธีธรรมประนาท, เจ้าคณะอำเภอเมืองพิจิตร, ๒๘ ตุลาคม ๒๕๕๙.

มีเส้นทางที่สามารถเชื่อมกับจังหวัดต่างๆได้จากพิษณุโลก จากเพชรบูรณ์ จาก นครสวรรค์ กำแพงเพชรเราก็สามารถไปได้รอบทิศนี่คือการสัญจรสบาย ในส่วนทางน้ำการสัญจรก็ ลดลงไปเยอะเพราะเราไม่นิยมกัน การสัญจรทางน้ำก็จะหมดไป ก็ถือว่าจังหวัดพิจิตรนั้นมีความ เหมาะสมในการเดินทางสัญจรไปได้ทุกทิศ และการสัญจรจากทางอำเภอหรือต่างหมู่บ้านเข้าสู่ตัว จังหวัดหรือตัวเมืองในระดับจังหวัดก็ไม่ไกลเกินไป เพราะเป็นจังหวัดที่ไม่กว้าง ไม่ใหญ่ ไม่ยาว การเดินทางก็สะดวกสบายทำให้เกิดความเหมาะสมในการเดินทางในการสัญจรพอสมควร^{๑๓๖} การคมนาคมสัญจรระหว่างที่อยู่อาศัยและที่ทำงาน ควรมีความสัมพันธ์กันและไปมาได้อย่างสะดวก ทุกวันสามารถเดินทางกลับมาอยู่กับครอบครัวได้ ก็จะเหมาะกับการใช้ชีวิต มีหน่วยงานที่ดูแลอยู่ เช่น มีถนนที่สร้างไปคู่กับแม่น้ำลำคลองก็มี ถ้าผ่านไปตามเส้นทางต่างๆภายในจังหวัด ที่เห็นชัดเจนคือ ถนนเลียบลำคลองชลประทาน การสัญจรไปประกอบอาชีพก็ได้รับความสะดวกขึ้น เพราะเราไม่มี ภูเขาเราไม่มีพื้นที่เหมือนจังหวัดอื่น เพราะจังหวัดอื่นนั้นเป็นที่ราบสูง ถ้ามีเข้างบ ที่เนินบ้างก็ทำให้ การสัญจรเดินทางไม่สะดวกซึ่งต่างจากจังหวัดพิจิตรเป็นพื้นที่ราบ^{๑๓๗}

การเดินทางไปไหนมาไหนก็สะดวกสบาย สภาพพื้นที่หรือภูมิประเทศนั้นมีลักษณะ เป็นกลุ่ม กลม ไม่ยาวเหมือนจังหวัดอื่น ตัวอย่างเช่น จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร มีลักษณะพื้นที่ ยาวทำให้การเดินทางจากอำเภอหนึ่งไปสู่อำเภอหนึ่งเป็นเรื่องลำบากมาก พิจิตรมีระยะทางห่างกัน จากอำเภอเมืองถึงอำเภอไม่ไกล สามารถเดินทางไปกลับได้ในเวลาไม่กี่ชั่วโมง ซึ่งต่างจากบางจังหวัด การเดินทางต้องใช้เวลาในการเดินทางมาก และบางจังหวัดที่มีพื้นที่เป็นภูเขาต้องใช้เวลาในการ เดินทางมากกว่าเดิมและต้องระมัดระวังเรื่องความปลอดภัยในการเดินทางมากกว่าเดิม ในจังหวัด พิจิตรนั้นสามารถเดินทางไปทุกอำเภอ ได้ภายในหนึ่งวันหรือท่องเที่ยวภายในจังหวัดพิจิตรได้ภายใน หนึ่งวัน^{๑๓๘}

สรุป ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ได้ว่าการบริหารองค์กรที่ดี ตามหลักสัปปายะ ๗ ด้าน โครจรสัปปายะ ในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตรนั้นสามารถเดินทางไปมาสะดวก ตั้งอยู่ไม่ไกล จากแหล่งที่อยู่อาศัย สามารถที่จะเดินทางไปได้ทุกทิศซึ่งมีป้ายหรือสัญลักษณ์บอกทางชัดเจน มีความ ปลอดภัยจากการเดินทาง มีเส้นทางคมนาคมเข้าถึงทุกพื้นที่ และกำหนดเวลาการในการเดินทางได้

๔.๒.๑.๓ ด้านภัสสสัปปายะ ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ในลักษณะคนไทยก็ จะเอาน้ำมาเปรียบเทียบกับน้ำใจ น้ำพัก น้ำแรง ผูกมิตรไมตรีมีน้ำใจ การอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะก็ต้อง อาศัยน้ำใจ คนโบราณยังกล่าวว่าเรือนสามน้ำสี่ เป็นการเอาน้ำมาสอนเป็นการสร้างความสามัคคีของ หมู่คณะ คือการใช้น้ำใจโดยการมีถ้อยคำดีๆต่อกัน ภาษาอีสานเรียกว่าน้ำคำก็คือคำพูด คำจา ต้องมี ความเหมาะสมด้วยคำพูดคำจา^{๑๓๙} การสนทนา พูดคุยในองค์กรจำเป็นจะต้องมีปิยะวาจา เพราะว่า เราต้องคิดเสมอว่าไม่หน้างอ ไม่รอนาน วาจาดี วจีไพเราะกับคนในหน่วยงานและประชาชนทั่วไป เพื่อให้มีเสน่ห์ต่อกัน การพูดคุยประเด็นนี้สำคัญมาก ถ้าไม่มีการพูดคุยกันในหน่วยงาน การทำงาน

^{๑๓๖} สัมภาษณ์ นายวีระศักดิ์ วิจิตรแสงศรี, ผู้อำนวยการจังหวัดพิจิตร, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๑๓๗} สัมภาษณ์ นางรติพส มีคำแหง, หัวหน้าป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดพิจิตร, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๑๓๘} สัมภาษณ์ นายเวช เอมธานี, สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลวัดขวาง, ๕ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๓๙} สัมภาษณ์ พระศรีวิกรมมณี, รองเจ้าคณะจังหวัดพิจิตร, ๒๓ กันยายน ๒๕๕๙.

สำเร็จได้ยาก อาจเกิดความเข้าใจผิด คลาดเคลื่อนจากการสื่อสาร ก็จะทำให้องค์กรทำงานไม่ประสบผลสำเร็จ เพราะฉะนั้นเราต้องคุยกัน ประชุมร่วมกันบ่อยๆ^{๑๔๐}

การพูดคุย เจรจา ทำข้อตกลงต่างๆ ทุกอย่างไม่ว่าจะทำงานอะไร ไม่ว่าจะบริหารกิจการอะไรก็ตาม ความสำเร็จอยู่ที่การพูดคุย การเจรจาเหมือนกัน การเจรจาดตกลงกันตั้งแต่ต้นโดยที่หน่วยงานที่รับผิดชอบในการบริหารจัดการน้ำมาพูดคุยกับประชาชนว่า ถ้าพื้นที่นี้ต้องการน้ำ เราจะบริหารจัดการน้ำในเขตพื้นที่นั้นอย่างไร แล้วต้องใช้น้ำเท่าไรต่อปี เราต้องคุยกัน^{๑๔๑} เรื่องของการใช้น้ำในปัจจุบันก็มีข้อตกลงในเรื่องของการใช้น้ำ แต่การตกลงนั้นก็ไม่มีประเด็นข้อขัดแย้ง ว่าตรงนั้นตรงนี้ต้องการเปิดต้องการปิดประตูระบายน้ำก็มีความขัดแย้งเกิดขึ้นมา ดังนั้นการบริหารจัดการน้ำจึงนำไปสู่การพูดคุยและเจรจาเพื่อลดปัญหาความขัดแย้ง ทำให้เกิดความสามัคคีในพื้นที่ การพูดคุยเป็นสิ่งที่สำคัญมาก^{๑๔๒} การพูดคุยเจรจายกเว้นเรื่องการบริหารจัดการน้ำ เป็นสิ่งที่จำเป็นเพราะสามารถมองไปถึงเรื่องประเด็นความขัดแย้ง ประเด็นการแย่งชิงเรื่องน้ำ เพราะเป็นผลที่เกิดจากการที่เราไม่พูดคุยกัน เราถือทิฐิเรามองว่าน้ำไม่ใช่ของใครคนใดคนหนึ่ง มองแค่น้ำผ่านที่นาผ่านที่ของเรา เราก็กินไว้ ไม่ได้มองถึงความเอื้อเพื่อเผื่อแผ่กันแบ่งปัน ดังนั้นก็เลยเกิดปัญหาขึ้นมา^{๑๔๓}

การเจรจา การพูดคุยนั้นสำคัญและมีหลายระดับ ระดับหมู่บ้าน ระดับชาวบ้าน ถ้าคุยกันรู้เรื่องตั้งแต่ระดับนี้ก็ไม่มีปัญหา ถ้าคุยไม่รู้เรื่อง มีเรื่องกันไปฟ้องผู้ใหญ่ ไปฟ้องกำนัน กำนันมาเจรจา ก็ระดับสูงขึ้น จากคนสองคน จากนาสองแปลง กลายเป็นสองฝั่งคือฝั่งซ้ายกับฝั่งขวา จากระดับเล็กๆเริ่มบานปลาย จนสุดท้ายต้องไปฟ้องถึงนายอำเภอ ท่านก็ต้องลงมาเจรจาไกล่เกลี่ย เพราะฉะนั้นการพูดคุยเจรจายกเว้นเรื่องการบริหารจัดการน้ำ ก็ต้องคุยกันด้วยเรื่องเหตุและผล ประเด็นนี้หน่วยงานของรัฐเราก็ต้องเข้าไปจัดการ ตัวอย่าง หน่วยงานชลประทานจะเจอบ่อยเพราะว่าบริหารจัดการเกี่ยวกับเรื่องน้ำ ต้องมีการประชุม พูดคุย ตกลงกันในกลุ่มผู้ใช้น้ำ ถ้าพูดกันด้วยเรื่องเหตุและผล ก็จะไม่เกิดปัญหาความขัดแย้งจากการแย่งชิงน้ำกันทุกอย่างจบด้วยการตกลงกันด้วยเหตุและผล จังหวัดพิจิตรถ้าตามภูมิศาสตร์เป็นภาคเหนือตอนล่างเป็นภาคกลางตอนบนถ้าไปทางอื่นเขาก็เรียกว่าต้องอุ้มแม่น้ำมาอยู่พิจิตร คนพิจิตรกลับพูดภาษาไทยกลางเพราะฉะนั้นเมื่อพูดภาษากลาง ต่างจากจังหวัดอื่นที่ความหลากหลายของภาษา ในจังหวัดเราการสื่อสารกัน การเจรจายกเว้น การพูดคุยกัน ก็เข้าใจกันได้ง่ายยิ่งขึ้น^{๑๔๔} ซึ่งภาษา วัฒนธรรม จารีต ประเพณี ความเป็นอยู่ ถ้ามีความแตกต่างกันไม่เท่าไร การพูดคุย เจรจาก็ไม่ค่อยมีปัญหา แต่จริงๆแล้วในจังหวัดพิจิตรก็มีกลุ่มชาติพันธุ์อื่นในพื้นที่ ซึ่งเป็นส่วนน้อยก็ถือว่าไม่เป็นปัญหาเท่าไร ถ้าเปรียบเทียบกับบางจังหวัดที่มีชนเผ่าหรือความหลากหลายทางภาษาและประเพณีวัฒนธรรม เมื่อกลุ่มเหล่านั้นเข้ามาอยู่ในกลุ่มหมู่ใหญ่

^{๑๔๐} สัมภาษณ์ พระครูวิโชติสิกขกิจ, ผู้อำนวยการ หน่วยวิทยบริการฯ พิจิตร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๔๑} สัมภาษณ์ พระทีพทิสสิมณีวงศ์, เจ้าคณะจังหวัดพิจิตร, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๔๒} สัมภาษณ์ นายวีระศักดิ์ วิจิตรแสงศรี, ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจิตร, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๑๔๓} สัมภาษณ์ นายอนันต์ เพ็ชรหนู, ผู้อำนวยการส่วนประสานงานและบริหารจัดการลุ่มน้ำน่าน, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๔๔} สัมภาษณ์ พระเมธีธรรมประนาท, เจ้าคณะอำเภอเมืองพิจิตร, ๒๘ ตุลาคม ๒๕๕๙.

เขาก็ยังคงรักษาประเพณีวัฒนธรรมของเขา และมาซึมซับประเพณีวัฒนธรรมของคนในพื้นที่ ในท้องถิ่นเดินไปด้วยกันอย่างกลมกลืน ก็ไม่มีปัญหาอะไรมากถือว่าไม่มีปัญหาเรื่องปฏิสัมพันธ์ เรื่องความเป็นอยู่ถึงแม้จะแตกต่างกันเรื่องเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์หรือชาติพันธุ์ก็ตาม แต่ก็สามารถอยู่ด้วยกันได้อย่างปกติ ไม่เคยมีข่าวการทะเลาะเบาะแว้ง พุดคุย เกรงใจกันไม่รู้เรื่อง ซึ่งในจังหวัดพิจิตรถือว่าเป็นจังหวัดที่เหมาะสมคือมีการพุดคุยกันยังรู้เรื่อง^{๑๔๕} เรื่องเกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์นั้นเป็นสิ่งที่ไม่มีปัญหาในพื้นที่ของจังหวัดพิจิตร พิจิตรใช้ภาษากลาง การสื่อสารระหว่างภาครัฐกับชาวบ้านหรือชาวบ้านกับภาครัฐก็ไม่มีปัญหาเพราะสื่อสารโดยใช้ภาษากลางเป็นหลักทุกคนเข้าใจตรงกัน^{๑๔๖}

สรุป ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ได้ว่าการบริหารองค์กรที่ดี ตามหลักสัปปายะ ๗ ด้าน ภัตสสัปปายะ ในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตรนั้นมีการประชุม พุดคุยกันภายในหน่วยงาน อย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะในเวลาก่อนที่จะจ่ายน้ำหรือก่อนที่น้ำจะหลากมา การพุดคุยกันในช่วงเวลาต่างๆ จำเป็นต้องมีคำสัตย์จริง มีการสนทนากันด้วยถ้อยคำที่ไพเราะ อ่อนหวาน พุดคุยในเรื่องที่มีประโยชน์มีสาระต่อการพัฒนาหน่วยงาน คุยกันแต่พอเหมาะพอควร ต้องมีการสื่อสารที่เข้าใจตรงกัน เช่น ข้อมูลน้ำ ข้อมูลพื้นที่ที่ประสบภัยต่างๆ

๔.๒.๑.๓ ด้านบุคคลสัปปายะ ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า องค์กรที่ดีจะต้องมีเจ้าหน้าที่ที่เหมาะสมในการปฏิบัติงานที่แน่นอน ต้องรู้จักพื้นที่ และสามารถจัดสรรน้ำให้ทุกคนได้ใช้อย่างเท่าเทียมกัน จะต้องพัฒนาคนในพื้นที่ที่มีส่วนร่วมในการบริหาร เช่น กลุ่มเกษตรกร ผู้นำชุมชน ท้องถิ่น โดยผ่านการเลือกตัวแทนเข้ามาเป็นคณะกรรมการตามวาระ บุคลากรที่จะเข้ามาทำงานในสายนี้ จะต้องจบการศึกษาด้านนี้โดยตรงหรือเกี่ยวข้อง จึงจะมองภาพออกหรือสามารถมาบริหารงานได้^{๑๔๗} บุคลากรที่ทำงานจะต้องรู้สภาพพื้นที่และรู้ทางน้ำ โดยมีข้อมูลทางน้ำเดิมและข้อมูลทางน้ำที่เกิดขึ้นใหม่ ศึกษาผังเมืองนั้นๆ ควรจะเข้าใจถึงจะได้แก้ไขปัญหาได้ถูก บุคลากรที่หลีกเลี่ยงไม่ได้คือเจ้าของพื้นที่ เช่น ปราชญ์ชาวบ้าน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นายกองค์การบริหารส่วนตำบล นายกเทศมนตรี เพราะกลุ่มคนเหล่านี้อาศัยอยู่ในพื้นที่และรู้จักพื้นที่ดี^{๑๔๘}

จะต้องมีคนที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านให้เหมาะสมกับงาน แต่ทุกวันนี้เกิดปัญหาเลยทำให้องค์กรน้ำมีปัญหา คือ เอาคนไม่รู้จักน้ำไปทำงาน บุคคลที่เหมาะสมในองค์กรจะต้องสะอาดทั้งข้างนอกคือร่างกายที่สะอาด ถ้าสะอาดภายในคือจิตใจที่สะอาดโดยอาศัยพระธรรมเป็นเครื่องขัดเกลา ถ้าอยู่ร่วมกับคนในสังคม ในหน่วยงานก็ต้องมีน้ำใจต่อกัน คือ มีน้ำใจให้กัน แบ่งปันความรักให้กัน นี่คือนักคนที่ดีสังคมเราต้องการมาก คือคนมีน้ำใจ มีใจอยู่แบบตัวใครตัวมัน^{๑๔๙} บุคคลที่เหมาะสมที่จะมาทำงานในด้านนี้จะต้องมีอำนาจในการตัดสินใจ เป็นคนที่กล้าคิด กล้าตัดสินใจเอง เพราะปัญหาที่เกิดขึ้นล้วนมาจากการขาดการตัดสินใจ รอการสั่งงานจากเบื้องบน จะทำให้การแก้ปัญหาที่องค์กรรับผิดชอบในพื้นที่นั้นอยู่ ไม่ได้รับการแก้ไขอย่างถูกที่ถูกเวลา

^{๑๔๕} สัมภาษณ์นายมานะ วุฒยาร, นายกองค์การบริหารส่วนตำบลวังกรด, ๒๒ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๑๔๖} สัมภาษณ์ นายสุนัน บวบนา, ผู้อำนวยการส่วนอุทกวิทยา ทรัพยากรน้ำภาค ๙ อดีตผู้อำนวยการส่วนประสานและบริหารจัดการลุ่มน้ำยม, ๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๔๗} สัมภาษณ์นายมานะ วุฒยาร, นายกองค์การบริหารส่วนตำบลวังกรด, ๒๒ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๑๔๘} สัมภาษณ์ นายมงคล พุกเปี่ยม, กำนันตำบลสำนักขุนเณร, ๒๓ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๑๔๙} สัมภาษณ์ พระศรีวิกรมมณี, รองเจ้าคณะจังหวัดพิจิตร, ๒๓ กันยายน ๒๕๕๙.

เกิดความล่าช้า บุคคลที่เหมาะสมจะต้องมีความชัดเจนในด้านข้อมูลพื้นที่ เช่น สามารถบอกเขต
 สาธารณะประโยชน์ในพื้นที่ชุมชนได้ชัดเจน^{๑๕๐}

บุคคลที่เหมาะสมต่อการบริหารจัดการน้ำจะต้องมีความชำนาญและรู้จักพื้นที่
 มีความรู้ความสามารถไปตามภารกิจที่รับผิดชอบ และต้องมีบุคลากรที่เพียงพอหรือมีกลุ่มตัวแทนที่มี
 ความรู้ในท้องถิ่นท้องถิ่นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ บุคคลที่ทำงานด้านนี้จริงๆคือคณะกรรมการ
 ของกรมชลประทาน กรมทรัพยากรน้ำ กรมน้ำบาดาล คนของส่วนงานน้ำตั้งแต่ระดับบนจนถึงระดับ
 ล่าง ต้องมาทำงานร่วมกัน ถ้าแยกกันเป็นสามหน่วยงาน ด้านบนมักจะมีปัญหาว่าด้านล่าง เพื่อความ
 เหมาะสมจะต้องมีกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่เข้ามา ก่อนที่นำไปสู่การจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ เช่น กลุ่มย่อย และ
 กลุ่มใหญ่^{๑๕๑} ตัวอย่างการจัดการบึงสีไฟ บุคคลที่เหมาะสมในการเข้ามาทำงานด้านนี้ต้องเป็นผู้นำที่มี
 อำนาจคือผู้ว่าราชการจังหวัด และจะต้องมีทีมงาน เครือข่าย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาร่วมกัน เพราะ
 การทำงานทุกอย่างถ้าเราเดินคนเดียวมันสำเร็จยาก จำเป็นจะต้องมีการ เชื่อมโยงเครือข่ายหรือสร้าง
 เครือข่าย เครือข่ายไม่ใช่เฉพาะพื้นที่หรือคนเท่านั้น เครือข่ายควรเป็นองค์กรด้วยจะต้องสอดรับกัน
 งานจึงจะเดินไปในทางเดียวกัน จึงจะประสบผลสำเร็จไปในทางที่ดีได้ ซึ่งบึงสีไฟมีพื้นที่ใหญ่ ถ้ามี
 ปริมาณน้ำเต็มความจุจะมีปริมาณมากมาย ซึ่งในปัจจุบันก็มีคนบุกรุกพื้นที่บึงสีไฟ ซึ่งผมเองก็จะเป็น
 คนไปจัดการด้วยตัวเอง ว่าในพื้นที่ตรงนั้นเป็นพื้นที่สาธารณะ เป็นพื้นที่บึงสีไฟ แต่เราเข้าไปก็ต้อง
 มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าไปด้วย^{๑๕๒} ซึ่งคนในพื้นที่จะรู้พื้นที่จริงแต่ว่าการวางแผน ยุทธศาสตร์ต่างๆ
 นั้นต้องอาศัย ฟังพาดังจ่ายภายนอกหรือคนภายนอกช่วยในการวางแผน ช่วยในการคิดหรือดำเนินการ
 ต่างๆ สิ่งที่เขามองเห็นก็คือสภาพความเป็นจริง แต่วิธีการกระทำบางอย่างนั้นต้องอาศัยปัจจัย
 ภายนอกมาช่วยด้วย จะได้เกิดเป็นองค์กรรวมหรือเป็นลักษณะการทำงานร่วมกันเพื่อให้บรรลุ
 วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายไปในทางเดียวกัน^{๑๕๓}

บุคลากรควรจะบูรณาการทำงานร่วมกันทั้งในส่วนของท้องถิ่นใน ส่วนของภาครัฐ
 นั้นก็หมายความว่า ในส่วนของผู้ว่าราชการจังหวัดซึ่งเป็นส่วนราชการในส่วนภูมิภาค เช่น ชลประทาน
 จังหวัด เกษตรจังหวัด และในส่วนงานของจังหวัดที่เกี่ยวข้อง เพราะว่าถ้าจะปล่อยให้บุคลากรท้องถิ่น
 ทำกันเองก็ไม่ประสบผลสำเร็จ เพราะท้องถิ่นไม่มีอำนาจสั่งการภาครัฐ ภาครัฐเป็นคนกำกับดูแล แต่ก็
 ไม่มีอำนาจสั่งการท้องถิ่นเช่นกัน เพราะฉะนั้น การที่ดำเนินงานให้ประสบผลสำเร็จต้องไปคู่กัน บุคคลที่
 จะเข้ามาในส่วนของบริหารจัดการน้ำคนๆนั้นจะต้องมีภาวะผู้นำขึ้นมาก่อน ภาวะผู้นำที่เกิดขึ้น
 หลายๆที่ในชุมชน บางคนเป็นเพราะเหตุการณ์ สถานการณ์บังคับ บางคนถูกเลือกมาเพราะว่ามี
 ความรู้ มีความสามารถ มีอำนาจ แต่ทั้งหมดคนที่เข้ามาบริหารจัดการจะต้องมีภาวะผู้นำ ในภาวะ

^{๑๕๐} สัมภาษณ์ นายสมยศ แสงมณี, ผู้อำนวยการชลประทานพิจิตร, ๖ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๕๑} สัมภาษณ์ นายสุนัน บวบนานา, ผู้อำนวยการส่วนอุทกวิทยา ทรัพยากรน้ำภาค ๙ อดีตผู้อำนวยการ
 ส่วนประสานและบริหารจัดการลุ่มน้ำยม, ๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๕๒} สัมภาษณ์ นายวีระศักดิ์ วิจิตรแสงศรี, ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจิตร, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๑๕๓} สัมภาษณ์ นางสาววิมลชญาณี สถิตสุนทรพันธ์, ผู้อำนวยการส่วนทรัพยากรน้ำ จังหวัดพิจิตร,
 ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๙.

ผู้นำต้องมีความหลากหลาย มีความรู้ มีวิสัยทัศน์ เป็นคนดี^{๑๕๔} ถ้ามองในประเด็นนี้การบริหารกิจการบ้านเมืองก็ต้องเป็นผู้ว่าราชการจังหวัด เพราะผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นหัวหน้าของคนในจังหวัด ไม่ว่าจะเป็นเรื่องอำนาจหรือเรื่องข้อบังคับการสั่งงานต่างๆในพื้นที่ ต้องเป็นหน่วยงานระดับผู้ว่าราชการจังหวัดและเสริมด้วยการให้เกิดความร่วมมือระหว่างหน่วยงานหรือองค์กรต่างๆหรือแบ่งงานกันทำก็ให้ชัดเจนในอย่าไปคิดว่า เป็นผลงานของใครคนหนึ่ง^{๑๕๕} บุคคลของการประปาภูมิภาคหรือคนที่เข้ามาทำงานในองค์กร ถ้าเป็นเรื่องการบริหารงานทุกคนต้องมีประสบการณ์ในการสูบน้ำมาก่อนๆที่จะขึ้นมาเป็นหัวหน้าฝ่ายหรือต้องรู้จักเรียนรู้งานและมีความเข้าใจในการทำงานก่อน ว่าหน่วยงานของเราทำอะไร สรุปคือคนที่เข้ามาทำงานในหน่วยงานจะต้องมีความรู้ ความสามารถเฉพาะทางมาก่อน เพื่อถ่ายทอดการทำงานตรงสายที่เรียนรู้มา ท้ายที่สุดต้องมีความกระตือรือร้น ความเอาใจใส่งาน มีการสังเกตจากการเปลี่ยนแปลงของน้ำที่เกิดขึ้น^{๑๕๖}

ผู้ที่มีประสิทธิภาพก็คือกระทรวงมหาดไทย เพราะว่ากระทรวงมหาดไทยนั้นคุมเรื่องการบริหารจัดการทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยการบริหารงานในพื้นที่ ในพื้นที่จังหวัดก็มีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นพ่อเมือง เป็นผู้บริหารในเขตจังหวัด ก็คือเมืองๆหนึ่งซึ่งจะมีข้าราชการส่วนภูมิภาค ส่วนกลาง และส่วนท้องถิ่น โดยแท้แล้วถ้าทุกคนฟัง ผู้ว่าราชการจังหวัดแล้ว ทุกหน่วยงาน ทุกส่วนงานนำเอานโยบายมาบูรณาการไปในทางเดียวกัน อย่าลืมน้ำเป็นเรื่องน้ำเป็นเรื่องใหญ่ ที่ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม ชุมชน ชีวิต ทรัพย์สิน และการเกษตร แต่ทุกวันนี้เรามีกลุ่มเล็กๆมาบริหารจัดการน้ำ ซึ่งน้ำเป็นเรื่องใหญ่ระดับประเทศโดยมีกรมชลประทาน กรมทรัพยากรน้ำภาคเก้าในพื้นที่เป็นต้น ซึ่งเป็นกลุ่มเล็กๆ เข้ามาบริหารจัดการเรื่องใหญ่ ถ้าสังเกตบนโลกใบนี้จะมีน้ำอยู่ ๗๐% อีก ๓๐% เป็นแผ่นดิน และถ้าเปรียบกับร่างกายของเราในตัวเราก็มีน้ำ ๗๐% เช่นกัน ฉะนั้นน้ำมีจำนวนมาก แต่เราใช้กลุ่มเล็กๆเข้ามาบริหารจัดการน้ำซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นกับสิ่งชีวิต ถ้าไม่มีน้ำสิ่งมีชีวิตตาย คนตาย ถ้ามีน้ำสิ่งมีชีวิตอยู่ได้คนก็อยู่ได้เช่นกัน^{๑๕๗} บุคลากรในหน่วยงานและภาคประชาชนที่มาร่วมงานกับเราจะต้องมีความรู้ ความสามารถเฉพาะทาง การให้ความรู้แก่บุคลากรจึงเป็นสิ่งสำคัญ เราจึงต้องลงไปให้ความรู้ในเบื้องต้นก่อนที่จะเป็นการให้ความรู้เพื่อส่วนรวม ก็คือภารกิจที่เราได้ลงไปช่วยเหลือหรือไปมีส่วนร่วมกับชุมชน เราก็พยายามเข้าไปฝึกอบรมทุกปี ภาพหนึ่งที่เราได้เข้าไปเห็นก็คือประชาชนที่เขาเคยประสบภัยเขาก็จะเข้ามามีส่วนร่วม หรือให้ความสนใจและเขาก็จะเข้ามาแชร์ความรู้ให้กับบุคคลอื่น ทุกวันนี้เราอยู่กับสถานะที่เราไม่สามารถคาดการณ์ได้ล่วงหน้าเกี่ยวกับภัยต่างๆที่เกิดขึ้นที่ทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น เช่น ภัยแผ่นดินไหว ดินโคลนถล่ม สึนามิ ภัยทุกอย่างที่กำลังมาเราจะต้องเตรียมพร้อมที่จะรับมืออยู่ตลอดเวลาทำให้เราได้รับความร่วมมือกับภาคประชาชนมากยิ่งขึ้น^{๑๕๘}

^{๑๕๔} สัมภาษณ์ นายอนันต์ เพ็ชรหนู, ผู้อำนวยการส่วนประสานงานและบริหารจัดการลุ่มน้ำน่าน, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๕๕} สัมภาษณ์ พระทีพทัตส์นิวก์, เจ้าคณะจังหวัดพิจิตร, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๕๖} สัมภาษณ์ นายณฤพณ์ ไทยกล้า, ผู้จัดการประสานส่วนภูมิภาค สาขาบางมูลนาก, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๕๗} สัมภาษณ์ พระเมธีธรรมประนาท, เจ้าคณะอำเภอเมืองพิจิตร, ๒๘ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๕๘} สัมภาษณ์ นางรติพัส มีคำแหง, หัวหน้าป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จังหวัดพิจิตร, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

สรุป ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ได้ว่าการบริหารองค์กรที่ดี ตามหลักสแปยะ ๗ ด้าน บุคคลสแปยะ ในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตรนั้นต้องมีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในเรื่องการบริหารจัดการน้ำ มีวิสัยทัศน์ เป็นคนดี กล้าตัดสินใจ มีจิตสำนึกที่ดีต่อหน่วยงาน มีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อส่วนรวม

๔.๒.๑.๕ ด้านโภชนสแปยะ ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ในพื้นที่ของจังหวัดพิจิตรถือว่าเป็นพื้นที่ที่ไม่ค่อยอยาก เพราะในอดีตพิจิตรมีชื่อเดิมว่าเป็นเมืองสระหลวง เป็นเมืองโอชบุรี มีทรัพยากรในดินมีสินในน้ำ มีทั้งทรัพยากรที่เป็นพืช มีทรัพยากรที่เป็นแร่ธาตุ มีทองคำ มีแร่หลายชนิด ซึ่งมีมูลค่ามหาศาล^{๑๕๙} การพัฒนาพื้นที่โดยการสร้างแหล่งกักเก็บน้ำตามทีกลุ่มเกษตรกรเรียกร้องไปนั้น หน่วยงานจำเป็นต้องมีงบประมาณในการสร้าง เพื่อให้ตอบสนองและเกิดประโยชน์ต่อการใช้ชีวิตต้องมีการบริหารงบประมาณเพื่อนำไปสร้างในสิ่งที่เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม คิดแก้ไขปัญหาอย่างจริงจัง โดยการมองโครงการที่สำคัญๆ และที่จำเป็นควรจะทำก่อน^{๑๖๐} เพราะด้านที่มีปัญหาคือด้านงบประมาณ พอชาวบ้านต้องการก็จะขอมาที่นี่ ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีไว้เพื่อให้รองรับโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่ ที่เป็นปัญหาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็คือการทำงานไม่สนองคนอยากจะทำอะไรก็ทำ ไม่มองว่าอะไรควรทำ ไม่ควรทำไปลอกโครงการมาจากที่อื่นมาใส่ในพื้นที่ตัวเอง^{๑๖๑} ปัญหาภัยพิบัติ น้ำท่วม น้ำแล้ง ถ้ามองอีกมุมหนึ่งภัยต่างๆนี้จะสามารถขับเคลื่อนงบประมาณในพื้นที่ที่มีอัตราการหมุนเวียนของเงินสูงมาก เพราะงบประมาณจากส่วนกลางลงไปในพื้นที่นี้มากขึ้น การพัฒนาและแก้ไขปัญหาดังกล่าวจึงไม่ได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์และยั่งยืนเพราะมีความคาดหวังว่าจะได้รับงบประมาณตามมากมาย^{๑๖๒} การแก้ไขปัญหาน้ำแล้ง น้ำท่วม น้ำเพื่ออุตสาหกรรมและน้ำเพื่อการท่องเที่ยว ทางจังหวัดได้ทำแผนขึ้นมาเป็นนโยบายเกี่ยวกับประชารัฐ โดยการขุดลอกห้วย หนอง คลอง บึง เพื่อให้ประชาชนได้มีน้ำใช้ ให้เหมาะแก่การประกอบอาชีพในพื้นที่ เพราะพิจิตรเป็นเมืองอู่น้ำ คนในพื้นที่ส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม จึงมีความต้องการใช้น้ำในการประกอบอาชีพ^{๑๖๓}

เกี่ยวกับเรื่องอาหารนั้นประเทศไทยและพื้นที่ของจังหวัดพิจิตรมีความสมบูรณ์ดี ในน้ำมีปลาในนามีข้าว ซึ่งแต่ละพื้นที่ก็สามารถที่จะเพาะปลูกตามฤดูกาลได้ ในพื้นที่ตรงนี้การทำอ่างเก็บน้ำนั้นมีความจำเป็น โดยใช้งบประมาณไม่มาก เพราะที่มีอยู่แล้วยังมีปริมาณที่ไม่เพียงพอต่อความต้องการ และน้ำที่ไหลหลากมาแต่ละปี มีปริมาณมากพอที่จะผันเข้าไปเก็บในอ่างที่จะสร้างขึ้นได้ อีก ก็จะได้แหล่งน้ำต้นทุนเพิ่มขึ้น ลดปัญหาน้ำท่วมและปัญหาภัยแล้งไปได้^{๑๖๔} องค์กรโดยทั่วไปก็ต้องอาศัยน้ำเป็นหลักคือนำมาใช้เพื่อการดำรงชีวิตและเพาะปลูก ชีวิตเราส่วนตัวก็พึ่งพาอาศัยน้ำ เพราะ

^{๑๕๙} สัมภาษณ์ พระเมธีธรรมประนาท, เจ้าคณะอำเภอเมืองพิจิตร, ๒๘ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๖๐} สัมภาษณ์ นางรัชรินทร์ จันทร์สุกรี, ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย-นักธุรกิจ, ๒๒ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๑๖๑} สัมภาษณ์ นายสุกิตี เกตราจินดารัตน์, ผู้อำนวยการบริหารจัดการน้ำ ทรัพยากรน้ำภาค ๙, ๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๖๒} สัมภาษณ์ นางวิภารัตน์ รัตนวงศ์ภิญโญ, ผู้อำนวยการส่วนยุทธศาสตร์ ทรัพยากรน้ำภาค ๙, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๖๓} สัมภาษณ์นายมานะ วุฑฒยากร, นายกองค้การบริหารส่วนตำบลวังกรด, ๒๒ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๑๖๔} สัมภาษณ์ นายมงคล พุกเปี่ยม, กำนันตำบลสำนักขุนเณร, ๒๓ กันยายน ๒๕๕๙.

น้ำคือทรัพยากรที่สำคัญ พระบรมราชินีนาถทรงตรัสว่าพระเจ้าอยู่หัวเป็นน้ำ ฉันทก็จะเป็น้ำเพื่อปกป้องน้ำ นั่นคือทำให้ความสำคัญกับน้ำ จะต้องทำให้พื้นที่เกิดความเหมาะสมแก่การเพาะปลูกอาหาร การจะเพาะปลูกอะไรก็ตาม ก็ต้องใช้น้ำด้วย ควรการจัดพื้นที่การเพาะปลูกเรื่องการจัดการน้ำเพื่อการเกษตรและสร้างอาหารให้เกิดขึ้นในพื้นที่นั้นๆให้ได้^{๑๖๕} โดยการค้นหาที่เหมาะสมที่จะทำด้วยควรทำอย่างไรก็ได้ให้สามารถเก็บน้ำในฤดูกาลให้ได้และสามารถนำไปใช้ได้ในฤดูแล้ง สามารถเก็บน้ำไว้ในพื้นที่บ้าง ซึ่งในปัจจุบันเราจะรอแต่น้ำจากที่อื่น ในคลอง ในอ่าง ที่มีอยู่ในพื้นที่ควรมีน้ำไว้ใช้ในฤดูกาลด้วย ซึ่งในปัจจุบันที่เห็นคือการสร้างฝายกั้นไว้ตามท้องถื่น ในลำคลอง พอถึงฤดูแล้งก็มีแต่ฝายกับคลอง น้ำไม่มีเก็บ ไม่มีเหลือ ไม่มีน้ำเข้าแต่ในฤดูฝนที่ไหลหลากมาในพื้นที่นั้นมีปริมาตรเยอะ อยู่ที่มีการกักเก็บที่ยังไม่ดีพอ^{๑๖๖}

ฝั่งทางตะวันออกของจังหวัดเลยมีความคิดที่จะทำชลประทานเพิ่ม คือจะผันน้ำจากเขื่อนสิริกิติ์มาทางพิษณุโลก ฝั่งซ้ายกรมชลประทานมีการวางแผนไว้แล้ว ศึกษาและออกแบบไว้เรียบร้อยแล้ว เคยจะเปิดโครงการหลายครั้งแล้วแต่ก็เปิดไม่ได้เพราะว่ารัฐบาลไม่เห็นด้วย รัฐบาลมองว่าน้ำในเขื่อนสิริกิติ์แค่ใช้ในพื้นที่ที่น้ำผ่าน คือ พิษณุโลก พิจิตร นครสวรรค์ และนำน้ำไปเก็บที่เขื่อนเจ้าพระยาเพื่อระบายให้กลุ่มภาคกลางตอนบนอีก กลุ่มนี้ก็เอาน้ำจากเขื่อนสิริกิติ์ไปใช้ด้วยซึ่งมีพื้นที่มาก เขามองว่าถ้าเปิดพื้นที่เพิ่ม ก็จะมีน้ำต้นทุนที่ไม่พอแน่นอน ควรศึกษาสภาพพื้นที่ให้ดีกว่าก่อนที่จะเข้าไปจัดการหรือลงมือปฏิบัติงานนั้นๆ ในพื้นที่จะต้องมีแหล่งน้ำที่ดี มีคุณภาพ และเพียงพอต่อความต้องการของประชาชน จะต้องสร้างแหล่งน้ำต้นทุนให้มากขึ้น ซึ่งจังหวัดพิจิตรเป็นพื้นที่ลุ่มน้ำเจ้าพระยาตอนบน มีน้ำผิวดินใช้เพียงพอต่อความต้องการในเขตของพื้นที่ลุ่มน้ำภายในจังหวัด และนอกเขตแม่น้ำก็มีน้ำใต้ดินซึ่งมีการขุดเจาะบ่บาดาลเพื่อนำมาใช้ในการดำรงชีวิตได้^{๑๖๗} ถ้าเป็นฤดูน้ำหลากควรสำรวจช่วงเวลาของน้ำที่มาให้ชัดเจน ก่อนที่น้ำป่าจะไหลหลากเข้ามาแล้วเราก็ไปสำรวจประตูเปิด-ปิดที่สร้างไว้เพื่อระบายน้ำและกักเก็บน้ำให้ใช้งานได้ จะได้มีน้ำไว้ใช้หลังฤดูน้ำในช่วงแล้ง^{๑๖๘} ถ้ามีการพัฒนาบึงสีไฟที่ดีขึ้น ก็จะทำให้ระบบนิเวศที่สมบูรณ์กลับคืนมาได้ ต้องทำให้บึงสีไฟมีน้ำ ถ้าหากว่าฤดูแล้งน้ำไม่มีเก็บเลย ดินในบึงก็จะเกิดการแตกระแหงตามมา ถ้าเจอแบบนี้ระบบนิเวศก็ไม่เหลืออะไร เพราะฉะนั้นควรจะมาดูพื้นที่ในเวลาปัจจุบันก่อนที่จะมีการพัฒนาเพราะว่าวันเวลาเปลี่ยนไปแล้ว พื้นที่เปลี่ยนไปด้วย ท่านก็จะมองในเรื่องของการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตรซึ่งบึงสีไฟจะต้องเป็นโครงการที่สำคัญและจะทำให้เป็นรูปแบบ เป็นรูปธรรมโดยความมุ่งหวังของผู้ว่าราชการจังหวัด^{๑๖๙}

^{๑๖๕} สัมภาษณ์ พระครูวิลาสรัตนรังสี, เจ้าอาวาสวัดเทวประสาธ เจ้าคณะตำบลจรัญรายเขต ๒, ๒๓ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๑๖๖} สัมภาษณ์ นายสุนัน บวบนา, ผู้อำนวยการส่วนอุทกวิทยา ทรัพยากรน้ำภาค ๙ อธิบดีผู้อำนวยการส่วนประสานและบริหารจัดการลุ่มน้ำยม, ๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๖๗} สัมภาษณ์ นายณัฐพงศ์ ครุฑทา, หัวหน้าฝ่ายจัดสรรน้ำและปรับปรุงระบบชลประทาน จังหวัดพิจิตร, ๗ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๖๘} สัมภาษณ์ นายวีระศักดิ์ วิจิตรแสงศรี, ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจิตร, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๑๖๙} สัมภาษณ์ นายเชวง ไชยหลาก, ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดพิจิตร, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๙.

ในพื้นที่เริ่มมีการทำฝายชะลอน้ำที่คลอง แล้วก็จะได้รับการสนับสนุนจากประชาชนในพื้นที่เป็นอย่างมาก ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นจุดหนึ่งที่หน่วยงานเราได้ลงพื้นที่ไปทำให้กับภาคประชาชน ถ้ากรณีที่มีชาวบ้านบอกว่าไม่มีพื้นที่ในการกักเก็บน้ำหรือไม่มีพื้นที่ที่จะทำเกี่ยวกับเรื่องน้ำ ก็ต้องไปคุยกันว่าในบริเวณนั้นมีแหล่งน้ำสาขาหรือสายน้ำอื่นในเขตชุมชนนั้นบ้างหรือไม่ เราก็จะลงไปดู เช่น โครงการขุดสระในคลองหน้าบ้านหรือคลองหลังบ้าน ตามจุดที่มีคลองเราก็ขุดสระในคลองไว้ซึ่งได้ทั้งเรื่องการได้น้ำไว้ใช้และเรื่องอาหารด้วย เช่น มีสัตว์น้ำขังอยู่ในนั้นและสามารถมีปลาให้จับได้คือการสร้างบ่อตกกันเอง ทั้งตกน้ำและตกสัตว์น้ำ พื้นที่ที่เราทำไว้ก็จะสามารถช่วยเราได้ในทุกด้าน^{๑๗๐} ตอนนี้ในช่วงระยะแรกที่เราเข้าไปทำงานแล้วก็ประสบกับปัญหาค่อนข้างเยอะ ทั้งเรื่องโครงสร้างการบริหารจัดการและเรื่องการประสานงานในพื้นที่ การให้ความร่วมมือของชาวบ้าน ยังมีปัญหาอยู่ค่อนข้างเยอะ แต่สิ่งที่เราได้รับแล้วทำให้เรามีกำลังใจก็คือ อย่างน้อยๆ เราก็ได้พื้นที่บางส่วนที่เข้ามาร่วมกับเราอยู่บ้าง และก็เกินความคาดหมาย คือ จังหวัดพิจิตรมีหนึ่งชุมชนคือ ตำบลบางลาย เป็นชุมชนที่เข้ามาร่วมงานกับมูลนิธิอุทกพัฒน์มาก่อนๆ ที่เราจะเปิดศูนย์บริหารจัดการน้ำจังหวัดพิจิตร ถือได้ว่าจังหวัดพิจิตรโชคดีที่มีชุมชนต้นแบบอยู่หนึ่งที่นั่นคือ ตำบลบางลาย เป็นต้นแบบให้เราได้พากลุ่มอื่นได้ไปดูงานได้ด้วย ต่อไปเราตั้งเป้าหมายไว้ให้มีตัวแทนหนึ่งอำเภอหรือหนึ่งตำบล เป็นชุมชนต้นแบบให้ได้^{๑๗๑} เราก็ต้องมีการจัดสรรที่ดินให้เหมาะสม ใช้น้ำให้เหมาะสมเสร็จแล้วก็ดูความต้องการของตลาด ถ้าทำแล้วตลาดต้องการก็จะทำให้ชีวิตเราดำรงอยู่ได้อย่างดีด้วย อย่างที่ในหลวงทำให้ดู เราควรน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงรัชกาลที่ ๙ มาปฏิบัติอย่างจริงจัง เพื่อแก้ปัญหาเรื่องต่างๆ เหล่านี้ สำหรับเรื่องอาหารจะเกี่ยวกับเรื่องธรรมชาติที่เป็นอยู่ ต้องดูธรรมชาติเราอยู่ตรงนั้นเราควรจะไปปลูกอะไร ถ้าไปปลูกในสิ่งที่ปลูกแล้วมันไม่ขึ้นมันก็ขาดทุน เพราะฉะนั้นเราต้องดูว่าพื้นที่ของเราเหมาะกับการปลูกอะไร ทำอะไร ซึ่งทุกอย่างล้วนสัมพันธ์กับธรรมชาติ^{๑๗๒} ก็ต้องมองไปที่บึงสีไฟถ้ามีน้ำเต็มบึง หน่วยงานต่างๆ หรือประชาชนจะได้อาศัยน้ำจากที่นี่มาก และอีกอย่างคนใดที่มีพื้นที่เป็นของตัวเองก็ควรที่จะเสียสละพื้นที่ในการขุดบ่อ อย่างน้อยในบ้านหรือในพื้นที่ตัวเอง ก็จะมีแหล่งน้ำเป็นของตัวเอง ก็จะเป็นเรื่องของการจัดสรรที่ดินที่ดีด้วย จะทำให้บ้านนาอยู่ หน่วยงานนาอยู่ ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงคือมีพื้นที่น้ำ ถ้ามีน้ำก็อยู่ได้ เราสามารถใช้ผลประโยชน์จากน้ำได้^{๑๗๓} จังหวัดพิจิตรถ้าอยู่ในเมืองหลักๆ ก็จะใช้น้ำผิวดินขึ้นมาทำประปา แต่ในท้องที่ท้องถิ่นโดยทั่วไปก็ใช้น้ำใต้ดินในการทำประปา ซึ่งปัญหาที่เกิดจากน้ำบาดาลจะมีปัญหาเรื่องหินปูนตามมา ส่วนน้ำผิวดินไม่มีปัญหา น้ำบาดาลจะมีปัญหาอยู่เรื่องหินปูนที่เกาะอยู่ตามพื้นหลังจากที่มีการเปิดใช้ หินปูนจะฝังตามวัสดุอุปกรณ์ ก็จะทำให้อุปกรณ์ที่เราใช้เกี่ยวกับเรื่องน้ำพังเสียหายได้ง่าย ซึ่งสภาพน้ำทั่วไปทั่วประเทศที่มีลักษณะคล้ายๆ กับของเรา การใช้น้ำผิวดินจึงดีกว่าน้ำใต้ดิน แต่ต้องสร้างน้ำผิวดินให้เพียงพอต่อการนำมาใช้ด้วย^{๑๗๔}

^{๑๗๐} สัมภาษณ์ นางสาววิมลชญาณี สถิตสุนทรพันธ์, ผู้อำนวยการส่วนทรัพยากรน้ำ จังหวัดพิจิตร, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๗๑} สัมภาษณ์ นางสาวนฤมล คุ้มเกตุ, หัวหน้าฝ่ายพัฒนาสังคมและส่งเสริมการท่องเที่ยว กรรมการและเลขานุการศูนย์บริหารจัดการน้ำจังหวัดพิจิตร (องค์การบริหารส่วนจังหวัดพิจิตร), ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๗๒} สัมภาษณ์ นายอนันต์ เพ็ชรหนู, ผู้อำนวยการส่วนประสานงานและบริหารจัดการลุ่มน้ำน่าน, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๗๓} สัมภาษณ์ พระทีทท์สสิมูนิวงศ์, เจ้าคณะจังหวัดพิจิตร, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๗๔} สัมภาษณ์ นายณฤพณ์ ไทยกล้า, ผู้จัดการประสานส่วนภูมิภาค สาขาบางมูลนาก, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๙.

สรุป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ว่าการบริหารองค์กรที่ดี ตามหลักสัปปายะ ๗ ด้าน โภชนสัปปายะ ในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตรนั้นต้องมิงบประมาณที่เพียงพอในการนำมาบริหารจัดการ พนักงานมีค่าตอบแทนจากการทำงานที่เหมาะสม มีสวัสดิการอื่นๆที่ดี หน่วยงานมีการส่งเสริมการสร้างอาชีพเพื่อให้มีเครื่องอุปโภคบริโภค มีอาหารที่ดีมีประโยชน์ และเพียงพอต่อความต้องการ การทำงานก็จะบรรลุวัตถุประสงค์ไปได้เช่นกัน

๔.๒.๑.๖ ด้านอุตุสัปปายะ ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ในพิจิตรก็จะมีสามฤดู คือ ฤดูฝน ฤดูหนาว ฤดูร้อน แต่ทุกวันนี้โลกเปลี่ยนไปมีฤดูกาลที่เปลี่ยนไปก็จะสามารถพบเห็นกันทั่วโลก ในพิจิตรก็ถือว่าเป็นไปตามกลไก แต่พื้นที่ของจังหวัดพิจิตรนั้นมีโชคคืออย่างหนึ่งคือ สภาพพื้นที่ของจังหวัดพิจิตรอยู่ตอนกลางของประเทศไม่หนาวจนเกินไป ไม่เสี่ยงภัยจนเกินไป เพราะไม่เคยมีข่าวว่าคนพิจิตรหนาวตายหรือร้อนตาย สภาพภูมิอากาศถือว่าเอื้อต่อการดำรงชีวิตหรือเอื้อต่อการอยู่อาศัย และเหมาะต่อการดำรงอยู่ของปศุสัตว์หรือพันธ์พืชต่างๆได้ คือไม่มีอากาศแปรปรวน ถ้าแปรปรวนก็แปรปรวนทั้งประเทศ โดยสภาพของตัวมันเองมันไม่มี เพราะว่าบางจังหวัดเราเคยได้ยินว่าฝนแปดแดดสี่ แต่จังหวัดของพิจิตรนั้นถือได้ว่าเป็นจังหวัดที่มีความเหมาะสมเกี่ยวกับเรื่องสภาพอากาศอยู่แล้วสะดวกสบาย ไม่มีทะเลไม่มีคลื่นลม^{๑๗๕} แต่เป็นจังหวัดที่พื้นที่ต่ำกว่าจังหวัดอื่นคือ ต่ำกว่าจังหวัดเพชรบูรณ์ จังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดพิษณุโลก เพราะฉะนั้นน้ำป่าที่ไหลหลากมา ก็จะไหลลงมาสู่จังหวัดพิจิตรก็จะทำให้จังหวัดเกิดปัญหาน้ำท่วมตามมา ซึ่งก็ทำให้เกิดปัญหาน้ำท่วมมาก เพราะว่าพื้นที่ต่ำกว่าเขา^{๑๗๖} ในพื้นที่จึงต้องสร้างแหล่งน้ำให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ พอถึงฤดูกาลน้ำไหลหลากมาคุณคลองเดิมที่มีอยู่แล้วก็ให้สามารถรับปริมาณน้ำในแต่ละปีได้พอ สามารถกักน้ำเก็บน้ำในฤดูกาลได้ จะต้องออกแบบหรือสร้างคลองให้มีการรักษาระบบนิเวศไปด้วย เช่น ปลูกต้นไม้ตามคันคลอง เพื่อหล่อเลี้ยงระบบนิเวศใหม่ๆขึ้น เสริมความแข็งแรงของคุณคลองได้อีกทางหนึ่ง ถ้าเป็นทฤษฎีของในหลวงก็จะมีปลูกหญ้าแฝกเพื่อรักษากันพังทลายของคันคลอง ก็ต้องช่วยกันดูแลพื้นที่ไม่ให้มีสิ่งปลูก มีการปรับปรุงภูมิทัศน์ในพื้นที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็จะไปร่วมสนับสนุนในการปรับปรุงภูมิทัศน์ในพื้นที่ให้เกิดความสวยงาม^{๑๗๗} การก่อสร้างของกรมโยธาธิการและผังเมืองต้องทำตามแผน การดำเนินงานตามแบบของโยธาฯ ก็จะมีการแก้ไขแบบเพื่อให้เกิดความเหมาะสมตามสภาพพื้นที่ จะได้ไม่เกิดความเสียหายเมื่อถึงฤดูกาล ถ้าเป็นการก่อสร้างประตูเปิด-ปิด ในระยะแม่น้ำก็พอทำได้ แต่ถ้าอยู่นอกพื้นที่แม่น้ำต้องอาศัยน้ำฝนอย่างเดียว คือ ต้องสร้างแก้มลิงไว้ เมื่อน้ำมาก็ให้เก็บพอถึงฤดูแล้งก็นำน้ำออกมาใช้ซึ่งในหลวงท่านทรงตรัสไว้แล้ว^{๑๗๘}

การใช้ชีวิตในทุกๆ วันเราจะต้องอาศัยน้ำทำนา ทำการเกษตร สิ่งที่ต้องทำคือสร้างแหล่งน้ำเพื่อเก็บน้ำตามฤดูกาลและต้องมีการรักษาแหล่งน้ำหรือพื้นที่อย่าทำให้น้ำสกปรก อย่ายั้งขยะหรือสิ่งของต่างๆ ลงแม่น้ำ ในฤดูน้ำมาจะมีอันตรายบางที่ตายเพราะน้ำก็ยังมี ตรงไหนควรไปไม่ควรไป ควรทำไม่ควรทำ ควรใช้ไม่ควรใช้ น้ำมีคุณก็จริงเราก็ต้องรู้คุณของน้ำ เราต้องให้ความจำเป็นและให้ความสำคัญแก่น้ำ คือใช้อย่างรู้จักประมาณ รู้จักพอเพียง ใช้อย่างประหยัดด้วย ต้องไม่ทำร้ายมัน

^{๑๗๕} สัมภาษณ์ พระเมธีธรรมประนาท, เจ้าคณะอำเภอเมืองพิจิตร, ๒๘ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๗๖} สัมภาษณ์ นายวีระศักดิ์ วิจิตรแสงศรี, ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจิตร, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๑๗๗} สัมภาษณ์นายมานะ วุฑฒยากร, นายกองค้การบริหารส่วนตำบลวังกรด, ๒๒ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๑๗๘} สัมภาษณ์ นายมงคล พุกเปี่ยม, กำนันตำบลสำนักขุนเณร, ๒๓ กันยายน ๒๕๕๙.

เพราะมันให้ความสำคัญกับเรามาก^{๑๗๙} ในปัจจุบันเกิดปัญหาภัยแล้งเพราะการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติมีมากขึ้น จึงต้องมีการวางแผนการบริหารจัดการด้านนี้รวมอยู่ด้วย เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมเกี่ยวกับเรื่องน้ำ การบริหารจัดการที่ดีจึงต้องมีเพราะว่าระบบนิเวศ ธรรมชาติสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไปด้วยจึงส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติและฤดูกาล แต่จังหวัดพิจิตรโชคดีที่อยู่ในพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำจึงเกิดปัญหาเรื่องขาดแคลนนํ้านิดเดียว^{๑๘๐}

เรื่องสภาพอากาศสภาพแวดล้อมหรือฤดูกาลในพื้นที่ของพิจิตรก็ขึ้นอยู่กับโลกซึ่งบางพื้นที่ก็จะมี การตัดไม้ทำลายป่าเยอะ ก็ส่งผลทำให้สภาพภูมิอากาศหรือฤดูกาลเกิดวิกฤติหรือเปลี่ยนแปลงไป เกิดความแปรปรวนเกี่ยวกับฤดูกาลด้วย^{๑๘๑} ปัญหาที่เกิดในบางพื้นที่ คือการไม่มีแหล่งน้ำต้นทุน จึงมีการคิดที่จะสร้างแหล่งน้ำต้นทุนขึ้นมาใหม่ เพื่อให้เกิดระบบชลประทานใหม่ๆ เพื่อลดปัญหาภัยแล้ง ถ้าเกิดขึ้นจริงพื้นที่ที่ได้รับประโยชน์ก็จะเพิ่มขึ้น ที่จริงน้ำต้นทุนก็คืออ่างเก็บน้ำที่มีอยู่ในที่ต่างๆ พูดถึงการสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ก็จะมีคนต่อต้าน หน่วยงาน องค์กรมาต่อต้าน ภาครัฐก็ต้องพิจารณากันว่า เกิดความคุ้มค่าต่อการลงทุนหรือไม่ ก็ต้องดูกันหลายมิติ เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาในภายหลัง^{๑๘๒} ซึ่งในบางครั้งที่มีปัญหาเกิดขึ้นเพราะว่าการบริหารจัดการน้ำได้ไม่ดีพอเพราะฤดูกาลและสภาพของดินฟ้าอากาศไม่เอื้อต่อการดำเนินงานให้ได้ดี เพราะต้นทุนน้ำที่มีอยู่อย่างจำกัด ด้วยเลยทำให้การบริหารจัดการน้ำอาจมีปัญหา ปัญหาการบริหารจัดการน้ำของเรายังไม่ดีพอ ทั้งๆที่ปริมาณน้ำในแต่ละปีมีเยอะมากจากข้อมูลน้ำที่มี แต่การบริหารจัดการน้ำของเราคือเราปล่อยน้ำลงไป ผลักดันน้ำทะเลหรือปล่อยไปเพื่อระบายออกช่วงวิกฤติในบางพื้นที่บางจุดที่อยู่บริเวณปลายน้ำ ก็ต้องมองกันตั้งแต่ต้นน้ำลงมาด้วย อย่างที่พื้นที่พิจิตรอยู่ในพื้นที่กลางน้ำจะเกิดปัญหาน้ำท่วมประจำ ปัญหาน้ำแล้งก็มี น้ำเสียไม่ค่อยมีเพราะไม่มีแหล่งอุตสาหกรรมขนาดใหญ่^{๑๘๓} โดยที่หน่วยงานนี้จะมีภารกิจที่รับผิดชอบคือ การอนุรักษ์และพัฒนาพื้นฟูต้นน้ำ เป็นการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำเพื่อเป็นแหล่งน้ำต้นน้ำในการกระจายน้ำ เพื่อการกระจายน้ำลงสู่พื้นที่เกษตรเพื่อการอุปโภคบริโภคต่อไป^{๑๘๔}

ในบางพื้นที่ประสบกับปัญหาภัยแล้ง จะมีการขุดเจาะบ่อบาดาลเพราะฉะนั้นบ่อบาดาลมีความสำคัญ ในพื้นที่จังหวัดพิจิตรมีการขุดเจาะบ่อบาดาลก็เพื่อเกษตรกรรม เพื่ออุปโภค เพื่อบริโภค เพื่อธุรกิจ แต่ด้านธุรกิจของยังมีน้อยและท้องถิ่นขุดเจาะน้ำบาดาลเพื่อการทำประปาหมู่บ้านเป็นเรื่องสำคัญ ซึ่งบางจุดก็น่าเห็นใจอย่างที่บริเวณเขาทราย มีปริมาณน้ำบาดาลน้อยสุดก็มักจะเกิดปัญหาภัยแล้ง^{๑๘๕} เราต้องมาสร้างการมีส่วนร่วมการสร้างวัฒนธรรมที่ดี ในการดำเนินชีวิตถ้าเราไม่

^{๑๗๙} สัมภาษณ์ พระศรีวิกรมมุนี, รองเจ้าคณะจังหวัดพิจิตร, ๒๓ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๑๘๐} สัมภาษณ์ พระครูวิลาสรัตนรังสี, เจ้าอาวาสวัดเทวประสาธ เจ้าคณะตำบลจี่วรายเขต ๒, ๒๓ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๑๘๑} สัมภาษณ์ พระทีพัทธสิมุนีวงศ์, เจ้าคณะจังหวัดพิจิตร, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๘๒} สัมภาษณ์ นายสมยศ แสงมณี, ผู้อำนวยการชลประทานพิจิตร, ๖ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๘๓} สัมภาษณ์ นายสุนัน บวบนา, ผู้อำนวยการส่วนอุทกวิทยา ทรัพยากรน้ำภาค ๙ อดีตผู้อำนวยการส่วนประสานและบริหารจัดการลุ่มน้ำยม, ๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๘๔} สัมภาษณ์ นายสุกิติ เกตราจินดารัตน์, ผู้อำนวยการบริหารจัดการน้ำ ทรัพยากรน้ำภาค ๙, ๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๘๕} สัมภาษณ์ นายเขวง ไชยหลาก, ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดพิจิตร, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๙.

ทำไมสร้างก็จะมีผลต่อการบริหารจัดการน้ำพื้นที่ เพราะการบริหารจัดการน้ำเราจะมองถึงเรื่องผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อมอื่นๆ ด้วย^{๑๘๖} ปรากฏว่าในพื้นที่จังหวัดพิจิตรส่วนใหญ่น้ำมากก็จะท่วม แม่น้ำยมจะหนักเป็นอย่างนี้ทุกปีจนกระทั่งเรียกว่าเป็นความเคยชินไปแล้ว เรียกว่าคนที่อยู่ในพื้นที่ต้องรับสภาพ โดยเฉพาะประชาชนที่อยู่ในเขตตำบลรังนกที่ขึ้นชื่อลือชาหรือว่ากักปี ก็คือรังนกท่วม ด้วยสภาพพื้นที่ว่าเป็นแอ่ง เป็นที่ราบลุ่มรับน้ำๆ แม่น้ำมากก็ท่วมทุกปี ประชาชนบอกว่าน้ำท่วมดีกว่าน้ำแล้ง เขามีอาชีพด้วย ถ้าน้ำแล้งเขาอดตาย แต่ถ้าน้ำท่วมเข้ามาเมื่อไหร่ก็ได้จับปลา ได้ทำปลาร้า ได้มีอาชีพ ในเรื่องของกระแสน้ำที่เข้ามาก็นำพาความอุดมสมบูรณ์มาด้วย แต่เขาก็ต้องยอมรับและปรับตัวเองให้อยู่ให้ได้ดีกับธรรมชาติด้วย ซึ่งบ้านเรือนที่อยู่ในพื้นที่นั้นจะเป็นบ้านลักษณะที่มีเสาสูง เพื่อที่เขาจะปรับตัวและเรียนรู้ที่จะอยู่กับธรรมชาติที่มันเกิดขึ้น น้ำท่วมก็มีความเดือดร้อนแต่ที่อยู่ได้ เพราะมีความเคยชิน ซึ่งเขาเกิดมาก็เจอเลย เขาก็พยายามจะปรับตัวที่จะอยู่กับมันให้ได้ นั่นก็คือวิธีชาวบ้านที่เป็นอยู่ในตรงนั้นดำเนินชีวิตอยู่ ซึ่งบางทีภาครัฐจะเอาความทุกข์มาโยนให้กับเขาทั้งที่เขายังไม่ได้ทุกข์ ไม่ได้ลำบากอะไรมากมาย เขายู่กันได้ดีเช่น พื้นที่อำเภอทับคล้อก็เหมือนกัน น้ำที่ท่วมเพราะว่ามันหลากมามันไม่ได้ท่วม ถ้าน้ำท่วมก็ต้องหนึ่งเดือนขึ้นไป แต่ถ้าน้ำหลากก็คือหมายความว่ามันระบายไม่ทัน น่าจะเป็นส่วนปัญหาของโซนฝั่งอำเภอทับคล้อ อำเภอสามโก้ อำเภอวังทรายพูน อำเภอแดงเจริญ โซนที่อยู่เขตติดต่อกับเทือกเขาเพชรบูรณ์แบบนั้นคือน้ำหลาก แล้วก็ประสบปัญหาไม่เกินหนึ่งอาทิตย์ จะสังเกตได้เลยว่าไม่เกินหนึ่งอาทิตย์ แต่สื่อที่ออกข่าววิฤตอย่างนั้น วิฤตอย่างนี้ ท่วมหนัก บางทีสื่อก็ตีข่าวแบบเกินไปเพราะสื่อไม่รู้พื้นที่เท่าคนในพื้นที่ ถ้าเราเป็นคนในพื้นที่เราจะรู้เลยว่าสภาพปัญหาเป็นอย่างนี้^{๑๘๗}

เมื่อฤดูกาลมีความหลากหลาย คือ มีทั้งฤดูฝน ฤดูแล้ง เราควรทำอะไรในพื้นที่ ฤดูน้ำเราก็เข้าไปสำรวจปริมาณน้ำที่มาก กระแสน้ำ ทางน้ำ เราควรเข้าไปเก็บข้อมูลไว้ ส่วนฤดูหนาวเราก็ต้องมีการฟื้นฟูซ่อมแซม พอถึงฤดูแล้งเราก็เอาข้อมูลจากฤดูฝนที่เราได้เก็บข้อมูลมา เพื่อที่จะเอามาทำเป็นนโยบายและแผนในการพัฒนาฟื้นฟูในช่วงต่อไป เพราะฉะนั้นประเด็นสำคัญคือในช่วงฤดูฝนในแต่ละปีเราควรเข้าไปเก็บข้อมูล ถ้าจะแก้ไขปัญหาระยะน้ำฤดูหนาวเราก็ไปวางแผน ฤดูแล้งแล้วก็ลงมือทำ^{๑๘๘} ยกตัวอย่าง บึงสีไฟเมื่อก่อนสวยงามเพราะน้ำไหลเข้าตามธรรมชาติ เพราะพื้นที่เป็นแอ่ง แต่ทุกวันนี้แต่ทำไมน้ำไม่ไหลเข้าเพราะว่าถนนล้อมรอบเมือง ไปขวางทางน้ำๆ จึงเปลี่ยนเส้นทาง เพราะฉะนั้นถ้าเราจะสร้างเราก็จะมีแนวทางที่จะแก้ไขปัญหาก็ให้คนกับธรรมชาติอยู่ด้วยกันได้ เมื่อต้องการสร้างถนนจะต้องทำสะพานให้น้ำลอดไปได้ แต่การสร้างบ้านก็เป็นเรื่องยากเพราะถูกบังคับไปด้วยเรื่องของงบประมาณเช่น ที่อยู่ตรงนี้เราก็ต้องสร้างตรงนี้ ที่มันต่ำก็ต้องถม ถ้าเราไม่ถมที่น้ำก็จะไหลเข้าท่วมบ้าน เพราะฉะนั้นน้ำก็ต้องมาอยู่ดี ถ้าตามหลักฮวงจุ้ยน้ำซึ่งเป็นอุปายเป็นศาสตร์ของจีนที่ไม่ให้ขวางทางลม ไม่ขวางทางน้ำ กลายเป็นติลมไหลผ่าน ลมไหลผ่านเข้าประตูนี้ออกประตูนั้น เข้า

^{๑๘๖} สัมภาษณ์ นางสาววิมลชญาณี สถิตสุนทรพันธ์, ผู้อำนวยการส่วนทรัพยากรน้ำ จังหวัดพิจิตร, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๘๗} สัมภาษณ์ นางสาวนฤมล คุ่มเกตุ, หัวหน้าฝ่ายพัฒนาสังคมและส่งเสริมการท่องเที่ยว กรรมการและเลขานุการศูนย์บริหารจัดการน้ำจังหวัดพิจิตร (องค์การบริหารส่วนจังหวัดพิจิตร), ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๘๘} สัมภาษณ์ พระครูวิโชติสิกขกิจ, ผู้อำนวยการ หน่วยวิทยบริการฯ พิจิตร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๕๙.

ประตูนั้นออกมาหน้าต่างนั้น ก็ทำให้บ้านไม่อัชชัน แต่เป็นการสร้างความเชื่อคนจะได้ปฏิบัติตาม ถ้าทำไม่ดีบ้านนั้นก็ไม่น่าอยู่อาศัยเหมือนกัน ถ้าเราออกแบบนั้นแล้วทำให้มันดูเข้ากับธรรมชาติที่เป็นอยู่ เข้ากับพื้นที่ เราก็สามารถอยู่กับสิ่งเหล่านั้นได้^{๑๘๙} ในสภาพอากาศที่เป็นอยู่ในพื้นที่ที่ไม่มีปัญหาเกี่ยวกับเรื่องภัยแล้งในพื้นที่ ในจุดนี้ก็มีปัญหาสภาพการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมของโลก ก็พยายามคิดที่จะหาแผนสำรองคือการประปาส่วนภูมิภาคคิดที่จะซื้อที่ เพื่อสร้างแหล่งกักเก็บน้ำเพื่อเป็นแหล่งน้ำสำรอง ซึ่งตอนนี้เราทำสัญญา ทำแผนไว้กรณีที่เกิดภัยทางธรรมชาติเกี่ยวกับเรื่องน้ำกับท้องถิ่นคือ องค์การบริหารส่วนตำบลห่อไกร ซึ่งมีบึงน้ำดิบบนดินอยู่ในพื้นที่ของท้องถิ่นนี้ เพื่อสำรองใช้ในยามฉุกเฉิน นี่คือแผนที่เราได้วางไว้แต่ที่แน่ๆเราต้องมีพื้นที่น้ำดิบเป็นของตัวเองเพื่อป้องกันความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น^{๑๙๐} เพราะฉะนั้นเราต้องพยายามทำเข้าใจว่าในแต่ละพื้นที่ที่มีความแตกต่างกันเราอย่าพึ่งไปคาดหวังว่าทุกอย่างจะเป็นไปอย่างที่เคยเป็น ซึ่งมันมีตัวแปรสำคัญอย่างอื่นอีกมากมายสำหรับปัญหาเกี่ยวกับภัยต่างๆของจังหวัดพิจิตร ส่วนมากก็จะมีแต่ปัญหาอุทกภัย ภัยแล้ง ส่วนปัญหาภัยอย่างอื่นก็มีน้อย เพราะสภาพพื้นที่ไม่ได้มีสภาพพื้นที่ที่น่ากลัวเหมือนอย่างจังหวัดอื่น ไม่ได้อยู่ในพื้นที่ลาดเอียงมากนัก ไม่ได้อยู่ในพื้นที่ป่า ไม่ได้อยู่ในพื้นที่เสี่ยงภัยทางทะเลหรือภัยแผ่นดินไหว ฉะนั้นปัญหาหลักๆของพิจิตรก็มีอยู่สองอย่าง^{๑๙๑}

สรุป ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ได้ว่าการบริหารองค์กรที่ดี ตามหลักสัปปายะ ๗ ด้าน อดุสสัปปายะ ในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตรนั้นตั้งอยู่ในพื้นที่ที่เป็นภูมิประเทศที่ดีมีฤดูกาลที่ไม่เปลี่ยนแปลงจนเกินไปเป็นไปตามสถานการณ์โลก มีสิ่งแวดล้อมภายในที่ดี ปราศจากเสียงรบกวนอื่นๆ ไร้ปัญหามลพิษทางอากาศ ปลอดภัยจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ มีสภาพอากาศที่เหมาะสมต่อการทำงาน และที่ทำงานมีอากาศที่ถ่ายเทได้สะดวก

๔.๒.๑.๗ ด้านอิริยปถสัปปายะ ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า สำหรับคนพิจิตรนั้นมีการดำรงชีวิตที่มีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย พิจิตรเป็นจังหวัดเล็กๆ เป็นจังหวัดที่ทำเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ มีอุตสาหกรรมบ้างเล็กน้อยและคนพิจิตรก็ไม่มีสถานบันเทิงใหญ่โต ก็จะใช้ชีวิตเรียบง่าย พิจิตรยังไม่มีมหาวิทยาลัย พิจิตรนั้นยังไม่มีแหล่งท่องเที่ยวที่ทุกคนต่างหลั่งไหลกันเข้ามา เพราะเคยมีข้าราชการที่ถูกโยกย้ายเข้ามาในจังหวัดพิจิตรบอกว่า เมื่อถึงเวลาหกโมงถึงสองทุ่มในตัวเมืองเงียบสนิท แสดงให้เห็นว่าจังหวัดพิจิตรนั้นเป็นจังหวัดที่เงียบเหมาะแก่การอยู่อาศัย เพราะฉะนั้น ถ้าคุณต้องการอยู่แบบสงบไม่มีแรงยั่วชวนกวนใจจังหวัดพิจิตรจึงเหมาะแก่การอยู่อาศัยหรือการดำรงชีวิต คนที่ต้องการหลีกเลี่ยงความวุ่นวายหลีกเลี่ยงสถานบันเทิง ต้องเลือกมาอยู่จังหวัดพิจิตร เพราะเป็นจังหวัดที่ไม่ใหญ่ จะเป็นชุมชนเมืองก็ไม่ใช่เป็นชุมชนชนบทก็ไม่เชิง เพราะมันเป็นเมืองปิด เมื่อเป็นเช่นนี้ชีวิตความเป็นอยู่ของพิจิตรซึ่งเป็นเมืองเล็กๆก็ทำให้จากหัวตลาดยันท้ายตลาดพอที่จะรู้จักกันเกือบหมด เพราะเป็นเมืองไม่ใหญ่ใครต้องการความสันโดษพิจิตรก็เป็นทางเลือกหนึ่ง ซึ่งเหมาะแก่การ

^{๑๘๙} สัมภาษณ์ นายอนันต์ เพ็ชรหนู, ผู้อำนวยการส่วนประสานงานและบริหารจัดการลุ่มน้ำน่าน, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๙๐} สัมภาษณ์ นายณฤพณ์ ไทยกล้า, ผู้จัดการประปาส่วนภูมิภาค สาขาบางมูลนาก, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๙๑} สัมภาษณ์ นางรติพัส มีคำแหง, หัวหน้าป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จังหวัดพิจิตร, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

ดำรงชีวิตดำเนินชีวิต^{๑๕๒} ในพื้นที่นี้ถ้าไม่เกิดปัญหาภัยแล้งขึ้น การส่งน้ำของชลประทานก็ถือว่าส่งเป็นปกติดี และมีแหล่งที่สามารถเก็บน้ำมากถึงสามสาย ตามบ่อของชาวบ้านก็พอมีบ้าง มีขังไว้ใช้ได้บ้าง ถ้าชาวนารู้จักใช้และรู้จักบริหารจัดการการใช้น้ำที่ดีก็สามารถยืดอายุการใช้น้ำไปถึงฤดูกาลใหม่ได้เลย การบริหารจัดการน้ำของระบบชลประทานในภาพรวมของจังหวัดถือว่าจัดการได้ดีในพื้นที่ที่ระบบชลประทานถึง แต่ถ้าอยู่นอกพื้นที่ของระบบชลประทานก็ยังมีปัญหาการส่งน้ำ^{๑๕๓} เพราะว่าตั้งแต่เริ่มต้นมีระบบชลประทานในพื้นที่มาชีวิตก็ดีขึ้นเรื่อยๆ สภาพแวดล้อมด้วย และมีน้ำอยู่ตลอดแต่ถ้าเกิดปีไหนแล้งก็ต้องยอมรับว่าไม่ดีเช่นกัน ต้องมีการสร้างระบบชลประทานเพิ่มเติมในพื้นที่ที่เหลือ เพราะว่ามิผลต่อการดำเนินชีวิต ต่อการประกอบอาชีพมาก และการคมนาคมทางบกและทางน้ำก็ต้องทำให้สัมพันธ์กันด้วย^{๑๕๔}

การใช้ชีวิตหรือความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ต้องการน้ำในการประกอบอาชีพและดำเนินชีวิต เมื่อเรารู้ว่าน้ำเป็นทรัพยากรที่สำคัญ เพราะว่ามีขึ้นมีลง มีมากมีน้อย จะต้องมีการบริหารให้มันพอดี เวลาน้ำน้อยก็ไม่ปล่อยให้แห้งจนหมด เวลาน้ำมากก็อย่าให้เต็มจนล้น จึงต้องมาจัดการน้ำกันทั้งระบบ^{๑๕๕} ซึ่งระดับจังหวัดหรือระดับชาติจะต้องทำแผนหรือนโยบายเพื่อขับเคลื่อนโครงการที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำให้ชัดเจนเลย ซึ่งการจัดการน้ำของประเทศจะมี ๖ ยุทธศาสตร์คือ หนึ่ง จัดการน้ำเพื่ออุปโภค-บริโภค สอง การสร้างความมั่นคงทางภาพน้ำ ต่อการผลิตด้านการเกษตร อุตสาหกรรม สาม การจัดการน้ำท่วม น้ำแล้ง อุทกภัย สี่ การจัดการเรื่องคุณภาพน้ำ ห้า การอนุรักษ์ฟื้นฟูป่าต้นน้ำที่เสื่อมโทรมเพื่อป้องกันการพังทลายของดิน และ หก การบริหารจัดการของเราจะทำให้ภารกิจให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์^{๑๕๖}

พิจิตรเป็นพื้นที่เกษตรกรรม เพราะฉะนั้นน้ำเป็นสิ่งที่สำคัญมาก ถ้าไม่มีน้ำก็จะทำการเกษตรไม่ได้ซึ่งเรื่องที่สำคัญ เขื่อนหรืออ่างเก็บน้ำก็มีความจำเป็นในการสร้างและเขื่อนต่างๆยังสามารถที่จะสร้างพลังงานได้อีก เราก็ไม่ต้องซื้อพลังงานจากต่างประเทศ^{๑๕๗} ถ้ามองถึงสภาพพื้นที่ตามหลักภูมิศาสตร์ที่เขาอาศัยอยู่ เขาก็มีความพึงพอใจที่จะอยู่แบบนั้นด้วย คือ ถ้าน้ำท่วมเขาก็มีอาชีพ น้ำแล้งก็มีอาชีพ การปรับสภาพเพื่อให้อยู่กับพื้นที่ให้ได้ก็สามารถมีความสุขได้ คนจังหวัดพิจิตรพอถึงฤดูน้ำเขาก็จะมีเรือเพื่อการดำเนินชีวิตของเขาอยู่อย่างปกติ เช่น ทุกบ้านในบริเวณพื้นที่แม่น้ำยมหรือแม่น้ำน่าน เขาปรับสภาพชีวิตของเขาให้อยู่กับฤดูน้ำอยู่แล้ว ซึ่งคนในพื้นที่เมื่อน้ำมาเขาไม่ได้เกิดความเดือดร้อนอะไร เขาก็มีอาชีพสำรองหรืออาชีพประจำในฤดูน้ำหลาก นั่นก็คือการหาปลาหรือประมงน้ำจืดเพื่อสร้างรายได้ให้กับครอบครัว เช่น เขามีเรือเขาก็สามารถเอาเรือมาใช้ในการดำรงชีวิตได้ ซึ่งคนในพื้นที่น้ำก็สามารถปรับตัวให้อยู่กับธรรมชาติได้เป็นอย่างดี^{๑๕๘}

^{๑๕๒} สัมภาษณ์ พระเมธีธรรมประนาท, เจ้าคณะอำเภอเมืองพิจิตร, ๒๘ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๕๓} สัมภาษณ์ นางรัชรินทร์ จันทร์สุกรี, ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย-นักธุรกิจ, ๒๒ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๑๕๔} สัมภาษณ์ นายมงคล พุกเปี่ยม, กำนันตำบลสำนักขุนเณร, ๒๓ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๑๕๕} สัมภาษณ์ พระศรีวิกรมมุนี, รองเจ้าคณะจังหวัดพิจิตร, ๒๓ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๑๕๖} สัมภาษณ์ นายสุกิตี เกตราจินดารัตน์, ผู้อำนวยการบริหารจัดการน้ำ ทรัพยากรน้ำภาค ๙, ๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๕๗} สัมภาษณ์ นายสมยศ แสงมณี, ผู้อำนวยการชลประทานพิจิตร, ๖ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๑๕๘} สัมภาษณ์ พระทีฆทัตส์สินีวงศ์, เจ้าคณะจังหวัดพิจิตร, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๙.

การดำเนินชีวิตเพื่อให้เกิดความเหมาะสมเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำ ก็คือการใช้ชีวิตอยู่บนพื้นฐานของการดำรงชีวิตที่ให้นุชโยอยู่กับธรรมชาติให้ได้ไม่ว่าจะฤดูอะไรก็ตาม นั่นก็คือการปรับตัวเพื่อเตรียมพร้อมตัวเอง เตรียมพร้อมพื้นที่ เตรียมพร้อมที่อยู่อาศัย ที่ทำกิน ว่าฤดูแล้งจะทำอะไร ฤดูฝนจะทำอะไร ฤดูหนาวจะทำอะไร ก็จะอยู่ภายใต้ธรรมชาติ มนุษย์ต้องอยู่ควบคู่กับธรรมชาติ เพียงแต่เราจะบริหารจัดการในตัวเรา ชีวิตเราอย่างไร เพราะฉะนั้นเราจะต้องพัฒนาตัวเรา^{๑๙๙} มีสิ่งหนึ่งที่เราสามารถเห็นได้ในช่วงฤดูฝนก็คือ มีอาชีพพื้นบ้านขึ้นมาคือการจับสัตว์น้ำ ในฤดูน้ำหลากจะสังเกตเห็นได้ว่าชาวบ้านในเขตนั้นจะมีอาชีพในการจับสัตว์น้ำคือหาปลาและอื่นๆ ทดแทนการทำเกษตรจะเห็นได้ว่าอาชีพนี้สามารถสร้างรายได้ให้เขาได้มากมายเลยทีเดียว บางคน บางครัวเรือน มีรายได้ต่อวันมากกว่า ๑,๐๐๐ บาทต่อวัน เพราะฉะนั้น กลุ่มคนในพื้นที่ตรงนี้เขาจะมีความสุขมากที่น้ำได้หลากมาในบริเวณพื้นที่เขา แต่ถ้าปีไหนน้ำไม่มาเขาก็สูญเสียรายได้ตรงนี้ไป ปริมาณน้ำที่ท่วมขังในพื้นที่บริเวณตรงนี้ ไม่ต่ำกว่าสองเดือนก็สามารถทำให้เขามีอาชีพในการหาปลาได้ไม่น้อยกว่าสองเดือนเช่นกัน สรุปว่าตรงนี้ส่วนนี้ก็เป็นวิถีของเขา เป็นวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ซึ่งเวลาน้ำท่วมหรือหลากมา ถ้าทำการเกษตรก็อย่างที่ว่าจะมีปัญหาเรื่องความเสียหายของพืชผลการเกษตรแต่ก็ยังเป็นประเด็นย่อย เพราะคนในพื้นที่เขาปรับตัวชีวิตอยู่แล้ว แต่สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นมาต้องยอมรับว่าแม่น้ำยมไม่สามารถควบคุมปริมาณน้ำได้เลยเมื่อมีประกาศจากกรมอุทกหรือของชลประทานว่าน้ำได้ไหลลงมาจากจังหวัดสุโขทัย ทางจังหวัดพิจิตรเราก็ต้องเตรียมมือตั้งรับอย่างเดียว ไม่สามารถทำอะไรไปได้มากกว่านี้^{๒๐๐} เราไม่สามารถแก้ไขปัญหาน้ำท่วมที่เกิดขึ้นอย่างดีที่สุดที่สุดในจังหวัดพิจิตรโดยสิ้นเชิง เพราะว่ามีปัจจัยภายนอกเข้ามา แต่คนในพิจิตรเขาก็คิดว่าไม่ใช่ปัญหาสำคัญที่น้ำได้ท่วมในพื้นที่ เพราะคนในพื้นที่เขายังโชคดีที่ได้ประกอบอาชีพในช่วงฤดูน้ำหลาก เท่าที่ลงไปดูมาเขามีอาชีพที่เป็นอาชีพดั้งเดิม ก็คืออาชีพการหาปลาเขาก็มีรายได้เพิ่มในช่วงนี้^{๒๐๑}

ปัจจุบันประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ก็อยู่ในที่ๆเหมาะสมที่เขาคิดว่าเขาอาศัยอยู่ได้อยู่แล้ว เพียงแต่จะทำอย่างไรที่จะทำให้พื้นที่นั้นเกิดประโยชน์มากที่สุด ก็ต้องมีการสำรวจพื้นที่และให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อนำความต้องการเอามาปรับและพัฒนาเพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับพื้นที่มากยิ่งขึ้น ต้องมีการขุดลอกคลองให้ดี ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่จะได้ระบายน้ำให้ดี เพื่อป้องกันการท่วมขังและน้ำเอ่อล้นในเขตพื้นที่ชุมชนเมือง สิ่งสำคัญก็คือแผนแม่บท ถ้าหากว่าการบริหารจัดการน้ำมีแผนแม่บทที่ชัดเจนแล้ว ไม่ว่าใครจะไปหรือใครจะมาก็ต้องเดินตามแผนแม่บท แผนงาน โครงการ กิจกรรมที่หน่วยงานได้รับมาจะต้องนำเข้าสู่แผนแม่บท แผนแม่บทจะต้องเป็นร่มใหญ่ ซึ่งจะคอยบริการในการบริหารจัดการน้ำตามแผนแม่บท ตามแผนยุทธศาสตร์ของจังหวัด งบประมาณของจังหวัด งบกลุ่มจังหวัดจะต้องเข้าไปอยู่ในร่มใหญ่เช่นกัน^{๒๐๒} เกี่ยวกับการบริหารจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำใน

^{๑๙๙} สัมภาษณ์ นายอนันต์ เพ็ชรหนู, ผู้อำนวยการส่วนประสานงานและบริหารจัดการลุ่มน้ำน่าน, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๐๐} สัมภาษณ์ นางรติพัส มีคำแหง, หัวหน้าป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดพิจิตร, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๒๐๑} สัมภาษณ์ นายวีระศักดิ์ วิจิตรแสงศรี, ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจิตร, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๒๐๒} สัมภาษณ์ นายเชวง ไชยหลาก, ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดพิจิตร, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๙.

ที่นี้ก็คือบึงสีไฟ พื้นที่ตอนนี้นักข่าวราชาราชการจังหวัดได้ประกาศให้เป็นนโยบายของจังหวัด ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญและประกาศชัดเจนว่าท่านได้ลงมาดำเนินการเอง ถ้าท่านใดจะมาใหม่ละก็ต้องสานต่อเพราะว่าท่านประกาศนโยบายชัดเจน ซึ่งท่านนายกก็ดีใจพร้อมที่จะให้ความร่วมมือในทุกๆ เรื่องเพราะผลที่จะเกิดขึ้นจากการพัฒนาบึงสีไฟ ประชาชนในเขตจังหวัดพิจิตรจะได้รับประโยชน์ตามมามากมาย^{๒๐๓} บริหารจัดการน้ำต้องมีความคล่องตัวเพราะการทำงานกันเป็นเครือข่ายตั้งแต่ระดับบนถึงระดับล่าง ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ ตัวอย่างเช่นเขตชลประทานก็มีพื้นที่ในการจ่ายน้ำผ่านหลายๆพื้นที่ในจังหวัด ในแต่ละพื้นที่ก็จะมีจุดที่สามารถทำงานเพื่อให้เกิดความคล่องตัว รวดเร็ว ตอบโจทย์ชาวบ้านหรือผู้ใช้ก็ได้ ในพิจิตรมีศูนย์กระจายน้ำอยู่สามศูนย์ด้วยกัน^{๒๐๔} การทำงานของหน่วยงานภาครัฐกับชาวบ้านต้องมีความสัมพันธ์กันเสมอ เพราะฉะนั้น ข้าราชการในพื้นที่จะต้องทำให้ชาวบ้านมองไปในทางที่ดี การจัดการให้ดีขึ้นหน่วยงานภาครัฐจะต้องมีความจริงใจต่อชาวบ้าน ต้องทำงานด้วยความสุจริต เมื่อชาวบ้านเกิดความไว้วางใจแล้วเขาก็จะเดินเข้ามาหาเราเอง นี่แหละเหตุผลที่ทำให้หน่วยงานภาครัฐลงพื้นที่ไปแล้ว ชาวบ้านไม่ให้ความร่วมมือ ก็เพราะชาวบ้านมองว่าหน่วยงานเป็นลักษณะแบบนี้ เพราะฉะนั้นการจะสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐกับภาคประชาชนควรมองจุดนี้ด้วย มันก็อยู่ที่การวางตัวของเราด้วยว่าเราจะวางตัวอย่างไรให้ชาวบ้านเชื่อใจและมั่นใจว่าจะเดินไปกับเรา ไม่ใช่เราพูดแล้วทำไม่ได้ เราจะต้องทำและพูดให้ได้อย่างที่เรามีความตั้งใจ ทุกวันนี้หน่วยงานราชการพูด กับ กระจ่าเป็นไปคนละทาง ชาวบ้านก็เลยมองว่าข้าราชการนั้นทุจริตคอร์รัปชันมากที่สุด เพราะฉะนั้นเราต้องเป็นคนที่มีสัจจะ อะไรก็แล้วแต่ที่เราคุยกับชาวบ้าน อะไรที่เรารับปากกับชาวบ้าน เราต้องทำให้ได้ เมื่อเราทำได้ชาวบ้านก็จะมองหน่วยงานหรือมองเราว่าเรานี้เป็นเสมือนคนในชุมชน เป็นหนึ่งในครอบครัว เป็นเสมือนญาติ เป็นเสมือนบุคคลที่เขาควรที่จะไว้วางใจ และให้ความร่วมมือกับเราในทุกๆด้าน ก็จะทำให้เราทำงานกับภาคประชาชนได้ง่ายมากขึ้น^{๒๐๕}

สรุป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ว่าการบริหารองค์กรที่ดี ตามหลักสี่ปายะ ๗ ด้าน อิริยปลสี่ปายะ ในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตรนั้นหน่วยงานต้องมีความคล่องตัวในการปฏิบัติงาน ขับเคลื่อนงานที่สะดวก รวดเร็ว สามารถที่จะไปปฏิบัติงานได้ทุกพื้นที่เพราะมีสถานที่ที่เหมาะสม สามารถติดต่อได้สะดวก รวดเร็ว บุคลากรในหน่วยงานมีอิสระในการดำเนินชีวิตและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นที่ได้ปฏิบัติงานจากองค์กรนี้

๔.๒.๒ การบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษา ตามหลักสี่ปายะ ๗

๔.๒.๒.๑ ด้านอวาสาสี่ปายะ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ในจังหวัดพิจิตรมีคลองสาขาเยอะ จากสภาพแท้จริงแล้วคลองต่างๆเหล่านี้ ก็เป็นเพียงแค่ทางผ่านของน้ำ ไม่ได้ถูกกักเก็บน้ำไว้ใช้หลังจากฤดูน้ำหลาก^{๒๐๖} ทางรัฐบาลได้ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องลงไปสำรวจท้องที่ เช่น ห้วย

^{๒๐๓} สัมภาษณ์ นางสาวนฤมล คุ่มเกตุ, หัวหน้าฝ่ายพัฒนาสังคมและส่งเสริมการท่องเที่ยว กรรมการและเลขานุการศูนย์บริหารจัดการน้ำจังหวัดพิจิตร (องค์การบริหารส่วนจังหวัดพิจิตร), ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๐๔} สัมภาษณ์ นายณัฐพงศ์ ครุฑททา, หัวหน้าฝ่ายจัดสรรน้ำและปรับปรุงระบบชลประทาน จังหวัดพิจิตร, ๗ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๐๕} สัมภาษณ์ นางสาววิมลชญาณี สถิตสุนทรพันธ์, ผู้อำนวยการส่วนทรัพยากรน้ำ จังหวัดพิจิตร, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๐๖} สัมภาษณ์ นายบัญญัติ ทองแจ่ม, ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย, ๒๑ กันยายน ๒๕๕๙.

หนอง คลอง บึง และส่วนของชลประทานก็เข้ามาสำรวจพื้นที่จัดทำฝายกักเก็บน้ำในคลองขนาดใหญ่ในพื้นที่เหล่านั้นด้วย^{๒๐๗} เพื่อเป็นการพัฒนาพื้นที่แหล่งเก็บกักน้ำใหม่ ซึ่งมีเป็นบางพื้นที่ขาดการบริหารจัดการอย่างต่อเนื่อง^{๒๐๘} พื้นที่ทางทิศตะวันออกเป็นฝั่งที่รับน้ำมาจากเทือกเขาเพชรบูรณ์ ได้ทำเรื่องของงบประมาณมาสร้างฝายกักเก็บน้ำในลำคลองไปเพิ่มเพื่อใช้ในฤดูแล้ง ปลูกพืชใช้น้ำน้อย นอกฤดูกักเก็บ ถ้าทำเพิ่มแค่นี้ถือว่ายังไม่เพียงพอ ต้องขอเพิ่มอีกซึ่งความยาวของฝายแต่ละช่วงประมาณ ๓ กิโลเมตร โดยที่มีของเดิมอยู่ห้าตัวแล้ว^{๒๐๙} กลุ่มพื้นที่นอกเขตชลประทานก็ต้องมีการบริหารน้ำอีกแบบหนึ่ง เช่น ฝายที่ฝายกลุ่มแม่น้ำยมหรือฝายตะวันตก พอมีพื้นที่ที่สามารถพัฒนาได้เหมือนกัน โดยผันน้ำจากแม่น้ำปิงให้เข้ามาในระบบคลอง ซึ่งในจังหวัดกำแพงเพชรก็จะมีคลองสาขาต่างๆอยู่ แต่ยังไม่สมบูรณ์ก็ต้องคิดพัฒนาต่อไปว่าจะทำให้เป็นเหมือนคลองชลประทานให้ได้^{๒๑๐} ในสภาพปัจจุบันถ้าเรามองย้อนไปสอง-สามปีที่ผ่านมามีน้ำท่วมบริเวณโดยรอบพื้นที่ของจังหวัดพิจิตรแต่พื้นที่หนึ่งที่ไม่มือน้ำคือบึงสีไฟ น้ำไม่เข้าไปในบึงเลย ในอดีตปกติน้ำหลากมา จะไหลไปเข้าพื้นที่ส่วนหนึ่ง แต่ ณ ปัจจุบันนี้ความเป็นอยู่ของประชาชน เช่นการสร้างบ้านเรือน การพัฒนาพื้นที่โดยรอบของเขตเทศบาลเมือง การถมที่เพื่อทำเป็นถนน ทำเป็นคูคันคลองกันล้อมรอบบึงเพื่อป้องกันน้ำท่วม แท้จริงแล้วเป็นการปิดกั้นทางน้ำไม่ให้น้ำลงไปทางบึงสีไฟ จึงทำให้เกิดปัญหาน้ำไม่ไหลเข้าบึง^{๒๑๑}

บึงสีไฟมีพื้นที่ ๕,๓๙๐ ไร่ เป็นแหล่งน้ำจืดขนาดใหญ่เป็นอันดับสามของประเทศไทย เป็นแหล่งพื้นที่ชุ่มน้ำระดับนานาชาติ มีความสำคัญ พอมาดูและพูดถึงว่าเป็นแหล่งชุ่มน้ำระดับนานาชาติก็ต้องมีการเข้าไปดูแลพื้นที่ด้วย^{๒๑๒} ซึ่งถ้ามีที่อยู่ในชุมชนเมือง เรื่องน้ำกินน้ำใช้ก็ไม่ค่อยมีปัญหา แต่ถ้าเป็นเมื่อก่อนฤดูฝนก็ต้องมีตุ่มเตรียมไว้รองรับน้ำไว้ใช้ในฤดูหน้าแล้ง โดยการประมาณการว่าฤดูแล้งจะใช้น้ำกิน น้ำใช้ ก็ต้องเตรียมตุ่มไว้ให้เพียงพอกับจำนวนสมาชิกในครัวเรือน ส่วนน้ำใช้ อย่างอื่นก็ต้องไปสร้างบ่อน้ำเอาไว้ใช้และต้องดูแลพื้นที่แหล่งน้ำ เมื่อก่อนก็มีแต่ปัญหาเรื่องน้ำท่วมอย่างเดียว^{๒๑๓} ซึ่งปัญหาอยู่ที่ต้นน้ำ เพราะน้ำในต้นน้ำคือเขื่อนขนาดใหญ่ยังมีไม่เพียงพอที่จะกักเก็บน้ำตามฤดูกาล^{๒๑๔} การจัดการเก็บน้ำทุกวันนี้มีการจัดเก็บอยู่ แต่ว่าถ้าเทียบแล้วยังจัดเก็บได้น้อยมาก เพราะมีพื้นที่จัดเก็บน้อย เท่าที่จัดเก็บได้ก็คือการทำประตูเปิดปิดตามจุดหลักๆของคลองซอยที่ไหลลงแม่น้ำ ทั้งแม่น้ำยมและแม่น้ำน่าน ปริมาณน้ำตามลำคลองก็มีความจุน้อยเพราะคูคลองขาดการบำรุงดูแลรักษา ควรที่จะมีหน่วยงานเข้าไปดูแลและทำแหล่งจัดเก็บเก็บน้ำเพิ่ม อันดับแรกคือขุดลอกคลอง

^{๒๐๗} สัมภาษณ์นายมานะ วุฒยากร, นายกองดีการบริหารส่วนตำบลวังกรด, ๒๒ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๒๐๘} สัมภาษณ์ นางรัชรินทร์ จันทรสุกรี, ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย-นักธุรกิจ, ๒๒ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๒๐๙} สัมภาษณ์ นายมงคล พุกเปี่ยม, กำนันตำบลสำนักขุนเณร, ๒๓ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๒๑๐} สัมภาษณ์ นายสมยศ แสงมณี, ผู้อำนวยการชลประทานพิจิตร, ๖ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๑๑} สัมภาษณ์ พระศรีวิกรมมณี, รองเจ้าคณะจังหวัดพิจิตร, ๒๓ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๒๑๒} สัมภาษณ์ นายเชวง ไชยหลาก, ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดพิจิตร, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๑๓} สัมภาษณ์ พระครูวิลาสรัตนรังสี, เจ้าอาวาสวัดเทวประสาธน์ เจ้าคณะตำบลวังรายเขต ๒, ๒๓ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๒๑๔} สัมภาษณ์ นายเวช เอมธานี, สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลวัดขวาง, ๕ ตุลาคม ๒๕๕๙.

ที่มีให้ลึกให้กว้าง และสร้างแหล่งเก็บน้ำขึ้นใหม่ เช่น ทำประตูเปิด-ปิด เป็นช่วงๆตามลำคลอง ถ้าเป็นพื้นที่สาธารณะประโยชน์ก็พัฒนาเป็นที่กักเก็บน้ำตามชุมชนขึ้นใหม่^{๒๑๕}

บทบาทของศูนย์อุทกวิทยาเกี่ยวกับเรื่องการเตือนภัยน้ำท่วม ดินถล่ม มีพื้นที่รับผิดชอบทั้งหมด ๖ จังหวัด คือ น่าน แพร่ อุตรดิตถ์ พิษณุโลก สุโขทัยและพิจิตร ภารกิจหลักก็คือเรื่องน้ำ ซึ่งมีอยู่สองประเภทคือการใช้น้ำและการหาประโยชน์จากน้ำ การจัดการน้ำให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ต้องหาน้ำมาเก็บ กัก แล้วกระจายน้ำ ถ้าเกิดปัญหาอีกก็จะเพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำในพื้นที่ที่ส่งไปให้ ใช้อย่างมีจำกัด จะทำให้เกิดประสิทธิภาพสูงสูดนั้นเป็นเรื่องของชลประทาน ท้องถิ่นก็ทำเรื่องการจัดหาน้ำ กรมทรัพยากรน้ำก็จะทำเรื่องการอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งน้ำ แต่ก็ยังมีอีกด้านหนึ่งคือด้านภัยจากน้ำคือการเตือนภัยต่างๆ ก็เป็นการดูแลพื้นที่ที่รับผิดชอบ^{๒๑๖} การสร้างเขื่อน ฝาย หรืออ่าง ให้แก่ทุกคนได้ใช้ เป็นสิ่งที่ดีแต่ต้องให้ทั่วถึงทั้งพื้นที่เพราะถ้าเกิดความต่างและความเหลื่อมล้ำในพื้นที่ ภาครัฐควรเข้าไปดูแลให้ทั่วถึงเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาดังกล่าวในสังคม^{๒๑๗}

ที่ผ่านมาองค์การบริหารส่วนจังหวัดก็ประสบปัญหาเกี่ยวกับนโยบายของผู้ว่าในพื้นที่ไปด้วยกันไม่ได้ การทำงานก็ไปด้วยกันไม่ได้แล้ว เพราะฉะนั้นผลกระทบที่จะตามมาก็คือการขับเคลื่อนงานต่างๆ ก็เดินค่อนข้างยากไม่ต่อเนื่อง แล้วก็สะดุด เลยทำให้หน่วยงานทำเท่าที่สามารถจะทำได้ ซึ่งหมายถึงเรื่องการเข้าถึงประชาชนในพื้นที่ การจะไปสั่งการทำอย่างอื่น บางอย่างก็ลำบากก็ต้องช่วยให้หน่วยงานอื่นสานต่อจากหน่วยงานๆก็เป็นฝ่ายข้อมูล เตรียมข้อมูล เตรียมความพร้อมในการเข้าไปดูแลพื้นที่^{๒๑๘} ในปัจจุบันมีหน่วยงานที่ลงพื้นที่ไปสำรวจถึงความต้องการน้ำว่ามีความเพียงพอหรือไม่เพียงพอ จะมีการขยายหรือมีการสร้างเพิ่มตรงไหน ที่น่าสนใจคือเมื่อทำไปแล้วคือการเข้าไปดูแล บำรุงรักษา ไม่ใช่ทำแล้วปล่อยให้ขาดการดูแล ต้องนำหลักธรรมไปใช้ คือ หลีก อุ อากะ สะ ไม่ใช่สร้างอย่างเดียวโดยที่ไม่ไปดูแลรักษา บางอย่างก็เกินความจำเป็น นี่คือการมองผ่านการทำงานของหน่วยงาน^{๒๑๙} แก้ไขปัญหาทั้งต้นน้ำ กลางน้ำและปลายน้ำ การสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดเล็กให้เยอะ สร้างฝายน้ำล้นในคลองแต่ละช่วงเพื่อช่วยชะลอน้ำและแก้ไขปัญหาน้ำท่วมหรือน้ำแล้งได้ระดับหนึ่ง ส่วนการแก้ไขปัญหาให้ดีขึ้นแก้ไขทั้งภาพรวมของประเทศ เรื่องการใช้ที่ดิน การบุกรุกที่ดินและป่าไม้ ในส่วนนี้จะเชื่อมโยงไปถึงชมรมต่างๆที่เกี่ยวข้องกับลำน้ำนาน เช่น ชมรมคนรักน่าน กลุ่มปิดทองหลังพระ กลุ่มที่กล่าวมานี้เป็นกลุ่มที่นำเข้าไปศึกษามากเพราะมีผลต่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูพัฒนาป่าต้นน้ำ หรือประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิมของคนในพื้นที่ เพราะมีกลุ่มคนเหล่านี้การเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขและพัฒนาจึงง่ายต่อการทำงานของหน่วยงานภาครัฐมากยิ่งขึ้น รวมไปถึงการ

^{๒๑๕} สัมภาษณ์ นายณัฐพงศ์ ครุฑทา, หัวหน้าฝ่ายจัดสรรน้ำและปรับปรุงระบบชลประทาน จังหวัดพิจิตร, ๗ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๑๖} สัมภาษณ์ นายสุนัน บวบนานา, ผู้อำนวยการส่วนอุทกวิทยา ทรัพยากรน้ำภาค ๙ อดีตผู้อำนวยการส่วนประสานและบริหารจัดการลุ่มน้ำยม, ๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๑๗} สัมภาษณ์ นางวิภาวรัตน์ รัตนวงศ์ภิญโญ, ผู้อำนวยการส่วนยุทธศาสตร์ ทรัพยากรน้ำภาค ๙, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๑๘} สัมภาษณ์ นางสาวนฤมล คุ่มเกตุ, หัวหน้าฝ่ายพัฒนาสังคมและส่งเสริมการท่องเที่ยว กรมการและเลขานุการศูนย์บริหารจัดการน้ำจังหวัดพิจิตร (องค์การบริหารส่วนจังหวัดพิจิตร), ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๑๙} สัมภาษณ์ พระครูวิโชติสิกขกิจ, ผู้อำนวยการ หน่วยงานวิทยบริการฯ พิจิตร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๕๙.

เข้าไปบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ต้นน้ำด้วยกลุ่มเหล่านี้จึงเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับกลุ่มกลางน้ำและปลายน้ำ หรือกลุ่มอื่นที่ต้องการที่จะพัฒนาพื้นที่ตัวเอง สามารถนำไปประยุกต์และพัฒนาปรับใช้ให้เหมาะสมกับพื้นที่ของตัวเองได้เป็นอย่างดี^{๒๒๐}

คนไทยในปัจจุบันไม่ค่อยเชื่อโบราณบอกว่าในที่ลุ่มคือที่พื้นที่รับน้ำห้ามไปอยู่อาศัย หรือถ้าไปอยู่อาศัย จะต้องปลูกบ้านให้เหมาะสมกับพื้นที่ ในปัจจุบันประชาชนชอบไปปลูกบ้าน ถมดิน ในที่ลุ่ม ขวางทิศทางน้ำเดิม จึงทำให้น้ำไม่มีทางไป ไม่สามารถควบคุมทางน้ำได้ การเข้าไปอาศัยพื้นที่น้ำอยู่ก็ควรรักษาสภาพพื้นที่นั้นด้วย^{๒๒๑} หน่วยงานได้ไปขอใช้พื้นที่สาธารณะในการตั้งถังน้ำสูงเพื่อเอาน้ำประปาไปพักไว้แล้วก็ปล่อยจ่ายลงให้กับผู้ใช้น้ำ ในพื้นที่นั้นๆ เพราะลำพังน้ำที่เราจะดันไปให้กับชาวบ้านนั้นมีระยะทางไกล ก็จะทำให้เกิดปัญหาเพราะฉะนั้นเราก็จะมีถังน้ำสูงในพื้นที่นั้นๆ เพื่อเก็บน้ำ และปล่อยน้ำเป็นช่วงๆ ไปนี่ก็คือแนวทางการขยายงานประปาส่วนภูมิภาคเพื่อดูแลรับใช้พี่น้องประชาชนในพื้นที่ๆอยู่นอกเขตการประปาส่วนภูมิภาคเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมและความเสมอภาคเท่าเทียมกันของคนในสังคม^{๒๒๒} คือ มีการพัฒนาขนส่งทางน้ำอย่างบูรณาการเพื่อให้เกิดความมั่นคงอย่างปลอดภัย เพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของประเทศ นี่คือนโยบายของกรมเจ้าท่าปัจจุบันตามแผนยุทธศาสตร์^{๒๒๓} ซึ่งเมืองไทยเป็นเมืองเกษตรกรรมที่ทำการเกษตรเป็นหลักก็ต้องใช้น้ำ เพราะฉะนั้นน้ำเป็นปัจจัยสำคัญของการดำรงชีวิต ควรมีหน่วยงานโดยตรงเกี่ยวกับเรื่องดินหรือเรื่องน้ำ เพราะว่าอย่าลืมว่าประเทศไทยเป็นเมืองเกษตรแต่ไม่มีหน่วยงานที่จะลงไปดูแลอย่างจริงจัง แต่กลับมีฝ่ายปกครองต่างๆ มากมาย ซึ่งมันไม่มีความจำเป็น ยกตัวอย่าง เช่น ในหมู่บ้านหนึ่งมีผู้ช่วยสองคน มีราชการท้องถิ่นหรือสมาชิกท้องถิ่นในแต่ละหมู่บ้านหลายคน แต่เราขาดคนที่ทำงานหรือดูแลเกษตรกรรมประจำหมู่บ้าน เพราะฉะนั้นเราควรมาให้ความสำคัญกับความจริงที่เป็นอยู่ให้มากกว่านี้ เกษตรตำบลก็มีคนเดียว บางตำบลมี ๑๙ ถึง ๒๐ หมู่บ้าน ซึ่งคนๆ เดียวจะดูแลทั่วถึงได้อย่างไร ลำพัง การเข้าพื้นที่ไปศึกษาดินเปรี้ยว ดินเค็ม เรื่องน้ำ เรื่องอาหาร เรื่องการเพาะปลูก ก็ไม่พอแล้ว เพราะฉะนั้นเราควรมาแก้ไขปัญหาตรงนี้ สรุปคือ เมืองไทยเป็นเมืองที่แปลก ส่วนที่เป็นรากเหง้าของสังคมกลับไม่ถูกดูแลเท่าที่ควร ความสนใจจากศูนย์ราชการซึ่งส่วนที่เราเห็นกันอยู่ว่าบางอย่างมันเยอะเกินไปทั้งๆ ที่มันยังไม่จำเป็นกลับไปให้ความสนใจ อย่างเช่น เรื่องน้ำชลประทานก็บอกว่ายังไม่มีพลังในการดูแลพื้นที่ทั้งหมด ทำเท่าที่ทำได้ ทั้งๆ ที่เราบอกว่าเรื่องน้ำเป็นเรื่องของชลประทาน การผันน้ำ จัดสรรน้ำ เพราะฉะนั้นถ้ามีการมอบหมายเรื่องดิน เรื่องน้ำ ให้กับผู้ว่าราชการจังหวัดโดยตรงก็จะดีเพราะว่าเรื่องดิน น้ำ ลม ไฟ เป็นเรื่องสำคัญ ถ้ามอบหมายให้กับท่านผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นคนดูแลและสั่งงานจะดีกว่า เพราะในฐานะที่มีอำนาจสั่งการในพื้นที่เต็มที่^{๒๒๔}

^{๒๒๐} สัมภาษณ์ นายอนันต์ เพ็ชรหนู, ผู้อำนวยการส่วนประสานงานและบริหารจัดการลุ่มน้ำน่าน, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๒๑} สัมภาษณ์ พระทีพทศสิมูนิวงศ์, เจ้าคณะจังหวัดพิจิตร, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๒๒} สัมภาษณ์ นายณฤพณ์ ไทยกล้า, ผู้จัดการประปาส่วนภูมิภาค สาขาบางมูลนาก, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๒๓} สัมภาษณ์ นายปรเมศวร์ พันธุ์รัตน์, รักษาการผู้อำนวยการเจ้าท่าภูมิภาค สาขานครสวรรค์, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๒๒๔} สัมภาษณ์ พระเมธีธรรมประนาท, เจ้าคณะอำเภอเมืองพิจิตร, ๒๘ ตุลาคม ๒๕๕๙.

ก่อนหน้านี้ก็มีโครงการที่จะบริหารจัดการน้ำลุ่มน้ำยมที่เราเรียกว่า บางระกำโมเดล แต่พื้นที่ๆ จะรับน้ำในเขตแก้มลิงนั้นห่างจากแม่น้ำยมจะต้องผันน้ำไหลผ่าน ซึ่งมีระยะทาง ๔,๗๐๐ เมตร ซึ่งยากต่อการผันน้ำให้ไปเข้าพื้นที่แก้มลิงตรงนั้น เพราะระยะทางบางส่วนไปผ่านพื้นที่ๆเป็นดินของที่ดินส่วนบุคคล ทำให้หน่วยงานทุกหน่วยงานต้องมาบูรณาการว่าเราจะทำอย่างไร ถึงจะผันน้ำเข้าตามพื้นที่ตรงนี้ ฉะนั้นก็เลยมีการคิดร่วมกันก็เลยมีการเบี่ยงเบนสายน้ำ สุดท้ายน้ำก็ไหลผ่านเข้าพื้นที่ที่เตรียมไว้ พอพูดถึงก็ย้อนกลับมาถึงบึงสีไฟว่าเราจะทำอย่างไรจะให้น้ำไหลเข้าบึงสีไฟเหมือนดังอดีตก็ต้องมาคิดกันว่าเราจะผันน้ำหรือจะเบี่ยงเบนสายน้ำอย่างไร ซึ่งสภาพบึงสีไฟมีความตื้นเขินมากควรที่จะลอกหรือขุดให้มีพื้นที่ปริมาณรับน้ำได้มากกว่านี้ ต่อไปก็เป็นเรื่องการบริหารน้ำและการระบายน้ำออกกันต่อไป^{๒๒๕} ซึ่งจังหวัดพิจิตรก็จะมีแม่น้ำสำคัญอยู่สามสาย คือ แม่น้ำยม แม่น้ำน่าน แม่น้ำพิจิตร เป็นแหล่งน้ำที่มีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน โดยที่แม่น้ำพิจิตรในปัจจุบันมันไม่ได้กลายเป็นสภาพเหมือนแม่น้ำเหมือนในอดีต ในแม่น้ำถูกกั้นด้วยฝายของระบบชลประทานและอีกสาเหตุหนึ่งคือมีการบุกรุกพื้นที่แม่น้ำ เป็นปัญหาที่เรื้อรังมานาน จะต้องลงไปดูแลแม่น้ำพิจิตรด้วยว่าจะมีโอกาสพลิกฟื้นกลับขึ้นมาอีกครั้ง เพื่อให้เกิดประโยชน์กับพื้นที่ด้วย^{๒๒๖}

สรุป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ว่าการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษา ตามหลักสี่ปายะ ๗ ด้านอวาสสี่ปายะ ในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตรนั้นมีการคิดที่จะพัฒนาแหล่งจัดเก็บน้ำ โดยการขุดลอกคลองเพื่อเก็บน้ำตามฤดูกาล การสร้างฝายกักเก็บน้ำในแม่น้ำลำคลอง รวมถึงการอนุรักษ์พื้นที่แหล่งน้ำโดยการไม่ทิ้งของเสียลงในแหล่งน้ำ อนุรักษ์ป่าต้นน้ำและฟื้นฟูแหล่งน้ำเดิมที่มีอยู่ในพื้นที่ให้สามารถใช้งานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

๔.๒.๒.๒ ด้านโคจรสี่ปายะ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า การเอาใจใส่ดูแล เช่น การดูแลคันคลองให้สะอาด เวลาส่งน้ำมาก็ทำให้ระบายน้ำได้ดีและจะไม่เอ่อล้นพื้นที่ ถ้าไม่รักษาทางเดินของน้ำก็ทำให้เกิดการกัดเซาะคลองและถนนเสียหาย ก็จะส่งผลกระทบต่อเดินทางที่ไม่สะดวกด้วย^{๒๒๗} ซึ่งภายในหน่วยงานของกรมเจ้าท่า ก็จะมีงานขุดลอกคลองและกำจัดผักตบชวาอยู่ด้วย เพื่อเป็นการดูแลพื้นที่ลำคลองให้น้ำเดินทางได้สะดวก เมื่อถึงฤดูน้ำหลากมาจะได้ระบายได้คล่องขึ้น^{๒๒๘} เช่นเดียวกับปัญหาของบึงสีไฟที่น้ำไม่ไหลเข้าบึง ก็เพราะมีวัชพืชต่างๆ เกิดขึ้นตามลำคลองสาขา การกำจัดวัชพืชในช่วงที่ผ่านมาก็สามารถที่จะทำให้น้ำได้ไหลเข้าบึงเป็นบางส่วนได้ แสดงให้เห็นว่าวัชพืชก็เป็นปัญหาหลักในการขวางทางเดินน้ำได้เช่นกัน ก็ไม่แตกต่างจากคนถ้าถนนที่จะไปการเดินทางไม่สะดวกก็ไม่อยากจะไป ถ้าถนนดีก็อยากไปอยากผ่านเหมือนกันกับน้ำ^{๒๒๙} การเดินทางทางน้ำในพื้นที่คิดจะทำโมเดลเป็นของตำบลวังกรดในคลองวังกรดซึ่งมีระยะทาง ๒ กิโลเมตร ให้เป็นแหล่งโอท็อป ซุปบึง ปันจักรยาน พายเรือ ย้อนวิถีให้พระพายเรือบิณฑบาต เป็นการฟื้นฟูชีวิตริมคลอง จัดสภาพ

^{๒๒๕} สัมภาษณ์ นางรติพร มีคำแหง, หัวหน้าป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จังหวัดพิจิตร, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๒๒๖} สัมภาษณ์ นายวีระศักดิ์ วิจิตรแสงศรี, ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจิตร, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๒๒๗} สัมภาษณ์ นายบัญญัติ ทองแจ่ม, ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย, ๒๑ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๒๒๘} สัมภาษณ์ นายปรเมศวร์ พันธรัตน์, รักษาการผู้อำนวยการเจ้าท่าภูมิภาค สาขานครสวรรค์, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๒๒๙} สัมภาษณ์ นายวีระศักดิ์ วิจิตรแสงศรี, ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจิตร, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

คลองให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดพิจิตร^{๒๓๐} ถ้าเป็นเรื่องทางเดินน้ำ ในพื้นที่ที่ควรดูแลรักษาพื้นที่แม่น้ำ ลำคลอง ให้น้ำเดินทางได้สะดวก ในฤดูน้ำหลากจะได้ระบายน้ำได้จะช่วยบรรเทาปัญหาอุทกภัยได้ด้วย เมื่อเกิดปัญหาน้ำหลากหรืออุทกภัยเกิดขึ้น การแก้ปัญหาดังนี้ ในปัจจุบันก็ต้องมีการบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการเข้าไปดูแลทั้งทางน้ำและทางบก เพราะปัญหาน้ำท่วมจะทำให้เกิดปัญหาที่เกี่ยวกับการเดินทางด้วยเช่นกัน^{๒๓๑}

โครงการระบายน้ำหรือผันน้ำ ก็ต้องดูพื้นที่ว่าเหมาะสมหรือไม่ เพราะบางพื้นที่เป็นที่สูงก็จะผันน้ำไปได้ยากขึ้น ทางเดินน้ำในยามปกติคือน้ำไหลจากที่สูงไปสู่ที่ต่ำ จุดนี้เลยจำเป็นที่จะต้องอาศัยการกักน้ำในช่วงฤดูกาลน้ำหลากมาจากเทือกเขาเพชรบูรณ์ให้ได้มากที่สุด^{๒๓๒} ถ้าเป็นการโคจรของพระก็ต้องดูว่าสถานที่ที่จะไปหาอาหาร ก็ต้องอยู่ไม่ไกลชุมชนนั้น แต่การจะได้อาหารจากการโคจรก็อยู่กับตัวเราด้วย คือต้องปฏิบัติตามพระธรรมวินัย ถ้าเป็นชาวบ้านในปัจจุบันก็เป็นเรื่องยากเพราะการดำเนินชีวิตเพื่อการครองชีพมีการเดินทางไปทำงานไปทำมาหากินไกลมาก บ้านกับที่ทำงานอยู่ห่างกัน เปลืองค่าเดินทางเสียเวลา เสียเงิน เสียอันตราย ถ้าเป็นสมัยก่อนการทำมาหากินของเขาอยู่ไม่ไกลเดินไปนาไปไร่ได้ถือว่าเกิดความเหมาะสมดี^{๒๓๓} ก็มีหน่วยงานที่เขาดูแลอยู่เช่นในถนนก็เจ้าภาพ ในแม่น้ำลำคลองก็มีเจ้าภาพ ซึ่งเราผ่านไปตามเส้นทางต่างๆภายในจังหวัด เวลาขับรถเรียกค่า คลองชลประทาน ก็คืออยู่ มีความเหมาะสมแล้ว แต่ว่าขาดการบำรุงดูแลมีหลุมมีบ่อ มีการเชื่อมโยงการเดินทางกันอยู่ พัฒนาดีขึ้นมากจากอดีต ซึ่งในเขตของระบบชลประทานเขาทำที่อยู่แล้วคือ มีทางน้ำทางบกควบคู่กันไปด้วยกัน^{๒๓๔} ประชาชนต้องเข้าไปดูแลทางน้ำในฤดูแล้งก่อนที่น้ำจะหลากมา เพราะเรารู้อยู่แล้วว่าน้ำแต่ละปีจะไหลมาตรงไหน เพราะโดยปกติน้ำก็ต้องมีทางไปตามธรรมชาติของสายน้ำ ถ้าทำให้เกิดความเหมาะสมในพื้นที่ น้ำก็สามารถเดินทางไปได้สะดวก^{๒๓๕}

รัฐบาลในปัจจุบันใช้คำว่า ประชากรรัฐ ก็คือ จะต้องมีการบำรุงดูแลฝาย คูคลอง ถนนที่อยู่คู่คนคลองหรือผ่าน ว่าจะไปขวางทางไหลของน้ำหรือไม่ ก็ต้องคอยดูแลแก้ไขกันไปเพื่อให้เหมาะสมกับพื้นที่^{๒๓๖} ถ้าเป็นฝั่งที่ติดกับจังหวัดกำแพงเพชรที่เราเรียกว่ารับแดนน้ำมาจากกำแพงเพชร ถ้าเขารู้จักทำแก้มลิง ทำอ่างกักเก็บน้ำ รู้จักวิธีการบริหารจัดการน้ำ รู้จักการใช้น้ำ รู้จักเรียนรู้ตัวเอง เพราะว่าทุกพื้นที่ในประเทศไทยสามารถทำได้ ตอนนี้อย่างไรยังไม่มีแผนที่ว่าพื้นที่ตรงไหนสามารถสร้างแก้มลิงหรืออ่างน้ำได้ชัดเจน เพราะตอนนี้อยู่ในแผนของกรมชลประทานซึ่งลงไปสำรวจอยู่ กรมชลประทานกำลังว่าจ้างที่ปรึกษาออกแบบโครงการแก้มลิงในที่ลุ่มต่ำเหนือจังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งเราก็ได้มีโอกาสเข้าไปประชุมหลายรอบแล้ว เพราะจังหวัดพิจิตรเป็นพื้นที่ลุ่ม เป็นพื้นที่ที่สามารถทำแก้มลิงได้

^{๒๓๐} สัมภาษณ์นายมานะ วุฒยารุณ, นายกองดีการบริหารส่วนตำบลวังกรด, ๒๒ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๒๓๑} สัมภาษณ์ นางรติพร มีคำแหง, หัวหน้าป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จังหวัดพิจิตร, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๒๓๒} สัมภาษณ์ นายมงคล พุกเปี่ยม, กำนันตำบลสำนักขุนเณร, ๒๓ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๒๓๓} สัมภาษณ์ พระครูวิลาสรัตนรังสี, เจ้าอาวาสวัดเทวประสาธน์ เจ้าคณะตำบลวังทรายเขตร, ๒๓ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๒๓๔} สัมภาษณ์ พระครูวิโชติสิขกิจ, ผู้อำนวยการ หน่วยวิทยบริการฯ พิจิตร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๓๕} สัมภาษณ์ นายเวช เอมธานี, สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลวัดขวาง, ๕ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๓๖} สัมภาษณ์ นายสมยศ แสงมณี, ผู้อำนวยการชลประทานพิจิตร, ๖ ตุลาคม ๒๕๕๙.

ทุกจุด โดยเราจะไปมองพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบก็ต้องมีการเวนคืนที่หรือชดใช้ค่าเสียหายเป็นวาระ เป็นระยะในช่วงที่เราใช้พื้นที่ ระบบเก่าของกรมชลประทานแก้มลิงก็คือ จะเป็นการปล่อยน้ำให้ท่วมขังในพื้นที่ ไม่มีการขุด มีระยะเวลาที่ขังที่ชัดเจนแน่นอน และชดใช้ค่าเสียหายให้กับเจ้าของพื้นที่ ยกตัวอย่าง เช่น พื้นที่เกษตรของใครก็ว่าไปตามบริเวณนั้น พื้นที่แก้มลิงจะควบคู่ไปกับบริเวณแม่น้ำตลอดเส้นไปจนถึงทางเหนือ พื้นที่ในลุ่มต่ำก็ต้องยอมให้น้ำท่วมขังแล้วรัฐก็จ่ายค่าชดเชยให้ การสร้างแก้มลิงไม่สามารถแก้ปัญหาได้อย่างยั่งยืน แก้ปัญหาแค่ระยะชั่วคราว ถ้าน้ำมาเราขังน้ำไว้ในพื้นที่ แต่สิ่งที่ขาดไปภายในแก้มลิงก็คือควรมีบ่อกักน้ำเก็บน้ำไว้อย่างน้อยน้ำก็ยังค้างอยู่ในบ่อหลังน้ำลด เพราะฉะนั้นเราจะต้องเอามาเชื่อมโยงกับฝั่งน้ำของเราที่เราทำอยู่แล้วด้วย โดยที่ตอนนี้เราก็เอาฝั่งน้ำของเราที่เราได้ศึกษาแล้ว เอาไปเสนอให้เข้ากับเกณฑ์ของกรมชลประทานที่ได้ลงพื้นที่สำรวจจะได้เป็นประโยชน์ ถ้าเอาฝั่งน้ำไปเชื่อมโยงเครือข่ายของการทำแก้มลิงเราจะรู้เลยว่าตรงนี้สามารถเอามาพักน้ำได้ น้ำจะสามารถไหลไปลงตรงนี้ได้ ก็จะเป็นประโยชน์ร่วมกัน ทุกวันนี้ทุกพื้นที่หรือในพื้นที่ที่มีความพึงพอใจในระดับหนึ่งโดยเฉพาะในพื้นที่ที่สามารถบริหารจัดการน้ำได้เบ็ดเสร็จเด็ดขาดคือในเขตของระบบชลประทาน^{๒๓๗}

การส่งน้ำของชลประทานให้กับประชาชนมีความเพียงพอในเขตที่ชลประทานรับผิดชอบ เพราะว่ามีน้ำจากเขื่อนสิริกิติ์ ผันน้ำมาถึงเขื่อนนเรศวรก่อนที่จะปล่อยเข้ามาสู่เขตชลประทานในพื้นที่ของจังหวัดพิจิตร ถ้าไม่เกิดปัญหาภัยแล้ง ในเขตนี้ก็ไม่มีปัญหาเรื่องการส่งน้ำ ยกเว้นนอกเขตชลประทานที่กล่าวถึงคือ ทั้งฝั่งซ้ายและฝั่งขวาของแม่น้ำยมและแม่น้ำน่าน ก็จะมีปัญหาอยู่เหมือนเดิม การดูแลในฝั่งที่ยังไม่มีระบบชลประทานคือสร้างแหล่งน้ำเพื่อเก็บน้ำในฤดูน้ำหลากเพิ่ม โดยฝั่งที่ติดจังหวัดกำแพงเพชรสร้างเป็นแก้มลิง ฝั่งที่ติดกับจังหวัดเพชรบูรณ์สร้างเป็นอ่างเก็บน้ำขนาดเล็กถึงขนาดใหญ่ในบางพื้นที่ เพราะสถานที่ทั้งสองฝั่งไม่เหมือนกัน คือ เป็นที่ลาดเอียงและเป็นที่ราบภูเขา มีคลองสาขาหลายสายที่ไหลมาลงแม่น้ำสายหลักคือแม่น้ำยมและแม่น้ำน่าน^{๒๓๘} พอได้แหล่งน้ำแล้วก็มีคณะกรรมการเข้าไปบริหารจัดการน้ำ ซึ่งจะเน้นไปที่การใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรม ทว่าถึง ให้เกิดความยั่งยืนก็ต้องมีการบำรุงดูแลรักษาให้สามารถใช้งานได้ตลอด^{๒๓๙} จะมีการดูแลโดยการจัดโครงการร่วมกับประชาชน กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน ท้องถิ่นในพื้นที่นั้นๆที่เกิดปัญหา เช่น กำจัดผักตบชวาในพื้นที่ลำคลอง ไปให้ไปให้ความรู้กับทางโรงเรียน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการตรวจวัดคุณภาพน้ำเบื้องต้น^{๒๔๐} หน่วยงานเราก็จะเป็นการเก็บข้อมูลน้ำในคลองสาขาต่างๆ ที่จะไหลมาลงแม่น้ำสายหลัก เพื่อเป็นการเตรียมข้อมูลน้ำในเบื้องต้น ก็จะเป็นการเตรียมการป้องกันและดูแลในเบื้องต้น ก่อนที่จะนำข้อมูลน้ำไปสร้างอ่างเก็บน้ำหรือสร้างแหล่งน้ำ

^{๒๓๗} สัมภาษณ์ นางสาวณัฐมณี คุ่มเกตุ, หัวหน้าฝ่ายพัฒนาสังคมและส่งเสริมการท่องเที่ยว กรรมการและเลขานุการศูนย์บริหารจัดการน้ำจังหวัดพิจิตร (องค์การบริหารส่วนจังหวัดพิจิตร), ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๓๘} สัมภาษณ์ นายณัฐพงศ์ ครุฑททา, หัวหน้าฝ่ายจัดสรรน้ำและปรับปรุงระบบชลประทาน จังหวัดพิจิตร, ๗ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๓๙} สัมภาษณ์ นายสุภกิจ เกตุราจินดารัตน์, ผู้อำนวยการบริหารจัดการน้ำ ทรัพยากรน้ำภาค ๙, ๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๔๐} สัมภาษณ์ นายเชวง ไชยหลาก, ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดพิจิตร, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๙.

อื่นๆ^{๒๔๑} การให้บริการเรื่องน้ำอุปโภค-บริโภค ถ้าพื้นที่มีแหล่งน้ำต้นทุนไม่เพียงพอต่อการผลิต การประปาภูมิภาคก็ไม่สามารถไปตั้งในพื้นที่นั้นๆได้ เพราะต้องคำนึงถึงปริมาณการใช้น้ำหรือสูบน้ำมาผลิตประปา เพราะฉะนั้นหน่วยงานจึงมักไปตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีแหล่งน้ำดิบที่เพียงพอ คือตามแม่น้ำสายหลักที่ไหลผ่าน^{๒๔๒} การทำงานของเราเวลาเราจะไปประชุม ตามหมู่บ้านเราก็จะเข้าไปที่กรมป่าไม้ที่อุทยานไชยบรร เมืองเก่า เพื่อไปขอต้นไม้จะได้อาไปแจกชาวบ้าน หลังจากการประชุมประชาคมในพื้นที่นั้นๆ แล้วก็ทำลักษณะเช่นนี้ ก็จะช่วยให้ชาวบ้านได้มีต้นไม้กลับไปที่บ้าน จะช่วยในเรื่องของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เป็นการปลูกป่าในพื้นที่นั้นๆ ช่วยให้สภาพดินดีขึ้นและรากของก็จะช่วยซึมซับน้ำ เป็นการชะลอน้ำได้ด้วย^{๒๔๓}

การดำรงชีวิตตั้งแต่ลืมตาตื่นขึ้นมา เราก็ใช้น้ำแล้ว การออกเดินทางไปเส้นทางที่เราใช้ทุกวันไม่ใช่แค่เส้นทางเดินน้ำ เหมือนเส้นทางเดินชีวิตทั้งวันของเราที่ออกมาจากบ้านก็จะอยู่กับน้ำให้เกิดความเหมาะสม ไม่ว่าจะออกไปทำงาน ไม่ว่าจะไปทางรถหรือไปทางเรือ ทุกอย่างต้องอยู่บนความไม่ประมาท คือไม่ประมาทของการดำเนินชีวิตหรือของการเดินทาง เรื่องน้ำก็เหมือนกันถ้าเราไม่ประมาท ทุกคนคิดว่าน้ำไม่มีมันหมด เตียนน้ำมันก็ไหลออกมา แต่จริงๆแล้วน้ำก็เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติที่เกิดเป็นวัฏจักร แต่น้ำก็มีวันหมด เพราะฉะนั้นควรใช้น้ำอย่างไม่ประมาท ควรที่จะใช้น้ำอย่างประหยัดรู้คุณค่า การออกไปทำงานตั้งแต่เช้าเราใช้น้ำไปเท่าไร การดำเนินชีวิตเราผูกพันอยู่กับการใช้น้ำวันละเท่าไร เราควรคำนึงถึงว่าถ้าทุกคนใช้น้ำเท่ากับที่เราใช้แล้วน้ำบนโลกใบนี้จะถูกใช้ไปเท่าไร แล้วควรประหยัดและรู้คุณค่าของน้ำให้มากขึ้น การเดินทางก็เช่นกันต้องเดินทางอย่างไม่ประมาทเช่นกัน^{๒๔๔} ซึ่งการเดินทางในปัจจุบันนี้ มีการเดินทางที่เปลี่ยนไปจากอดีต ในอดีตใช้ทางน้ำในการเดินทางการสร้างที่อยู่อาศัยเลยอยู่ติดกับแหล่งน้ำ แต่ทุกวันนี้ การคมนาคมทางบกเป็นทางเลือกที่ดีที่สุดในการเดินทางในปัจจุบัน และถือว่าการเดินทางมีความสะดวกสบายขึ้น ซึ่งการเดินทางในต่างจังหวัดจะสบายมากกว่าเมืองหลวงหรือเมืองใหญ่ๆ เพราะไม่ต้องเจอปัญหาการติด^{๒๔๕} สมัยก่อนบ้านเราจะต้องมีเรือหนึ่งลำ หรือต้องทำเรือไว้หนึ่งลำ เพราะว่าฤดูฝนน้ำจะท่วมหลากชาวบ้านก็จะพายเรือหาปลา สัญจรไปมาหากัน แต่ปัจจุบันนี้ก็พัฒนามาเป็นถนนหนทาง การเดินทางก็ใช้เป็นรถยนต์ รถจักรยานยนต์ รถจักรยานในการเดินทางแทน จากถนนฝุ่นก็เป็นถนนลูกรัง จากถนนลูกรังเป็นถนนลาดยางและคอนกรีตเสริมเหล็ก มีการพัฒนามาเรื่อยๆ ถือได้ว่าการสัญจรไปมาได้สะดวก^{๒๔๖}

^{๒๔๑} สัมภาษณ์ นายสุนัน บวบนา, ผู้อำนวยการส่วนอุทกวิทยา ทรัพยากรน้ำภาค ๙ อดีตผู้อำนวยการส่วนประสานและบริหารจัดการลุ่มน้ำยม, ๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๔๒} สัมภาษณ์ นายณฤพณ์ ไทยกกล้า, ผู้จัดการประปาส่วนภูมิภาค สาขาบางมูลนาก, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๔๓} สัมภาษณ์ นางสาววิมลชญาณี สถิตสุนทรพันธ์, ผู้อำนวยการส่วนทรัพยากรน้ำ จังหวัดพิจิตร, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๔๔} สัมภาษณ์ นายอนันต์ เพ็ชรหนู, ผู้อำนวยการส่วนประสานงานและบริหารจัดการลุ่มน้ำน่าน, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๔๕} สัมภาษณ์ พระทีพทศสิมูนิวงศ์, เจ้าคณะจังหวัดพิจิตร, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๔๖} สัมภาษณ์ พระเมธีธรรมประนาท, เจ้าคณะอำเภอเมืองพิจิตร, ๒๘ ตุลาคม ๒๕๕๙.

สรุป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ว่าการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษา ตามหลักสัปปายะ ๗ ด้านโคจรสัปปายะ ในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตรนั้นมีการขุดลอกคลองทำทางน้ำ มีการกำจัดวัชพืชในพื้นที่แหล่งน้ำเพื่อกระจายน้ำไปสู่พื้นที่บริการและระบายน้ำในฤดูน้ำหลาก มีการไปบางส่วน เช่น การทำทางน้ำเข้า-ออกจากแหล่งเก็บน้ำ โดยการสร้างประตูระบายน้ำ เพื่อทำทางให้น้ำไหลไปได้และควบคุมปริมาณน้ำได้ รวมถึงการพัฒนาถนนเพื่อให้สามารถเดินทางไปในพื้นที่ต่างๆ ได้ โดยเฉพาะการเข้าไปในพื้นที่แหล่งน้ำได้ต้องให้เกิดความสะดวก รวดเร็ว ต่อการเข้าไปบริหารจัดการน้ำด้วย

๔.๒.๒.๓ ด้านภัสสสัปปายะ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ทางชลประทานจะหนังสือส่งมาทางอำเภอ เวลาที่มีประชุมทางอำเภอก็จะชี้แจงรายละเอียดให้ทราบว่า จะมีการส่งน้ำให้ช่วงไหน โดยมีกรอบระยะเวลาที่ชัดเจน^{๒๔๗} การพูดคุยระหว่างหน่วยงานกับผู้ใช้ น้ำ มีความสำคัญ เพราะจะเป็นการสร้างใจให้ตรงกัน เมื่อหน่วยงานมีการพูดคุยแล้วเรื่องหนึ่งที่สะท้อนมาที่นายอำเภอ เขาก็จะออกมาดูพื้นที่ที่จะส่งผลต่อการปฏิบัติงานที่รวดเร็วขึ้น ทั้งงบประมาณในการบริหารจัดการก็จะเร็ว ผลประโยชน์ที่ชาวบ้านจะได้รับก็จะเร็วขึ้น^{๒๔๘} ในลักษณะสังคมไทยก็จะเอาน้ำมาเปรียบเทียบ คือ น้ำใจ น้ำพิกน้ำแรง ผูกมิตรไมตรี มีน้ำใจ การอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะก็ต้องอาศัยน้ำใจ คนโบราณยังพูดว่าเรือนสามน้ำสี่ เป็นการเอาน้ำมาสอนเป็นการสร้างความสามัคคีของหมู่คณะ คือ การใช้น้ำใจ การมีถ้อยคำดีๆต่อกัน ภาษาอีสานเรียกว่าน้ำคำคือคำพูด คำจาต้องมีความเหมาะสมด้วยคำพูดคำจา^{๒๔๙} ชลประทานก็จะเข้ามาพูดคุยกับกลุ่มผู้ใช้น้ำในพื้นที่ที่ตัวเองรับผิดชอบ เพื่อประชุม ตกลงเกี่ยวกับการใช้น้ำ^{๒๕๐} ในการบริหารเครื่องมือของชลประทาน ทั้งประตูน้ำ ทั้งฝาย เรื่องการแก้ไขปัญหาการทะเลาะขัดแย้งกัน ก็คือทำโดยการมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้ใช้น้ำ ผู้มีส่วนได้ผู้มีส่วนเสียทั้งหมด ต้องรวมตัวและมาสร้างกลุ่มกันมาประชุม มีข้อตกลงกัน ในการบริหารจัดการประตูระบายน้ำ หากคนทุกคนจะได้รับผลเหมือนกัน ไม่มีความเหลื่อมล้ำทางสังคม เพราะฉะนั้น ในสายน้ำลำเดียวกันตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำก็ต้องมีกลุ่มมาพูดคุยตกลงกันในเรื่องการบริหารจัดการน้ำ เพราะน้ำจะสร้างประโยชน์ให้กับเรา แต่ถ้าทะเลาะกันน้ำก็จะกลายเป็นโทษทันที^{๒๕๑}

มีการประชุมเพื่อลงมติเรื่องการใช้ น้ำ การปล่อยน้ำ เป็นหลักๆในกลุ่มของเขตชลประทานผ่านแค่นั้น โดยเป็นการทำประชามติกันในกลุ่มก่อนจะมีการประชุมใหญ่ เพื่อจ่ายต่อการประชุมและหาข้อสรุปในการจัดทำโครงการหรือแผนต่างๆในการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ด้วยโครงการที่เกิดขึ้นจากความต้องการของประชาชนหรือเรียกว่ากลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เมื่อเขามีการประชุมคณะกรรมการลุ่มน้ำ เขาจะส่งงานต่อขึ้นมาตามลำดับ สุดท้ายคณะกรรมการจัดระดับจังหวัดก็จะมาพิจารณา แล้วส่งมาให้กรมทรัพยากรน้ำก็จะเอาส่งไปให้ส่วนอนุรักษ์และฟื้นฟูต่อไป^{๒๕๒} โครงการ

^{๒๔๗} สัมภาษณ์นายมานะ วุฒยารกร, นายกองดีการบริหารส่วนตำบลวังกรด, ๒๒ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๒๔๘} สัมภาษณ์ นายมงคล พุกเปี่ยม, กำนันตำบลสำนักขุนเณร, ๒๓ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๒๔๙} สัมภาษณ์ พระศรีวิกรมมุนี, รองเจ้าคณะจังหวัดพิจิตร, ๒๓ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๒๕๐} สัมภาษณ์ นายเวช เอมธานี, สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลวัดขวาง, ๕ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๕๑} สัมภาษณ์ นายสมยศ แสงมณี, ผู้อำนวยการชลประทานพิจิตร, ๖ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๕๒} สัมภาษณ์ นายสุกิติ เกตราจินดารัตน์, ผู้อำนวยการบริหารจัดการน้ำ ทรัพยากรน้ำภาค ๙, ๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๙.

ต่างๆเกิดขึ้นได้ยากเพราะว่าเราตัดสินใจในเรื่องของกฎหมายของแต่ละหน่วยงาน กระทรวง ทบวง กรม ส่วนราชการก็คือสำนักงานต่างๆแต่ละหน่วยงานก็มีภาระหน้าที่ บทบาทในการของงบประมาณ แตกต่างกันไป แต่ก็ยังเป็นคณะกรรมการที่ไม่มีอาวุธคือไม่มีงบประมาณในการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ได้โดยตรง การของงบประมาณเข้าไปดูแลพื้นที่ก็เช่นกัน^{๒๕๓}

ในเรื่องของการบริหารจัดการน้ำก็จะเห็นความชัดเจนในเรื่องที่พื้นที่เกิดปัญหาแล้วแจ้งเข้ามา แล้วหน่วยงานก็ขอไปดำเนินการหรือประสานหน่วยงานโดยตรงเข้าไปดำเนินการแก้ไขให้กับเขา บางจุดก็ได้รับการแก้ไขปัญหาไปได้ด้วยความเรียบร้อยและตรงตามความต้องการแบบนี้ก็จะมีความสุข ในพื้นที่ประชาชนก็ยังไม่ค่อยรู้เรื่องพระราชบัญญัตินี้ว่าจะอนุญาตให้เจาะบ่อบาดาลได้หรือไม่ แต่ความเป็นจริงในสถานการณ์สังคมเกษตรหรือเกษตรกรรม พอออกไปดูจะเห็นว่าประชาชนเจาะบ่อบาดาลกันเองเกือบทุกครัวเรือน เพราะประชาชนไม่มีความรู้ ซึ่งผิดกฎหมายแต่เนื่องจากว่ากฎหมายที่เกี่ยวกับเรื่องสิ่งแวดล้อมในหลายเรื่อง เหมือนเป็นเสือกระดาษเพราะถ้าเราทำแล้วไปมีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้าน ข้าราชการก็อยู่ลำบากถ้าชาวบ้านยังเดือดร้อนในเรื่องเหล่านี้ ก็ต้องมีการแก้ไขหรือหาทางออก^{๒๕๔} พื้นที่สาธารณะประโยชน์ที่อยู่ตามท้องถิ่น ตามหมู่บ้านมีเยอะมากแต่ในพื้นที่นั้นถูกชาวบ้านบุกรุกเข้าไป กระบวนการไล่เกลี่ยเรื่องราวเหล่านี้ก็เลยเป็นที่มาของจุดเริ่มต้น ของการทำผังน้ำเพื่อให้เกิดความชัดเจนว่าพื้นที่ไหนคือพื้นที่ทางน้ำหรือพื้นที่สาธารณะประโยชน์ที่แท้จริง เพราะว่าถ้าหมู่บ้านนี้พร้อมใจกันเพื่อที่จะแก้ไขปัญหาของตัวเอง มีผังน้ำรู้แล้วว่าปัญหาเกิดจากอะไร เขาจะต้องมาคุยกับเราก็จะเข้าถึงเข้าถึงหน่วยงานที่จะเข้ามาเคลียร์กับเขาได้ คือเขาต้องเข้าไปประชาคมหมู่บ้านคือไปทำผังน้ำโดยการขีดเส้นทำผังรูปแบบให้ชัดเจน มีข้อตกลงร่วมกันมาก่อน ถ้าเห็นพ้องต้องกัน ตรงกัน พื้นที่ตรงนั้นก็จะสามารถพัฒนาต่อไปได้^{๒๕๕}

หน่วยงานของรัฐก็ต้องเข้าไปทำข้อตกลงกับกลุ่มผู้ใช้น้ำ ไปดูแล เช่น หน่วยงานชลประทานจะพบกับเหตุการณ์ความขัดแย้งบ่อยเพราะว่าเขาบริหารจัดการเกี่ยวกับเรื่องน้ำ ปล่อยน้ำเรื่องข้อมูลน้ำที่มีทั้งหมดต้องชัดเจน ไม่มีการปิดบังข้อมูลน้ำ ถ้าพูดกันด้วยเรื่องเหตุและผลมันก็ไม่มีปัญหาความขัดแย้ง^{๒๕๖} เกี่ยวกับการดูแลรักษาแม่น้ำไม่ให้ใครมาบุกรุกพื้นที่ ซึ่งตรงนี้ก็มียู่ทุกที่ ซึ่งก็มีปัญหาการรุกล้ำพื้นที่ของแม่น้ำลำคลองอยู่บ้าง ซึ่งทางหน่วยงานของกรมเจ้าท่าก็มีการเข้าไปเจรจาไล่เกลี่ยให้เรือถอนออกหรือว่าจะต้องดำเนินคดีก็ต้องว่ากันตามกรณีที่เกิดขึ้นหลังจากนั้น ถ้ามีการพูดคุยระหว่างหน่วยงานกับประชาชนเรื่องการสร้างแก้มลิง สร้างอ่าง สร้างฝาย ในพื้นที่นั้นแล้ว ต้องมีข้อสรุปและมีกรอบเวลาที่ชัดเจน แล้วทุกคนก็ต้องมีข้อตกลงกันในเรื่องของการใช้น้ำ ในปัจจุบันเท่าที่ฟังก็มีข้อตกลงในเรื่องของการใช้น้ำแต่การตกลงนั้นก็ยังไม่สมบูรณ์ เมื่อน้ำมาแต่ละครั้งก็จะมีการ

^{๒๕๓} สัมภาษณ์ นายสุนัน บวบนา, ผู้อำนวยการส่วนอุทกวิทยา ทรัพยากรน้ำภาค ๙ อดีตผู้อำนวยการส่วนประสานและบริหารจัดการลุ่มน้ำยม, ๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๕๔} สัมภาษณ์ นางสาววิมลชญาณี สถิตสุนทรพันธ์, ผู้อำนวยการส่วนทรัพยากรน้ำ จังหวัดพิจิตร, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๕๕} สัมภาษณ์ นางสาวนฤมล คุ่มเกตุ, หัวหน้าฝ่ายพัฒนาสังคมและส่งเสริมการท่องเที่ยว กรรมการและเลขานุการศูนย์บริหารจัดการน้ำจังหวัดพิจิตร (องค์การบริหารส่วนจังหวัดพิจิตร), ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๕๖} สัมภาษณ์ นายอนันต์ เพ็ชรหนู, ผู้อำนวยการส่วนประสานงานและบริหารจัดการลุ่มน้ำน่าน, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๙.

ตกลงกันอีกเกี่ยวกับเรื่องการเปิดปิดประตูน้ำก็จะมีประเด็นข้อขัดแย้ง ดังนั้นการบริหารจัดการน้ำเพื่อนำไปสู่การพูดคุยและเจรจาเพื่อให้เกิดความเหมาะสมในพื้นที่ของการจัดการ การพูดคุยเป็นสิ่งที่สำคัญมาก^{๒๕๗}

การบริหารจัดการน้ำนั้น ส่วนราชการกับประชาชนต้องมาคุยกัน ตกลงกัน มีวาระร่วมกัน เพื่อที่จะแก้ไขปัญหาไปด้วยกัน ก็จะได้เกิดความเหมาะสมกับการให้บริการที่เป็นประโยชน์กับประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ของจังหวัดพิจิตร^{๒๕๘} การประสานส่วนภูมิภาคนี้อยู่ในเขตลุ่มน้ำน่าน การรับข้อมูลข่าวสารจากต้นน้ำส่วนมาก ก็จะได้รับข้อมูลจากคณะกรรมการลุ่มน้ำน่านแจ้งมา เรารอฟังว่าปริมาณน้ำที่จะไหลมามากมาน้อยในช่วงไหน เราก็จะมีการรับข้อมูลเรื่องน้ำจากหน่วยงานเหล่านี้ก็คือจากคณะกรรมการลุ่มน้ำน่านเป็นหลัก ก็เป็นโครงข่ายร่วมกันระหว่างหน่วยงาน ที่ต้องมีการพูดคุยกันมาก่อน^{๒๕๙} รูปแบบการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร ที่เราทราบอยู่แล้วว่าเส้นทางน้ำของเรามีสองแม่น้ำสายหลัก ซึ่งมูลนิธิอุทกพัฒน์ โดยเริ่มจากองค์การบริหารส่วนจังหวัด มีการติดตั้งสถานีวัดน้ำโทรมาตรวัดน้ำและหน่วยงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยก็จะเข้าไปประสานเพื่อพัฒนาตรงนี้ร่วมกัน และจะสามารถแจ้งไปตามเครือข่ายออนไลน์ สุดท้ายก็จะสร้างฐานข้อมูลให้เป็นหนึ่งเดียวสามารถแชร์ให้ครบทุกหน่วยงานหรือเชื่อมโยงกันหมดทุกหน่วยงาน คือให้หน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับด้านฐานข้อมูลเหล่านี้เข้ามาพูดคุยกัน ทำงานร่วมกันไปด้วย^{๒๖๐}

สรุป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ว่าการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษา ตามหลักสปีปายะ ๗ ด้านภัสสสปีปายะ ในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตรนั้นมีการสร้างแหล่งน้ำในบางพื้นที่แต่ยังไม่ทั่วถึง มีการจัดเก็บน้ำในพื้นที่บ่อน้ำตามชุมชน เริ่มเจรจาขอใช้พื้นที่สาธารณะประโยชน์ในการสร้างแหล่งน้ำโดยการทำเป็นพื้นที่แก้มลิงในเบื้องต้น เช่น มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดพิจิตร ได้เจรจากับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องขอใช้พื้นที่สาธารณะประโยชน์ มาสร้างประโยชน์ โดยแบ่งพื้นที่เป็นที่เก็บน้ำไว้ด้วย ซึ่งมีข้อตกลงร่วมกันในการดูแลแหล่งน้ำในชุมชน การระบายน้ำ มีการใช้น้ำอย่างมีคุณค่า และมีการเข้าไปประชาคมเกี่ยวกับการสร้างแหล่งน้ำขึ้นใหม่ในพื้นที่ที่ขาดแคลนต่อไป

๔.๒.๒.๔ ด้านบุคคลสปีปายะ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า มีการส่งเสริมสนับสนุนจัดตั้งองค์กรบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ขององค์กรภาคประชาชน โดยแบ่งเป็น ๕ ระดับ คือ ๑. คณะกรรมการลุ่มน้ำหลักคือลุ่มน้ำยมกับลุ่มน้ำน่าน เช่น ลุ่มน้ำยมก็มีประธานโดยผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธานจะมีแต่ละผู้ว่าราชการจังหวัดที่แม่น้ำยมไหลผ่านมาร่วมกันเป็นคณะกรรมการ โดยจะมีการคัดเลือกประธานปีละครั้ง มีวาระหนึ่งปี ลุ่มน้ำน่านก็เช่นกัน ทำเหมือนกัน ๒. คณะกรรมการระดับจังหวัดก็จะมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน มีผู้อำนวยการส่วนของสำนักงานน้ำภาค ๙ เป็นเลขานุการ มีส่วนข้าราชการภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชนในระดับจังหวัดมาเป็นคณะกรรมการ ๓. คณะกรรมการลุ่มน้ำสาขา ๔. เครือข่ายผู้ใช้น้ำในระดับตำบล ๕. กลุ่มผู้ใช้น้ำ

^{๒๕๗} สัมภาษณ์ พระทีพัสสิมุนีวงศ์, เจ้าคณะจังหวัดพิจิตร, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๕๘} สัมภาษณ์ พระเมธีธรรมประนาท, เจ้าคณะอำเภอเมืองพิจิตร, ๒๘ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๕๙} สัมภาษณ์ นายณฤพจน์ ไทยกล้า, ผู้จัดการประสานส่วนภูมิภาค สาขาบางมูลนาก, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๖๐} สัมภาษณ์ นางรติพัส มีคำแหง, หัวหน้าป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จังหวัดพิจิตร,

โดยจะมีคณะกรรมการเช่นกัน ซึ่งการบริหารจัดการน้ำจริงๆก็คือกลุ่มผู้ใช้น้ำก็จะเข้ามาเป็นเครือข่ายการบริหารจัดการน้ำตรงนั้นด้วย^{๒๖๑} การเข้าไปบริหารจัดการบึงสีไฟต้องมีแผนแม่บทที่มันชัดเจน ซึ่งแผนแม่บทตอนนี้อยู่ที่กรมทรัพยากรน้ำ และมีหลายหน่วยงานมากที่ทำแผนแม่บทมาก เราต้องมีการรวมแผนทั้งหมดให้เป็นแผนเดียว เพื่อที่จะได้มีข้อมูลที่ถูกต้องในการทำงาน^{๒๖๒} คนที่ทำงานต้องให้ออกพื้นที่บ่อยๆจะได้รู้จักสภาพพื้นที่ รู้จักปัญหา รู้จักประชาชน จึงจะสามารถนำข้อมูลที่แท้จริงไปคิดและแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้อง เพราะฉะนั้นบุคลากรที่ทำงานเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำควรลงพื้นที่ภาคสนามมากกว่าอยู่ที่ทำงานรอรับข้อมูลอย่างเดียว^{๒๖๓} ในพื้นที่ส่วนใหญ่ท้องถิ่นจะเป็นประธานหลักออกไปร่วมประชุมทำแผนต่างๆ เพราะคนในท้องถิ่นนั้นๆจะรู้ว่าทางน้ำไหลผ่านมาพื้นที่ตัวเองมาจากที่ไหน ในพื้นที่เองควรบริหารจัดการร่วมกับพื้นที่ไหนบ้าง แล้วมาทำข้อตกลงร่วมกันว่าจะจัดสรรน้ำในช่วงนั้นอย่างไร เพื่อกระจายน้ำให้ทั่วถึงก็มีการพูดคุยตกลงกันและหาบุคคลที่เหมาะสมเข้ามาดูแลพื้นที่ตรงนั้น^{๒๖๔}

เพราะผู้ที่มีประสิทธิภาพที่สุด ก็คือ กระทรวงมหาดไทย เพราะว่ากระทรวงมหาดไทยนั้นคุมเรื่องการบริหารจัดการทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยการบริหารงานในพื้นที่จังหวัดก็มีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นพ่อเมืองคอยดูแลอยู่แล้ว^{๒๖๕} ซึ่งประชาชนเองต้องเข้าไปบำรุง ดูแลพื้นที่ตลอดทั้งปี เพื่อเตรียมความพร้อมต่อการรับมือกับฤดูกาลน้ำหลากและเข้าไปพูดคุย ตกลงเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำในแต่ละปีให้ดี จะได้ไม่เกิดปัญหา ถ้าเราไปจัดการเองจะมีความคล่องตัวในการทำงานในพื้นที่มาก เพราะประชาชนในพื้นที่สามารถที่จะจัดการเองได้ถ้ามีงบประมาณมาให้ ในกรณีการดูแลคุณคลองให้สะอาดเป็นการดูแลจากชาวบ้านที่ใช้งบน้อยที่สุด เพราะว่าประชาชนเป็นผู้รับบริการจากคลองนั้นๆ ก็จะสามารถทำงานให้ออกมาดีเช่นกัน^{๒๖๖} เพราะปัญหาชนที่ตีที่สุดคือชาวบ้าน เพราะว่าชาวบ้านจะอยู่กับน้ำในพื้นที่ เขาจะรู้จักวิถีเก็บน้ำ รู้วิธีการปล่อยน้ำและรู้วิธีนำน้ำมาใช้ประโยชน์ เพราะว่าเขารู้จักพื้นที่ รู้จักปริมาณการใช้น้ำของเขาในแต่ละปี จึงจำเป็นที่จะต้องดูแลพื้นที่แหล่งน้ำที่เขาอยู่^{๒๖๗}

ต้องรู้จักการคัดคนเข้าไปทำงาน คือ คัดเลือกและคัดสรรให้ตรงกับงาน ถ้าเป็นชาวบ้านควรมีความรู้เรื่องน้ำ รู้เรื่องพื้นที่ด้วย จะต้องสร้างบุคลากรเพิ่มโดยการสร้างเครือข่ายภาคประชาชนในชุมชนนั้นๆเข้ามาช่วยในการบริหารจัดการน้ำ เช่น ช่วยในการดูแลพื้นที่คูคันคลอง พื้นที่อ่างเก็บน้ำ หรือแหล่งน้ำอื่นในชุมชนด้วย^{๒๖๘} พิจิตรฝั่งตะวันออกถ้าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะไปสร้างอ่างขนาดใหญ่ ก็ต้องศึกษาข้อมูลว่าจุดไหนที่จะสร้างเขื่อนกักเก็บน้ำได้ จะต้องดูพื้นที่ที่เหมาะสม คน

^{๒๖๑} สัมภาษณ์ นายสุกิติ เกตราจินดารัตน์, ผู้อำนวยการบริหารจัดการน้ำ ทรัพยากรน้ำภาค ๙, ๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๖๒} สัมภาษณ์ นายวีระศักดิ์ วิจิตรแสงศรี, ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจิตร, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๒๖๓} สัมภาษณ์ นายบัญญัติ ทองแจ่ม, ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย, ๒๑ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๒๖๔} สัมภาษณ์นายมานะ วุฑฒยากร, นายกองค้การบริหารส่วนตำบลวังกรด, ๒๒ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๒๖๕} สัมภาษณ์ พระเมธีธรรมประนาท, เจ้าคณะอำเภอเมืองพิจิตร, ๒๘ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๖๖} สัมภาษณ์ นายมงคล พุกเปี่ยม, กำนันตำบลสำนักขุนเณร, ๒๓ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๒๖๗} สัมภาษณ์ พระศรีวิกรมมณี, รองเจ้าคณะจังหวัดพิจิตร, ๒๓ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๒๖๘} สัมภาษณ์ นายเวช เอมธานี, สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลวัดขวาง, ๕ ตุลาคม ๒๕๕๙.

ที่รับผิดชอบต้องเข้าไปศึกษาพื้นที่ร่วมกับคนในชุมชนหรือพื้นที่ด้วย เพราะเขาอาศัยอยู่ตรงนั้น มีข้อเท็จจริงของข้อมูลน้ำในพื้นที่ที่ชัดเจน^{๒๖๙} ต้องมีการถ่ายทอดความรู้เรื่องน้ำจากรุ่นสู่รุ่นให้มากขึ้น ซึ่งเรากลัวความรู้จากกลุ่มผู้รู้เก่าจะตายตามไปด้วยถ้าไม่มีการสร้างองค์ความรู้ ให้อยู่กับเยาวชนหรือคนรุ่นหลัง เพราะสภาพสังคม สภาพความเป็นอยู่เปลี่ยนแปลงไป ทางน้ำเริ่มเปลี่ยนไป ทำให้การมองภาพในอดีตและปัจจุบันมองได้ไม่ชัด เพราะฉะนั้นการสร้างองค์ความรู้เก่าๆจึงมีส่วนสำคัญในการส่งไม้ต่อไปให้กับเยาวชนคนรุ่นใหม่ เพื่อที่จะง่ายต่อการบริหารจัดการน้ำในอนาคต^{๒๗๐} ซึ่งคณะกรรมการลุ่มน้ำเหล่านี้ยังไม่มีพระราชบัญญัติรองรับ มีแบบแผน โครงสร้างที่เป็นเป็นเส้นประ ยังไม่ได้มีสายตรงที่ชัดเจน ไม่ขึ้นตรงอะไรกับใครอย่างไร เมื่อทำงานแล้วก็เหมือนเป้าหมายที่ทาลงไปก็ไม่ได้รับการตอบรับจากเบื้องบน เพราะไม่มีพระราชบัญญัติอะไรรองรับ เพียงแต่เราถนัดกรองงานให้เขา ไม่ให้งานและงบประมาณเกิดความซ้ำซ้อน^{๒๗๑}

บุคคลที่เข้ามาจัดการเรื่องน้ำถ้าไม่เข้าใจพื้นที่ ก็จะทำโครงการไม่สอดคล้องกัน การทำโครงการให้สอดคล้องกันเพื่อให้เข้าระบบแล้วเราก็จะพัฒนาแหล่งน้ำใหญ่ๆ เช่น บึงสีไฟให้ชัดเจน มีงบประมาณลงพื้นที่ ทุกอย่างผ่านขั้นตอนความเห็นชอบของเจ้าภาพคือกรมเจ้าท่าที่เป็นเจ้าของพื้นที่ที่ดูแลมาก่อนด้วย หน่วยงานราชการต้องทุ่มเทและเสียสละเข้าไปบำรุงรักษา และบริหารจัดการน้ำให้อย่างจริงจังเพื่อให้เกิดความยั่งยืนและมั่นคง ถ้าเกิดว่าภาครัฐหรือหน่วยงาน ข้าราชการ หลากๆ คนรู้วิธีการที่จะทำอะไรที่จะให้ชาวบ้านลุกขึ้นมาดูแลรักษาพื้นที่เอาเอง โดยให้ชาวบ้านเรียกร้องความต้องการขึ้นมาเอง ต่อไปชาวบ้านก็จะเรียนรู้เพื่อที่จะเอาความต้องการนั้นไปพัฒนาชุมชนเกิดความยั่งยืนได้ดีกว่าที่ภาครัฐลงจะลงไปช่วยเหลือทุกอย่าง^{๒๗๒} แนวคิดในเรื่องของการบำรุงรักษาจะต้องเป็นคนในพื้นที่ที่จะต้องเป็นคนดูแลต่อ เมื่อคนในพื้นที่รับโครงการจากหน่วยงานไปแล้ว คนที่จะต้องดูแลต่อและใช้ประโยชน์ต่อคือคนในชุมชน ถ้าคนในชุมชนเขารู้จักใช้ รู้จักรักษาและต่อยอดโครงการ ก็จะมีการจัดตั้งกลุ่ม มีการแบ่งจัดสรรพื้นที่กันต่อไป^{๒๗๓} บุคคลที่จะเข้ามามีส่วนในการบำรุงดูแล การบริหารจัดการน้ำจะต้องเป็นผู้นำที่เมืองการเมือง ใช้เหตุผลคือยึดความถูกต้องของคนหมู่มาก เพราะทุกวันนี้ปัญหาที่เกิดขึ้นเพราะยึดกลุ่มพวกพ้องของตัวเองเป็นหลัก บุคคลที่เหมาะสมคือผู้นำต้องเป็นผู้นำที่ยึดถือประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลักและคนที่เข้าไปมีส่วนร่วมจะต้องใช้หลักการและเหตุผล คือ ยึดความถูกต้องในการ ทำงานส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน^{๒๗๔} ภาพหนึ่งที่เราได้เข้าไปเห็นก็คือประชาชนที่เคยประสบภัย เขาก็จะเข้ามามีส่วนร่วมหรือให้ความสนใจ และเขาก็จะ

^{๒๖๙} สัมภาษณ์ นายสมยศ แสงมณี, ผู้อำนวยการชลประทานพิจิตร, ๖ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๗๐} สัมภาษณ์ นายณัฐพงศ์ ครุฑทา, หัวหน้าฝ่ายจัดสรรน้ำและปรับปรุงระบบชลประทาน จังหวัดพิจิตร, ๗ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๗๑} สัมภาษณ์ นายสุนัน บวบนา, ผู้อำนวยการส่วนอุทกวิทยา ทรัพยากรน้ำภาค ๙ อดีตผู้อำนวยการส่วนประสานและบริหารจัดการลุ่มน้ำยม, ๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๗๒} สัมภาษณ์ นางสาววิมลชญาณี สติตสุนทรพันธ์, ผู้อำนวยการส่วนทรัพยากรน้ำ จังหวัดพิจิตร, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๗๓} สัมภาษณ์ นางสาวนฤมล คุ่มเกตุ, หัวหน้าฝ่ายพัฒนาสังคมและส่งเสริมการท่องเที่ยว กรรมการและเลขานุการศูนย์บริหารจัดการน้ำจังหวัดพิจิตร (องค์การบริหารส่วนจังหวัดพิจิตร), ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๗๔} สัมภาษณ์ พระครูวิโชติสิกขกิจ, ผู้อำนวยการ หน่วยงานวิทยบริการฯ พิจิตร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๕๙.

เข้ามาแชร์ความรู้ให้กับบุคคลอื่น ทุกวันนี้เราอยู่กับสภาพที่เราไม่สามารถสามารถคาดคิดได้ล่วงหน้าเลย เช่น ภัยต่างๆ ที่เกิดขึ้นในบ้านเราทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น เช่น ภัยแผ่นดินไหว ดินโคลนถล่ม สึนามิ ภัยทุกอย่างที่กล่าวมานี้ เป็นภัยที่ไม่เคยเกิดขึ้นแสดงว่าเราจะต้องเตรียมพร้อมที่จะรับมืออยู่ตลอดเวลา ทำให้เราได้รับความร่วมมือกับภาคประชาชนมากยิ่งขึ้น สิ่งหนึ่งหลังจากที่เข้าไปให้ความรู้คือ ทุกคนจะเข้ามาระดม มาแชร์ความรู้ต่อกัน นำไปสู่การตื่นตัวในการทำงาน หน่วยงานของเราตั้งขึ้นในปี ๒๕๔๖ หลังจัดตั้งขึ้นได้ไม่นานเราก็ประสบกับปัญหาใหญ่ คือ ภัยสึนามิที่เกิดจากแผ่นดินไหวในทะเล หลังจากเกิดภัยใหญ่ก็ทำให้หน่วยงานของเราถูกมองว่าเป็นหน่วยงานที่สำคัญเกี่ยวกับการเข้าไปช่วยเหลือผู้ประสบภัย หรือ การแจ้งเตือนเพราะฉะนั้น การให้ความร่วมมือก็เลยได้รับความสนใจมากยิ่งขึ้น หลังจากที่มีการทำแผนที่ชุมชนหรือแผนที่หมู่บ้าน ตัวผู้นำชุมชนจะต้องมีการมากระจายหรือมีการประชุมบอกให้กับคนในชุมชนรู้ว่า เมื่อเกิดปัญหาหรือเกิดประสบภัยทุกคนก็จะรู้ว่าสัญญาณต่างๆ ที่ส่งมานั้นเกิดอะไรขึ้น เขาก็จะสามารถรู้ได้ว่าจะต้องทำอะไร เป็นการแสดงให้เห็นว่าประชาชนในพื้นที่ที่มีความตื่นตัวที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาภัยต่างๆ เพิ่มมากยิ่งขึ้น ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นถ้าเปรียบเทียบระหว่างชุมชนเมืองกับชุมชนชนบทนั้น ต้องบอกว่าชุมชนเมืองอ่อนไหวกว่าชุมชนชนบท เพราะว่าคนในชนบทจะมีภูมิคุ้มกันมากกว่าคนในเมือง สามารถเอาตัวรอดได้ง่ายกว่าคนเมือง ที่ผ่านมากการเกิดหน่วยงานของเรามีจำนวนจำกัด กระทรวงมหาดไทยก็ตั้งเป้าว่าต้องเพิ่มจำนวนจิตอาสาให้เพิ่มขึ้น ๒ % เมื่อก่อนมีการเกณฑ์เข้ามาทำงานกลายเป็นกลุ่มที่ถูกบังคับต่อมามีปัญหาที่เกิดขึ้นบ่อยก็ทำให้หน่วยงานที่ต้องการเป็นจิตอาสาเข้ามาช่วยเหลือเพิ่มเข้ามามากขึ้น^{๒๗๕}

ประชาชนในเขตของกลุ่มน้ำน่าน ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ ก็มีลักษณะของภูมิสังคมที่แตกต่างกัน การบริหารจัดการน้ำโดยการมีส่วนร่วม พื้นฐานของมนุษย์ถ้าเดือดร้อนจึงจะเข้ามา แล้วตัวชาวบ้านเองที่ว่าเดือดร้อนก็ไปเรียกร้องกับใคร ก็จะมีคนกลุ่มหนึ่งหรือที่เรียกว่าจิตอาสา ที่จะเข้ามาดูแลและรักษาในพื้นที่ตรงนั้น^{๒๗๖} และระบบประปาเพื่ออุปโภค-บริโภคที่ผลิตตามหมู่บ้าน ตามท้องถิ่นทั่วไปขาดงบประมาณและขาดการตรวจสอบ ดูแลรักษา เพราะฉะนั้น จะต้องแก้ไขปัญหากับเรื่องงบประมาณ หรือการบำรุงดูแลรักษาการตรวจสอบคุณภาพของน้ำ ตั้งแต่ น้ำดิบและน้ำที่จ่ายออกไปถึงบ้านเรือน โดยเจ้าหน้าที่จะมีการตรวจสอบคุณภาพของน้ำในพื้นที่ที่เป็นจุดเสี่ยงที่ว่าด้วย และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับด้านอนามัยก็ต้องเข้าไปช่วยกันดูแล^{๒๗๗} ในส่วนของการแก้ไขฝักตบชวาในระดับจังหวัด ก็จะมีคำสั่งของกระทรวงมหาดไทยให้ผู้ว่าราชการจังหวัดตั้งคณะกรรมการเข้ามาร่วมบูรณาการทุกภาคส่วน หน่วยงาน เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด นายอำเภอ ท้องถิ่นจังหวัด ผู้อำนวยการโครงการชลประทาน เกษตรจังหวัด ผู้อำนวยการเจ้าท่าภูมิภาค ผู้แทนหน่วยงานทหาร หน่วยงานท้องถิ่น และมีโยธาธิการทั้งจังหวัดเป็นเลขานุการ จังหวัดก็ส่งหน่วยงานในท้องที่ลงไปสำรวจฝักตบชวา ในที่ประชุมตกลงกันว่าจะมาหาวิธีการกำจัดกันอย่างไร

^{๒๗๕} สัมภาษณ์ นางรติพัส มีคำแหง, หัวหน้าป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จังหวัดพิจิตร, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๒๗๖} สัมภาษณ์ นายอนันต์ เพ็ชรหนู, ผู้อำนวยการส่วนประสานงานและบริหารจัดการกลุ่มน้ำน่าน, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๗๗} สัมภาษณ์ นายณฤพณ์ ไทยกล้า, ผู้จัดการประสานส่วนภูมิภาค สาขาบางมูลนาก, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๙.

หน่วยงานที่จะมีเครื่องจักรด้านนี้ก็จะจะเป็นของกรมเจ้าท่า โยธาธิการและผังเมือง และหน่วยงานท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลเมือง หรือ ชลประทานก็จะมาคุยกัน หาแนวทางกัน ช่วยกันดูแลรักษาตามพื้นที่ไป^{๒๗๘}

สรุป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ว่าการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษา ตามหลัก สี่ปายะ ๗ ด้านบุคคลสี่ปายะ ในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตรนั้นต้องมีคณะกรรมการลุ่มน้ำหลัก มีกลุ่มผู้ใช้น้ำ ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน ชาวบ้าน กลุ่มเกษตรกร และหน่วยงานอื่นๆเข้ามาทำงานร่วมกันในเรื่องการบริหารจัดการน้ำภายในพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

๔.๒.๒.๕ ด้านโภชนสี่ปายะ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า พิจิตรเป็นเมืองอยู่ข้างอู่น้ำ งบประมาณแต่ละปีที่รัฐบาลกลางโอนมาให้ ต้องเอามาทำเรื่องแหล่งน้ำเพื่อเกษตรกรมีใช้ในการประกอบอาชีพอย่างยั่งยืน เพื่อประชาชนจะได้มีความมั่นคง งบประมาณทั้งหมดแบ่งมา ๕๐% ให้เอามาทำเรื่องน้ำ ส่วนที่เหลือให้ไปตามหน่วยงานที่เหลือ เพราะจริงๆแล้วตามหน่วยงานต่างๆ เหล่านี้ก็มีเจ้าภาพอยู่แล้ว เพราะฉะนั้นผู้ว่าราชการจังหวัดจะต้องดูแลลูกบ้านของผู้ว่าดีกว่า และมาฟื้นฟูความเป็นอยู่ของชาวบ้านให้สอดคล้องกับประเพณีและวัฒนธรรมนั้นๆ ดีกว่า^{๒๗๙} ในพื้นที่ของตัวพ้อมีน้ำท่วมก็ทะเลาะกัน น้ำแล้งก็ทะเลาะกันเพราะแย่งน้ำกันใช้ เพราะฉะนั้น ความชัดเจนในพื้นที่ควรชี้แจงให้ชัดเจนและก็ประกาศให้ทราบโดยทั่วกัน โดยที่ผู้ว่าราชการจังหวัดต้องมีอำนาจในการสั่งการในพื้นที่ ทุกพื้นที่ที่มีความแตกต่างกันเพราะฉะนั้นในจังหวัดใครจังหวัดท่านก็ให้ดูแลกันเอาเอง เพราะในสภาพพื้นที่ที่มีความแตกต่างกันให้ผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจเบ็ดเสร็จเด็ดขาดในการสั่งการแล้วก็ได้ข้อสรุปว่าน้ำเรามีอยู่อย่างจำกัด เราก็เพาะปลูกพืชให้เกิดความเหมาะสม ถ้าน้ำน้อยเราก็ปลูกพืชใช้น้ำน้อย ถ้าน้ำมากเราก็สามารถปลูกพืชใช้น้ำมากได้ เพราะฉะนั้นจึงมีอยู่สองส่วนด้วยกันคือประเด็นแรกการบริหารจัดการน้ำในช่วงน้ำมา ที่สองการบริหารจัดการน้ำในช่วงน้ำแล้ง^{๒๘๐} พื้นที่ถาวรนี้ถ้าไม่เกิดปัญหาภัยแล้ง การส่งน้ำของชลประทานก็ถือว่าส่งเป็นปกติดี เพราะว่ามีแหล่งน้ำต้นทูนที่เก็บน้ำมากถึงมีแม่น้ำถึงสามสายหลักแล้วก็ตามพื้นที่คลอง บ่อของชาวบ้านก็พ้อมีอยู่บ้าง มีกักเก็บและขังไว้ใช้ได้บ้าง ถ้าชาวนารู้จักใช้และรู้จักบริหารจัดการน้ำที่ดีในการเพาะปลูกพืช ก็สามารถยืดอายุการใช้น้ำไปถึงฤดูกาลใหม่ได้เลย^{๒๘๑}

ทุกวันนี้ มีน้ำกินน้ำใช้กันทั่วถึงทุกพื้นที่เพราะมีประปาหมู่บ้านกันหมด ถ้าจะจัดการให้ดีขึ้นควรทำประปาผิวดินมากกว่านำน้ำใต้ดินขึ้นมาทำ แต่น้ำผิวดินนั้นควรสะอาดปลอดภัยด้วยเพราะน้ำใต้ดินมีกลิ่นสนิมน้ำ ในอนาคตน้ำใต้ดินอาจไม่มีใช้ เพราะจากการสังเกตมาความลึกของน้ำใต้ดินลึกลงไปเรื่อยๆ เกี่ยวกับเรื่องน้ำประปาเพื่ออุปโภคบริโภค องค์การที่ดีก็ต้องเป็นไปตามหลักการที่องค์กรอนามัยโลกได้ตั้งไว้ ก็มีกรมอนามัยจากกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งกรมอนามัยก็จะเข้ามาตรวจคุณภาพน้ำเพื่อจะประกาศว่าน้ำนั้นสะอาดมีคุณภาพสามารถดื่มได้^{๒๘๒} จะต้องสร้างแหล่งน้ำผิวดินให้

^{๒๗๘} สัมภาษณ์ นายปรเมศวร์ พันธุ์รัตน์, รักษาการผู้อำนวยการเจ้าท่าภูมิภาค สาขานครสวรรค์, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๒๗๙} สัมภาษณ์ นายมานะ วุฒยากร, นายกองการบริหารส่วนตำบลวังกรด, ๒๒ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๒๘๐} สัมภาษณ์ พระเมธีธรรมประนาท, เจ้าคณะอำเภอเมืองพิจิตร, ๒๘ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๘๑} สัมภาษณ์ นายบัญญัติ ทองแจ่ม, ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย, ๒๑ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๒๘๒} สัมภาษณ์ นายณฤพณ์ ไทยกล้า, ผู้จัดการประปาส่วนภูมิภาค สาขาบางมูลนาก, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๙.

เพียงพอต่อการอุปโภคและบริโภคด้วย เช่น สร้างเป็นอ่างหรือบ่อขนาดใหญ่ ทำแก้มลิงในพื้นที่ที่จะบรรเทาปัญหาต่างๆได้ เช่น บรรเทาปัญหาเรื่องการขาดแคลนน้ำในฤดูแล้งและช่วยการแก้ปัญหาในฤดูน้ำหลากได้ ผลที่ได้รับอีกทางหนึ่ง คือ เกษตรกรมีน้ำใช้ในการประกอบอาชีพนอกฤดูกาลได้^{๒๘๓}

ในตอนนี้สังคมไทยส่วนใหญ่ยังอยู่กับเรื่องการทำการเกษตรแบบสมัยเดิมๆ กันอยู่ เช่น ถ้ามีพื้นที่ทำนา ก็จะทำแต่นา ซึ่งการทำนาจะใช้น้ำมาก แต่ก็มีบางพื้นที่ทางพิจิตรที่หน่วยงานเคยไปทำแหล่งน้ำไว้ มีกลุ่มเกษตรกรทำพีชไร้ เช่น ปลูกแตงโม ซึ่งรายได้ต่อไร่มากกว่าทำนาและใช้น้ำน้อยกว่า เพียงแต่เกษตรกรยังไม่กล้าที่จะเปลี่ยนไปทำ เหตุผลก็คือว่าไม่มีใครไปแนะนำ ไม่ได้ให้ความเชื่อมั่น ให้ความมั่นใจว่าทำไปแล้วจะสำเร็จใหม่ ซึ่งหน่วยงานที่รับผิดชอบต้องเข้าไปดูแลกันต่อไป ประชาชนต้องให้ความร่วมมือกับหน่วยงาน ไม่เห็นแก่ตัวยอมเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ท้องถิ่นต้องเข้าไปจัดการต่อการกระทำของกลุ่มบุคคลเหล่านี้ ไม่มีการปล่อยประละเลย หน่วยงานก็ต้องทำให้ทางน้ำคงสภาพเดิมเหมือนอย่างในอดีตและซ่อมแซมในบางจุดให้ดีขึ้นเพื่อใช้ในการประกอบอาชีพ^{๒๘๔} เพราะเขื่อนสิริกิติ์มีความจุน้ำที่เต็มอ่างอยู่ที่ ๙,๕๗๐ ล้านลูกบาศก์เมตร เขื่อนแควน้อยมีความจุน้ำอยู่ ๙๐๐ กว่าล้านลูกบาศก์เมตร ซึ่งก็มีพื้นที่ของการให้บริการของเขา การที่จะเอาน้ำจากที่นี้มาช่วยพื้นที่อื่นเป็นไปได้ยากเพราะเขายังช่วยส่งมาในลำน้ำนานเพื่ออุปโภคบริโภคด้วย จะให้เขาแบ่งไปทางพื้นที่อื่นเพื่อการเกษตรก็ไม่เพียงพอ ก็มีจำเป็นที่จะต้องสร้างแหล่งน้ำต้นทุนขึ้นใหม่ ซึ่งในพื้นที่ถ้าได้งบประมาณมาใหม่ก็จะสร้างอ่างเก็บน้ำใหม่ เพื่อที่จะได้เก็บน้ำแล้วนำมาใช้เพาะปลูกพืชนอกฤดูกาลในพื้นที่รอบข้างได้มากยิ่งขึ้น^{๒๘๕} การแก้ไขปัญหาดังนี้ก็ต้องเข้ามาดูกัน ต้องมีการบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างท้องที่ ท้องถิ่นและกรมชลประทาน ต้องมาช่วยคิด ช่วยทำ ว่าเราจะแก้ไขปัญหายังไงกันต่อไปและหน่วยงานของป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยส่วนหนึ่งและหน่วยงานของอำเภอก็ต้องมีการลงมือไปช่วยกัน ก็ต้องไปดูว่ามีมวลน้ำจะมามากขนาดไหน และคำนวณดูว่าเราจะรับได้เท่าไร อย่งไร^{๒๘๖}

นอกจากใช้น้ำแล้วก็ต้องให้ความสำคัญเรื่องการรักษาน้ำหรือแหล่งน้ำให้มันมีอยู่อย่างยั่งยืนด้วย เช่น พระเจ้าอยู่หัวต้องการที่จะให้ประชาชนมีใช้น้ำอยู่ตลอดก็เลยต้องสร้างเขื่อน พระราชินีก็ฉลาดที่จะรักษาดูแลน้ำเพื่อให้มีอยู่ในเขื่อนก็ทรงรับสั่งให้ปลูกป่าในพื้นที่ต้นน้ำ เพื่อให้ป่าดูดซับน้ำให้มีอยู่ตลอดเช่นกัน ประชาชนควรจะมีเครือข่ายเข้ามาดูแลเรื่องน้ำ ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ต้องมีเครือข่ายที่เชื่อมโยงกันเหมือนดั่งสายน้ำที่เชื่อมกันทุกสายน้ำแล้วไหลลงไปสู่สายน้ำหลักสายน้ำเดียว ถ้าเป็นลักษณะในการทำงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำเองก็จะเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานได้ดียิ่งขึ้น^{๒๘๗} การรักษาระบบนิเวศไว้ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ สำคัญมากเพราะเมื่อก่อนป่าไม้

^{๒๘๓} สัมภาษณ์ นายณัฐพงศ์ ครุฑทา, หัวหน้าฝ่ายจัดสรรน้ำและปรับปรุงระบบชลประทาน จังหวัดพิจิตร, ๗ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๘๔} สัมภาษณ์ นางรัชรินทร์ จันทร์สุกรี, ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย-นักธุรกิจ, ๒๒ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๒๘๕} สัมภาษณ์ นายมงคล พุกเปี่ยม, กำนันตำบลสำนักขุนเณร, ๒๓ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๒๘๖} สัมภาษณ์ นางรติพัส มีคำแหง, หัวหน้าป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จังหวัดพิจิตร, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๒๘๗} สัมภาษณ์ นางสาววิมลชญาณี สถิตสุนทรพันธ์, ผู้อำนวยการส่วนทรัพยากรน้ำ จังหวัดพิจิตร, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๙.

ในเขตลุ่มน้ำยมอุดมสมบูรณ์มาก เป็นแหล่งที่มีอาหารคือปลาชุมมาก ถึงขั้นมีระเซื้อยู่ตามลุ่มน้ำยม มีระบบนิเวศดีมาก สมัยนี้ไม่เป็นเช่นนั้นแล้ว เพราะขาดการดูแลรักษาระบบนิเวศไว้ ไม่ปกป้องคุ้มครองไว้ ถ้าเราไปทำลายธรรมชาติธรรมชาติก็กลับทำร้ายเรา^{๒๘๘} บางจุดก็มีการเข้าไปขุดลอกคลองและกำจัดผักตบชวาด้วยโดยเฉพาะในเขตแม่น้ำพิจิตรเก่า ในพื้นที่พิจิตรก็มีการสร้างฝายวางในลุ่มน้ำพิจิตร เพื่อแก้ไขปัญหาร่องน้ำขาดคลอง ก็ยังมีปัญหาเรื่องของการควบคุมน้ำ ถ้าไม่สร้างก็ไม่ได้สร้างแล้วมีผลกระทบก็ไม่ได้ เราก็ต้องมามองที่การบริหารจัดการว่าจะหาทางออกอย่างไร เพื่อจะได้มีน้ำไว้ใช้นอกฤดูกาลเพื่อเพาะปลูกพืชในเขตลุ่มน้ำนั้นได้^{๒๘๙} เรื่องการขุดเจาะน้ำบาดาลบางจุดก็ได้รับการแก้ไขปัญหาก็ได้ด้วยความสำเร็จ และตรงตามความต้องการ ประชาชนก็มีความสุขเพราะมีน้ำกินน้ำใช้ และในส่วนหนึ่งที่ลงไปแล้วเกิดความล่าช้าเป็นไปไม่ได้ช้า หรือดำเนินการไปไม่ได้ เช่น การขุดเจาะน้ำบาดาล ขุดไม่เจอทางน้ำ น้ำไม่ไหลก็มี^{๒๙๐}

ถ้าองค์กรเล็กยิ่งทำได้ง่ายถ้าองค์กรใหญ่ยิ่งมีปัญหา ถ้าเป็นชุมชนเมืองก็เป็นปัญหาอีกอย่างเหมือนกัน เพราะแต่ละพื้นที่มีบริบทไม่เหมือนกัน ถ้าเกิดเป็นชุมชนเมืองพื้นที่ก็จะแตกต่างกัน ประชาชนส่วนใหญ่ในเมืองก็จะใช้พื้นที่เป็นที่อยู่อาศัยเป็นมากกว่าทำการเกษตร ในเรื่องของการบริหารจัดการน้ำก็จะต่างกับกลุ่มชนบท ส่วนน้ำที่ใช้ในพื้นที่ก็จะเป็นน้ำเพื่ออุปโภคบริโภค ไม่ใช่เพื่อการเกษตร จะต่างกับคนชนบทที่มีลักษณะความเป็นอยู่ต่างกันชัดเจน แต่ถ้าเป็นคนในชนบทชีวิตความเป็นอยู่ชีวิตของประชาชนจะอยู่กับการเกษตรและการดำเนินชีวิตที่ต้องใช้น้ำมาก ในส่วนของชนบทจะต่างกันชัดเจน การจัดสรรพื้นที่จะมีลักษณะที่ไม่เหมือนกัน การใช้ประโยชน์พื้นที่ที่ต่างกัน^{๒๙๑} ที่เกี่ยวกับเรื่องการจัดสรรงบประมาณเข้าไปดูแลพื้นที่ไม่สอดคล้องกับช่วงฤดูกาลก็มีเยอะ เช่น งบประมาณในการขุดลอกคลองในพื้นที่ที่มีการขุด ลอกคลองในช่วงฤดูน้ำหลากน้ำมาซึ่งไม่เกิดผลประโยชน์ เพราะฉะนั้นหน่วยงานราชการควรปรับปรุงแก้ไขเรื่องการจัดสรรงบประมาณหรือวิธีการเพื่อให้สอดคล้องกับการทำงานในแต่ละปี งบประมาณจะได้ไม่ลงทุนไปสูญเปล่า ควรมีวิธีการที่จะบริหารงบประมาณให้ดีกว่านี้ งบประมาณของภาครัฐบางที่รับใช้เงินงานที่ออกมาล้มเหลว ทั้งๆ ที่มีวิธีการเกี่ยวกับการบริหารงานงบประมาณ คือ การทำสัญญาจ้างหรือสัญญาอะไรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องก็ได^{๒๙๒}

ประชาชนในจังหวัดพิจิตรไม่ได้คิดว่าปัญหาน้ำท่วมเป็นปัญหาใหญ่ แต่ที่เราควรคิดกันว่าเราจะทำอย่างไร ที่จะทำให้พื้นที่นี้มีน้ำที่แน่นอนและถ้าไม่น้ำเราก็มีข้อมูลแน่นอนเพื่อที่ประชาชนจะได้มีน้ำไว้ปลูกพืชในช่วงอื่นคือช่วงหลังจากฤดูน้ำหลากแล้ว เราจะทำอย่างไรให้เขามีน้ำ

^{๒๘๘} สัมภาษณ์ พระครูวิลาสรัตนรังสี, เจ้าอาวาสวัดเทวประสาท เจ้าคณะตำบลจรัญรายเขต ๒, ๒๓ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๒๘๙} สัมภาษณ์ นายสุนัน บวบนา, ผู้อำนวยการส่วนอุทกวิทยา ทรัพยากรน้ำภาค ๙ อดีตผู้อำนวยการส่วนประสานและบริหารจัดการลุ่มน้ำยม, ๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๙๐} สัมภาษณ์ นายเขวง ไชยหลาก, ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดพิจิตร, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๙๑} สัมภาษณ์ นางสาวนฤมล คุ่มเกตุ, หัวหน้าฝ่ายพัฒนาสังคมและส่งเสริมการท่องเที่ยว กรรมการและเลขานุการศูนย์บริหารจัดการน้ำจังหวัดพิจิตร (องค์การบริหารส่วนจังหวัดพิจิตร), ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๙๒} สัมภาษณ์ พระครูวิโชติสิกขกิจ, ผู้อำนวยการ หน่วยงานวิทยบริการฯ พิจิตร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๕๙.

ไว้ใช้ในชวงนั้น นี่คืปัญหาที่หน่วยงานตองมาคิดกันว่เราจะทำอย่งไร^{๒๙๓} ทุกวันนีภครัฐก็เข้าไป แจกถุงยังชีพไปแจกอะไรต่งต่งในชวงที่ประสบกับปัญหาและหลังจกการเกิดปัญหา ยกตัวอย่าง ชาวเขาที่ทุกหน่วยงานเข้าไปแจกแต่ฝ้ห่มทุกปีๆ ทั้งที่จริงชาวเขาไม่ยงกได้แล้วเพราะเขายงกได้ที่ เก็บฝ้ห่ม ก็เช่นกันกับกลุ่มที่ถูกน้ำท่วมประจำ ประชาชนก็ไม่ยงกได้ยงยังชีพ แต่เขายงกได้ที่ เครื่องมือที่ใช้ประกอบสั้มาอาชีพ เช่น แห ข่าย เรือหรือเครื่องมือที่ใช้ประกอบอาชีพได้ในชวงนั้น เพราะฉนั้นชาวบ้านจึงเรียนรู้ที่จะอยู่กับธรรมชาติ ควรที่จะเรียนรู้ปรับตัวที่จะอยู่กับธรรมชาติที่เป็นอย่ง เราอย่าไปเปลี่ยนสภาพพื้นที่นั้น เพราะน้ำตองมีเส้นทางไป มีที่อย่ง เราอย่าไปเบียดเบียนมัน เมื่อน้ำไหลมาแล้วมันก็จะไหลไป น้ำก็จะไม่ท่วม น้ำอย่งได้คนอย่งได้ นี่คืการปรับตัวให้อย่งร่วมกันกับ ธรรมชาติให้ได้^{๒๙๔} เกี่ยวกับอาหารหรือการประกอบอาชีพ ถ้มองในแง่ของยุทธศาสตร์จังหวัดพิจิตร ประชาชนของจังหวัดพิจิตรส่วนใหญ่เน้นเรื่องการทำนาเป็นหลัก หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น เกษตร จังหวัด พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัด อุตสาหกรรมจังหวัด หรือ หอการค้าจังหวัด กลุ่มต่งๆเหล่านี้ ตอง มีวิธีการเข้าไปฝึกอบรมหรือทำอะไรก็ได้ที่ทำให้ประชาชนได้เรียนรู้ว่เขาไม่ได้มีชีวิตเพื่อทำนาอย่ง เดียว เพราะประชาชนของจังหวัดพิจิตรเกือบ ๘๐ % มีความคิดว่เขามีอาชีพทำนาเพียงอย่งเดียว มี ชีวิตเพื่อทำนาอย่งเดียว ก็เพราะว่หน่วยงานต่งๆไม่ได้เข้าไปป้อนข้อมูลอย่งอื่นให้ เช่น ไม่ได้บอก ว่พื้นที่ตรงนี บ้านตรงนี ควรจะเย็บปักถักร้อย บ้านนีควรจะทำอาหาร บ้านนีควรจะทำอาชีพเสริม อย่งอื่น ไม่ใช่จะรอทำนาอย่งเดียว นี่คืปัญหาของหน่วยงานที่จะตองลงพื้นที่ให้ควมรู้กับ ชาวบ้าน ว่ชุมชนกลุ่มนีควรจะทำอะไร ควรจะทำอย่งอื่นที่เป็นการพัฒนาฝีมือด้านอื่นบ้างเพื่อสร้าง รายได้ให้มากขึ้น แต่ในปัจจุบันนีหน่วยงานต่งๆไม่ได้ไปบอกหรือแนะนำ ถ้ทำจริงจกก็สามารถที่จะ พัฒนาหรือสร้างรายได้เพิ่มมากยิ่งขึ้น ยิ่งทุกวันนี้มีตลาดนัดด้วย ก็มีแนวความคิดกับพระสังฆาธิการไป ว่ในเมื่อมีคนที่มีฝีมือแบบนี้แล้ว เรามีหน่วยอบรมประจำตำบลของพระสงฆ์ ซึ่งมีเกือบ ๘๐ หน่วย ก็ ตองมีการไปเปิดร้านค้ากัน แล้วก็ไปเอาสินค้าของชุมชนมาจำหน่ายที่ชุมชน คืผลิตภัณฑ์จก ชาวบ้านมาขายมีตลาดให้เขา จุดที่ระบายสินค้าหรือขายก็เป็นตลาดนัดที่จัดกันทุกอาทิตย์ และตลาด นัดส่วนใหญ่ในบ้านเราก้จะอย่งในวัด นี่คืทางออกของสินค้าที่จะขายได้ในชุมชน เสร็จแล้วก็ตั้งกองทุน ขึ้นมา เพราะว่จังหวัดพิจิตรเป็นเมืองพระ แหล่งท่องเที่ยวอย่งอื่นไม่ค่อยมีอะไร คนที่เข้ามาพิจิตรก็ มากราบพระไหว้พระตามวัดต่งๆ ซึ่งมีวัดที่มีเกจิอาจารย์ต่งๆระดับประเทศ เพราะฉนั้น หน่วยงาน ต่งๆ ควรเข้าไปให้ควมสนับสนุนเพื่อเพิ่มช่องทางให้กับชาวบ้านให้กับชุมชนว่พื้นที่ไหนควรจะทำ อะไร อย่งไร เวลาไหน เพื่อให้เกิดควมเหมาะสมกับสภาพพื้นที่^{๒๙๕}

สรุป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ว่การบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษา ตามหลัก สั้ปายะ ๗ ด้านโภชนสั้ปายะ ในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตรนั้นประชาชนในพื้นที่ตองมีน้ำ เพื่ออุปโภค-บริโภค น้ำเพื่อการประกอบอาชีพ ตองมีแหล่งน้ำในชุมชนเป็นน้ำที่สะอาดสามารถใช้ประโยชน์ จกน้ำนั้นได้ เช่น การสร้างอาชีพที่ก่อให้เกิดรายได้ที่เพิ่มขึ้นจกแหล่งน้ำนั้นๆ และตองมีน้ำที่เพียงพอ ต่ควมตองการและมีน้ำอย่งในพื้นที่ตลอดทั้งปีเพื่อหล่อเลี้ยงระบบนิเวศและธรรมชาติในพื้นที่ด้วย

^{๒๙๓} สั้มาษณ์ นายวีระศักดิ์ วิจิตรแสงศรี, ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจิตร, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๒๙๔} สั้มาษณ์ นายอนันต์ เพ็ชรหนู, ผู้อำนวยการส่วนประสานงานและบริหารจัดการลุ่มน้ำน่าน, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๙๕} สั้มาษณ์ พระทีฆทัสสีมุนีวงศ์, เจ้าคณะจังหวัดพิจิตร, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๙.

๔.๒.๒.๖ ด้านอุปสรรคปัญหา ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า พื้นที่นี้อยู่ในเขตของระบบชลประทานของจังหวัดพิจิตร ซึ่งรับน้ำมาจากเขื่อนสิริกิติ์มีการบริหารจัดการน้ำที่ดีเหมาะสมตามฤดูกาล แต่ก็มีปัญหาในฤดูแล้งเพราะว่าเป็นเรื่องของธรรมชาติ แต่ในพื้นที่นี้ก็ถือว่าเป็นพื้นที่สมบูรณ์น้ำ เพราะมีแม่น้ำสายหลักอยู่สามสายด้วยกัน คือ แม่น้ำยม แม่น้ำน่าน และแม่น้ำพิจิตร ซึ่งเป็นแหล่งที่เหมาะสมแก่การเพาะปลูกในเขตนี้น้ำมาก^{๒๙๖} เรื่องของระบบประปาหมู่บ้านทุกวันนี้เสียหายเพราะว่าสูบน้ำใต้ดินขึ้นมาทำจึงเกิดคราบหินปูน การบำรุงรักษาก็ไม่คุ้มเพราะฉะนั้นต้องมีแหล่งน้ำในหมู่บ้าน ต้องอาศัยน้ำผิวดินในการทำน้ำประปาจะดีกว่าโดยการลอกคลองสาขา สร้างอ่าง ทำแก้มลิงในพื้นที่เพื่อเก็บน้ำช่วงฤดูกาลเอาไว้เป็นน้ำผิวดินแล้วนำน้ำผิวดินมาทำประปาเพื่อแก้ไขปัญหาน้ำที่เป็นคราบหินปูน ประชาชนในพื้นที่ก็มีความพยายามที่จะกักเก็บน้ำในช่วงฤดูกาลให้ได้มากที่สุดแต่ก็มีปัจจัยที่เราควบคุมไม่ได้คือเรื่องของธรรมชาติและฤดูกาลที่เปลี่ยนไป ทุกวันนี้ก็จัดเก็บได้ระดับหนึ่งแค่ช่วยบรรเทาความเดือดร้อนไปได้บ้าง ถ้าฝนตกต้องตามฤดูกาลก็ไม่ค่อยประสบปัญหาถ้ารู้จักใช้น้ำอย่างประหยัดและถูกวิธี^{๒๙๗}

ประชาชนในพื้นที่จะต้องช่วยกันรักษาระบบนิเวศและธรรมชาติด้วย เช่น การไม่ปล่อยน้ำเสีย ไม่ทำลายระบบนิเวศเดิมๆ ที่เคยมี และดูแลรักษาธรรมชาติที่บริสุทธิ์เอาไว้ในพื้นที่ให้ได้ ประชาชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการฟื้นฟูธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและรักษาระบบนิเวศในพื้นที่ด้วยวิธีการต่างๆ คือ ปฏิบัติตามกฎระเบียบหรือมติที่ได้ตกลงกันไว้ในที่ประชุมในท้องถิ่นๆ ถ้าใครฝ่าฝืนควรมีมาตรการในการปรับหรือลงโทษอย่างจริงจัง^{๒๙๘} ชาวบ้านในพื้นที่พร้อมที่จะเข้าไปดูแลรักษาพื้นที่คลองชลประทานร่วมกับหน่วยงาน ให้กลุ่มที่ตั้งมาจะไปดูแลความสะอาด ความเรียบร้อย ให้สามารถใช้งานได้ตลอดเวลาทั้งในฤดูกาลและนอกฤดูกาล เวลาที่น้ำมาให้เก็บรักษา เวลาที่มีน้ำให้แบ่งปัน และเวลาน้ำหมดไปให้หาน้ำมาเพิ่ม ทฤษฎีน้ำของในหลวงมีความชัดเจน โดยการเก็บน้ำในเขื่อนช่วงฤดูฝน พอมีน้ำต้นทุนแล้วก็ให้แบ่งปันมาใช้ ซึ่งในพื้นที่ของจังหวัดพิจิตรสภาพพื้นที่เอื้อต่อโดยการเพิ่มฝายเพื่อกักน้ำให้ขังอยู่ในคลองและคลองที่มีอยู่แล้วถ้ามันตันต้องทำให้ลึก ให้กว้างเพื่อเพิ่มปริมาณให้มากให้พอใช้ในพื้นทีนั้นๆ^{๒๙๙} พิจิตรอยู่ในพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำ จึงเกิดปัญหาเรื่องขาดแคลนน้ำบางจุด เพราะฉะนั้นฤดูฝนจึงเหมาะที่จะจัดเก็บน้ำในพื้นที่ เพื่อสร้างระบบนิเวศใหม่คือฤดูฝนให้เก็บฤดูแล้งให้รักษา เพื่อนำไปใช้ต่อไป เช่น การรักษาน้ำไว้เพื่ออุปโภคบริโภคในยามที่จำเป็น^{๓๐๐}

การที่หน่วยงานจะสร้างเขื่อนหรืออ่างขนาดใหญ่ในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งนั้น ต้องมองถึงประโยชน์จากเขื่อนคืออะไร ข้อดี ข้อเสีย สภาพแวดล้อม ป่าไม้ ระบบนิเวศที่เราจะไปสร้างทำให้เกิดความเสียหายที่จะตามมาด้วย ถ้ามองภาพรวมของประเทศก็ต้องสร้างเขื่อนแน่นอน ถ้าตรงไหนที่ทำแล้วได้ประโยชน์ก็น่าจะทำ ถ้าตรงไหนไม่ได้ประโยชน์ก็ไม่ต้องทำ เพราะมีผลเสียต่างๆตามมา

^{๒๙๖} สัมภาษณ์ นายบัญญัติ ทองแจ่ม, ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย, ๒๑ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๒๙๗} สัมภาษณ์ นายมงคล พุกเปี่ยม, กำนันตำบลสำนักขุนเณร, ๒๓ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๒๙๘} สัมภาษณ์ นายณัฐพงศ์ ครุฑททา, หัวหน้าฝ่ายจัดสรรน้ำและปรับปรุงระบบชลประทาน จังหวัดพิจิตร, ๗ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๒๙๙} สัมภาษณ์ พระศรีวิกรมมณี, รองเจ้าคณะจังหวัดพิจิตร, ๒๓ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๓๐๐} สัมภาษณ์ พระครูวิลาสรัตนรังสี, เจ้าอาวาสวัดเทวประสาธ เจ้าคณะตำบลวังรายเขต ๒, ๒๓ กันยายน ๒๕๕๙.

มากมาย แต่แหล่งเก็บน้ำต้นทุนหรือเขื่อนขนาดใหญ่ยังจำเป็นที่จะต้องสร้างในประเทศไทยให้เพิ่มขึ้น ถ้าไม่อย่างนั้นเราก็จะมีปัญหาที่แก้ไขไม่จบ^{๓๐๑} เรื่องน้ำท่วมคณะกรรมการลุ่มน้ำจังหวัดพิจิตรเขาไม่เคยกังวลเลย เขากังวลเรื่องน้ำแล้งมากกว่า เช่น ประชาชนที่อาศัยในเขตลุ่มน้ำยมกับลุ่มน้ำน่าน ที่เป็นพื้นที่แก้มลิง อยากรได้น้ำในฤดูแล้งเพราะฤดูฝนพื้นที่เป็นพื้นที่รับน้ำอยู่แล้ว เพราะสภาพพื้นที่เหล่านี้ ฤดูกาลเพาะปลูกก็จะแตกต่างไปจากพื้นที่เพาะปลูกอื่นๆ ที่เพาะปลูกกันได้ตามฤดูกาล การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตก็เพื่อปรับตัวให้อยู่กับธรรมชาติที่เป็นอยู่นั้นเอง^{๓๐๒} เมื่อเกิดภัยพิบัติต่างๆ ภาครัฐจะเอาสภาพปัญหาลงไปจับในพื้นที่นั้นๆ เพราะมองต่างมุมกันกับคนในพื้นที่ ซึ่งมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในพื้นที่มีความแตกต่างกัน ก็จะมีมุมมองที่ต่างกัน ภาครัฐเอาเรื่องภัยพิบัติไปจับเหตุการณ์ต่างๆ ก็เลยกลายเป็นการสร้างเงื่อนไขทางสังคมให้เขา ซึ่งเงื่อนไขทางสังคมมีสองประเด็นคือเงื่อนไขด้านสิ่งปลูกสร้างและไม่ใช่สิ่งปลูกสร้าง เมื่อมีลักษณะสังคมที่แตกต่างกัน ปัญหาที่แตกต่างกัน การเข้าไปดูแลก็ต้องดูพื้นที่ด้วย เช่น สิ่งที่หน่วยงานคิดว่าเป็นปัญหาอาจจะไม่ใช่ปัญหาของคนในพื้นที่นั้นก็ไม่ได้ เพราะฉะนั้นการเข้าใจสภาพพื้นที่ สภาพแวดล้อม ธรรมชาติ สังคมของเขาย่อมเป็นสิ่งสำคัญต่อการแก้ไขปัญหา^{๓๐๓} ด้านการประหยัดพลังงาน น้ำก็เป็นตัวชี้วัดเหมือนกันซึ่งหน่วยงานจะต้องมีการประหยัดการใช้น้ำ โดยเปรียบเทียบข้อมูลสามปีย้อนหลังมาเปรียบเทียบตัวชี้วัด เรื่องสิ่งแวดล้อมของขยะมูลฝอยของจังหวัดพิจิตรไม่น่าเป็นห่วงเพราะปริมาณขยะก็เกิดขึ้นไม่มากถ้าเปรียบเทียบกับจังหวัดอื่นทั่วประเทศ ของพิจิตรอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่น่าเป็นห่วงและในพื้นที่จังหวัดก็จะมีโรงงานผลิตกระแสไฟฟ้าด้วยขยะ ก็จะเป็นการดูแลสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติในพื้นที่ไปด้วย^{๓๐๔}

ในกรณีของน้ำบาดาลเวลาไปพบปะประชาชนเราก็จะมีการทำความเข้าใจว่าน้ำสามารถเอาขึ้นมาใช้ได้ แต่ให้เอามาใช้อย่างถูกวิธี มีการเปิดบ่อแล้วควรมีการปิดบ่อหลังจากการใช้ ถ้ามีการขุดบ่อแล้วไม่กลบบ่อก็จะกลายเป็นช่องทางให้น้ำบนดินที่ไม่สะอาดไหลลงไปปนเปื้อนน้ำบาดาล ทำให้น้ำใต้ดินมีสารปนเปื้อนได้ง่าย แต่การแก้ปัญหาน้ำใต้ดินทำได้ยากกว่าน้ำที่ปนเปื้อนบนผิวดิน การแก้ไขปัญหาน้ำปนเปื้อน น้ำเสีย ระหว่างใต้ดินกับบนดิน มีความยากง่ายแตกต่างกันมาก เราจึงควรระมัดระวังเรื่องนี้ให้มากด้วย ไม่เช่นนั้นก็จะเกิดเป็นวงจรอุบาทว์กลับมาหาตัวเรา^{๓๐๕} หน่วยงานจะต้องมีการรณรงค์เกี่ยวกับเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ รวมถึงเรื่องการใช้ น้ำเพื่อให้เกิดความคุ้มค่ามากที่สุด ว่าปีหนึ่งเราจะทำนาก็ครั้ง นอกฤดูกาลทำนาคควรจะให้ประชาชนประกอบอาชีพอะไรหรือให้ทำการเกษตรที่เป็นการเพาะปลูกพืชที่มีอายุสั้น ใช้น้ำน้อย เพื่อไม่ให้เขามีความรู้สึกรู้สึกว่าขาดแคลนน้ำ ไม่รู้จะทำอะไรเพราะไม่มีน้ำ เพราะว่าคนไทยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ

^{๓๐๑} สัมภาษณ์ นายสมยศ แสงมณี, ผู้อำนวยการชลประทานพิจิตร, ๖ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๓๐๒} สัมภาษณ์ นายสุนัน บวบนานา, ผู้อำนวยการส่วนอุทกวิทยา ทรัพยากรน้ำภาค ๙ อดีตผู้อำนวยการส่วนประสานและบริหารจัดการลุ่มน้ำยม, ๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๓๐๓} สัมภาษณ์ นางวิภารัตน์ รัตนวงศ์ภิญโญ, ผู้อำนวยการส่วนยุทธศาสตร์ ทรัพยากรน้ำภาค ๙, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๓๐๔} สัมภาษณ์ นายเชวง ไชยหลาก, ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดพิจิตร, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๓๐๕} สัมภาษณ์ นางสาววิมลชญาณ์ สถิตสุนทรพันธ์, ผู้อำนวยการส่วนทรัพยากรน้ำ จังหวัดพิจิตร, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๙.

เกษตรกรรม คือ ทำไร่ ทำนา ในเมื่อทุกวันนี้ยังมีปัญหาการขาดแคลนน้ำหลังฤดูฝนกันอยู่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรที่จะไปสร้างอาชีพเสริมในพื้นที่อย่างจริงจัง^{๓๐๖}

จังหวัดพิจิตรในบางพื้นที่มีระบบชลประทานช่วยระบายน้ำ แต่เมื่อแม่น้ำยมกับแม่น้ำน่านไหลไปรวมกันที่นครสวรรค์แล้ว ก็จะมีบางส่วนของทางส่วนกลางกันเขื่อนเอาไว้ เพื่อไม่ให้น้ำไหลหลากลงไปสู่พื้นที่ภาคกลาง ก็ทำให้เราประสบปัญหาที่มันเกินความควบคุม คือถ้ามีปริมาณน้ำเยอะก็จะมีน้ำเอ่อล้น ระบายไม่ทัน ท่วมขังในพื้นที่ ทำให้เราประสบปัญหาทุกปี เพราะฉะนั้นสิ่งที่เราสามารถทำได้ตอนนี้ คือ สสำรวจช่วงเวลาของน้ำที่มาให้ชัดเจน เช่นพื้นที่กลุ่มน้ำป่าที่ไหลหลากแล้วก็สำรวจประตูเปิด-ปิด ที่ใช้ระบายน้ำให้ใช้การได้ เพื่อที่จะได้กักเก็บน้ำไว้ให้กลุ่มเกษตรกรไว้ใช้ในฤดูแล้งหลังน้ำหลาก^{๓๐๗} เมื่อมีน้ำหลากมาแล้วถ้ามีจุดหนึ่งที่กั้นไม่อยู่น้ำก็จะหลากป่าไปทันที ทำให้เกิดความเสียหายในวงกว้าง เราจะแก้ไขปัญหาดังนี้ได้อย่างไร ต้องยอมรับว่าแม่น้ำยมเราไม่สามารถควบคุมน้ำได้ นี่คือเส้นทางน้ำจากเหนือที่จะไหลผ่านไปก่อนที่จะไหลลงสู่ปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ นี่คือพื้นที่ของเส้นทางน้ำของแม่น้ำยม เมื่อเป็นเช่นนี้การแก้ไขปัญหาระเบิดความเสียหายเกี่ยวกับพืชผลการเกษตรย่อมมี อย่างเช่นในช่วงฤดูกาลที่น้ำหลากก็เว้นจากการเพาะปลูก โดยไปสร้างอาชีพอย่างอื่นแทน เช่น อาชีพประมงพื้นบ้านบ้าง อาชีพอื่นๆที่สามารถทำได้บ้าง ก็จะเป็นการปรับตัวให้อยู่กับธรรมชาติที่เป็นไปได้และเราก็ไม่ไปทำลายธรรมชาตินั้นด้วย^{๓๐๘} การประปาส่วนภูมิภาคก็มีโครงการปลูกป่าต้นน้ำในเขตภาคเหนือ เพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งต้นน้ำซึ่งหน่วยงานประปาของได้เข้าไปมีส่วนในการปลูกป่าในพื้นที่ต้นน้ำเพราะหน่วยงานต้องอาศัยน้ำในการสร้างประปา ถ้าเราไม่มีป่าไม่มีน้ำ ก็จะเกิดปัญหาต่างๆตามมามากมาย เพราะทุกวันนี้ฤดูกาลเปลี่ยนไปมาก เราจำเป็นที่จะต้องคิดเรื่องการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำให้มากขึ้นด้วย^{๓๐๙}

คือช่วงปีหนึ่งเราอาศัยอยู่ร่วมกับธรรมชาติตรงนั้นก็จะมีรูปร่างเป็นอย่างไร ลม ฝน พายุ จะเกิดตอนไหนเราไม่อาจคาดการณ์ได้เพราะเป็นเรื่องของธรรมชาติ จึงเป็นเรื่องของภูมิอากาศและสภาพแวดล้อมต่างๆ ไป แต่ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ถ้าเราเตรียมพื้นที่คือดูแลแหล่งน้ำเดิมที่มีอยู่ให้สามารถรับน้ำได้เพิ่มขึ้น ถ้าไม่มีเราก็ควรที่จะพัฒนาพัฒนาแหล่งขึ้นใหม่ให้เพียงพอต่อความต้องการ เตรียมการเพื่อรองรับน้ำฤดูฝนที่จะต้องมาถึง เพื่อเก็บน้ำไว้ใช้นอกฤดูกาลด้วย^{๓๑๐} ในฤดูฝนหรือฤดูกลาน้ำหลากในพื้นที่ที่เกิดปัญหา ก็มีโครงการการสร้างประตูระบายน้ำที่อยู่ในพื้นที่เขตติดต่อบริเวณพิจิตรกับพิษณุโลก ก็จะมีโครงการเกี่ยวกับสร้างประตูระบายน้ำ ขนาดใหญ่ ซึ่งตอนนี้บรรจุไว้ในแผนของกรมชลประทานเรียบร้อยแล้ว แล้วก็ท่านนายกรัฐมนตรี พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ก็มีแผนที่จะเร่งรัดในส่วนของการทำโครงการนี้ ซึ่งต้องรองบประมาณจากรัฐบาลในส่วนนี้ มีความเป็นไปได้ค่อนข้างชัดเจนแล้วในจุดนี้ เป็นความหวังของคนพิจิตรเช่นกัน เพราะว่าถามว่าการได้รับผลประโยชน์จาก

^{๓๐๖} สัมภาษณ์ พระทีชทศสิมูนิวงศ์, เจ้าคณะจังหวัดพิจิตร, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๓๐๗} สัมภาษณ์ นายวีระศักดิ์ วิจิตรแสงศรี, ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจิตร, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๓๐๘} สัมภาษณ์ นางรติพัส มีคำแหง, หัวหน้าป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จังหวัดพิจิตร, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๓๐๙} สัมภาษณ์ นายณฤพจน์ ไทยกล้า, ผู้จัดการประปาส่วนภูมิภาค สาขาบางมูลนาก, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๓๑๐} สัมภาษณ์ นายอนันต์ เพ็ชรหนู, ผู้อำนวยการส่วนประสานงานและบริหารจัดการกลุ่มน้ำน่าน, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๙.

โครงการนี้ ส่วนหนึ่งก็คือคนพิษณุโลกด้วย อีกส่วนหนึ่งก็คือคนพิจิตร เพราะเป็นส่วนที่คาบเกี่ยวต่อเนื่องกันทั้งในเรื่องของการแก้ปัญหาน้ำท่วม น้ำแล้งด้วยก็จะได้ประโยชน์ร่วมกันซึ่งตรงนี้ก็จะเป็นการผลักดันในหลายๆส่วนร่วมกัน คือองค์การบริหารส่วนจังหวัดร่วมกับทางชลประทานจังหวัด รวมไปถึงมูลนิธิอุทกพัฒน์ด้วยที่เข้ามามีบทบาทขับเคลื่อนโครงการร่วมกับกองทัพบก เพราะว่าในหลายหน่วยงานนี้ก็พยายามคุยกันว่าจะให้ได้อะไรบ้าง ในการแก้ไขปัญหาคนลุ่มน้ำยมให้ได้และเป็นการเข้าไปดูแลหลังฤดูกาล เพื่อแก้ปัญหาให้เกิดความยั่งยืน^{๓๑๑}

การบริหารจัดการน้ำที่เหมาะสมกับสภาพอากาศ สภาพเวลาและสภาพพื้นที่ ก็จะทำให้เกิดผลไปในทางที่ดีสามารถป้องกันวิกฤตต่างๆ นั้นได้ และสามารถทำวิกฤตนั้นให้เป็นโอกาสคือสามารถพัฒนาเรื่องการบริหารจัดการน้ำให้เกิดความยั่งยืนต่อไปได้ด้วย^{๓๑๒} สำหรับกรณีบึงสีไฟก็จะมีพื้นที่อย่างที่เห็นคือมีพื้นที่บางส่วนของหน่วยงานราชการเข้าไปขอใช้พื้นที่ในบึงสีไฟ ซึ่งกรมเจ้าท่าก็จัดก็มีพื้นที่ที่ชัดเจน ตามที่หน่วยงานขออนุญาตใช้พื้นที่มาและในส่วนที่เหลือก็ยังไม่ได้รับการพัฒนาเป็นการปล่อยพื้นที่ให้คงสภาพเดิม แต่วันเวลาเปลี่ยนไปสภาพที่เคยเห็นในอดีตก็หายไปด้วย เพราะอะไรหลายๆ อย่างที่เปลี่ยนไป ก็ต้องมีการพัฒนากันไป ในกรณีที่จังหวัดจะมีการพัฒนาบึงสีไฟก็ต้องมาขออนุญาตกรมเจ้าท่า เพื่อที่การแก้ไขปัญหาบึงสีไฟ ในการพัฒนาพื้นที่ก็ต้องมีแผนที่สอดคล้องกันด้วย ถ้าไม่สอดคล้องก็จะพยายามสร้างแผนงานให้สอดคล้องกันให้เดินไปด้วยกันได้^{๓๑๓}

สรุป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษา ตามหลักสปีปายะ ๗ ด้านอุตสาหกรรมสปีปายะ ในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตรนั้นต้องมีการกักเก็บน้ำตามฤดูกาล โดยเฉพาะการพัฒนาแหล่งเก็บน้ำที่มีอยู่เดิมตามธรรมชาติในพื้นที่ต่างๆ ให้มีน้ำไหลผ่านพื้นที่ตามธรรมชาติประชาชนจะได้มีน้ำใช้ตลอดฤดูกาลสามารถที่จะเพาะปลูกพืชต่างๆได้ตามฤดูกาล โดยการเข้าไปส่งเสริมการสร้างอาชีพเสริมในพื้นที่นั้นๆ และประชาชนก็จะสามารถอาศัยอยู่ในพื้นที่ได้ทุกฤดูกาลเพราะมีงานทำตลอดทั้งปีนั่นเอง

๔.๒.๒.๗ ด้านอริยปถสปีปายะ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า การบำรุงดูแลรักษาเรื่องน้ำมีวิธีการสองประการๆ คือ หนึ่ง ดูแลในยามน้ำมาคือ ฤดูฝน สอง ดูแลในยามน้ำแล้ง พอน้ำมากเกินก็มีปัญหา พอน้ำไม่มีก็มีปัญหา ฉะนั้น ต้องบริหารจัดการทั้ง ๒ ประเภท ประเภทแรกคือ น้ำมาเราจะบริหารอย่างไร จะเอาไปเก็บไว้ที่ไหน จะต้องมีแหล่งน้ำหรือสถานที่เก็บน้ำขนาดใหญ่ ขนาดเล็ก ขนาดย่อม ไร่ร่องรับ เช่น ห้วย หนอง คลอง บึง ปัญหาเราคือเราจะผันน้ำเหล่านี้ไปเข้าอย่างไร ซึ่งเมืองไทยเท่าที่เราศึกษามากำเนิดมาแล้วหลายพันปีเรารู้กันหมดว่าสายน้ำที่ไหลในพื้นที่ ไหลไปตรงไหนบ้าง เพราะว่าระบบของน้ำมันย่อมไหลเชื่อมกันหมด เปรียบเสมือนร่างกายของคนเรา ก็มีเส้นเลือดต่างๆมากมายอยู่ในตัวเรา แต่มันก็สามารถไหลเชื่อมกันหมด มีเส้นเลือดใหญ่ เส้นเลือดกลาง เส้นเลือดฝอย เชื่อมโยงกันหมดทั้งตัว มันสามารถไหลเวียนทำให้ร่างกายเราอยู่ได้จึงไม่เกิดปัญหาทำให้เลือดคั่งที่นั่นคั่งที่นี่ ถ้ามีปัญหาเลือดคั่งหรืออุดตันไม่ไหลไปตรงนั้นตรงนี้ เราก็มีวิธีการรักษาให้

^{๓๑๑} สัมภาษณ์ นางสาวนฤมล คุ่มเกตุ, หัวหน้าฝ่ายพัฒนาสังคมและส่งเสริมการท่องเที่ยว กรรมการและเลขานุการศูนย์บริหารจัดการน้ำจังหวัดพิจิตร (องค์การบริหารส่วนจังหวัดพิจิตร), ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๓๑๒} สัมภาษณ์ พระเมธีธรรมประนาท, เจ้าคณะอำเภอเมืองพิจิตร, ๒๘ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๓๑๓} สัมภาษณ์ นายปรเมศวร์ พันธุ์รัตน์, รักษาการผู้อำนวยการเจ้าท่าภูมิภาค สาขานครสวรรค์, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

หายได้ โดยแก้ไขให้ตรงจุดคือการกินยาละลายลิ่มเลือดบ้าง ทำไมเราถึงไม่เชื่อมโยงแม่น้ำกลาง แม่น้ำใหญ่ แม่น้ำเล็ก ห้วย หนอง คลอง บึง ให้เป็นเหมือนเดิม ทำให้เป็นเหมือนร่างกายคน ทำได้เมื่อไหร่ บ้านนั้นเมืองนั้นจะเป็นพื้นที่ที่น่าอยู่อาศัยที่สุด^{๓๑๔} เพื่อความเหมาะสมในการดำเนินชีวิตชาวนาที่ต้องปรับสภาพให้เข้ากับธรรมชาติที่อาศัยอยู่ เกษตรกรต้องปรับตัวตามแผนของการส่งน้ำหรือตามฤดูกาล ก็ต้องรู้ว่าน้ำมาเวลาไหน ช่วงไหนต้องทำอะไร^{๓๑๕} จังหวัดพิจิตรเป็นเมืองอยู่ข้างน้ำจะต้องทำแผนยุทธศาสตร์เกี่ยวกับเรื่องน้ำ คือ สานต่อโครงการขุดลอกคลองให้สมบูรณ์แบบ จะได้บริหารจัดการน้ำให้เกิดรูปธรรมและส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนได้ หน่วยงานก็จะการพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งน้ำก็จะเป็งานด้านวิศวกรรมคือการสำรวจออกแบบประมาณราคา จัดทำแหล่งน้ำการขุด การลอก การสร้างฝาย การสร้างแก้มลิง ประตูนํ้าเพื่อให้เอานํ้าไว้ใช้ ต้องมีการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ให้ประชาชนได้รับอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน ระบบเศรษฐกิจภายในจังหวัดเติบโตเหมือนกัน จะได้ไม่เกิดความเหลื่อมล้ำทางสังคมและชีวิตความเป็นอยู่ประชาชนก็จะดีขึ้นอย่างเสมอภาค^{๓๑๖} เดี่ยวนี้ลุ่มน้ำเจ้าพระยาฝั่งพังกาศัยเขื่อนภูมิพล เขื่อนสิริกิติ์ เขื่อนแควน้อยบำรุงแดน เขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ ลุ่มน้ำเจ้าพระยามี ๒๒ จังหวัด พังกาศัยเขื่อนเหล่านี้ทั้งนั้น โดยเฉพาะสำคัญๆคือสองเขื่อนใหญ่คือ เขื่อนภูมิพล กับ เขื่อนสิริกิติ์ ถ้าเขื่อนสองที่ไม่มินํ้าก็เหมือนรวันตาย มีความเป็นไปได้และมีความเหมาะสมในจุดที่จะสร้างเพิ่มเพื่อเก็บเล็กผสมน้อย เมื่อชุมชนเมืองเกิดขึ้นประชากรมากขึ้น ความต้องการน้ำก็มากขึ้น จะได้ไม่เกิดสงครามแย่งนํ้ากันในอนาคต จึงต้องมีแหล่งกักเก็บนํ้าที่พอเพียง^{๓๑๗}

เราจะต้องรู้จักพื้นที่นั้นก่อนที่จะสร้างอ่างเก็บนํ้า จะต้องผันนํ้าให้ได้เพื่อจะได้ปล่อยให้ไปตามพื้นที่ จุดนั้นก็ต้องทำอ่างนํ้าที่ใหญ่ที่สุดเท่าที่จะทำได้ จากอ่างใหญ่ก็ขอยกลงไปเล็กๆลงไปเรื่อยๆ เป็นทอดๆ เป็นลูกโซ่กระจายนํ้าไปให้ทั่วพื้นที่ การอาศัยนํ้าเพื่อการดำเนินชีวิตแต่ละวันก็เหมาะสม^{๓๑๘} ท่านผู้ว่าราชการจังหวัดวางเป้าหมายการพัฒนาพื้นที่บึงสีไฟและแม่น้ำพิจิตรเก่า เพื่อดูแลประชาชนในพื้นที่อย่างชัดเจน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องลงมือไปมีส่วนร่วมในการบำรุงและดูแลเพื่อช่วยให้การดำเนินการตามนโยบายนั้นผ่านไปด้วยความราบรื่น^{๓๑๙} แนวทางที่ศูนย์บริหารจัดการน้ำของจังหวัดกำลังคือการการเข้าไปในชุมชนทุก เช่น ตอนนี้มีทั้งหมด ๘๖ ตำบลในจังหวัดพิจิตร เริ่มตั้งแต่ปีที่ผ่านมามีลุ่มนํ้ายมก่อนเพราะลุ่มนํ้ายมค่อนข้างมีปัญหาเยอะกว่าลุ่มนํ้าน่าน เพราะไม่มีระบบชลประทาน จะเดือดร้อนทั้งนํ้าแล้ง นํ้าท่วม ในส่วนของการกักเก็บนํ้าแต่ละช่วงไม่มี เบื้องต้นคือเราไปทำร่วมกับท้องถิ่น เทศบาล ซึ่งเป็นหน่วยงานเดียวกัน เพื่อที่จะดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดทำฝั้งนํ้าในพื้นที่ ต่อไปก็มาทำที่เขื่อนแม่น้ำพิจิตรเก่า แม่นํ้าน่านเพื่อให้ครบทุกพื้นที่ของจังหวัด^{๓๒๐}

^{๓๑๔} สัมภาษณ์ พระเมธีธรรมประนาท, เจ้าคณะอำเภอเมืองพิจิตร, ๒๘ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๓๑๕} สัมภาษณ์ นายบัญญัติ ทองแจ่ม, ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย, ๒๑ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๓๑๖} สัมภาษณ์ นายมงคล พุกเปี่ยม, กำนันตำบลสำนักขุนเณร, ๒๓ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๓๑๗} สัมภาษณ์ นายสมยศ แสงมณี, ผู้อำนวยการชลประทานพิจิตร, ๖ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๓๑๘} สัมภาษณ์ นายสุนัน บวบนา, ผู้อำนวยการส่วนอุทกวิทยา ทรัพยากรนํ้าภาค ๙ อดีตผู้อำนวยการส่วนประสานและบริหารจัดการลุ่มนํ้ายม, ๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๓๑๙} สัมภาษณ์ นายเชวง ไชยหลาก, ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดพิจิตร, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๓๒๐} สัมภาษณ์ นางสาวณฤมล คุ่มเกตุ, หัวหน้าฝ่ายพัฒนาสังคมและส่งเสริมการท่องเที่ยว กรรมการและเลขานุการศูนย์บริหารจัดการนํ้าจังหวัดพิจิตร (องค์การบริหารส่วนจังหวัดพิจิตร), ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๙.

ทุกสิ่งทุกอย่างในโลกใบนี้อยู่ภายใต้การเปลี่ยนแปลง ทุกนาที่ที่หมุนไปที่เดินไปข้างหน้ามันจะเปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ดังนั้นเราจะทำอย่างไรที่จะปรับปรุงตัวเราเองให้เตรียมพร้อมยอมรับกับการเปลี่ยนแปลงนั้นได้ ถ้าคนที่ไม่สามารถรับการเปลี่ยนแปลงนั้นได้ มันก็จะเกิดผลกระทบกับตัว ไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง ฉะนั้น พระพุทธเจ้าทรงตรัสว่าถ้าเรารู้จักคิด ทำตัวเองให้ว่าง อยู่กับปัจจุบันและระลึกถึงอนาคตหรือการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น มันเกิดจากตัวเราก่อน ถ้าเราทำให้ตัวเองมีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง และสามารถรับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงนั้นได้การดำเนินชีวิตย่อมมีความสุข^{๓๒๑} สำหรับวัดที่มีพื้นที่ธรณีสงฆ์ควรจะต้องจัดสรรพื้นที่ทำเป็นพื้นที่แก้มลิงหรืออ่างเก็บน้ำขนาดย่อมเพื่อบริการชุมชนในพื้นที่ตรงนั้น ซึ่งประชาชนก็สามารถนำน้ำไปใช้ในการประกอบอาชีพได้ส่วนหนึ่ง และพระสงฆ์เองก็ได้ทำหน้าที่ตามภารกิจหลักของคณะสงฆ์ไปด้วยคือการให้บริการสาธารณะประโยชน์ โดยยึดหลักว่าถ้าประชาชน ชุมชน สังคมอยู่ได้ พระก็อยู่ได้ด้วย^{๓๒๒}

สรุป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ว่าการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษา ตามหลักสัปปายะ ๗ ด้านอริยปถสัปปายะ ในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตรนั้นประชาชนจะต้องมีน้ำในการอุปโภคบริโภค มีน้ำเพื่อการประกอบอาชีพ การระบายน้ำต้องส่งน้ำเข้าถึงทุกพื้นที่ผ่านการเชื่อมโยงสายน้ำต่างๆ ในพื้นที่ให้มีสัมพันธ์กัน สอดคล้องกัน โดยอาศัยผังน้ำชุมชนที่เป็นสายน้ำเดิมตามธรรมชาติ น้ำนั้นต้องมีคุณภาพที่ดีและประชาชนก็ได้ใช้น้ำที่มีอยู่นั้นให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการดำรงชีวิต

๔.๒.๓ การมีส่วนร่วมขององค์กรผู้ใช้น้ำและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ตามหลักสัปปายะ ๗

๔.๒.๓.๑ ด้านอวาสาสัปปายะ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ทุกวันนี้เราสร้างอาคาร บ้านเรือนโดยที่ไม่ได้ดูธรรมชาติเลยเพราะมันถูกบีบบังคับด้วยปัจจัยหลายๆอย่าง และทำให้เกิดปัญหาน้ำท่วมเป็นวงกว้างขึ้นจากอดีตเพราะธรรมชาติของน้ำๆ ต้องมีที่อยู่ ต้องมีทางไป ดังนั้นการที่เราไปรुकล้ำพื้นที่ของน้ำโดยการไปถมบึง ไปถมหนอง ไปสร้างถนนขวาง ดังนั้นเมื่อมีความจำเป็นการที่มนุษย์ได้ไปสร้างอาคาร บ้านเรือนตรงนั้น เราจะทำอย่างไรให้มันเกิดความเหมาะสมเช่นเดียวกับการบริหารจัดการน้ำก็ต้องดูธรรมชาติที่เป็นอยู่ตรงนั้น และคนที่อาศัยอยู่ควรเรียนรู้ด้วยตัวเองว่าธรรมชาติเดิยน้ำก็มาเมื่อถึงฤดูกาล เช่น ถ้าแก้ปัญหาไม่ให้น้ำท่วมแม่น้ำยม ไม่ให้น้ำท่วมพื้นที่นั้นๆ เหมือนเราเป็นบาปเพราะว่าวิถีชีวิตชาวบ้านเป็นแบบนั้น เขาต้องการให้น้ำมา อยากให้น้ำท่วมในพื้นที่ เวลานั้นน้ำท่วม น้ำหลากมา ปลาที่มากด้วย เขามีกินมีใช้ เขามีอาชีพ มีรายได้จากการจับปลา คือเขาสามารถปรับตัวอยู่กับธรรมชาติที่เขาอาศัยอยู่ได้อย่างไม่เดือดร้อน^{๓๒๓} การบริหารจัดการน้ำ การกระจายน้ำ สร้างแหล่งน้ำ ต้องมีการทำงานที่บูรณาการร่วมกัน ช่วยกันคิด ช่วยกันทำ เมื่อสร้างเสร็จแล้วให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามาช่วยกันบริหารเพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับท้องถิ่น^{๓๒๔} การบริหารจัดการน้ำโดยการมีส่วนร่วมในระบบชลประทานจะมีคณะกรรมการ มีกลุ่มผู้ใช้น้ำ คือกลุ่มการมีส่วนร่วมตั้งแต่กลุ่มผู้ใช้น้ำระดับย่อยเล็กๆถึงระดับภาพรวมภาพใหญ่^{๓๒๕}

^{๓๒๑} สัมภาษณ์ นายอนันต์ เพ็ชรหนู, ผู้อำนวยการส่วนประสานงานและบริหารจัดการลุ่มน้ำน่าน, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๓๒๒} สัมภาษณ์ พระทีพาสสิมุนีวงศ์, เจ้าคณะจังหวัดพิจิตร, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๓๒๓} สัมภาษณ์ นายอนันต์ เพ็ชรหนู, ผู้อำนวยการส่วนประสานงานและบริหารจัดการลุ่มน้ำน่าน, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๓๒๔} สัมภาษณ์ นายมานะ วุฑฒยากร, นายกองจัดการบริหารส่วนตำบลวังกรด, ๒๒ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๓๒๕} สัมภาษณ์ นายสมยศ แสงมณี, ผู้อำนวยการชลประทานพิจิตร, ๖ ตุลาคม ๒๕๕๙.

โดยที่หน่วยงานราชการสั่งให้ผู้นำท้องที่ ผู้นำท้องถิ่นสำรวจพื้นที่ที่เป็นพื้นที่ สาธารณะหรือพื้นที่ที่ชาวบ้านได้เข้าไปครอบครองตามส่วนต่างๆ ว่ามีตรงไหนบ้าง ต่อไปจะได้สร้าง อ่างเก็บน้ำในการกักเก็บน้ำของพื้นที่ ทางชลประทานได้เข้าไปศึกษาสภาพพื้นที่ก่อนการพัฒนาหรือ ก่อนที่จะดำเนินการโครงการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องน้ำ มีการศึกษาวิเคราะห์สภาพทั่วไปอยู่เสมอ ก่อนที่จะเข้าไปบริหาร โดยในช่วงเวลาที่จะดำเนินการเช่นนี้ก็ได้ปราชญ์ชาวบ้านบางท่านบางท้องที่ หรือคนที่อยู่ในท้องที่นั้นๆ เข้ามามีส่วนในการให้ข้อมูลเพื่อตัดสินใจเพราะเป็นคนที่อยู่พื้นที่ดีกว่าคนอื่น^{๓๒๖} ชาวบ้านจะต้องมีส่วนร่วมในการดูแลพื้นที่ ให้ทั้งข้อมูลที่เป็นจริงต่อหน่วยงาน ให้ความร่วมมือ เสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อส่วนรวม เข้าไปร่วมทำงานตั้งแต่เริ่มต้น ประชาชนต้องมีส่วนร่วมถ้าเราจะทำโครงการอะไร เราก็ต้องให้คณะกรรมการลุ่มน้ำเป็นคนนำเสนอขึ้นมา จากระดับล่าง ขึ้นมาบนไม่ใช่บนลงล่าง เดี่ยวสร้างอะไรลงไปจะไม่ตรงตามความต้องการของประชาชน ซึ่งต่างจาก เมื่อก่อนหน่วยงานราชการจะลงไปทำให้ ก็จะมีปัญหาเรื่องการสร้างไม่ตรงตามความต้องการของ ประชาชนอย่างแท้จริง การมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้ใช้น้ำตรงนั้นจึงมีส่วนสำคัญ^{๓๒๗} การจัดเก็บข้อมูลน้ำ ในพื้นที่หน่วยงานได้ลงไปทำร่วมกับชุมชนมานานแล้ว ส่วนข้อมูลของอุทกฯในอดีตทำโดยกลุ่ม พลังงานไฟฟ้า ที่ศึกษาข้อมูลน้ำเพื่อที่จะสร้างเขื่อนเล็กๆตามลำน้ำสาขาต่างๆ ซึ่งปัจจุบันกลุ่มพลังงาน ก็มาเอาข้อมูลจากตรงนี้ไปศึกษาและทำต่อเราโดยอาศัยความร่วมมือกันระหว่างองค์กร^{๓๒๘}

ที่ผ่านมามองการบริหารส่วนจังหวัดก็ประสบปัญหาเกี่ยวกับนโยบายของผู้นำที่ไป ด้วยกันไม่ได้ บางทีก็อาจจะเกิดจากความขัดแย้งของผู้นำด้วย เช่น ผู้บริหารขัดแย้งกันการทำงานก็ไป ด้วยกันไม่ได้ เพราะฉะนั้นถ้าเป็นแบบนี้ ผลกระทบที่จะตามมาก็คือการขับเคลื่อนงานต่างๆ จะทำ โครงการค่อนข้างยากไม่ต่อเนื่อง สะดุด เมื่อขาดความร่วมมือหน่วยงานก็จะทำเท่าที่ทำได้ ซึ่งหมายถึง การทำฝั่งน้ำเป็นเรื่องการเข้าถึงประชาชนในพื้นที่ จะไปสั่งการอย่างอื่นก็ไม่ใช่น้ำที่ของเรา ก็ต้อง ช่วยให้หน่วยงานอื่นเข้ามาสานต่อ หน่วยงานเราก็เป็นฝ่ายเตรียมข้อมูล เตรียมความพร้อมให้เอาไป ปรับเพื่อแก้ไขปัญหา ภาครัฐจึงต้องมีความสัมพันธ์กัน^{๓๒๙} สำหรับการก่อสร้างบางอย่างที่เห็น เช่น การก่อสร้างที่ล่องลำน้ำเข้ามาหน่วยงานต่างๆ เหล่านั้นก็ต้องมาขออนุญาตในการก่อสร้าง ยกตัวอย่าง เช่น การประปาส่วนภูมิภาค เป็นต้น หรือ ในแม่น้ำบางพื้นที่ท้องถิ่นได้อำนาจไป แต่เราก็จำกัดว่า ท้องถิ่นสามารถดูแลในระดับแม่น้ำสายรองคือลำคลอง ส่วนแม่น้ำสายใหญ่ก็ยังคงอยู่ในการดูแลของกรม เจ้าท่า ถ้าเป็นโครงการเขื่อนป้องกันตลิ่งก็จะเป็นงบประมาณของกรมเจ้าท่ากับโยธาธิการและผังเมือง จังหวัด ถ้าเป็นโครงการใหญ่ก็จะเป็นของกรมโยธาธิการและผังเมือง นี่คือสิ่งที่เราเห็นในแม่น้ำสาย หลักที่หน่วยงานเข้าไปมีส่วนร่วมร่วมกันทำ^{๓๓๐}

^{๓๒๖} สัมภาษณ์ นายณัฐพงศ์ ครุฑทา, หัวหน้าฝ่ายจัดสรรน้ำและปรับปรุงระบบชลประทาน จังหวัด พิษณุโลก, ๗ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๓๒๗} สัมภาษณ์ นายสุกิติ เกตราจินดารัตน์, ผู้อำนวยการบริหารจัดการน้ำ ทรัพยากรน้ำภาค ๙, ๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๓๒๘} สัมภาษณ์ นายสุนัน บวบนา, ผู้อำนวยการส่วนอุทกวิทยา ทรัพยากรน้ำภาค ๙ อดีตผู้อำนวยการ ส่วนประสานและบริหารจัดการลุ่มน้ำยม, ๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๓๒๙} สัมภาษณ์ นางสาวนฤมล คุ่มเกตุ, หัวหน้าฝ่ายพัฒนาสังคมและส่งเสริมการท่องเที่ยว กรมการ และเลขานุการศูนย์บริหารจัดการน้ำจังหวัดพิษณุโลก (องค์การบริหารส่วนจังหวัดพิษณุโลก), ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๓๓๐} สัมภาษณ์ นายปรเมศวร์ พันธุ์รัตน์, รักษาการผู้อำนวยการเจ้าท่าภูมิภาค สาขานครสวรรค์, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

การพัฒนาบึงสีไฟก็จะได้เห็นภาพหน่วยงานหลักที่จะมีวัสดุอุปกรณ์ นักวิชาการที่เพียงพอก็คือกรมชลประทาน กรมทรัพยากรน้ำ ซึ่งเป็นหน่วยงานหลัก ซึ่งในปีที่ผ่านมากรมทรัพยากรน้ำก็มีแผนงานที่ลงมา ก็คือการขุดเจาะบาดาล สร้างแหล่งน้ำขนาดเล็ก ทางทรัพยากรจังหวัดก็เอาแผนงานมาจากเขา แล้วเราก็นำแผนเรียนให้ท่านผู้ว่าราชการจังหวัดทราบ ว่าทางกรมทรัพยากรน้ำมีแผนงานมาเสนอให้ท่านผู้ว่าราชการจังหวัดทราบ เพื่อให้แจ้งไปยังอำเภอท้องที่จะได้ทราบต่อไป เพื่อที่จะได้ประสานงานกันในทางปฏิบัติทั้งสองหน่วยงาน ทางชลประทานจังหวัด ทรัพยากรน้ำภาคเก้าพิษณุโลก จะต้องทำงานให้สอดคล้องกันจะได้เดินไปในทางเดียวกัน การพัฒนาและการบริหารจัดการน้ำก็จะได้เป็นไปตามวัตถุประสงค์จะตอบแผนแม่บทได้^{๓๓๑} ตอนนี้บึงสีไฟมีเรื่องหรือมีปัญหาที่สลับซับซ้อนต่างๆมากมาย ซึ่งไม่สามารถที่จะทำได้ทันที ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องลงมาช่วยกันถ้าคิดจะพัฒนาบึงสีไฟ เพราะในสภาพพื้นที่มีปัญหาการบุกรุกมากมาย ถ้าเจอกรณีปัญหาอย่างนี้ต้องพัฒนาโดยการใช้ส่วนร่วมของประชาชนทุกคน ปัญหาเหล่านี้ถูกปล่อยประละเลยมานาน ฉะนั้นต้องไปดูเรื่องกฎหมายว่าเราจะสามารถบังคับใช้ในพื้นที่ตั้งแต่แรกกว่าสามารถแก้ไขได้ ซึ่งพื้นที่ตรงนั้นเป็นพื้นที่สาธารณะ เพราะในบ้านเมืองของเราสิ่งหนึ่งที่ขาดหายไปคือจิตสำนึก คนขาดจิตสำนึกเมื่อไหร่เมื่อนั้นอะไรก็สามารถทำได้^{๓๓๒}

การสร้างอ่างหรือฝายกั้นน้ำไว้ยังเป็นการเติมน้ำบาดาลได้อีกทางหนึ่ง คือทำให้น้ำอยู่ในพื้นที่ของจังหวัดพิจิตรให้นานที่สุด เพื่อให้น้ำได้ไหลซึมลงไปได้ดินเพื่อเติมน้ำบาดาล ดังนั้นปริมาณน้ำบาดาลก็จะสูงขึ้นหลังจากที่เดือนพฤศจิกายน – มกราคม ชาวบ้านเริ่มประสบกับปัญหาภัยแล้ง ปลูกอะไรไม่ค่อยได้จนถึงเดือนเมษายน เริ่มสูบน้ำบาดาลกันขึ้นมาใช้ ดังนั้นก็จะเป็นระบบลักษณะเหมือนดึงน้ำบาดาลขึ้นมาใช้และน้ำบาดาลก็ยังอยู่ในระดับที่เราสามารถดึงขึ้นมาได้ อย่างน้อยการบริหารจัดการน้ำแบบนี้ก็สามารถทำให้ระบบน้ำอยู่ในลักษณะที่เกิดความสมดุล ครอบคลุมปีฤดูกาล^{๓๓๓} ประชาชนในพื้นที่ที่มีทางน้ำไหลผ่าน ถ้าทุกคนเสียสละพื้นที่นาของตัวเองขุดบ่อไว้คนละบ่อๆ เป็นการทอนน้ำไว้ กักน้ำไว้ คือเป็นการสร้างตุ่มไว้คนละบ้านๆ ซึ่งประโยชน์ที่ได้ก็เพื่อเก็บน้ำไว้ใช้ตามฤดูกาล ป้องกันน้ำท่วมในพื้นที่ของตัวเอง ช่วยลดปริมาณน้ำที่จะไหลลงไปในพื้นที่ด้านล่าง ช่วยสร้างระบบนิเวศในพื้นที่นั้นให้ดีขึ้น และในกรณีพื้นที่น้ำหลากที่เกิดความเสียหายกับชาวบ้านเพราะว่าเราไปสร้างอาคาร บ้านเรือนอาศัยกันในพื้นที่ที่น้ำไหลผ่านนั่นเอง^{๓๓๔} วิธีการแก้ไขปัญหาน้ำแล้งในพื้นที่ของจังหวัดพิจิตร คือ การแก้ปัญหาลำน้ำในบางพื้นที่โดยน่านโยบายของกระทรวงมหาดไทย ที่เคยคิดไว้ว่าจะให้มีหนึ่งตำบลหนึ่งแหล่งน้ำ หนึ่งอำเภอหนึ่งแหล่งน้ำ ก็มีผลสำคัญถ้าสามารถนำมาบังคับใช้ได้ในพื้นที่ ก็จะช่วยลดปัญหาตรงนี้ได้บ้าง^{๓๓๕}

^{๓๓๑} สัมภาษณ์ นายเชวง ไชยหลาก, ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดพิจิตร, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๓๓๒} สัมภาษณ์ นางรติพส มีคำแหง, หัวหน้าป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดพิจิตร, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๓๓๓} สัมภาษณ์ นางสาววิมลชญาณี สติตสุนทรพันธ์, ผู้อำนวยการส่วนทรัพยากรน้ำ จังหวัดพิจิตร, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๓๓๔} สัมภาษณ์ พระทีพทัตสิมูนิวงศ์, เจ้าคณะจังหวัดพิจิตร, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๓๓๕} สัมภาษณ์ นายวีระศักดิ์ วิจิตรแสงศรี, ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจิตร, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

ภายในจังหวัดพิจิตรมีทั้งพื้นที่ที่แห้งแล้ง ส่วนที่เป็นราบลุ่มเป็นพื้นที่รับน้ำ ถ้าจะกระจายน้ำไปให้ทั่วทั้งพื้นที่จังหวัดหน่วยงานต่างๆ จะต้องศึกษาพื้นที่ให้ดี ทุกวันนี้เราไม่สามารถจัดเก็บน้ำที่ไหลหลากมาในพื้นที่ได้เลย ถ้าเกิดว่าในพื้นที่ของจังหวัดพิจิตรมีน้ำท่วมทั้งจังหวัดอย่างนี้เรียกว่า น้ำท่วมแบบสุตวิสัย ท่วมจริงๆ แต่บางครั้งพอเราลงไปดูพื้นที่ บางพื้นที่ท่วม บางพื้นที่แห้งแล้งไม่มีน้ำขัง แสดงว่าระบบการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดหรือของประเทศไทยยังไม่ดีพอ ไม่เป็นระบบขาดการเชื่อมโยงในการบริหารจัดการ เพราะฉะนั้นเราต้องมาบูรณาการกันว่าเราจะบริหารจัดการน้ำอย่างไร ให้เกิดความสมบูรณ์แบบและเสมอภาคกันทุกภาคส่วนในเขตจังหวัด^{๓๓๖}

สรุป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ว่าการมีส่วนร่วมขององค์กรผู้ใช้น้ำและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ตามหลักสี่ปายะ ๗ ด้านอวาสสี่ปายะ ในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตรนั้น ชาวบ้านต้องมีการเสียสละพื้นที่บางส่วนเป็นพื้นที่แก้มลิง เพื่อสร้างแหล่งกักเก็บน้ำ สร้างบ่อกักน้ำไว้ใช้นอกฤดูกาล รวมถึงการดูแลแหล่งน้ำ การไม่ทำลายแหล่งน้ำสาธารณะ การสร้างทางน้ำให้สามารถไหลเชื่อมต่อกันไปตามพื้นที่ได้ โดยที่ประชาชนต้องไม่รุกล้ำเข้าไปในแหล่งน้ำสาธารณะเพราะจะส่งผลกระทบต่อการขวางทางน้ำไหลและทำลายแหล่งน้ำตามมา ประชาชนจะต้องสร้างที่อยู่อาศัยให้เหมาะสมกับพื้นที่ที่นั้นด้วย เช่น ถ้าเป็นพื้นที่ลุ่มจะต้องสร้างบ้านยกเสาสูง เป็นต้น

๔.๒.๓.๒ ด้านโคจรสี่ปายะ การกำจัดสิ่งของที่เกิดขวางทางน้ำนั้นเป็นเรื่องสำคัญ เพราะพื้นที่จังหวัดพิจิตรมีน้ำหลากมาทุกปี ถ้าไม่จัดการไม่ดูแลทางไหลของน้ำก็จะเกิดปัญหาน้ำเอ่อล้นท่วม ชาวบ้านที่อยู่ตรงนั้นก็ต้องช่วยกันดูแล เช่น แหล่งน้ำนั้นก็จะมีปัญหาเรื่องวัชพืชมามาก โดยเฉพาะพื้นที่ของแม่น้ำพิจิตร แต่โดยภาพรวมแล้วถ้ามีการจัดการให้ดี พื้นที่นี้เป็นพื้นที่ที่เหมาะสมกับการเป็นที่อยู่อาศัยและเป็นพื้นที่ประกอบอาชีพ เพราะสามารถเพาะปลูกพืชต่างๆ ได้^{๓๓๗} ถนนต่างๆ ที่พัฒนาขึ้นมา บางที บางจุด เป็นพื้นที่ลุ่มอยู่เดิม น้ำก็ต้องท่วมอยู่ อยู่ๆก็ไปถมที่สร้างบ้าน คือ มีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงเป็นชุมชนเมืองเปลี่ยนแปลงพื้นที่ที่เป็นพื้นที่รับน้ำ เป็นเมือง เป็นอะไรต่างๆก็แล้วแต่เลยทำให้เกิดการขวางทางไหลของน้ำ ทางไหลน้ำก็เปลี่ยนทิศทางแล้วก็ไปเกิดปัญหาในพื้นที่อื่นอีก นี่ถือเป็นปัญหาทางภูมิประเทศและภูมิสังคมกับการบริหารจัดการน้ำ ต้องทำให้เกิดความสอดคล้องกัน^{๓๓๘}

การคมนาคมสัญจรทางบกกับการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตรต้องทำงานที่บูรณาการเข้าหากัน ถ้าไม่มีการทำงานร่วมกันก็เกิดความเสียหาย เพราะปัจจุบัน ห้วย หนอง คลอง บึง ที่ไปสร้างคูกับสะพานไว้ถูกทุบทิ้งและแก้ไขเพราะสะพานที่สร้างกับถนนไปขวางทางน้ำ ระบายน้ำไม่ทัน ไม่เหมาะสมกับพื้นที่ ทำให้ถนนเกิดความเสียหาย ตัวอย่าง เมื่อก่อนน้ำหลากที่อำเภอบางมูลนากจะมีรัศมีกิโลเมตรกว่าๆ เดี๋ยวนี้สร้างทางกันทางน้ำกันหมด ทำให้น้ำกระจายกินพื้นที่มากกว่าเดิมถึง ๕ กิโลเมตร ทางหลวงชนบทและแขวงทางไม่มีทางออกแบบที่ชัดเจนก็ทำให้เกิดน้ำท่วม ปัญหาน้ำท่วมก็อยู่ที่ปัญหาการออกแบบคมนาคมเช่นกัน^{๓๓๙} ชลประทานมีการพัฒนาระบบคูคลองควบคู่ไปกับระบบคมนาคมทางบก โดยที่ระบบชลประทานสามารถทำทางน้ำกับถนนให้สามารถไปด้วยกันอยู่แล้ว

^{๓๓๖} สัมภาษณ์ พระเมธีธรรมประนาท, เจ้าคณะอำเภอเมืองพิจิตร, ๒๘ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๓๓๗} สัมภาษณ์ นายบัญญัติ ทองแจ่ม, ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย, ๒๑ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๓๓๘} สัมภาษณ์ นายสมยศ แสงมณี, ผู้อำนวยการชลประทานพิจิตร, ๖ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๓๓๙} สัมภาษณ์ นายมานะ วุฒยากร, นายกองค้การบริหารส่วนตำบลวังกรด, ๒๒ กันยายน ๒๕๕๙.

ซึ่งประชาชนได้ประโยชน์จากโครงการนี้มาก โดยการใช้สัญจรในดำเนินชีวิตอยู่ตลอดเวลา โดยพื้นที่ถนนบางส่วนที่สร้างไปก็โอนไปให้ท้องถิ่นดูแล เป็นการร่วมมือกันระหว่างหน่วยงาน^{๓๔๐} หน่วยงานนี้ได้ถ่ายโอนภารกิจบางอย่างให้ท้องถิ่น เช่น ระบบประปาหมู่บ้านท้องถิ่นสามารถทำเองได้ ทุกวันนี้ท้องถิ่นดำเนินการก่อสร้างเอง ไปของงบประมาณจากกรมส่งเสริมปกครองส่วนท้องถิ่น แต่บทบาทของกรมทรัพยากรน้ำ คือ ช่วยเหลือในการออกแบบ งบประมาณราคา เพราะว่าท้องถิ่นก็มีช่าง องค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งยังไม่เข้าใจในเรื่องวิศวกรรม ช่างของเราก็จะไปช่วยในการออกแบบพร้อมทั้งวางแผนทางในการบริหารจัดการต่อยอด เพราะว่าประปาเวลาสร้างเสร็จก็ต้องมีการใช้น้ำจะต้องมีการตามมา ก็ต้องมีการบริหารระบบต่อไป คือ ลงไปเป็นพี่เลี้ยงเพื่อการทำงานที่ยั่งยืน เพราะงบประมาณภาครัฐให้มาครั้งเดียวจบ แต่งบในการดูแลก็จะอยู่ที่การเข้าไปบริหารจัดการซึ่งสำคัญมากกว่าการก่อสร้าง^{๓๔๑}

จังหวัดพิจิตรมีปัญหาคือการสร้างถนนทับพื้นที่คลอง ตัดผ่านคลองปิดทางน้ำก็ทำให้การจัดการน้ำแบบเดิมๆทำได้ยาก เพราะผังเมืองเปลี่ยนไปต้องควบคุมการทำผังเมืองใหม่ให้ได้ โดยไม่มีเรื่องการเมืองเข้ามาบีบบังคับในการออกแบบ โดยที่ประชาชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการพื้นที่ การขาดความร่วมมือจากประชาชนอย่างจริงจัง ในพื้นที่ของจังหวัดพิจิตรถ้ามองกันจริงๆ ควรสร้างเป็นพื้นที่แก้มลิง โดยเฉพาะในอดีตพื้นที่แก้มลิงที่มองเห็นได้ชัดมากที่สุดคือ บึงสีไฟ แต่ด้วยความเจริญทางสังคมทำให้เกิดการพัฒนาสร้างถนน สิ่งปลูกสร้าง บ้านเรือน ปิดทางน้ำทำให้น้ำไม่สามารถไหลเข้าบึงสีไฟได้^{๓๔๒} มีกรณีการขุดลอกในพื้นที่เพื่อสร้างทางน้ำให้ไหลสะดวกขึ้น เมื่อหน่วยงานมีการขุดลอกแล้วเราก็เอาดินไปไว้ที่สาธารณะประโยชน์ที่มี ถ้ากรณีบึงสีไฟมีการขุดลอกก็ต้องมาดูเรื่องการขุด ผู้ที่ขุดก็ต้องมาชี้แจงเรื่องขุดลอกว่าดินที่เหลือจะเอาไปทำอะไรและเอาไปไว้ที่ไหนและอาจจะขออนุมัติอธิบดีเป็นรายๆ ไป สำหรับการอนุญาตให้เข้าไปขุดลอก เป็นการทำงานร่วมกันไปด้วย พื้นที่ไหนมีการเดินทางที่สะดวกสบายย่อมมีผลต่อการดำเนินชีวิต ต่อการประกอบอาชีพ ระบบคมนาคมทางบกและทางน้ำก็ต้องทำให้สัมพันธ์กัน^{๓๔๓} เพราะว่าชีวิตความเป็นอยู่ของเราจำเป็นที่จะต้องเดินทางออกไปทำมาหากินอยู่เสมอ ฤดูกาลที่มีความหลากหลายในพื้นที่จังหวัดพิจิตรก็จะมีเส้นทางสัญจรทางบกกับทางน้ำ ทางน้ำคืออาศัยสัญจรในช่วงฤดูฝนในบางพื้นที่ โดยอาศัยเรือในการเดินทางเพราะประชาชนกลุ่มนี้อยู่ในพื้นที่น้ำท่วมน้ำหลาก การคมนาคมของชาวบ้านก็ยังอยู่ได้โดยการปรับตัวให้เข้ากับธรรมชาติที่เป็นไป เพราะตั้งแต่เขาเกิดมาก็พบเจอเหตุการณ์แบบนี้มา การอยู่อาศัยของชาวบ้านก็สามารถอยู่ได้^{๓๔๔}

^{๓๔๐} สัมภาษณ์ นายณัฐพงศ์ ครุฑทา, หัวหน้าฝ่ายจัดสรรน้ำและปรับปรุงระบบชลประทาน จังหวัดพิจิตร, ๗ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๓๔๑} สัมภาษณ์ นายสุกิต์ เกตราจินดารัตน์, ผู้อำนวยการบริหารจัดการน้ำ ทรัพยากรน้ำภาค ๙, ๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๓๔๒} สัมภาษณ์ นายอนันต์ เพ็ชรหนู, ผู้อำนวยการส่วนประสานงานและบริหารจัดการลุ่มน้ำน่าน, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๓๔๓} สัมภาษณ์ นายมงคล พุกเปี่ยม, กำนันตำบลสำนักขุนเณร, ๒๓ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๓๔๔} สัมภาษณ์ พระศรีวิกรมมณี, รองเจ้าคณะจังหวัดพิจิตร, ๒๓ กันยายน ๒๕๕๙.

การเดินทางไปที่เหมาะสมนั้น ถ้าเป็นเกษตรกร ก็ต้องมีถนนหนทางที่สามารถเดินทางไปประกอบอาชีพได้และการระบบทางเดินน้ำก็ต้องมีคูคลองที่มีน้ำที่ไหลไปถึงที่ประกอบอาชีพ แบบนี้ถึงจะเรียกได้ว่าการสัญจรทั้งทางบกกับทางน้ำสอดคล้องกัน ไปด้วยกันได้ ต้องอยู่ร่วมกันได้ ระหว่างน้ำกับคน จะทำให้เกิดความสมดุลเพื่อที่เราจะอยู่ด้วยกันได้ เช่น ในเขตรบบชลประทานจะมีถนนควบคู่ตามคลองไปทุกพื้นที่ ใช้เป็นเส้นทางคมนาคมได้อย่างดี สามารถขนส่งผลผลิต เดินทางได้สะดวกขึ้น ถ้ากรมชลประทานจะสร้างอ่างจะต้องมาเอาข้อมูลจากหน่วยงานอื่นๆ ไปศึกษาก่อน ย้อนหลังห้าปีเป็นอย่างน้อย เพื่อดูข้อมูลน้ำแต่ละปี ยกตัวอย่าง จะสร้างอ่างแก่งเสือเต้นที่ทุกคนอยากได้ แต่ไม่รู้ว่าจะน้ำเหนืออ่างที่จะไหลเข้าอ่างมีปริมาณเท่าไร แต่ละสายมีเท่าไร ถ้าไม่มีข้อมูลน้ำแต่ละสาย แต่ละปีที่ไหลเข้ามาเราจะสร้างอ่างจุน้ำไว้ใหญ่โต แต่ถ้าน้ำเข้ามาน้อยกว่าน้ำจะเต็มอ่างต้องใช้เวลาหลายปี แล้วก็จะมีตะกอนที่เกิดขึ้น ถ้าสร้างสี่ปีตะกอนเต็มไปหมดเลย ต้องคิดถึงความคุ้มค่ากับการลงทุน เพราะฉะนั้นสถานีอุทกฯต้องไปลงพื้นที่สำรวจล่วงหน้า ไปเก็บข้อมูลก่อน ต้องมีข้อมูลก่อนเพื่อความน่าเชื่อถือ สร้างความเชื่อมั่น การพัฒนาจึงจะตามไปหลังจากที่มีฐานข้อมูลที่ดีพอ หน่วยงานจะต้องมาร่วมมือกันด้านนี้ด้วย^{๓๔๕} จากกรณีสินะมิที่เกิดขึ้นที่ผ่านมาจะเห็นว่ามีเด็กตัวเล็กๆ ที่สามารถช่วยเหลือเมื่อยามเห็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นต่อหน้า เขาสามารถรู้ได้ว่าสิ่งที่จะเกิดขึ้นต่อจากนี้คืออะไร นี่คือสภาพการตื่นตัวที่เป็นการฝึกของประเทศเขา บ้านเราถูกปล่อยประหละเลยเกี่ยวกับเรื่องนี้ทำให้ขาดการพัฒนาในวัยเด็ก ทุกวันนี้หน่วยงานของเราก็พยายามที่จะพยายามเข้าไปบรรยายหรือส่งไปสอนเกี่ยวกับการเตรียมตัวหรือป้องกันในเบื้องต้นให้กับเด็กนักเรียน ในพื้นที่ถ้าอาจารย์ตามโรงเรียนขอเข้ามายังหน่วยงานๆ ก็จะมีเจ้าหน้าที่เข้าไปบรรยายในส่วนนี้อยู่แล้ว แต่ว่ายังมีน้อย ทั้งๆ ที่เป็นเรื่องจำเป็น เพราะฉะนั้นการให้ความสำคัญกับการฝึกอบรมเป็นสิ่งสำคัญซึ่งหน่วยงานของป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกำลังพยายามทำอยู่^{๓๔๖} กลุ่มต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนที่มีอยู่นั้น หน่วยงานภาครัฐจะต้องเข้าไปร่วมตั้งแต่ระดับชุมชน กลุ่มเล็กๆ จนขยายไปให้ทั่วถึงและครอบคลุมให้ได้มากที่สุด การที่หน่วยงานเข้าไปมีส่วนร่วมกับชาวบ้านไม่ว่าจะกิจกรรมอะไรแล้วแต่ที่ชาวบ้านทำ หน่วยงานก็ต้องเข้าไปมีส่วนร่วม โดยที่ผ่านเครือข่ายจัดตั้งมาก่อนเพราะว่าลำพังที่จะให้เขาก่อตั้งกลุ่มนั้นเขาก็ต้องขึ้นมาเองยากมาก เราควรจะไปกำหนดไปก่อนแล้วก็ไปเปลี่ยนแปลงกันเพื่อเกิดความเหมาะสมในการทำงานในภายหลัง โดยผ่านกำนัน ผู้ใหญ่บ้านลงไป ดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานเรากับกระทรวงมหาดไทยก็ต้องดีพอและเส้นทางที่ประชาชนจะเดินมาหาหน่วยงานภาครัฐนั้น เขาต้องเกิดความไว้วางใจกับหน่วยงานที่ลงไปทำด้านนั้นด้วย^{๓๔๗}

^{๓๔๕} สัมภาษณ์ นายสุนัน บวบนา, ผู้อำนวยการส่วนอุทกวิทยา ทรัพยากรน้ำภาค ๙ อดีตผู้อำนวยการส่วนประสานและบริหารจัดการลุ่มน้ำยม, ๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๓๔๖} สัมภาษณ์ นางรติพส มีคำแหง, หัวหน้าป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จังหวัดพิจิตร, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๓๔๗} สัมภาษณ์ นางสาววิมลชญาณี สถิตสุนทรพันธ์, ผู้อำนวยการส่วนทรัพยากรน้ำ จังหวัดพิจิตร, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๙.

เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการทำงานด้านการบริการ สถานที่ที่จะผลิตน้ำควรอยู่ที่ติดกับแหล่งน้ำ แต่ว่าสำนักงานควรจะไปอยู่ในตัวเมือง เพราะจะง่ายต่อการที่จะให้บริการชุมชน คือเข้ามาชำระ ติดต่อ ประสานงานได้ง่าย^{๓๔๘} ส่วนใหญ่คนในเมืองจะใช้บริการจากภาครัฐ จะไม่ค่อยมีส่วนร่วมเท่าไร เช่น การใช้บริการจากหน่วยงานภาครัฐ คือ การใช้บริการของน้ำประปาส่วนภูมิภาค เขาจะไม่ค่อยเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำเท่าที่ควร ซึ่งต่างจากภาคประชาชนที่อยู่ในชนบทหน่วยงานได้เข้าไปมีส่วนร่วมกับกลุ่มคนเหล่านี้ โดยเข้าไปมีส่วนร่วมในระยะเริ่มแรกเท่านั้นเอง เพราะว่าการริเริ่มในระยะแรกก็ไปเป็นการจุดประกายชาวบ้านก่อน ถ้าชาวบ้านเห็นดีด้วย ก็จะมาร่วมดำเนินงานกับเรา โดยที่หน่วยงานลงไปเป็นพี่เลี้ยงให้แกเขา โดยนำวิทยากรไปบรรยายให้ความรู้กับชาวบ้านก่อน จะได้มีเป้าหมายไปในทางเดียวกัน^{๓๔๙}

ถือได้ว่าจังหวัดพิจิตรมีการสัญจรไปมาสะดวกสบาย จากจังหวัดไปอำเภอ จากอำเภอไปหมู่บ้าน การเดินทางสัญจรมีป้ายบอกทาง มีเข็มทิศ มีจุดบอกที่จะไปมากขึ้น สามารถเชื่อมกับจังหวัดต่างๆได้ พิษณุโลก เพชรบูรณ์ นครสวรรค์ กำแพงเพชรเราก็สามารถไปจังหวัดเหล่านี้ได้ รอบทิศนี้คือการสัญจรที่สบาย^{๓๕๐}

สรุป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ว่าการมีส่วนร่วมขององค์กรผู้ใช้น้ำและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ตามหลักสี่ปายะ ๗ ด้านโคจรสี่ปายะ ในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตรในเบื้องต้นต้องมีกำจัดสิ่งปฏิกูลที่ขวางทางน้ำไหลตามพื้นที่แหล่งน้ำสาธารณะที่มีอยู่เพื่อให้สามารถที่จะระบายน้ำไปให้ได้ หรือการดูแลประตูเปิด-ปิดตามลำคลองที่มีอยู่ให้สามารถใช้งานได้จริง ประชาชนไม่ไปสร้างอาคาร บ้านเรือนที่ไปขวางทางน้ำไหล จะต้องทำทางน้ำให้มีทางไปและทำทางบกให้สามารถเดินทางไปในพื้นที่ต่างๆได้และพื้นที่จังหวัดพิจิตรเองก็สามารถเดินทางไปได้ทุกทิศได้ เพราะมีระบบคมนาคมเชื่อมกันทุกพื้นที่

๔.๒.๓.๓ ด้านภัสสสี่ปายะ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ในส่วนของตำบลวังกรด มีการประชุม ประชาคมหมู่บ้านเพื่อที่จะทำธรรมนูญหมู่บ้าน เกี่ยวกับโครงการสร้างฝายกักเก็บน้ำ เพื่อจะเก็บน้ำที่หลากมากกักไว้ในคลองเพื่อใช้ประโยชน์และจะได้พัฒนาการท่องเที่ยวทางน้ำของชุมชนด้วย กลุ่มผู้ใช้น้ำในชุมชนต้องเข้าไปมีส่วนร่วมกับหน่วยงานในการประชุมตกลงเกี่ยวกับเรื่องน้ำอย่างพร้อมเพรียงกัน จึงจะได้ข้อสรุปที่ตรงตามความต้องการ พระพุทธองค์ทรงให้เล็งเห็นถึงความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องสองอย่างคือ ให้ตกลงแบ่งกันคือมีน้อยใช้น้อย มีมากใช้แต่พอดี ไม่ให้ใช้คนเดียวแต่ทำให้มองเห็นตัวตนสำคัญกว่าน้ำ เพราะว่าเราไม่ได้เป็นเจ้าของน้ำ ทุกคนก็เป็นเจ้าของน้ำ เพราะน้ำคือธรรมชาติอย่าคิดว่าเป็นของเราเพียงคนเดียว ให้รู้จักการแบ่งปันแบ่งปันผลประโยชน์ คือการที่เขาก็ได้ใช้เราก็ได้ใช้ เขาก็ไม่เสียเราก็ไม่เสีย ถึงจะได้มากได้ใช้น้อยแต่ก็ยังได้ใช้ร่วมกัน^{๓๕๑} ถ้าไม่มีความเหลื่อมล้ำเกี่ยวกับเรื่องการรับบริการเรื่องน้ำหรือการใช้น้ำอย่างเท่าเทียมกันก็ทำให้เกิดปัญหา การกล่าวโทษกันระหว่างกลุ่มหรือในกลุ่ม ยกตัวอย่าง ในสมัยพุทธกาลพระภิกษุทะเลาะกันเพราะการใช้น้ำ คือ อีก

^{๓๔๘} สัมภาษณ์ นายณพนธ์ ไทยกล้า, ผู้จัดการประปาส่วนภูมิภาค สาขาบางมูลนาก, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๓๔๙} สัมภาษณ์ นางสาวนฤมล คุ่มเกตุ, หัวหน้าฝ่ายพัฒนาสังคมและส่งเสริมการท่องเที่ยว กรมการและเลขานุการศูนย์บริหารจัดการน้ำจังหวัดพิจิตร (องค์การบริหารส่วนจังหวัดพิจิตร), ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๓๕๐} สัมภาษณ์ พระเมธีธรรมประนาท, เจ้าคณะอำเภอเมืองพิจิตร, ๒๘ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๓๕๑} สัมภาษณ์ พระศรีวิกรมมณี, รองเจ้าคณะจังหวัดพิจิตร, ๒๓ กันยายน ๒๕๕๙.

ฝั่งหนึ่งใช้น้ำไม่เป็นจึงถูกอีกฝ่ายหนึ่งกล่าวติเตียน โทษกันไปโทษกันมาเลยเกิดเป็นปัญหาบานปลาย ทะเลาะกันเพราะเรื่องน้ำ^{๓๕๒}

การพูดคุยเจรจาเกี่ยวกับเรื่องการบริหารจัดการน้ำ เป็นสิ่งที่จำเป็นเพราะสามารถมองไปถึงประเด็นความขัดแย้ง การแย่งชิงในเรื่องน้ำเพราะเกิดจากการที่เราไม่พูดคุยกันมีสิทธิ ซึ่งมองว่าน้ำไม่ใช่ของใครคนใดคนหนึ่ง มองแค่น้ำผ่านมาในทีของตัวเอง ไม่ได้มองถึงความเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ แบ่งปัน ดังนั้นก็เลยเกิดปัญหาขึ้นมา การเจรจา การพูดคุยก็เลยสำคัญ มีหลายระดับ ตั้งแต่ระดับหมู่บ้าน ระดับชาวบ้าน เองถ้าคุยกันรู้เรื่องตั้งแต่ระดับนี้ มันก็ไม่มีปัญหา ซึ่งการคุยกันนั้น ต้องคุยกันด้วยเรื่องเหตุและผล^{๓๕๓} ถ้ามีการพูดคุยกันแล้วก็ต้องให้จบ ต้องมีข้อสรุป ยกตัวอย่างเกี่ยวกับโครงการหนึ่งจะต้องมีกรอบเวลาคือต้องมีเจ้าภาพหลัก เสร็จแล้วทุกคนก็ต้องมีข้อตกลงกันในเรื่องของการใช้น้ำ ในปัจจุบันก็มีข้อตกลงในเรื่องของการใช้น้ำ แต่การตกลงนั้นก็ไม่มีสมบูรณ์เมื่อมีน้ำมาทีก็จะมีการตกลงที่เกี่ยวกับเรื่องการเปิด-ปิด ประตูน้ำก็จะมีประเด็นข้อขัดแย้ง เรื่องการเปิด-ปิด ประตูน้ำ ดังนั้นการบริหารจัดการน้ำเพื่อนำไปสู่การพูดคุยและเจรจาเพื่อให้เกิดความเหมาะสมในพื้นที่ของการจัดการการพูดคุยเป็นสิ่งที่สำคัญมาก^{๓๕๔} การเข้าไปมีส่วนร่วมของภาคประชาชนก็ต้องมีการพูดคุยตกลงกัน เพราะว่าในบางส่วนงานการขุดลอกหรือการทำงานในพื้นที่ กรมเจ้าท่าก็ต้องเข้าไปจัดงานประชุม ประชาคมหมู่บ้าน เพื่อให้แสดงความคิดเห็นว่าการทำงานตรงนั้นอาจมีผลกระทบต่อประชาชนในพื้นที่ ก็ต้องมีการพูดคุย ตกลงกันให้ดีเพื่อจะได้หลีกเลี่ยงการมีปัญหาเกี่ยวกับการทำงาน ถ้ากรณีมีการขัดแย้งระหว่างหน่วยงานกับประชาชน เราก็จะให้ผู้นำชุมชน ผู้นำท้องที่ เข้าไปพูดคุยไกล่เกลี่ยก่อน ว่าการที่มีปัญหาและไม่เห็นด้วยเกี่ยวกับการทำงานเพราะอะไร นี่ก็เป็นการทำงานในเบื้องต้น^{๓๕๕}

มีการประชุมของกลุ่มผู้ใช้น้ำระดับจังหวัด ซึ่งประชุมที่ศาลากลางจังหวัดเกี่ยวกับเรื่องน้ำที่ได้ส่งเรื่องเข้าไป โดยมีท่านผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน ทำให้ได้รับรู้ปัญหาของแต่ละอำเภอ แต่ละพื้นที่ที่อยู่เสมอ ถ้าแต่ละตำบลหาที่สร้างเป็นอ่างเก็บน้ำของตำบลโดยที่ผ่านการประชุมพูดคุยกันในกลุ่มหรือในชุมชน หมู่บ้านแล้ว เพื่อใช้เป็นที่เก็บน้ำไว้ใช้ในยามแล้ง หน้าฝนก็เก็บต่อไป ควรจะมีคณะกรรมการดูแล ถ้านำมาใช้ควรจะใช้ไปเพื่ออะไร ใช้ในสิ่งที่เป็นแบ่งปันกันอย่างไรทั่วถึง ถ้าเราทำอย่างนั้นได้ความแห้งแล้ง ภาวะภัยแล้ง น้ำท่วมก็ลดลงแก้ไขได้ระดับหนึ่ง^{๓๕๖} การคัดเลือกตัวแทนระดับชุมชนหรือกลุ่มผู้ใช้น้ำ ควรรู้เรื่องน้ำ มีบทบาททางสังคม เข้ามาเจรจาต่อรองกับหน่วยงานเกี่ยวกับโครงการต่างๆ มีเข้ามาเป็นทีม มีกลุ่มตัวแทนที่เข้มแข็งทำงานจะได้มีเป้าหมายไปในทางเดียวกัน เป็นการทำงานกันอย่างจริงจัง การสร้างเครือข่ายหรือสร้างทีมเป็นสิ่งสำคัญที่สุดใน

^{๓๕๒} สัมภาษณ์ พระครูวิลาสรัตนรังสี, เจ้าอาวาสวัดเทวประสาธ เจ้าคณะตำบลวังรายเขต ๒, ๒๓ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๓๕๓} สัมภาษณ์ นายอนันต์ เพ็ชรหนู, ผู้อำนวยการส่วนประสานงานและบริหารจัดการลุ่มน้ำน่าน, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๓๕๔} สัมภาษณ์ พระทีฆทัตสสิมุนีวงศ์, เจ้าคณะจังหวัดพิจิตร, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๓๕๕} สัมภาษณ์ นายปรเมศวร์ พันธรัตน์, รักษาการผู้อำนวยการเจ้าท่าภูมิภาค สาขานครสวรรค์, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๓๕๖} สัมภาษณ์ นายสมยศ แสงมณี, ผู้อำนวยการชลประทานพิจิตร, ๖ ตุลาคม ๒๕๕๙.

การทำงาน การทำงานก็จะง่ายขึ้นเพราะทุกอย่างก็จะเดินไปตามระบบของการทำงาน ทุกคนก็จะมองเห็นของปัญหา จะมองเห็นภาพที่เหมือนกันและแก้ไขได้เร็วขึ้น สิ่งที่ชัดเจนก็คือ ประชาชนเริ่มมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เพราะเราเสริมสร้างความรู้เตรียมความพร้อมให้กับเขา^{๓๕๗}

ในด้านการพัฒนาวิชาการที่หน่วยงานได้ทำก็คือกำหนดมาตรฐานการถ่ายทอดเทคโนโลยีในด้านทรัพยากรให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นว่าหน่วยงานตรงไหนที่สนใจ คือการสร้างเครือข่าย ควบคุม ติดตาม ดูแล กำกับ ประเมินผล เพื่อให้ความช่วยเหลือในสภาวะวิกฤตต่างๆ เช่น น้ำท่วม น้ำแล้ง ในเรื่องของลุ่มน้ำเราจะมีการจัดทำแผนบริหารจัดการน้ำแบบบูรณาการ โดยมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนเพื่อให้สามารถบริหารน้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน^{๓๕๘} ซึ่งบางโครงการที่หน่วยงานต่างๆ ได้ลงไปทำในพื้นที่แล้วเกิดความซ้ำซ้อนกัน เพราะขาดการมีส่วนร่วมระหว่างหน่วยงานไม่ได้ทำงานร่วมกัน ไม่มีการประชุมร่วมในพื้นที่ ต่างคนต่างทำ ต่างก็เอางบประมาณมาลงในพื้นที่ ทำให้เกิดปัญหาต่างๆตามมา เพราะต้นเหตุจากการขาดการพูดคุย ตกลง และขาดการประสานงานกันระหว่างหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง ถ้าในกรณีที่เกิดปัญหาในระดับชุมชนหรือกลุ่มผู้ใช้น้ำในพื้นที่ ที่เกินกำลังจะแก้ไขแยกยากันเองได้ เขาก็จะแจ้งมาที่หน่วยงานเราเข้าไปช่วย โดยที่หน่วยงานเราก็คงจะทำหน้าที่ประสานไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เข้าไปดูทันที^{๓๕๙} ถ้าเกี่ยวกับอาชีพเกษตรสหกรณ์ธนาคารเพื่อการเกษตร สภาเกษตรกร เป็นต้น มาเป็นภาคีเครือข่ายของเราและเครือข่ายขององค์กรชุมชนภาคประชาสังคมอีกทาง เพื่อการสร้างพันธมิตรให้มากขึ้นก็จะทำให้เราทำงานได้ง่ายขึ้นและลดช่องว่างความเป็นข้าราชการและประชาชนดังนั้นก็จะทำให้ประชาชนส่งข้อมูลให้เราได้ง่ายมากขึ้น^{๓๖๐}

การมีส่วนร่วมถ้าหน่วยงานไม่ไปจุดกระแสให้ ชาวบ้านก็ไม่ยอมเข้ามามีส่วนร่วมผลตอบรับที่เราได้ เริ่มแรกได้เดินงานกับท้องถิ่น คือ เทศบาลกับองค์การบริหารส่วนตำบล การเดินงานต่อไปจะลงไปที่บ้าน ผู้ใหญ่บ้าน เพราะกลุ่มนี้เขาเป็นคนในพื้นที่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จะรู้สภาพปัญหาหรือพื้นที่ แล้วก็ส่วนใหญ่ก็จะเป็นคนในพื้นที่ทั้งหมดดีกว่าท้องถิ่น เพราะฉะนั้นกระบวนการที่ต่อไปคือจะต้องปรับใหม่ให้มันดีกว่าเดิม เพราะเดิมที เราคิดว่าเราประสานคนของหน่วยงานเราเองจะดีกว่าก็คือท้องถิ่นด้วยตัวเอง แต่พอเจอปัญหาที่ผ่านมาก็ต้องทำให้เราต้องปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานใหม่ ที่มันไม่เป็นไปตามคาดอาจจะติดขัดเรื่องระบบข้าราชการ คือ มีวาระการดำรงตำแหน่ง เพราะฉะนั้นจึงต้องพุ่งเป้าไปที่คนในพื้นที่จริงๆเพื่อแก้ปัญหาและเดินงานได้อย่างยั่งยืน อีกอย่างหนึ่งคนที่ยังเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวกับงานของเรายังมีค่อนข้างน้อยก็เลยเดินงานได้ช้าเรียกว่ายังไม่เข้าถึงชาวบ้าน

^{๓๕๗} สัมภาษณ์ นางรติพิศ มีคำแหง, หัวหน้าป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จังหวัดพิจิตร, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๓๕๘} สัมภาษณ์ นายสุกิต์ เกตราจินดารัตน์, ผู้อำนวยการบริหารจัดการน้ำ ทรัพยากรน้ำภาค ๙, ๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๓๕๙} สัมภาษณ์ นายเชวง ไชยหลาก, ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จังหวัดพิจิตร, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๓๖๐} สัมภาษณ์ นางสาววิมลชญาณ์ สถิตสุนทรพันธ์, ผู้อำนวยการส่วนทรัพยากรน้ำ จังหวัดพิจิตร, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๙.

เท่าที่ควร^{๓๖๑} กลุ่มผู้มีอิทธิพลหรือกลุ่มผลประโยชน์จะเข้ามาบีบบบาท การพูดคุย การเจรจา ประชุม ตกลงนั้นสำคัญ คำว่าผลประโยชน์ในที่นี้ก็คือประโยชน์ส่วนตัว ผลประโยชน์เกี่ยวกับพวกพ้อง ถ้าเป็น ผลประโยชน์ส่วนรวม การพูดคุยการเจรจาก็จบ การบริหารจัดการน้ำนั้นเรื่องการพูดคุยก็สำคัญมาก เรื่องความเป็นอยู่ของคนจังหวัดพิจิตรถึงแม้จะแตกต่างกันเรื่องเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์หรือชาติพันธุ์ก็ตาม ถึงจะมีความแตกต่างกันตรงนี้ แต่ก็สามารถอยู่ด้วยกันได้อย่างปกติ พูดคุย เสรจจากรู้เรื่องซึ่งใน จังหวัดพิจิตร ถือว่าเป็นจังหวัดที่เหมาะสม คือมีการพูดคุยกันยังรู้เรื่อง^{๓๖๒}

สรุป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ว่าการมีส่วนร่วมขององค์กรผู้ใช้น้ำและผู้มีส่วนได้ ส่วนเสีย ตามหลักสแปย ๗ ด้านภัสสสแปย ในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตรนั้นมีการ ประชุมพูดคุยร่วมกับกลุ่มผู้มีส่วนร่วมขององค์กรผู้ใช้น้ำและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อทำข้อตกลงเรื่อง การใช้น้ำ การรักษาแหล่งน้ำสาธารณะ การดูแลประตูละบายน้ำในพื้นที่ลุ่มคลอง การพัฒนาแหล่งน้ำ ชุมชน ดูแลพื้นที่คลองสาขาต่างๆ และการเข้าไปเจรจากรองคั้นพื้นที่สาธารณะในชุมชนเพื่อนำมาใช้ เป็นพื้นที่จัดเก็บน้ำ

๔.๒.๓.๔ ด้านบุคคลสแปย ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า การบริหารจัดการน้ำ อันดับแรกที่ต้องให้ความสำคัญ คือ เรื่องการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องมีความสำคัญมาก เพราะการบริหารน้ำทุกวันนี้มีผลกระทบต่อคนจำนวนมาก เพราะฉะนั้นก็ต้องเอาสองหลักมาผสมกัน คือหลักรัฐศาสตร์บวกกับหลักการมีส่วนร่วม^{๓๖๓} การบริหารจัดการน้ำต้องมีการคัดเลือกตัวแทนเข้าไป มีส่วนร่วมในการจัดการน้ำโดยคัดเลือกคนในพื้นที่เข้าไป เพราะว่าจะรู้จักพื้นที่นั้นๆเป็นอย่างดี การ ได้รับความร่วมมือกับกลุ่มหรือภาคประชาชนในพื้นที่เพื่อเข้ามาร่วมกันทำงานหรือทำกิจกรรมต่างๆใน พื้นที่นั้นๆ เป็นสิ่งที่สามารถมองเห็นความสำเร็จของงานได้เป็นอย่างดี^{๓๖๔} บางพื้นที่ก็จะมีกลุ่มคนที่ อาสาเข้ามาร่วมในการทำงานกับหน่วยงาน กลุ่มนี้เข้ามาทำงานแบบจิตอาสา มีตัวแทนในแต่ละชุมชน เข้าไปมีส่วนร่วมงานกับหน่วยงาน ก็จะมีหมอดิน ประชาญชาวบ้าน ก็จะมีการพูดคุยกัน เช่น การ ประชุมกลุ่มผู้ใช้น้ำ โดยมีประชญชาวบ้านเข้าไปร่วมประชุมร่วมกับคณะกรรมการหลักด้วย เพราะว่า บ้านเราเขามาดูแลก็จริง แต่เขาก็ไม่รู้จักบ้านเราดีเท่ากับตัวเรา ประชาญชาวบ้านจึงสำคัญมากต่อการ ให้ข้อมูลที่เป็จริงต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ต้องการข้อมูลพื้นที่^{๓๖๕}

ชาวบ้านต้องเลือกคนที่เหมาะสมเข้าไปมีส่วนร่วม โดยการโหวตในที่ประชุม เป็น การประชคมหมู่บ้าน เพราะคนในพื้นที่ก็มีความรู้ มีความสามารถด้านนี้อยู่เหมือนกัน ต้องเอา คนคนดีที่สุด ทำงานดี มีประสบการณ์มาพอสมควรเข้าไปเป็นตัวแทนกลุ่ม สำหรับบางพื้นที่ขาดการมี ส่วนร่วมจากภาคประชาชนเพราะว่าเข้าไปทำงานแล้วไม่มีค่าตอบแทน เพราะทุกวันนี้เป็นยุคทุนนิยม ที่ทุกคนต้องดิ้นรนเพื่อหารายได้มากกว่าที่จะไปทำอะไรบางอย่างที่ไม่มีรายได้และขาดอำนาจชัดเจน ในหน้าที่ คนจึงขาดจิตอาสา ขาดปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในสังคม เพราะฉะนั้นชาวบ้านจะต้องลด

^{๓๖๑} สัมภาษณ์ นางสาวนฤมล คุ่มเกตุ, หัวหน้าฝ่ายพัฒนาสังคมและส่งเสริมการท่องเที่ยว กรรมการ และเลขาธิการศูนย์บริหารจัดการน้ำจังหวัดพิจิตร (องค์การบริหารส่วนจังหวัดพิจิตร), ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๓๖๒} สัมภาษณ์ พระเมธีธรรมประนาท, เจ้าคณะอำเภอเมืองพิจิตร, ๒๘ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๓๖๓} สัมภาษณ์ นายสมยศ แสงมณี, ผู้อำนวยการชลประทานพิจิตร, ๖ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๓๖๔} สัมภาษณ์ นายวีระศักดิ์ วิจิตรแสงศรี, ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจิตร, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๓๖๕} สัมภาษณ์ นายมงคล พุกเปี่ยม, กำนันตำบลสำนักขุนเณร, ๒๓ กันยายน ๒๕๕๙.

ความเห็นแก่ตัวเพื่อที่จะสละเข้าไปเป็นตัวแทนชุมชนหรือตัวแทนของกลุ่มในการบริหารจัดการน้ำ^{๓๖๖} การตั้งเครือข่ายระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด เป็นคณะกรรมการกลุ่มน้ำโดยที่ส่งตัวแทนไปเป็น คณะกรรมการกลุ่มน้ำแห่งชาติตามมติ ครม. ซึ่งจริงๆ แล้วการบริหารจัดการน้ำอย่างมีส่วนร่วมมัน เหมือนตัวปลอมไม่ใช่ตัวจริงคือ หนึ่ง ไม่มีเครื่องมือบังคับ สอง อำนาจหน้าที่ไม่มี เป็นมาแบบนี้สิบสาม ปีแล้วคณะกรรมการเหล่านี้ตามหลักการนั้นดีมาก เป็นการสร้างเครื่องมือขึ้นมาโดยการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำ แต่ว่าพอตั้งเข้ามาก็มีแต่หน้าที่ แต่อำนาจไม่มี ต้องไปคิดว่าจะทำอย่างไรให้เขามี อำนาจ^{๓๖๗}

การมีส่วนร่วมคือความต้องการในการเข้ามาบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ของตัวเอง ซึ่ง คนในพื้นที่จะรู้ว่าควรจะทำอะไรบ้าง แต่ถ้าเป็นโครงการที่เกี่ยวข้องกับคนในหลายชุมชน จะต้อง มีกลุ่มคณะกรรมการกลุ่มต่างๆ ตั้งแต่ ระดับตำบล ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด ตามโครงการของพื้นที่ที่ คาบเกี่ยวนั้นมาร่วมกันทำ ทั้งๆที่น้ำมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิต ใช้ทั้งอุปโภคบริโภค ซึ่งชาวบ้าน ต้องมีส่วนร่วมในการรักษาธรรมชาติ อยู่ร่วมกับธรรมชาติ ไม่ทำลายธรรมชาติ คือรักษาไว้ ใช้อย่างถูก วิธี ธรรมชาติก็จะอยู่กับเรา เพราะฉะนั้นคนที่อยู่ในสังคมควรที่จะช่วยกันดูแลไว้^{๓๖๘} คนในอดีตกับคน ปัจจุบันรู้เรื่องธรรมชาติที่แตกต่างกัน คนในอดีตรู้จักการเอาตัวรอดแต่คนในปัจจุบันเอาตัวไม่รอด รอ รับบริการอย่างเดียว เช่น การดูแลสุขภาพดิน ฟ้า อากาศ รู้จักพื้นที่น้ำ ทั้งน้ำใต้ดินและบนดิน ซึ่งคนใน ปัจจุบันยังไม่รู้จักทางน้ำที่แท้จริงเลย เพราะขาดความใกล้ชิดกับธรรมชาติและใช้ชีวิตที่ห่างจากชุมชน ขาดปฏิสัมพันธ์ด้านนี้ เพราะการทำงานส่วนใหญ่อยู่นอกชุมชนที่อยู่อาศัย เมื่อเผชิญเหตุก็เกิดปัญหา ทันที แก้ไขไม่ได้ รอหน่วยงานเข้ามาช่วย เป็นสังคมที่อ่อนแอลงไปเรื่อยๆ จึงจำเป็นที่จะต้องมีการกลุ่ม ต่างๆ ขึ้นมาช่วยเหลือสังคมมากมาย^{๓๖๙}

การมีส่วนร่วมของหน่วยงานก็ต้องพูดถึงมิสเตอร์เตือนภัยก็คือหน่วยงานนี้มี อปพร. ช่วยงานซึ่งมิสเตอร์เตือนภัยในยุคแรกจะมีชุมชนละสองคนในตอนนั้น ตอนนี้มีโครงการชุมชนเป็นฐาน คือมีการรวมกลุ่มกันตั้งเป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน คณะกรรมการชุดนี้ก็จะทำแผนในหมู่บ้าน แผน ของเรามีพื้นที่เสี่ยงภัยถ้าเกิดภัยสถานที่อพยพคือตรงไหน เส้นทางอยู่ตรงไหน แล้วหากเกิดแล้วการ แจ้งเตือนเขาก็จะทำบัญชีหมู่บ้านทันทีว่า ในหมู่บ้านเรามีประชาชนกี่คน มีผู้สูงวัยเท่าไร มีเด็ก เท่าไร มีหญิงตั้งครรภ์เท่าไร เมื่อเกิดให้เขาอพยพใครก่อน นี่ก็คือ การจัดตั้งกลุ่มของเขา หน่วยงานก็จะมี อปพร. ทำงานอยู่ในพื้นที่นั้น ซึ่ง อปพร. ก็ถูกโอนให้ไปอยู่กับท้องถิ่น ซึ่งท้องถิ่นเป็น ผู้ดูแล เราก็พยายามเข้าไปให้ความรู้กับกลุ่มนี้เพิ่มขึ้นทุกปี^{๓๗๐} ประชาชนต้องมีอิสระในการเข้าไป มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำ ตามความเหมาะสมในช่วงก่อนเริ่มฤดูกาลต่างๆ เช่น ก่อนฤดูฝนหรือ

^{๓๖๖} สัมภาษณ์ พระทีพทสสิมุนีวงศ์, เจ้าคณะจังหวัดพิจิตร, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๓๖๗} สัมภาษณ์ นายสุนัน บวบนา, ผู้อำนวยการส่วนอุทกวิทยา ทรัพยากรน้ำภาค ๙ อดีตผู้อำนวยการ ส่วนประสานและบริหารจัดการลุ่มน้ำยม, ๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๓๖๘} สัมภาษณ์ พระศรีวิกรมมุนี, รองเจ้าคณะจังหวัดพิจิตร, ๒๓ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๓๖๙} สัมภาษณ์ พระครูวิลาสรัตนรังสี, เจ้าอาวาสวัดเทวประสาธ เจ้าคณะตำบลวังรายเขต ๒, ๒๓ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๓๗๐} สัมภาษณ์ นางรติพส มีคำแหง, หัวหน้าป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จังหวัดพิจิตร, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

ก่อนฤดูแล้ง เพื่อเข้าไปประชุมหรือเพื่อรองรับแผนกับอนาคตที่จะเกิดขึ้นต่อไป งานจะได้ไม่เกิดปัญหา ทะเลาะกันเพราะเรื่องน้ำท่วมน้ำแล้ง ไม่มีข้อผูกเถียงหรือการใส่ร้ายกันในอนาคต^{๓๗๑} ลักษณะการสร้างเครือข่ายของภาคประชาชนก็จะมีลักษณะการสร้างที่ดี ก็คือหนึ่งถ้าเป็นเรื่องของการบริหารจัดการน้ำประชาชนควรมีเครือข่ายตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ควรมีเครือข่ายที่เชื่อมโยงกันเหมือนดั่งสายน้ำที่เชื่อมกันทุกสายน้ำ แล้วไหลลงไปสู่สายน้ำหลักสายน้ำเดียว ถ้าเป็นลักษณะในการทำงานก็จะเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานได้ดียิ่งขึ้น การสร้างแกนนำเครือข่ายภาคประชาชนนั้นสำคัญ^{๓๗๒}

ภาคประชาชนมีการตั้งกลุ่มที่ยังไม่ชัดเจน ยังไม่เป็นระบบ การที่จะทำอะไรให้ชัดเจน ส่วนใหญ่จะต้องใช้ภาครัฐเข้ามาช่วยด้วยส่วนหนึ่ง ก็คือต้องเป็นพื้นที่นั้นก็คือ อบต. ก็จะมีศักยภาพและก็มีผู้นำเชื่อถือคนไทย เกี่ยวกับเรื่องระบบภาครัฐ เช่น ที่ผ่านมามีพื้นที่กำลังจะเข้าร่วมเป็นโครงการพระราชดำริ ไปตั้งเครือข่ายน้ำมาเพื่อร่วมบริหารจัดการน้ำ ให้มีชื่อ มีประธาน มีเลขานุการ มีคนรับผิดชอบ ที่ชัดเจน ตั้งคำสั่งโดยคำสั่งออกจาก อบต. นั้นๆ กลุ่มนี้ไม่มีรายได้ทำด้วยจิตอาสา กลุ่มผู้ใช้น้ำคือกลุ่มที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับน้ำในตำบลทั้งหมด ทุกวันนี้การตั้งกลุ่มไม่มีความน่าเชื่อถือ ส่วนใหญ่ก็จะล้มเหลวไม่ได้รับความร่วมมือเท่าที่ควร^{๓๗๓} ตอนนี้อำเภอมีพื้นที่ดูแลอยู่สี่จังหวัด จำนวนบุคลากรของหน่วยงานต้องยอมรับว่ามีน้อย ยังไม่พอที่เห็นกันอยู่ก็จะมีแต่ลูกจ้าง ซึ่งไม่ใช่ข้าราชการประจำ แต่เจ้าท่าก็มีพื้นที่บางส่วนของกรมเจ้าท่าซึ่งถ่ายโอนให้กับท้องถิ่นที่ท้องถิ่นไปบางส่วนแล้วก็ช่วยลดปัญหาตรงนี้ได้ในระดับหนึ่ง เป็นการสร้างการมีส่วนร่วมขึ้นมาเพื่อแก้ไขปัญหาที่ได้ผล^{๓๗๔} การบริหารจัดการส่วนใหญ่จะรับผิดชอบดูแลในพื้นที่ใครพื้นที่มัน มีการจัดการในหลายๆ ลักษณะ เช่น พวกหนึ่งก็จะจัดการเกี่ยวกับวิถีชีวิตการเกษตร น้ำแล้งจะอย่างไร อีกกลุ่มหนึ่งก็จะบริหารจัดการในโซนเมืองหรือในกลุ่มเมืองถือป้องกันเมือง เมื่อมีการบริหารจัดการที่แตกต่างกัน จึงต้องอาศัยความร่วมมือและการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน^{๓๗๕}

เรื่องการพัฒนาอย่างยั่งยืนมีทั้งหมด ๑๗ ตัวในประเด็นขององค์การยูเนสโก เช่น เรื่องสุขภาพ เรื่องการศึกษา เรื่องสิ่งแวดล้อม การแก้ปัญหาความยากจน ปัจจุบันก็มองเรื่องการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์การบริหารจัดการป่าไม้ ประเทศไทยก็นำมาใช้ ตอนนี้อำเภอไม่มีระบบไม่มีระเบียบ ก็จะทำให้เกิดการปฏิรูประบบราชการที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับเรื่องหน่วยงานซ้ำซ้อน การทำงานที่ซ้ำซ้อนจะได้รับการแก้ปัญหาที่ชัดเจน ถ้ามีพระราชบัญญัตินี้ออกมาก็คจะมีสำนักงานคณะกรรมการลุ่มน้ำขึ้นมา ถือกฎหมายภายใต้พระราชบัญญัตินี้ เราก็จะมีโครงสร้างและชัดเจนในการแก้ปัญหา

^{๓๗๑} สัมภาษณ์ นายณัฐพงศ์ คุรุฑา, หัวหน้าฝ่ายจัดสรรน้ำและปรับปรุงระบบชลประทาน จังหวัดพิจิตร, ๗ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๓๗๒} สัมภาษณ์ นางสาววิมลชญาณี สถิตสุนทรพันธ์, ผู้อำนวยการส่วนทรัพยากรน้ำ จังหวัดพิจิตร, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๓๗๓} สัมภาษณ์ นางสาวนฤมล คุ้มเกต, หัวหน้าฝ่ายพัฒนาสังคมและส่งเสริมการท่องเที่ยว กรรมการและเลขานุการศูนย์บริหารจัดการน้ำจังหวัดพิจิตร (องค์การบริหารส่วนจังหวัดพิจิตร), ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๓๗๔} สัมภาษณ์ นายปรเมศวร์ พันธุ์รัตน์, รักษาการผู้อำนวยการเจ้าท่าภูมิภาค สาขานครสวรรค์, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๓๗๕} สัมภาษณ์ พระครูวิโชติสิกขกิจ, ผู้อำนวยการ หน่วยวิทยบริการฯ พิจิตร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๕๙.

ยิ่งขึ้น ถ้าจะให้มองเรื่องการบริหารจัดการน้ำ ไม่ใช่เรื่องที่จะสำเร็จได้ง่ายจะต้องเป็นการมองระยะยาว เมื่อมีแผนยุทธศาสตร์ก็จะทำให้สามารถที่จะก้าวเดินต่อไปได้ เมื่อเกิดการพัฒนาต่อไปก็จะมี คณะกรรมการที่วามอย่างชัดเจนลงไม่ถึงขั้น ชุมชน ท้องถิ่น ท้องถิ่น หมู่บ้าน ก็จะมีตัวอย่างอย่างเช่น กลุ่มปิดทองหลังพระ ของจังหวัดน่านซึ่งเป็นกลุ่มที่นำเข้าไปศึกษาเรื่องการบริหารจัดการชุมชน ซึ่ง ประเด็นเรื่องปิดทองหลังพระของจังหวัดน่านนั้น มีการจัดการพื้นที่ป่าชุมชนและพื้นที่การเพาะปลูก พื้นที่ที่อยู่อาศัยพื้นที่การอนุรักษ์ผืนป่าที่ชัดเจน มีการจัดทำแผนที่ชุมชนที่ชัดเจน ทำให้ทุกคนได้เข้า มามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชน เพราะว่าเขาไม่ได้มองแค่เอาความรู้สึกละเป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิต แต่เขาสามารถที่จะทำแผนผังออกมาในการจัดการของเขาทำ ให้กลุ่มนี้เป็นต้นแบบในการพัฒนาชุมชน การทำงานของกลุ่มนี้สามปีถึงห้าปี จึงสามารถเห็นผลได้โดยเริ่มจากผู้นำชุมชนและ สร้างทีมงานขึ้นมา^{๓๗๖} พิจิตรแปลว่าเมืองงาม คนที่เข้ามาอาศัยอยู่ในพิจิตรก็ต้องทำกายให้งาม ทำใจให้งาม ทำวาจาให้งาม ก็จะสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในพิจิตรได้อย่างสงบสุข^{๓๗๗}

สรุป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ว่าการมีส่วนร่วมขององค์กรผู้ใช้น้ำและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ตามหลักสี่ปายะ ๗ ด้านบุคคลสี่ปายะ ในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตรนั้นต้องมีการจัดตั้งกลุ่มส่วนร่วมขององค์กรผู้ใช้น้ำและกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพิ่มปัจจุบันมีตัวแทนที่ผ่านการคัดเลือกจากชุมชนขึ้นมาทำงานร่วมกับหน่วยงานบางพื้นที่ ซึ่งคนที่เหมาะสมในการเข้ามามีส่วนร่วมนั้นต้องมีความรู้ความสามารถเฉพาะทาง เป็นปราชญ์ชาวบ้าน เป็นคนดี นึกถึงประโยชน์ส่วนรวมหรือเป็นผู้นำชุมชน ท้องที่ ท้องถิ่น ที่ยอมเสียสละเพื่อส่วนรวมด้วย

๔.๒.๓.๕ ด้านโภชนาสี่ปายะ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมทุกระยะเวลาเพราะว่าเกษตรกรใช้น้ำทั้งปี ถ้าชาวบ้านไม่ได้จัดกลุ่มในการปลูกพืชให้พร้อมกัน เมื่อปลูกไม่พร้อมกันความต้องการน้ำก็เลยต้องการตลอดทั้งปี ชาวบ้านจึงต้องเข้าไปมีส่วนร่วมทุกช่วงเวลา ถ้ามีน้ำที่เก็บได้ตามฤดูกาล กลุ่มเกษตรกร ชาวบ้านก็จะได้ประกอบอาชีพแบบผสมผสานที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ และเหมาะสมตามฤดูกาล ในเมื่อราคาข้าวตกต่ำแล้วก็จะทำให้ประชาชนเปลี่ยนไปประกอบอาชีพอื่นๆ แทนที่จะทำเกษตรเชิงเดี่ยว เป็นการสร้างงานสร้างอาชีพในชุมชนขึ้นมา^{๓๗๘} ในพื้นที่ของระบบชลประทาน จะมีคลองส่งน้ำ คลองระบายน้ำ มีการจัดปฏิรูปที่ดินตามแปลงนามีหน่วยราชการของกรมชลประทานรับผิดชอบอยู่ตามพื้นที่ ในจังหวัดพิจิตรก็มีหน่วยย่อยอีก ๓ หน่วยคือ โครงการส่งน้ำพลายชุมพล โครงการส่งน้ำดงเศรษฐี โครงการส่งน้ำท่าบัว ส่วนชลประทานของจังหวัดก็จะเป็นตัวแทนของกรมชลประทานในพื้นที่^{๓๗๙} ซึ่งในเบื้องต้นต้องสร้างแหล่งน้ำชุมชนขึ้นมาให้ได้ โดยการรักษาของเก่าที่มีอยู่ให้สามารถใช้งานได้ และทำของใหม่ขึ้นให้เพียงพอต่อความต้องการของชุมชนให้ได้เสียก่อน เมื่อมีแหล่งน้ำแล้วชาวบ้านก็จะเข้ามามีส่วนในการบริหารจัดการน้ำเอง จะมีกลุ่มผู้ใช้น้ำตามเขตชลประทานที่ได้จัดตั้งกลุ่มเพื่อเข้ามามีบทบาทในการบริหารจัดการน้ำ และกลุ่มผู้ใช้น้ำนอกพื้นที่เขตชลประทานก็จะเกิดขึ้นเพราะความต้องการน้ำในการประกอบอาชีพ ถ้ามีกลุ่ม

^{๓๗๖} สัมภาษณ์ นายอนันต์ เพ็ชรหนู, ผู้อำนวยการส่วนประสานงานและบริหารจัดการลุ่มน้ำน่าน, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๓๗๗} สัมภาษณ์ พระเมธีธรรมประนาท, เจ้าคณะอำเภอเมืองพิจิตร, ๒๘ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๓๗๘} สัมภาษณ์ นายมานะ วุฒยการ, นายกองค้การบริหารส่วนตำบลวังกรด, ๒๒ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๓๗๙} สัมภาษณ์ นายสมยศ แสงมณี, ผู้อำนวยการชลประทานพิจิตร, ๖ ตุลาคม ๒๕๕๙.

แล้วหน่วยงานก็ได้รู้ความต้องการของประชาชนหรือกลุ่มที่อยู่นอกเขตชลประทาน เป็นการสร้างความเท่าเทียมกันในสังคม^{๓๘๐}

ส่วนบริหารจัดการน้ำกรมทรัพยากรน้ำได้เข้าไปดูแลเกี่ยวกับเรื่องน้ำอุปโภคและบริโภค จะไปต่อยอดจากส่วนงานอนุรักษ์ทรัพยากรและฟื้นฟูที่ไปออกแบบเรื่องระบบประปาหมู่บ้านเพื่อการอุปโภคและบริโภคที่ไม่ใช่เกษตร อุดมงบประมาณอยู่ที่กรมทรัพยากรน้ำ ตั้งแต่ปี ๒๕๔๘ มีการถ่ายโอนภารกิจให้ท้องถิ่นเพราะว่าระบบประปาหมู่บ้านท้องถิ่นสามารถทำได้^{๓๘๑} เกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดในเรื่องของน้ำบาดาล หน่วยงานก็พยายามประชาสัมพันธ์ให้กับประชาชนซึ่งได้รับผลกระทบจากภัยแล้ง ทั้งภาคเกษตรกรรมซึ่งมีเป็นจำนวนมาก เพราะว่าประชาชนในจังหวัดพิจิตรประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ ก็จะขาดแคลนเรื่องน้ำ หน่วยงานก็จะให้ความรู้เกี่ยวกับการขุดเจาะน้ำบาดาล เพราะเป็นน้ำที่จำเป็นและเป็นน้ำที่สะอาด แต่จะต้องดำเนินการให้ถูกต้องตามระเบียบและขั้นตอนตามสายงานของวิศวกรรม เพื่อความปลอดภัย การอนุรักษ์แหล่งน้ำและการฟื้นฟู คือการไปสำรวจว่าพื้นที่ตรงไหนเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำหรือรับน้ำ ก็จะทำให้เป็นเหมือนเดิม เช่น ทำทุ่งนาให้เป็นที่รับน้ำเหมือนเดิม แก้มลิง บึง หนอง ให้กลับมาเป็นเหมือนเดิม อย่างเช่นในอดีต วิธีการคือการขุดลอกให้ดี ซึ่งในปัจจุบันท้องถิ่นได้รับไปทำแล้วบางส่วน ชาวบ้านจะได้มีแหล่งน้ำที่เพียงพอต่อความต้องการในการประกอบอาชีพ ซึ่งทั้งหมดเป็นแนวทางที่ทุกส่วนต้องมาช่วยกันว่าจะหาวิธีการเก็บน้ำตามฤดูกาลไว้ใช้อย่างไร เพื่อให้เกิดความแน่นอนโดยใช้ระบบของชลประทานที่มีอยู่ โดยต้องประสานกับระบบชลประทานที่มีอยู่อย่างชัดเจน ให้มีกำหนดระยะเวลาที่เปิด-ปิดที่ชัดเจนว่าเป็นอย่างไร ประชาชนจะได้วางแผนการเพาะปลูกทางการเกษตรได้ถูกต้องเหมาะสม ถ้ามีแหล่งน้ำไว้ตามพื้นที่ให้ทั่วถึง ความชุ่มชื้นก็จะมี ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมก็จะค่อยๆดีขึ้น ทำให้เหมาะแก่การอยู่อาศัยและประกอบอาชีพ^{๓๘๒}

แนวคิดเกี่ยวกับเรื่องการพัฒนาชุมชน จึงมีพัฒนาการประจำตำบล เกษตรตำบล ที่ไปสัมผัสกับชาวบ้านโดยตรง ซึ่งมีบ้านพักเกษตรกรตำบลอยู่ทุกหมู่บ้าน มีหมอดิน ปราชญ์ชาวบ้านที่สามารถเข้าถึงชาวบ้านอย่างแท้จริง ถ้าเราเข้าใจชาวบ้านได้อย่างแท้จริง เมื่อหน่วยงานไปทำอะไรชาวบ้านก็จะให้ความร่วมมือเหมือนเราเป็นลูกหลานเขา เพราะฉะนั้นเราควรลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลให้ได้มากที่สุด ไปรับรู้ปัญหา ไปถามแนวทางการแก้ปัญหา แบบปราชญ์ชาวบ้านที่เขาคิดกันแล้วจึงค่อยเอามาเสริมกับหลักวิชาการ แล้วสร้างกระบวนการในการทำงาน กระบวนการที่จะเข้าไปแก้ไขปัญหาก็เป็นอย่างไร เช่น แก้ไขปัญหาน้ำท่วม แก้ปัญหาน้ำแล้ง จะทำอย่างไร เพื่อให้ชาวบ้านอยู่ได้ มีน้ำไว้ใช้ตลอดทั้งปี มีไว้เพาะปลูก ไว้อุปโภคบริโภค^{๓๘๓} ในส่วนพื้นที่ที่ประสบภัยหรือปัญหาอุทกภัยต่างๆ หน่วยงานก็จะลงไปช่วยในเบื้องต้น คือ มีการประกาศภัยอยู่สองลักษณะ คือ หนึ่ง ประกาศพื้นที่

^{๓๘๐} สัมภาษณ์ นายณัฐพงศ์ ครุฑทา, หัวหน้าฝ่ายจัดสรรน้ำและปรับปรุงระบบชลประทาน จังหวัดพิจิตร, ๗ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๓๘๑} สัมภาษณ์ นายสุกิติ เกตราจินดารัตน์, ผู้อำนวยการบริหารจัดการน้ำ ทรัพยากรน้ำภาค ๙, ๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๓๘๒} สัมภาษณ์ นายวีระศักดิ์ วิจิตรแสงศรี, ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจิตร, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๓๘๓} สัมภาษณ์ นายอนันต์ เพ็ชรหนู, ผู้อำนวยการส่วนประสานงานและบริหารจัดการลุ่มน้ำน่าน, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๙.

ผู้ประสบภัย และ สอง การประกาศเขตให้ความช่วยเหลือ เรื่องแรกประกาศเพื่อบอกว่าพื้นที่ตรงนี้เป็นพื้นที่ที่เกิดภัยพิบัติ ซึ่งหน่วยงานอื่นก็จะสามารถเข้าไปช่วยกันในพื้นที่ที่เราประกาศไว้แล้วได้ง่ายขึ้น เพื่อต่อการช่วยเหลือและนำไปประกอบกับการใช้งบประมาณทันที และอีกด้านหนึ่งคือเขตประกาศให้ความช่วยเหลือคือเกี่ยวกับงบประมาณช่วยเหลือของทางราชการ ซึ่งหน่วยงานก็จะเข้าไปช่วยเหลือตามความเหมาะสมหรือตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ นี่คือการสนธิสัญญาที่ต้องให้ผู้ประสบภัยไปขึ้นทะเบียนกับเกษตรและสหกรณ์เท่านั้น^{๓๘๔} ถ้าท้องที่ ท้องถิ่นประสบกับปัญหาเรื่องน้ำอุปโภคบริโภค แล้วทำหนังสือขึ้นมาหาหน่วยงานของเราก็จะมีเจ้าหน้าที่ไปเป็นพี่เลี้ยงในการให้คำปรึกษาในการมีส่วนร่วมที่จะช่วยเหลือด้านนี้อยู่แล้ว ซึ่งประสานส่วนภูมิภาคที่อยู่ในพื้นที่ของเราเป็นน้ำประปาดื่มได้ แต่น้ำประปาที่ผลิตในท้องถิ่น ในชุมชน ในหมู่บ้าน ยังไม่สามารถที่จะนำมาดื่มได้ ก็ต้องมาพัฒนาร่วมกันต่อไป^{๓๘๕}

ประชาชนในจังหวัดพิจิตรส่วนใหญ่เน้นเรื่องการทำนาๆเป็นหลัก ปัญหาคือเป็นการปลูกพืชเชิงเดี่ยวมานาน ซึ่งระบบราชการ หรือว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านอาชีพต้องเข้าไปรับผิดชอบดูแลในส่วนนี้ เช่น เกษตรจังหวัด พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัด อุตสาหกรรมจังหวัด หอการค้าจังหวัด กลุ่มต่างๆเหล่านี้ต้องมีวิธีการสอนหรือทำอะไรก็ได้ที่ทำให้ประชาชนเขาเรียนรู้ว่าเขาไม่ได้มีชีวิตเพื่อทำนาอย่างเดียว ประชาชนในจังหวัดพิจิตรเกือบ ๘๐% เขาคิดว่าเขามีชีพทำนาอย่างเดียว หน่วยงานต่างๆ เหล่านี้ต้องปรับเปลี่ยนทัศนคติ เปลี่ยนวิธีประกอบอาชีพให้เหมาะสมกับฤดูกาล เพื่อลดความเสียหายและเพิ่มรายได้ ก็สามารถอยู่อาศัยได้อย่างสบาย^{๓๘๖} ด้วยความเข้มแข็งของกลุ่มเครือข่ายของชุมชน การประกอบอาชีพก็จะปรับวิธีการจากการทำนาปรัง ก็ปรับเป็นการปลูกพืชใช้น้ำน้อย และหน่วยงานก็เข้าไปเสริมสนับสนุน สำหรับบางพื้นที่ทำเป็นแหล่งท่องเที่ยว เช่น การปลูกปอเทือง ดอกกระเจียว ปลูกเมล่อน ปลูกแตงโม เพาะเห็ด เพาะถั่วงอก เมื่อถึงฤดูกาลนี้ชาวบ้านก็จะปรับเปลี่ยนวิธีการจากอดีตเป็นการทำนาปรังในแต่ละปีมาเป็นการปลูกพืชใช้น้ำน้อย เพราะว่าผลตอบรับที่ได้รับจากการปลูกพืชเหล่านี้ได้รับผลดีกว่าการทำนาอย่างเดียว^{๓๘๗} ยกตัวอย่าง พื้นที่หนึ่งในจังหวัดบุรีรัมย์ มีการรวมกลุ่มและมีการแบ่งพื้นที่กันปลูกพืชไว้ในริมบ่อน้ำ ปรากฏว่ามีพ่อค้ามารับซื้อผลผลิตถึงที่ ก็ทำให้ชุมชนเกิดรายได้ขึ้น ซึ่งเป็นการต่อยอดโครงการจากการสร้างแหล่งน้ำชุมชน โดยมีการประชุมร่วมกันในพื้นที่รอบสระว่าจะปลูกอะไร ชาวบ้านก็จะคุยกับพ่อค้า เพราะถ้าพ่อค้าต้องการอะไรแล้วก็ช่วยกันปลูกในพื้นที่รอบสระ ส่วนหนึ่งก็จะเป็นผักสวนครัวไว้กินเอง จึงเกิดเป็นกลุ่มออมทรัพย์ขึ้นมาเป็นการจัดสรรรายได้ในพื้นที่ที่ทุกคนจะได้รับอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งไม่ได้ปลูกของใครของมัน ชาวบ้านทำร่วมกันเป็นของกลุ่ม และทุกคนในกลุ่มได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน^{๓๘๘}

^{๓๘๔} สัมภาษณ์ นางรติพร มีคำแหง, หัวหน้าป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จังหวัดพิจิตร, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๓๘๕} สัมภาษณ์ นายณฤพณ์ ไทยกล้า, ผู้จัดการประสานส่วนภูมิภาค สาขาบางมูลนาก, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๓๘๖} สัมภาษณ์ พระทีพาสสิมูนิวงศ์, เจ้าคณะจังหวัดพิจิตร, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๓๘๗} สัมภาษณ์ นางสาววิมลชญาณี สลิตสุนทรพันธ์, ผู้อำนวยการส่วนทรัพยากรน้ำ จังหวัดพิจิตร, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๓๘๘} สัมภาษณ์ นางสาวณฤมล คุ่มเกตุ, หัวหน้าฝ่ายพัฒนาสังคมและส่งเสริมการท่องเที่ยว กรรมการและเลขานุการศูนย์บริหารจัดการน้ำจังหวัดพิจิตร (องค์การบริหารส่วนจังหวัดพิจิตร), ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๙.

มีการปลูกพืชในพื้นที่แล้งหรือพืชใช้น้ำน้อยต้องมีข้อตกลงร่วมกัน เช่น ทำนาควรจะทำคนละกี่ไร่ พืชควรจะปลูกอะไร ต้องมีคณะกรรมการขึ้นมาพูดคุยกันตกลงกันให้ชัดเจน ต้องมีความชัดเจนก่อนว่าจะปลูกอะไร จะทำอะไร เพราะว่าเรามีน้ำที่จำกัด เกษตรกรและส่วนราชการต้องมาทำเป็นภาคี เป็นพหุภาคี เป็นทวิภาคี ทุกส่วนต้องเข้ามาคุยกัน ต้องเข้ามาดูว่าในพื้นที่มีอะไรอย่างไร ทำอะไร ที่ไหน ใช้น้ำเท่าไร ต้องมาคุยกันให้ชัดเจน มาสนทนาประเด็นปัญหานี้ให้ได้^{๓๘๘} ถ้าทำตามนี้สิ่งที่ได้คือด้านธรรมชาติที่ยังคงอยู่ ก่อให้เกิดความสมดุลอยู่เหมือนเดิม และด้านคนที่สามารถประกอบอาชีพได้เหมือนเดิม รายได้ยังมีอยู่เหมือนเดิม ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชุมชนยังมีเหมือนเดิม การบริหารแบบรวมกลุ่มทั้งหน่วยงานราชการกับประชาชนก็ได้ไปด้วยกันได้ โดยที่งานหน่วยราชการก็เข้าไปช่วยระบายนผลผลิต รัฐบาลเองก็ได้ประโยชน์ ส่วนราชการเองก็ได้ประโยชน์ ชาวบ้านก็มีผลผลิตที่เพิ่มมากขึ้น มีรายได้ ระบบเศรษฐกิจภายในชุมชนหรือเศรษฐกิจทั่วไปก็จะดีขึ้น ทำให้การบริหารราชการเป็นไปได้ง่ายขึ้น เมื่อประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดี ก็เกิดความเหมาะสมทั้งที่อยู่อาศัย ที่ประกอบสัมมาชีพและสิ่งที่ได้มาคือเรื่องธรรมชาติไม่เสียหายก็เกิดความสมดุล คนที่อยู่ในธรรมชาตินั้นก็อยู่อย่างสุขสบาย เพราะความสุขของประชาชนคือกำไรที่เกิดขึ้น^{๓๘๙}

สรุป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ว่าการมีส่วนร่วมขององค์กรผู้ใช้น้ำและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ตามหลักสี่ปายะ ๗ ด้านโภชนาสี่ปายะ ในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตรนั้น ประชาชนต้องได้น้ำอย่างเท่าเทียมกัน มีน้ำสำหรับการประกอบสัมมาอาชีพ สามารถที่จะเพาะปลูกพืชต่างๆ ได้ตามฤดูกาล มีการสร้างแหล่งอาหารของชุมชนขึ้นอย่างเพียงพอต่อความต้องการของประชาชนในนั้นและนำไปทำปศุสัตว์เลี้ยงชีพได้ด้วย เพื่อการสร้างงานสร้างอาชีพประชาชนต้องช่วยกันดูแลรักษาแหล่งน้ำ รักษาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่นั้นด้วย

๔.๒.๓.๖ ด้านอุตุสี่ปายะ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่นั้นๆ ต้องปลูกต้นไม้กันคนละต้น ในบริเวณคันคลองสาธารณะเพื่อรักษาระบบนิเวศและสร้างระบบนิเวศให้คงอยู่เพื่อให้เกิดความสมดุลทางธรรมชาติ โดยอาศัยการเข้าไปมีส่วนร่วมของชุมชนในการช่วยกันดูแลต่อไปหลังจากที่ปลูกแล้ว มีการพัฒนาพื้นที่โดยที่ท้องถิ่นจะเข้าไปประชาคมหมู่บ้านร่วมกับชุมชน เพื่อทำแผนในการบริหารจัดการพื้นที่ชุมชนโดยผ่านมติชุมชน จะได้ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมของชุมชน เพราะการอาศัยอยู่ในธรรมชาติที่เป็นอยู่นั้น คนเราก็ต้องรู้จักคัดเลือกคัดสรรเอาที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ไม่ใช่จะเอามาทั้งหมดจะต้องรู้จักความพอดีพอเพียงสำหรับพื้นที่ที่เกิดน้ำท่วมประจําปีนั้นเพราะเป็นพื้นที่รับน้ำ วิธีแก้ปัญหาก็ต้องมองกลับไปสมัยโบราณ เช่น การประกอบอาชีพเกษตรกรรม คือ การทำนาให้เป็นช่วงเวลาในฤดูกาลทำเท่านั้น ไม่มีการทำนาออกฤดูกาล ทำพร้อมๆกัน ความเสียหายก็ไม่ค่อยมี เพราะเป็นการพึ่งพาธรรมชาติ นอกจากฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาลก็จะส่งผลต่อภาพรวมทันที^{๓๙๐}

^{๓๘๘} สัมภาษณ์ พระเมธีธรรมประนาท, เจ้าคณะอำเภอเมืองพิจิตร, ๒๘ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๓๘๙} สัมภาษณ์ พระศรีวิกรมมณี, รองเจ้าคณะจังหวัดพิจิตร, ๒๓ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๓๙๐} สัมภาษณ์ นายสุนัน บวบนา, ผู้อำนวยการส่วนอุทกวิทยา ทรัพยากรน้ำภาค ๙ อดีตผู้อำนวยการส่วนประสานและบริหารจัดการลุ่มน้ำยม, ๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๙.

ทุกวันนี้ก็ต้องมีการจัดเก็บน้ำเพื่อการเกษตร โดยน้อมนำแนวพระราชดำริ แนว
 ปณิธานของในหลวง มาใช้โดยใช้พื้นที่ให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด เช่น การขุดลอกคลองในฤดูแล้ง
 เพื่อเตรียมรองรับน้ำในฤดูฝน จะได้มีพื้นที่เก็บน้ำไว้ให้เพียงพอต่อปริมาณการใช้ ที่เรามีปัญหาเพราะ
 ไม่มีเครื่องมือก็เกิดปัญหาเรื่องภัยแล้ง ภัยน้ำท่วม อยู่ตลอดเวลาเหมือนที่มีบางกลุ่มเรียกร้องเขื่อน
 แม่วงก์ ที่จังหวัดนครสวรรค์ มีคนต่อต้านการสร้างเขื่อนแม่วงก์ จึงทำให้น้ำไหลไปท่วมภาคกลางซึ่งน้ำ
 ก็มาจากแม่น้ำแม่วงก์ส่วนหนึ่ง ที่ไม่มีที่จัดเก็บเลยไหลลงมาจากกลางตลาดลาดยาว ลงไปพื้นที่จังหวัด
 อุทัยธานี จำเป็นที่จะต้องเปิดน้ำเขื่อนเจ้าพระยาเพิ่ม กลุ่มภาคกลางก็รับผล เช่น อยุธยา น้ำท่วม
 ปทุมธานีก็ท่วม ก็มาจากต้นเหตุจากตรงนี้ เพราะฉะนั้นเขื่อนไม่ได้บอกว่าป้องกันน้ำท่วมได้ ๑๐๐%
 แต่เขื่อนมีประโยชน์หรือไม่ต้องไปคิดกัน^{๓๙๒} ส่วนอุทกวิทยาจะมีการวางระบบเตือนภัย ยกตัวอย่าง มี
 ระบบเตือนภัยในที่สูงในกรณีที่ฝนตกในที่ราบสูงเชิงเขา แล้วก็จะมีเครือข่ายที่สำคัญคือประชาชนที่อยู่
 ในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วม เขาจะคอยส่งข่าวให้หน่วยงานระบบตรวจวัดระดับน้ำในแม่น้ำสายหลักได้รู้
 ข้อมูล^{๓๙๓}

อนาคตเราต้องเตรียมแหล่งกักเก็บน้ำ เราต้องดูธรรมชาติตรงนี้ควรสร้างฝาย สร้าง
 ประตูน้ำ ส่วนตรงที่ฟังก์ชันอ้อมแซ่ให้ใช้งานได้เพราะฤดูแล้งเราสามารถทำงานได้ดีกว่าได้เต็มทีกว่าฤดู
 ฝน แล้วก็ปรับรุงแก้ไขให้มันดีก่อนที่น้ำจะมา ไม่ใช่ปล่อยให้ไหลหลากออกไป สิ่งที่มีอยู่ก็ต้อง
 ปรับปรุงและสิ่งต้องทำใหม่ถ้ามองดีๆ เช่น ตรงไหนมีอะไรไปขวางทางน้ำ เช่น ผักตบชวาที่ต้องมีการ
 กำจัดออก เอาไปทำประโยชน์อย่างอื่น เพื่อจะทำให้หน้านั้นไหลสะดวก น้ำจะได้ไม่เอ่อท่วมพื้นที่อื่น ถ้า
 ไม่มีแหล่งน้ำต้องหาที่ทำขึ้นใหม่ ก็ต้องดูว่ามีพื้นที่สาธารณะตรงไหน มีที่ชาวบ้านยกให้ไหม เราก็ไป
 จัดหาแหล่งกักเก็บน้ำเพิ่ม ส่วนลมพายุ-ฝนก็เหมือนกันก็ต้องมีการเตรียมตัวต้อนรับกับสถานการณ์ที่
 จะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งเป็นเรื่องของธรรมชาติที่ไม่แน่นอน เพราะฉะนั้นต้องมีการเตรียมตัวจะให้ดี
 ทุกอย่างคือเราต้องเรียนรู้จากธรรมชาติที่เราอาศัยอยู่ตรงนั้น^{๓๙๔} กรณีที่เราขอตั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์
 ในบริเวณพื้นที่ด้านหน้า ก็จะมีที่เก็บน้ำอยู่ประมาณเกือบ ๑๐๐ ไร่เศษ แล้วก็พื้นที่ไปอยู่ด้านหลังอีก
 ประมาณ ๔๐๐ ไร่ ทั้งนี้ก่อนนำเข้าสู่อ่างเมื่อปี พ.ศ.๒๕๖๐ ว่าจะทำแก้มลิง ทำเป็นที่เก็บกักน้ำ
 ด้านหลังประมาณ ๑๐๐ ไร่ จะทำให้เป็นพื้นที่แก้มลิง เป็นที่เก็บกักน้ำเพื่อการเกษตร เป็นบึงบัว เป็น
 สถานที่ท่องเที่ยว เรากำลังวางแผนเพื่อให้เป็นที่เหมาะสมสำหรับประชาชน เกี่ยวกับเรื่องการบริหาร
 จัดการน้ำซึ่งถ้าเราได้พูดคุยกันในพื้นที่ที่เป็นทางน้ำไหลผ่าน พื้นที่นั้นก็ควรรวมตัวกันแล้วก็คุยกันกับ
 หน่วยงาน คุยกับภาคประชาชน ให้เป็นพื้นนำร่องที่จะบริหารจัดการน้ำและทำเป็นที่แก้มลิง ทำ
 เป็นที่กักเก็บน้ำของตำบล ของอำเภอต่อไป^{๓๙๕} การประสานภูมิภาคเองจะต้องมีพื้นที่น้ำดิบเป็น
 ของตัวเอง ยกตัวอย่าง ที่เราจะไปซื้อที่เพื่อสร้างแหล่งน้ำดิบเพื่อสำรองไว้ใช้ ซึ่งจะเป็นพื้นที่ของเรา
 เองจะได้ง่ายต่อการบริหารจัดการเมื่อเกิดปัญหาที่คาดการณ์ไม่ได้ เพราะตอนนี้เราก็ใช้น้ำจากแหล่ง

^{๓๙๒} สัมภาษณ์ นายสมยศ แสงมณี, ผู้อำนวยการชลประทานพิจิตร, ๖ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๓๙๓} สัมภาษณ์ นายณัฐพงศ์ ครุฑททา, หัวหน้าฝ่ายจัดสรรน้ำและปรับปรุงระบบชลประทาน จังหวัด
 พิจิตร, ๗ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๓๙๔} สัมภาษณ์ นายอนันต์ เพ็ชรหนู, ผู้อำนวยการส่วนประสานงานและบริหารจัดการลุ่มน้ำน่าน,
 ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๓๙๕} สัมภาษณ์ พระทีฆทัสสีมุนีวงศ์, เจ้าคณะจังหวัดพิจิตร, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๙.

น้ำสายหลักคือน้ำที่มาจากเขื่อนสิริกิติ์มาผลิตน้ำประปา ถ้าธรรมชาติเปลี่ยนไปหน่วยงานก็อยู่ในความเสี่ยงสูงเช่นกัน ถ้าไม่มีการเตรียมพร้อมที่จะรับกับภัยทางธรรมชาติต่างๆที่ไม่อาจคาดการณ์ได้^{๓๙๖}

สำหรับเรื่องปัญหาด้านมลพิษนั้น มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าร่วมกิจกรรมกำจัดขยะ ของโรงงานผลิตกระแสไฟฟ้าด้วยขยะแล้วประมาณ ๖๕ แห่ง ซึ่งโรงงานต้องการขยะวันละ ๖๐ ตัน/วัน ถ้าหากมีปริมาณขยะแล้วองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหมด ๑๐๑ แห่งทั้งจังหวัด เข้ามาร่วม ถ้ามีปริมาณขยะมากขึ้นเกินปริมาณที่เราต้องการ ก็อาจจะมีการสร้างโรงงานเพิ่มอีกที่ได้เลย เพราะโครงการที่สองจะใช้ขยะ ๒๐๐ ตัน/วัน ถ้าได้ตามนั้นปัญหาเรื่องขยะไม่มี อีกรายอย่างขยะส่วนมากก็เป็นของเกษตรจะถูกเผาตามบ้าน ขยะอุตสาหกรรมก็มีน้อยก็เลยไม่มีปัญหามลพิษด้านอื่น ไม่มีสิ่งที่จะเกิดมลพิษหรือแหล่งที่จะทำให้เกิดปัญหาน้ำเน่าเสีย ไม่มีฟาร์มใหญ่หรือโรงงานอุตสาหกรรมที่จะก่อให้เกิดปัญหาเรื่องมลพิษ สภาพแวดล้อมในจังหวัดถือว่าดีมาก^{๓๙๗} หน่วยงานต้องมาสร้างการมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นการสร้างวัฒนธรรมที่ดีในการดำเนินชีวิต ถ้าเราไม่ทำไม่สร้างก็จะมีผลต่อการบริหารจัดการน้ำทันที เพราะการบริหารจัดการน้ำจะมองถึงเรื่องผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อมอื่นๆด้วย เนื่องจากจังหวัดพิชิตตามหลักทางสภาพภูมิศาสตร์ถือว่าเป็นภูมิศาสตร์ที่เหมาะสมมากต่อการจัดการด้านนี้ เมื่อศึกษาถึงชื่อหมู่บ้านหรือภูมิประเทศแล้ว การบริหารจัดการน้ำเพื่อที่ใช้เป็นที่อยู่อาศัยโดยอาศัยการสังเกตการตั้งหมู่บ้านเราจะตั้งอยู่ริมบึง ริมหนอง ริมคลอง ริมห้วย ริมแม่น้ำ เพราะฉะนั้นการตั้งที่อยู่อาศัยของประชาชนในจังหวัดพิชิตนั้นถือว่ามีการตั้งที่อยู่อาศัยที่เหมาะสม เหมาะแก่การอยู่อาศัยและประกอบอาชีพ^{๓๙๘}

ปัญหาของกลุ่มน้ำยมเราไม่สามารถควบคุมหรือจัดการกับปริมาณน้ำที่จะไหลมาได้เลย เพราะฉะนั้นการพลิกวิกฤตให้เป็นโอกาสก็จะเข้าสู่กระบวนการการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตให้เข้ากับธรรมชาติ เพราะฉะนั้นการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตเป็นส่วนสำคัญในการที่จะอยู่กับสถานการณ์หรือธรรมชาติที่เป็นอยู่ได้ แต่ถ้ามีปัจจัยที่ว่าชลประทานก็ไม่สามารถช่วยได้ ๑๐๐ % แต่ก็มีเรื่องฝนที่เราไม่สามารถควบคุมได้ และอีกอย่างหนึ่งก็คือน้ำหลากที่เราไม่สามารถคาดการณ์ได้ว่าในแต่ละปีจะมามากหรือน้อย เพราะขึ้นอยู่กับปริมาณฝนนี้คือตัวแปรหนึ่งที่ทำให้เราไม่สามารถควบคุมปริมาณน้ำ ที่จะไหลเข้ามาภายในเขตจังหวัดพิชิต มีอย่างเดียวคือเราสามารถผ่อนหนักเป็นเบาได้^{๓๙๙} การมีส่วนร่วมเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุดของการบริหารจัดการน้ำ เพราะเมื่อเกิดการมีส่วนร่วมแล้วไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคประชาชน ภาคเอกชน มีส่วนร่วมกัน จริงใจต่อกัน จริงจังในงานกับการแก้ไขปัญหาเพื่อความยั่งยืนให้เกิดความเหมาะสมกับฤดูกาล เหมาะสมกับพื้นที่ เหมาะสมตามธรรมชาติ นั้นอยู่ไม่ไกลเกินเอื้อม สิ่งสำคัญอยู่ที่เรื่องการมีส่วนร่วมแค่นั้น ซึ่งในทุกพื้นที่ชาวบ้านจะมีส่วนร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล มีส่วนร่วมกับภาครัฐ และเต็มใจที่จะแก้ไขปัญหบ้านของตัวเอง ถ้าพื้นที่ไหนไม่มีส่วนร่วมจากภาคประชาชน หรือประชาชนไม่ให้ความร่วมมือ การบริหารจัดการก็ไม่สำเร็จแน่นอน^{๔๐๐}

^{๓๙๖} สัมภาษณ์ นายณฤพณ์ ไทยกล้า, ผู้จัดการประปาส่วนภูมิภาค สาขาบางมูลนาก, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๓๙๗} สัมภาษณ์ นายเชวง ไชยหลาก, ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดพิชิต, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๓๙๘} สัมภาษณ์ พระเมธีธรรมประนาท, เจ้าคณะอำเภอเมืองพิชิต, ๒๘ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๓๙๙} สัมภาษณ์ นายวีระศักดิ์ วิจิตรแสงศรี, ผู้ว่าราชการจังหวัดพิชิต, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๔๐๐} สัมภาษณ์ นางสาวณฤมล คุ่มเกตุ, หัวหน้าฝ่ายพัฒนาสังคมและส่งเสริมการท่องเที่ยว กรมการและเลขานุการศูนย์บริหารจัดการน้ำจังหวัดพิชิต (องค์การบริหารส่วนจังหวัดพิชิต), ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๙.

สรุป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ว่าการมีส่วนร่วมขององค์กรผู้ใช้น้ำและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ตามหลักสี่ปายะ ๗ ด้านอุตสาหกรรม ในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตรนั้น ประชาชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมกันดูแลสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศชุมชน เช่น การปลูกป่าชุมชนเพื่อคืนธรรมชาติให้ดีขึ้น เกษตรกรต้องทำเกษตรให้สอดคล้องกับธรรมชาติที่เป็นอยู่โดยการปรับตัวตามธรรมชาติ ในฤดูฝนควรจะเก็บน้ำไว้ในพื้นที่ให้ได้เพื่อรักษาระบบนิเวศโดยอาศัยการเข้าไปฟื้นฟูแหล่งน้ำชุมชน และรณรงค์ลดการเผาขยะมูลฝอยเพื่อลดปัญหาหมอกพิษและปัญหาดินเสียไปด้วย

๔.๒.๓.๗ ด้านอริยปถสี่ปายะ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า มีการพัฒนาโดยการร่วมมือกับท้องถิ่นโดยการทำฝั้เมืองกันตลิ่งหรือกันน้ำเข้าเมือง เกิดการแก้ไขปัญหาย่างยั่งยืนในพื้นที่ชุมชนเมือง ประชาชนต้องมีส่วนร่วม เช่น การใช้น้ำถ้ามีพื้นที่แก้มลิงหรืออ่างเก็บน้ำ ก็จะมีการตกลงในกลุ่มผู้ใช้น้ำว่ากลุ่มไหนจะสูบน้ำวันไหน นี่คือนิเวศชีวิตที่จะเกิดขึ้นหลังจากการรวมกลุ่มเพื่อเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการน้ำ^{๔๐๑} พระพุทธองค์ทรงสอนเรื่องเกี่ยวกับความสะอาดเรื่องน้ำอุปโภคและบริโภค หรือสอนว่าจะใช้น้ำในชีวิตประจำวันอย่างไร ใช้แบบไหน ใช้น้ำที่ไม่มีตัวสัตว์หนึ่งเวลาที่จะใช้พิจารณาให้ดีก่อน น้ำที่ใช้แล้วจะเททิ้งลงแม่น้ำลำคลองมิได้เป็นอันขาด ถ้าจะดื่มท่านบอกว่าให้กรองก่อนแล้วค่อยดื่ม สอนว่าอย่าถ่ายปัสสาวะ อุจจาระ บ้วนขะพะ ลงในน้ำ แสดงว่าพระพุทธองค์สอนเรื่องการดำเนินชีวิตที่ต้องพึ่งพาสภาพแวดล้อม ความสะอาดของสภาพแวดล้อมคือความอยู่รอดของชีวิต คนอยู่กับธรรมชาติต้องอยู่อย่างเป็นมิตรต่อกัน^{๔๐๒} การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนมีการเชื่อมโยงในการบูรณาการ ต้องมีคณะกรรมการ ไตรภาคี พหุภาคี ทวิภาคี ระหว่างกัน มีคณะกรรมการร่วมกันอย่าให้ฝ่ายราชการทำฝ่ายเดียว เพราะข้าราชการไม่ค่อยรู้พื้นที่ เพราะท่านมาแล้วก็ไป จะให้ประชาชนทำฝ่ายเดียวก็ไม่ได้เพราะประชาชนรู้แค่พื้นที่ มีประสบการณ์แต่ขาดวิชาการ^{๔๐๓}

การบริหารจัดการน้ำในปัจจุบันที่เป็นปัญหา เราก็ไม่สามารถที่จะสะท้อนแนวความคิดได้ในมากเท่าไร เพราะว่าปัจจัยที่มากกระทบเป็นเรื่องของธรรมชาติ บางปีฝนไม่มาบางปีฝนมามาก แต่ถ้าโดยจิตสำนึกของคนที่ใช้น้ำกับคนบริหารจัดการน้ำ การจัดการน้ำหมายถึงว่าจะเป็นภาคส่วนของรัฐบาลโดยผู้ว่าราชการจังหวัด ท้องที่ ท้องถิ่นด้วย ถ้าคิดถึงผลประโยชน์ของประชาชนเป็นหลัก ควรที่จะมาร่วมมือกัน ก็คงไปดูว่าน้ำท่วมจุดไหน เช่น ของจังหวัดพิจิตรทำไมแม่น้ำยมถึงท่วม เราก็ต้องมีการประชุมกลุ่มลุ่มน้ำยม คนที่อยู่ในกลุ่ม เมื่อท่วมแล้วควรจะทำที่เก็บกักน้ำตรงไหนแล้วควรจะทำเขื่อนตรงไหน จะทำเป็นแก้มลิงตรงไหน หรือถ้าประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ต้องทำอะไร^{๔๐๔} สมัยก่อนการไหลของน้ำในลำคลองธรรมชาติก็จะไหลได้ปกติ แต่ทุกวันนี้การไหลของน้ำเกิดปัญหา คือ ในบางพื้นที่มีการรูกล้าเข้าไปในเขตทางไหลของน้ำ มีการจับจองพื้นที่ที่ผิดกฎหมาย สร้างอาคาร สิ่งปลูกสร้างไปขวางทางไหลของน้ำ พอฝนตกมาก็ทำให้น้ำไหลผ่านไม่สะดวก เพราะเหตุนี้ประชาชนในพื้นที่ต้องร่วมด้วยช่วยกันดูแลพื้นที่ที่อยู่อาศัย ให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุข^{๔๐๕}

^{๔๐๑} สัมภาษณ์ นายมงคล พุกเปี่ยม, กำนันตำบลสำนักขุนเณร, ๒๓ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๔๐๒} สัมภาษณ์ พระศรีวิกรมมุนี, รองเจ้าคณะจังหวัดพิจิตร, ๒๓ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๔๐๓} สัมภาษณ์ พระเมธีธรรมประนาท, เจ้าคณะอำเภอเมืองพิจิตร, ๒๘ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๔๐๔} สัมภาษณ์ พระทีพาสสิมุนีวงศ์, เจ้าคณะจังหวัดพิจิตร, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๔๐๕} สัมภาษณ์ พระครูวิลาสรัตนรังสี, เจ้าอาวาสวัดเทพประสาธน์ เจ้าคณะตำบลวังรายเขต ๒, ๒๓ กันยายน ๒๕๕๙.

สำหรับเรื่องภูมิประเทศและภูมิสังคมกับการบริหารจัดการน้ำนั้น จำเป็นที่จะต้องมีการเครื่องมือ ถ้าเครื่องมือลดน้อยลงทุกวัน เช่น จากสภาพคลองเดิมๆ ตรงๆ แต่วันหนึ่งกลายเป็น คลองถูกบีบ ที่เคยไหลคล่อง ก็ถูกทำทางขวาง ทำสะพาน สร้างท่อลอด วางท่อ ไปตามสภาพ แต่ถ้าสังเกตดูคลองแล้วจะเห็นว่าบางจุดฝาย การสร้างฝายก็ต้องอยู่ในความสูงที่พอดี อยู่ในพื้นที่ลาดชันก็ต้องมีการศึกษาพื้นที่ร่วมกัน บางคนใช้ความสูงที่มากเกินไป เพราะต้องการน้ำมาก ด้านเหนือก็มีน้ำสมบูรณ์มาก แต่ด้านล่างน้ำแห้งหมด แบบนี้ก็จะทำให้เกิดการทะเลาะกัน เพราะคนด้านล่างก็อยากหุบฝายออก นี่คือปัญหาของฝายที่สร้างโดยไม่ดูพื้นที่ ซึ่งต้องแก้กันโดยคนเหนือฝาย ท้ายฝายก็ต้องมาบริหารจัดการร่วมกันต่อไป ถ้ามีประตู มีบานประตูปิดเปิด ก็มีการทะเลาะกันอีกเหมือนกัน เพราะคนอยู่เหนือก็อยากให้ปิด เพื่อเก็บน้ำไว้ อีกหนึ่งกลุ่มอยู่ที่ฝายก็อยากให้เปิดน้ำ จะได้มาเอามาใช้ก็เกิดการแย่งกันอีก บางทีอยู่ๆ ฝนตกน้ำหลากมาที่ปิดอยู่ ก็ต้องเปิดเพื่อเร่งระบายน้ำลงไป คนที่อยู่ล่างก็ท่วมน้ำก็มีมากเกินคนท้ายฝายเปรียบเสมือนคนชั้นสอง รอเก็บตก สรุปว่า คนกลุ่มนี้เวลาน้ำน้อยไม่ได้น้ำ เวลาน้ำมากน้ำท่วม เพราะฉะนั้น เรื่องการมีส่วนร่วมการจะเกิดกลุ่มผู้ใช้น้ำที่มีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน เป็นเรื่องที่สำคัญมากในการดำเนินชีวิต^{๔๐๖}

ประเด็นแรกที่เราต้องไปดูคือต้องไปดูพื้นที่ที่มีการท่วมขังซ้ำซาก เราต้องไปดูดูต้องรีบแก้ไข เพื่อการแก้ไขปัญหาน้ำท่วมและแก้ไขปัญหาน้ำแล้ง และมีการเพิ่มคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่นั้นด้วย เท่าที่ลงไปในพื้นที่จะเห็นว่าคนในพื้นที่น้ำหลากหรือน้ำท่วมจะมีรายได้มากกว่าช่วงที่เป็นฤดูกาลอื่น เพราะเขามีรายได้มาจากการหาปลาแล้วคนในพื้นที่นั้นๆก็จะมีความสุขมากที่ได้เห็นน้ำหลากมา นี่คือการดำเนินชีวิตของคนในพื้นที่เป็นการปรับสภาพเพื่อให้อยู่กับสภาพที่เป็นอยู่ สภาพของน้ำก็ไม่ใช่ปัญหาการเดือดร้อนอะไรแต่เป็นเรื่องปกติของธรรมชาติ ถ้ามองกันง่าย ๆ ไม่เอาสภาพปัญหามาจับ ชาวบ้านก็อยู่ได้ตามปกติ เมื่อปัญหาอุทกภัยหรือน้ำหลากไปเขาก็สามารถดำเนินชีวิตไปตามปกติ อนาคตจะมีหนึ่งอำเภอหนึ่งแหล่งน้ำ เพราะว่าในบริเวณพื้นที่บางพื้นที่ที่มีปัญหาเรื่องภัยแล้งถึงแล้งมาก การที่จะมีหนึ่งแหล่งน้ำหนึ่งอำเภอก็จะสามารถช่วยให้ประชาชนในพื้นที่นั้นๆ ได้สามารถประกอบอาชีพอย่างอื่นนอกฤดูกาลทำนาได้ เช่น การปลูกพืชใช้น้ำน้อยเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนเขาก็จะเลือกเพาะปลูกพืชที่คิดว่าเหมาะสมในพื้นที่^{๔๐๗} ด้านการมีส่วนร่วมจะต้องดึงภาคประชาชนเข้ามีส่วนร่วมด้วย เริ่มตั้งแต่ระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล ชาวบ้าน หรือกลุ่มผู้ใช้ น้ำ กลุ่มเกษตรกรซึ่งกลุ่มต่างๆ เหล่านี้ก็ต้องช่วยดูแลตัวเอง เพราะการใช้น้ำเราก็ต้องคิดว่าเราจะใช้น้ำหรือจะบริหารจัดการน้ำเพื่อความยั่งยืนอย่างไร เพราะเราเป็นคนที่อยู่ในพื้นที่และจะใช้บริการน้ำเพื่อการดำรงชีวิตประจำวันอยู่แล้ว^{๔๐๘} เมื่อก่อนเป็นการทำงานที่ต่างคนต่างทำ ซึ่งในอดีตทางช่างองค์การบริหารส่วนตำบลแต่ละพื้นที่ ก็จะใช้แค่แผนที่ Google earth ใช้แผนที่ทหาร โดยทุกๆ ไปซึ่งยังไม่มีที่ไหนนำเอาแผนที่ทางน้ำที่ได้จัดทำมาใช้ในการแก้ไขปัญหา กระทรวงแต่ละกระทรวงก็จะรับผิดชอบเรื่องน้ำเช่นกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กรมชลประทาน กรมทรัพยากรน้ำ ต่างคนก็ต่างทำ ต่างคนก็ต่างเอาโครงการมาลง โดยที่ไม่มีการบูรณาการร่วมเลยว่แต่ละพื้นที่ทำอะไรกันไปบ้างแล้วและเมื่อทำ

^{๔๐๖} สัมภาษณ์ นายสมยศ แสงมณี, ผู้อำนวยการชลประทานพิจิตร, ๖ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๔๐๗} สัมภาษณ์ นางรติพร มีคำแหง, หัวหน้าป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จังหวัดพิจิตร, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๔๐๘} สัมภาษณ์ นายวีระศักดิ์ วิจิตรแสงศรี, ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจิตร, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

แล้วจะได้ประโยชน์อะไร เพราะฉะนั้นถ้ามีโครงสร้างฝั่งน้ำประจำตำบล ก็จะสามารถเห็นได้ว่าตรงนี้ ขุดไปแล้ว มันเป็นอย่างไร ถ้าขุดอีกจะไปเชื่อมกับอีกที่หนึ่งได้อย่างไร ในขณะที่เดียวกันก็ต้องมองเพื่อน บ้านด้วยว่าจะได้รับประโยชน์หรือได้รับผลกระทบอะไรจากสิ่งที่เราทำไปไหม แต่ขณะนี้หน่วยงานของเราที่กำลังกระทำอยู่และกำลังเดินตามรอยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ คือ เริ่มจากสิ่งเล็กๆ ก่อนโดยเริ่มจากตำบลขึ้นไป ซึ่งท่านสอนให้เรามองจากจุดเล็กๆก่อนให้เรารู้จักตัวเองก่อนในการแก้ไขปัญหา นั่นก็คือหลักการของการเข้าใจเมื่อเราเข้าใจตัวเองแล้วว่าบ้านเรามีแหล่งน้ำตรงไหน มีความเชื่อมโยงอย่างไร ก็จะสามารถแก้ไขปัญหาของตัวเองได้ เข้าใจ และจะต้องเข้าถึงหน่วยงานที่จะมา Support งานนั้นได้ นั่นก็หมายถึง กระทรวง ทบวง กรม หน่วยงานราชการ เอกชนต่างๆ ซึ่งตอนนี้บริษัทต่างๆ เขาพร้อมที่จะเข้ามาช่วยในเรื่องของน้ำ และในส่วนของกองทัพบกและมูลนิธิ อุทกพัฒน์ก็เข้ามามีส่วนในการขับเคลื่อนโครงการต่างๆให้กับประชาชนในพื้นที่นั้นด้วย^{๔๐๙}

มองภาพรวมคำว่าการบริหารจัดการน้ำจะต้องมีหลากหลายมิติ ทั้งการมีส่วนร่วมของประชาชน การบริหารจัดการน้ำโดยรูปแบบของคณะกรรมการลุ่มน้ำ โดยมีกระบวนการของการใช้เครื่องมือเกี่ยวกับระเบียบ เรื่องแผนและการบริหารจัดการน้ำโดยการใช้สิ่งปลูกสร้างหรือไม่ใช้สิ่งปลูกสร้าง โดยมีงบประมาณและแผนโดยทุกอย่างจะมีความสัมพันธ์กันหมด จะต้องมีการมีส่วนร่วมกันทั้งหมด คณะกรรมการจะต้องพิจารณาแผนที่ได้มาแล้วจะกลับไปสู่พื้นที่อย่างไร ก็จะเป็นองค์รวมให้เกิดกระบวนการ โดยที่ตอนนี้มีแนวโน้มของประเทศไทย คือ เรามียุทธศาสตร์น้ำชาติยุทธศาสตร์เปรียบเสมือนเป็นเสาหลักของการบริหาร ซึ่งจะครอบคลุมไปทุกด้าน น้ำอุปโภคบริโภค น้ำเพื่อการเกษตร อุตสาหกรรม ป้องกันน้ำท่วม น้ำเสีย เรื่องของการฟื้นฟูป่าต้นน้ำ เรื่องของการบริหารจัดการมองได้ครบทุกมิติ มองเป็นภาพรวมแต่ยุทธศาสตร์จะถูกนำไปใช้อย่างไร นำไปสู่กลยุทธ์ แปลงไปสู่วิธีการนำไปปฏิบัติ ซึ่งเป็นเรื่องของหน่วยงานแต่ละหน่วยงานซึ่งน้ำชาติออกมาแบบนี้ ต่อไปยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศใช้แผน ๑๒ ที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่เกี่ยวกับเรื่องดิน น้ำ ป่า ให้สอดคล้องกัน ในแต่ละตัวก็จะไปสอดคล้องกับแผนพัฒนาประเทศ ๒๐ ปี ซึ่งเป็นคนละเรื่องกับเรื่องแผนพัฒนาประเทศ^{๔๑๐} กลุ่มผู้ใช้น้ำต้องทำแผนบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบบูรณาการเพื่อแก้ไขปัญหาลุ่มน้ำ โดยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนให้สามารถบริหารจัดการทรัพยากรน้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นธรรมยั่งยืนและสอดคล้องกับการบริหารจัดการน้ำของประเทศด้วย ชีวิตของชาวนาผู้ที่มีประสบการณ์การทำงานมากที่สุดในชุมชนบอกว่า ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนั้นเขาทำนามาตลอด ยิ่งทำน่ายิ่งจนเพราะว่าภาระค่าใช้จ่ายเริ่มเพิ่มมากขึ้น ระบบการใช้ชีวิตเปลี่ยนไป ทุกวันนี้ทำนาเหลือแต่ฟางกับหนี้ เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นเพราะว่าการใช้ชีวิตของเขาใช้อยู่แบบเดิมๆไม่มีการเปลี่ยนแปลงระบบหรือวิธีการในการดำเนินชีวิต เช่น การทำอาชีพเสริมหรือการทำงานแต่พอเหมาะสมพอสมควร กล่าวง่ายก็คือการทำเกษตรเชิงเดี่ยวหรือทำอาชีพอย่างเดียวไม่มีการผสมผสานในพื้นที่เพาะปลูก ความหลากหลายในด้านการประกอบอาชีพ สุดท้ายชีวิตการทำงานก็ไม่เหลืออะไร เพราะวิธีการทำงานที่เปลี่ยนไป เพราะเมื่อก่อนการทำงานใช้ควายในการ

^{๔๐๙} สัมภาษณ์ นางสาวนฤมล คุ่มเกตุ, หัวหน้าฝ่ายพัฒนาสังคมและส่งเสริมการท่องเที่ยว กรรมการและเลขานุการศูนย์บริหารจัดการน้ำจังหวัดพิจิตร (องค์การบริหารส่วนจังหวัดพิจิตร), ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๔๑๐} สัมภาษณ์ นายอนันต์ เพ็ชรหนู, ผู้อำนวยการส่วนประสานงานและบริหารจัดการลุ่มน้ำน่าน, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๙.

ไถนา การใช้ควายก็ประหยัดต้นทุนและควายเองก็ช่วยในการปรับสภาพพื้นดินนั้นได้ด้วย คือดินในพื้นที่นารับน้ำหนักที่น้อย แตกต่างกับปัจจุบันการไถนาใช้รถไถ ก็จะมีน้ำหนักมากกว่าควาย พื้นดินนั้นนั้นเกิดการยุบตัวและแน่น ไม่เหมาะกับการปลูกพืชเมื่อหว่านข้าวลงไปหรือทำนาลงไปต้นข้าวก็ไม่ค่อยเจริญเติบโตเพราะรากไม่สามารถชอนไชไปในดินนั้นได้ดีเหมือนเมื่อก่อน เมื่อชาวบ้านเห็นว่าข้าวไม่ค่อยดีก็เลยมีการเติมปุ๋ย เติมสารเคมีลงไปไปในน้ำเพื่อช่วยเร่งการเจริญเติบโตของพืชหรือของข้าว แต่สารเคมีเหล่านั้นก็ยังมีอยู่ในดินและในสภาพแวดล้อมตรงนั้นก็จะกลับกลายเป็นวัฏจักรที่ปนเปื้อนไปด้วยสารเคมี ซึ่งสารเคมีเหล่านี้ก็จะตกมาสู่ร่างกายของคนเราอีก กลายเป็นสภาพวิถีชีวิตที่ทำให้เกิดความยุ่งแย่งไปเรื่อยๆ ทำให้เกิดต้นทุนการผลิตที่เพิ่มมากขึ้น เกษตรกรจึงมีชีวิตที่แย่งไปเรื่อยๆ ด้วยเช่นกัน และสิ่งแวดล้อมก็แย่งด้วยเพราะสารพิษตกค้างในสิ่งแวดล้อม เพราะฉะนั้นเกษตรกรต้องมีความอดทนสูง อย่าทำพืชเชิงเดี่ยว ต้องทำแบบผสมผสานเหมือนดังปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงรัชกาลที่ ๙ ด้วย^{๔๑๑}

สรุป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ว่าการมีส่วนร่วมขององค์กรผู้ใช้น้ำและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ตามหลักสแปยยะ ๗ ด้านอิริยพลสแปยยะ พบว่าการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตรนั้นประชาชนต้องมีน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคอย่างทั่วถึง โดยมีการจัดสรรน้ำที่มีอยู่อย่างเท่าเทียมกัน ใช้น้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุด และต้องมีการรวมกลุ่มเพื่อสร้างอาชีพ กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องเข้ามาร่วมกิจกรรมต่างๆกับหน่วยงานด้วย เช่น การประชุม พุดคุย การพัฒนาพื้นที่คูคลอง การให้ความร่วมมือกับหน่วยงานและชุมชน และเข้าไปศึกษาทำแผนน้ำชุมชนร่วมกันเพื่อให้เกิดการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนในพื้นที่ต่อไป

๔.๒.๔ ผลสัมฤทธิ์ของงาน ตามหลักสแปยยะ ๗

๔.๒.๔.๑ ด้านอวาาสสแปยยะ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า พื้นที่การพัฒนาห้วงตะกอนที่เป็นพื้นที่สาธารณะประโยชน์นั้นทำได้ดี ทำให้มีน้ำเก็บตลอดทั้งปี และส่วนที่เป็นคลองสายนี้ก็ต่อจุดให้ลึกกว่าเดิมเพื่อเพิ่มปริมาณการเก็บน้ำให้ได้มากขึ้นกว่าเดิม คลองนี้ยาวทั้งหมด ๔๘ กิโลเมตรจะสามารถเก็บน้ำได้มากและพื้นที่เกษตรกรที่จะได้รับประโยชน์จากการขุดลอกคลองเส้นนี้มีจำนวนหลายแสนไร่ทีเดียว การบริหารจัดการน้ำในระดับจังหวัดทุกอย่างให้เบ็ดเสร็จอยู่ที่ผู้ว่าราชการจังหวัด โดยให้มีการส่งงานสายตรงด้วยระบบสื่อสารสมัยใหม่ได้เลย จะได้รวดเร็วต่อการแก้ไขปัญหาหรือดำเนินการอื่นได้ด้วย เช่น การสร้างแหล่งจัดเก็บน้ำในฤดูกลาง ทำประตูคลองในพื้นที่ที่สามารถทำได้ การบริหารจัดการน้ำจะต้องมีอาคาร มีสถานที่สำหรับทำงานที่แน่นอนและต้องมั่นคงถาวร ถ้าเป็นสถานที่ที่จะกักเก็บน้ำก็ต้องเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ เช่น ทำประตูเปิด-ปิดคูคลอง สร้างอ่างเก็บน้ำ สร้างแก้มลิง นี่คือการสร้างพื้นที่ให้แน่นอน^{๔๑๒}

สำหรับในพื้นที่นี้ได้อ่างเก็บน้ำมาสามจุดที่เป็นที่สาธารณะ ที่มีการขุดอยู่แล้ว บางส่วน บางส่วนเริ่มต้นขุดใหม่คือส่วนขุดอยู่แล้วเราขุดขยายให้ใหญ่ขึ้น ให้กว้างขึ้น การระบายน้ำออกก็มีคลองซอยอยู่แล้ว ส่วนมากชาวบ้านก็จะสูบน้ำตามคลองซอยเข้าที่เพาะปลูกเอาเอง ในอดีต

^{๔๑๑} สัมภาษณ์ นางสาววิมลชญาณี สลิตสุนทรพันธ์, ผู้อำนวยการส่วนทรัพยากรน้ำ จังหวัดพิจิตร, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๔๑๒} สัมภาษณ์ นายณัฐพงศ์ ครุฑทา, หัวหน้าฝ่ายจัดสรรน้ำและปรับปรุงระบบชลประทาน จังหวัดพิจิตร, ๗ ตุลาคม ๒๕๕๙.

ชาวบ้านก็จะสร้างบ้านให้มีใต้ถุนสูงให้พื้นน้ำ ปัจจุบันน้ำมันมีเจ้าของคือชาวบ้านและกรมชลประทาน ชาวบ้านทำที่อยู่อาศัยรุกล้ำพื้นที่ลุ่มคลองก็เลยทำให้เกิดน้ำท่วม มีการสร้างถนน ถนนที่ ผังเมืองเกิดหลัง คน คนสร้างบ้านก่อนกับคนสร้างทีหลังจึงมีความแตกต่างกัน ไม่สัมพันธ์กันทั้งบ้านแหละถนนก็เลยทำให้เกิดปัญหา น้ำท่วมบ้านท่วมถนน เป็นผลที่เกิดจากเรื่องการจัดที่อยู่อาศัยในที่ที่ไม่เหมาะสม ไม่ดูพื้นที่และธรรมชาติที่อาศัยอยู่^{๔๑๓} ต้องให้มีแหล่งน้ำต้นแบบในพื้นที่เพื่อจะได้เอาแบบในระดับจังหวัด ไปพัฒนาระดับอำเภอ ตำบล ไปตามลำดับโดยการนำแบบจากระดับจังหวัดมาเป็นต้นแบบ เพราะในแต่ละอำเภอก็มีพื้นที่สาธารณะอยู่แล้ว เพียงแต่ว่ายังไม่ได้รับการพัฒนาอย่างจริงจัง โดยแหล่งที่อยู่อาศัยของเราต้องมีพื้นที่แหล่งน้ำเพื่อใช้ในการประกอบอาชีพ แล้วก็นำน้ำที่มีมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งด้านพุทธะวิธีในสิกขาบท ปาจิตตีย์ที่ ๙๐ แห่งกฎคาวรรค กล่าวว่าภิกษุรู้ว่ามีตัวสัตว์ใช้ดื่มก็ดี ใช้รดก็ดีซึ่งแผ่นดิน ฯลฯ จะเห็นว่าพระพุทธรูปเจ้ามุ่งเน้นว่าน้ำเป็นทรัพยากรที่สำคัญ ความสะอาดของน้ำก็เหมือนความอยู่รอดของชีวิตมนุษย์ ชีวิตเราก็มีน้ำคืออาโปธาตุ พระพุทธรูปเจ้าสอนให้เราเข้าใจธรรมชาติของน้ำ รู้จักวิธีการอยู่กับน้ำ และรักษาน้ำให้สะอาดตัวเราก็ปลอดภัยด้วยเมื่อน้ำไปดื่มกินหรือนำไปใช้^{๔๑๔}

พื้นที่ที่อยู่นอกเขตชลประทานภายในจังหวัด ซึ่งปัจจุบันน้ำต้นทุนไม่มีเพราะน้ำต้นทุนที่อยู่เหนือเราคือ มีต้นน้ำมาจากเขื่อนสิริกิติ์ เขื่อนนเรศวร มาถึงเขื่อนแควน้อยบำรุงแดน การจะสร้างระบบชลประทานได้ก็ต้องมีน้ำต้นทุนที่เพียงพอ ต้องมีการสร้างน้ำต้นเพิ่มถึงจะเปิดพื้นที่ชลประทานใหม่ได้ เพื่อสร้างความเท่าเทียมกันของคนในพื้นที่ พื้นที่สาธารณะที่จะทำแก้มลิงในจังหวัดก็มีทุกที่ แต่ปัญหาตอนนี้คือชาวบ้านเข้าไปทำมาหากิน แต่ก็ได้ไม่มีเอกสารสิทธิ์ตรงนี้หน่วยงานที่จะเข้าไปกันเขตก็มีอยู่สองหน่วยงาน คือ หน่วยงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด สมมติในพื้นที่ของบึงสีไฟ ก็เป็นพื้นที่แก้มลิงที่ธรรมชาติสร้างมาตั้งแต่อดีต ถ้าพื้นที่พื้นที่นี้ได้ จะเป็นสิ่งที่ดีเพราะโครงการอื่นๆ จะตามมาหลักจากมีการบริหารจัดการน้ำในบึงสีไฟ^{๔๑๕}

พิจิตรเป็นเมืองสามน้ำ มีแม่น้ำน่าน แม่น้ำยม หนาวด้านซ้ายและขวา แล้วก็มีแม่น้ำพิจิตรเก่าอยู่ภายใน ซึ่งการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตรโดยท่านผู้ว่าราชการจังหวัดท่านได้มุ่งเน้นไปที่บึงสีไฟเป็นหลัก ภาครัฐต้องแก้ไขปัญหาคือต้นน้ำ ทุกๆจุดที่มีสายน้ำไหลผ่าน ควรทำเป็นที่เก็บน้ำเพื่ออนุรักษ์ป่าต้นน้ำบนที่สูงด้วย สุดท้ายน้ำเหล่านี้ก็จะถูกปล่อยลงไปสู่ที่ต่ำอย่างเหมาะสม การแก้ไขปัญหากลางน้ำ ปลายน้ำก็จะได้รับผลจากต้นน้ำ ประเทศไทยมีทั้งน้ำบนดินและใต้ดินมากพอต่อการใช้ของประชาชน ปัญหาอยู่ที่การบริหารจัดการ^{๔๑๖} การเตรียมการหรือการเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับการรับมือกับสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้น และการให้ความรู้กับประชาชนทำให้ท้องถิ่นเริ่มเข้มแข็ง โดยทำในพื้นที่เสี่ยงภัยซึ่งเป็นพื้นที่สีแดงก่อน แล้วค่อยขยายไปในพื้นที่ต่างๆภายในจังหวัดให้

^{๔๑๓} สัมภาษณ์ พระครูวิลาสรัตนรังสี, เจ้าอาวาสวัดเทวประสาธน์ เจ้าคณะตำบลวังรายเขต ๒, ๒๓ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๔๑๔} สัมภาษณ์ พระศรีวิกรมมุนี, รองเจ้าคณะจังหวัดพิจิตร, ๒๓ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๔๑๕} สัมภาษณ์ นายสุนัน บวบนา, ผู้อำนวยการส่วนอุทกวิทยา ทรัพยากรน้ำภาค ๙ อดีตผู้อำนวยการส่วนประสานและบริหารจัดการลุ่มน้ำยม, ๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๔๑๖} สัมภาษณ์ นางวิภารัตน์ รัตนวงศ์ภิญโญ, ผู้อำนวยการส่วนยุทธศาสตร์ ทรัพยากรน้ำภาค ๙, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๙.

ทั่วถึงทั้งหมด หลังจากที่มีศูนย์จะสังเกตเห็นได้ว่าประชาชนในพื้นที่ให้ความร่วมมือเข้ามาเป็นเครือข่ายในการทำงานเพิ่มมากขึ้น เทียบจากเมื่อก่อน แต่ทุกวันนี้ประชาชนได้ตระหนักถึงความสำคัญของภัยต่างๆก็เลยให้ความสนใจกับหน่วยงานของเรา เพื่อช่วยเหลือญาติพี่น้องหรือช่วยเหลือคนในท้องถิ่นก็ทำให้เราคิดว่าหน่วยงานของเราเดินมาถูกทาง เพราะเราต้องเผชิญกับภัยรูปแบบใหม่ๆอยู่เรื่อยๆ ควบคุมได้ยากขึ้น คาดการณ์ได้ยากขึ้น เมื่อเป็นเช่นนี้สิ่งที่เราควรทำคือการเรียนรู้อย่างไม่หยุดยั้ง^{๔๑๗} หน่วยงานไปส่งเสริมการทำฝายชะลอน้ำในช่วงฤดูแล้ง โดยทำฝายไว้โดยใช้วัสดุของชาวบ้านเอามากักตามแหล่งน้ำ คูคลอง ต่างๆที่ผ่านที่ ก็เปรียบได้ว่าเป็นเส้นเลือดฝอยที่ไหลและมีอยู่ทั่วไปตามพื้นที่ของจังหวัดพิจิตร เวลานั้นน้ำก็จะไหลล้นไปแต่ถ้าระดับน้ำลดลงก็จะถูกกักไว้ตามพื้นที่ที่เราทำที่กักไว้ ถ้าเราทำใช้ระยะ ๓๐๐ ถึง ๕๐๐ เมตร ก็จะทำให้เรามีน้ำไว้ใช้ สามารถนำมาใช้ปลูกพืชใช้น้ำน้อยได้ มีน้ำกักไว้ได้สองถึงสามเดือนหล่อเลี้ยงระบบนิเวศในพื้นที่นั้นได้ด้วย ถ้ามีความต้องการเลี้ยงปลาชาวบ้านก็ประสานมา หน่วยงานก็จะทำหน้าที่ประสานต่อไปยังศูนย์วิจัย กรมประมงจังหวัด นำพันธุ์ปลาไปให้ อย่างเช่นเลี้ยงปลานิล ระยะเวลาที่ว่าสามารถจับปลาขายได้ทันพอดี มีปลากินมีปลาขาย ชาวบ้านก็จะสามารถทำอย่างอื่นได้อีกมากมาย โดยไม่ต้องใช้น้ำบาดาล การทำแบบนี้ก็เป็น การสร้างความมั่นคงทางอาหารทางชุมชนได้เป็นอย่างดี ทำให้เกิดผลต่อระบบนิเวศด้วยและยังเป็นการเติมน้ำบาดาลได้อีกทางหนึ่ง คือ ทำอย่างไรก็ได้ให้น้ำอยู่ในพื้นที่ของจังหวัดพิจิตรให้นานที่สุด เพื่อให้น้ำได้ไหลซึมลงไปใต้ดินเพื่อเติมน้ำบาดาล^{๔๑๘} ติดกับแหล่งน้ำสายหลัก ซึ่งแหล่งน้ำนั้นต้องเป็นแหล่งน้ำที่มีความอุดมสมบูรณ์มีน้ำไหลผ่านตลอด พิจิตรสร้างศูนย์น้ำขึ้นมาแล้วก็ทำให้มีประโยชน์ ทำให้มีความสำคัญเท่ากับหน่วยงานอื่นแสดงว่าส่วนน้ำที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำนั้นสำคัญ ถ้ามีหน่วยงานหลักการขับเคลื่อนงานก็ชัดเจน ต้องมีหน่วยงานที่บูรณาการทำงานร่วมกัน สร้างภาคีเครือข่ายระหว่างหน่วยงานต้องมีเจ้าหน้าที่ประสานงานชัดเจน มีคนดูแลในส่วนนี้อย่างต่อเนื่อง และเป็นระบบรวมทั้งเครื่องมือ เครื่องหมายในการติดต่อสื่อสารต้องมีประสิทธิภาพด้วย เพราะว่าในเรื่องของการวางแผนจัดการน้ำ จะต้องเชื่อมโยงเครือข่ายทั้งทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีหลายๆ ซึ่งในเบื้องต้นในท้องนี้ก็มีความพร้อมเกี่ยวกับจะต้องตั้งอาคารสถานที่ที่จะบริหารจัดการน้ำหรือนำน้ำมาทำน้ำประปานั้น ที่เหมาะที่สุดคือ ต้องอยู่เรื่องข้อมูลเบื้องต้นให้เห็น เพราะฉะนั้นแนวนโยบายของท่านนายกฯ คือ ต้องการให้ท้องนี้เป็นศูนย์กลางในการแก้ไขปัญหาเรื่องน้ำ เพราะ อบจ. มีเครื่องจักรพร้อม ที่จะเข้าไปช่วยแก้ไขปัญหาให้กับพี่น้องประชาชน^{๔๑๙}

หน่วยงานที่จะเข้ามาบริหารจัดการก็คือหน่วยงานที่รับผิดชอบเรื่องน้ำ เพราะว่าเขามีความรู้เกี่ยวกับเรื่องน้ำรับผิดชอบเรื่องน้ำ รู้จักทางน้ำ หนองน้ำ กระแสน้ำ โดยนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วยในเรื่องของการบริหารจัดการน้ำ เช่น ระบบดาวเทียม แผนที่ทางอากาศ ระบบต่างๆมากมาย ที่เป็นเทคโนโลยีสมัยใหม่ จะสามารถช่วยให้การบริหารจัดการน้ำดียิ่งขึ้น เพื่อให้เกิด

^{๔๑๗} สัมภาษณ์ นางรติพส มีคำแหง, หัวหน้าป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จังหวัดพิจิตร, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๔๑๘} สัมภาษณ์ นางสาววิมลชญาณี สลิตสุนทรพันธ์, ผู้อำนวยการส่วนทรัพยากรน้ำ จังหวัดพิจิตร, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๔๑๙} สัมภาษณ์ นางสาวนฤมล คุ่มเกตุ, หัวหน้าฝ่ายพัฒนาสังคมและส่งเสริมการท่องเที่ยว กรรมการและเลขานุการศูนย์บริหารจัดการน้ำจังหวัดพิจิตร (องค์การบริหารส่วนจังหวัดพิจิตร), ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๙.

การเชื่อมต่อระหว่างเขต ระหว่างจังหวัดต่อจังหวัด หรือระหว่างภาคต่อภาค ซึ่งหน่วยงานเหล่านี้ถ้านำมาบูรณาการร่วมกัน เช่น ชลประทานจังหวัด หน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเรื่องการบริหารจัดการน้ำภายในจังหวัด ก็มาร่วมกันมาบูรณาการทำงานร่วมกัน จะได้มีแผนแม่บทตัวเดียวกัน สามารถพัฒนาได้ไปในทางเดียวกันก็จะเกิดประโยชน์สูงสุด^{๔๒๐}

ฉะนั้น วันนี้เราก็นำนโยบายของกระทรวงมาไทย แล้วมาให้ทางอำเภอไปสำรวจว่า ในหนึ่งอำเภอมีส่วนไหนที่สามารถทำเป็นหนึ่งแหล่งน้ำที่สำคัญภายในอำเภอ และอีกส่วนหนึ่งคือเราไปสำรวจพื้นที่ที่มีอยู่แล้วและพัฒนาให้ดีขึ้นเป็นการดำเนินตามรอยพระราชดำริด้วย คือ บึงสีไฟก็ถือว่าเป็นบึงน้ำขนาดใหญ่ อันดับสามของ ประเทศรองจากบึงบอระเพ็ดและกว๊านพะเยา^{๔๒๑} ในหลวงรัชกาลที่ ๙ ตรัสว่าบอกว่า ต้องเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา เพราะฉะนั้นก็ต้องเข้าใจบ้านตัวเองให้ได้ ก่อนที่จะไปพัฒนา ความเป็นเอกภาพเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้หน่วยงานกับประชาชน ที่มีผลกระทบเรื่องน้ำคุยกันรู้เรื่องและสามารถบริหารจัดการน้ำให้เป็นไปเพื่อประโยชน์ทั้งสองฝ่าย ถ้าเราสามารถทำให้ครบวงจรโดยมีทั้งเจ้าภาพหลัก เจ้าภาพรองหรือศูนย์กลาง การบริหารจัดการน้ำที่เหมาะสมกับสภาพอากาศ สภาพเวลาและสภาพพื้นที่ ก็จะทำให้เกิดผลไปในทางที่ดี สามารถป้องกันวิกฤตต่างๆ นั้นได้ และสามารถทำวิกฤตนั้นให้เป็นโอกาส คือสามารถพัฒนาในด้านการบริหารจัดการน้ำเพื่อให้เกิดความยั่งยืนต่อไปได้^{๔๒๒}

สรุป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ผลสัมฤทธิ์ของงาน ตามหลักสแปยยะ ๗ ด้าน อวาาสสแปยยะ ในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตรนั้น ประชาชนต้องมีที่ทำงานหรือประกอบอาชีพที่แน่นอน มีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง ถาวร มีแหล่งน้ำต้นทุนเป็นของจังหวัด มีแหล่งน้ำในระดับชุมชน คูคลองมีประตูเปิด-ปิดเพื่อระบายน้ำให้มีระดับน้ำที่เหมาะสมกับพื้นที่ มีที่อยู่อาศัยไม่ไกลที่ทำงานจนเกินไป และต้องมีแหล่งน้ำที่มีน้ำที่แน่นอนและเกิดการพัฒนาต่อที่ยั่งยืนด้วย

๔.๒.๔.๒ ด้านโคจรสแปยยะ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า การสัญจรในสมัยก่อนถือว่าเป็นการสัญจรทางน้ำเป็นหลัก ฉะนั้น จังหวัดพิจิตรจะมีประเพณีอย่างหนึ่งคือประเพณีแข่งเรือยาว สมัยก่อนในบ้านจะต้องมีเรือหนึ่งลำ เพราะว่าฤดูฝนน้ำจะท่วมหลากชาวบ้านก็จะพายเรือหาปลา สัญจรกัน แต่ปัจจุบันนี้ก็พัฒนามาเป็นถนนหนทาง การเดินทางก็ใช้รถยนต์เป็นหลัก รถมอเตอร์ไซด์ รถจักรยาน ในการเดินทางแทน จากถนนฝุ่นก็เป็นถนนลูกรัง จากถนนลูกรังเป็นถนนลาดยางหรือคอนกรีต มีการพัฒนามาเรื่อยๆ ก็ถือได้ว่าจังหวัดพิจิตรมีการสัญจรไปมาสะดวกสบาย^{๔๒๓} ทุกวันนี้คนเราประกอบอาชีพไกลจากที่พัก เดินทางลำบากมากขึ้น รายจ่ายเพิ่มขึ้น เพราะฉะนั้นจะต้องเปลี่ยนวิถีชีวิตของตัวเองใหม่ โดยการดำเนินชีวิตให้อยู่อย่างพอเพียง ให้ทำงานอยู่กับพื้นที่จะได้ลดรายจ่ายเป็นเรื่องสำคัญ^{๔๒๔} การทำงานบางครั้งบุคลากรมาอยู่ทำไม่นานก็ย้ายที่

^{๔๒๐} สัมภาษณ์ พระครูวิฑิตสิขกิจ, ผู้อำนวยการ หน่วยวิทยบริการฯ พิจิตร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๔๒๑} สัมภาษณ์ นายวีระศักดิ์ วิจิตร์แสงศรี, ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจิตร, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๔๒๒} สัมภาษณ์ พระเมธีธรรมประนาท, เจ้าคณะอำเภอเมืองพิจิตร, ๒๘ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๔๒๓} สัมภาษณ์ พระเมธีธรรมประนาท, เจ้าคณะอำเภอเมืองพิจิตร, ๒๘ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๔๒๔} สัมภาษณ์ พระครูวิลาสรัตนรังสี, เจ้าอาวาสวัดเทวประสาธ เจ้าคณะตำบลวังรายเขต ๒, ๒๓ กันยายน ๒๕๕๙.

เพราะเรื่องครอบครัวบ้าง การเดินทางบ้าง จึงต้องให้คนในพื้นที่จับตามคุณวุฒิที่ต้องการเข้ามาทำงาน โดยการสร้างจิตสำนึกรักบ้านเกิดและมีค่าตอบแทนที่เท่าเทียมกันจะได้ไม่โยกย้ายตามความเจริญไป นี่คือความเสมอภาคในค่าตอบแทนด้วย^{๔๒๕}

การสร้างทางสัญจรทางน้ำและทางบก จะต้องสร้างให้มีควบคู่กันไป จะได้สะดวกต่อการสัญจรต่อการประกอบอาชีพ ซึ่งต้องทำให้เขามีกินและให้เขาอยู่กับครอบครัวเขาได้ ฉะนั้น ธรรมชาติของการบริหารจัดการน้ำก็เหมือนกัน คือคนสามารถอยู่กับที่อยู่เดิมได้และสามารถประกอบอาชีพของเขาได้ การปรับวิถีชีวิตให้เข้ากับธรรมชาติ ซึ่งเขามีประสบการณ์ เพียงแต่หน่วยงานภาครัฐ จะระบายสิ่งที่เขาไม่ชอบ หรือแปลงสินทรัพย์ให้เป็นทุนหรือสร้างกำไรที่เกิดขึ้นจากการผลิตของชาวบ้าน ด้วยวิธีการไหน ผลที่เกิดขึ้นจากการบริหารจัดการน้ำก็จะออกมาในลักษณะนี้ คือชาวบ้านอยู่ดีมีสุข มีกินมีใช้ตามอรรถภาพของชาวบ้าน^{๔๒๖} การขุดลอกคลองให้สามารถระบายน้ำหรือพร่องน้ำได้ทันต่อเหตุการณ์ น้ำที่หลากมาถ้ามีทางเดินน้ำที่คล่องตัวก็ลดความเสี่ยงจากน้ำเอ่อล้นคลองได้ และการประชาคมหมู่บ้านนั้นเริ่มต้นจากสภาภาพ โดยมีการอภิปรายกันก่อนเพื่อหาทางออกจนกลายเป็นมติ ร่วมกันของชุมชน เพื่อสร้างความสามัคคีโดยการลงแขกทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น กำจัดสิ่งกีดขวางทางน้ำ โดยกำจัดผักตบชวา ขยะมูลฝอยต่างๆ เพื่อให้น้ำไหลสะดวกนั่นเอง^{๔๒๗} ถ้าผู้นำดูแลคนในหมู่บ้านดี และมีงบประมาณมาในพื้นที่ เมื่อผู้นำเห็นปัญหาในพื้นที่ก็สามารถแก้ไขปัญหาได้ทันท่วงที เช่น การพัฒนาคลองให้สะอาดเพื่อรองรับมวลน้ำ ที่จะไหลหลากมาในฤดูฝน น้ำจะได้ไหลไปได้คล่อง จะได้ไม่กัดเซาะหรือเอ่อล้นคลอง จนไปส่งผลกระทบต่อความเสียหายในพื้นที่ สมมติว่ามีคันคลองกั้นน้ำ อยู่แห่งหนึ่ง เวลานั้นมีคนอยู่นอกคันคลองเกิดน้ำท่วม คนอยู่ในคันคลองน้ำไม่ท่วม ก็จะเกิดการมอง ในเรื่องความได้เปรียบเสียเปรียบ ทำให้เกิดความไม่พอใจ เกิดความเหลื่อมล้ำ อันนี้ก็เป็นปัญหา โดยทั่วไป เช่น ตั้งแต่ระดับหมู่บ้านถึงระดับประเทศ ก็เลยมีความจำเป็นอย่างสูงที่ต้องมีการบริหารจัดการน้ำโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อลดปัญหาเหล่านั้น^{๔๒๘} สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองเข้ามามีบทบาทในการสร้างโครงการขนาดใหญ่ เช่น ทำฝายกั้นน้ำล้นตลิ่ง กั้นน้ำท่วมแหล่ง เศรษฐกิจ แหล่งชุมชนขนาดใหญ่ ชุมชนเมืองเป็นต้น และในส่วนของคลองแยก คลองซอย ตามที่ ต่างๆทั่วไป ก็เป็นพื้นที่ของโยธาธิการและผังเมืองขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดูแล เป็นการ ดูแลทางน้ำให้สามารถไหลเวียนไปในพื้นที่ให้มากที่สุด เพื่อที่ประชาชนจะได้นำน้ำไปประกอบอาชีพ ในพื้นที่นั้นนั่นเอง^{๔๒๙} เวลาสร้างบ่อเสร็จแล้วก็หาวิธีผันน้ำมาเก็บในบ่อ ถ้าความต้องการใช้น้ำในพื้นที่ มีมากต้องขุดบ่อให้มีปริมาณที่เพียงพอเพื่อเก็บน้ำแล้วทำท่อเชื่อมต่อกันให้หมด สร้างกลุ่มสร้าง เครือข่ายผู้ใช้น้ำในพื้นที่ เพราะใช้ร่วมกันแต่ต้องคิดว่าจะเอาน้ำมาจากแม่น้ำมาอย่างไร ต้องเอามาเก็บ ให้ได้ เพราะเป็นพื้นที่นอกกรมชลประทาน ถ้าอยู่นอกเขตกรมชลประทานเขาไม่มองอยู่แล้ว แต่ปัญหา ที่เกิดคือภัยแล้ง ต้องมองเป็นเขตลุ่มน้ำที่จะสามารถผันน้ำจากแม่น้ำเอามาเก็บตามจุด แล้วปล่อยไป

^{๔๒๕} สัมภาษณ์ นางรัชรินทร์ จันทรสุกรี, ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย-นักธุรกิจ, ๒๒ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๔๒๖} สัมภาษณ์ พระศรีวิกรมมุนี, รองเจ้าคณะจังหวัดพิจิตร, ๒๓ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๔๒๗} สัมภาษณ์นายมานะ วุฒยาร, นายกองดีการบริหารส่วนตำบลวังกรด, ๒๒ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๔๒๘} สัมภาษณ์ นายสมยศ แสงมณี, ผู้อำนวยการชลประทานพิจิตร, ๖ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๔๒๙} สัมภาษณ์ นายณัฐพงศ์ คุรุททา, หัวหน้าฝ่ายจัดสรรน้ำและปรับปรุงระบบชลประทาน จังหวัด พิจิตร, ๗ ตุลาคม ๒๕๕๙.

ตามพื้นที่ โดยทำให้เป็นแผนที่ใหญ่ตามสายน้ำที่ผ่าน ก็จะได้พื้นที่ตัวแบบเพื่อเอาไปพัฒนาจุดอื่นอีกต่อไป^{๔๓๐}

การบริหารจัดการน้ำในพื้นที่นั้นก็เพื่อวัตถุประสงค์ตัวเดียวกัน คือเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อการท่องเที่ยว เพื่อความสวยงาม สามารถเก็บกักน้ำได้และทุกทุกอย่างควรอยู่ในพื้นที่นั้นตามความเหมาะสม ประชาชนมีการปรับเปลี่ยนวิธีการต่างๆ จากการทำนาปรังก็ปรับเป็นปลูกพืชใช้น้ำน้อย ซึ่งหน่วยงานก็เข้าไปเสริม ไปสนับสนุน สำหรับพื้นที่ไหนที่หาเป็นแหล่งท่องเที่ยวนั้นก็ยังมี เช่น ดอกกระเจียว ปลูกเมล่อน ปลูกปอเทือง ปลูกแตงโม เพาะเห็ด เพาะถั่วงอก ชาวบ้านปรับวิธีการของเขา เมื่อถึงฤดูกาลนี้เขาก็จะปรับเปลี่ยนวิธีการประกอบอาชีพ เพราะว่าผลตอบแทนที่ได้รับดีกว่าการทำนาอย่างเดียว ซึ่งทางภาครัฐเองก็ได้เข้าไปสนับสนุนในการให้องค์ความรู้ใหม่ๆ แก่เกษตรกรด้วยการสร้างแรงจูงใจเพื่อให้เกิดผลสำเร็จแก่เกษตรกรนั้นภาครัฐจะเข้าไปให้รางวัลแก่ชุมชน ท้องถิ่น บุคคล หรือกลุ่ม ที่ดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องและดีที่สุด เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจให้แก่เกษตรกรนั้นๆ และเป็นตัวอย่างให้แก่เกษตรกรรายอื่นต่อไป แนวทางการแก้ไขปัญหายั่งยืน เราต้องรู้จักตัวเองก่อน ว่าบ้านของเรามีลักษณะภูมิประเทศเป็นอย่างไร เมื่อรู้ตัวเองแล้วเราก็จะแก้ปัญหาได้ถูกจุด เราจะกักน้ำไว้ตรงไหนแล้วเราจะมีเส้นทางเชื่อมต่อโครงสร้างน้ำในพื้นที่ของตัวเองอย่างไร โดยการทำฝังน้ำ ศึกษาเส้นทางน้ำก่อน เบื้องต้นให้มองบ้านตัวเองเอาไว้ให้รอดก่อนเมื่อเราอยู่รอดแล้ว คนเราถึงจะแบ่งปันนี่คือเป็นแนวคิดของในหลวง^{๔๓๑}

การเดินทางของเราให้เกิดความเหมาะสมเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำ ปกติของน้ำถ้ามีลำคลองหรือเราไปสร้างฝาย สร้างเขื่อนกั้นน้ำ เสร็จแล้วระบายน้ำออกไปใช้ เส้นทางน้ำก็จะไหลเข้าไปสู่พื้นที่เกษตร พอเข้าพื้นที่เกษตรก็จะเข้าไปเกี่ยวกับคนที่จะต้องสัญจรเข้าไปทำมาหากิน เอาผลผลิตออกมาสู่ตลาด ซึ่งต้องออกแบบให้เหมาะสมกับพื้นที่ ถ้าตามธรรมชาติของน้ำที่มันไปเราก็แค่ไปปรับปรุงแต่งเติมให้ลำน้ำมันอยู่ที่เดิม แต่มันสามารถไปได้ดี ไม่ไปกัดเซาะพื้นที่อื่น เราก็ออกแบบเส้นทางกับคูคลอง ทำให้มนุษย์สามารถเดินทางควบคู่ไปกับลำน้ำ โดยธรรมชาติของคนไทยริมฝั่งคลองจะมีบ้านเรือนอาศัยอยู่ เพราะว่าจำเป็นที่จะต้องใช้ในการเดินทางสัญจรไปมา ปัจจุบันเป็นทางรถแทนถ้าเราทำให้ถนนมีอยู่คู่กับคลอง ก็จะทำให้มีคลองมีบ้านและมีถนน การสัญจรไปมาในพื้นที่นั้นก็จะไม่เปลี่ยน เป็นพื้นที่ที่น่าอยู่อาศัยและคนที่อยู่ในบริเวณนั้นก็สามารรถดึงน้ำจากแหล่งน้ำเข้ามาทำเกษตรได้ สามารถดึงน้ำขึ้นมาทำประปาใช้ในหมู่บ้านได้^{๔๓๒} เรื่องน้ำที่มีอยู่อย่างจำกัดเราจะดำเนินชีวิตอย่างไรเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการประกอบอาชีพ ก็คือการทำพีชชะยะสั้น ใช้น้ำอย่างประหยัดให้รู้คุณค่าของน้ำ ไม่ว่าจะเป็นน้ำประปา น้ำบาดินหรือใต้ดินคนไทยก็ไม่ได้คำนึงว่าเมื่อมันจะหมดหายไปจากพื้นที่ซึ่งในประเด็นนี้พระพุทธเจ้าได้สอนวิธีการทตน้ำ เช่น ตอนที่เชื้อพระวงศ์ของพระองค์ทะเลาะกัน แย่งกันเรื่องน้ำ ไม่ได้มีแค่นี้ปัจจุบันเป็นมาตั้งแต่ครั้งพุทธกาล เกี่ยวกับเรื่อง

^{๔๓๐} สัมภาษณ์ นายสุนัน บวบนา, ผู้อำนวยการส่วนอุทกวิทยา ทรัพยากรน้ำภาค ๙ อดีตผู้อำนวยการส่วนประสานและบริหารจัดการลุ่มน้ำยม, ๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๔๓๑} สัมภาษณ์ นางสาวนฤมล คุ่มเกตุ, หัวหน้าฝ่ายพัฒนาสังคมและส่งเสริมการท่องเที่ยว กรมการและเลขานุการศูนย์บริหารจัดการน้ำจังหวัดพิจิตร (องค์การบริหารส่วนจังหวัดพิจิตร), ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๔๓๒} สัมภาษณ์ นายอนันต์ เพ็ชรหนู, ผู้อำนวยการส่วนประสานงานและบริหารจัดการลุ่มน้ำน่าน, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๙.

การบริหารจัดการน้ำ ขนาดพระมหากษัตริย์ด้วยกันเองยังทะเลาะกันจะรบกันก็เพราะเรื่องน้ำ ดังนั้น พระพุทธเจ้าก็ทรงสอนพุทธวิธีการบริหารจัดการน้ำ แล้วก็ให้ประชาชนของพระองค์หรือพระมหากษัตริย์ของพระองค์อยู่ด้วยกัน โดยการบริหารจัดการน้ำอย่างเป็นธรรมก็เป็นความสัมพันธ์ระหว่างพุทธศาสนาเกี่ยวกับเรื่องน้ำพระพุทธเจ้าทรงเป็นแบบอย่างในการบริหารจัดการน้ำ^{๔๓๓}

สรุป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ผลสัมฤทธิ์ของงาน ตามหลักสัปปายะ ๗ ด้าน โจรสัปปายะ ในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตรนั้นต้องมีเส้นทางระบายน้ำภายในจังหวัดที่สามารถระบายน้ำไปได้ทั่วถึงทุกพื้นที่ ประชาชนสามารถเดินทางจากที่พักอาศัยไปประกอบสัมมาอาชีพได้สะดวกสบาย สามารถไปที่อื่นๆ ตามเส้นทางคมนาคมในพื้นที่ได้สะดวก และต้องเกิดการศึกษาค้นคว้าที่จะทำฝั่งน้ำชุมชนให้ครอบคลุมทั้งจังหวัด เพื่อให้คูคลองไหลเชื่อมต่อกันไปและมีน้ำไหลเวียนในพื้นที่นั้นทั้งปี

๔.๒.๔.๓ ด้านภัสสัปปายะ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ได้มีการประชุมหารือกันในระดับอำเภอ ระดับจังหวัด และหน่วยงานได้ลงมาสำรวจพื้นที่และสำรวจแหล่งน้ำสาธารณะประโยชน์เพื่อสร้างเป็นแหล่งกักเก็บน้ำโดยที่ประชาชนในพื้นที่ต้องช่วยกันลงมตในการใช้น้ำกันต่อไป หลังจากมีการประชุมเดือนละครั้งก็จะมีเรื่องที่มีผู้นำเข้าไปประชุมรอบผู้นำที่ประชุมทุกเดือน จากที่เราประชุมกันนั้น ผู้ใหญ่บ้าน หลังจากที่นายอำเภอไปประชุมที่จังหวัดมาแล้ว ก็จะมาแจ้งให้ทราบว่าชุมชนไหนมีพื้นที่สาธารณะประโยชน์ที่จะสามารถสร้างเป็นแหล่งเก็บน้ำชุมชนตรงไหน ชาวบ้านจะไปประชาคมหมู่บ้านกันอีกครั้ง เพื่อสร้างมตร่วมกัน^{๔๓๔} การสร้างงานสร้างอาชีพในชุมชนนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะมีการฝึกอบรม ให้ความรู้ใหม่ๆอย่างจริงจัง มีการติดตามและประเมินผลโครงการต่างๆ การฝึกอบรมให้ความรู้ และสร้างองค์ความรู้ที่ได้จากปราชญ์ชาวบ้าน แล้วนำมาเผยแพร่ให้คนอื่นได้รู้ตามโดยผ่านการสนทนา พูดคุย หรือสัมมนากันนั้นสำคัญต่อการบริหารจัดการน้ำชุมชน^{๔๓๕}

มีการพบปะพูดคุยและประชุมในพื้นที่อยู่บ้างตามโอกาสหรือมีวาระสำคัญจากภาครัฐหรือรัฐบาลกลางมาแจ้งให้ทราบและขอความช่วยเหลือ ขอความร่วมมือต่างๆ เช่น ช่วงที่ฝนน้ำไหลตื้นน้ำทำนา ก็ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากกลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นอย่างดี การประชาสัมพันธ์ ส่งสัญญาณ หรือสื่อด้วยสัญลักษณ์ที่สร้างความเข้าใจที่ตรงกันที่เกี่ยวกับการใช้น้ำ เป็นสิ่งที่สำคัญส่งผลกระทบต่อกลุ่มเกษตรกร ถ้าไม่มีสื่อก็ทำให้กลุ่มผู้ใช้น้ำ จะได้เตรียมตัวได้ทันต่อเหตุการณ์ต่างๆที่จะเกิดขึ้น ถ้ามีการณีเรียกร้องทำอ่างเก็บน้ำ อาจจะมีติดขัดปัญหาอะไรหลายๆอย่างในพื้นที่ที่จะสร้าง เพราะฉะนั้นทั้งหมดต้องมานั่งคุย มาถกปัญหากัน แต่ต้องมองผลประโยชน์ของชาติ ผลประโยชน์ของประชาชนส่วนรวมเป็นที่ตั้ง และประเมินว่าควรทำหรือไม่ควรทำอย่างไร คิดว่าเป็นคนละฝ่ายแล้วไม่ยอมคุยกันก็ไม่เกิดสักที^{๔๓๖}

^{๔๓๓} สัมภาษณ์ พระทีพทีสสิมุนีวงศ์, เจ้าคณะจังหวัดพิจิตร, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๔๓๔} สัมภาษณ์ นายมงคล พุกเปี่ยม, กำนันตำบลสำนักขุนเณร, ๒๓ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๔๓๕} สัมภาษณ์ พระครูวิลาสรัตนรังสี, เจ้าอาวาสวัดเทวประสาธ เจ้าคณะตำบลวังรายเขต ๒, ๒๓ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๔๓๖} สัมภาษณ์ นายสมยศ แสงมณี, ผู้อำนวยการชลประทานพิจิตร, ๖ ตุลาคม ๒๕๕๙.

การพูดคุย หรือการทำความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานนั้น มีความสำคัญต่อการดำเนินการตามโครงการในการบริหารจัดการน้ำเช่นกัน เพราะว่าการบริหารจัดการน้ำมีผลต่อคนหมู่มาก ย่อมมีความสำคัญถ้ามีการเจรจาร่วมกันในหลายๆหน่วยงาน หน่วยงานต้องไปพูดคุยกับประชาชนให้มากยิ่งขึ้น โดยพูดคุยบ่อยๆ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่เขา และต้องเข้าไปในหลายๆ หน่วยงาน เรื่องเกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์การสื่อสารนั้น โดยใช้ภาษากลางเป็นการสื่อสารระหว่างภาครัฐกับชาวบ้าน ที่เป็นหลักทุกคนเข้าใจตรงกัน^{๔๓๗} ภาครัฐจะต้องลงไปพื้นที่เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดกับประชาชน จะได้มีข้อตกลงไปในแนวเดียวกันเพื่อให้เกิดรูปธรรม ตอนนี้มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานที่คอยประสานทางข้างบนทั้งกลาง ในสภาพสังคมปัจจุบันอย่างน้อยพระก็ได้พูดคุยกับประชาชน เจรจากับประชาชน เมื่อประชาชนเกิดศรัทธาก็ฟังคำพูดหรือคำสอนนั้น เช่น สอนวิธีการดำรงชีวิต การเพาะปลูก การทำการเกษตรหรือการประกอบอาชีพ ถ้ามีการพูดคุยตกลงกัน ซึ่งพระก็สามารถเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในการพูดคุยกับภาคประชาชนได้^{๔๓๘}

สรุป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ผลสัมฤทธิ์ของงาน ตามหลักสัปปายะ ๗ ด้านหลักสัปปายะ ในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตรนั้นต้องมีข้อตกลงร่วมกันในระดับจังหวัด คิดหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาเรื่องน้ำร่วมกัน ประชาชนต้องมีความเอื้อเฟื้อแบ่งปันน้ำกันอย่างเท่าเทียม มีความเมตตาต่อกัน มีการขจัดปัญหาความขัดแย้งต่างๆได้ด้วยการเจรจา ชาวบ้านมีทัศนคติที่เป็นไปในแนวทางเดียวกันและมีการประชุมอย่างสม่ำเสมอ

๔.๒.๔.๔ ด้านบุคคลสัปปายะ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า หน่วยงานที่มาบริหารจัดการน้ำจะต้องมีเจ้าหน้าที่ที่เหมาะสมในการปฏิบัติงาน จึงจำเป็นจะต้องมีผู้นำที่มีความรู้ความสามารถ มีความคิด มีวิสัยทัศน์ ยึดหลักธรรมาภิบาลและเป็นคนดีเข้ามาบริหารจัดการน้ำ การทำงานจะต้องมีความเป็นมืออาชีพ และเปิดโอกาสให้ภาคประชาสังคมเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้วย เช่น กลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ และตัวแทนจากพระสงฆ์ด้วย บุคลากรควรจะมีอยู่ประจำอำเภอ เพราะทุกวันนี้มีการบริหารแบบรวมศูนย์อยู่จึงไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้จริงในเมื่อหน่วยงานมีคนไม่พอ จึงมีความจำเป็นที่หน่วยงานจะต้องมีการสร้างเครือข่ายขึ้นมา เช่น เครือข่ายระหว่างหน่วยงาน และเครือข่ายภาคประชาชน^{๔๓๙} การบริหารจัดการน้ำหน่วยงานราชการไม่ควรที่จะดำเนินการเองทุกอย่างหรือทำเองฝ่ายเดียว ควรจะให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม เพราะว่าเขาเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หน่วยงานบริหารจัดการน้ำในระดับจังหวัดนั้นต้องมีความเป็นเอกภาพในการทำงาน^{๔๔๐}

จะต้องมีการสร้างเครือข่ายบุคลากรในระดับตำบล ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด ให้มีฐานข้อมูลในทุกๆระดับโดยที่อาศัยเครือข่ายชุมชนเป็นที่ตั้ง เรื่องการสร้างเครือข่ายนี้สำคัญเพราะว่าหน่วยงานเรามีเครือข่ายอาสาพิทักษ์เพื่อรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน เขาก็จะมาเป็นหูเป็นตาภายในหมู่บ้าน เช่น ดูดิน น้ำ ป่าไม้ สิ่งแวดล้อม มลพิษ โดยที่เขาสมัครเข้ามาเป็นอาสาสมัครซึ่ง

^{๔๓๗} สัมภาษณ์ พระเมธีธรรมประนาท, เจ้าคณะอำเภอเมืองพิจิตร, ๒๘ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๔๓๘} สัมภาษณ์ พระทีฆทัตส์มุนีวงศ์, เจ้าคณะจังหวัดพิจิตร, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๔๓๙} สัมภาษณ์ นางสาวนฤมล คุ่มเกต, หัวหน้าฝ่ายพัฒนาสังคมและส่งเสริมการท่องเที่ยว กรรมการและเลขานุการศูนย์บริหารจัดการน้ำจังหวัดพิจิตร (องค์การบริหารส่วนจังหวัดพิจิตร), ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๔๔๐} สัมภาษณ์ พระทีฆทัตส์มุนีวงศ์, เจ้าคณะจังหวัดพิจิตร, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๙.

เรียกว่า เจ้าหน้าที่ อ.ส.ม. นั่นเอง^{๔๔๑} การบริหารจัดการน้ำในระดับตำบลจะต้องมีคณะกรรมการระดับตำบลเข้ามาดูแลบริหารจัดการเพื่อให้เกิดความชัดเจน การบริหารจัดการน้ำของจังหวัดต้องมีเจ้าหน้าที่ที่เหมาะสมเพื่อสร้างประสิทธิภาพในการทำงานให้สามารถตอบปัญหาต่างๆ ได้อย่างทันท่วงที โดยผู้นำท้องถิ่น ท้องที่ จะต้องเข้ามาทำงานร่วมกันจะได้ง่ายต่อการบริหารงานเพราะมีอำนาจสามารถบังคับสั่งการหรือขอร้องประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในพื้นที่นั้นๆ ได้^{๔๔๒}

การบริหารจัดการน้ำจะมีคณะกรรมการระดับชาติ คือ คณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน มีอธิบดีกรมทรัพยากรน้ำเป็นเลขานุการและมีการจัดตั้งคณะกรรมการลุ่มน้ำในระดับต่างๆด้วย บุคคลหรือหน่วยงานที่สามารถบริหารจัดการน้ำได้ดีที่สุดก็คือหน่วยงานที่อยู่ในพื้นที่เล็กที่สุด นั่นก็คือองค์การบริหารส่วนตำบลหรือผู้นำท้องถิ่นๆ หน่วยงานหากต้องการบริหารจัดการน้ำในพิจิตร ทรัพยากรมนุษย์หรือปัญญาชนที่ดีที่สุดคือชาวบ้าน เพราะชาวบ้านอยู่กับน้ำ เขาจะรู้จักวิถีเก็บน้ำ รู้วิธีการปล่อยน้ำ และรู้วิธีนำน้ำมาใช้ประโยชน์ รู้จักพื้นที่ รู้จักปริมาณการใช้น้ำ เพราะฉะนั้นองค์กรที่ดีที่สุดก็คือองค์กรจากชุมชนหรือภาคประชาชนต้องเข้าไปมีส่วนร่วมด้วย^{๔๔๓} สร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมกับหน่วยงานต่างๆ และหน่วยงานภาคประชาชน ซึ่งหน่วยงานที่เขาเรียกว่ากลุ่มภาคประชาชนนั้นจำเป็นอย่างยิ่งต่อการทำงานที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานของเรา เมื่อมีการทำงานร่วมกันก็ทำให้ภาครัฐสามารถตอบสนองหรือแก้ไขปัญหาได้เร็วยิ่งขึ้น เพราะฉะนั้นการมีส่วนร่วม การมีเครือข่ายก็จะสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มต่างๆได้ดี^{๔๔๔}

บุคลากรที่เหมาะสมจะต้องรู้จักธรรมชาติที่เป็นอยู่ว่าจะเก็บน้ำในฤดูฝนแบบไหน เช่น ถ้าจะสร้างเขื่อน สร้างแก้มลิง สร้างอ่างเก็บน้ำ ให้เกิดความเหมาะสมในพื้นที่จะต้องทำอย่างไรจึงจะเกิดประโยชน์สูงสุด ยกตัวอย่าง มีคนบุกรุกพื้นที่บึงสีไฟ ผู้ว่าฯจะออกหน้าเองในการจัดการปัญหาการบุกรุกพื้นที่ตรงนั้น^{๔๔๕} ผู้บริหารจะต้องกล้าตัดสินใจที่จะแก้ไขปัญหานั้นๆได้เป็นอย่างดี หน่วยงานที่จะเข้ามาบริหารจัดการน้ำที่ดีก็คือกระทรวงมหาดไทยและขึ้นกับผู้ว่าฯโดยตรง เพราะผู้ว่าฯสามารถสั่งการได้ทุกอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ท้องถิ่น มีข้าราชการส่วนภูมิภาคบังคับบัญชาโดยตรงอยู่แล้ว เพราะข้าราชการส่วนกลางก็สามารถสั่งการมายังส่วนภูมิภาคได้โดยตรง ฉะนั้นถ้าเอาผู้ที่มีอำนาจทั้งจังหวัดและมีอำนาจแต่งตั้ง อำนาจบริหาร อำนาจในการจัดสรรงบประมาณ ในจังหวัดก็จะดีในการบริหารจัดการเรื่องน้ำ เพราะเรื่องน้ำเป็นเรื่องใหญ่ต้องให้หน่วยงานซึ่งมีอำนาจในด้านนี้ทำก็จะได้ผลดีกว่าเพื่อความเป็นไปต่อโลกต่อสังคม การใช้หน่วยงานใหญ่มาบังคับดูแลมาทำงานก็จะมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น ซึ่งทุกวันนี้เราใช้หน่วยงานเล็กเกินไปคือให้กรมชลประทานดูแลเรื่องน้ำซึ่งกรมชลประทานเองก็ดูแลเฉพาะเรื่องน้ำในเขตพื้นที่ของกรมชลประทาน ซึ่งจริงๆแล้วคนในเขตพื้นที่

^{๔๔๑} สัมภาษณ์ นายเชวง ไชยหลาก, ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดพิจิตร, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๔๔๒} สัมภาษณ์ นายณัฐพงศ์ ครุฑทา, หัวหน้าฝ่ายจัดสรรน้ำและปรับปรุงระบบชลประทาน จังหวัดพิจิตร, ๗ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๔๔๓} สัมภาษณ์ พระศรีวิกรมมณี, รองเจ้าคณะจังหวัดพิจิตร, ๒๓ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๔๔๔} สัมภาษณ์ นางรติพส มีคำแหง, หัวหน้าป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดพิจิตร, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๔๔๕} สัมภาษณ์ นายวีระศักดิ์ วิจิตรแสงศรี, ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจิตร, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

ทั่วทั้งจังหวัดมีความต้องการใช้น้ำเช่นเดียวกัน เพราะฉะนั้นก็เลยกลายเป็นสังคมที่เกิดความเหลื่อมล้ำ ชลประทานไม่สามารถจะไปสั่งการอำเภอ ตำบลได้ นอกจากผู้ว่าราชการจังหวัดสามารถสั่งการได้โดยตรง เพราะสิ่งที่ท่านสั่งนั่นคือเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนในพื้นที่นั้นเพราะฉะนั้นหน่วยงานที่มีพื้นที่ใหญ่และมีประสิทธิภาพมากที่สุดก็คือผู้ว่าราชการจังหวัดและเป็นบุคคลที่เหมาะสมที่จะมาบริหารจัดการน้ำในระดับจังหวัด^{๔๔๖}

สรุป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ผลสัมฤทธิ์ของงาน ตามหลักสี่ปายะ ๗ ด้าน บุคคลสี่ปายะ ในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตรนั้นจะต้องมีคนที่มีความรู้ความสามารถ มีวิสัยทัศน์ มีภาวะผู้นำ มีหลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการ มีประชาชนชาวบ้าน มีเครือข่ายกลุ่มผู้ใช้ น้ำ และมีคณะกรรมการลุ่มน้ำต่างๆที่ชัดเจนขึ้นมาเป็นคณะกรรมการบริหารจัดการน้ำระดับจังหวัด มาทำงานร่วมกัน

๔.๒.๔.๕ ด้านโภชนสี่ปายะ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า พิจิตรฝั่งตะวันออกที่ติดกับจังหวัดเพชรบูรณ์ถ้าจะสร้างอ่างขนาดใหญ่ก็ต้องหาว่าจุดไหนที่จะสร้างเขื่อนกักเก็บน้ำได้ จะต้องดูพื้นที่ที่เหมาะสม อย่างเช่น ที่เพชรบูรณ์มีพื้นที่หนึ่งที่เหมาะสม คือ อ่างเก็บน้ำคลองชมพู ที่จะมีพื้นที่บริการ คือ อำเภอบางกระพุ่ม อำเภอวังทอง ของจังหวัดพิษณุโลก และเมืองพิจิตรส่วนหนึ่ง คือ อำเภอวังทรายพูน อำเภอสากเหล็ก ที่ได้รับผลประโยชน์ แต่ติดป่าไม้จึงถูกต่อต้านการสร้างเขื่อนเรื่องนี้ก็เลยยังสร้างไม่ได้ ถ้ามองผลบวกเฉพาะด้านนี้ก็ดี แต่ถ้ามองผลลบก็ต้องคิดถึงเรื่องสิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศ โชนฝั่งตะวันตกที่ติดกับจังหวัดกำแพงเพชร ทำเขื่อนไม่ได้ต้องทำแก้มลิงเพราะสภาพพื้นที่เป็นที่ราบห่อม มีการพัฒนาที่ต้องทำเป็นแก้มลิงหรือเป็นห้วย หนอง คลอง บึง ต่างๆ ต้องทำแหล่งเก็บน้ำขนาดใหญ่เหมือนกัน แต่เป็นแหล่งเก็บน้ำในที่ราบ ซึ่งไม่เรียกว่าเขื่อน แต่ปัจจุบันเราก็อาราบกันอยู่ว่าห้วย หนอง คลอง บึง ลดลงจากเมื่อก่อน ถ้าสามารถหาพื้นที่ของชุมชน ตำบล ที่ทำสระใหญ่เป็นที่สาธารณะประโยชน์ ที่สามารถตกลงยอมกันมาให้สร้างเป็นสระขนาดใหญ่เหมือนแก้มลิงก็ได้ ที่มีคลองสาขาจากกำแพงเพชรมาแล้วก็ทำประตูเปิด ปิด เข้าไปเก็บในอ่าง ถ้าเกิดว่ามีน้ำเยอะก็มีทางออก^{๔๔๗}

ในแต่ละขั้นตอนเราก็พยายามเดินตามแนวทางพระราชดำริของในหลวง ถ้าทำได้ก็จะเป็นประโยชน์อย่างมาก ซึ่งคนส่วนใหญ่จะมองแค่การแก้ปัญหาระยะสั้น เช่น มีปัญหาภัยแล้งตรงไหนก็ไปจัดการตรงนั้น มีปัญหาน้ำท่วมมาก็ไปแจกถุงยังชีพแค่นั้น โดยไม่ได้มองโครงสร้างการทำงานเชื่อมโยงระยะยาว คือ การแก้ไขปัญหายั่งยืน การแก้ไขปัญหามฝั่งตะวันตกกับฝั่งตะวันออกของจังหวัดมีความต่างกันมาก เพราะว่าฝั่งตะวันออกลุ่มน้ำนานไม่มีมีระบบชลประทาน เพราะฉะนั้นในเรื่องของการขาดน้ำของคนในพื้นที่จะรุนแรงมากกว่าฝั่งลุ่มน้ำยม ถ้าเป็นนอกเขตลุ่มน้ำนานฝั่งตะวันออก ก็จะมีการขุดสระ ขุดบ่อ เพื่อรองรับน้ำฝนและน้ำที่มาจากเทือกเขาเพชรบูรณ์ ถ้าทำได้เหมือนอย่างตัวอย่างที่เราเห็นที่อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ จะถือว่าประสบผลสำเร็จในการบริหารจัดการน้ำฝั่งตะวันออก เช่น การทำหนึ่งหมู่บ้านหนึ่งแหล่งน้ำ ถ้ามีคูคลองอยู่แล้ว ก็จะสร้างทางน้ำเข้าทางน้ำออกให้เข้าถึงหมู่บ้านตัวเองให้ได้ ถ้าเป็นฝั่งที่ติดกับจังหวัดกำแพงเพชรที่เราเรียกว่ารับเดนน้ำมาจากกำแพงเพชร ถ้าสามารถทำแก้มลิง ทำอ่างกักเก็บน้ำ รู้จักวิธีการบริหารจัดการน้ำ รู้จักการใช้

^{๔๔๖} สัมภาษณ์ พระเมธีธรรมประนาท, เจ้าคณะอำเภอเมืองพิจิตร, ๒๘ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๔๔๗} สัมภาษณ์ นายสมยศ แสงมณี, ผู้อำนวยการชลประทานพิจิตร, ๖ ตุลาคม ๒๕๕๙.

น้ำ รู้จักเรียนรู้ตัวเองก็จะจัดการน้ำฝั่งนี้ได้เช่นกัน เพราะว่าทุกพื้นที่ในประเทศไทยสามารถทำได้^{๔๔๘} คลองเส้นนี้ที่มีความยาวทั้งหมดประมาณ ๔๘ กิโลเมตร ต้องมีการขุดลอกจึงจะสามารถเก็บกักน้ำไว้ใช้ได้ จะมีพื้นที่ที่จะได้ประโยชน์จากคลองเส้นนี้ประมาณหนึ่งแสนไร่เศษ และมีประชาชนที่อาศัยอยู่ตรงนั้นก็จะได้ใช้ประโยชน์ ถ้ามีน้ำก็จะช่วยให้ต้นไม้ระบบนิเวศน์ต่างๆในพื้นที่ดีขึ้นอีก โดยเป็นการอนุรักษ์แหล่งน้ำและการฟื้นฟูแหล่งน้ำ เพื่อรักษาระบบนิเวศน์ที่ดีให้คงอยู่อย่างเดิม^{๔๔๙} การขุดลอกคลองให้ดีและให้มีระบบการระบายน้ำหรือกระจายน้ำที่มีความสัมพันธ์กับการเพาะปลูกในพื้นที่ด้วย เช่น พื้นที่การทอผ้าปักกับพื้นที่ทำนาปรัง เพื่อลดความเสียหายต่อระบบเกษตรกรรมที่ทำอยู่ในพื้นที่นั้น การสร้างแหล่งน้ำชุมชนในพื้นที่นั้นทำให้ในช่วงฤดูแล้งประชาชนที่จะสามารถใช้น้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค เพาะปลูกพืช และเลี้ยงสัตว์เพื่อเลี้ยงชีพได้^{๔๕๐}

สร้างบึงสี่ไฟให้เป็นแหล่งกักเก็บน้ำคือแก้มลิงขนาดใหญ่ ให้เป็นบึงกักเก็บน้ำขนาดใหญ่ตามโครงการพระราชดำริของในหลวงเพื่อเอาไว้อุ่นในฤดูแล้ง ผลพลอยได้คือใช้เป็นแหล่งท่องเที่ยวภายในจังหวัดได้ นี่คือน้ำที่ได้ตามมาหลังจากมีการบริหารจัดการบึงสี่ไฟในเบื้องต้น และจะมีการอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งชุ่มน้ำภายในบึงสี่ไฟ^{๔๕๑} เมื่อน้ำมีอยู่อย่างจำกัดเราจะดำเนินชีวิตอย่างไรเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด หนึ่งการทำพีชระยะสั้น สองใช้น้ำอย่างประหยัดและรู้คุณค่าของน้ำ ซึ่งพระพุทธเจ้าได้สอนวิธีการทอน้ำ เช่น ตอนที่เชื้อพระวงศ์ของพระองค์ทะเลาะกัน แย่งกันเรื่องน้ำ ครั้นพุทธกาลเกี่ยวกับเรื่องการบริหารจัดการน้ำ กษัตริย์จะรบกันก็เพราะเรื่องน้ำ ดังนั้นพุทธเจ้าก็ทรงสอนยุทธวิธีการบริหารจัดการน้ำ นี่ก็เป็นความสัมพันธ์ระหว่างพุทธศาสนาเกี่ยวกับเรื่องน้ำ พระพุทธเจ้าทรงเป็นแบบอย่างและเป็นตัวอย่างในการบริหารจัดการน้ำ^{๔๕๒} เรื่องน้ำถ้ามีการบริหารจัดการที่ดีแล้วประชาชนที่อาศัยอยู่ที่นั่นๆ จะต้องไม่ขาดแคลนน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค^{๔๕๓}

หลักการบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริของในหลวงและพระราชินีก็เพื่อสร้างเศรษฐกิจพอเพียง และเพื่อการประกอบสัมมาอาชีพก็จะตามมา เช่น มีข้าว ปลา อาหาร ในการดำรงชีวิตอยู่ตลอดเวลา ต้องมีการจัดการพื้นที่การเพาะปลูกให้เหมาะกับการจัดการน้ำเพื่อการเกษตรและเพื่อสร้างอาหาร ในสังคมปัจจุบันมีรายจ่ายจากการซื้ออาหารเกือบทุกอย่าง เพราะไม่ได้ปลูกอะไรเลย ต่างจากอดีตจะซื้อเฉพาะสินค้าที่ผลิตเองไม่ได้เท่านั้น ตอนนี้เราจะต้องพึ่งตัวเองก่อนโดยอาศัยน้ำและที่ดินที่มีอยู่ ก่อให้เกิดประโยชน์ก่อนที่จะไปอาศัยสินค้าที่จำเป็นอย่างอื่น^{๔๕๔} การที่จะมีอาหารมาดำรงชีพทุกอย่างก็มาจากน้ำ จะปลูกพืช ปลูกผัก ทำเกษตร หรืออะไรๆก็ต้องใช้น้ำ แล้วก็ต้องใช้ดิน

^{๔๔๘} สัมภาษณ์ นางสาวนฤมล คุ่มเกตุ, หัวหน้าฝ่ายพัฒนาสังคมและส่งเสริมการท่องเที่ยว กรรมการและเลขานุการศูนย์บริหารจัดการน้ำจังหวัดพิจิตร (องค์การบริหารส่วนจังหวัดพิจิตร), ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๔๔๙} สัมภาษณ์ นายสุนัน บวบนา, ผู้อำนวยการส่วนอุทกวิทยา ทรัพยากรน้ำภาค ๙ อดีตผู้อำนวยการส่วนประสานและบริหารจัดการลุ่มน้ำยม, ๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๔๕๐} สัมภาษณ์ นายมงคล พุกเปี่ยม, กำนันตำบลสำนักขุนเณร, ๒๓ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๔๕๑} สัมภาษณ์ นายวีระศักดิ์ วิจิตรแสงศรี, ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจิตร, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๔๕๒} สัมภาษณ์ พระเทพทัตสิมุณีวงศ์, เจ้าคณะจังหวัดพิจิตร, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๔๕๓} สัมภาษณ์ นางสาววิมลชญาณี สถิตสุนทรพันธ์, ผู้อำนวยการส่วนทรัพยากรน้ำ จังหวัดพิจิตร, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๔๕๔} สัมภาษณ์ พระครูวิลาสรัตนรังสี, เจ้าอาวาสวัดเทวประสาธ เจ้าคณะตำบลวังรายเขต ๒, ๒๓ กันยายน ๒๕๕๙.

ต้องมีที่ดิน ดังนั้น ที่เรามีปัญหาอยู่ทุกวันนี้คือการใช้ที่ดินผิดประเภท บางที่ควรเป็นป่าไม่ควรเป็นที่อยู่อาศัย พื้นที่นี้ควรปลูกพืชระยะสั้น พืชล้มลุก คนอยู่ริมคลองก็ควรปลูกในสิ่งที่เหมาะสม เพราะฉะนั้นจึงอยู่ที่หลักทฤษฎีการจัดสรรที่ดินเพื่อเกิดความเหมาะสมกับการอยู่อาศัย โดยใช้หลักทฤษฎีของในหลวงรัชกาลที่ ๙ ควรปลูกพืชใช้น้ำน้อยหลังจากฤดูฝนเพราะว่าถ้าปลูกข้าวนอกฤดูฝนข้าวเป็นพืชที่ใช้น้ำมากที่สุด คือใช้น้ำ ๑,๒๐๐ คิว/ไร่ เพราะฉะนั้นอยู่ที่การจัดสรรที่ดิน การจัดสรรน้ำ การเพาะปลูกให้เหมาะสมกับฤดูกาล ปลูกเองกินเองเหลือแล้วก็แบ่งปัน รวมถึงเอาไปขายเพื่อสร้างรายได้^{๔๕๕}

เรื่องอาหารบ้านเมืองเราอุดมสมบูรณ์อยู่ในน้ำมีปลาในนา มีข้าว เมื่อมีน้ำมาปลาก็มาด้วยซึ่งในสภาพของจังหวัดพิจิตรก็เป็นแบบนี้ เมื่อน้ำจะมาให้งดการเพาะปลูกแล้วประชาชนก็เปลี่ยนวิถีชีวิตไปเป็นอาชีพประมงก็คือการจับปลาน้ำจืด ปรับตัวตามสภาพแวดล้อมเราก็สามารถอยู่ได้ ไม่เดือดร้อน ส่วนเรื่องการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ บางอย่างที่เรควรอนุรักษ์ไว้ อย่างเช่น การงดจับปลาเล็ก ปลาน้อย หรือ ปลาที่กำลังวางไข่ในช่วงฤดูวางไข่เพื่อเพิ่มปริมาณอาหาร ก็จะอาศัยอยู่ตรงนั้นได้อย่างยั่งยืนแน่นอนและเราควรมีความพอดีพอประมาณในการที่จะบริโภคด้วย จังหวัดพิจิตรจะไม่มีประวัติว่าอดอยาก ซึ่งในบริบทส่วนรวมก็เป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์ไม่มีพื้นที่ที่อดอยากหิวโหย ประชาชนในพื้นที่ก็อาศัยอยู่ตามกำลังตามอัตภาพของตัวเอง โดยในภาพรวมแล้วถือว่าดีมาก ถือว่ามีความเหมาะสมด้านอาหารการกิน คือ มีปัจจัยสี่ครบ ค่อนข้างจะอุดมสมบูรณ์ สามารถอยู่ได้ถ้าเราไม่มีความโลภเกินความจำเป็น การใช้ชีวิตอย่างเกินความจำเป็นต่อให้อยู่ตรงไหนก็อยู่ไม่ได้ เพราะฉะนั้นการอยู่ที่พิจิตรถือว่าเกี่ยวกับเรื่องปัจจัยสี่ คือ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ถือว่าบริบูรณ์ เพียงพร้อมเหมาะแก่การอยู่อาศัย^{๔๕๖}

สรุป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ผลสัมฤทธิ์ของงาน ตามหลักสี่ปายะ ๗ ด้าน โภชนาสี่ปายะ ในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตรนั้นต้องมีแหล่งน้ำชุมชนทุกพื้นที่ มีน้ำเพื่อนำไปประกอบอาชีพได้ตลอด มีน้ำสำหรับอุปโภคบริโภค มีพื้นที่อนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำเพื่อสร้างแหล่งอาหาร .ในพื้นที่จังหวัดจะต้องมีระบบนิเวศที่ดีขึ้นโดยการฟื้นฟูป่าชุมชน

๔.๒.๔.๖ ด้านอุตสาหกรรม ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า การพัฒนาที่ดินเพื่อให้เป็นพื้นที่แก้มลิงในการกัก เก็บน้ำในฤดูฝนนั้นมีความสำคัญ ในการลดพื้นที่ความเสียหายลงไปได้ พื้นที่สาธารณะในพื้นที่ควรถูกนำมาใช้ในการสร้างที่เก็บน้ำ เพื่อนำมาบริหารจัดการในเรื่องอุปโภคบริโภคตั้งฤดูแล้งและฤดูฝน พอถึงฤดูน้ำหลากมาก็ผันน้ำเข้าให้เต็ม พื้นที่สาธารณะในระดับจังหวัดคือ บึงสีไฟ ต้องมีการพัฒนาบึงสีไฟให้ใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ในการกักเก็บน้ำ อำนวยประโยชน์และรักษาระบบนิเวศเอาไว้ และต้องพัฒนาบึงสีไฟให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติของจังหวัดด้วย สภาพภูมิอากาศในแต่ละปีตามธรรมชาติมีฝนตกมากหรือน้อยนั้นส่งผลถึงการบริหารจัดการน้ำแก่ประชาชนก็ต้องอาศัยน้ำในการดำรงชีวิต การสร้างพื้นที่ไว้กักเก็บน้ำให้เกิดความแน่นอนนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่ง^{๔๕๗} การบริหารจัดการน้ำที่ดีในพื้นที่นั้นจะสามารถทำให้สิ่งแวดล้อมตรงนั้นดีขึ้นได้ เพราะ

^{๔๕๕} สัมภาษณ์ นายอนันต์ เพ็ชรหนู, ผู้อำนวยการส่วนประสานงานและบริหารจัดการลุ่มน้ำน่าน, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๔๕๖} สัมภาษณ์ พระเมธีธรรมประนาท, เจ้าคณะอำเภอเมืองพิจิตร, ๒๘ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๔๕๗} สัมภาษณ์ นายมานะ วุฒยการ, นายกองค้การบริหารส่วนตำบลวังกรด, ๒๒ กันยายน ๒๕๕๙.

ธรรมชาติของน้ำคือความเย็น ถ้าพื้นที่ใดมีน้ำที่ตรงนั้นก็จะมีความชุ่มชื้น เหมาะสำหรับการเพาะปลูก และอยู่อาศัย ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม อากาศก็จะดีด้วย^{๔๕๘}

ธรรมชาติของพื้นที่จังหวัดพิจิตรจะมีแหล่งน้ำที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติมากมาย จะต้องมีการกักเก็บน้ำไว้ในพื้นที่แหล่งน้ำให้ได้ เพื่อคืนระบบนิเวศและธรรมชาติที่ดีให้กลับคืนมาให้ได้ อดีมา การสร้างแหล่งกักเก็บน้ำทั้งขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็กเป็นเรื่องจำเป็นสำหรับประเทศไทย เพราะกรมชลประทานได้มีการศึกษาพื้นที่มากมายซึ่งไม่ได้นำมาใช้ เพราะว่าถูกต่อต้านจากหลายๆกลุ่มว่ามีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เขามองว่าถ้าสร้างไปแล้วสิ่งแวดล้อมจะเสียไป ประเทศไทยก็จะแย่ การสร้างแหล่งเก็บขนาดใหญ่ ขนาดกลาง ขนาดเล็ก ในพื้นที่ๆเหมาะสมในประเทศไทยควรจะทำ ถ้าเกิดทำแล้วเราสามารถเอาน้ำมาใช้ประโยชน์ได้ ไม่ใช่ระบายทิ้งคือมีฝนตกมากมายแต่ไหลไปหมด ฤดูแล้งก็ไม่มีน้ำเก็บไว้ก็จะเป็นวิกฤตกว่าปีหนึ่งๆ พอฝนตกมากน้ำก็ท่วม พอฝนตกน้อยน้ำก็แล้ง เพราะเราไม่มีภูมิคุ้มกันที่ดี อย่างพระราชดำริของในหลวงมาใช้ก็จะรู้ว่าเราไม่มีภูมิคุ้มกันเลย เพราะเราไม่มีเครื่องมือในการเก็บ ลุ่มน้ำเจ้าพระยา ๒๒ จังหวัด เป็นพื้นที่พึ่งพาอาศัย เชื้อนภูมิพล เชื้อนสิริกิติ์ เชื้อนแควน้อยบำรุงแดน เชื้อนป่าสักชลสิทธิ์ พึ่งพาเชื้อนเหล่านี้ทั้งนั้น^{๔๕๙}

ทุกปีน้ำจะหลากมาจากเหนือแต่ในพื้นที่ต้นน้ำไม่มีที่เก็บน้ำอย่างเพียงพอ ปล่อยให้ไหลลงมากเกิดความเสียหายในพื้นที่ต้นน้ำ ต้องมีการพัฒนาและอนุรักษ์ป่าต้นน้ำในพื้นที่ตอนบน วิธีการแก้ไขปัญหาน้ำท่วมในพื้นที่คือต้องหาที่กักเก็บน้ำ โดยให้หนึ่งตำบลมีหนึ่งแหล่งกักเก็บน้ำ ซึ่งเป็นไปตามนโยบายของกระทรวงมหาดไทย ซึ่งตอนนี้กำลังผลักดันให้อำเภอลงไปสำรวจพื้นที่สาธารณะในเขตนั้นอยู่ ซึ่งเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นตามรอยพระราชดำริของในหลวงโดยให้มีพื้นที่แก้มลิงถ้ามีอย่างนั้นมันก็จะบรรเทาปัญหาได้ ทั้งเรื่องน้ำท่วมได้เรื่องภัยแล้งได้ จะสามารถลดปัญหาน้ำได้เยอะ^{๔๖๐} ในเขตพื้นที่ที่ชลประทานรับผิดชอบมีการบริหารจัดการน้ำได้อย่างเพียงพอ เหมาะสมต่อการเกษตรแต่ถ้าอยู่นอกเขตก็จะมีปัญหา ก็ต้องอาศัยแหล่งน้ำตามธรรมชาติที่สามารถกักเก็บได้ในช่วงฤดูฝนหรือมีการสร้างแหล่งน้ำขึ้นใหม่เพื่อเก็บน้ำไว้ใช้ ถ้ามีการเรียนรู้ที่จะรู้จักตัวเอง แก้ไขปัญหาด้วยตัวเองโดยยึดแนวทางการจัดการน้ำตามพระราชดำริของในหลวงรัชกาลที่ ๙ ซึ่งเป็นวิธีการที่ยั่งยืน^{๔๖๑}

เมื่อเราเรียนรู้เรื่องฤดูกาลหรือธรรมชาติที่อาศัยอยู่ ก็สามารถที่จะประกอบอาชีพให้เหมาะสมกับธรรมชาติให้เหมาะสมกับฤดูกาลด้วย ประชาชนในจังหวัดพิจิตรในพื้นที่น้ำหลากจะชินกับเหตุการณ์และสามารถปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตให้อาศัยอยู่กับธรรมชาตินั้นได้ แล้วก็ปรับเปลี่ยนวิธีการเพาะปลูกให้สอดคล้องกับฤดูกาลด้วย ในพิจิตรก็จะมีสามฤดู คือ ฤดูฝน ฤดูหนาว ฤดูร้อน อยู่ตอนกลางของประเทศไม่หนาวจนเกินไป ไม่เสี่ยงภัยจนเกินไป สภาพภูมิอากาศเอื้อต่อการดำรงชีวิตหรือเอื้อต่อการอยู่อาศัย และเหมาะต่อการดำรงอยู่ของปศุสัตว์หรือพันธ์พืชต่างๆได้^{๔๖๒}

^{๔๕๘} สัมภาษณ์ พระศรีวิกรมมณี, รองเจ้าคณะจังหวัดพิจิตร, ๒๓ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๔๕๙} สัมภาษณ์ นายสมยศ แสงมณี, ผู้อำนวยการชลประทานพิจิตร, ๖ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๔๖๐} สัมภาษณ์ นายวีระศักดิ์ วิจิตรแสงศรี, ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจิตร, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

^{๔๖๑} สัมภาษณ์ นางสาวนฤมล คุ่มเกตุ, หัวหน้าฝ่ายพัฒนาสังคมและส่งเสริมการท่องเที่ยว กรรมการและเลขานุการศูนย์บริหารจัดการน้ำจังหวัดพิจิตร (องค์การบริหารส่วนจังหวัดพิจิตร), ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๔๖๒} สัมภาษณ์ พระเมธีธรรมประนาท, เจ้าคณะอำเภอเมืองพิจิตร, ๒๘ ตุลาคม ๒๕๕๙.

สรุป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลผลสัมฤทธิ์ของงาน ตามหลักสแปยยะ ๗ ด้านอุตสาหกรรม ๗ ในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตรนั้นต้องมีการจัดเก็บน้ำตามฤดูกาลให้ได้เพื่อสร้างชุมชนให้มีสภาพภูมิอากาศที่ดี ประชาชนในพื้นที่จะต้องมีการปรับตัวให้อยู่กับฤดูกาลต่างๆได้ มีแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำเชิงนิเวศโดยเฉพาะการพัฒนาบึงสีไฟที่เป็นพื้นที่ที่เหมาะสมแก่การพัฒนา จะได้มีพื้นที่สิ่งแวดล้อมใหม่ที่ดีขึ้นและมีบรรยากาศที่ดีก็ทำให้สถานที่ตรงนั้นน่าอยู่อาศัย

๔.๒.๔.๗ ด้านอริยปถสแปยยะ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า การดำเนินชีวิตนั้นมีความเกี่ยวข้องกับน้ำอยู่ตลอด ประชาชนจะต้องมีการบริหารจัดการน้ำไปด้วยคือต้องรู้จักตัวเอง รู้จักพื้นที่ และต้องมีพื้นที่แก้มลิงหรืออ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่เพื่อเก็บน้ำไว้เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการน้ำ ถ้ามีน้ำก็สามารถบริหารจัดการต่อไปได้ การบริหารจัดการน้ำที่เพียงพอจะส่งผลให้เกษตรกรในพื้นที่ก็สามารถเพาะปลูกได้ และประกอบอาชีพอื่นๆได้ มีรายได้ที่พออยู่พอกิน ถ้าไม่ใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือย โดยที่ประชาชนต้องยึดหลักทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงรัชกาลที่ ๙ มาใช้ในการดำเนินชีวิตด้วย^{๔๖๓} ซึ่งหลักการง่ายๆของในหลวงรัชกาลที่ ๙ ที่จะต้องนำมาพัฒนาคือ เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา เพื่อความยั่งยืนในอนาคต คือการรู้จักตัวเอง สร้างตัวเองให้เข้มแข็งเป็นการพึ่งตัวเองในเบื้องต้น โดยที่ตัวเรานั้นจะต้องมีคุณธรรมและมีความรู้ ก็จะนำไปสู่หลักทฤษฎีของในหลวง คือ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ถ้าเรามีความรู้คือมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องของธรรมชาติ เกี่ยวกับเรื่องน้ำ เราก็สามารถที่จะบริหารจัดการน้ำ ใช้น้ำได้อย่างถูกวิธี ก่อนจะใช้น้ำหรือตอนที่ใช้น้ำเราต้องมีคุณธรรมที่จะมีการแบ่งปันเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ให้กับบุคคลอื่น ให้กับธรรมชาติที่เราอาศัยอยู่ ไม่ให้ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดเกิดความเสียหายเราก็จะอยู่กับธรรมชาติได้อย่างปกติและสามารถดำรงชีวิตอยู่กับสภาพสังคมที่มีความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาได้อย่างมีความสุข^{๔๖๔}

เราก็อยู่กับธรรมชาติจะต้องเข้าใจธรรมชาติและใช้เท่าที่จำเป็น อย่าฟุ่มเฟือยจนเกินความจำเป็น เพราะประโยชน์ก็ไม่ได้เกิดขึ้นไปมากกว่านั้นแล้ว รู้จักพอดี พอเพียง การดำเนินชีวิตก็จะเป็นสุข ในหลักศาสนาของเราก็สอนเรื่องความไม่เห็นแก่ตัวคือให้คำนึงถึงการเสียสละแก่ประโยชน์ส่วนรวม มีความเมตตาต่อกันคือการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แบ่งปันกัน ก็จะอยู่ร่วมกันกับธรรมชาติและอยู่ร่วมกับสังคมและชุมชนได้เพื่อเป้าหมายเดียวกันคือเรื่องการใช้น้ำในการดำรงชีวิต^{๔๖๕} ถ้ามีระบบชลประทานเกิดขึ้นในพื้นที่นั้นๆ ก็สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตนั้นให้ดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด จังหวัดพิจิตรเป็นเขตลุ่มน้ำเจ้าพระยาตอนบนมีระบบชลประทานแล้วบางส่วน ซึ่งมีพื้นที่อยู่ระหว่างเขตลุ่มแม่น้ำยมและลุ่มแม่น้ำน่านด้านใน ส่วนด้านนอกของลุ่มแม่น้ำทั้งสองยังไม่มีระบบชลประทานจะต้องพัฒนากันไป^{๔๖๖}

^{๔๖๓} สัมภาษณ์ นางสาววิมลชญาณี สติตสุนทรพันธ์, ผู้อำนวยการส่วนทรัพยากรน้ำ จังหวัดพิจิตร, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๔๖๔} สัมภาษณ์ นายอนันต์ เพ็ชรหนู, ผู้อำนวยการส่วนประสานงานและบริหารจัดการลุ่มน้ำน่าน, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๔๖๕} สัมภาษณ์ พระทีพท์สสิมูนิวงศ์, เจ้าคณะจังหวัดพิจิตร, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๔๖๖} สัมภาษณ์ นายณัฐพงศ์ ครุฑททา, หัวหน้าฝ่ายจัดสรรน้ำและปรับปรุงระบบชลประทาน จังหวัดพิจิตร, ๗ ตุลาคม ๒๕๕๙.

พื้นที่บึงสีไฟถ้าเทียบอดีตกับปัจจุบันแตกต่างกันมาก เมื่อ ๒๐ กว่าปีที่แล้วน้ำยังเต็มบึงมีนกมีอะไรต่างๆมากมาย มีความอุดมสมบูรณ์ ควรเริ่มต้นพัฒนาที่บึงสีไฟก่อนแล้วค่อยขยายไปตามอำเภอ โดยให้มีแหล่งน้ำหนึ่งอำเภอหนึ่งที และประโยชน์อื่นๆอีกมากมายที่จะตามมาจากโครงการนี้ ถ้ามีบึงขนาดใหญ่ในพื้นที่ ท้องถิ่นพร้อมจะเข้าไปบริหารจัดการเพื่อให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจแก่ประชาชนทั่วไป ไม่ใช่จะได้แต่น้ำอย่างเดียว ทางองค์การบริหารส่วนตำบลก็เคยมีประชุมเรื่องแบบนี้อยู่ ทีนี้แน่ๆคือเกษตรกรได้รับประโยชน์จากบึงแน่นอน เพราะประชากรของประเทศเพิ่มขึ้นทุกปี มีสังคมผู้สูงอายุมากขึ้น คนก็เกิดมากขึ้น จะเกิดปัญหาการแย่งชิงน้ำเพื่ออุปโภคบริโภค แย่งชิงพื้นที่ทำกิน การดำเนินชีวิตก็จำเป็นจะต้องเพิ่มการใช้น้ำมากขึ้นๆ เพราะความเปลี่ยนแปลงทางสังคมมีมากขึ้น^{๔๖๗} จะต้องให้ประชาชนได้รับมาตรฐานเดียวกัน ถ้ามีน้ำที่ดีมีคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ก็เปลี่ยนไปและมีสุขภาพที่ดีขึ้นด้วย หน่วยงานก็มีโครงการในการขยายพื้นที่ผู้ให้บริการ ผู้รับบริการ เพิ่มมากขึ้นคือมีการวางโครงข่ายเรื่องน้ำประปาให้ไกลออกไป เพื่อรองรับผู้ใช้ น้ำให้เพิ่มมากขึ้น เกี่ยวกับนโยบายของภาครัฐด้วยที่เรียกว่าโครงการประชารัฐ จังหวัดอื่นที่อยู่รอบๆมีพื้นที่สูงกว่าจังหวัดพิจิตร เพราะฉะนั้นน้ำเหล่านั้นจะไหลลงมาพื้นที่พิจิตร ท่วมขังในพื้นที่ลุ่มต่ำ สิ่งที่เกิดขึ้นตามมาคืออาชีพประมงพื้นบ้าน ที่เป็นอาชีพของชาวบ้านสร้างรายได้ในฤดูกาลนี้ได้เป็นอย่างดี ซึ่งเป็นวิถีชีวิตตั้งแต่อดีต นี่คือการปรับตัวและดำเนินชีวิตไปตามธรรมชาติที่อาศัยอยู่ หน่วยงานของจังหวัดที่เกี่ยวข้องต้องเข้าไปให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการเพาะปลูก เป็นการเปิดมุมมองใหม่ๆ ไม่ให้อยู่กับสภาพเดิมๆ ต้องมีการปรับเปลี่ยนแนวคิดหรือกระบวนการคิดใหม่ จะต้องมีการบูรณาการทางวิชาการและความรู้ ถ้าเราไม่ทำการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตก็จะเป็นแบบเดิมๆ เพราะฉะนั้นสิ่งที่สำคัญคือการเปลี่ยนแนวคิด เปลี่ยนความคิดใหม่ เพื่อการอยู่รอดกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ดังนั้นผู้นำควรพิจารณาและวิเคราะห์ปัจจัยสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารงานของตนอย่างละเอียด และควรปรับเปลี่ยนการบริหารงานให้รวดเร็วเพื่อสอดคล้องและทันต่อสภาพการณ์ สิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไปในแง่การบริหารขององค์การเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและชื่อเสียงขององค์การ เช่น การก่อให้เกิดมลพิษ ทำลายสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นการบริหารงานที่ไม่ได้รับผิดชอบต่อสังคม^{๔๖๘}

สรุป ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ประชาชนในจังหวัดพิจิตรนั้นจะต้องมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นหลังจากมีการบริหารจัดการน้ำไปให้อย่างเท่าเทียมกัน ประชาชนสามารถที่จะพัฒนาตัวเองต่อไปได้โดยใช้วิถีชีวิตอย่างพอเพียง ผ่านการเรียนรู้ที่จะพึ่งพาตัวเองก่อน จะต้องปรับตัวตามธรรมชาติที่ตัวเองอาศัยอยู่เพราะในพื้นที่ของจังหวัดพิจิตรนั้นมีความแตกต่างตามหลักภูมิศาสตร์ การอาศัยอยู่ในแต่ละพื้นที่จึงจำเป็นที่จะต้องศึกษาพื้นที่นั้นก่อนแล้วก็จะสามารถอยู่อาศัยตรงนั้นได้อย่างมีความสุข การอยู่ร่วมในสังคมนั้นจำเป็นอย่างไร้จะต้องมีจิตใจที่เอื้อเฟื้อ ถ้าเป็นการใช้น้ำแล้วนั้นจะต้องแบ่งปันกันใช้และใช้น้ำอย่างรู้คุณค่า โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดที่จะเกิดขึ้นด้วย เพราะน้ำที่มีอยู่อย่างจำกัดอาจหมดได้เสมอ การไม่ประมาทจากการใช้สอยเป็นสิ่งสำคัญที่สุด

^{๔๖๗} สัมภาษณ์ นายสมยศ แสงมณี, ผู้อำนวยการชลประทานพิจิตร, ๖ ตุลาคม ๒๕๕๙.

^{๔๖๘} สัมภาษณ์ นางรติพส มีคำแหง, หัวหน้าป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดพิจิตร, ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

๔.๓ รูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร

๔.๓.๑ รูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร สามารถสรุปรายละเอียดต่างๆ ได้ตามตารางที่ ๔.๕-๔.๓๒ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๕ แสดงความถี่เกี่ยวกับรูปแบบการบริหารองค์กรที่ดีตามหลักสัปปายะ ๗ ด้านอวาาสัปปายะ ในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร เพื่อแสดงให้เห็นความถี่ในแต่ละประเด็น

ประเด็น	ตัวชี้วัด	ความถี่	คนที่
ด้านอวาาสัปปายะ	๑. มีสถานที่อยู่ในพื้นที่เหมาะสม	๑๗	๒,๔,๕,๖,๘,๙,๑๒,๑๓,๑๖,๑๗,๑๙,๒๐,๒๒,๒๔,๒๕
	๒. มีสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่ดี	๑๔	๒,๓,๔,๕,๘,๑๐,๑๔,๑๕,๑๖,๑๘,๒๒,๒๓,๒๔,๒๕
	๓. มีความสะอาด	๑๓	๒,๓,๗,๘,๙,๑๑,๑๒,๑๓,๑๕,๑๗,๑๙,๒๑,๒๕
	๔. มีความปลอดภัย	๑๑	๑,๒,๔,๗,๘,๑๒,๑๖,๑๗,๑๙,๒๐,๒๒
	๕. มีปัจจัยสี่ที่บริบูรณ์	๑๐	๑,๓,๔,๖,๗,๑๒,๑๕,๑๘,๒๐,๒๒
	๖. มีความระเบียบเรียบร้อย	๑๐	๑,๒,๔,๙,๑๒,๑๗,๑๙,๒๒,๒๔,๒๕
	๗. ที่อยู่มีความมั่นคง ถาวร	๙	๑,๒,๗,๙,๑๒,๑๗,๑๙,๒๐,๒๒

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้นำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร ผู้วิจัยสามารถอธิบายได้ด้วยการจัดอันดับความเหมาะสมจากมากไปน้อย ตามลำดับดังนี้

ลำดับที่ ๑ ประเด็นด้านอวาาสัปปายะ คือ ต้องมีสถานที่อยู่ในพื้นที่ที่เหมาะสม ไม่ไปตั้งอยู่ในที่เสี่ยงภัยทางธรรมชาติหรือใกล้สถานที่อันตรายจากภัยอื่น ที่จะก่อให้เกิดอุปสรรคต่อการทำงาน

ลำดับที่ ๒ ประเด็นด้านอวาาสัปปายะ คือ ต้องมีสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่ดีต่อการทำงาน หมายความว่า ในแง่สิ่งแวดล้อมขององค์การเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการบริหาร ไม่ว่าจะเป็นสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ การเมือง เศรษฐกิจ สังคม ชุมชน วัฒนธรรม เทคโนโลยี ต่างเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารองค์การ

ลำดับที่ ๓ ประเด็นด้านอวาาสัปปายะ คือ มีความสะอาด คือ การปิดกวาดเช็ดถูสถานที่ของ อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องจักร ให้สะอาดอยู่เสมอ

ลำดับที่ ๔ ประเด็นด้านอวาาสัปปายะ คือ มีความปลอดภัย คือ บุคลากรทุกคนมีแรงจูงใจและมีความสามารถในการทำงานด้วยความปลอดภัย รวมทั้งป้องกันสุขภาพของตนเองได้ในระยะยาว ไม่เพียงแต่การหลีกเลี่ยงมิให้เกิดอุบัติเหตุ

ลำดับที่ ๕ ประเด็นด้านอवासสัปปายะ คือ มีปัจจัยสี่ที่บริบูรณ์ หมายถึงปัจจัย ๔ คือ ปัจจัยโดยพื้นฐานของมนุษย์ ที่พูดกันก็จะจะมี อาหาร ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค เครื่องนุ่งห่ม แต่จริงแล้ว ปัจจัยพื้นฐานของมนุษย์ก็คือสิ่งที่มนุษย์ไม่สามารถขาดไปได้เช่นอากาศ น้ำดื่ม เป็นต้น

ลำดับที่ ๖ ประเด็นด้านอवासสัปปายะ คือ มีความระเบียบเรียบร้อย คือ การรักษา มาตรฐานของความเป็นระเบียบเรียบร้อยให้คงอยู่ตลอดไป

ลำดับที่ ๗ ประเด็นด้านอवासสัปปายะ คือ มีที่อยู่ที่มีความมั่นคง ถาวร และแข็งแรง สามารถใช้งานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

ตารางที่ ๔.๖ แสดงความถี่เกี่ยวกับรูปแบบการบริหารองค์กรที่ดีตามหลักสัปปายะ ๗ ด้านโคจรสัปปายะ ในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร เพื่อแสดงให้เห็นความถี่ในแต่ละประเด็น

ประเด็น	ตัวชี้วัด	ความถี่	คนที่
ด้านโคจรสัปปายะ	๑. เดินทางไปได้สะดวก	๑๙	๒,๔,๕,๖,๗,๘,๙,๑๒,๑๓,๑๖,๑๗,๑๙,๒๐,๒๒,๒๓,๒๔,๒๕
	๒. อยู่ไม่ไกลกับแหล่งที่อยู่อาศัย	๑๕	๒,๓,๔,๕,๖,๘,๑๐,๑๔,๑๕,๑๖,๑๘,๒๒,๒๓,๒๔,๒๕
	๓. สามารถเดินทางไปได้ทุกทิศ	๑๔	๒,๓,๗,๘,๙,๑๑,๑๒,๑๓,๑๗,๑๙,๒๑,๒๒,๒๓,๒๕
	๔. มีป้ายหรือสัญลักษณ์บอกทางชัดเจน	๑๑	๑,๒,๔,๖,๙,๑๒,๑๖,๑๗,๑๙,๒๐,๒๒
	๕. กำหนดเวลาการเดินทางได้	๑๐	๑,๓,๔,๖,๗,๑๒,๑๗,๑๘,๒๐,๒๒
	๖. มีความปลอดภัย	๑๐	๒,๔,๕,๘,๑๒,๑๗,๑๙,๒๒,๒๔,๒๕
	๗. มีบริการสาธารณะเข้าถึง	๘	๒,๗,๑๐,๑๒,๑๗,๑๙,๒๐,๒๒

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้นำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร ผู้วิจัยสามารถอธิบายได้ด้วยการจัดอันดับความเหมาะสมจากมากไปน้อย ตามลำดับดังนี้

ลำดับที่ ๑ ประเด็นด้านโคจรสัปปายะ คือ ต้องเดินทาง สัญจรไปในที่ต่างๆ ได้สะดวก

ลำดับที่ ๒ ประเด็นด้านโคจรสัปปายะ คือ สถานที่ทำงานต้องอยู่ไม่ไกลกับแหล่งที่อยู่อาศัยจนเกินไป

ลำดับที่ ๓ ประเด็นด้านโคจรสัปปายะ คือ จากที่ทำงานสามารถเดินทางไปได้ทุกทิศ

ลำดับที่ ๔ ประเด็นด้านโคจรสัปปายะ คือ ระบบเส้นทางคมนาคมมีป้ายหรือสัญลักษณ์บอกทางชัดเจน

ลำดับที่ ๕ ประเด็นด้านโคจรสัปปายะ คือ สามารถกำหนดเวลาการเดินทางได้

ลำดับที่ ๖ ประเด็นด้านโคจรสัปปายะ คือ การคมนาคมสัญจรนั้นมีความปลอดภัย

ลำดับที่ ๗ ประเด็นด้านโครงสร้างป่าเยะ คือ มีระบบบริการสาธารณะเข้าถึง ตั้งแต่ที่อยู่อาศัย ไปจนถึงสถานที่ทำงาน

ตารางที่ ๔.๗ แสดงความถี่เกี่ยวกับรูปแบบการบริหารองค์กรที่ดีตามหลักสัปปายะ ๗ ด้านภัสสสัปปายะ ในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร เพื่อแสดงให้เห็นความถี่ในแต่ละประเด็น

ประเด็น	ตัวชี้วัด	ความถี่	คนที่
ด้านภัสสสัปปายะ	๑. ประชุม พูดคุยสม่ำเสมอ	๒๑	๑,๒,๓,๔,๕,๖,๗,๘,๙,๑๒,๑๓,๑๕, ๑๖,๑๗,๑๙,๒๐,๒๑,๒๒,๒๓,๒๔, ๒๕
	๒. พูดให้ถูกกาล	๑๕	๒,๓,๔,๕,๘,๙,๑๐,๑๔,๑๕,๑๖, ๑๘,๒๒,๒๓,๒๔,๒๕
	๓. พูดแต่คำสัตย์	๑๔	๒,๓,๗,๘,๙,๑๑,๑๒,๑๓,๑๗,๑๙, ๒๑,๒๒,๒๔,๒๕
	๔. สนทนากันด้วยคำที่ไพเราะ อ่อนหวาน	๑๒	๑,๒,๔,๕,๖,๘,๑๒,๑๖,๑๗,๑๙, ๒๐,๒๒
	๕. พูดคุยในเรื่องมีประโยชน์	๑๐	๑,๒,๔,๖,๗,๑๒,๑๖,๑๘,๒๐,๒๒
	๖. มีการสื่อสารที่เข้าใจตรงกัน	๑๐	๑,๒,๔,๕,๑๒,๑๖,๑๙,๒๑,๒๔,๒๕
	๗. พูดคุยกันแต่พอเหมาะ	๙	๑,๒,๗,๑๐,๑๒,๑๗,๑๘,๒๐,๒๒

จากตารางที่ ๔.๗ พบว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้นำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร ผู้วิจัยสามารถอธิบายได้ด้วยการจัดอันดับความเหมาะสมจากมากไปน้อย ตามลำดับดังนี้

ลำดับที่ ๑ ประเด็นด้านภัสสสัปปายะ คือ คนที่ทำงานอยู่ในองค์กรจะต้องมีการประชุมพูดคุยกันอย่างสม่ำเสมอ

ลำดับที่ ๒ ประเด็นด้านภัสสสัปปายะ คือ การอยู่ด้วยกันภายในองค์กรจะต้องพูดให้ถูกกาล ถูกเวลาจะได้ไม่เกิดเรื่องเข้าใจผิด

ลำดับที่ ๓ ประเด็นด้านภัสสสัปปายะ คือ การพูดคุยกันก็ต้องพูดคุยกันแต่คำสัตย์ คำจริง

ลำดับที่ ๔ ประเด็นด้านภัสสสัปปายะ คือ ต้องสนทนากันด้วยถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวาน

ลำดับที่ ๕ ประเด็นด้านภัสสสัปปายะ คือ ต้องพูดคุยในเรื่องมีประโยชน์ต่อการทำงาน

ลำดับที่ ๖ ประเด็นด้านภัสสสัปปายะ คือ การสื่อสารที่เข้าใจตรงกันทุกฝ่าย

ลำดับที่ ๗ ประเด็นด้านภัสสสัปปายะ คือ พูดคุยกันแต่พอเหมาะพอสมควร

ตารางที่ ๔.๘ แสดงความถี่เกี่ยวกับรูปแบบการบริหารองค์กรที่ดีตามหลักสัปปายะ ๗ ด้านบุคคลสัปปายะ ในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร เพื่อแสดงให้เห็นความถี่ในแต่ละประเด็น

ประเด็น	ตัวชี้วัด	ความถี่	คนที่
ด้านบุคคลสัปปายะ	๑. มีความรู้ความสามารถ	๑๙	๒,๔,๓,๕,๖,๘,๙,๑๒,๑๓,๑๖,๑๗,๑๙,๒๐,๒๒,๒๓,๒๔,๒๕
	๒. มีวิสัยทัศน์	๑๔	๒,๓,๔,๕,๗,๑๐,๑๔,๑๕,๑๖,๑๘,๒๒,๒๓,๒๔,๒๕
	๓. เป็นคนดี	๑๓	๒,๓,๕,๘,๙,๑๐,๑๑,๑๒,๑๓,๑๗,๑๙,๒๑,๒๕
	๔. กล้าตัดสินใจ	๑๑	๒,๔,๖,๗,๘,๑๒,๑๖,๑๗,๑๙,๒๐,๒๒
	๕. มีจิตสำนึกที่ดีต่อหน่วยงาน	๑๐	๓,๔,๖,๗,๙,๑๒,๑๖,๑๘,๒๐,๒๒
	๖. เสียสละเพื่อส่วนรวม	๑๐	๑,๓,๔,๕,๘,๑๗,๑๙,๒๒,๒๔,๒๕
	๗. มีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่	๙	๑,๒,๗,๘,๑๒,๑๗,๑๙,๒๐,๒๒

จากตารางที่ ๔.๘ พบว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้นำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร ผู้วิจัยสามารถอธิบายได้ด้วยการจัดอันดับความเหมาะสมจากมากไปน้อย ตามลำดับดังนี้

ลำดับที่ ๑ ประเด็นด้านบุคคลสัปปายะ คือ คนในองค์กรต้องมีความรู้ความสามารถ มีความชำนาญเฉพาะทาง มีอำนาจหน้าที่

ลำดับที่ ๒ ประเด็นด้านบุคคลสัปปายะ คือ คนในองค์กรต้องเป็นคนดี มีศีลธรรม

ลำดับที่ ๓ ประเด็นด้านบุคคลสัปปายะ คือ คนนั้นต้องมีวิสัยทัศน์ มองกาลไกล

ลำดับที่ ๔ ประเด็นด้านบุคคลสัปปายะ คือ คนนั้นต้องกล้าตัดสินใจ

ลำดับที่ ๕ ประเด็นด้านบุคคลสัปปายะ คือ คนนั้นจะต้องมีจิตสำนึกที่ดีต่อหน่วยงาน

ลำดับที่ ๖ ประเด็นด้านบุคคลสัปปายะ คือ คนนั้นต้องเสียสละเพื่อส่วนรวม

ลำดับที่ ๗ ประเด็นด้านบุคคลสัปปายะ คือ คนนั้นต้องมีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อบุคคลอื่นที่อยู่ในสังคมนั้นด้วย

ตารางที่ ๔.๙ แสดงความถี่เกี่ยวกับรูปแบบการบริหารองค์กรที่ดีตามหลักสัปปายะ ๗ ด้านโภชนสัปปายะ
ในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร เพื่อแสดงให้เห็นความถี่ในแต่ละประเด็น

ประเด็น	ตัวชี้วัด	ความถี่	คนที่
ด้านโภชนสัปปายะ	๑. มีงบประมาณที่เพียงพอ	๑๕	๒,๔,๕,๖,๘,๙,๑๒,๑๖,๑๗,๑๙,๒๐, ๒๔,๒๕
	๒. มีค่าตอบแทนที่เหมาะสม	๑๔	๒,๓,๔,๕,๙,๑๐,๑๔,๑๕,๑๖,๑๘, ๒๒,๒๓,๒๔,๒๕
	๓. มีสวัสดิการที่ดี	๑๒	๒,๓,๕,๘,๙,๑๑,๑๒,๑๓,๑๗,๑๙, ๒๑,๒๕
	๔. ส่งเสริมการสร้างอาชีพ	๑๑	๑,๓,๔,๖,๘,๑๒,๑๖,๑๗,๑๙,๒๐, ๒๒
	๕. หาอาหารได้ง่าย	๑๐	๑,๓,๔,๕,๗,๑๒,๑๖,๑๘,๒๐,๒๒
	๖. มีอาหารที่ดี มีประโยชน์	๑๐	๑,๒,๔,๕,๑๒,๑๗,๑๘,๒๒,๒๔,๒๕
	๗. มีอาหารที่เพียงพอ	๙	๑,๒,๗,๑๐,๑๒,๑๗,๑๙,๒๐,๒๑

จากตารางที่ ๔.๙ พบว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้นำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร ผู้วิจัยสามารถอธิบายได้ด้วยการจัดอันดับความเหมาะสมจากมากไปน้อย ตามลำดับดังนี้

ลำดับที่ ๑ ประเด็นด้านโภชนสัปปายะ คือ องค์กรจะต้องมีงบประมาณที่เพียงพอ

ลำดับที่ ๒ ประเด็นด้านโภชนสัปปายะ คือ บุคลากรในองค์กรจะต้องได้รับอาหารที่ดี มีประโยชน์

ลำดับที่ ๓ ประเด็นด้านโภชนสัปปายะ คือ องค์กรจะต้องมีสวัสดิการที่ดีให้แก่บุคลากร

ลำดับที่ ๔ ประเด็นด้านโภชนสัปปายะ คือ องค์กรที่ดีจะต้องมีส่งเสริมการสร้างอาชีพเสริมให้แก่บุคลากรด้วย

ลำดับที่ ๕ ประเด็นด้านโภชนสัปปายะ คือ ต้องหาอาหารได้ง่าย

ลำดับที่ ๖ ประเด็นด้านโภชนสัปปายะ คือ องค์กรต้องมีค่าตอบแทนที่เหมาะสมแก่คนในองค์กร

ลำดับที่ ๗ ประเด็นด้านโภชนสัปปายะ คือ บุคลากรจะต้องมีอาหารที่เพียงพอต่อความต้องการของร่างกาย

ตารางที่ ๔.๑๐ แสดงความถี่เกี่ยวกับรูปแบบการบริหารองค์กรที่ดีตามหลักสี่ปายะ ๗ ด้านอุตสาหกรรม
ในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร เพื่อแสดงให้เห็นความถี่ในแต่ละประเด็น

ประเด็น	ตัวชี้วัด	ความถี่	คนที่
ด้านอุตสาหกรรม	๑. ตั้งอยู่ในภูมิประเทศที่ดี	๑๕	๒,๔,๕,๖,๘,๙,๑๒,๑๗,๑๙,๒๐,๒๒, ๒๔,๒๕
	๒. มีสิ่งแวดล้อมที่ดี	๑๓	๒,๓,๔,๕,๙,๑๔,๑๕,๑๖,๑๘, ๒๒,๒๓,๒๔,๒๕
	๓. ปราศจากเสียงรบกวน	๑๒	๑,๓,๗,๘,๙,๑๑,๑๒,๑๓,๑๗,๑๙,๒ ๑,๒๕
	๔. ไร้ปัญหามลพิษทางอากาศ	๑๑	๑,๒,๔,๖,๘,๑๒,๑๖,๑๗,๑๙,๒๐,๒๒
	๕. ปลอดภัยจากภัยคุกคาม	๑๐	๑,๓,๔,๖,๗,๑๒,๑๖,๑๘,๒๐,๒๒
	๖. มีภูมิอากาศที่เหมาะสม	๙	๒,๔,๕,๑๒,๑๗,๑๙,๒๒,๒๔,๒๕
	๗. อากาศถ่ายเทได้สะดวก	๙	๑,๒,๗,๑๐,๑๒,๑๗,๑๙,๒๐,๒๒

จากตารางที่ ๔.๑๐ พบว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้นำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร ผู้วิจัยสามารถอธิบายได้ด้วยการจัดอันดับความเหมาะสมจากมากไปน้อย ตามลำดับดังนี้

ลำดับที่ ๑ ประเด็นด้านอุตสาหกรรม คือ องค์กรที่ตั้นต้องตั้งอยู่ในภูมิประเทศที่ดีด้วย

ลำดับที่ ๒ ประเด็นด้านอุตสาหกรรม คือ ภายในองค์กรต้องมีสิ่งแวดล้อมที่หมายถึง
ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในการทำงานที่ดีด้วย

ลำดับที่ ๓ ประเด็นด้านอุตสาหกรรม คือ สถานที่นั้นต้องปราศจากเสียงรบกวน

ลำดับที่ ๔ ประเด็นด้านอุตสาหกรรม คือ ในองค์กรต้องไร้ปัญหามลพิษทางอากาศ

ลำดับที่ ๕ ประเด็นด้านอุตสาหกรรม คือ องค์กรต้องมีความปลอดภัยคุกคามต่างๆ

ลำดับที่ ๖ ประเด็นด้านอุตสาหกรรม คือ ในองค์กรต้องมีอากาศที่เหมาะสมตามฤดูกาล

ลำดับที่ ๗ ประเด็นด้านอุตสาหกรรม คือ ในองค์กรอากาศสามารถถ่ายเทได้สะดวก

ตารางที่ ๔.๑๑ แสดงความถี่เกี่ยวกับรูปแบบการบริหารองค์กรที่ดีตามหลักสัปปายะ ๗ ด้าน อิริยปถสัปปายะ ในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร เพื่อแสดงให้เห็นความถี่ในแต่ละประเด็น

ประเด็น	ตัวชี้วัด	ความถี่	คนที่
ด้านอิริยปถสัปปายะ	๑. มีความคล่องตัวในการปฏิบัติงาน	๑๘	๒,๔,๕,๖,๘,๙,๑๒,๑๓,๑๖,๑๗,๑๙,๒๐,๒๒,๒๓,๒๔,๒๕
	๒. ขับเคลื่อนงานได้สะดวก	๑๕	๒,๓,๔,๕,๖,๗,๑๐,๑๔,๑๕,๑๖,๑๘,๒๒,๒๓,๒๔,๒๕
	๓. มีองค์กรย่อยอยู่ทุกพื้นที่	๑๒	๒,๓,๕,๘,๙,๑๑,๑๒,๑๓,๑๗,๑๙,๒๑,๒๕
	๔. มีสถานที่ที่เหมาะสมกับการปฏิบัติงาน	๑๑	๑,๒,๕,๖,๘,๑๒,๑๖,๑๗,๑๙,๒๐,๒๒
	๕. ติดต่อได้สะดวก รวดเร็ว	๑๐	๑,๓,๔,๖,๗,๑๒,๑๖,๑๘,๒๐,๒๒
	๖. มีอิสระในการดำเนินชีวิต	๙	๒,๔,๕,๑๒,๑๗,๑๙,๒๒,๒๔,๒๕
	๗. มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น	๙	๑,๒,๗,๑๐,๑๒,๑๗,๑๙,๒๐,๒๒

จากตารางที่ ๔.๑๑ พบว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้นำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร ผู้วิจัยสามารถอธิบายได้ด้วยการจัดอันดับความเหมาะสมจากมากไปน้อย ตามลำดับดังนี้

ลำดับที่ ๑ ประเด็นด้านอิริยปถสัปปายะ คือ ในองค์กรจะต้องมีความคล่องตัวในการปฏิบัติงานและมีเสถียรภาพในการปฏิบัติงาน

ลำดับที่ ๒ ประเด็นด้านอิริยปถสัปปายะ คือ องค์กรสามารถที่จะขับเคลื่อนงานต่างๆได้สะดวก

ลำดับที่ ๓ ประเด็นด้านอิริยปถสัปปายะ คือ ต้องมีองค์กรย่อยตั้งอยู่ในทุกพื้นที่

ลำดับที่ ๔ ประเด็นด้านอิริยปถสัปปายะ คือ ต้องมีสถานที่ที่เหมาะสมกับการปฏิบัติงาน

ลำดับที่ ๕ ประเด็นด้านอิริยปถสัปปายะ คือ ต้องสามารถติดต่อได้สะดวก รวดเร็ว

ลำดับที่ ๖ ประเด็นด้านอิริยปถสัปปายะ คือ บุคลากรในองค์กรจะต้องได้รับอิสระในการดำเนินชีวิต

ลำดับที่ ๗ ประเด็นด้านอิริยปถสัปปายะ คือ บุคลากรในองค์กรจะต้องมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นเดิม

ตารางที่ ๔.๑๒ แสดงความถี่เกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาตามหลักสัปปายะ ๗ ด้านอวาสาสัปปายะ ในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร เพื่อแสดงให้เห็นความถี่ในแต่ละประเด็น

ประเด็น	ตัวชี้วัด	ความถี่	คนที่
ด้านอวาสาสัปปายะ	๑. พัฒนาแหล่งจัดเก็บน้ำ	๑๕	๔,๕,๖,๘,๙,๑๒,๑๖,๑๗,๑๙,๒๐,๒๒,๒๔,๒๕
	๒. การขุดลอก	๑๓	๒,๓,๔,๕,๑๐,๑๔,๑๕,๑๖,๑๘,๒๒,๒๓,๒๔,๒๕
	๓. เก็บน้ำตามฤดูกาล	๑๒	๒,๓,๗,๘,๙,๑๑,๑๒,๑๓,๑๗,๑๙,๒๑,๒๕
	๔. การสร้างฝายกักเก็บน้ำ	๑๑	๑,๒,๔,๖,๘,๑๒,๑๖,๑๗,๑๙,๒๐,๒๒
	๕. ไม่ทิ้งของเสียลงในแหล่งน้ำ	๑๐	๑,๓,๔,๖,๗,๑๒,๑๖,๑๘,๒๐,๒๒
	๖. อนุรักษ์ป่าต้นน้ำ	๘	๑,๒,๔,๕,๑๗,๑๙,๒๒,๒๔
	๗. ฟื้นฟูแหล่งน้ำเดิม	๙	๑,๒,๗,๑๐,๑๒,๑๗,๑๙,๒๐,๒๒

จากตารางที่ ๔.๑๒ พบว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้นำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร ผู้วิจัยสามารถอธิบายได้ด้วยการจัดอันดับความเหมาะสมจากมากไปน้อย ตามลำดับดังนี้

ลำดับที่ ๑ ประเด็นด้านอวาสาสัปปายะ คือ ในพื้นที่ต้องมีการพัฒนาแหล่งจัดเก็บน้ำให้ดีขึ้นเพื่อรองรับน้ำที่มีตามฤดูกาล

ลำดับที่ ๒ ประเด็นด้านอวาสาสัปปายะ คือ ต้องมีการขุดลอกคลอง หรือแหล่งน้ำให้สามารถใช้งานได้เต็มที่ประสิทธิภาพ

ลำดับที่ ๓ ประเด็นด้านอวาสาสัปปายะ คือ จะต้องมีการเก็บน้ำตามฤดูกาลไว้ในพื้นที่

ลำดับที่ ๔ ประเด็นด้านอวาสาสัปปายะ คือ จะต้องมีการสร้างฝายกักเก็บน้ำในพื้นที่คลองแยกหรือคลองซอยที่อยู่ตามพื้นที่

ลำดับที่ ๕ ประเด็นด้านอวาสาสัปปายะ คือ ต้องอนุรักษ์แหล่งน้ำโดยการไม่ทิ้งของเสียลงในแหล่งน้ำ

ลำดับที่ ๖ ประเด็นด้านอวาสาสัปปายะ คือ จะต้องมีการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำเพื่อจะรักษาระบบนิเวศป่าต้นน้ำ

ลำดับที่ ๗ ประเด็นด้านอวาสาสัปปายะ คือ จะต้องมีการฟื้นฟูแหล่งน้ำเดิมที่มีอยู่ในพื้นที่ให้สามารถใช้งานได้

ตารางที่ ๔.๑๓ แสดงความถี่เกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาตามหลักสัปปายะ ๗ ด้านโคจรสัปปายะ ในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร เพื่อแสดงให้เห็นความถี่ในแต่ละประเด็น

ประเด็น	ตัวชี้วัด	ความถี่	คนที่
ด้านโคจรสัปปายะ	๑. ขุดลอกคลองทำทางน้ำ	๑๘	๒,๔,๕,๖,๘,๙,๑๒,๑๓,๑๖,๑๗,๑๙,๒๐,๒๒,๒๓,๒๔,๒๕
	๒. กำจัดวัชพืชในพื้นที่แหล่งน้ำ	๑๓	๒,๓,๔,๕,๑๐,๑๔,๑๕,๑๖,๑๘,๒๒,๒๓,๒๔,๒๕
	๓. กระจายน้ำไปได้ดี	๑๒	๒,๓,๗,๘,๙,๑๑,๑๒,๑๓,๑๗,๑๙,๒๑,๒๕
	๔. มีทางน้ำเข้า-ออก	๑๑	๑,๒,๔,๖,๘,๑๒,๑๖,๑๗,๑๙,๒๐,๒๒
	๕. มีน้ำในคลองตลอดปี	๑๐	๑,๓,๔,๖,๗,๑๒,๑๖,๑๘,๒๐,๒๒
	๖. มีประตูละบายน้ำ	๑๐	๑,๒,๔,๕,๑๒,๑๗,๑๙,๒๒,๒๔,๒๕
	๗. เดินทางไปแหล่งน้ำได้สะดวก	๙	๑,๒,๗,๑๐,๑๒,๑๗,๑๙,๒๐,๒๒

จากตารางที่ ๔.๑๓ พบว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้นำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร ผู้วิจัยสามารถอธิบายได้ด้วยการจัดอันดับความเหมาะสมจากมากไปน้อย ตามลำดับดังนี้

ลำดับที่ ๑ ประเด็นด้านโคจรสัปปายะ คือ ต้องมีการขุดลอกคลองเพื่อทำทางน้ำให้สามารถไหลไปได้สะดวก

ลำดับที่ ๒ ประเด็นด้านโคจรสัปปายะ คือ ต้องมีการกำจัดวัชพืชในพื้นที่แหล่งน้ำ เพราะวัชพืชเป็นต้นเหตุที่ทำให้น้ำไหลไม่สะดวก

ลำดับที่ ๓ ประเด็นด้านโคจรสัปปายะ คือ ต้องมีพื้นที่กระจายน้ำหรือคลองระบายน้ำเพื่อให้มีทางไปได้

ลำดับที่ ๔ ประเด็นด้านโคจรสัปปายะ คือ แหล่งน้ำต้องมีทางน้ำเข้าและทางน้ำออก

ลำดับที่ ๕ ประเด็นด้านโคจรสัปปายะ คือ น้ำในคลองไหลตลอดฤดูกาล

ลำดับที่ ๖ ประเด็นด้านโคจรสัปปายะ คือ ในคลองบางพื้นที่ต้องมีประตูละบายน้ำ เพื่อใช้กักน้ำไว้ใช้นอกฤดู

ลำดับที่ ๗ ประเด็นด้านโคจรสัปปายะ คือ ต้องสามารถเดินทางไปแหล่งน้ำได้สะดวก

ตารางที่ ๔.๑๔ แสดงความถี่เกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาตามหลักสัปปายะ ๗ ด้านภัสสสัปปายะ ในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร เพื่อแสดงให้เห็นความถี่ในแต่ละประเด็น

ประเด็น	ตัวชี้วัด	ความถี่	คนที่
ด้านภัสสสัปปายะ	๑. การสร้างแหล่งน้ำ	๒๐	๑,๒,๓,๔,๕,๖,๘,๙,๑๒,๑๓,๑๖,๑๗,๑๙,๒๐,๒๒,๒๓,๒๔,๒๕
	๒. การจัดเก็บน้ำ	๑๕	๒,๓,๔,๕,๖,๗,๑๐,๑๔,๑๕,๑๖,๑๘,๒๒,๒๓,๒๔,๒๕
	๓. การใช้ที่สาธารณะประโยชน์	๑๒	๒,๓,๗,๘,๙,๑๑,๑๒,๑๓,๑๗,๑๙,๒๑,๒๕
	๔. ดูแลแหล่งน้ำในชุมชน	๑๑	๑,๒,๔,๖,๘,๑๒,๑๖,๑๗,๑๙,๒๐,๒๒
	๕. ข้อตกลงในการระบายน้ำ	๑๐	๑,๓,๔,๖,๗,๑๒,๑๖,๑๘,๒๐,๒๒
	๖. การใช้น้ำอย่างมีคุณค่า	๙	๑,๒,๔,๕,๑๒,๑๗,๑๙,๒๒,๒๔
	๗. การสร้างแหล่งน้ำใหม่	๙	๑,๒,๗,๑๐,๑๒,๑๗,๑๙,๒๐,๒๒

จากตารางที่ ๔.๑๔ พบว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้นำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร ผู้วิจัยสามารถอธิบายได้ด้วยการจัดอันดับความเหมาะสมจากมากไปน้อย ตามลำดับดังนี้

ลำดับที่ ๑ ประเด็นด้านภัสสสัปปายะ คือ ต้องมีการพูดคุยหรือเจรจาทหาพื้นที่สาธารณะเพื่อสร้างแหล่งน้ำใหม่

ลำดับที่ ๒ ประเด็นด้านภัสสสัปปายะ คือ จะต้องมีตกลงการใช้น้ำเพื่อจะได้มีการจัดเก็บน้ำที่เพียงพอต่อความต้องการ

ลำดับที่ ๓ ประเด็นด้านภัสสสัปปายะ คือ ต้องมีการขอใช้ที่สาธารณะประโยชน์เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชน

ลำดับที่ ๔ ประเด็นด้านภัสสสัปปายะ คือ ต้องมีข้อตกลงร่วมกันในการดูแลแหล่งน้ำที่อยู่ในชุมชน ให้อยู่ในเกณฑ์ที่สามารถใช้ได้

ลำดับที่ ๕ ประเด็นด้านภัสสสัปปายะ คือ ต้องมีข้อตกลงในการระบายน้ำไปตามพื้นที่

ลำดับที่ ๖ ประเด็นด้านภัสสสัปปายะ คือ ต้องมีการพูดคุยในประเด็นการใช้น้ำอย่างมีคุณค่า ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ลำดับที่ ๗ ประเด็นด้านภัสสสัปปายะ คือ การประชุมหารือเกี่ยวกับการสร้างแหล่งน้ำใหม่ในพื้นที่ที่ยังไม่มีแหล่งน้ำ

ตารางที่ ๔.๑๕ แสดงความถี่เกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาตามหลักสแปยยะ ๗ ด้านบุคคลสแปยยะ ในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร เพื่อแสดงให้เห็นความถี่ในแต่ละประเด็น

ประเด็น	ตัวชี้วัด	ความถี่	คนที่
ด้านบุคคลสแปยยะ	๑. คณะกรรมการลุ่มน้ำ	๑๖	๒,๔,๕,๘,๙,๑๒,๑๓,๑๗,๑๙,๒๐,๒๒,๒๓,๒๔,๒๕
	๒. กลุ่มผู้ใช้น้ำ	๑๓	๑,๓,๔,๕,๑๐,๑๔,๑๕,๑๖,๑๘,๒๒,๒๓,๒๔,๒๕
	๓. ผู้นำชุมชน	๑๒	๓,๕,๗,๘,๙,๑๑,๑๒,๑๓,๑๗,๑๙,๒๑,๒๕
	๔. ประชาชนชาวบ้าน	๑๑	๑,๒,๔,๖,๘,๑๒,๑๖,๑๗,๑๙,๒๐,๒๒
	๕. ชาวบ้าน	๑๐	๑,๓,๔,๖,๗,๑๒,๑๖,๑๘,๒๐,๒๒
	๖. กลุ่มเกษตรกร	๙	๒,๔,๕,๑๒,๑๗,๑๙,๒๒,๒๔,๒๕
	๗. หน่วยงานอื่นๆ	๙	๑,๒,๗,๑๐,๑๒,๑๗,๑๙,๒๐,๒๒

จากตารางที่ ๔.๑๕ พบว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้นำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร ผู้วิจัยสามารถอธิบายได้ด้วยการจัดอันดับความเหมาะสมจากมากไปน้อย ตามลำดับดังนี้

ลำดับที่ ๑ ประเด็นด้านบุคคลสแปยยะ คือ ต้องมีคณะกรรมการลุ่มน้ำ ขึ้นมาบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ให้เป็นรูปธรรม

ลำดับที่ ๒ ประเด็นด้านบุคคลสแปยยะ คือ ต้องมีกลุ่มผู้ใช้น้ำในพื้นที่ขึ้นมามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำ

ลำดับที่ ๓ ประเด็นด้านบุคคลสแปยยะ คือ ต้องมีผู้นำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการพื้นที่

ลำดับที่ ๔ ประเด็นด้านบุคคลสแปยยะ คือ ต้องมีประชาชนชาวบ้านเข้ามาร่วมงานและให้ข้อมูลพื้นที่ที่ถูกต้อง ที่มีความสำคัญต่อการนำข้อมูลมาบริหารจัดการน้ำ

ลำดับที่ ๕ ประเด็นด้านบุคคลสแปยยะ คือ ต้องมีชาวบ้านเข้ามาร่วมงาน

ลำดับที่ ๖ ประเด็นด้านบุคคลสแปยยะ คือ ต้องมีกลุ่มเกษตรกรมาร่วมงาน

ลำดับที่ ๗ ประเด็นด้านบุคคลสแปยยะ คือ ต้องหน่วยงานอื่นๆ ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในการใช้น้ำเข้ามาร่วมงาน

ตารางที่ ๔.๑๖ แสดงความถี่เกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาตามหลักสัปปายะ ๗ ด้านโภชนสัปปายะ ในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร เพื่อแสดงให้เห็นความถี่ในแต่ละประเด็น

ประเด็น	ตัวชี้วัด	ความถี่	คนที่
ด้านโภชนสัปปายะ	๑. มีน้ำเพื่ออุปโภค-บริโภค	๑๘	๑,๔,๕,๖,๘,๙,๑๒,๑๓,๑๖,๑๗,๑๙,๒๐,๒๒,๒๓,๒๔,๒๕
	๒. มีน้ำเพื่อประกอบอาชีพ	๑๕	๒,๓,๔,๕,๗,๑๐,๑๔,๑๕,๑๖,๑๘,๒๐,๒๒,๒๓,๒๔,๒๕
	๓. มีแหล่งน้ำชุมชน	๑๓	๒,๓,๔,๗,๘,๙,๑๑,๑๒,๑๓,๑๗,๑๙,๒๑,๒๕
	๔. มีน้ำที่สะอาด	๑๒	๑,๒,๔,๕,๖,๘,๑๒,๑๖,๑๗,๑๙,๒๐,๒๒
	๕. สร้างรายได้จากแหล่งน้ำ	๑๐	๑,๓,๔,๖,๗,๑๒,๑๖,๑๘,๒๐,๒๒
	๖. มีน้ำที่เพียงพอต่อความต้องการ	๑๐	๒,๔,๕,๗,๑๒,๑๗,๑๙,๒๒,๒๔,๒๕
	๗. มีน้ำในพื้นที่ตลอดทั้งปี	๙	๑,๒,๗,๑๐,๑๒,๑๗,๑๙,๒๐,๒๒

จากตารางที่ ๔.๑๖ พบว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้นำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร ผู้วิจัยสามารถอธิบายได้ด้วยการจัดอันดับความเหมาะสมจากมากไปน้อย ตามลำดับดังนี้

ลำดับที่ ๑ ประเด็นด้านโภชนสัปปายะ คือ ให้ประชาชนมีน้ำเพื่ออุปโภค-บริโภค อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

ลำดับที่ ๒ ประเด็นด้านโภชนสัปปายะ คือ ประชาชนต้องมีน้ำเพื่อประกอบอาชีพ

ลำดับที่ ๓ ประเด็นด้านโภชนสัปปายะ คือ ต้องมีแหล่งน้ำในชุมชนทุกพื้นที่

ลำดับที่ ๔ ประเด็นด้านโภชนสัปปายะ คือ ประชาชนต้องได้รับน้ำที่สะอาด

ลำดับที่ ๕ ประเด็นด้านโภชนสัปปายะ คือ ประชาชนมีการสร้างรายได้จากแหล่งน้ำที่มีอยู่ในพื้นที่นั้นได้

ลำดับที่ ๖ ประเด็นด้านโภชนสัปปายะ คือ ต้องมีน้ำที่เพียงพอต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่

ลำดับที่ ๗ ประเด็นด้านโภชนสัปปายะ คือ ต้องให้มีน้ำในพื้นที่ตลอดทั้งปี เพื่อหล่อเลี้ยงระบบนิเวศตามธรรมชาติในพื้นที่ให้มีอยู่

ตารางที่ ๔.๑๗ แสดงความถี่เกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาตามหลักสัปปายะ ๗ ด้านอตุสัปปายะ ในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร เพื่อแสดงให้เห็นความถี่ในแต่ละประเด็น

ประเด็น	ตัวชี้วัด	ความถี่	คนที่
ด้านอตุสัปปายะ	๑. มีการกักเก็บน้ำในฤดูกาล	๑๙	๒,๓,๔,๕,๖,๘,๙,๑๒,๑๓,๑๖,๑๗,๑๙,๒๐,๒๒,๒๓,๒๔,๒๕
	๒. พัฒนาแหล่งเก็บน้ำที่มีอยู่เดิมตามธรรมชาติ	๑๔	๒,๓,๔,๕,๖,๑๐,๑๔,๑๕,๑๖,๑๘,๒๒,๒๓,๒๔,๒๕
	๓. มีน้ำไหลผ่านตามธรรมชาติ	๑๒	๒,๔,๗,๘,๙,๑๑,๑๒,๑๓,๑๗,๑๙,๒๑,๒๕
	๔. มีน้ำใช้ตลอดฤดูกาล	๑๑	๒,๔,๕,๖,๘,๑๒,๑๖,๑๗,๑๙,๒๐,๒๒
	๕. เพาะปลูกได้ตามฤดูกาล	๑๐	๑,๓,๔,๖,๗,๑๒,๑๖,๑๘,๒๐,๒๒
	๖. มีอาชีพเสริม	๙	๒,๔,๕,๑๒,๑๗,๑๙,๒๒,๒๔,๒๕
	๗. อาศัยอยู่ในพื้นที่ได้ทุกฤดูกาล	๘	๑,๒,๑๐,๑๒,๑๗,๑๙,๒๐,๒๒

จากตารางที่ ๔.๑๗ พบว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้นำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร ผู้วิจัยสามารถอธิบายได้ด้วยการจัดอันดับความเหมาะสมจากมากไปน้อย ตามลำดับดังนี้

ลำดับที่ ๑ ประเด็นด้านอตุสัปปายะ คือ ต้องมีการกักเก็บน้ำในฤดูฝนหรือฤดูน้ำหลาก

ลำดับที่ ๒ ประเด็นด้านอตุสัปปายะ คือ นอกฤดูฝนต้องมีการพัฒนาแหล่งเก็บน้ำที่มีอยู่เดิมตามธรรมชาติให้สามารถใช้งานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

ลำดับที่ ๓ ประเด็นด้านอตุสัปปายะ คือ สภาพแวดล้อมที่ดีจะต้องมีน้ำไหลผ่านคลองตามธรรมชาติ

ลำดับที่ ๔ ประเด็นด้านอตุสัปปายะ คือ ต้องมีน้ำใช้ทุกฤดูกาล

ลำดับที่ ๕ ประเด็นด้านอตุสัปปายะ คือ ต้องมีการเพาะปลูกพืชได้ตามฤดูกาล

ลำดับที่ ๖ ประเด็นด้านอตุสัปปายะ คือ ประชาชนต้องมีอาชีพเสริมนอกฤดูกาล เช่น เพาะปลูกพืชที่ใช้น้ำน้อยหลังฤดูฝน

ลำดับที่ ๗ ประเด็นด้านอตุสัปปายะ คือ การที่ประชาชนสามารถอาศัยอยู่ในพื้นที่ได้ทุกฤดูกาล

ตารางที่ ๔.๑๘ แสดงความถี่เกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาตามหลักสัปปายะ ๗ ด้านอริยปถสัปปายะ ในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร เพื่อแสดงให้เห็นความถี่ในแต่ละประเด็น

ประเด็น	ตัวชี้วัด	ความถี่	คนที่
ด้านอริยปถสัปปายะ	๑. มีน้ำในการอุปโภคบริโภค	๒๑	๑,๒,๓,๔,๕,๖,๗,๘,๙,๑๓,๑๔,๑๖,๑๗,๑๙,๒๐,๒๒,๒๓,๒๔,๒๕
	๒. มีน้ำในการประกอบอาชีพ	๑๕	๒,๓,๔,๖,๕,๘,๑๐,๑๔,๑๕,๑๖,๑๘,๒๒,๒๓,๒๔,๒๕
	๓. มีน้ำใช้ในชุมชน	๑๓	๒,๓,๕,๗,๘,๙,๑๑,๑๒,๑๓,๑๗,๑๙,๒๑,๒๕
	๔. มีน้ำเข้าถึงทุกพื้นที่	๑๒	๑,๒,๔,๖,๘,๙,๑๒,๑๖,๑๗,๑๙,๒๐,๒๒
	๕. มีน้ำที่มีคุณภาพ	๑๑	๑,๓,๔,๕,๖,๗,๑๒,๑๖,๑๘,๒๐,๒๒
	๖. มีการเชื่อมโยงสายน้ำ	๑๐	๑,๓,๔,๕,๑๒,๑๗,๑๙,๒๒,๒๔,๒๕
	๗. ใช้น้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุด	๙	๒,๔,๗,๑๐,๑๒,๑๗,๑๙,๒๐,๒๒

จากตารางที่ ๔.๑๘ พบว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้นำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร ผู้วิจัยสามารถอธิบายได้ด้วยการจัดอันดับความเหมาะสมจากมากไปน้อย ตามลำดับดังนี้

ลำดับที่ ๑ ประเด็นด้านอริยปถสัปปายะ คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่มีน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคอย่างเพียงพอ

ลำดับที่ ๒ ประเด็นด้านอริยปถสัปปายะ คือ ประชาชนมีน้ำในการประกอบอาชีพได้ตามฤดูกาล

ลำดับที่ ๓ ประเด็นด้านอริยปถสัปปายะ คือ มีแหล่งน้ำใช้ภายในชุมชน

ลำดับที่ ๔ ประเด็นด้านอริยปถสัปปายะ คือ มีการส่งน้ำเข้าถึงทุกพื้นที่

ลำดับที่ ๕ ประเด็นด้านอริยปถสัปปายะ คือ ชุมชนมีน้ำที่มีคุณภาพ

ลำดับที่ ๖ ประเด็นด้านอริยปถสัปปายะ คือ มีการเชื่อมโยงสายน้ำต่างๆ ให้น้ำสามารถไหลไปบรรจบกันได้ตามธรรมชาติ

ลำดับที่ ๗ ประเด็นด้านอริยปถสัปปายะ คือ ประชาชนได้ใช้น้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการดำเนินชีวิตประจำวัน

ตารางที่ ๔.๑๙ แสดงความถี่เกี่ยวกับรูปแบบการมีส่วนร่วมขององค์กรผู้ใช้น้ำและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ตามหลักสัปปายะ ๗ ด้านอวาสัปปายะ ในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร เพื่อแสดงให้เห็นความถี่ในแต่ละประเด็น

ประเด็น	ตัวชี้วัด	ความถี่	คนที่
ด้านอวาสัปปายะ	๑. เสียสละพื้นที่บางส่วน เพื่อสร้างแหล่งกักเก็บน้ำ	๑๙	๑,๒,๔,๕,๖,๘,๙,๑๒,๑๓,๑๖,๑๗, ๑๙,๒๐,๒๒,๒๓,๒๔,๒๕
	๒. สร้างบ่อกักน้ำไว้ใช้	๑๖	๒,๓,๔,๕,๖,๗,๘,๑๐,๑๔,๑๕, ๑๖,๑๘,๒๒,๒๓,๒๔,๒๕
	๓. ดูแลแหล่งน้ำ	๑๔	๒,๓,๔,๕,๗,๘,๙,๑๑,๑๒,๑๓,๑๗, ๑๙,๒๑,๒๕
	๔. ไม่ทำลายแหล่งน้ำ	๑๒	๑,๒,๔,๕,๖,๘,๑๒,๑๖,๑๗,๑๙, ๒๐,๒๒
	๕. ทำทางน้ำให้ไหลเชื่อมกัน	๑๑	๑,๒,๓,๔,๖,๗,๑๒,๑๖,๑๘,๒๐,๒๒
	๖. ไม่รุกร้าเข้าไปในแหล่งน้ำสาธารณะ	๑๐	๑,๒,๔,๕,๑๒,๑๗,๑๙,๒๒,๒๔,๒๕
	๗. ได้สร้างที่อยู่อาศัยให้เหมาะกับพื้นที่	๙	๑,๒,๗,๑๐,๑๒,๑๗,๑๙,๒๐,๒๒

จากตารางที่ ๔.๑๙ พบว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้นำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร ผู้วิจัยสามารถอธิบายได้ด้วยการจัดอันดับความเหมาะสมจากมากไปน้อย ตามลำดับดังนี้

ลำดับที่ ๑ ประเด็นด้านอวาสัปปายะ คือ ประชาชนต้องเสียสละพื้นที่บางส่วนเพื่อสร้างแหล่งกักเก็บน้ำ

ลำดับที่ ๒ ประเด็นด้านอวาสัปปายะ คือ ประชาชนต้องมีการสร้างบ่อกักน้ำไว้ใช้เอง

ลำดับที่ ๓ ประเด็นด้านอวาสัปปายะ คือ ประชาชนต้องมีการเข้าไปดูแลแหล่งน้ำสาธารณะร่วมกัน

ลำดับที่ ๔ ประเด็นด้านอวาสัปปายะ คือ ต้องไม่ทำลายแหล่งน้ำสาธารณะ เช่น การบุกรุกขุด ถม หรือทิ้งสิ่งปฏิกูลลงไปในแหล่งน้ำนั้น

ลำดับที่ ๕ ประเด็นด้านอวาสัปปายะ คือ ต้องสร้างทางน้ำให้สามารถไหลไปเชื่อมกันได้ตามธรรมชาติ

ลำดับที่ ๖ ประเด็นด้านอวาสัปปายะ คือ ประชาชนต้องไม่รุกร้าเข้าไปในแหล่งน้ำสาธารณะ ที่เป็นต้นเหตุของการขวางทางไหลของน้ำ

ลำดับที่ ๗ ประเด็นด้านอวาสัปปายะ คือ ประชาชนต้องสร้างที่อยู่อาศัยให้เหมาะสมกับพื้นที่หรืออยู่ไม่ใกล้หรือไกลจากแหล่งน้ำ เช่น ในพื้นที่ลุ่มก็ปลูกบ้านยกพื้นสูง หลีกเลี่ยงการไปอยู่ในพื้นที่ที่น้ำไหลผ่าน เป็นต้น

ตารางที่ ๔.๒๐ แสดงความถี่เกี่ยวกับรูปแบบการมีส่วนร่วมขององค์กรผู้ใช้น้ำและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ตามหลักสัปปายะ ๗ ด้านโคจรสัปปายะ ในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร เพื่อแสดงให้เห็นความถี่ในแต่ละประเด็น

ประเด็น	ตัวชี้วัด	ความถี่	คนที่
ด้านโคจรสัปปายะ	๑. กำจัดสิ่งปฏิกูลที่ขวางทางน้ำ	๑๘	๒,๔,๕,๖,๘,๙,๑๒,๑๓,๑๖,๑๗,๑๙,๒๐,๒๒,๒๓,๒๔,๒๕
	๒. สร้างทางระบายน้ำให้เหมาะสม	๑๓	๒,๓,๔,๕,๑๐,๑๔,๑๕,๑๖,๑๘,๒๒,๒๓,๒๔,๒๕
	๓. คู แล ประตูเปิด-ปิดให้สามารถใช้งานได้	๑๒	๒,๓,๗,๘,๙,๑๑,๑๒,๑๓,๑๗,๑๙,๒๑,๒๕
	๔. ทำแหล่งน้ำให้สะอาด	๑๑	๑,๒,๔,๖,๘,๑๒,๑๖,๑๗,๑๙,๒๐,๒๒
	๕. ไม่สร้างอาคารไปขวางทางน้ำ	๑๐	๑,๓,๔,๖,๗,๑๒,๑๖,๑๘,๒๐,๒๒
	๖. ประชาชนเดินทางได้สะดวก	๑๐	๑,๒,๔,๕,๑๒,๑๗,๑๙,๒๒,๒๔,๒๕
	๗. สามารถเดินทางไปได้ทุกทิศ	๙	๑,๒,๗,๑๐,๑๒,๑๗,๑๙,๒๐,๒๒

จากตารางที่ ๔.๒๐ พบว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้นำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร ผู้วิจัยสามารถอธิบายได้ด้วยการจัดอันดับความเหมาะสมจากมากไปน้อย ตามลำดับดังนี้

ลำดับที่ ๑ ประเด็นด้านโคจรสัปปายะ คือ ต้องมีการกำจัดสิ่งปฏิกูลที่ขวางทางน้ำ เช่น ผักตบชวา หญ้า ขยะมูลฝอยๆ น้ำจะได้ไหลไปได้สะดวกลดปัญหาการเอ่อเล่นตลิ่ง

ลำดับที่ ๒ ประเด็นด้านโคจรสัปปายะ คือ ต้องมีการสร้างทางระบายน้ำให้เหมาะสมกับพื้นที่ เช่น การสร้างถนนที่ไปขวางทางน้ำจะต้องมีการวางท่อ ลอดเหลี่ยม สร้างสะพาน ให้เหมาะสมกับพื้นที่ด้วย

ลำดับที่ ๓ ประเด็นด้านโคจรสัปปายะ คือ ต้องมีการดูแลประตูเปิด-ปิด ให้สามารถใช้งานได้ โดยอาศัยประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแล เพื่อลดปัญหาการเสียหายเมื่อถึงเวลาใช้อุปกรณ์เหล่านั้นสามารถใช้งานได้ทันที

ลำดับที่ ๔ ประเด็นด้านโคจรสัปปายะ คือ ต้องทำแหล่งน้ำให้สะอาดก็เป็นอีกเรื่องที่สำคัญ เพราะน้ำที่ไหลผ่านไปได้ไม่เน่าเสีย พื้นที่นั้นก็สามารถมีน้ำดื่ม ไว้ใช้ได้ ก็ต้องอาศัยความร่วมมือทุกฝ่ายเช่นกัน

ลำดับที่ ๕ ประเด็นด้านโคจรสัปปายะ คือ ประชาชนต้องไม่สร้างอาคารไปขวางทางน้ำไหล หรือไปขวางเส้นทางน้ำ น้ำจะได้ไหลไปได้สะดวก

ลำดับที่ ๖ ประเด็นด้านโครงสร้างสปายะ คือ ต้องเดินทางได้สะดวกไหนมาไหนก็ได้ ไม่มีอุปสรรคเรื่องการเดินทาง ทั้งทางบกและทางน้ำ สามารถไปได้หมด

ลำดับที่ ๗ ประเด็นด้านโครงสร้างสปายะ คือ เมื่อมีการจัดการน้ำแล้วต้องสามารถเดินทางไปได้ทุกทิศ เช่น ไม่สร้างแหล่งน้ำไปขวางทางเดิน ไม่สร้างทางไปขวางทางน้ำ คือต้องทำให้การเดินทางทั้งคู่สอดคล้องกัน ไปด้วยกัน ไม่ขัดขวางกันและกัน

ตารางที่ ๔.๒๑ แสดงความถี่เกี่ยวกับรูปแบบการมีส่วนร่วมขององค์กรผู้ใช้น้ำและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตามหลักสปายะ ๗ ด้านภัสสสปายะ ในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร เพื่อแสดงให้เห็นความถี่ในแต่ละประเด็น

ประเด็น	ตัวชี้วัด	ความถี่	คนที่
ด้านภัสสสปายะ	๑. เข้าร่วมประชุมกลุ่ม	๑๘	๒,๔,๕,๖,๘,๙,๑๒,๑๓,๑๖,๑๗,๑๙,๒๐,๒๒,๒๓,๒๔,๒๕
	๒. ทำข้อตกลงเรื่องการใช้น้ำ	๑๓	๒,๓,๔,๕,๑๐,๑๔,๑๕,๑๖,๑๘,๒๒,๒๓,๒๔,๒๕
	๓. การรักษาแหล่งน้ำ	๑๒	๒,๓,๗,๘,๙,๑๑,๑๒,๑๓,๑๗,๑๙,๒๑,๒๕
	๔. การดูแลประตูละบายน้ำ	๑๑	๑,๒,๔,๖,๘,๑๒,๑๖,๑๗,๑๙,๒๐,๒๒
	๕. การพัฒนาแหล่งน้ำ	๑๐	๑,๓,๔,๖,๗,๑๒,๑๖,๑๘,๒๐,๒๒
	๖. ดูแลพื้นที่คลอง	๑๐	๑,๒,๔,๕,๑๒,๑๗,๑๙,๒๒,๒๔,๒๕
	๗. เข้าไปเจรจาขอคืนพื้นที่สาธารณะในชุมชน	๙	๑,๒,๗,๑๐,๑๒,๑๗,๑๙,๒๐,๒๒

จากตารางที่ ๔.๒๑ พบว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้นำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร ผู้วิจัยสามารถอธิบายได้ด้วยการจัดอันดับความเหมาะสมจากมากไปน้อย ตามลำดับดังนี้

ลำดับที่ ๑ ประเด็นด้านภัสสสปายะ คือ การบริหารจัดการน้ำจะต้องมีการเข้าร่วมประชุมกลุ่มร่วมกัน เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อตกลง หรือมติร่วมกัน ไม่ใช่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดเป็นคนทำ

ลำดับที่ ๒ ประเด็นด้านภัสสสปายะ คือ ต้องมีการทำข้อตกลงเรื่องการใช้น้ำร่วมกันในพื้นที่กลุ่มผู้ใช้น้ำเอง เพื่อสร้างความเสมอภาคกันในภายในกลุ่ม ลดปัญหาการขัดแย้งได้

ลำดับที่ ๓ ประเด็นด้านภัสสสปายะ คือ เมื่อน้ำมีความจำเป็นต่อชีวิตก็ต้องมีการรักษาแหล่งน้ำร่วมกัน เพื่อประโยชน์ร่วมกัน

ลำดับที่ ๔ ประเด็นด้านภัสสสปายะ กลุ่มผู้ใช้น้ำต้องมีข้อตกลงการดูแลประตูละบายน้ำในพื้นที่กลุ่ม เพราะประตูละบายน้ำจะมีผลต่อกลุ่มใช้น้ำอีกกลุ่ม ถ้ามีการเปิดหรือปิดประตูละบายน้ำเพราะฉะนั้นจึงต้องมีข้อตกลงร่วมกันของกลุ่มที่อยู่ต้นน้ำกับปลายน้ำด้วย

ลำดับที่ ๕ ประเด็นด้านภัสสสัปปายะ คือ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องมีนโยบายการพัฒนาแหล่งน้ำหรือดูแลแหล่งน้ำร่วมกับประชาชนในพื้นที่ด้วย เช่น ภาคธุรกิจ อุตสาหกรรม หรือการท่องเที่ยว จะต้องมีการตกลงการพัฒนาแหล่งน้ำร่วมกันด้วย

ลำดับที่ ๖ ประเด็นด้านภัสสสัปปายะ คือ กลุ่มผู้ใช้น้ำหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องมีมติร่วมกันดูแลพื้นที่คลองสาธารณะ

ลำดับที่ ๗ ประเด็นด้านภัสสสัปปายะ คือ ในบางพื้นที่ต้องมีกระบวนการเข้าไปเจรจาขอคืนพื้นที่สาธารณะของชุมชน จากปัญหาการบุกรุกที่ของบางพื้นที่ การเข้าไปเจรจา ย่อมเป็นทางออกที่ดีที่ควรนำมาใช้ แต่การไปเจรจาก็จำเป็นจะต้องอาศัยคนที่มีความเหมาะสมเข้าไปเจรจาด้วย งานนั้นถึงจะสำเร็จ

ตารางที่ ๔.๒๒ แสดงความถี่เกี่ยวกับรูปแบบการมีส่วนร่วมขององค์กรผู้ใช้น้ำและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตามหลักสัปปายะ ๗ ด้านบุคคลสัปปายะ ในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร เพื่อแสดงให้เห็นความถี่ในแต่ละประเด็น

ประเด็น	ตัวชี้วัด	ความถี่	คนที่
ด้านบุคคลสัปปายะ	๑. การจัดตั้งกลุ่ม	๑๗	๔,๕,๖,๘,๙,๑๒,๑๓,๑๖,๑๗,๑๙,๒๐,๒๒,๒๓,๒๔,๒๕
	๒. ผ่านการคัดเลือกจากชุมชน	๑๕	๑,๒,๓,๔,๕,๑๐,๑๔,๑๕,๑๖,๑๘,๑๙,๒๒,๒๓,๒๔,๒๕
	๓. มีความรู้ความสามารถเฉพาะทาง	๑๓	๒,๓,๕,๗,๘,๙,๑๑,๑๒,๑๓,๑๗,๑๙,๒๑,๒๕
	๔. เป็นประชาชนชาวบ้าน	๑๒	๑,๒,๓,๔,๖,๘,๑๒,๑๖,๑๗,๑๙,๒๐,๒๒
	๕. เป็นคนดี นึกถึงประโยชน์ส่วนรวม	๑๑	๑,๒,๓,๔,๖,๗,๑๒,๑๖,๑๘,๒๐,๒๒
	๖. เป็นผู้นำชุมชน ท้องที่ท้องถิ่น	๑๐	๑,๒,๓,๕,๑๒,๑๗,๑๙,๒๒,๒๔,๒๕
	๗. การเสียสละเพื่อส่วนรวม	๙	๑,๕,๗,๑๐,๑๒,๑๗,๑๙,๒๐,๒๒

จากตารางที่ ๔.๒๒ พบว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้นำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร ผู้วิจัยสามารถอธิบายได้ด้วยการจัดอันดับความเหมาะสมจากมากไปน้อย ตามลำดับดังนี้

ลำดับที่ ๑ ประเด็นด้านบุคคลสัปปายะ คือ กลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นสิ่งที่จะต้องมีการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำหรือกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างเป็นรูปธรรม และมีอำนาจหน้าที่ในการทำงานให้ชัดเจนขึ้นมาจากพื้นที่นั้นๆ

ลำดับที่ ๒ ประเด็นด้านบุคคลสัปปายะ คือ บุคคลที่เหมาะสมต้องผ่านการคัดเลือกจากชุมชนขึ้นมา

ลำดับที่ ๓ ประเด็นด้านบุคคลสัปปายะ คือ บุคคลที่เหมาะสมนั้นต้องมีความรู้ความสามารถเฉพาะทาง เช่น รู้เส้นทางน้ำ รู้พื้นที่ รู้ชุมชน เป็นต้น

ลำดับที่ ๔ ประเด็นด้านบุคคลสัปปายะต้อง คือ คนที่เหมาะสมนั้นต้องเป็นปราชญ์ชาวบ้าน ที่ได้รับการยอมรับจากชุมชนว่าเป็นคนที่มีความรู้ความสามารถ

ลำดับที่ ๕ ประเด็นด้านบุคคลสัปปายะ คือ คนที่เหมาะสมจะต้องเป็นคนดี มีศีลธรรม นึกถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก

ลำดับที่ ๖ ประเด็นด้านบุคคลสัปปายะ คือ คนที่เหมาะสมต้องเป็นผู้นำชุมชน เป็นผู้นำท้องถิ่น หรือเป็นผู้นำท้องถิ่น เพราะได้รับเลือกจากประชาชนในพื้นที่มาแล้ว

ลำดับที่ ๗ ประเด็นด้านบุคคลสัปปายะ คือ คนที่เหมาะสมนั้นต้องมีการเสียสละเพื่อส่วนรวมเป็นหลัก ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน มีจิตอาสาที่จะทำงานเพื่อชุมชน

ตารางที่ ๔.๒๓ แสดงความถี่เกี่ยวกับรูปแบบการมีส่วนร่วมขององค์กรผู้ใช้น้ำและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตามหลักสัปปายะ ๗ ด้านโภชนสัปปายะ ในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร เพื่อแสดงให้เห็นความถี่ในแต่ละประเด็น

ประเด็น	ตัวชี้วัด	ความถี่	คนที่
ด้านโภชนสัปปายะ	๑. ใช้น้ำอย่างเท่าเทียมกัน	๑๙	๒,๓,๔,๕,๖,๘,๙,๑๒,๑๓,๑๖,๑๗,๑๙,๒๐,๒๒,๒๓,๒๔,๒๕
	๒. ช่วยกันดูแลรักษาแหล่งน้ำ	๑๔	๑,๒,๓,๔,๕,๑๐,๑๔,๑๕,๑๖,๑๘,๒๒,๒๓,๒๔,๒๕
	๓. ประชาชนมีน้ำสำหรับการประกอบสัมมาอาชีพ	๑๓	๒,๓,๕,๗,๘,๙,๑๑,๑๒,๑๓,๑๗,๑๙,๒๑,๒๕
	๔. ช่วยกันรักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชน	๑๒	๑,๒,๔,๕,๖,๘,๑๒,๑๖,๑๗,๑๙,๒๐,๒๒
	๕. มีแหล่งอาหารของชุมชนที่เพียงพอ	๑๑	๑,๓,๔,๕,๖,๗,๑๒,๑๖,๑๘,๒๐,๒๒
	๖. เพาะปลูกพืชได้ตามฤดูกาล	๑๐	๑,๒,๔,๕,๖,๑๗,๑๙,๒๒,๒๔,๒๕
	๗. ทำปุ๋ยสัตว์เลี้ยงชีพได้	๙	๑,๒,๗,๑๐,๑๒,๑๗,๑๙,๒๐,๒๒

จากตารางที่ ๔.๒๓ พบว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้นำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร ผู้วิจัยสามารถอธิบายได้ด้วยการจัดอันดับความเหมาะสมจากมากไปน้อย ตามลำดับดังนี้

ลำดับที่ ๑ ประเด็นด้านโภชนสัปปายะ คือ กลุ่มต่างๆต้องใช้น้ำอย่างเท่าเทียมกัน ไม่มีความเหลื่อมล้ำทางสังคม จากเรื่องการใช้น้ำเพื่อการดำรงชีวิต

ลำดับที่ ๒ ประเด็นด้านโภชนาการ คือ กลุ่มผู้ใช้น้ำหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะต้องช่วยกันดูแลรักษาแหล่งน้ำสาธารณะร่วมกัน

ลำดับที่ ๓ ประเด็นด้านโภชนาการ คือ ประชาชนมีน้ำสำหรับการประกอบสัมมาอาชีพตลอดฤดูกาล เช่น การเพาะปลูกพืชตามฤดูกาล การหาปลาในฤดูน้ำหลาก การใช้ประโยชน์จากน้ำในฤดูกาลและนอกฤดูได้อย่างเหมาะสม

ลำดับที่ ๔ ประเด็นด้านโภชนาการ คือ กลุ่มผู้ใช้น้ำหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องช่วยกันรักษาสีน้ำในชุมชน ให้เกิดความสมดุลทั้งพืชและสัตว์ เป็นการอนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศไปในพื้นที่นั้นด้วย

ลำดับที่ ๕ ประเด็นด้านโภชนาการ คือ กลุ่มผู้ใช้น้ำหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องมีแหล่งอาหารของชุมชนที่เพียงพอต่อความต้องการในการอุปโภคบริโภค ไม่มีปัญหาการขาดแคลนอาหารของคนในพื้นที่

ลำดับที่ ๖ ประเด็นด้านโภชนาการ คือ กลุ่มผู้ใช้น้ำหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องสามารถเพาะปลูกพืชต่างๆได้ เช่น เพาะปลูกพืชตามฤดูกาลและพืชนอกฤดูกาล

ลำดับที่ ๗ ประเด็นด้านโภชนาการ คือ กลุ่มผู้ใช้น้ำหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องสามารถทำปุ๋ยคอกในพื้นดินได้ตามความเหมาะสม

ตารางที่ ๔.๒๔ แสดงความถี่เกี่ยวกับรูปแบบการมีส่วนร่วมขององค์กรผู้ใช้น้ำและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตามหลักสัปปายะ ๗ ด้านอตุสัปปายะ ในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร เพื่อแสดงให้เห็นความถี่ในแต่ละประเด็น

ประเด็น	ตัวชี้วัด	ความถี่	คนที่
ด้านอตุสัปปายะ	๑. ร่วมกันดูแลสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศชุมชน	๒๐	๑,๒,๔,๕,๖,๘,๙,๑๒,๑๓,๑๔,๑๖,๑๗,๑๙,๒๐,๒๒,๒๓,๒๔,๒๕
	๒. การปลูกป่าชุมชน	๑๓	๒,๓,๔,๕,๑๐,๑๔,๑๕,๑๖,๑๘,๒๒,๒๓,๒๔,๒๕
	๓. ทำเกษตรให้เข้ากับธรรมชาติ	๑๒	๒,๓,๗,๘,๙,๑๑,๑๒,๑๓,๑๗,๑๙,๒๑,๒๕
	๔. ปรับตัวตามธรรมชาติ	๑๑	๑,๒,๔,๖,๘,๑๒,๑๖,๑๗,๑๙,๒๐,๒๒
	๕. เก็บน้ำไว้ในพื้นที่	๑๐	๑,๓,๔,๖,๗,๑๒,๑๖,๑๘,๒๐,๒๒
	๖. เข้าไปฟื้นฟูแหล่งน้ำชุมชน	๑๐	๑,๒,๔,๕,๑๒,๑๗,๑๙,๒๒,๒๔,๒๕
	๗. ลดการเผาขยะมูลฝอย	๙	๑,๒,๗,๑๐,๑๒,๑๗,๑๙,๒๐,๒๒

จากตารางที่ ๔.๒๔ พบว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้นำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร ผู้วิจัยสามารถอธิบายได้ดีด้วยการจัดอันดับความเหมาะสมจากมากไปน้อย ตามลำดับดังนี้

ลำดับที่ ๑ ประเด็นด้านอุปสรรคอุปายะ คือ กลุ่มผู้ใช้น้ำหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องร่วมกันดูแลสิ่งแวดล้อมและรักษาระบบนิเวศชุมชนให้คงอยู่ในพื้นที่ เมื่อฤดูกาลที่เปลี่ยนไปธรรมชาตินั้นยังก็สามารถอยู่ได้

ลำดับที่ ๒ ประเด็นด้านอุปสรรคอุปายะ คือ กลุ่มผู้ใช้น้ำหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องมีการปลูกป่าชุมชน เพื่อฟื้นฟูธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน

ลำดับที่ ๓ ประเด็นด้านอุปสรรคอุปายะ คือ กลุ่มผู้ใช้น้ำหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียถ้าทำเกษตรต้องปรับวิธีการให้เข้ากับพื้นที่ทางธรรมชาติหรือสภาพแวดล้อมที่อาศัยอยู่ด้วย เพื่อเพิ่มผลผลิตและลดค่าเสียหายที่อาจเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงของฤดูกาล

ลำดับที่ ๔ ประเด็นด้านอุปสรรคอุปายะ คือ กลุ่มผู้ใช้น้ำหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องปรับตัวตามธรรมชาติที่อาศัยอยู่ เช่น บางพื้นที่น้ำท่วมซึ่งเป็นประจำก็สามารถที่จะอาศัยอยู่และประกอบอาชีพเสริมได้ เช่น การทำประมงน้ำจืด ที่สามารถสร้างรายได้ให้กับคนพื้นที่ได้พอสมควร บางพื้นที่น้ำน้อยก็สามารถทำการเกษตรที่ใช้น้ำน้อยที่สามารถสร้างรายได้ให้กับครอบครัวได้เช่นกัน

ลำดับที่ ๕ ประเด็นด้านอุปสรรคอุปายะ คือ กลุ่มผู้ใช้น้ำหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องเก็บน้ำไว้ในพื้นที่เองด้วย เพื่อป้องกันความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นเมื่อฤดูกาลมีเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เช่น ในพื้นที่ของเกษตรกรที่ขุดบ่อดักน้ำไว้ใช้นอกฤดูกาล หรือ การประปาที่สร้างแหล่งน้ำดิบไว้สำรอง ถ้าแหล่งน้ำหลักมีไม่พอหรือน้ำมีปัญหา ก็สามารถที่จะมีแหล่งน้ำนี้ไว้ผลิตน้ำให้ประชาชนได้ใช้ เป็นต้น

ลำดับที่ ๖ ประเด็นด้านอุปสรรคอุปายะ คือ กลุ่มผู้ใช้น้ำหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องเข้าไปฟื้นฟูแหล่งน้ำชุมชน โดยการเข้าไปฟื้นฟูในฤดูกาลที่เหมาะสม เช่น ในฤดูแล้งเข้าไปขุดลอกคลอง หรือ แหล่งน้ำ สำหรับไว้รองรับน้ำในฤดูฝน โดยการเข้าไปฟื้นฟูแหล่งน้ำต้องทำให้เกิดความสัมพันธ์กับธรรมชาติ

ลำดับที่ ๗ ประเด็นด้านอุปสรรคอุปายะ คือ กลุ่มผู้ใช้น้ำหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องลดการเผาขยะมูลฝอย เช่น เกษตรกรที่ทำนาทิ้งการเผาฟางในนาข้าว ซึ่งการเผาฟางก่อให้เกิดปัญหาทางมลพิษทางอากาศและส่งผลกระทบต่อดินที่ใช้เพาะปลูกด้วย

ตารางที่ ๔.๒๕ แสดงความถี่เกี่ยวกับรูปแบบการมีส่วนร่วมขององค์กรผู้ใช้น้ำและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตามหลักอุปสรรคอุปายะ ๗ ด้านอริยอุปสรรคอุปายะ ในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร เพื่อแสดงให้เห็นความถี่ในแต่ละประเด็น

ประเด็น	ตัวชี้วัด	ความถี่	คนที่
ด้านอริยอุปสรรคอุปายะ	๑. มีน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคทั่วถึง	๑๘	๒,๔,๕,๖,๘,๙,๑๒,๑๓,๑๖,๑๗,๑๙,๒๐,๒๒,๒๓,๒๔,๒๕
	๒. จัดสรรน้ำอย่างเท่าเทียมกัน	๑๔	๒,๓,๔,๕,๘,๑๐,๑๔,๑๕,๑๖,๑๘,๒๒,๒๓,๒๔,๒๕
	๓. เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อส่วนรวม	๑๒	๒,๓,๗,๘,๙,๑๑,๑๒,๑๓,๑๗,๑๙,๒๑,๒๕
	๔. รวมกลุ่มสร้างอาชีพ	๑๑	๑,๒,๔,๖,๘,๑๒,๑๖,๑๗,๑๙,๒๐,๒๒
	๕. ใช้น้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุด	๑๐	๑,๓,๔,๖,๗,๑๒,๑๖,๑๘,๒๐,๒๒

ตารางที่ ๔.๒๕ แสดงความถี่เกี่ยวกับรูปแบบการมีส่วนร่วมขององค์กรผู้ใช้น้ำและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตามหลักสี่ปายะ ๗ ด้านอิริยพลสี่ปายะ ในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร เพื่อแสดงให้เห็นความถี่ในแต่ละประเด็น (ต่อ)

ประเด็น	ตัวชี้วัด	ความถี่	คนที่
	๖. ทำแผนน้ำชุมชนร่วมกัน	๙	๑,๒,๔,๕,๑๗,๑๙,๒๒,๒๔,๒๕
	๗. เป็นชุมชนที่ยั่งยืน	๙	๑,๒,๗,๑๐,๑๒,๑๗,๑๙,๒๐,๒๒

จากตารางที่ ๔.๒๕ พบว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้นำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร ผู้วิจัยสามารถอธิบายได้ด้วยการจัดอันดับความเหมาะสมจากมากไปน้อย ตามลำดับดังนี้

ลำดับที่ ๑ ประเด็นด้านอิริยพลสี่ปายะ คือ กลุ่มผู้ใช้น้ำหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องมีน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคอย่างทั่วถึง

ลำดับที่ ๒ ประเด็นด้านอิริยพลสี่ปายะ คือ กลุ่มผู้ใช้น้ำหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องได้รับการจัดสรรน้ำอย่างเท่าเทียมกัน ทุกคนมีสิทธิ์ใช้น้ำเหมือนกัน

ลำดับที่ ๓ ประเด็นด้านอิริยพลสี่ปายะ คือ กลุ่มผู้ใช้น้ำหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องเข้าร่วมกิจกรรมกับส่วนรวม เช่น กิจกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งน้ำ การขุดลอกคูคลอง การดูแลพื้นที่แหล่งน้ำ การให้ร่วมมือกับภาครัฐ เช่น ภาครัฐขอใช้ที่เป็นพื้นที่แก้มลิง เป็นต้น

ลำดับที่ ๔ ประเด็นด้านอิริยพลสี่ปายะ คือ กลุ่มผู้ใช้น้ำหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะต้องมีรวมกลุ่มสร้างอาชีพหลักหรือสร้างอาชีพเสริม เช่น ในพื้นที่มีกลุ่มปลูกมะนาว กลุ่มปลูกแตงโม กลุ่มทอผ้า กลุ่มจักสาน กลุ่มเรือยาวประดิษฐ์ เป็นต้น

ลำดับที่ ๕ ประเด็นด้านอิริยพลสี่ปายะ คือ กลุ่มผู้ใช้น้ำหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องใช้น้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพราะน้ำที่มีอยู่นั้นมีจำนวนที่จำกัดแต่ความต้องการในปัจจุบันมีมากกว่า ควรคิดก่อนใช้และหลังจากใช้แล้วให้นึกถึงคุณค่า

ลำดับที่ ๖ ประเด็นด้านอิริยพลสี่ปายะ คือ กลุ่มผู้ใช้น้ำหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องทำแผนน้ำชุมชนร่วมกัน เพื่อให้ทราบถึงข้อมูลและความเชื่อมโยงของโครงสร้างน้ำในพื้นที่ อันจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่เป็นระบบมากยิ่งขึ้น

ลำดับที่ ๗ ประเด็นด้านอิริยพลสี่ปายะ คือ กลุ่มผู้ใช้น้ำหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องเป็นชุมชนที่ยั่งยืน โดยการน้อมนำแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่มาใช้ในการบริหารจัดการน้ำในชุมชนตามแนวพระราชดำริ

ตารางที่ ๔.๒๖ แสดงความถี่เกี่ยวกับรูปแบบผลสัมฤทธิ์ของงานตามหลักสัปปายะ ๗ ด้านอวาสสัปปายะ ในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร เพื่อแสดงให้เห็นความถี่ในแต่ละประเด็น

ประเด็น	ตัวชี้วัด	ความถี่	คนที่
ด้านอวาสสัปปายะ	๑. มีพื้นที่ทำงานที่แน่นอน	๑๘	๒,๔,๕,๖,๘,๙,๑๒,๑๓,๑๖,๑๗,๑๙,๒๐,๒๑,๒๓,๒๔,๒๕
	๒. มีแหล่งน้ำชุมชน	๑๓	๑,๓,๔,๕,๑๐,๑๔,๑๕,๑๖,๑๘,๒๒,๒๓,๒๔,๒๕
	๓. มีที่อยู่อาศัยที่มั่นคงถาวร	๑๒	๑,๓,๗,๘,๙,๑๑,๑๒,๑๓,๑๗,๑๙,๒๑,๒๕
	๔. มีแหล่งน้ำต้นทุน	๑๑	๑,๒,๔,๕,๘,๑๒,๑๖,๑๗,๑๙,๒๐,๒๒
	๕. มีประตูเปิด-ปิดเพื่อระบายน้ำ	๑๐	๑,๓,๔,๖,๗,๑๒,๑๖,๑๘,๒๐,๒๒
	๖. มีที่อยู่อาศัยไม่ไกลเกินไป	๙	๑,๒,๔,๕,๑๗,๑๙,๒๒,๒๔,๒๕
	๗. มีแหล่งน้ำที่แน่นอนและยั่งยืน	๙	๑,๒,๗,๑๐,๑๒,๑๗,๑๙,๒๐,๒๒

จากตารางที่ ๔.๒๖ พบว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้นำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร ผู้วิจัยสามารถอธิบายได้ด้วยการจัดอันดับความเหมาะสมจากมากไปน้อย ตามลำดับดังนี้

ลำดับที่ ๑ ประเด็นด้านอวาสสัปปายะ คือ ต้องมีพื้นที่ทำงานที่แน่นอน ในที่นี้หน่วยงานหรือองค์กร หมายถึง มีคณะทำงานที่แน่นอน มีอำนาจหน้าที่ มีพื้นที่ทำงานที่ชัดเจน มีแผนและนโยบายในการบริหารจัดการน้ำในระดับจังหวัด ถ้าเป็นภาคประชาชน คือ มีน้ำในการอุปโภคบริโภค มีน้ำเพื่อการเกษตร อุตสาหกรรม เป็นต้น

ลำดับที่ ๒ ประเด็นด้านอวาสสัปปายะ คือ ต้องมีแหล่งน้ำชุมชน โดยมีเครือข่ายการบริหารจัดการน้ำชุมชนตามแนวพระราชดำริที่ประสบความสำเร็จในการจัดการน้ำ “ของชุมชน โดยชุมชน และเพื่อชุมชน” เป็นการเดินตามรอยเท้าพ่อ

ลำดับที่ ๓ ประเด็นด้านอวาสสัปปายะ คือ ต้องมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง ถาวร สามารถที่จะดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงได้ ไม่ต้องทิ้งถิ่นฐานไปทำงานที่อื่น สามารถสร้างอาชีพสร้างรายได้ให้กับตัวเองและครอบครัวได้

ลำดับที่ ๔ ประเด็นด้านอวาสสัปปายะ คือ ต้องมีแหล่งน้ำต้นทุน การมีน้ำต้นทุนที่เพียงพอ ก็จะง่ายต่อการบริหารจัดการ หรือมีแหล่งน้ำเป็นของตัวเองก็สามารถที่จะพึ่งพาตนเองได้ ถ้ามีการบริหารจัดการอย่างถูกวิธี

ลำดับที่ ๕ ประเด็นด้านอवासสัปปายะ คือ ต้องมีประตูเปิด-ปิดเพื่อระบายน้ำในลำคลองต่างๆ

ลำดับที่ ๖ ประเด็นด้านอवासสัปปายะ คือ ต้องมีที่อยู่อาศัยไม่ไกลเกินไปเพราะการอยู่อาศัยในพื้นที่ที่เหมาะสมนั้น เป็นสิ่งที่เหมาะต่อการใช้ชีวิต

ลำดับที่ ๗ ประเด็นด้านอवासสัปปายะ คือ ต้องมีแหล่งน้ำที่แน่นอนและยั่งยืน โดยการดำเนินรอยตาม เครือข่ายการบริหารจัดการน้ำชุมชนตามแนวพระราชดำริ เพื่อแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืน

ตารางที่ ๔.๒๗ แสดงความถี่เกี่ยวกับรูปแบบผลสัมฤทธิ์ของงานตามหลักสัปปายะ ๗ ด้านโคจรสัปปายะ ในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร เพื่อแสดงให้เห็นความถี่ในแต่ละประเด็น

ประเด็น	ตัวชี้วัด	ความถี่	คนที่
ด้านโคจรสัปปายะ	๑. มีเส้นทางระบายน้ำที่ดี	๑๙	๑,๒,๔,๕,๖,๘,๙,๑๒,๑๓,๑๖,๑๗,๑๙,๒๐,๒๒,๒๓,๒๔,๒๕
	๒. ระบายน้ำไปทั่วถึงทุกพื้นที่	๑๔	๒,๓,๔,๕,๙,๑๐,๑๔,๑๕,๑๖,๑๘,๒๒,๒๓,๒๔,๒๕
	๓. เดินทางไปประกอบสัมมาอาชีพได้สะดวกสบาย	๑๒	๒,๓,๗,๘,๙,๑๑,๑๒,๑๓,๑๗,๑๙,๒๑,๒๕
	๔. เกิดผั่งน้ำชุมชน	๑๑	๑,๒,๔,๖,๘,๑๒,๑๖,๑๗,๑๙,๒๐,๒๒
	๕. สามารถเดินทางไปในพื้นที่ได้สะดวก	๑๐	๑,๓,๔,๖,๗,๑๒,๑๖,๑๘,๒๐,๒๒
	๖. มีคูคลองที่ดี ใช้งานได้	๙	๑,๒,๔,๕,๑๒,๑๗,๑๙,๒๒,๒๔
	๗. มีน้ำไหลเวียนในพื้นที่ทั้งปี	๘	๒,๗,๑๐,๑๒,๑๗,๑๙,๒๐,๒๒

จากตารางที่ ๔.๒๗ พบว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้นำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร ผู้วิจัยสามารถอธิบายได้ด้วยการจัดอันดับความเหมาะสมจากมากไปน้อย ตามลำดับดังนี้

ลำดับที่ ๑ ประเด็นด้านโคจรสัปปายะ คือ ต้องมีเส้นทางระบายน้ำที่ดี หมายถึง การจัดทำฝั่งน้ำระดับตำบล อำเภอ และจังหวัด เพื่อเชื่อมโยงเส้นทางน้ำสายหลัก สายรอง แหล่งเก็บน้ำที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นทางทางเก็บและระบายน้ำอย่างเป็นระบบ เป็นการแก้ไขปัญหาทั่วมน้ำแล้งในพื้นที่ด้วย

ลำดับที่ ๒ ประเด็นด้านโคจรสัปปายะ คือ ต้องมีการระบายน้ำไปทั่วถึงทุกพื้นที่อย่างเท่าเทียมกัน

ลำดับที่ ๓ ประเด็นด้านโคจรสัปปายะสามารถ คือ ประชาชนสามารถเดินทางไปประกอบสัมมาอาชีพได้สะดวกสบาย

ลำดับที่ ๔ ประเด็นด้านโครงสร้างปลายะ คือ ต้องมีฝั่งน้ำชุมชน โดยใช้พื้นที่เป็นตัวแบบในการพัฒนาสายน้ำตามธรรมชาติให้น้ำมีที่ไป

ลำดับที่ ๕ ประเด็นด้านโครงสร้างปลายะ คือ ภายใต้การบริหารจัดการน้ำประชาชนต้องสามารถเดินทางไปได้สะดวก

ลำดับที่ ๖ ประเด็นด้านโครงสร้างปลายะ คือ ต้องมีคลองที่ดีสามารถใช้งานได้ ไม่ใช่มีคลองไว้ระบายน้ำออกจากอย่างเดียว ต้องมีคลองที่สามารถเก็บน้ำได้ด้วย

ลำดับที่ ๗ ประเด็นด้านโครงสร้างปลายะ คือ ต้องมีน้ำไหลเวียนในพื้นที่ทั้งปีเพื่อหล่อเลี้ยงระบบนิเวศด้วย

ตารางที่ ๔.๒๘ แสดงความถี่เกี่ยวกับรูปแบบผลสัมฤทธิ์ของงานตามหลักสัปปายะ ๗ ด้านภัสสสัปปายะ ในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร เพื่อแสดงให้เห็นความถี่ในแต่ละประเด็น

ประเด็น	ตัวชี้วัด	ความถี่	คนที่
ด้านภัสสสัปปายะ	๑. มีข้อตกลงร่วมกัน	๑๘	๒,๔,๕,๖,๘,๙,๑๒,๑๓,๑๖,๑๗,๑๙,๒๐,๒๒,๒๓,๒๔,๒๕
	๒. มีแนวทางในการแก้ไขปัญหา	๑๓	๒,๓,๔,๕,๑๐,๑๔,๑๕,๑๖,๑๘,๒๒,๒๓,๒๔,๒๕
	๓. มีความเอื้อเพื่อแบ่งปันกัน	๑๒	๒,๓,๗,๘,๙,๑๑,๑๒,๑๓,๑๗,๑๙,๒๑,๒๕
	๔. มีความเมตตาต่อกัน	๑๑	๑,๒,๔,๖,๘,๑๒,๑๖,๑๗,๑๙,๒๐,๒๒
	๕. ขจัดปัญหาความขัดแย้ง	๑๐	๑,๓,๔,๖,๗,๑๒,๑๖,๑๘,๒๐,๒๒
	๖. มีทัศนคติที่ดีไปในทางเดียวกัน	๑๐	๑,๒,๔,๕,๑๒,๑๗,๑๙,๒๒,๒๔,๒๕
	๗. มีการประชุม พุดคุยอย่างสม่ำเสมอ	๙	๑,๒,๗,๑๐,๑๒,๑๗,๑๙,๒๐,๒๒

จากตารางที่ ๔.๒๘ พบว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้นำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร ผู้วิจัยสามารถอธิบายได้ด้วยการจัดอันดับความเหมาะสมจากมากไปน้อย ตามลำดับดังนี้

ลำดับที่ ๑ ประเด็นด้านภัสสสัปปายะ คือ ทุกภาคส่วนต้องมีข้อตกลงร่วมกันเกี่ยวกับเรื่องน้ำ

ลำดับที่ ๒ ประเด็นด้านภัสสสัปปายะ คือ ต้องมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาหารือกัน โดยการเชื่อมโยงไปยังเครือข่ายในด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องได้

ลำดับที่ ๓ ประเด็นด้านภัสสสัปปายะ คือ ในชุมชนต้องมีใจที่ความเอื้อเพื่อต่อกัน ไม่ว่าจะร้ายกัน ไม่กล่าวหากัน ซึ่งเป็นหนทางแห่งหายนะในกลุ่มคน

ลำดับที่ ๔ ประเด็นด้านภัสสสัปปายะ คือ ทุกคนต้องมีความเมตตาต่อกัน

ลำดับที่ ๕ ประเด็นด้านภัสสส์ปายะ คือ ต้องจัดปัญหาความขัดแย้งต่างๆ ด้วยการพูดคุยเจรจาก่อนเป็นเบื้องต้น

ลำดับที่ ๖ ประเด็นด้านภัสสส์ปายะ คือ เมื่อมีข้อตกลงร่วมกันแล้วต้องมีทัศนคติที่คิดไปในทางเดียวกันด้วย

ลำดับที่ ๗ ประเด็นด้านภัสสส์ปายะ คือ ต้องมีการประชุม พูดคุยอย่างสม่ำเสมอเพื่อที่จะได้รู้ปัญหาหรือได้แนวทางใหม่ในการพัฒนาองค์กร

ตารางที่ ๔.๒๙ แสดงความถี่เกี่ยวกับรูปแบบผลสัมฤทธิ์ของงานตามหลักสส์ปายะ ๗ ด้านบุคคลสส์ปายะ ในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร เพื่อแสดงให้เห็นความถี่ในแต่ละประเด็น

ประเด็น	ตัวชี้วัด	ความถี่	คนที่
ด้านบุคคลสส์ปายะ	๑. มีความรู้ความสามารถ	๑๘	๒,๔,๕,๖,๘,๙,๑๒,๑๓,๑๖,๑๗,๑๙,๒๐,๒๒,๒๓,๒๔,๒๕
	๒. มีวิสัยทัศน์	๑๓	๒,๓,๔,๕,๑๐,๑๔,๑๕,๑๖,๑๘,๒๒,๒๓,๒๔,๒๕
	๓. มีธรรมาภิบาล	๑๒	๒,๓,๗,๘,๙,๑๑,๑๒,๑๓,๑๗,๑๙,๒๑,๒๕
	๔. มีปราชญ์ชาวบ้าน	๑๑	๑,๒,๔,๖,๘,๑๒,๑๖,๑๗,๑๙,๒๐,๒๒
	๕. มีภาวะผู้นำ	๑๐	๑,๓,๔,๖,๗,๑๒,๑๖,๑๘,๒๐,๒๒
	๖. มีเครือข่ายกลุ่มผู้ใช้น้ำ	๑๐	๑,๒,๔,๕,๑๒,๑๗,๑๙,๒๒,๒๔,๒๕
	๗. มีคณะกรรมการลุ่มน้ำต่างๆ ที่ชัดเจน	๙	๑,๒,๗,๑๐,๑๒,๑๗,๑๙,๒๐,๒๒

จากตารางที่ ๔.๒๙ พบว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้นำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร ผู้วิจัยสามารถอธิบายได้ด้วยการจัดอันดับความเหมาะสมจากมากไปน้อย ตามลำดับดังนี้

ลำดับที่ ๑ ประเด็นด้านบุคคลสส์ปายะ คือ คนที่เหมาะสมต้องมีความรู้ความสามารถ มีอำนาจสั่งการหน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่ เช่น ผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นต้น

ลำดับที่ ๒ ประเด็นด้านบุคคลสส์ปายะ คือ คนที่เหมาะสมต้องมีวิสัยทัศน์กว้างไกล ในการแก้ไขปัญหาเรื่องน้ำ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนได้

ลำดับที่ ๓ ประเด็นด้านบุคคลสส์ปายะ คือ คนที่เหมาะสมต้องมีธรรมาภิบาล ซื่อตรง ไม่เอาเปรียบคนอื่น

ลำดับที่ ๔ ประเด็นด้านบุคคลสส์ปายะ คือ ในขณะทำงานต้องมีปราชญ์ชาวบ้านเข้าไปร่วมด้วยเสมอ เพราะเป็นคนที่รู้ปัญหาในพื้นที่อย่างแท้จริง

ลำดับที่ ๕ ประเด็นด้านบุคคลสัปปายะ คือ คนที่เหมาะสมต้องมีภาวะผู้นำ กล้าคิด กล้าตัดสินใจ กล้านำองค์กร เพราะการแก้ไขปัญหาเรื่องน้ำเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นกับคนหมู่มาก เป็นต้น

ลำดับที่ ๖ ประเด็นด้านบุคคลสัปปายะ คือ ต้องมีเครือข่ายกลุ่มผู้ใช้น้ำขึ้นมาทำงาน เช่น เครือข่ายลุ่มน้ำหลัก เครือข่ายลุ่มน้ำรอง เครือข่ายลุ่มน้ำสาขา เครือข่ายแหล่งน้ำชุมชน เป็นต้น

ลำดับที่ ๗ ประเด็นด้านบุคคลสัปปายะ คือ ต้องมีคณะกรรมการลุ่มน้ำต่างๆ และมีอำนาจทำงานในพื้นที่ที่ชัดเจน

ตารางที่ ๔.๓๐ แสดงความถี่เกี่ยวกับรูปแบบผลสัมฤทธิ์ของงานตามหลักสัปปายะ ๗ ด้านโภชนสัปปายะ ในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร เพื่อแสดงให้เห็นความถี่ในแต่ละประเด็น

ประเด็น	ตัวชี้วัด	ความถี่	คนที่
ด้านโภชนสัปปายะ	๑. มีแหล่งน้ำชุมชนทุกพื้นที่	๑๘	๒,๔,๕,๖,๘,๙,๑๒,๑๓,๑๖,๑๗,๑๙,๒๐,๒๒,๒๓,๒๔,๒๕
	๒. สามารถประกอบอาชีพได้ทั้งปี	๑๖	๑,๒,๓,๔,๕,๖,๗,๑๐,๑๔,๑๕,๑๖,๑๘,๒๒,๒๓,๒๔,๒๕
	๓. มีน้ำสำหรับอุปโภคบริโภค	๑๗	๑,๒,๓,๔,๕,๖,๗,๘,๙,๑๑,๑๒,๑๓,๑๖,๑๗,๑๙,๒๑,๒๕
	๔. มีพื้นที่อนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ	๑๑	๑,๒,๔,๖,๘,๑๒,๑๖,๑๗,๑๙,๒๐,๒๒
	๕. มีระบบนิเวศที่ดีขึ้น	๑๐	๑,๓,๔,๖,๗,๑๒,๑๖,๑๘,๒๐,๒๒
	๖. พื้นฟูป่าชุมชน	๙	๑,๒,๕,๑๒,๑๗,๑๙,๒๒,๒๔,๒๕
	๗. มีแหล่งอาหารเพิ่มขึ้น	๙	๑,๒,๗,๑๐,๑๒,๑๗,๑๙,๒๐,๒๒

จากตารางที่ ๔.๓๐ พบว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้นำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร ผู้วิจัยสามารถอธิบายได้ด้วยการจัดอันดับความเหมาะสมจากมากไปน้อย ตามลำดับดังนี้

ลำดับที่ ๑ ประเด็นด้านโภชนสัปปายะ คือ ทุกพื้นที่ต้องมีแหล่งน้ำชุมชนเป็นของตนเอง

ลำดับที่ ๒ ประเด็นด้านโภชนสัปปายะ คือ ในชุมชนสามารถประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงตัวเองและครอบครัวได้ตลอดทั้งปี

ลำดับที่ ๓ ประเด็นด้านโภชนสัปปายะ คือ ประชาชนทุกคนจะต้องมีน้ำสำหรับอุปโภคบริโภคอย่างทั่วถึง

ลำดับที่ ๔ ประเด็นด้านโภชนสัปปายะ คือ ในชุมชนต้องมีพื้นที่อนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำนานาชนิด เช่น เพื่อเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ปลาที่สามารถนำไปประกอบอาหารได้ด้วย

ลำดับที่ ๕ ประเด็นด้านโภชนสัปปายะ คือ ในชุมชนต้องมีระบบนิเวศที่ดีขึ้นหลังจากมีการบริหารจัดการน้ำที่ดี

ลำดับที่ ๖ ประเด็นด้านโภชนาการ คือ ต้องมีการฟื้นฟูชุมชนเป็นการสร้างอาหารชุมชนได้อีกทางหนึ่งเช่นกัน

ลำดับที่ ๗ ประเด็นด้านโภชนาการ คือ การจัดการน้ำที่ดีจะนำไปสู่การเป็นพื้นที่สร้างแหล่งอาหารให้เพิ่มขึ้นและมีความหลากหลายได้ด้วย

ตารางที่ ๔.๓๑ แสดงความถี่เกี่ยวกับรูปแบบผลสัมฤทธิ์ของงานตามหลักสัปปายะ ๗ ด้านอุตสาหกรรม
ในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร เพื่อแสดงให้เห็นความถี่ในแต่ละประเด็น

ประเด็น	ตัวชี้วัด	ความถี่	คนที่
ด้านอุตสาหกรรม	๑. มีการจัดเก็บน้ำตามฤดูกาล	๑๘	๒,๔,๕,๖,๘,๙,๑๒,๑๓,๑๖,๑๗, ๑๙,๒๐,๒๒,๒๓,๒๔,๒๕
	๒. ชุมชนมีสภาพภูมิอากาศที่ดี	๑๕	๑,๒,๓,๔,๕,๙,๑๐,๑๔,๑๕,๑๖, ๑๘,๒๒,๒๓,๒๔,๒๕
	๓. สามารถประกอบอาชีพได้ทุกฤดูกาล	๑๓	๑,๒,๓,๗,๘,๙,๑๑,๑๒,๑๓,๑๗, ๑๙,๒๑,๒๕
	๔. มีการปรับตัวอยู่กับฤดูกาลได้	๑๑	๑,๒,๔,๖,๘,๑๒,๑๖,๑๗,๑๙,๒๐, ๒๒
	๕. มีแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำเชิงนิเวศ	๑๐	๑,๓,๔,๖,๗,๑๒,๑๖,๑๘,๒๐,๒๒
	๖. มีสิ่งแวดล้อมที่ดีขึ้น	๑๐	๑,๒,๔,๕,๑๒,๑๗,๑๙,๒๒,๒๔,๒๕
	๗. มีบรรยากาศน่าอยู่อาศัย	๙	๑,๒,๗,๑๐,๑๒,๑๗,๑๙,๒๐,๒๒

จากตารางที่ ๔.๓๑ พบว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้นำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร ผู้วิจัยสามารถอธิบายได้ด้วยการจัดอันดับความเหมาะสมจากมากไปน้อย ตามลำดับดังนี้

ลำดับที่ ๑ ประเด็นด้านอุตสาหกรรม คือ ในฤดูฝนหรือฤดูน้ำหลากจะต้องมีการจัดเก็บน้ำให้ได้ตามฤดูกาล

ลำดับที่ ๒ ประเด็นด้านอุตสาหกรรม คือ ในชุมชนมีสภาพภูมิอากาศที่ดีขึ้นหลังจากมีการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่

ลำดับที่ ๓ ประเด็นด้านอุตสาหกรรม คือ ในพื้นที่ต้องมีน้ำที่เพียงพอที่จะสามารถประกอบอาชีพได้ตลอดฤดูกาล

ลำดับที่ ๔ ประเด็นด้านอุตสาหกรรม คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ต่างๆ ต้องมีการปรับตัวอยู่กับฤดูกาลได้ที่เกิดขึ้นได้อย่างดี

ลำดับที่ ๕ ประเด็นด้านอุตสาหกรรม คือ หลังจากมีการบริหารจัดการน้ำต้องมีแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำเชิงนิเวศ เช่น ในพื้นที่บึงสีไฟ เป็นต้น

ลำดับที่ ๖ ประเด็นด้านอุปสรรค คือ การบริหารจัดการน้ำที่ส่งผลให้สิ่งแวดล้อมในพื้นที่ดีขึ้น

ลำดับที่ ๗ ประเด็นด้านอุปสรรค คือ การมีแหล่งน้ำนำไปสู่สภาพบรรยากาศใกล้แหล่งน้ำน่าอยู่อาศัยมากยิ่งขึ้น

ตารางที่ ๔.๓๒ แสดงความถี่เกี่ยวกับรูปแบบผลสัมฤทธิ์ของงานตามหลักสแปง ๗ ด้านอริยปถสแปง ในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร เพื่อแสดงให้เห็นความถี่ในแต่ละประเด็น

ประเด็น	ตัวชี้วัด	ความถี่	คนที่
ด้านอริยปถสแปง	๑. ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น	๒๕	๑,๒,๓,๔,๕,๖,๗,๘,๙,๑๐,๑๑,๑๒,๑๓,๑๔,๑๕,๑๖,๑๗,๑๘,๑๙,๒๐,๒๑,๒๒,๒๓,๒๔,๒๕
	๒. ประชาชนสามารถที่จะพัฒนาตัวเองต่อไปได้	๑๕	๑,๒,๓,๔,๕,๙,๑๐,๑๔,๑๕,๑๖,๑๘,๒๒,๒๓,๒๔,๒๕
	๓. ประชาชนใช้ชีวิตอย่างพอเพียง	๑๔	๑,๒,๓,๕,๗,๘,๙,๑๑,๑๒,๑๓,๑๗,๑๘,๒๑,๒๕
	๔. ประชาชนได้เรียนรู้ที่จะปรับตัวตามธรรมชาติ	๑๒	๑,๒,๔,๖,๘,๑๒,๑๖,๑๖,๑๗,๑๘,๒๐,๒๒
	๕. มีจิตใจที่เอื้อเฟื้อต่อกัน	๑๑	๑,๓,๔,๕,๖,๗,๑๒,๑๖,๑๘,๒๐,๒๒
	๖. ใช้น้ำอย่างรู้คุณค่า	๑๐	๑,๒,๔,๕,๑๒,๑๗,๑๘,๒๒,๒๔,๒๕
	๗. สามารถพึ่งพาตัวเองได้	๙	๑,๒,๗,๑๐,๑๒,๑๗,๑๘,๒๐,๒๒

จากตารางที่ ๔.๓๒ พบว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้นำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร ผู้วิจัยสามารถอธิบายได้ด้วยการจัดอันดับความเหมาะสมจากมากไปน้อย ตามลำดับดังนี้

ลำดับที่ ๑ ประเด็นด้านอริยปถสแปง คือ การบริหารจัดการน้ำที่ส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่นั้นมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เพราะว่ามีน้ำในการประกอบสัมมาอาชีพและสามารถที่จะสร้างรายได้จากน้ำได้

ลำดับที่ ๒ ประเด็นด้านอริยปถสแปง คือ ประชาชนสามารถที่จะพัฒนาตัวเองต่อไปได้ หลังจากมีการบริหารจัดการน้ำ และได้ใช้น้ำอย่างเท่าเทียมและเพียงพอ

ลำดับที่ ๓ ประเด็นด้านอริยปถสแปง คือ ประชาชนได้ใช้น้ำอย่างรู้คุณค่าและมีชีวิตอย่างพอเพียงตามแนวทางพระราชดำริของในหลวงรัชกาล ที่ ๙ มาปฏิบัติในการดำเนินชีวิต

ลำดับที่ ๔ ประเด็นด้านอริยปถสัปปายะ คือ ประชาชนได้ศึกษาเรียนรู้ที่จะปรับตัวตามธรรมชาติที่ตนเองอาศัยอยู่ได้อย่างเหมาะสม อย่างเช่น ในบริเวณพื้นที่น้ำหลากชาวบ้านจะสามารถปรับวิถีชีวิตในการประกอบอาชีพคือการหาปลาหรือจับสัตว์น้ำจนสามารถสร้างรายได้ให้กับครอบครัวได้ทุกปี ไม่เดือดร้อนเวลาน้ำมา

ลำดับที่ ๕ ประเด็นด้านอริยปถสัปปายะ คือ ประชาชนต้องมีจิตใจที่เอื้อเพื่อต่อกันและกัน เพราะมีการใช้น้ำอย่างเพียงพอต่อความต้องการ ไม่เกิดการทะเลาะกันเพราะการแย่งน้ำในการอุปโภคบริโภคอีกต่อไป

ลำดับที่ ๖ ประเด็นด้านอริยปถสัปปายะ คือ ประชาชนใช้น้ำอย่างรู้คุณค่า รู้จักประโยชน์จากน้ำ ให้ความสำคัญกับน้ำว่าเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตทั้งพืชและสัตว์ด้วย ทุกอย่างในธรรมชาติสามารถที่จะเดินไปด้วยกันได้อย่างปกติ ส่งผลให้เกิดความยั่งยืน

ลำดับที่ ๗ ประเด็นด้านอริยปถสัปปายะ คือ ประชาชนสามารถพึ่งพาตัวเองได้โดยการอาศัยระบบการบริหารจัดการน้ำที่ดีและเป็นธรรมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ที่มี อำนาจหน้าที่ ในด้านนี้เพื่อสร้างความเท่าเทียมกันในสังคมในเบื้องต้น คือการได้น้ำเพื่อการดำรงชีวิต

๔.๓.๒ การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

ในการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร” ผู้วิจัยได้ดำเนินจัดการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อให้ได้ข้อมูลเพิ่มเติมจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลัก สรุปผลการวิจัยเป็นประเด็นในเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร” จากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) โดยใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน ๙ รูป/คน ในงานวิจัยเรื่องนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละท่านได้แสดงความคิดเห็น ไว้ในหลายมุมมอง ซึ่งผู้วิจัยได้สังเคราะห์สาระสำคัญ ไว้ดังนี้

ด้านการบริหารองค์กรที่ดี

โดยสภาพทั่วไปของการบริหารจัดการน้ำในจังหวัดพิจิตรนั้นเป็นเรื่องสำคัญเพราะจังหวัดพิจิตรนั้น เป็นเมืองอู่น้ำ มีแม่น้ำไหลผ่าน สามสาย คือ แม่น้ำยม แม่น้ำน่าน และแม่น้ำพิจิตร ในอดีตเป็นแหล่งที่อุดมสมบูรณ์ในเรื่องของข้าว ปลา อาหาร ในสภาพปัจจุบันก็เปลี่ยนไปบ้างเมื่อมีการพัฒนาระบบคมนาคมและระบบเศรษฐกิจเข้ามา โดยสภาพความเป็นจริงประชาชนในพิจิตรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม การมีน้ำไว้ใช้จึงมีความจำเป็นอย่างมากต่อการดำรงชีวิตเพราะพื้นที่ของจังหวัดที่อยู่ฝั่งตะวันออกของจังหวัด ไม่มีแม่น้ำไหลผ่าน ก็จะมีปัญหาเรื่องของภัยแล้ง แต่ก็ยังมีโอกาสที่ฝั่งนี้ยังมีคลองสาขาที่รับน้ำในช่วงฤดูน้ำหลากมาจากเทือกเขาเพชรบูรณ์ ถ้ามีการกักเก็บน้ำไว้ใช้ช่วงนี้ก็จะมีน้ำไว้ใช้ได้ ปัญหาบึงสีไฟที่เปลี่ยนไปจากอดีตที่ขาดการดูแล ขาดการบริหารจัดการ ใดๆ ที่ในสภาพความเป็นจริงบึงสีไฟเป็นแหล่งชุ่มน้ำ เป็นพื้นที่แก้มลิงตามธรรมชาติ^{๒๖๙} พื้นที่จังหวัดพิจิตรมีปัญหาทั่วหมื่นในบริเวณที่ลุ่มแม่น้ำ เช่น พื้นที่ของ ต.รังนก อ.สามง่าม และพื้นที่ อ.วชิรบารมี บางส่วน อ.โพธิ์ประทับช้าง อ.โพทะเล บางส่วนที่อยู่ริมแม่น้ำยม และพื้นที่ที่เป็นพื้นที่รับน้ำหลากบริเวณฝั่งตะวันออกของแม่น้ำน่านรัศมีตามทางรถไฟ ที่ทำเป็นแก้มลิงรับน้ำตั้งแต่บริเวณ อ.เมือง อ.ตะพานหิน อ.บางมูลนาก นอกนั้นก็เป็นที่ที่ประสบปัญหาภัยแล้ง การแก้ไขปัญหาน้ำมีตั้งแต่

^{๒๖๙} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสิริสุตโสภณ, ดร. ,เจ้าอาวาสวัดสำนักขุนเณร เจ้าคณะอำเภอคงเจริญ, ๑๓ มีนาคม ๒๕๖๐.

ระดับผู้นำหรือผู้มีอิทธิพล ที่มีส่วนกับปัญหาที่เกิดขึ้นที่ทำให้ไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ ทำให้การเข้าไปบริหารจัดการพื้นที่ไม่ได้ จึงมีการต่อต้านหรือขัดขวางการพัฒนาด้วย ระบบงบประมาณที่มีอยู่ไม่ได้เอื้อต่อการพัฒนาเพื่อความเท่าเทียมของประชาชน การบริหารจัดการน้ำตั้งแต่น้ำอุปโภคบริโภคในพื้นที่ควรมีการจัดการอย่างเชื่อมโยงกัน^{๔๗๐} ปัญหาในพื้นที่จังหวัดพิจิตรจะมีปัญหาเรื่องน้ำแล้งมากกว่าปัญหาอุทกภัย เพราะพื้นที่น้ำท่วมจะเกิดอยู่ในพื้นที่เดิมๆ ที่ประชาชนสามารถปรับตัวรับกับสถานการณ์นั้นได้^{๔๗๑} น้ำท่วมในพื้นที่จังหวัดพิจิตร คือ โอกาสในการประกอบอาชีพประมงน้ำจืดของคนในพื้นที่ สร้างรายได้ในช่วงฤดูกลั่นได้ ทุกวันนั้นมนุษย์เป็นผู้ที่ไปทำลายความสมดุลของธรรมชาติ ในธรรมชาติเองจะมีลำคลองสาขาต่างๆ มากมายไว้ระบายน้ำในฤดูกาลเพื่อให้เกิดความเหมาะสม แต่ในปัจจุบันคลองธรรมชาติเปลี่ยนไปเกิดปัญหาในการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ต่างๆ ซึ่งเป็นปัญหาเชิงสถาบันที่มีความเกี่ยวข้อง คือ ๑. บทบัญญัติแห่งกฎหมายทั้งหลาย ๒. บทบาทหน้าที่ขององค์กรต่างๆภายใต้บทบัญญัติหรือกฎหมายนั้นๆ องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำจำเป็นจะต้องมีเจ้าภาพหลัก มีคณะกรรมการที่ชัดเจนและปฏิบัติงานได้ เพราะปัญหาของพิจิตรคือเรื่องของภูมิภาคที่มีแม่น้ำสามสาย รวมถึงคลองสาขาอีกต่างๆมากมาย ที่อยู่ภายใต้บทบัญญัติและบทบาทหน้าที่ จะทำอย่างไรให้เกิดความสมดุลให้เกิดขึ้นอย่างสมดุล^{๔๗๒} เช่น การมีปัญหาของบุคลากรที่บริหารจัดการน้ำในพื้นที่ที่มีความคิดที่แตกต่างกัน^{๔๗๓} โดยที่จังหวัดพิจิตรมี ๑๒ อำเภอ มีแม่น้ำสายหลักของประเทศไหลผ่านในบางอำเภอนั้น จะบริหารจัดการน้ำที่มีให้ประชาชนได้ใช้ตามต้องการอย่างเท่าเทียมกัน คือ มีน้ำเพื่ออุปโภคบริโภค การบริหารจัดการน้ำจะต้องทำอย่างไร จะจัดเก็บอย่างไร ตรังไหน และบริหารน้ำนั้นอย่างไร^{๔๗๔}

ด้านการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษา

การบริหารจัดการน้ำต้องดูพื้นที่ที่เป็นเบื้องต้นว่าพื้นที่ตรงไหนจะจัดการอย่างไร โดยอาศัยข้อมูลพื้นที่เป็นตัวตั้งที่ชัดเจน การบริหารจัดการจึงจะประสบผลสำเร็จตรงกับปัญหาพื้นที่^{๔๗๕} การศึกษาประวัติของมหาตมะคานธี เรื่องการใช้น้ำของอินเดีย ที่ว่า “ใครทำน้ำหกหนึ่งหยดเป็นบาป” จึงเป็นสิ่งควรให้ความสำคัญเรื่องการใช้ น้ำ เริ่มตั้งแต่การรู้จักความพอดีในการกินการใช้^{๔๗๖} สังคมไทย

^{๔๗๐} สนทนากลุ่มเฉพาะ ดร.เลิศ มีช้าง, หัวหน้ากลุ่มงานส่งเสริมและพัฒนา กรมการพัฒนาชุมชน จังหวัดพิจิตร, ๑๓ มีนาคม ๒๕๖๐.

^{๔๗๑} สนทนากลุ่มเฉพาะ นางสาวทิพย์สุดา ภูมิพาณิชย์, นักวิชาการ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จังหวัดฉะเชิงเทรา, ๑๓ มีนาคม ๒๕๖๐.

^{๔๗๒} สนทนากลุ่มเฉพาะ ศ.ดร.กฤษ เพิ่มทันจิตต์, อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๑๓ มีนาคม ๒๕๖๐.

^{๔๗๓} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสิริสุตโสภณ, ดร., เจ้าอาวาสวัดสำนักขุนเณร เจ้าคณะอำเภอตงเจริญ, ๑๓ มีนาคม ๒๕๖๐.

^{๔๗๔} สนทนากลุ่มเฉพาะ ผศ.ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์, หัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๑๓ มีนาคม ๒๕๖๐.

^{๔๗๕} สนทนากลุ่มเฉพาะ รศ.ดร.สุรินทร์ นียมางกูร, อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๑๓ มีนาคม ๒๕๖๐.

^{๔๗๖} สนทนากลุ่มเฉพาะ รศ.ดร.สมาน งามสนธิ, อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๑๓ มีนาคม ๒๕๖๐.

ถูกนิยามว่าเป็นสังคมพลังน้ำ ฉะนั้นการบริหารจัดการน้ำเป็นเรื่องที่สำคัญ^{๔๗๗} ในปัจจุบันสิ่งที่ขาดหายไปคือธรรมชาติไม่ได้รับการรักษาเหมือนอดีตเพราะการพัฒนาพื้นของมนุษย์ เช่น การพัฒนาระบบคมนาคมที่มีผลต่อการไหลของน้ำ และสภาพปัญหาคลองต่างๆตื้นเขิน ก็เลยส่งผลกระทบต่อบริหารจัดการน้ำที่ว่าด้วยธรรมชาติบริหารด้วยธรรมชาติได้หายไป^{๔๗๘} ผู้ปกครองเป็นผู้จัดการน้ำในประเทศศรีลังกาก็มีมาตั้งแต่สมัยที่ พระพุทธศาสนาได้เผยแพร่จากอินเดียสู่ลังกา เมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๓๖ ในคราวที่พระเจ้าอโศกมหาราชทรงอุปถัมภ์การสังคายนาพระธรรมวินัยครั้งที่ ๓ ในอินเดีย และได้ส่งพระเถระผู้รอบรู้แตกฉานในพระธรรมวินัยไปเผยแพร่พระพุทธศาสนาในดินแดนต่างๆ รวม ๙ สายด้วยกัน ใน ๙ สายนั้น สายหนึ่งได้มายังเกาะของชาวสิงหล ได้แก่ประเทศศรีลังกาในปัจจุบัน โดยการนำของพระมหินทเถระ ในรัชสมัยของพระเจ้าเทวานัมปิยติสสะ ซึ่งเป็นกษัตริย์ของลังกาและเป็นพระสหายของพระเจ้าอโศกมหาราช โดยมีคำกล่าวที่ว่า ถ้าเป็นกษัตริย์ก็อย่าฆ่าสัตว์และตัดต้นไม้ โดยกษัตริย์ต้องสร้างสระน้ำในอาณาจักรให้กับประชาชนได้อุปโภคบริโภค โดยที่กษัตริย์ต้องคำนึงว่า “น้ำหนึ่งหยดจากปากฟ้า ถ้าประชาชนชาวศรีลังกายังไม่ได้ใช้ จะปล่อยให้ไหลลงสู่ทะเลไม่ได้”^{๔๗๙} โดยอาศัยผู้นำหรือบุคลากรที่เหมาะสมเข้าไปส่งเสริมในการดูแลรักษาธรรมชาติให้สมบูรณ์ต่อไป^{๔๘๐} แต่ในปัจจุบันผู้ว่าราชการจังหวัดพิจิตรมีแนวความคิดที่จะพัฒนาบึงสีไฟให้เป็นพื้นที่กักเก็บน้ำเป็นแก้มลิงอย่างในอดีต เพื่อรักษาธรรมชาติเดิมๆไว้โดยการเข้าไปบริหารจัดการพื้นที่ ซึ่งในส่วนของคณะสงฆ์ของจังหวัดพิจิตรก็พร้อมที่จะสนับสนุนเช่นกัน ถ้าเป็นนโยบายที่สร้างประโยชน์แก่ประชาชนทั่วไป^{๔๘๑} ในสมัยโบราณของประเทศจีนคนที่สามารถบริหารจัดการน้ำได้จะได้เป็นราชาหรือผู้นำทันที อาณาจักรขอมโบราณสมัยพระเจ้าสุริยชัยวรมันและพระเจ้าอโศกมหาราชของชมพูทวีป รวมถึงในหลวงรัชกาลที่ ๙ การที่ทรงเล็งเห็นสิ่งสำคัญคือการพระราชทานพืชพันธุ์ธัญญาหารโดยการบริหารจัดการน้ำ หาน้ำให้ประชาชนได้ใช้เป็นสิ่งสำคัญที่สุด โดยพระมหากษัตริย์ในอดีตได้สอนให้ประชาชนปลูกข้าว ถ้าน้ำไม่มีก็ให้ขุดสระขุดบ่อ ในประเทศไทยสมัยพระเจ้าชัยราชาก็เริ่มมีการขุดคลอง สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชเกิดน้ำท่วมอย่างหนักก็ทรงย้ายเมืองไปที่ลพบุรี ในสมัยรัชกาลที่ ๕ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ก็มีการขุดคลองชลประทานขึ้นอย่างเห็นได้ชัดในปัจจุบันได้^{๔๘๒}

^{๔๗๗} สนทนากลุ่มเฉพาะ ศ.ดร.กฤษ เพิ่มทันจิตต์, อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๑๓ มีนาคม ๒๕๖๐.

^{๔๗๘} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสิริสุตโสภณ, ดร., เจ้าอาวาสวัดสำนักขุนเณร เจ้าคณะอำเภอคงเจริญ, ๑๓ มีนาคม ๒๕๖๐.

^{๔๗๙} สนทนากลุ่มเฉพาะ ดร.ยุทธนา ปราณีต, ผู้อำนวยการหลักสูตร พธ.ม. สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๑๓ มีนาคม ๒๕๖๐.

^{๔๘๐} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสิริสุตโสภณ, ดร., เจ้าอาวาสวัดสำนักขุนเณร เจ้าคณะอำเภอคงเจริญ, ๑๓ มีนาคม ๒๕๖๐.

^{๔๘๑} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสิริสุตโสภณ, ดร., เจ้าอาวาสวัดสำนักขุนเณร เจ้าคณะอำเภอคงเจริญ, ๑๓ มีนาคม ๒๕๖๐.

^{๔๘๒} สนทนากลุ่มเฉพาะ ศ.ดร.กฤษ เพิ่มทันจิตต์, อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๑๓ มีนาคม ๒๕๖๐.

ด้านการมีส่วนร่วมขององค์กรผู้ใช้น้ำและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

การบริหารจัดการน้ำจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาที่จะรุกเข้าไปแก้ไขเพื่อการตั้งรับกับปัญหาที่อาจเกิดขึ้นมาด้วย การพัฒนาพื้นที่ด้วยสิ่งก่อสร้างและการพัฒนาพื้นที่แบบไม่ใช่สิ่งก่อสร้างคือการให้ความรู้ด้วยการฝึกอบรม และมีการฟื้นฟูหลังจากที่ประสบภัยนั้นๆ การบริหารจัดการน้ำอยู่ที่การมีส่วนร่วมของภาคประชาชน โดยอาศัยผู้นำที่มีความรู้ความสามารถ มีวิสัยทัศน์ และการศึกษา ผังน้ำชุมชนให้ชัดเจนเพื่อจัดการน้ำในฤดูกาลหรือสร้างทางน้ำให้เชื่อมโยงกับเส้นทางน้ำที่มีน้ำไหลผ่านเพื่อเก็บไว้ใช้ในฤดูแล้งให้เพียงพอต่อความต้องการและรักษาระบบนิเวศในพื้นที่ไปด้วย โดยการให้ความร่วมมือจากภาคประชาชนในพื้นที่เกี่ยวกับการสละพื้นที่ในการสร้างทางน้ำให้เชื่อมต่อกันเข้ามาในพื้นที่ โดยการอาศัยการสร้างทัศนคติร่วมกัน คำนึงถึงผลประโยชน์เพื่อส่วนรวมก่อน จนไปถึงข้อตกลงร่วมกันในการใช้น้ำ^{๔๘๓}

เรื่องการบริหารจัดการน้ำควรจะใช้ทฤษฎีของชลประทานหรือการใช้ทฤษฎีของ POCCC หรือ POSDCoRB มาใช้ร่วมกัน^{๔๘๔} หน่วยงานที่จะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการน้ำในปัจจุบันคือ กรมชลประทานและกรมชลประทาน เพราะการพัฒนาของระบบคมนาคมเมื่อสร้างในพื้นที่ใดๆ แล้วจะมีผลต่อการเปลี่ยนทิศทางน้ำหรือทางเดินน้ำเดิม หรือกรมชลประทานเองเวลาสร้างเขื่อนหรืออ่างต่างๆแล้ว ก็เกิดปัญหาไม่มีน้ำเก็บในเขื่อนหรืออ่าง กลับกลายเป็นเขื่อนลมเพราะเส้นทางน้ำที่เปลี่ยนไป ทำให้น้ำไม่ไหลเข้าไป สูญเสียงบประมาณสร้างความเสียหายตามมาเพราะขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตั้งแต่ต้น ปัญหาการเปลี่ยนเส้นทางน้ำส่งผลถึงอารยธรรมที่ล่มสลายเช่นกัน เพราะศูนย์กลางอารยธรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นในอดีตและปัจจุบันต่างอาศัยเส้นทางน้ำในการดำรงชีวิต ถ้าเส้นทางน้ำเปลี่ยนไปอารยธรรมนั้นก็ล่มสลายและโยกย้ายถิ่นฐานกันไป ก็เสื่อมสลายไปพร้อมกับธรรมชาติ เพราะมนุษย์เป็นคนทำลาย^{๔๘๕}

ด้านผลสัมฤทธิ์ของงาน

การบริหารจัดการอะไรก็แล้วแต่ต้องคำนึงถึงทรัพยากรที่มีอยู่แล้วในพื้นที่ก่อน โดยเฉพาะพื้นที่จังหวัดพิจิตรเป็นพื้นที่น้ำไหลผ่านตามฤดูกาล ควรเก็บน้ำไว้ในพื้นที่ให้ได้ตามความต้องการ ต่อจากนั้นธรรมชาติก็จะดูแลธรรมชาติเองทำให้เกิดความเหมาะสมตามหลักสัปปายะ ๗ คือ มีที่อยู่อาศัยที่ดี การคมนาคมที่สะดวก การเจรจา ปกษาหารหรือที่เหมาะสม มีคนที่มีความรู้ความสามารถ มีอาหารที่ดี มีฤดูกาลที่เหมาะสมต่อการประกอบอาชีพและมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีในพื้นที่^{๔๘๖} การบริหารจัดการน้ำมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยธรรมชาติช่วยธรรมชาติ โดยการปลูกป่าเพื่อซับ

^{๔๘๓} สทนากลุ่มเฉพาะ นางสาวทิพย์สุดา ภูมิพาณิชย์, นักวิชาการ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จังหวัดฉะเชิงเทรา, ๑๓ มีนาคม ๒๕๖๐.

^{๔๘๔} สทนากลุ่มเฉพาะ รศ.ดร.สมาน งามสนธิ, อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๑๓ มีนาคม ๒๕๖๐.

^{๔๘๕} สทนากลุ่มเฉพาะ ศ.ดร.กฤษ เพิ่มทันจิตต์, อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๑๓ มีนาคม ๒๕๖๐.

^{๔๘๖} สทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสิริสุตโสภณ, ดร., เจ้าอาวาสวัดสำนักขุนเณร เจ้าคณะอำเภอดงเจริญ, ๑๓ มีนาคม ๒๕๖๐.

น้ำในพื้นที่^{๔๘๗} การใช้ข้อเท็จจริงต่างๆมาใช้ต้องเป็นองค์ความรู้ที่มีความบริสุทธิ์ เพราะทุกวันนี้ทฤษฎีตะวันตกอย่างเดียวกันก็ไม่สามารถสำเร็จได้ จึงจำเป็นต้องเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาบูรณาการร่วมกับหลักทฤษฎีของตะวันตก อย่างที่ “พระพรหมบัณฑิต” อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พยายามที่จะเติมเต็มส่วนนี้เข้าไป คือ การนำหลักพุทธศาสนาไปบูรณาการร่วมกับหลักตะวันตกให้เกิดหลักการบูรณาการร่วมกับศาสตร์สมัยใหม่เพื่อให้ทันสมัย^{๔๘๘} ซึ่งการบริหารจัดการน้ำถ้ามีการนำหลักธรรมอื่นๆมาร่วมกับหลักสปปายะ ๗ เช่น หลักสปปุริสธรรม ๗ มาร่วมด้วยจะสมบูรณ์ขึ้น มีรูปแบบที่ชัดเจนขึ้นก็จะเป็นนวัตกรรมใหม่ที่สามารถนำไปพัฒนาในพื้นที่ได้ เพราะการนำหลักการบริหารมาใช้ให้ครอบคลุม การนำหลักธรรมมาเชื่อมต่อกับหลักทฤษฎีเพื่อให้เกิดความสอดคล้อง เพราะการแก้ไขปัญหาน้ำในปัจจุบัน เป็นเรื่องภูมิสังคมที่เปลี่ยนไปจำเป็นต้องอาศัยธรรมะที่ละเอียดอ่อนเข้าไปแก้ไขปัญหาน้ำด้วย กระบวนการเหล่านี้ต้องแก้ไขด้วยหลักธรรมที่เหมาะสม^{๔๘๙} จะทำให้เกิดรูปแบบที่ชัดเจนโดยการนำหลักสปปายะ ๗ มาใช้ และเน้นหลักธรรมอื่นเกี่ยวข้องมาร่วมด้วยเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ในการบริหารจัดการน้ำเพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับหลายมิติ^{๔๙๐} ซึ่งพระราชกฤษฎีกาในอดีตกษัตริย์ถอยถ่วงแนวทางปฏิบัติตามแนวทางจักรวรรดิวัตร ๑๒ คือ ธรรมอันเป็นพระราชจริยานวัตร สำหรับพระมหากษัตริย์ และพระราชอาคันตุกะในโลกล้วนนี้ โดยพระมหากษัตริย์ผู้ปกครองประชาชนทรงถือและอาศัยธรรมข้อนี้เป็นธงชัย สำหรับการดำเนินกุศลโบายและวิเทโศบาย ๑. ควรอนุเคราะห์คนในราชสำนัก และคนภายนอก ให้มีความสุข ไม่ปล่อยให้พลละเลย ๒. ควรผูกไมตรีกับประเทศอื่น ๓. ควรอนุเคราะห์พระราชวงศานุวงศ์ ๔. ควรเกื้อกูลพราหมณ์คหบดี และคฤหบดีชน คือเกื้อกูลพราหมณ์และผู้ที่อยู่ในเมือง ๕. ควรอนุเคราะห์ประชาชนในชนบท ๖. ควรอนุเคราะห์สมณพราหมณ์ผู้มีศีล ๗. ควรจักรักษาดูแลนกก และสัตว์ทั้งหลายมิให้สูญพันธุ์ ๘. ควรห้ามชนทั้งหลายมิให้ประพฤติผิดธรรม และชักนำด้วยตัวอย่างให้อยู่ในกุศลสุจริต ๙. ควรเลี้ยงดูคนจน เพื่อมิให้ประกอบกรทุจริต กุศลและอกุศลต่อสังคม ๑๐. ควรเข้าไปใกล้สมณพราหมณ์ เพื่อศึกษาบุญและบาป กุศล และอกุศลให้แจ้งชัด ๑๑. ควรห้ามจิตมิให้ต้องการไปในที่ที่พระมหากษัตริย์ไม่ควรเสด็จ ๑๒. ควรระงับความโลภมิให้ปรารถนาในลาภที่พระมหากษัตริย์มิควรจะได้ การบริหารจัดการน้ำน่าจะนำหลักสาราณียธรรม ๖ มาใช้ด้วย^{๔๙๑}

^{๔๘๗} สนทนากลุ่มเฉพาะ นายเบญจกุล ปิ่นสุข, รองนายกเทศบาลตำบลเนินมะกอก จังหวัดพิจิตร, ๑๓ มีนาคม ๒๕๖๐.

^{๔๘๘} สนทนากลุ่มเฉพาะ ศ.ดร.กฤษ เพิ่มทันจิตต์, อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๑๓ มีนาคม ๒๕๖๐.

^{๔๘๙} สนทนากลุ่มเฉพาะ ดร.เลิศ มีช้าง, หัวหน้ากลุ่มงานส่งเสริมและพัฒนา กรมการพัฒนาชุมชน จังหวัดพิจิตร, ๑๓ มีนาคม ๒๕๖๐.

^{๔๙๐} สนทนากลุ่มเฉพาะ ผศ.ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์, หัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๑๓ มีนาคม ๒๕๖๐.

^{๔๙๑} สนทนากลุ่มเฉพาะ ศ.ดร.กฤษ เพิ่มทันจิตต์, อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๑๓ มีนาคม ๒๕๖๐.

น้ำจึงเป็นสิ่งสำคัญในการดำรงชีวิต ในประเทศไทยก็เช่นกันการบริหารจัดการน้ำก็เลยต้องมีการสร้างอ่างหรือแก้มลิงขึ้นมาเพื่อเก็บน้ำไว้ใช้ โดยการนำหลักธรรมมาใช้ในการช่วยบริหารจัดการน้ำ^{๔๙๒} วิสัยทัศน์ของผู้นำจึงสำคัญ เพราะนำไปสู่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของประชาชนในพื้นที่ โดยการสร้างแรงจูงใจในการร่วมมือกันเพื่อสร้างระบบนิเวศทางธรรมชาติขึ้นในพื้นที่ พระพุทธองค์ทรงสอนว่าไม่ให้ทำลายต้นไม้หรือห้ามพรากของเขียว เพราะต้นไม้เป็นบ่อเกิดของความหลากหลายทางชีวภาพ เพื่อป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้นจากการขาดความรู้เท่าทัน ขาดหิริโอตตปปะ ขาดสติสัมปชัญญะ ขาดปัญญาที่เหมาะสมในการบริหารจัดการน้ำ ในการใช้น้ำ ในการดูแลรักษา น้ำ จึงต้องอาศัยหลักธรรมในการเข้าไปช่วยโดยการบริหารจัดการน้ำด้วยการดำเนินตามหลักสัปปายะ ๗ และหลักพุทธธรรมต่างๆ เช่น หลักสัปปุริสธรรม ๗ หลักจักรวรรดิวัตร ๑๒ หรืออื่นๆที่เกี่ยวข้องด้วย และการวิเคราะห์เชิงสถาบันจึงมีความจำเป็นที่จะต้องจัดวางหน่วยงานและบทบาทหน้าที่ต่างๆให้ชัดเจน^{๔๙๓} โดยอาศัยการวางแผนร่วมกันตามหลักสัปปุริสธรรม ๗ การจัดองค์กรแบบมีส่วนร่วม ตามหลักสัปปายะ ๗ การจัดคนเข้าทำงานตามหลักปาปนิกรธรรม การจัดงบประมาณตามหลักสุจริต ๓ และหลักหิริโอตตปปะ ออกมาเป็นรูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร^{๔๙๔}

ในด้านสรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

ในการสรุปองค์ความรู้ที่สรุปรูป Model โดยนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ คือหลักสัปปายะ ๗ ประกอบด้วย ๑) การมีที่อยู่อาศัยที่เหมาะสม ๒) การคมนาคมที่สะดวก ๓) การเจรจา ปรีกษาหรือกันที่เหมาะสม ๔) การได้บุคคลที่เหมาะสม ๕) การมีอาหารที่ดีและเพียงพอ ๖) มีสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม ๗) มีชีวิตความเป็นอยู่ที่เหมาะสมในพื้นที่^{๔๙๕} เรื่องการบริหารจัดการน้ำจะใช้ทฤษฎีการพัฒนาภาครัฐของชลประทาน ที่ประกอบไปด้วย ๑) การบริหารองค์กรที่ดี คือ การบริหารจัดการน้ำให้เกิดความเหมาะสมกับพื้นที่ของจังหวัดพิจิตร ๒) การบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษา คือ การกักเก็บน้ำตามฤดูกาล การระบายน้ำ และการบำรุงรักษาแหล่งน้ำในจังหวัดพิจิตร ๓) การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและกลุ่มผู้ใช้น้ำ คือ การมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรผู้ใช้น้ำในจังหวัดพิจิตร ๔) ผลสัมฤทธิ์ของงาน คือ การบริหารจัดการน้ำมีผลต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนในพื้นที่จังหวัดพิจิตร โดยนำหลักพุทธวิธีมาบูรณาการร่วมกับการบริหารจัดการน้ำ จำเป็นที่จะต้องยึดหลักการบริหารทางตะวันตกมาบูรณาการร่วมกับหลักพระพุทธศาสนา เพราะเรามีวัฒนธรรมแบบชาวพุทธ^{๔๙๖}

^{๔๙๒} สนทนากลุ่มเฉพาะ ดร.ยุทธนา ปราณีต, ผู้อำนวยการหลักสูตร พธ.ม. สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๑๓ มีนาคม ๒๕๖๐.

^{๔๙๓} สนทนากลุ่มเฉพาะ ศ.ดร.กฤษ เพิ่มทันจิตต์, อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๑๓ มีนาคม ๒๕๖๐.

^{๔๙๔} สนทนากลุ่มเฉพาะ รศ.ดร.สมาน งามสนธิ, อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๑๓ มีนาคม ๒๕๖๐.

^{๔๙๕} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสิริสุตโสภณ, ดร., เจ้าอาวาสวัดสำนักขุนเณร เจ้าคณะอำเภอคงเจริญ, ๑๓ มีนาคม ๒๕๖๐.

^{๔๙๖} สนทนากลุ่มเฉพาะ รศ.ดร.สมาน งามสนธิ, อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๑๓ มีนาคม ๒๕๖๐.

กล่าวโดยสรุป ในการสรุปองค์ความรู้ นั้น สรุป Model ให้เป็นของตนเอง โดยประยุกต์ทั้งหลักกรรม ทฤษฎี จากการศึกษาการเรียนรู้ และการลงมือปฏิบัติอย่างชาญฉลาด เพื่อให้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตรต่อไป

สรุปสาระสำคัญในการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

ในการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร” สรุปได้ดังนี้ น้ำเป็นเรื่องสำคัญที่ส่งผลต่อการดำรงชีวิตของสรรพสัตว์ การที่จะไปบริหารจัดการน้ำจึงต้องเข้าไปศึกษาสภาพพื้นที่ก่อนการเข้าไปบริหารจัดการน้ำ จึงจำเป็นต้องศึกษาสภาพพื้นที่นั้นๆ ให้ชัดเจน ว่าเป็นอย่างไร มีปัญหาอะไรบ้าง จะบริหารจัดการน้ำอะไร เพื่ออะไร ประชาชนในพื้นที่เขาต้องการแบบไหน หน่วยงานจะบริหารจัดการอย่างไร โดยการให้ความสำคัญเกี่ยวกับสภาพภูมิสังคมที่แตกต่างกัน การเข้าไปสร้างความเท่าเทียมกันในการใช้ทรัพยากรน้ำให้เกิดขึ้น โดยอาศัยวิธีการบริหารจัดการน้ำตามหลักทฤษฎีการบริหารจัดการภาครัฐมาผสมผสานเข้ากับหลักพุทธวิธี คือหลักสัพปาเย ๗ เพื่อสร้างความเหมาะสมให้เกิดขึ้นในพื้นที่นั้นๆ โดยเฉพาะการจัดภัยแล้งเพื่อให้ประชาชนมีน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคทั้งในฤดูแล้งและนอกฤดูแล้ง นั่นคือเป้าหมายของการบริหารจัดการน้ำเพื่อสร้างความยั่งยืนให้เกิดขึ้นแก่สิ่งมีชีวิตทั้งหมด

๔.๔ องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยค้นพบว่า หลักการบริหารจัดการน้ำ และการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเป็นแนวทางในการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร เพื่อให้เห็นภาพชัดเจน ผู้วิจัยจึงสรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยในครั้งนี้ และแสดงให้เห็นเป็นตัวแบบ (Synthesis Model) โดยสรุปองค์ความรู้ใน ๓ ประเด็น คือ ๑) สภาพทั่วไปในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร ๒) แนวคิด ทฤษฎีและหลักพุทธวิธีในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตรและ ๓) รูปแบบของการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร ซึ่งทั้ง ๓ ประเด็นนี้ ผู้วิจัยได้สรุปเป็นแผนภาพองค์ความรู้ ได้ดังแผนภาพ ๔.๒ ดังนี้

แผนภาพที่ ๔.๒ สรุปสภาพทั่วไปในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร

จากแผนภาพกล่าวได้ว่า การบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร มีบทบาทต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตหรือกิจกรรมต่างๆของประชาชนในพื้นที่ หลายๆอย่างที่เกิดปัญหาต่อการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร จึงส่งผลต่อชีวิตความเป็นอยู่และเกิดปัญหาการโยกย้ายถิ่นฐานไปทำงานในพื้นที่อื่นๆ เพราะไม่สามารถที่จะประกอบอาชีพหรือดำรงชีวิตอยู่ในพื้นที่ได้ตลอดทั้งปีเพราะขาดน้ำนั่นเอง แยกประเด็นที่สำคัญได้ดังนี้

ด้านการบริหารองค์กรที่ดี คือ ตามสภาพพื้นที่ของจังหวัดพิจิตรมีลักษณะเป็นที่ลุ่มต่ำแม่น้ำไหลผ่านจึงเป็นพื้นที่รับน้ำในฤดูกาลน้ำหลาก ในระดับจังหวัดมีหลายหน่วยงานที่เข้ามารับผิดชอบดูแลเรื่องน้ำ ไม่มีเจ้าภาพหลักที่ชัดเจนในการเข้าไปบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ เพราะเรื่องน้ำมีพื้นที่คาบเกี่ยวกันมีผลต่อกัน ทางจังหวัดก็ยังมีขาดการรวมแผนแม่บทหลักเพราะมีหลายหน่วยงานจึงมีหลายแผนตามไปด้วย ขาดการจัดทำข้อมูลและทำผังน้ำในพื้นที่ที่ชัดเจนและครอบคลุมเพื่อสร้างความเชื่อมโยงของข้อมูลน้ำ แหล่งน้ำ อย่างเป็นทางการเป็นการบริหารจัดการน้ำร่วมกัน

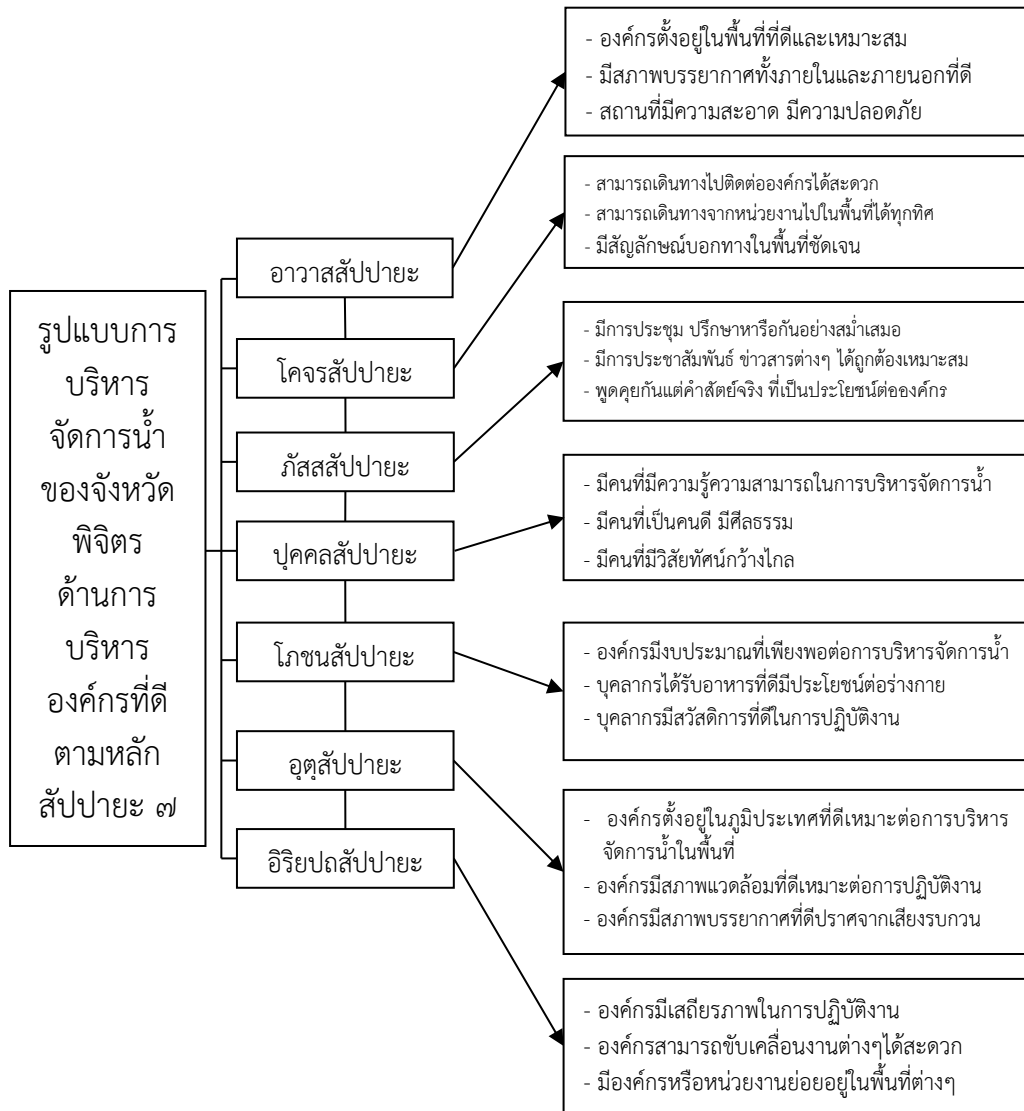
ด้านการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษา คือ ในจังหวัดพิจิตรยังมีปัญหาการจัดเก็บน้ำที่หลากมาตามฤดูกาลได้น้อย จึงทำให้มีน้ำต้นทุนที่ไม่เพียงพอที่จะนำมาบริหารจัดการ เพราะยังขาดแหล่งกักเก็บน้ำยังมีไม่เพียงพอ รวมถึงการใช้พื้นที่สาธารณะประโยชน์ในการสร้างแหล่งกักเก็บน้ำก็ถูกบุกรุกพื้นที่จากกลุ่มต่างๆ การบำรุงรักษาโดยการขุดลอกคลองต่างๆยังไม่สามารถที่จะเก็บน้ำไว้ได้ เพราะยังขาดฝายหรือประตูเปิด-ปิด ที่ใช้กักเก็บน้ำตามลำคลองนั้นๆ ยังไม่เพียงพอ จึงส่งผลให้นอกฤดูกาลคลองจึงไม่มีน้ำเหลืออยู่

ด้านการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและกลุ่มผู้ใช้น้ำ คือ การบริหารจัดการน้ำในจังหวัดพิจิตรยังขาดการมีส่วนร่วมในหลายๆ ระดับ เช่น ระดับระหว่างหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับเรื่องน้ำ ระดับกลุ่มผู้ใช้น้ำในพื้นที่หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากน้ำ ขาดการรวมกลุ่มที่เข้มแข็งจากผู้ใช้น้ำที่แท้จริง ขาดข้อตกลงเกี่ยวกับเรื่องน้ำร่วมกัน ยังขาดจิตสำนึกที่ดีในการใช้น้ำ รักษาแหล่งน้ำ และมีความขัดแย้งกันเรื่องน้ำโดยที่มีการแย่งชิงน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค โดยเฉพาะการแย่งชิงน้ำเพื่อการเกษตร

ด้านผลสัมฤทธิ์ของงาน คือ การบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตรจึงยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาเรื่องน้ำท่วมและน้ำแล้งในพื้นที่ได้ เพราะขาดเจ้าภาพที่จะดำเนินการตามแผนแม่บทในการพัฒนาเรื่องน้ำเพื่อให้เกิดความยั่งยืน ประชาชนยังขาดการเรียนรู้ที่จัดการกับพื้นที่ตัวเอง ขาดการใช้พื้นที่สาธารณะประโยชน์ในชุมชนเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดร่วมกัน ขาดความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่มีความเกี่ยวข้องในเรื่องน้ำที่จะมาช่วยกันแก้ไขและพัฒนาและขาดการเปิดเวทีสาธารณะที่จะให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็นเพื่อที่จะหาข้อสรุปร่วมกันเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำ

การนำหลักการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ (PMQA : Public Sector Management Quality Award) เป็นเกณฑ์ที่ได้ยึดหลักแนวความคิด Core Value ๑๑ ตัว ของ Malcolm Baldrige มาเป็นเกณฑ์ในการขับเคลื่อนแนวความคิดในการพัฒนาเกณฑ์การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ (PMQA) โดยอาศัยแนวความคิดหลักค่านิยมหลัก (Core Value) ๑๑ ประการ ดังนี้ ๑) การนำองค์การอย่างมีวิสัยทัศน์ ๒) ความรับผิดชอบต่อสังคม ๓) การให้ความสำคัญกับพนักงานและลูกค้า ๔) ความเป็นเลิศที่มุ่งเน้นที่ลูกค้า ๕) การมุ่งเน้นอนาคต ๖) ความคล่องตัว ๗) การเรียนรู้ขององค์การและแต่ละบุคคล ๘) การจัดการเพื่อนวัตกรรม ๙) การจัดการโดยใช้ข้อมูลจริง ๑๐) การมุ่งเน้นที่ผลลัพธ์และการสร้างคุณค่า ๑๑) มุมมองเชิงระบบ เพื่อให้เกิดการปรับใช้เกณฑ์การประเมินให้เหมาะสมกับบริบทของฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษา โดยเกณฑ์การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาแบ่งออกเป็น ๔ หมวด คือ หมวดที่ ๑ การบริหารองค์การที่ดี หมวดที่ ๒ การบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษา หมวดที่ ๓ การมีส่วนร่วมขององค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หมวดที่ ๔ ผลสัมฤทธิ์ของงาน^{๔๙๗} ทั้งนี้ได้นำปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการบริหารจัดการน้ำมาใช้ให้เกิดความเหมาะสม ความพอดี คือการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาบูรณาการร่วมกัน โดยอาศัย หลักสัปปายะ ๗ มาเป็นส่วนช่วยเสริมในการบริหารจัดการน้ำให้เกิดความเหมาะสมขึ้น สามารถสรุปได้ดังแผนภาพที่ ๔.๓ - ๔.๖ ได้ดังนี้

^{๔๙๗} กรมชลประทาน, เกณฑ์การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษา, (กรุงเทพมหานคร : กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, ๒๕๔๖), (อัดสำเนา). หน้า ๓-๕.

แผนภาพที่ ๔.๓ การวิเคราะห์การบริหารองค์กรที่ดีตามหลักสัปปายะ ๗

จากแผนภาพจะเห็นได้ว่า การบริหารองค์กรที่ดีตามหลักสัปปายะ ๗ ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ด้านอวาสสัปปายะ คือ องค์กรต้องมีสถานที่อยู่ในพื้นที่ที่เหมาะสม ไม่ไปตั้งอยู่ในที่เสี่ยงภัยทางธรรมชาติหรือใกล้สถานที่อันตรายจากภัยอื่น ที่จะก่อให้เกิดอุปสรรคต่อการทำงาน จะต้องมีสภาพแวดล้อมหรือมีบรรยากาศที่ดีในการทำงาน หมายความว่า ในแง่สิ่งแวดล้อมขององค์กรเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการบริหาร ไม่ว่าจะเป็นสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ การเมือง เศรษฐกิจ สังคม ชุมชน วัฒนธรรม เทคโนโลยี ต่างเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารองค์กร สำนักงานมีความสะอาด คือ มีการปิดกวาดเช็ดถูสถานที่ สิ่งของ อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องจักร ให้สะอาดอยู่เสมอ มีความปลอดภัย โดยที่บุคลากรทุกคนมีแรงจูงใจและมีความสามารถในการทำงานด้วยความปลอดภัย รวมทั้งป้องกันสุขภาพของตนเองได้ในระยะยาว ไม่เพียงแต่การหลีกเลี่ยงมิให้เกิดอุบัติเหตุ อาคาร

สถานที่ต้องมีความระเบียบเรียบร้อย คือการรักษามาตรฐานของความเป็นระเบียบเรียบร้อยให้คงอยู่ตลอดไป มีที่อยู่ที่มีความมั่นคง ถาวร และแข็งแรง สามารถใช้งานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ มีปัจจัยสี่ที่บริบูรณ์ คือปัจจัยโดยพื้นฐานของมนุษย์ ที่ทราบกันก็จะมี อาหาร ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค เครื่องนุ่งห่ม แท้จริงแล้วปัจจัยพื้นฐานของมนุษย์ก็คือ สิ่งที่มนุษย์ไม่สามารถขาดไปได้ เช่น อากาศ น้ำ ดื่ม เป็นต้น

ด้านโครงสร้างปายะ คือ สามารถเดินทางสัญจรไปในที่ต่างๆ ได้สะดวก รวดเร็ว สามารถกำหนดเวลาการเดินทางได้ จากสถานที่ทำงานต้องอยู่ไม่ไกลกับแหล่งที่อยู่อาศัยจนเกินไปมีระบบบริการสาธารณะเข้าถึง โดยจากสถานที่ทำงานสามารถเดินทางไปได้ทุกทิศ มีระบบเส้นทางคมนาคมที่ดี มีป้ายหรือสัญลักษณ์บอกทางชัดเจน การเดินทางตั้งแต่ที่อยู่อาศัยไปจนถึงสถานที่ทำงานมีความปลอดภัย

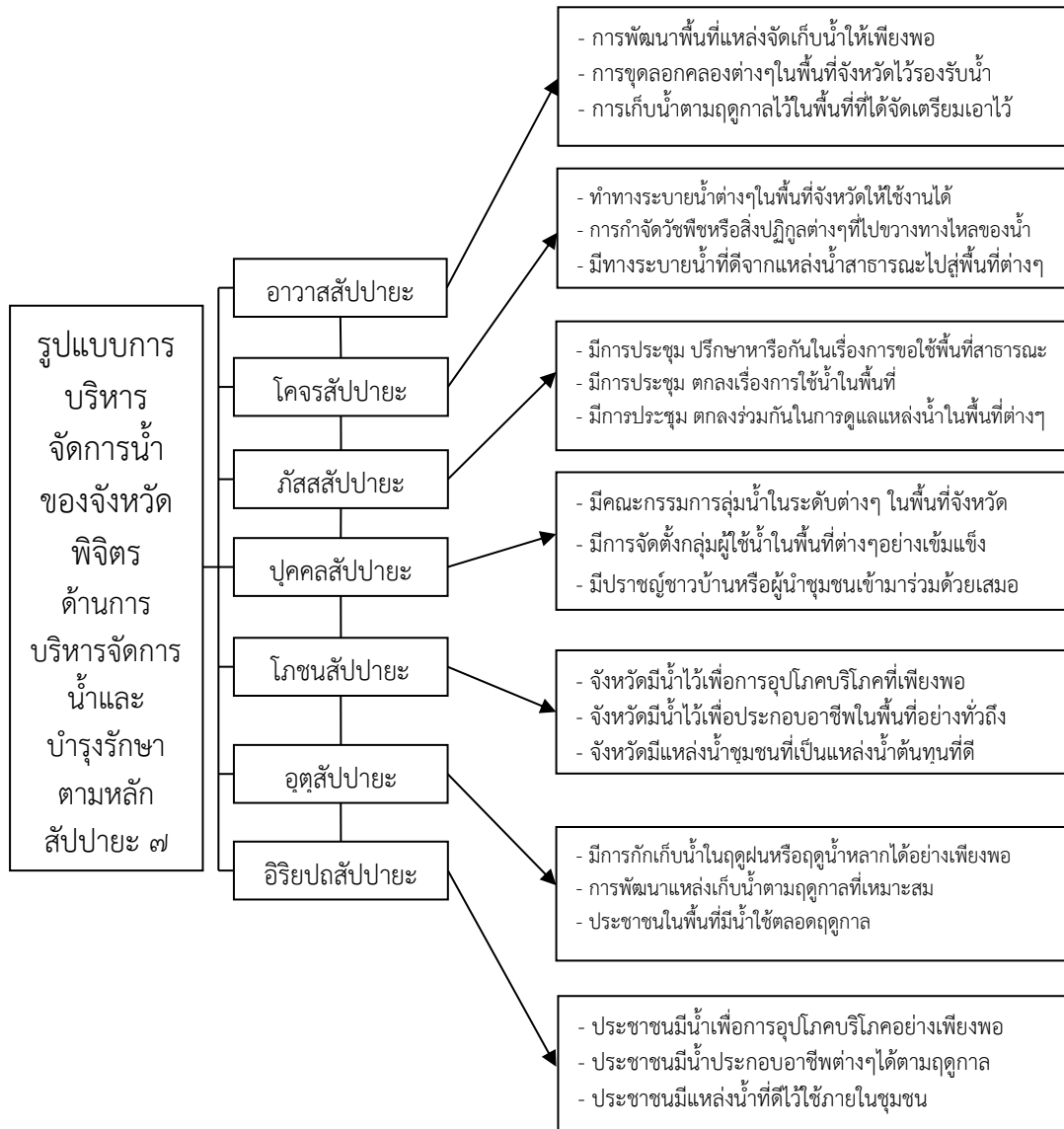
ด้านภัสสสัปปายะ คือ บุคลากรที่ทำงานอยู่ภายในองค์กรจะต้องมีการประชุม พูดคุยกันอย่างสม่ำเสมอ การอยู่ด้วยกันภายในองค์กรจะต้องพูดให้ถูกกาล ถูกเวลาจะได้ไม่เกิดเรื่องเข้าใจผิด การพูดคุยกันก็ต้องพูดคุยกันแต่คำสัตย์ คำจริง ต้องสนทนากันด้วยถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวาน ต้องพูดคุยในเรื่องมีประโยชน์ต่อการทำงาน มีการสื่อสารที่เข้าใจตรงกันทุกฝ่ายและพูดคุยกันแต่พอเหมาะพอสมควร

ด้านบุคคลสัปปายะ คือ บุคลากรในองค์กรจะต้องมีความรู้ความสามารถ มีความชำนาญเฉพาะทาง มีอำนาจหน้าที่ที่ชัดเจน ต้องเป็นคนดี มีศีลธรรม ต้องมีวิสัยทัศน์ มองกาลไกล ต้องกล้าตัดสินใจ จะต้องมิจิตสำนึกที่ดีต่อหน่วยงาน ต้องเสียสละเพื่อส่วนรวมและต้องมิจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อบุคคลอื่นที่อยู่ในสังคมนั้นด้วย

ด้านโภชนสัปปายะ คือ องค์กรจะต้องมีงบประมาณที่เพียงพอต่อการนำไปบริหารจัดการ บุคลากรในองค์กรจะต้องได้รับอาหารที่ดี มีประโยชน์ต่อร่างกาย มีอาหารที่เพียงพอต่อความต้องการของร่างกาย สามารถหาอาหารได้ง่ายโดยที่องค์กรจะต้องมีสวัสดิการที่ดีให้แก่บุคลากร จะต้องมีการส่งเสริมการสร้างอาชีพเสริมให้แก่บุคลากรด้วยและต้องมีค่าตอบแทนที่เหมาะสมแก่คนในองค์กร

ด้านอุตุสัปปายะ คือ องค์กรที่ดีนั้นต้องตั้งอยู่ในภูมิประเทศที่ดีด้วย ภายในองค์กรจะต้องมีสิ่งแวดล้อมที่ดีหมายถึงธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในการทำงานที่ดีด้วย สถานที่นั้นต้องปราศจากเสียงรบกวน ในองค์กรต้องไร้ปัญหามลพิษทางอากาศ มีความปลอดภัยทุกคามต่างๆ มีอากาศที่เหมาะสมตามฤดูกาลและอากาศสามารถถ่ายเทได้สะดวก

ด้านอิริยพลสัปปายะ คือ ในองค์กรจะต้องมีความคล่องตัวในการปฏิบัติงานและมีเสถียรภาพในการปฏิบัติงาน องค์กรสามารถที่จะขับเคลื่อนงานต่างๆได้สะดวก ต้องมีองค์กรย่อยตั้งอยู่ในทุกพื้นที่โดยมีสถานที่ที่เหมาะสมกับการปฏิบัติงาน ต้องสามารถติดต่อได้สะดวก รวดเร็ว บุคลากรในองค์กรจะต้องได้รับอิสระในการดำเนินชีวิต บุคลากรในองค์กรจะต้องมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นหลังจากที่ได้ปฏิบัติงานในองค์กรนั้นๆ

แผนภาพที่ ๔.๔ การวิเคราะห์การบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาตามหลักสัปปายะ ๗

จากภาพจะเห็นได้ว่า การบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาตามหลักสัปปายะ ๗ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ด้านอawasasัปปายะ คือ ในการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่จังหวัดพิจิตรต้องมีการพัฒนาแหล่งจัดเก็บน้ำให้ดีเพื่อรองรับน้ำที่มีตามฤดูกาลคือน้ำหลาก จะต้องมีการขุดลอกคลองหรือแหล่งน้ำต่างๆ ให้สามารถใช้งานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ เพื่อการเก็บน้ำไว้ในพื้นที่บางพื้นที่ต้องมีการสร้างฝายกักเก็บน้ำในพื้นที่คลองแยกหรือคลองซอยที่อยู่ตามพื้นที่ ประชาชนจะต้องช่วยกันอนุรักษ์แหล่งน้ำโดยการไม่ทิ้งของเสียลงในแหล่งน้ำ การอนุรักษ์ป่าต้นน้ำเพื่อจะรักษาระบบนิเวศป่าต้นน้ำและจะต้องมีการฟื้นฟูแหล่งน้ำเดิมที่มีอยู่ในพื้นที่ให้สามารถใช้งานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

ด้านโครงสร้างสปายะ คือ การบริหารจัดการน้ำจะต้องมีการขุดลอกคลองเพื่อทำทางน้ำให้สามารถไหลไปได้อย่างสะดวก ด้วยการกำจัดวัชพืชในพื้นที่แหล่งน้ำเพราะวัชพืชเป็นต้นเหตุที่ทำให้น้ำไหลไม่สะดวก มีพื้นที่กระจายน้ำออกหรือคลองระบายน้ำเพื่อให้ น้ำมีทางไปได้ แหล่งน้ำต้องมีทางน้ำเข้า และทางน้ำออกน้ำจะได้ไม่เน่าเสีย ต้องมีน้ำในคลองไหลตลอดฤดูกาล ในคลองบางพื้นที่ต้องมีประตูระบายน้ำ เพื่อใช้กักน้ำไว้ใช้นอกฤดูและประชาชนต้องสามารถเดินทางไปแหล่งน้ำในพื้นที่นั้นได้สะดวก

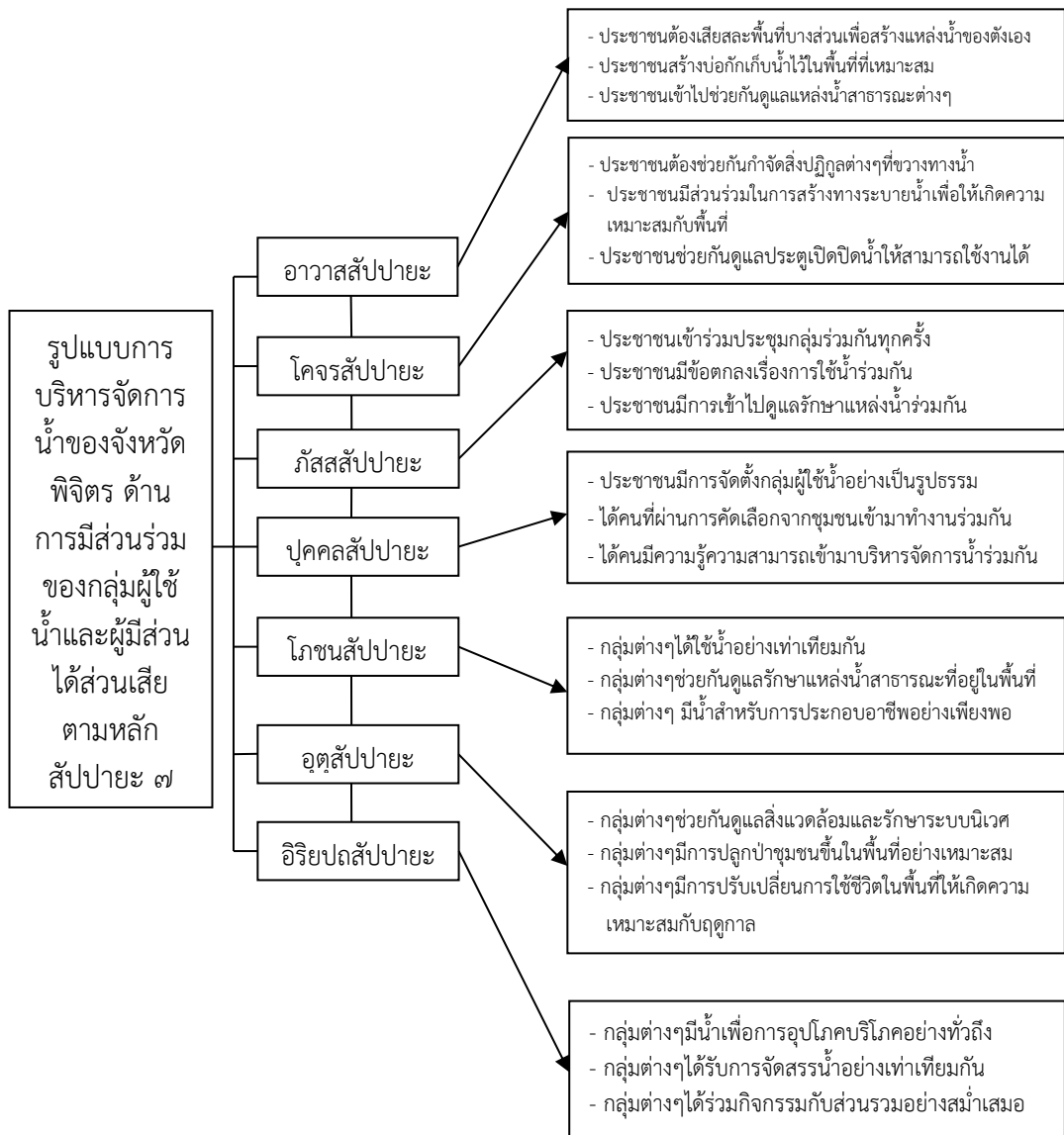
ด้านภัสสสสปายะ คือ การบริหารจัดการน้ำจะต้องมีการพูดคุยหรือเจรจาในการขอใช้พื้นที่สาธารณะเพื่อสร้างแหล่งน้ำใหม่เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชน เพื่อจะได้มีการจัดเก็บน้ำให้อยู่ในเกณฑ์ที่สามารถใช้ได้ที่มีความเพียงพอต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่ ประชาชนจะต้องมีข้อตกลงการใช้น้ำร่วมกัน มีข้อปฏิบัติร่วมกันในการดูแลแหล่งน้ำที่อยู่ในชุมชน ต้องมีการอบเวลาในการระบายน้ำไปตามพื้นที่ ต้องมีการเสวนาพูดคุยในประเด็นการใช้น้ำอย่างมีคุณค่าที่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและมีการประชุมหารือเกี่ยวกับการสร้างแหล่งน้ำใหม่ในพื้นที่ที่ยังไม่มีแหล่งน้ำเพื่อสร้างแหล่งน้ำต้นทุนเพิ่มขึ้นในชุมชน

ด้านบุคคลสปายะ คือ การบริหารจัดการน้ำจะต้องมีคณะกรรมการลุ่มน้ำในระดับต่างๆ ขึ้นมาบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ให้เป็นรูปธรรม โดยมีกลุ่มผู้ใช้น้ำในพื้นที่ซึ่งขึ้นมามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำ เช่น มีผู้นำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการพื้นที่ มีปราชญ์ชาวบ้านเข้ามาร่วมงานและให้ข้อมูลพื้นที่ที่ถูกต้อง การได้ข้อมูลพื้นที่ที่ถูกต้องมาบริหารจัดการน้ำต้องมีชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วม มีกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำมาร่วมด้วยและต้องหน่วยงานอื่นๆ ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในการใช้น้ำเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาด้วย

ด้านโภชนสปายะ คือ การบริหารจัดการน้ำเพื่อให้ประชาชนมีน้ำในการอุปโภคบริโภคอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ประชาชนต้องมีน้ำเพื่อประกอบอาชีพ มีแหล่งน้ำในชุมชนทุกพื้นที่ ประชาชนต้องได้รับน้ำที่สะอาดและปลอดภัยต่อการอุปโภค ประชาชนมีการสร้างรายได้จากแหล่งน้ำที่มีอยู่ในพื้นที่นั้นได้ ต้องมีน้ำที่เพียงพอต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่โดยอาศัยการดูแลรักษาให้มีน้ำในพื้นที่ตลอดทั้งปีเพื่อหล่อเลี้ยงระบบนิเวศตามธรรมชาติในพื้นที่ให้มีอยู่อย่างยั่งยืน

ด้านอุตุสปายะ คือ ต้องมีการกักเก็บน้ำในฤดูฝนหรือฤดูน้ำหลาก นอกฤดูฝนต้องมีการพัฒนาแหล่งเก็บน้ำที่มีอยู่เดิมตามธรรมชาติให้สามารถใช้งานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ สภาพแวดล้อมที่ดีจะต้องมีน้ำไหลในคลองตามธรรมชาติ ประชาชนต้องมีน้ำใช้ทุกฤดูกาล มีการเพาะปลูกพืชได้ตามฤดูกาล เช่น การปลูกพืชใช้น้ำน้อยหลังฤดูฝน ประชาชนต้องมีอาชีพเสริมนอกฤดูกาล ก็จะทำให้ประชาชนสามารถอาศัยอยู่ในพื้นที่ได้ทุกฤดูกาล

ด้านอริยพลสปายะ คือ มีการบริหารจัดการน้ำเพื่อให้คนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่มีน้ำใช้ในการอุปโภคบริโภคอย่างเพียงพอ ประชาชนมีน้ำในการประกอบอาชีพได้ตามฤดูกาล มีแหล่งน้ำใช้ภายในชุมชน มีระบบการส่งน้ำเข้าถึงทุกพื้นที่ ในชุมชนมีน้ำที่มีคุณภาพไว้ใช้ มีการพัฒนาที่เชื่อมโยงสายน้ำต่างๆ ให้น้ำสามารถไหลไปบรรจบกันได้ตามธรรมชาติและประชาชนได้ใช้น้ำที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการดำเนินชีวิตประจำวันได้

แผนภาพที่ ๔.๕ การวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้ใช้น้ำและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ตามหลักสัปปายะ ๗

จากภาพจะเห็นได้ว่า การมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้ใช้น้ำและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ตามหลักสัปปายะ ๗ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ด้านอวาาสสัปปายะ คือ ประชาชนในพื้นที่นั้นต้องเสียสละพื้นที่บางส่วนเพื่อสร้างแหล่งกักเก็บน้ำด้วยการสร้างบ่อกักน้ำไว้ใช้เอง ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการเข้าไปดูแลแหล่งน้ำสาธารณะร่วมกัน ในเบื้องต้นต้องไม่ทำลายแหล่งน้ำสาธารณะ เช่น การบุกรุกพื้นที่ การขุด การถม หรือทิ้งสิ่งปฏิกูลลงไปในแหล่งน้ำนั้นๆ ต้องมีการสร้างทางน้ำให้สามารถไหลไปเชื่อมกันได้ตามธรรมชาติ โดยที่ประชาชนต้องไม่รูกล้ำเข้าไปในแหล่งน้ำสาธารณะอันเป็นต้นเหตุของการขวางทางไหลของน้ำเป็นการป้องกันการเอ่อล้นของน้ำในแม่น้ำ ลำคลองด้วย ประชาชนจึงต้องสร้างที่อยู่อาศัยให้เหมาะสมกับพื้นที่ หรืออยู่ไม่ใกล้หรือไกลจากแหล่งน้ำ เช่น ในพื้นที่ลุ่มจะต้องปลูกบ้านยกพื้นสูง หลีกเลี่ยงการไปอยู่ในพื้นที่ที่น้ำไหลผ่าน ที่อาจทำให้เกิดความเสียหายตามมา เป็นต้น

ด้านโครงสร้างสปายะ คือ ประชาชนจะต้องมีการกำจัดสิ่งปฏิกูลที่ขวางทางน้ำ เช่น ผักตบชวา หญ้า ขยะมูลฝอยๆ น้ำจะได้ไหลไปได้สะดวก ช่วยลดปัญหาน้ำเอ่อล้นตลิ่ง ควรมีการสร้างทางระบายน้ำให้เหมาะกับพื้นที่ เช่น การสร้างถนนที่ไปขวางทางน้ำจะต้องมีการวางท่อ ลอดเหลี่ยม สร้างสะพาน ให้เหมาะสมกับพื้นที่ด้วย จะต้องเข้าไปดูแลประตูเปิด-ปิดน้ำให้สามารถใช้งานได้ตามปกติ โดยการอาศัยประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยกันดูแลรักษา เพื่อลดปัญหาการเสียหายเมื่อถึงเวลาใช้อุปกรณ์เหล่านั้นสามารถใช้งานได้ทันที การจัดการพื้นที่แหล่งน้ำให้สะอาดก็เป็นอีกเรื่องที่สำคัญเพราะน้ำที่ไหลผ่านไปได้ไม่เน่าเสีย ในพื้นที่นั้นก็สามารถมีน้ำที่ดีมีคุณภาพไว้ใช้ได้ ก็ต้องอาศัยความร่วมมือทุกฝ่ายเช่นกัน เช่น การไม่สร้างอาคารไปขวางทางน้ำไหล หรือไปขวางเส้นทางน้ำ น้ำจะได้ไหลไปได้สะดวก ในพื้นที่ต้องสามารถที่จะเดินทางไปไหนมาไหนก็ได้ ไม่มีอุปสรรคเรื่องการเดินทาง ทั้งทางบกและทางน้ำสามารถไปได้หมด เมื่อมีการจัดการน้ำแล้วต้องสามารถเดินทางไปได้ทุกทิศ เช่น ไม่สร้างแหล่งน้ำไปขวางทางเดิน ไม่สร้างทางไปขวางทางน้ำ คือ ต้องทำให้การเดินทางทั้งคู่สอดคล้องกันด้วย ไม่ไปขัดขวางซึ่งกันและกัน

ด้านภัสสสปายะ คือ การบริหารจัดการน้ำจะต้องมีการเข้าร่วมประชุมกลุ่มร่วมกัน เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อตกลงหรือมติร่วมกัน ไม่ใช่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดเป็นคนทำ จะต้องมีการทำข้อตกลงเรื่องการใช้น้ำร่วมกันในพื้นที่กลุ่มผู้ใช้น้ำเองเพื่อสร้างความเสมอภาคกันในภายในกลุ่ม ลดปัญหาการขัดแย้งได้ เมื่อน้ำมีความจำเป็นต่อชีวิตก็ต้องมีการรักษาแหล่งน้ำร่วมกันเพื่อประโยชน์ร่วมกัน กลุ่มผู้ใช้น้ำต้องมีข้อตกลงในการดูแลประตูระบายน้ำในพื้นที่กลุ่มร่วมกันเพราะประตูระบายน้ำจะมีผลต่อกลุ่มใช้น้ำอีกกลุ่ม ถ้ามีการเปิดหรือปิดประตูระบายน้ำเพราะฉะนั้นจึงต้องมีข้อตกลงร่วมกันของกลุ่มที่อยู่ต้นน้ำกับปลายน้ำด้วย ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องมีนโยบายการพัฒนาแหล่งน้ำหรือดูแลแหล่งน้ำร่วมกับประชาชนในพื้นที่ด้วย เช่น ภาคธุรกิจ อุตสาหกรรม หรือการท่องเที่ยว จะต้องมีการพัฒนาแหล่งน้ำร่วมกันด้วย กลุ่มผู้ใช้น้ำหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องมีมติร่วมกันดูแลพื้นที่คลองสาธารณะ ในบางพื้นที่ต้องมีการระดมทุนเข้าไปเจรจาขอคืนพื้นที่สาธารณะของชุมชน จากปัญหาการบุกรุกที่ของบางพื้นที่ การเข้าไปเจรจายอมเป็นทางออกที่ดีที่ควรนำมาใช้ แต่การไปเจรจาก็จำเป็นต้องอาศัยคนที่มีความเหมาะสมเข้าไปเจรจาด้วยถึงจะสำเร็จ

ด้านบุคคลสปายะ คือ จะต้องมีการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำหรือกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างเป็นรูปธรรม และมีอำนาจหน้าที่ในการทำงานให้ชัดเจนขึ้น โดยเป็นคนที่มาจากพื้นที่นั้นๆ บุคคลที่เหมาะสมจะต้องผ่านการคัดเลือกจากชุมชนขึ้นมา มีความรู้ความสามารถเฉพาะทาง เช่น รู้เส้นทางน้ำ ชุมชน รู้จักพื้นที่ รู้จักชุมชน เป็นต้น เป็นปราชญ์ชาวบ้านที่ได้การยอมรับจากชุมชนว่าเป็นคนที่มีความรู้ความสามารถ เป็นคนดี มีศีลธรรม นึกถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก หรือ ต้องเป็นผู้นำชุมชน เป็นผู้นำท้องถิ่น เป็นผู้นำท้องถิ่น เพราะกลุ่มคนเหล่านี้ได้รับเลือกจากประชาชนในพื้นที่มาแล้ว ซึ่งคนที่เหมาะสมนั้นต้องมีการเสียสละเพื่อส่วนรวมเป็นหลัก ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน มีจิตอาสาที่จะทำงานเพื่อชุมชน

ด้านโภชนสปายะ คือ กลุ่มต่างๆต้องได้ใช้น้ำอย่างเท่าเทียมกัน ไม่มีความเหลื่อมล้ำทางสังคมจากเรื่องการใช้น้ำเพื่อการดำรงชีวิต กลุ่มผู้ใช้น้ำหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะต้องช่วยกันดูแลรักษาแหล่งน้ำสาธารณะร่วมกัน เพื่อให้มีน้ำสำหรับการประกอบอาชีพตลอดฤดูกาล เช่น การเพาะปลูกพืชตามฤดูกาล การหาปลาในฤดูน้ำหลาก การใช้ประโยชน์จากน้ำในฤดูกาลและนอกฤดูได้อย่าง

เหมาะสม ต้องช่วยกันรักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชนให้เกิดความสมดุลทั้งพืชและสัตว์ เป็นการอนุรักษ์ และฟื้นฟูระบบนิเวศไปในพื้นที่นั้นด้วย จะได้มีแหล่งอาหารของชุมชนที่เพียงพอต่อความต้องการในการอุปโภคบริโภค ไม่มีปัญหาการขาดแคลนอาหารของคนในพื้นที่ สามารถทำปศุสัตว์เลี้ยงชีพในพื้นที่นั้นได้ตามความเหมาะสม

ด้านอุตสาหกรรม คือ กลุ่มผู้ใช้น้ำหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องร่วมกันดูแลสิ่งแวดล้อมและรักษาระบบนิเวศชุมชนให้คงอยู่ในพื้นที่ เมื่อฤดูกาลที่เปลี่ยนไปธรรมชาตินั้นก็ยังสามารถอยู่ได้ ต้องมีการปลูกป่าชุมชน เพื่อฟื้นฟูธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน ถ้าทำเกษตรต้องปรับวิธีการให้เข้ากับพื้นที่ทางธรรมชาติหรือสภาพแวดล้อมที่อาศัยอยู่ด้วย เพื่อเพิ่มผลผลิตและลดค่าเสียหายที่อาจเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงของฤดูกาล การปรับตัวตามธรรมชาติที่อาศัยอยู่นั้นสำคัญ เช่น บางพื้นที่น้ำท่วมขังเป็นประจำก็สามารถที่จะอาศัยอยู่และประกอบอาชีพเสริมได้ เช่น การทำประมงน้ำจืด ที่สามารถสร้างรายได้ให้กับคนพื้นที่ได้พอสมควร บางพื้นที่น้ำน้อยก็สามารถทำการเกษตรที่ใช้น้ำน้อยที่สามารถสร้างรายได้ให้กับครอบครัวได้เช่นกัน จะต้องเก็บน้ำไว้ในพื้นที่เองด้วย เพื่อป้องกันความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นเมื่อฤดูกาลมีเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เช่น ในพื้นที่ของเกษตรกรก็ขุดบ่อตักน้ำไว้ชั้นนอกฤดูกาล หรือ การประปาที่สร้างแหล่งน้ำดิบไว้สำรอง ถ้าแหล่งน้ำหลักมีไม่พอหรือน้ำมีปัญหา ก็สามารถที่จะมีแหล่งน้ำนี้ไว้ผลิตน้ำให้ประชาชนได้ใช้ เป็นต้น ควรเข้าไปฟื้นฟูแหล่งน้ำชุมชน โดยการเข้าไปฟื้นฟูในฤดูกาลที่เหมาะสม เช่น ในฤดูแล้งเข้าไปขุดลอกคลองหรือแหล่งน้ำ สำหรับไว้รองรับน้ำในฤดูฝน โดยการเข้าไปฟื้นฟูแหล่งน้ำต้องทำให้เกิดความสัมพันธ์กับธรรมชาติ ต้องลดการเผาขยะมูลฝอย เช่น เกษตรกรที่ทำนางดการเผาฟางในนาข้าว ซึ่งการเผาฟางก่อให้เกิดปัญหาทางมลพิษทางอากาศและส่งผลเสียต่อดินที่ใช้เพาะปลูกด้วย

ด้านอริยพลสปปายะ คือ กลุ่มผู้ใช้น้ำหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องมีน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคอย่างทั่วถึง ต้องได้รับการจัดสรรน้ำอย่างเท่าเทียมกัน ทุกคนมีสิทธิ์ใช้น้ำเหมือนกัน ทุกกลุ่มจะต้องเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อส่วนรวม เช่น กิจกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งน้ำ การขุดลอกคูคลอง การดูแลพื้นที่แหล่งน้ำ การให้ร่วมมือกับภาครัฐเมื่อภาครัฐขอใช้ที่เป็นพื้นที่แก้มลิงในฤดูน้ำหลาก จะต้องมีการรวมกลุ่มสร้างอาชีพหลักหรือสร้างอาชีพเสริม เช่น ในพื้นที่มีกลุ่มปลูกมะนาว กลุ่มปลูกแตงโม กลุ่มทอผ้า กลุ่มจักสาน กลุ่มเรือยาวประดิษฐ์ และต้องคำนึงถึงการใช้น้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพราะน้ำที่มีอยู่นั้นมีจำนวนที่จำกัดแต่ความต้องการในปัจจุบันมีมากกว่า ควรคิดก่อนใช้และหลังจากใช้แล้วให้นึกถึงคุณค่า ต้องทำแผนน้ำชุมชนร่วมกันเพื่อให้ทราบถึงข้อมูลและความเชื่อมโยงของโครงสร้างน้ำในพื้นที่ อันจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่เป็นระบบมากยิ่งขึ้น ต้องพัฒนาให้เป็นชุมชนที่ยั่งยืน โดยการน้อมนำแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่มาใช้กับการบริหารจัดการน้ำในชุมชนตามแนวพระราชดำริ

แผนภาพที่ ๔.๖ การวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ของงาน ตามหลักสัปปายะ ๗

จากภาพจะเห็นได้ว่า ผลสัมฤทธิ์ของงาน ตามหลักสัปปายะ ๗ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ด้านอवासสัปปายะ คือ องค์กรต้องมีพื้นที่ทำงานที่แน่นอน ในที่นี้คือ หน่วยงานหรือ องค์กร จะต้องมิดีคณาทำงานที่แน่นอน มีอำนาจหน้าที่ มีพื้นที่ทำงานที่ชัดเจน มีแผนและนโยบายในการบริหารจัดการน้ำในระดับจังหวัด ถ้าเป็นภาคประชาชนก็ต้องมีน้ำในการอุปโภคบริโภค มีน้ำเพื่อการเกษตร อุตสาหกรรม ในพื้นที่ต่างๆ ต้องมีแหล่งน้ำชุมชนโดยมีเครือข่ายการบริหารจัดการน้ำชุมชนตามแนวพระราชดำริที่ประสบความสำเร็จในการจัดการน้ำ “ของชุมชน โดยชุมชน และเพื่อชุมชน” เป็นการเดินตามรอยเท้าพ่อ ประชาชนต้องมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง ถาวร สามารถที่จะดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงได้ ไม่ต้องทิ้งถิ่นฐานไปทำงานที่อื่น สามารถสร้างอาชีพสร้างรายได้ให้กับตัวเองและครอบครัวได้โดยอาศัยน้ำที่มีอยู่ จึงต้องมีแหล่งน้ำต้นทุนเพราะการมีน้ำต้นทุนที่เพียงพอก็จะง่ายต่อการบริหารจัดการหรือการมีแหล่งน้ำเป็นของตัวเองก็สามารถที่จะพึ่งพาตนเองได้ ถ้ามีการบริหารจัดการอย่างถูกวิธี ในคูคลองหรือแหล่งน้ำต้องมีประตูเปิด-ปิดเพื่อระบายน้ำใน

ลำคลองต่างๆ ประชาชนต้องมีที่อยู่อาศัยไม่ไกลเกินไปเพราะการอยู่อาศัยในพื้นที่ที่เหมาะสมนั้นเป็นสิ่งที่เหมาะต่อการใช้ชีวิต โดยการมีแหล่งน้ำที่แน่นอนและยั่งยืนในพื้นที่เป็นการดำเนินรอยตามเครือข่ายการบริหารจัดการน้ำชุมชนตามแนวพระราชดำริ เพื่อแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืน

ด้านโครงสร้างปายะ คือ ในพื้นที่จะต้องมีเส้นทางระบายน้ำที่ดี หมายถึง การจัดทำฝั่งน้ำระดับตำบล อำเภอ และจังหวัด เพื่อเชื่อมโยงเส้นทางน้ำสายหลัก สายรอง แหล่งเก็บน้ำที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นทางทางกักเก็บและระบายน้ำอย่างเป็นระบบ เป็นการแก้ไขปัญหาน้ำท่วมและน้ำแล้งในพื้นที่ด้วย จะต้องมีการระบายน้ำไปทั่วถึงทุกพื้นที่ให้ประชาชนได้ใช้อย่างเท่าเทียมกัน ประชาชนสามารถเดินทางไปประกอบอาชีพได้สะดวกสบาย ภายใต้การบริหารจัดการน้ำประชาชนต้องสามารถเดินทางไปได้สะดวก ต้องมีคลองที่ดีสามารถใช้งานได้ไม่ใช้มีคลองไว้ระบายน้ำออกจากอย่างเดียว ต้องมีคลองที่สามารถเก็บน้ำได้ด้วยและจะต้องมีน้ำไหลเวียนในพื้นที่ทั้งปีเพื่อหล่อเลี้ยงระบบนิเวศ

ด้านภัสสสปายะ คือ ทุกภาคส่วนต้องมีข้อตกลงร่วมกันเกี่ยวกับเรื่องน้ำ ต้องมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาร่วมกัน โดยการเชื่อมโยงไปยังเครือข่ายในด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องได้ ประชาชนต้องมีจิตใจที่มีความเอื้อเฟื้อต่อกัน ไม่ว่าจะร้ายกัน ไม่กล่าวหากัน ซึ่งเป็นหนทางแห่งหายนะในกลุ่มคน ทุกคนต้องมีความเมตตาต่อกัน ต้องมีการขจัดปัญหาความขัดแย้งต่างๆ ด้วยการพูดคุย ด้วยการเจรจาจนเป็นเบื้องต้น เมื่อมีข้อตกลงร่วมกันแล้วต้องมีทัศนคติที่คิดไปในทางเดียวกันด้วยโดยอาศัยการประชุม พูดคุยกันอย่างสม่ำเสมอ เพื่อที่จะได้รู้ปัญหาหรือได้แนวทางใหม่ๆ ในการพัฒนาองค์กรหรือพัฒนาพื้นที่ต่อไป

ด้านบุคคลสปายะ คือ คนที่เหมาะสมในการบริหารจัดการน้ำต้องมีความรู้ความสามารถ มีอำนาจสั่งการหน่วยงานต่างๆในพื้นที่ เช่น ผู้ว่าราชการจังหวัด ซึ่งคนนั้นต้องมีวิสัยทัศน์กว้างไกลในการคิดที่จะแก้ไขปัญหาเรื่องน้ำเพื่อให้เกิดความยั่งยืนได้ ต้องมีหลักธรรมาภิบาล มีความซื่อตรง ไม่เอาเปรียบคนอื่น ในคณะทำงานต้องมีปราชญ์ชาวบ้านเข้าไปร่วมด้วยเสมอ เพราะเป็นคนที่มีปัญหาในเชิงพื้นที่อย่างแท้จริงและคนที่เหมาะสมต้องมีภาวะผู้นำ กล้าคิด กล้าตัดสินใจ กล้านำองค์กร เพราะการแก้ไขปัญหาเรื่องน้ำเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นกับคนหมู่มาก จึงต้องมีเครือข่ายกลุ่มผู้ใช้ น้ำขึ้นมาทำงาน เช่น เครือข่ายลุ่มน้ำหลัก เครือข่ายลุ่มน้ำรอง เครือข่ายลุ่มน้ำสาขา เครือข่ายแหล่งน้ำชุมชนจะต้องมีคณะกรรมการลุ่มน้ำต่างๆและมีอำนาจทำงานในพื้นที่ที่ชัดเจน

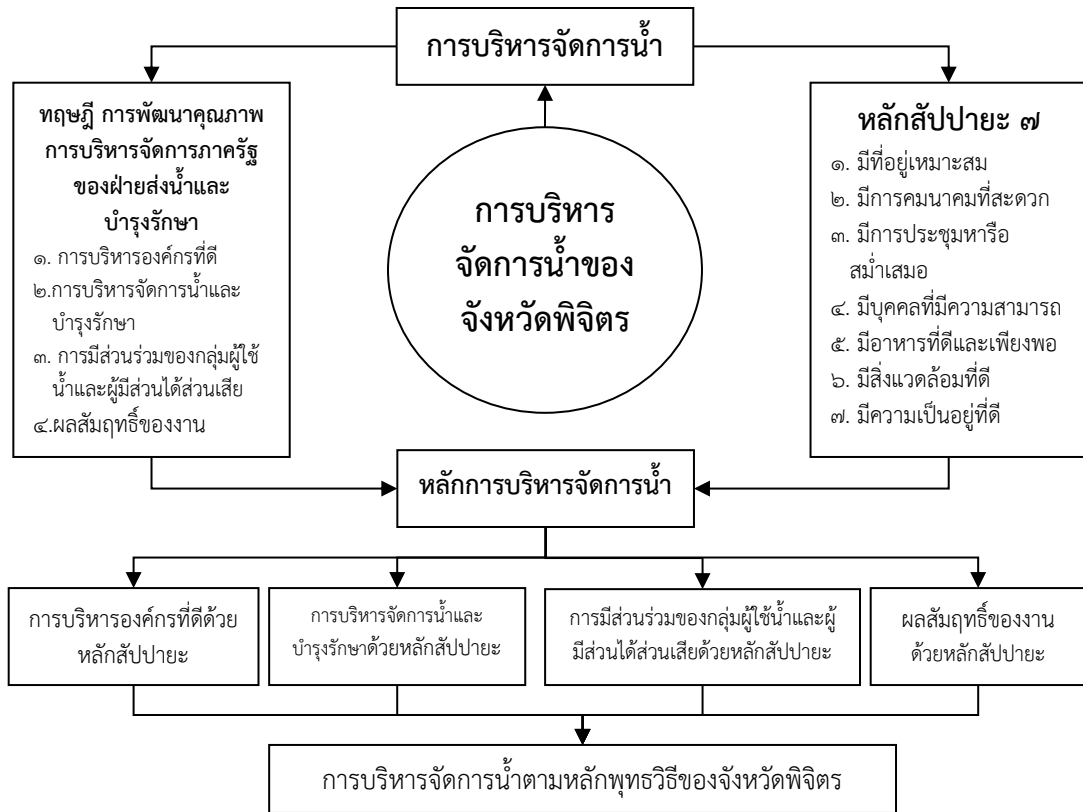
ด้านโภชสปายะ คือ ทุกพื้นที่ต้องมีแหล่งน้ำชุมชนเป็นของตนเอง ในชุมชนสามารถประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงตัวเองและครอบครัวได้ตลอดทั้งปี ประชาชนทุกครัวเรือนจะต้องมีน้ำสำหรับอุปโภคบริโภคอย่างทั่วถึง ในชุมชนต้องมีระบบนิเวศที่ดีขึ้นหลังจากมีการบริหารจัดการน้ำที่ดี มีพื้นที่อนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำนานาชนิด เช่น ทำเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ปลา เลี้ยงปลา เลี้ยงสัตว์ ที่จะสามารถนำไปประกอบอาหารและสร้างรายได้ด้วย ต้องมีการฟื้นฟูป่าชุมชนเพื่อเป็นการสร้างอาหารชุมชนได้อีกทางหนึ่งเช่นกัน การบริหารจัดการน้ำที่ดีจะนำไปสู่การสร้างพื้นที่อาหารให้เพิ่มขึ้นและมีความหลากหลายทางธรรมชาติได้ด้วย

ด้านอุตสปายะ คือ ในฤดูฝนหรือฤดูน้ำหลากจะต้องมีการจัดเก็บน้ำให้ได้ตามฤดูกาลและชุมชนจะมีสภาพภูมิอากาศที่ดีขึ้นหลังจากมีการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ ในพื้นที่ต้องมีน้ำที่เพียงพอที่จะสามารถประกอบอาชีพได้ตลอดฤดูกาล ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ต่างๆ ต้องมีการปรับตัว

อยู่กับฤดูกาลได้ที่เกิดขึ้นได้ดี หลังจากมีการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ต้องมีแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำเชิงนิเวศ เช่น ในพื้นที่บึงสีไฟ เป็นต้น การบริหารจัดการน้ำที่ดีส่งผลให้สิ่งแวดล้อมในพื้นที่ดีขึ้นเพราะการมีแหล่งน้ำในพื้นที่ส่งผลให้สภาพบรรยากาศที่อยู่ใกล้แหล่งน้ำน่าอยู่อาศัยมากยิ่งขึ้น

ด้านอริยปถสัปปายะ คือ การบริหารจัดการน้ำที่ดีส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่นั้นมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เพราะว่ามีน้ำในการประกอบอาชีพและสามารถที่จะสร้างรายได้จากน้ำได้ ประชาชนสามารถที่จะพัฒนาตัวเองต่อไปได้หลังจากมีการบริหารจัดการน้ำและทุกคนได้ใช้น้ำอย่างเท่าเทียมและเพียงพอ ประชาชนต้องใช้น้ำอย่างรู้คุณค่าและมีชีวิตอย่างพอเพียงตามแนวทางพระราชดำรินของในหลวงรัชกาล ที่ ๙ โดยการน้อมนำมาปฏิบัติในการดำเนินชีวิต ประชาชนได้ศึกษาเรียนรู้ที่จะปรับตัวตามธรรมชาติที่ตนเองอาศัยอยู่ได้อย่างเหมาะสม อย่างเช่น ในบริเวณพื้นที่น้ำหลากชาวบ้านจะสามารถปรับวิถีชีวิตในการประกอบอาชีพคือการหาปลาหรือจับสัตว์น้ำจนสามารถสร้างรายได้ให้กับครอบครัวได้ ไม่เกิดความเดือดร้อนเวลาที่น้ำหลากมา ประชาชนต้องมีจิตใจที่เอื้อเฟื้อต่อกันและกันเพื่อให้มีการใช้น้ำอย่างเพียงพอต่อความต้องการ จะได้ไม่เกิดการทะเลาะกันเพราะการแย่งน้ำในการอุปโภคบริโภคอีกต่อไป ประชาชนใช้น้ำอย่างรู้คุณค่า รู้ประโยชน์จากน้ำ ให้ความสำคัญกับน้ำว่าเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตทั้งพืชและสัตว์ ทุกอย่างในธรรมชาติสามารถที่จะเดินไปด้วยกันได้อย่างปกติก็จะส่งผลให้เกิดความยั่งยืน ประชาชนสามารถพึ่งพาตัวเองได้โดยการอาศัยระบบการบริหารจัดการน้ำที่ดีและเป็นธรรมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ที่มีอำนาจหน้าที่ในด้านนี้เพื่อสร้างความเท่าเทียมกันในสังคมในเบื้องต้นคือการได้ใช้น้ำเพื่อการดำรงชีวิต

ดังนั้น ในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร การบริหารจัดการน้ำหลักทฤษฎีการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐของฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษา มาเป็นหลักในการทำงาน โดยนำหลักสัปปายะมาประยุกต์ใช้เพื่อให้การบริหารจัดการน้ำมีประสิทธิภาพ สามารถสรุปได้ดังแผนภาพที่ ๔.๗ ดังนี้

แผนภาพที่ ๔.๗ กระบวนการบริหารจัดการน้ำ

จากแผนภาพกล่าวได้ว่า การนำหลักทฤษฎีการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐของฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษา มาประยุกต์ใช้กับหลักสัปปายะนั้นสามารถอธิบายได้ว่า ในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตรนั้น ได้นำหลักทฤษฎี การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐของฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษา คือ การบริหารองค์กรที่ดี การบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษา การมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้ใช้น้ำและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผลสัมฤทธิ์ของงาน มาเป็นกระบวนการในการบริหารจัดการน้ำโดยนำหลักสัปปายะ ๗ ประการ คือ มีที่อยู่เหมาะสม มีการคมนาคมที่สะดวก มีการประชุมหารือสม่ำเสมอ มีบุคคลที่มีความสามารถ มีอาหารที่ดีและเพียงพอ มีสิ่งแวดล้อมที่ดี ความเป็นอยู่ที่ดี เพื่อให้การบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตรมีประสิทธิภาพ เพราะน้ำเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของสรรพสัตว์ จึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพที่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในขณะที่เดียวกันเมื่อนำหลักทฤษฎี การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐของฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษา มาประยุกต์ใช้กับหลักธรรมแล้วก่อให้เกิดการบริหารจัดการน้ำที่ก่อให้เกิดความเหมาะสม ตั้งแต่ การบริหารองค์กรที่ดีตามความเหมาะสม ๗ ประการ การบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาตามความเหมาะสม ๗ ประการ การมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้ใช้น้ำและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตามความเหมาะสม ๗ ประการ และผลสัมฤทธิ์ของงานตามความเหมาะสม ๗ ประการ จากที่กล่าวมาทั้งหมดผู้วิจัยได้สรุปสังเคราะห์การบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร ได้ตั้งแผนภาพที่ ๔.๘ ดังนี้

แผนภาพที่ ๔.๘ รูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธรวิถีของจังหวัดพิจิตร

จากแผนภาพดังกล่าว การบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธี คือ การบริหารจัดการน้ำด้วย ทฤษฎีการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐของฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษา ภายใต้การใช้ หลักสี่ปายะ ๗ คือหลักความเกื้อกูลกัน ความเหมาะสมกันในการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ของ จังหวัดพิจิตร เพื่อการจัดหาน้ำ การใช้น้ำอย่างรู้คุณค่าและการรักษาไว้ให้คงอยู่อย่างยั่งยืน แบ่ง ออกเป็น ๔ ด้าน คือ

๑. ด้านการบริหารองค์กรที่ดี องค์กรมีสถานที่อยู่ในพื้นที่ที่เหมาะสม ไม่ไปตั้งอยู่ในที่เสี่ยงภัย ทางธรรมชาติหรือใกล้สถานที่อันตรายจากภัยอื่น ที่จะก่อให้เกิดอุปสรรคต่อการทำงาน จะต้อง มีสภาพแวดล้อมหรือมีบรรยากาศที่ดีในการทำงาน หมายความว่า ในแง่สิ่งแวดล้อมขององค์กรเป็น ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการบริหาร ไม่ว่าจะเป็นสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ การเมือง เศรษฐกิจ สังคม ชุมชน วัฒนธรรม เทคโนโลยี ต่างเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารองค์กร สำนักงานต้องมีความ สะอาด คือ มีการปิดกวาดเช็ดถูสถานที่ สิ่งของ อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องจักร ให้สะอาดอยู่เสมอ มี ความปลอดภัย โดยที่บุคลากรทุกคนมีแรงจูงใจและมีความสามารถในการทำงานด้วยความปลอดภัย รวมทั้งป้องกันสุขภาพของตนเองได้ในระยะยาว ไม่เพียงแต่การหลีกเลี่ยงมิให้เกิดอุบัติเหตุ อาคาร สถานที่ต้องมีความระเบียบเรียบร้อย คือการรักษามาตรฐานของความเป็นระเบียบเรียบร้อยให้คงอยู่ ตลอดไป มีที่อยู่ที่มีความมั่นคง ถาวร และแข็งแรง สามารถใช้งานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ มีปัจจัยสี่ที่ บริบูรณ์ คือปัจจัยโดยพื้นฐานของมนุษย์ก็จะมี อาหาร ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค เครื่องนุ่งห่ม แห่จริง แล้วปัจจัยพื้นฐานของมนุษย์ก็คือ สิ่งที่มีมนุษย์ไม่สามารถขาดไปได้ คือ อากาศ และน้ำดื่ม

องค์กรที่ดีสามารถเดินทางสัญจรไปได้สะดวก รวดเร็ว สามารถกำหนดเวลาการเดินทางได้ จากสถานที่ทำงานต้องอยู่ไม่ไกลกับแหล่งที่อยู่อาศัยจนเกินไปมีระบบบริการสาธารณะเข้าถึง โดยจาก สถานที่ทำงานสามารถเดินทางไปได้ทุกทิศ มีระบบเส้นทางคมนาคมที่ดี มีป้ายหรือสัญลักษณ์บอกทาง ชัดเจน การเดินทางตั้งแต่ที่อยู่อาศัยไปจนถึงสถานที่ทำงานมีความปลอดภัย บุคลากรที่ทำงานอยู่ ภายในองค์กรจะต้องมีการประชุม พูดคุยกันอย่างสม่ำเสมอ การอยู่ด้วยกันภายในองค์กรจะต้องพูดให้ ถูกกาล ถูกเวลาจะได้ไม่เกิดเรื่องเข้าใจผิด การพูดคุยกันก็ต้องพูดคุยกันแต่คำสัตย์ คำจริง ต้องสนทนา กันด้วยถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวาน ต้องพูดคุยในเรื่องมีประโยชน์ต่อการทำงาน มีการสื่อสารที่เข้าใจ ตรงกันทุกฝ่ายและพูดคุยกันแต่พอเหมาะพอสมควร บุคลากรในองค์กรจะต้องมีความรู้ความสามารถ มีความชำนาญเฉพาะทาง มีอำนาจหน้าที่ที่ชัดเจน ต้องเป็นคนดี มีศีลธรรม ต้องมีวิสัยทัศน์ มองไกล ต้องกล้าตัดสินใจ จะต้องมิจิตสำนึกที่ดีต่อหน่วยงาน ต้องเสียสละเพื่อส่วนรวมและต้องมิจิตใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อบุคคลอื่นที่อยู่ในสังคมนั้นด้วย

องค์กรมีงบประมาณที่เพียงพอต่อการนำไปบริหารจัดการ บุคลากรในองค์กรจะได้รับ อาหารที่ดี มีประโยชน์ต่อร่างกาย มีอาหารที่เพียงพอต่อความต้องการของร่างกาย สามารถหาอาหาร ได้ง่ายโดยที่องค์กรจะมีสวัสดิการที่ดีให้แก่บุคลากร จะมีการส่งเสริมการสร้างอาชีพเสริมให้แก่ บุคลากรด้วยและต้องมีค่าตอบแทนที่เหมาะสมแก่คนในองค์กร องค์กรที่ดั้นต้องตั้งอยู่ในภูมิประเทศ ที่ดีด้วย ภายในองค์กรจะต้องมีสิ่งแวดล้อมที่ดีหมายถึงธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในการทำงานที่ดีด้วย สถานที่นั้นต้องปราศจากเสียงรบกวน ในองค์กรต้องไร้ปัญหามลพิษทางอากาศ มีความปลอดภัย คุกคามต่างๆ มีอากาศที่เหมาะสมตามฤดูกาลและอากาศสามารถถ่ายเทได้สะดวก ในองค์กรจะต้องมี ความคล่องตัวในการปฏิบัติงานและมีเสถียรภาพในการปฏิบัติงาน องค์กรสามารถที่จะขับเคลื่อนงาน

ต่างๆได้สะดวก ต้องมีองค์กรย่อยตั้งอยู่ในทุกพื้นที่โดยมีสถานที่ที่เหมาะสมกับการปฏิบัติงาน สามารถติดต่อได้สะดวก รวดเร็ว บุคลากรในองค์กรจะได้รับอิสระในการดำเนินชีวิต บุคลากรในองค์กรจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นหลังจากที่ได้ปฏิบัติงานในองค์กรนั้นๆ

๒. ด้านการบริหารจัดการน้ำและการบำรุงรักษา ในการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่จังหวัด พิจิตรมีการพัฒนาแหล่งจัดเก็บน้ำให้ดีขึ้นเพื่อรองรับน้ำที่มีตามฤดูกาลคือน้ำหลาก จะต้องมีการขุดลอก คลองหรือแหล่งน้ำต่างๆให้สามารถใช้งานได้เต็มที่ประสิทธิภาพ เพื่อการเก็บน้ำไว้ในพื้นที่บาง พื้นที่ต้องการสร้างฝายกักเก็บน้ำในพื้นที่คลองแยกหรือคลองซอยที่อยู่ตามพื้นที่ ประชาชนจะต้อง ช่วยกันอนุรักษ์แหล่งน้ำโดยการไม่ทิ้งของเสียลงในแหล่งน้ำ การอนุรักษ์ป่าต้นน้ำเพื่อจะรักษาระบบ นิเวศป่าต้นน้ำและจะมีการฟื้นฟูแหล่งน้ำเดิมที่มีอยู่ในพื้นที่ให้สามารถใช้งานได้เต็มที่ประสิทธิภาพ

จะมีการขุดลอกคลองเพื่อทำทางน้ำให้สามารถไหลไปได้อย่างสะดวก ด้วยการกำจัดวัชพืช ในพื้นที่แหล่งน้ำเพราะวัชพืชเป็นต้นเหตุที่ทำให้น้ำไหลไม่สะดวก มีพื้นที่กระจายน้ำออกหรือคลอง ระบายน้ำเพื่อให้มีน้ำมีทางไปได้ แหล่งน้ำต้องมีทางน้ำเข้าและทางน้ำออกน้ำจะได้ไม่เน่าเสีย ต้องมีน้ำ ในคลองไหลตลอดฤดูกาล ในคลองบางพื้นที่ต้องมีประตูลอยน้ำ เพื่อใช้กักน้ำไว้ใช้นอกฤดูและ ประชาชนต้องสามารถเดินทางไปแหล่งน้ำในพื้นที่นั้นได้สะดวก ต้องมีการพูดคุยหรือเจรจาในการขอ ใช้พื้นที่สาธารณะเพื่อสร้างแหล่งน้ำใหม่เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชน เพื่อจะได้มีการจัดเก็บน้ำ ให้อยู่ในเกณฑ์ที่สามารถใช้ได้ที่มีความเพียงพอต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่ ประชาชนจะมี ตกลงการใช้ร่วมกัน มีข้อตกลงร่วมกันในการดูแลแหล่งน้ำที่อยู่ในชุมชน มีข้อตกลงในการระบายน้ำ ไปตามพื้นที่ มีการเสวนาพูดคุยในประเด็นการใช้น้ำอย่างมีคุณค่าที่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและมีการ ประชุมหารือเกี่ยวกับการสร้างแหล่งน้ำใหม่ในพื้นที่ที่ยังไม่มีแหล่งน้ำเพื่อสร้างแหล่งน้ำต้นทุนเพิ่มขึ้น ในชุมชน

มีคณะกรรมการลุ่มน้ำในระดับต่างๆ ขึ้นมาบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ให้เป็นรูปธรรม โดยมี กลุ่มผู้ใช้น้ำในพื้นที่ขึ้นมามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำ เช่น มีผู้นำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการ จัดการพื้นที่ มีปราชญ์ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมและให้ข้อมูลพื้นที่ที่ต้องการ การได้ข้อมูลพื้นที่ที่ต้องการ มาบริหารจัดการน้ำต้องมีชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วม มีกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำมาร่วมด้วย และต้อง หน่วยงานอื่นๆ ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในการใช้น้ำเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษา ด้วย เพื่อให้ประชาชนมีน้ำในการอุปโภคบริโภคอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ประชาชนมีน้ำเพื่อประกอบ อาชีพ มีแหล่งน้ำในชุมชนทุกพื้นที่ ประชาชนได้รับน้ำที่สะอาดและปลอดภัยต่อการอุปโภค ประชาชน มีการสร้างรายได้จากแหล่งน้ำที่มีอยู่ในพื้นที่นั้นได้ มีน้ำที่เพียงพอต่อความต้องการของประชาชนใน พื้นที่โดยอาศัยการดูแลรักษาให้มีน้ำในพื้นที่ตลอดทั้งปีเพื่อหล่อเลี้ยงระบบนิเวศตามธรรมชาติในพื้นที่ ให้มีอยู่อย่างยั่งยืน มีการกักเก็บน้ำในฤดูฝนหรือฤดูน้ำหลาก นอกฤดูฝนมีการพัฒนาแหล่งเก็บน้ำที่มี อยู่เดิมตามธรรมชาติให้สามารถใช้งานได้เต็มที่ประสิทธิภาพ สภาพแวดล้อมที่ดีจะต้องมีน้ำไหลใน คลองตามธรรมชาติ

ประชาชนมีน้ำใช้ทุกฤดูกาล มีการเพาะปลูกพืชได้ตามฤดูกาล เช่น การปลูกพืชใช้น้ำน้อย หลังฤดูฝน ประชาชนมีอาชีพเสริมนอกฤดูกาลก็จะทำให้ประชาชนสามารถอาศัยอยู่ในพื้นที่ได้ทุก ฤดูกาล และให้คนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่มีน้ำใช้ในการอุปโภคบริโภคอย่างเพียงพอ ประชาชนมีน้ำในการ ประกอบอาชีพได้ตามฤดูกาล มีแหล่งน้ำใช้ภายในชุมชน มีระบบการส่งน้ำเข้าถึงทุกพื้นที่ ในชุมชนมี น้ำที่มีคุณภาพไว้ใช้ มีการพัฒนาที่เชื่อมโยงสายน้ำต่างๆ ให้น้ำสามารถไหลไปบรรจบกันได้ตาม ธรรมชาติและประชาชนได้ใช้น้ำที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการดำเนินชีวิตประจำวันได้

๓. ด้านการมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้ใช้น้ำและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ประชาชนในพื้นที่นั้นต้องเสียสละพื้นที่บางส่วนเพื่อสร้างแหล่งกักเก็บน้ำด้วยการสร้างบ่อกักน้ำไว้ใช้เอง ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการเข้าไปดูแลแหล่งน้ำสาธารณะร่วมกัน ในเบื้องต้นต้องไม่ทำลายแหล่งน้ำสาธารณะ เช่น การบุกรุกพื้นที่ การขุด การถม หรือทิ้งสิ่งปฏิกูลลงไปในแหล่งน้ำนั้นๆ ต้องมีการสร้างทางน้ำให้สามารถไหลไปเชื่อมกันได้ตามธรรมชาติ โดยที่ประชาชนต้องไม่รुक้าเข้าไปในแหล่งน้ำสาธารณะอันเป็นต้นเหตุของการขวางทางไหลของน้ำเป็นการป้องกันการเอ่อล้นของน้ำในแม่น้ำลำคลองด้วย

ประชาชนจึงต้องสร้างที่อยู่อาศัยให้เหมาะสมกับพื้นที่หรืออยู่ไม่ใกล้หรือไกลจากแหล่งน้ำ เช่น ในพื้นที่ลุ่มจะต้องปลูกบ้านยกพื้นสูง หลีกเลี่ยงการไปอยู่ในพื้นที่ที่น้ำไหลผ่าน ที่อาจทำให้เกิดความเสียหายตามมา ประชาชนจะต้องมีการกำจัดสิ่งปฏิกูลที่ขวางทางน้ำ เช่น ผักตบชวา หญ้า ขยะมูลฝอยๆ น้ำจะได้ไหลไปได้สะดวก ช่วยลดปัญหาน้ำเอ่อล้นตลิ่ง ควรมีการสร้างทางระบายน้ำให้เหมาะสมกับพื้นที่ เช่น การสร้างถนนที่ไปขวางทางน้ำจะต้องมีการวางท่อ ลอดเหลี่ยม สร้างสะพานให้เหมาะสมกับพื้นที่ด้วย จะต้องเข้าไปดูแลประตูเปิด-ปิดน้ำให้สามารถใช้งานได้ตามปกติ โดยการอาศัยประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยกันดูแลรักษา เพื่อลดปัญหาการเสียหายเมื่อถึงเวลาใช้อุปกรณ์เหล่านั้นสามารถใช้งานได้ทันที

การจัดการพื้นที่แหล่งน้ำให้สะอาดก็เป็นอีกเรื่องที่สำคัญเพราะน้ำที่ไหลผ่านไปได้ไม่เน่าเสียในพื้นที่นั้นก็สามารถมีน้ำที่ดื่มคุณภาพไว้ใช้ได้ ก็ต้องอาศัยความร่วมมือทุกฝ่ายเช่นกัน เช่น การไม่สร้างอาคารไปขวางทางน้ำไหล หรือไปขวางเส้นทางน้ำ น้ำจะได้ไหลไปได้สะดวก ในพื้นที่ต้องสามารถที่จะเดินทางไปไหนมาไหนก็ได้ ไม่มีอุปสรรคเรื่องการเดินทาง ทั้งทางบกและทางน้ำสามารถไปได้หมด เมื่อมีการจัดการน้ำแล้วต้องสามารถเดินทางไปได้ทุกทิศ เช่น ไม่สร้างแหล่งน้ำไปขวางทางเดิน ไม่สร้างทางไปขวางทางน้ำ คือ ต้องทำให้การเดินทางทั้งคู่สอดคล้องกันด้วย ไม่ไปขัดขวางซึ่งกันและกัน การบริหารจัดการน้ำจะต้องมีการเข้าร่วมประชุมกลุ่มร่วมกัน เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อตกลงหรือมติร่วมกันมิใช่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดเป็นคนทำ

จะต้องมีการทำข้อตกลงเรื่องการใช้น้ำร่วมกันในพื้นที่กลุ่มผู้ใช้น้ำเองเพื่อสร้างความเสมอภาคกันในภายในกลุ่ม ลดปัญหาการขัดแย้งได้ เมื่อน้ำมีความจำเป็นต่อชีวิตก็ต้องมีการรักษาแหล่งน้ำร่วมกันเพื่อประโยชน์ร่วมกัน กลุ่มผู้ใช้น้ำต้องมีข้อตกลงในการดูแลประตุน้ำในพื้นที่กลุ่มร่วมกัน เพราะประตุน้ำจะมีผลต่อกลุ่มผู้ใช้น้ำอีกกลุ่ม ถ้ามีการเปิดหรือปิดประตุน้ำเพราะฉะนั้นจึงต้องมีข้อตกลงร่วมกันของกลุ่มที่อยู่ต้นน้ำกับปลายน้ำด้วย ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องมีนโยบายการพัฒนาแหล่งน้ำหรือดูแลแหล่งน้ำร่วมกับประชาชนในพื้นที่ด้วย เช่น ภาคธุรกิจ อุตสาหกรรม หรือการท่องเที่ยว จะต้องมีการพัฒนาแหล่งน้ำร่วมกันด้วย กลุ่มผู้ใช้น้ำหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องมีมติร่วมกันดูแลพื้นที่คลองสาธารณะ ในบางพื้นที่ต้องมีกระบวนการเข้าไปเจรจาขอคืนพื้นที่สาธารณะของชุมชน

จากปัญหาการบุกรุกที่ของบางพื้นที่ การเข้าไปเจรจาย่อมเป็นทางออกที่ดีที่ควรนำมาใช้ แต่การไปเจรจาก็จำเป็นจะต้องอาศัยคนที่มีความเหมาะสมเข้าไปเจรจาด้วยถึงจะสำเร็จ จะต้องมีการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำหรือกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างเป็นรูปธรรม และมีอำนาจ หน้าที่ในการทำงานให้ชัดเจนขึ้น โดยเป็นคนที่มาจากพื้นที่นั้นๆ บุคคลที่เหมาะสมจะต้องผ่านการคัดเลือกจากชุมชนขึ้นมา มีความรู้ความสามารถเฉพาะทาง เช่น รู้เส้นทางน้ำชุมชน รู้จักพื้นที่ รู้จักชุมชน เป็นปราชญ์ชาวบ้านที่

ได้การยอมรับจากชุมชนว่าเป็นคนที่มีความรู้ความสามารถ เป็นคนดี มีศีลธรรม นึกถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลักหรือต้องเป็นผู้นำชุมชน เป็นผู้นำท้องที่ เป็นผู้นำท้องถิ่น เพราะกลุ่มคนเหล่านี้ได้รับเลือกจากประชาชนในพื้นที่มาแล้ว ซึ่งคนที่เหมาะสมนั้นต้องมีการเสียดสละเพื่อส่วนรวมเป็นหลัก ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน มีจิตอาสาที่จะทำงานเพื่อชุมชน กลุ่มต่างๆต้องได้ใช้น้ำอย่างเท่าเทียมกัน ไม่มีความเหลื่อมล้ำทางสังคมจากรื่องการใช้น้ำเพื่อการดำรงชีวิต กลุ่มผู้ใช้น้ำหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะต้องช่วยกันดูแลรักษาแหล่งน้ำสาธารณะร่วมกัน เพื่อให้มีน้ำสำหรับการประกอบสัมมาอาชีพตลอดฤดูกาล เช่น การเพาะปลูกพืชตามฤดูกาล การหาปลาในฤดูน้ำหลาก การใช้ประโยชน์จากน้ำในฤดูกาลและนอกฤดูได้อย่างเหมาะสม ต้องช่วยกันรักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชนให้เกิดความสมดุลทั้งพืชและสัตว์ เป็นการอนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศไปในพื้นที่นั้นด้วย จะได้มีแหล่งอาหารของชุมชนที่เพียงพอต่อความต้องการในการอุปโภคบริโภค ไม่มีปัญหาการขาดแคลนอาหารของคนในพื้นที่สามารถทำปศุสัตว์เลี้ยงชีพในพื้นที่นั้นได้ตามความเหมาะสม

กลุ่มผู้ใช้น้ำหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องร่วมกันดูแลสิ่งแวดล้อมและรักษาระบบนิเวศชุมชนให้คงอยู่ในพื้นที่ เมื่อฤดูกาลที่เปลี่ยนไปธรรมชาตินั้นก็ยังสามารถอยู่ได้ ต้องมีการปลูกป่าชุมชน เพื่อฟื้นฟูธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน ถ้าทำเกษตรต้องปรับวิธีการให้เข้ากับพื้นที่ทางธรรมชาติหรือสภาพแวดล้อมที่อาศัยอยู่ด้วย เพื่อเพิ่มผลผลิตและลดค่าเสียหายที่อาจเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงของฤดูกาล การปรับตัวตามธรรมชาติที่อาศัยอยู่นั้นสำคัญ เช่น บางพื้นที่น้ำท่วมขังเป็นประจำก็สามารถที่จะอาศัยอยู่และประกอบอาชีพเสริมได้ เช่น การทำประมงน้ำจืด ที่สามารถสร้างรายได้ให้กับคนพื้นที่ได้พอสมควร บางพื้นที่น้ำน้อยก็สามารถทำการเกษตรที่ใช้น้ำน้อยที่สามารถสร้างรายได้ให้กับครอบครัวได้เช่นกัน จะต้องเก็บน้ำไว้ในพื้นที่เองด้วย เพื่อป้องกันความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นเมื่อฤดูกาลมีเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เช่น ในพื้นที่ของเกษตรกรที่ขุดบ่อดักน้ำไว้ใช้นอกฤดูกาล หรือการประปาที่สร้างแหล่งน้ำดิบไว้สำรอง ถ้าแหล่งน้ำหลักมีไม่พอหรือน้ำมีปัญหา ก็สามารถที่จะมีแหล่งน้ำนี้ไว้ผลิตน้ำให้ประชาชนได้ใช้ เป็นต้น

ควรเข้าไปฟื้นฟูแหล่งน้ำชุมชน โดยการเข้าไปฟื้นฟูในฤดูกาลที่เหมาะสม เช่น ในฤดูแล้งเข้าไปขุดลอกคลอง หรือแหล่งน้ำ สำหรับไว้รองรับน้ำในฤดูฝน โดยการเข้าไปฟื้นฟูแหล่งน้ำต้องทำให้เกิดความสัมพันธ์กับธรรมชาติ ต้องลดการเผาขยะมูลฝอย เช่น เกษตรกรที่ทำนาแก้งการเผาฟางในนาข้าว ซึ่งการเผาฟางก่อให้เกิดปัญหาทางมลพิษทางอากาศและส่งผลเสียต่อดินที่ใช้เพาะปลูกด้วย กลุ่มผู้ใช้น้ำหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องมีน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคอย่างทั่วถึง ต้องได้รับการจัดสรรน้ำอย่างเท่าเทียมกัน ทุกคนมีสิทธิ์ใช้น้ำเหมือนกัน ทุกกลุ่มจะต้องเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อส่วนรวม เช่น กิจกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งน้ำ การขุดลอกคูคลอง การดูแลพื้นที่แหล่งน้ำ การให้ร่วมมือกับภาครัฐเมื่อภาครัฐขอใช้ที่เป็นพื้นที่แก้มลิงในฤดูน้ำหลาก จะต้องมีการรวมกลุ่มสร้างอาชีพหลักหรือสร้างอาชีพเสริม เช่น ในพื้นที่มีกลุ่มปลูกมะนาว กลุ่มปลูกแตงโม กลุ่มทอผ้า กลุ่มจักสาน กลุ่มเรือยาว ประดิษฐ์ และต้องคำนึงถึงการใช้น้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพราะน้ำที่มีอยู่นั้นมีจำนวนที่จำกัดแต่ความต้องการในปัจจุบันมีมากกว่า ควรคิดก่อนใช้และหลังจากใช้แล้วให้นึกถึงคุณค่า ต้องทำแผนน้ำชุมชนร่วมกันเพื่อให้ทราบถึงข้อมูลและความเชื่อมโยงของโครงสร้างน้ำในพื้นที่ อันจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่เป็นระบบมากยิ่งขึ้น ต้องพัฒนาให้เป็นชุมชนที่ยั่งยืน โดยการน้อมนำแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่มาใช้ในการบริหารจัดการน้ำในชุมชนตามแนวพระราชดำริ

๔. ด้านผลสัมฤทธิ์ของงาน องค์กรมีพื้นที่ทำงานที่แน่นอน ในที่นี้คือหน่วยงานหรือองค์กร จะต้องมีความทำงานที่แน่นอน มีอำนาจหน้าที่ มีพื้นที่ทำงานที่ชัดเจน มีแผนและนโยบายในการบริหารจัดการน้ำในระดับจังหวัด ถ้าเป็นภาคประชาชนก็ต้องมีน้ำในการอุปโภคบริโภค มีน้ำเพื่อการเกษตร อุตสาหกรรม ในพื้นที่ต่างๆ ต้องมีแหล่งน้ำชุมชนโดยมีเครือข่ายการบริหารจัดการน้ำ ชุมชนตามแนวพระราชดำริที่ประสบความสำเร็จในการจัดการน้ำ “ของชุมชน โดยชุมชน และเพื่อชุมชน” เป็นการเดินตามรอยเท้าพ่อ ประชาชนต้องมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง ถาวร สามารถที่จะดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงได้ ไม่ต้องทิ้งถิ่นฐานไปทำงานที่อื่น สามารถสร้างอาชีพสร้างรายได้ให้กับตัวเองและครอบครัวได้โดยอาศัยน้ำที่มีอยู่ จึงต้องมีแหล่งน้ำต้นทุนเพราะการมีน้ำต้นทุนที่เพียงพอก็จะง่ายต่อการบริหารจัดการหรือการมีแหล่งน้ำเป็นของตัวเองก็สามารถที่จะพึ่งพาตนเองได้ ถ้ามีการบริหารจัดการอย่างถูกวิธี ในคูคลองหรือแหล่งน้ำต้องมีประตูเปิด-ปิด เพื่อระบายน้ำในลำคลองต่างๆ

ประชาชนต้องมีที่อยู่อาศัยไม่ไกลเกินไปเพราะการอยู่อาศัยในพื้นที่ที่เหมาะสมนั้นเป็นสิ่งที่เหมาะสมต่อการใช้ชีวิต โดยการมีแหล่งน้ำที่แน่นอนและยั่งยืนในพื้นที่เป็นการดำเนินรอยตาม เครือข่ายการบริหารจัดการน้ำชุมชนตามแนวพระราชดำริ เพื่อแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืนในพื้นที่จะต้องมีเส้นทางระบายน้ำที่ดี หมายถึง การจัดทำฝั้งน้ำระดับตำบล อำเภอ และจังหวัด เพื่อเชื่อมโยงเส้นทางน้ำสายหลัก สายรอง แหล่งเก็บน้ำที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นทางทางกักเก็บและระบายน้ำอย่างเป็นระบบ เป็นการแก้ไขปัญหาทั่วหมและน้ำแล้งในพื้นที่ด้วย จะต้องมีการระบายน้ำไปทั่วถึงทุกพื้นที่ให้ประชาชนได้ใช้อย่างเท่าเทียมกัน ประชาชนสามารถเดินทางไปประกอบอาชีพได้สะดวกสบาย ภายใต้การบริหารจัดการน้ำประชาชนต้องสามารถเดินทางสัญจรไปได้สะดวก ต้องมีคูคลองที่ดีสามารถใช้งานได้ไม่ใช้มีคลองไว้ระบายน้ำออกจากอย่างเดียว ต้องมีคลองที่สามารถเก็บน้ำได้ด้วย และจะต้องมีน้ำไหลเวียนในพื้นที่ทั้งปีเพื่อหล่อเลี้ยงระบบนิเวศ

ทุกภาคส่วนมีข้อตกลงร่วมกันเกี่ยวกับเรื่องน้ำ มีแนวทางในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน โดยการเชื่อมโยงไปยังเครือข่ายในด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องได้ ประชาชนต้องมีจิตใจที่มีความเอื้อเฟื้อต่อกัน ไม่ว่าร้ายกัน ไม่กล่าวหากัน ซึ่งเป็นหนทางแห่งหายณะในกลุ่มคน ทุกคนต้องมีความเมตตาต่อกัน ต้องมีการขจัดปัญหาความขัดแย้งต่างๆ ด้วยการพูดคุย ด้วยการเจรจาจนเป็นเบื้องต้น เมื่อมีข้อตกลงร่วมกันแล้วต้องมีทัศนคติที่คิดไปในทางเดียวกันด้วยโดยอาศัยการประชุม พูดคุยกันอย่างสม่ำเสมอ เพื่อที่จะได้รู้ปัญหาหรือได้แนวทางใหม่ๆ ในการพัฒนาองค์กรหรือพัฒนาพื้นที่ต่อไป

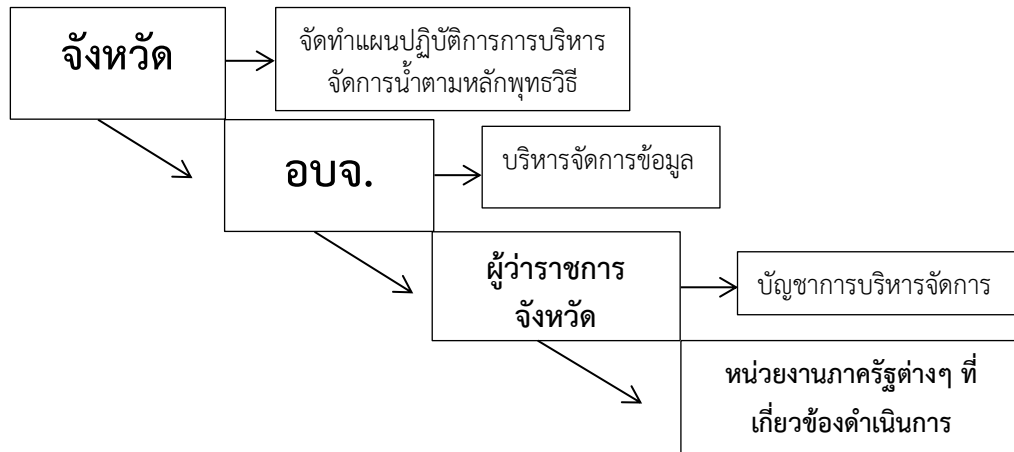
คนที่เหมาะสมในการบริหารจัดการน้ำต้องมีความรู้ความสามารถ มีอำนาจสั่งการหน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่ เช่น ผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นคนที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกลในการคิดที่จะแก้ไขปัญหาเรื่องน้ำ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนได้ ต้องมีหลักธรรมาภิบาล มีความซื่อตรง ไม่เอารัดเอาเปรียบคนอื่น ในคณะทำงานต้องมีปราชญ์ชาวบ้านเข้าไปร่วมด้วยเสมอ เพราะเป็นคนที่มีปัญหาในเชิงพื้นที่อย่างแท้จริงและคนที่เหมาะสมต้องมีภาวะผู้นำ กล้าคิด กล้าตัดสินใจ กล้านำองค์กร เพราะการแก้ไขปัญหาเรื่องน้ำเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นกับคนหมู่มาก จึงต้องมีเครือข่ายกลุ่มผู้ใช้น้ำขึ้นมาทำงาน เช่น เครือข่ายลุ่มน้ำหลัก เครือข่ายลุ่มน้ำรอง เครือข่ายลุ่มน้ำสาขา เครือข่ายแหล่งน้ำชุมชน จะต้องมีความรู้การลุ่มน้ำต่างๆ และมีอำนาจทำงานในพื้นที่ที่ชัดเจน ทุกพื้นที่ต้องมีแหล่งน้ำชุมชนเป็นของตนเอง ในชุมชนสามารถประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงตัวเองและครอบครัวได้ตลอดทั้งปี ประชาชนทุกครัวเรือนจะต้องมีน้ำสำหรับ

อุปโภคบริโภคอย่างทั่วถึง ในชุมชนต้องมีระบบนิเวศที่ดีขึ้นหลังจากมีการบริหารจัดการน้ำที่ดี มีพื้นที่อนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำนานาชนิด เช่น ทำเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ปลา เลี้ยงปลา เลี้ยงสัตว์ ที่จะสามารถนำไปประกอบอาหารและขายได้ด้วย ต้องมีการฟื้นฟูป่าชุมชนเพื่อเป็นการสร้างอาหารชุมชนได้อีกทางหนึ่งเช่นกัน

การบริหารจัดการน้ำที่ดีจะนำไปสู่การสร้างพื้นที่อาหารให้เพิ่มขึ้นและมีความหลากหลายทางธรรมชาติได้ด้วย ในฤดูฝนหรือฤดูน้ำหลากจะต้องมีการจัดเก็บน้ำให้ได้ตามฤดูกาลและชุมชนจะมีสภาพภูมิอากาศที่ดีขึ้นหลังจากมีการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ ในพื้นที่ต้องมีน้ำที่เพียงพอที่จะสามารถประกอบอาชีพได้ตลอดฤดูกาล ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ต่างๆ ต้องมีการปรับตัวอยู่กับฤดูกาลได้ที่เกิดขึ้นได้อย่างดี หลังจากมีการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ต้องมีแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำเชิงนิเวศ เช่น ในพื้นที่บึงสีไฟ เป็นต้น การบริหารจัดการน้ำที่ดีส่งผลให้สิ่งแวดล้อมในพื้นที่ดีขึ้นเพราะการมีแหล่งน้ำในพื้นที่ส่งผลให้สภาพบรรยากาศที่อยู่ใกล้แหล่งน้ำน่าอยู่อาศัยมากยิ่งขึ้น การบริหารจัดการน้ำที่ดีส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่นั้นมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เพราะว่ามีน้ำในการประกอบอาชีพและสามารถที่จะสร้างรายได้จากน้ำได้ ประชาชนสามารถที่จะพัฒนาตัวเองต่อไปได้หลังจากมีการบริหารจัดการน้ำและทุกคนได้ใช้น้ำอย่างเท่าเทียมและเพียงพอ

ประชาชนต้องใช้น้ำอย่างรู้คุณค่าและมีชีวิตอย่างพอเพียงตามแนวทางพระราชดำริของในหลวงรัชกาลที่ ๙ โดยการน้อมนำมาปฏิบัติในการดำเนินชีวิต ประชาชนได้ศึกษาเรียนรู้ที่จะปรับตัวตามธรรมชาติที่ตนเองอาศัยอยู่ได้อย่างเหมาะสม อย่างเช่น ในบริเวณพื้นที่น้ำหลากชาวบ้านจะสามารถปรับวิถีชีวิตในการประกอบอาชีพคือการหาปลาหรือจับสัตว์น้ำจนสามารถสร้างรายได้ให้กับครอบครัวได้ ไม่เกิดความเดือดร้อนเวลาที่น้ำหลากมา ประชาชนต้องมีจิตใจที่เอื้อเฟื้อต่อกันและกันเพื่อให้มีการใช้น้ำอย่างเพียงพอต่อความต้องการ จะได้ไม่เกิดการทะเลาะกันเพราะการแย่งน้ำในการอุปโภคบริโภคอีกต่อไป ประชาชนใช้น้ำอย่างรู้คุณค่า รู้จักประโยชน์จากน้ำ ให้มีความสำคัญกับน้ำว่าเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตทั้งพืชและสัตว์ ทุกอย่างในธรรมชาติสามารถที่จะเดินไปด้วยกันได้อย่างปกติก็จะส่งผลให้เกิดความยั่งยืน ประชาชนสามารถพึ่งพาตัวเองได้โดยการอาศัยระบบการบริหารจัดการน้ำที่ดีและเป็นธรรมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ที่มีอำนาจหน้าที่ในด้านนี้เพื่อสร้างความเท่าเทียมกันในสังคมในเบื้องต้นก็คือ การได้ใช้น้ำเพื่อการดำรงชีวิต

จากการวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ที่เป็นองค์ความรู้ที่ผ่านมาในเบื้องต้น นำไปสู่ผังโครงสร้างการดำเนินงานตามรูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร เพื่อให้เกิดรูปธรรมในการปฏิบัติงาน ได้ผังภาพที่ ๔.๙ ดังนี้

แผนภาพที่ ๔.๙ ผังโครงสร้างการดำเนินงานตามรูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร

จากแผนภาพดังกล่าว แสดงถึงผังโครงสร้างการดำเนินงานของการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร โดยมีหน่วยงานหลักในการดำเนินงาน ดังนี้

๑. ระดับจังหวัด มีหน้าที่ จัดทำแผนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร

๒. ระดับองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) มีหน้าที่ รวบรวมข้อมูล ประสานและบริการข้อมูลเพื่อปฏิบัติการในการบริหารจัดการน้ำ ตั้งเป็นศูนย์บริหารจัดการน้ำจังหวัดพิจิตรโดยได้รับการสนับสนุนจากสถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำและการเกษตร มูลนิธิอุทกพัฒน์ และหน่วยงานภาครัฐต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเข้ามาให้คำปรึกษาและสนับสนุนข้อมูลเพื่อการบริหารจัดการน้ำในจังหวัดพิจิตร โดยองค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล ที่อยู่ในพื้นที่ของจังหวัดให้การสนับสนุนข้อมูลเชิงพื้นที่และช่วยกระจายข่าวสารต่างๆ โดยที่นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

๒.๑ รวบรวมข้อมูล จัดทำพิกัดแหล่งน้ำ จัดทำร่างแผนการพัฒนาแหล่งน้ำอย่างเป็นระบบ เพื่อเสนอต่อคณะกรรมการบริหารจัดการน้ำจังหวัดพิจิตร

๒.๒ วิเคราะห์และหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง

๒.๓ สรุปรายงานของคณะกรรมการศูนย์บริหารจัดการน้ำ รวมถึงการติดตามตรวจสอบสถานการณ์น้ำภายในจังหวัด ทั้งในกรณีที่เกิดอุทกภัย ภัยแล้ง เพื่อนำข้อมูลเสนอต่อคณะกรรมการบริหารจัดการน้ำจังหวัดพิจิตร

๒.๔ จัดเวทีประชาคม/ประชุมกลุ่มผู้ใช้น้ำ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เครือข่ายภายในจังหวัดหรือเกี่ยวข้อง เพื่อร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาทำแผนงาน โครงการในการแก้ปัญหาแบบบูรณาการ

๒.๕ ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่างๆ

๒.๖ งานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องและได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการบริหารจัดการน้ำของจังหวัด

๓. ผู้ว่าราชการจังหวัด มีหน้าที่ ปฏิบัติการ บัญชาการการบริหารจัดการน้ำ ทั้งในภาวะปกติและภาวะวิกฤต ในพื้นที่ของจังหวัด มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

๓.๑ ส่งเสริม สนับสนุน ให้คำปรึกษา แนะนำด้านการรวบรวมข้อมูล ประมวลผล และการวิเคราะห์ปัญหา รวมถึงร่วมกันหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อน ในเรื่องการบริหารจัดการน้ำของจังหวัด

๓.๒ พิจารณา กลั่นกรอง แผนงานและโครงการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนในพื้นที่จังหวัดพิจิตร ทั้งในสภาวะปกติและสภาวะวิกฤต

๓.๓ ติดตาม เร่งรัด การดำเนินงานและการปฏิบัติงานหน่วยงานต่างๆ ที่รับผิดชอบโครงการต่างๆ ในการบริหารจัดการน้ำในจังหวัด

๓.๔ ประสานงานเพื่อขับเคลื่อนการทำงานร่วมกันอย่างเป็นองค์รวม โดยยึดประโยชน์สุขของประชาชนในจังหวัดพิจิตรเป็นที่ตั้ง

๓.๕ แต่งตั้งคณะทำงานร่วม หรือคณะอนุกรรมการเพิ่มเติม เพื่อช่วยเหลือการดำเนินงานในด้านต่างๆ ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

๔. หน่วยงานภาครัฐต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง มีหน้าที่ ปฏิบัติงานตามแผนของโครงการต่างๆ ที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการบริหารจัดการน้ำจังหวัด ซึ่งเป็นการทำงานร่วมกันอย่างบูรณาการ เพื่อแก้ไขปัญหาในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ สำนักงานชลประทานจังหวัดพิจิตร, สำนักงานเกษตรจังหวัดพิจิตร, สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดพิจิตร, สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดพิจิตร, สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดพิจิตร, สำนักงานแขวงทางจังหวัดพิจิตร, สำนักงานทางหลวงชนบทจังหวัดพิจิตร, สำนักงานจังหวัดพิจิตร, สำนักงานท้องถิ่นจังหวัดพิจิตร, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งในจังหวัดพิจิตร, สำนักงานทรัพยากรน้ำภาค ๙ จังหวัดพิษณุโลก, สำนักงานเจ้าท่าภูมิภาค ๑ จังหวัดนครสวรรค์ และส่วนราชการอื่นๆ ตามความเหมาะสม

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร” สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ ๑) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร ๒) เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและหลักพุทธวิธีกับการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร และ๓) เพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร ในการศึกษาครั้งนี้เป็นวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้มุ่งเน้นศึกษาการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร โดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) กับผู้เกี่ยวข้อง

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ สภาพทั่วไปในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร

การบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร มีบทบาทต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตหรือกิจกรรมต่างๆของประชาชนในพื้นที่ หลายๆอย่างที่ก่อให้เกิดปัญหาต่อการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร จึงส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่และเกิดปัญหาการโยกย้ายถิ่นฐานไปทำมาหากินในพื้นที่อื่นๆ เพราะไม่สามารถที่จะประกอบอาชีพหรือดำรงชีวิตอยู่ในพื้นที่ได้ตลอดทั้งปีเพราะขาดน้ำนั่นเอง ซึ่งแบ่งปัญหาออกเป็น ๔ ด้านด้วยกัน ได้แก่

ด้านการบริหารองค์กรที่ดี คือ ตามสภาพพื้นที่ของจังหวัดพิจิตรมีลักษณะเป็นที่ลุ่มต่ำแม่น้ำไหลผ่านจึงเป็นพื้นที่รับน้ำในฤดูกาลน้ำหลาก ในระดับจังหวัดมีหลายหน่วยงานที่เข้ามารับผิดชอบดูแลเรื่องน้ำ ไม่มีเจ้าภาพหลักที่ชัดเจนในการเข้าไปบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ เพราะเรื่องน้ำมีพื้นที่คาบเกี่ยวกันมีผลต่อกัน ทางจังหวัดก็ยังคงขาดการรวมแผนแม่บทหลักเพราะมีหลายหน่วยงานจึงมีหลายแผนตามไปด้วย ขาดการจัดทำข้อมูลและทำผังน้ำในพื้นที่ที่ชัดเจนและครอบคลุมเพื่อสร้างความเชื่อมโยงของข้อมูลน้ำ แหล่งน้ำ อย่างเป็นทางการเพื่อการบริหารจัดการน้ำร่วมกัน

ด้านการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษา คือ ในจังหวัดพิจิตรยังมีปัญหาการจัดเก็บน้ำที่หลากมาตามฤดูกาลได้น้อย จึงทำให้มีน้ำต้นทุนที่ไม่เพียงพอที่จะนำมาบริหารจัดการ เพราะยังขาดแหล่งกักเก็บน้ำยังมีไม่เพียงพอ รวมถึงการใช้พื้นที่สาธารณะประโยชน์ในการสร้างแหล่งกักเก็บน้ำก็ถูกบุกรุกพื้นที่จากกลุ่มต่างๆ การบำรุงรักษาโดยการขุดลอกคลองต่างๆ ยังไม่สามารถที่จะเก็บน้ำไว้ได้ เพราะยังขาดฝายหรือประตูเปิด-ปิด ที่ใช้กักเก็บน้ำตามลำคลองนั้นๆ ยังไม่เพียงพอ จึงส่งผลให้นอกฤดูกาลคลองจึงไม่มีน้ำเหลืออยู่

ด้านการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและกลุ่มผู้ใช้น้ำ คือ การบริหารจัดการน้ำในจังหวัดพิจิตรยังขาดการมีส่วนร่วมในหลายๆ ระดับ เช่น ระดับระหว่างหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับเรื่องน้ำ ระดับกลุ่มผู้ใช้น้ำในพื้นที่หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากน้ำ ขาดการรวมกลุ่มที่เข้มแข็งจากผู้ใช้น้ำที่แท้จริง ขาดข้อตกลงเกี่ยวกับเรื่องน้ำร่วมกัน ยังขาดจิตสำนึกที่ดีในการใช้น้ำ รักษาแหล่งน้ำ และมีความขัดแย้งกันเรื่องน้ำโดยที่มีการแย่งชิงน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค โดยเฉพาะการแย่งชิงน้ำเพื่อการเกษตร

ด้านผลสัมฤทธิ์ของงาน คือ การบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตรจึงยังไม่สามารถแก้ไข ปัญหาเรื่องน้ำท่วมและน้ำแล้งในพื้นที่ได้ เพราะขาดเจ้าภาพที่จะดำเนินการตามแผนแม่บทในการ พัฒนาเรื่องน้ำเพื่อให้เกิดความยั่งยืน ประชาชนยังขาดการเรียนรู้ที่จัดการกับพื้นที่ตัวเอง ขาดการใช้ พื้นที่สาธารณะประโยชน์ในชุมชนเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดร่วมกัน ขาดความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ที่มีความเกี่ยวข้องในเรื่องน้ำที่จะมาช่วยกันแก้ไขและพัฒนาและขาดการเปิดเวทีสาธารณะที่จะให้ทุก คนได้แสดงความคิดเห็นเพื่อที่จะหาข้อสรุปร่วมกันเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำ

๕.๑.๒ แนวคิด ทฤษฎีและหลักพุทธรูปวิธีกับการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร

ได้นำเกณฑ์การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษา ที่แบ่งออกเป็น ๔ หมวด คือ หมวดที่ ๑ การบริหารองค์กรที่ดี หมวดที่ ๒ การบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษา หมวดที่ ๓ การมีส่วนร่วมขององค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หมวดที่ ๔ ผลสัมฤทธิ์ของงาน ทั้งนี้ ได้นำปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการบริหารจัดการน้ำมาใช้ให้เกิดความเหมาะสม ความพอดี คือการนำ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาบูรณาการร่วมกัน โดยอาศัย หลักสัปปายะ ๗ มาเป็นส่วนช่วยเสริม ในการบริหารจัดการน้ำให้เกิดความเหมาะสมขึ้น คือ

หมวดที่ ๑ การบริหารองค์กรที่ดีตามหลักสัปปายะ ๗

ด้านอवासสัปปายะ คือ องค์กรต้องมีสถานที่อยู่ในพื้นที่ที่เหมาะสม ไม่ไปตั้งอยู่ในที่เสี่ยง ภัยทางธรรมชาติหรือใกล้สถานที่อันตรายจากภัยอื่น ที่จะก่อให้เกิดอุปสรรคต่อการทำงาน จะต้อง มีสภาพแวดล้อมหรือมีบรรยากาศที่ดีในการทำงาน หมายความว่า ในแง่สิ่งแวดล้อมขององค์กรเป็น ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการบริหาร ไม่ว่าจะเป็สิ่งแวดลอมทางกายภาพ การเมือง เศรษฐกิจ สังคม ชุมชน วัฒนธรรม เทคโนโลยี ต่างเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารองค์กร สำนักงานมีความสะอาด คือ มีการปิดกวาดเช็ดถูสถานที่ สิ่งของ อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องจักร ให้สะอาดอยู่เสมอ มีความ ปลอดภัย โดยที่บุคลากรทุกคนมีแรงจูงใจและมีความสามารถในการทำงานด้วยความปลอดภัย รวมทั้งป้องกันสุขภาพของตนเองได้ในระยะยาว ไม่เพียงแต่การหลีกเลี่ยงมิให้เกิดอุบัติเหตุ อาคาร สถานที่ต้องมีความระเบียบเรียบร้อย คือการรักษามาตรฐานของความเป็นระเบียบเรียบร้อยให้คงอยู่ ตลอดไป ที่อยู่อาศัยมีความมั่นคง ถาวรและแข็งแรง สามารถใช้งานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ มีปัจจัย สี่ที่บริบูรณ์ คือปัจจัยโดยพื้นฐานของมนุษย์ ที่ทราบกันก็จะมี อาหาร ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค เครื่องนุ่งห่ม ซึ่งปัจจัยพื้นฐานที่มนุษย์ขาดไปไม่ได้ คือ อากาศและน้ำดื่ม

ด้านโคจรสัปปายะ คือ สามารถเดินทางสัญจรไปในที่ต่างๆ ได้สะดวก รวดเร็ว สามารถ กำหนดเวลาการเดินทางได้ จากสถานที่ทำงานต้องอยู่ไม่ไกลกับแหล่งที่อยู่อาศัยจนเกินไปมีระบบ บริการสาธารณะเข้าถึง โดยจากสถานที่ทำงานสามารถเดินทางไปได้ทุกทิศ มีระบบเส้นทางคมนาคม ที่ดี มีป้ายหรือสัญลักษณ์บอกทางชัดเจน การเดินทางตั้งแต่ที่อยู่อาศัยไปจนถึงสถานที่ทำงานมีความ ปลอดภัย

ด้านภัสสสัปปายะ คือ บุคลากรที่ทำงานอยู่ภายในองค์กรจะต้องมีการประชุม พูดคุยกัน อย่างสม่ำเสมอ การอยู่ด้วยกันภายในองค์กรจะต้องพูดให้ถูกกาล ถูกเวลาจะได้ไม่เกิดเรื่องเข้าใจผิด การพูดคุยกันก็ต้องพูดคุยกันแต่คำสัตย์ คำจริง ต้องสนทนากันด้วยถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวาน ต้อง พูดคุยในเรื่องมีประโยชน์ต่อการทำงาน มีการสื่อสารที่เข้าใจตรงกันทุกฝ่ายและพูดคุยกันแต่พอเหมาะ พอสมควร

ด้านบุคคลสัปปายะ คือ บุคลากรในองค์กรจะต้องมีความรู้ความสามารถ มีความชำนาญ เฉพาะทาง มีอำนาจหน้าที่ที่ชัดเจน ต้องเป็นคนดี มีศีลธรรม ต้องมีวิสัยทัศน์ มองกาลไกล ต้องกล้า ตัดสินใจ จะต้องมีจิตสำนึกที่ดีต่อหน่วยงาน ต้องเสียสละเพื่อส่วนรวมและต้องมีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ต่อบุคคลอื่นที่อยู่ในสังคมนั้นด้วย

ด้านโภชนสัปปายะ คือ องค์กรจะต้องมีงบประมาณที่เพียงพอต่อการนำไปบริหารจัดการ บุคลากรในองค์กรจะต้องได้รับอาหารที่ดี มีประโยชน์ต่อร่างกาย มีอาหารที่เพียงพอต่อความต้องการ ของร่างกาย สามารถหาอาหารได้ง่ายโดยที่องค์กรจะต้องมีสวัสดิการที่ดีให้แก่บุคลากร จะต้อง มีส่งเสริมการสร้างอาชีพเสริมให้แก่บุคลากรด้วย และต้องมีค่าตอบแทนที่เหมาะสมแก่คนในองค์กร

ด้านอตุสัปปายะ คือ องค์กรที่ดีนั้นต้องตั้งอยู่ในภูมิประเทศที่ดีด้วย ภายในองค์กรจะต้องมี สิ่งแวดล้อมที่ดีหมายถึงธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในการทำงานที่ดีด้วย สถานที่นั้นต้องปราศจากเสียง รบกวน ในองค์กรต้องไร้ปัญหามลพิษทางอากาศ มีความปลอดภัยทุกคามต่างๆ มีอากาศที่เหมาะสม ตามฤดูกาลและอากาศสามารถถ่ายเทได้สะดวก

ด้านอิริยพลสัปปายะ คือ ในองค์กรจะต้องมีความคล่องตัวในการปฏิบัติงานและมี เสถียรภาพในการปฏิบัติงาน องค์กรสามารถที่จะขับเคลื่อนงานต่างๆได้สะดวก ต้องมีองค์กรย่อย ตั้งอยู่ในทุกพื้นที่โดยมีสถานที่ที่เหมาะสมกับการปฏิบัติงาน ต้องสามารถติดต่อได้สะดวก รวดเร็ว บุคลากรในองค์กรจะต้องได้รับอิสระในการดำเนินชีวิต บุคลากรในองค์กรจะต้องมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น หลังจากที่ได้ปฏิบัติงานในองค์กรนั้นๆ

หมวดที่ ๒ การบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษา ตามหลักสัปปายะ ๗

ด้านอวาสาสัปปายะ คือ ในการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่จังหวัดพิจิตรต้องมีการพัฒนา แหล่งจัดเก็บน้ำให้ดีเพื่อรองรับน้ำที่มีตามฤดูกาลคือน้ำหลาก จะต้องมีการขุดลอกคลองหรือแหล่งน้ำ ต่างๆ ให้สามารถใช้งานได้เต็มที่ประสิทธิภาพ เพื่อการเก็บน้ำไว้ในพื้นที่บางพื้นที่ต้องมีการสร้าง ฝายกักเก็บน้ำในพื้นที่คลองแยกหรือคลองซอยที่อยู่ตามพื้นที่ ประชาชนจะต้องช่วยกันอนุรักษ์แหล่ง น้ำโดยการไม่ทิ้งของเสียลงในแหล่งน้ำ การอนุรักษ์ป่าต้นน้ำเพื่อจะรักษาระบบนิเวศป่าต้นน้ำและ จะต้องมีการฟื้นฟูแหล่งน้ำเดิมที่มีอยู่ในพื้นที่ให้สามารถใช้งานได้เต็มที่ประสิทธิภาพ

ด้านโคจรสัปปายะ คือ การบริหารจัดการน้ำจะต้องมีการขุดลอกคลองเพื่อทำทางน้ำให้ สามารถไหลไปได้อย่างสะดวก ด้วยการกำจัดวัชพืชในพื้นที่แหล่งน้ำเพราะวัชพืชเป็นต้นเหตุที่ทำให้น้ำไหล ไม่สะดวก มีพื้นที่กระจายน้ำออกหรือคลองระบายน้ำเพื่อให้ น้ำมีทางไปได้ แหล่งน้ำต้องมีทางน้ำเข้า และทางน้ำออกน้ำจะได้ไม่เน่าเสีย ต้องมีน้ำในคลองไหลตลอดฤดูกาล ในคลองบางพื้นที่ต้องมีประตูระบาย น้ำ เพื่อใช้กักน้ำไว้ใช้นอกฤดูและประชาชนต้องสามารถเดินทางไปแหล่งน้ำในพื้นที่นั้นได้สะดวก

ด้านภัสสสัปปายะ คือ การบริหารจัดการน้ำต้องมีการพูดคุยหรือเจรจาในการขอใช้พื้นที่ สาธารณะเพื่อสร้างแหล่งน้ำใหม่เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชน เพื่อจะได้มีการจัดเก็บน้ำให้อยู่ใน เกณฑ์ที่สามารถใช้ได้ที่มีความเพียงพอต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่ ประชาชนจะต้องมีต กลงการใช้น้ำร่วมกัน มีข้อตกลงร่วมกันในการดูแลแหล่งน้ำที่อยู่ในชุมชน ต้องมีข้อตกลงในการระบาย น้ำไปตามพื้นที่ ต้องมีการเสวนาพูดคุยในประเด็นการใช้น้ำอย่างมีคุณค่าที่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด และมีการประชุมหารือเกี่ยวกับการสร้างแหล่งน้ำใหม่ในพื้นที่ที่ยังไม่มีแหล่งน้ำเพื่อสร้างแหล่งน้ำ ต้นทุนเพิ่มขึ้นในชุมชน

ด้านบุคคลสัปปายะ คือ การบริหารจัดการน้ำจะต้องมีคณะกรรมการลุ่มน้ำในระดับต่างๆ ขึ้นมาบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ให้เป็นรูปธรรม โดยมีกลุ่มผู้ใช้น้ำในพื้นที่ซึ่งมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำ เช่น มีผู้นำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการพื้นที่ มีปราชญ์ชาวบ้านเข้ามาร่วมงานและให้ข้อมูลพื้นที่ที่ถูกต้อง การได้ข้อมูลพื้นที่ที่ถูกต้องมาบริหารจัดการน้ำต้องมีชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วม มีกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำมาร่วมด้วยและต้องหน่วยงานอื่นๆ ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในการใช้น้ำเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาด้วย

ด้านโภชนสัปปายะ คือ การบริหารจัดการน้ำเพื่อให้ประชาชนมีน้ำในการอุปโภคบริโภคอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ประชาชนต้องมีน้ำเพื่อประกอบอาชีพ มีแหล่งน้ำในชุมชนทุกพื้นที่ ประชาชนต้องได้รับน้ำที่สะอาดและปลอดภัยต่อการอุปโภค ประชาชนมีการสร้างรายได้จากแหล่งน้ำที่มีอยู่ในพื้นที่นั้นได้ ต้องมีน้ำที่เพียงพอต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่โดยอาศัยการดูแลรักษาให้มีน้ำในพื้นที่ตลอดทั้งปีเพื่อหล่อเลี้ยงระบบนิเวศตามธรรมชาติในพื้นที่ให้มีอยู่อย่างยั่งยืน

ด้านอุตสาหกรรมสัปปายะ คือ ต้องมีการกักเก็บน้ำในฤดูฝนหรือฤดูน้ำหลาก นอกฤดูฝนต้องมีการพัฒนาแหล่งเก็บน้ำที่มีอยู่เดิมตามธรรมชาติให้สามารถใช้งานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ สภาพแวดล้อมที่ดีจะต้องมีน้ำไหลในคลองตามธรรมชาติ ประชาชนต้องมีน้ำใช้ทุกฤดูกาล มีการเพาะปลูกพืชได้ตามฤดูกาล เช่น การปลูกพืชใช้น้ำน้อยหลังฤดูฝน ประชาชนต้องมีอาชีพเสริมนอกฤดูกาล ก็จะทำให้ประชาชนสามารถอาศัยอยู่ในพื้นที่ได้ทุกฤดูกาล

ด้านอริยสัปปายะ คือ มีการบริหารจัดการน้ำเพื่อให้คนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่มีน้ำใช้ในการอุปโภคบริโภคอย่างเพียงพอ ประชาชนมีน้ำในการประกอบอาชีพได้ตามฤดูกาล มีแหล่งน้ำใช้ภายในชุมชน มีระบบการส่งน้ำเข้าถึงทุกพื้นที่ ในชุมชนมีน้ำที่มีคุณภาพไว้ใช้ มีการพัฒนาที่เชื่อมโยงสายน้ำต่างๆ ให้น้ำสามารถไหลไปบรรจบกันได้ตามธรรมชาติและประชาชนได้ใช้น้ำที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการดำเนินชีวิตประจำวันได้

หมวดที่ ๓ การมีส่วนร่วมขององค์กรผู้ใช้น้ำและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ตามหลักสัปปายะ ๗

ด้านอาวาสสัปปายะ คือ ประชาชนในพื้นที่นั้นต้องเสียสละพื้นที่บางส่วนเพื่อสร้างแหล่งกักเก็บน้ำด้วยการสร้างบ่อกักน้ำไว้ใช้เอง ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการเข้าไปดูแลแหล่งน้ำสาธารณะร่วมกัน ในเบื้องต้นต้องไม่ทำลายแหล่งน้ำสาธารณะ เช่น การบุกรุกพื้นที่ การขุด การถมหรือทิ้งสิ่งปฏิกูลลงไปแหล่งน้ำนั้นๆ ต้องมีการสร้างทางน้ำให้สามารถไหลไปเชื่อมกันได้ตามธรรมชาติ โดยที่ประชาชนต้องไม่รुक้าเข้าไปในแหล่งน้ำสาธารณะอันเป็นต้นเหตุของการขวางทางไหลของน้ำเป็นการป้องกันการเอ่อล้นของน้ำในแม่น้ำ ลำคลองด้วย ประชาชนจึงต้องสร้างที่อยู่อาศัยให้เหมาะสมกับพื้นที่หรืออยู่ไม่ใกล้หรือไกลจากแหล่งน้ำ เช่น ในพื้นที่ลุ่มจะต้องปลูกบ้านยกพื้นสูง หลีกเลี่ยงการไปอยู่ในพื้นที่ที่น้ำไหลผ่าน ที่อาจทำให้เกิดความเสียหายตามมา เป็นต้น

ด้านโคจรสัปปายะ คือ ประชาชนจะต้องมีการกำจัดสิ่งปฏิกูลที่ขวางทางน้ำ เช่น ผักตบชวา หญ้า ขยะมูลฝอยๆ น้ำจะได้ไหลไปได้สะดวก ช่วยลดปัญหาน้ำเอ่อล้นตลิ่ง ควรมีการสร้างทางระบายน้ำให้เหมาะสมกับพื้นที่ เช่น การสร้างถนนที่ไปขวางทางน้ำจะต้องมีการวางท่อ ลอดเหลี่ยม สร้างสะพาน ให้เหมาะสมกับพื้นที่ด้วย จะต้องเข้าไปดูแลประตูเปิด-ปิดน้ำให้สามารถใช้งานได้ตามปกติ โดยการอาศัยประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยกันดูแลรักษา เพื่อลดปัญหาการเสียหายเมื่อถึงเวลาใช้อุปกรณ์เหล่านั้นสามารถใช้งานได้ทันที การจัดการพื้นที่แหล่งน้ำให้สะอาดก็

เป็นอีกเรื่องที่สำคัญเพราะน้ำที่ไหลผ่านไปจะได้ไม่เน่าเสีย ในพื้นที่นั้นก็สามารถมีน้ำที่ดีมีคุณภาพไว้ใช้ได้ ก็ต้องอาศัยความร่วมมือทุกฝ่ายเช่นกัน เช่น การไม่สร้างอาคารไปขวางทางน้ำไหล หรือไปขวางเส้นทางน้ำ น้ำจะได้ไหลไปได้สะดวก ในพื้นที่ต้องสามารถที่จะเดินทางไปไหนมาไหนก็ได้ ไม่มีอุปสรรคเรื่องการเดินทาง ทั้งทางบกและทางน้ำสามารถไปได้หมด เมื่อมีการจัดการน้ำแล้วต้องสามารถเดินทางไปได้ทุกทิศ เช่น ไม่สร้างแหล่งน้ำไปขวางทางเดิน ไม่สร้างทางไปขวางทางน้ำ คือ ต้องทำให้การเดินทางทั้งคู่สอดคล้องกันด้วย ไม่ไปขัดขวางซึ่งกันและกัน

ด้านภัสสสัปปายะ คือ การบริหารจัดการน้ำจะต้องมีการเข้าร่วมประชุมกลุ่มร่วมกัน เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อตกลงหรือมติร่วมกัน มิใช่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดเป็นคนทำ จะต้องมีการทำข้อตกลงเรื่องการใช้ร่วมกันในพื้นที่กลุ่มผู้ใช้น้ำเองเพื่อสร้างความเสมอภาคกันในภายในกลุ่ม ลดปัญหาการขัดแย้งได้ เมื่อน้ำมีความจำเป็นต่อชีวิตก็ต้องมีการรักษาแหล่งน้ำร่วมกันเพื่อประโยชน์ร่วมกัน กลุ่มผู้ใช้น้ำต้องมีข้อตกลงในการดูแลประตูประบายน้ำในพื้นที่กลุ่มร่วมกันเพราะประตูประบายน้ำจะมีผลต่อกลุ่มผู้ใช้อีกกลุ่ม ถ้ามีการเปิดหรือปิดประตูประบายน้ำเพราะฉะนั้นจึงต้องมีข้อตกลงร่วมกันของกลุ่มที่อยู่ต้นน้ำกับปลายน้ำด้วย ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องมโนบายการพัฒนาแหล่งน้ำหรือดูแลแหล่งน้ำร่วมกับประชาชนในพื้นที่ด้วย เช่น ภาคธุรกิจ อุตสาหกรรม หรือการท่องเที่ยว จะต้องมีการพัฒนาแหล่งน้ำร่วมกันด้วย กลุ่มผู้ใช้น้ำหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องมีมติร่วมกันดูแลพื้นที่คลองสาธารณะในบางพื้นที่ต้องมีกระบวนการเข้าไปเจรจาขอคืนพื้นที่สาธารณะของชุมชน จากปัญหาการบุกรุกที่ของบางพื้นที่ การเข้าไปเจรจาย่อมเป็นทางออกที่ดีที่ควรนำมาใช้ แต่การไปเจรจาก็จำเป็นจะต้องอาศัยคนที่มีความเหมาะสมเข้าไปเจรจาด้วยถึงจะสำเร็จ

ด้านบุคคลสัปปายะ คือ จะต้องมีการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำหรือกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างเป็นรูปธรรม และมีอำนาจหน้าที่ในการทำงานให้ชัดเจนขึ้น โดยเป็นคนที่มาจากพื้นที่นั้นๆ บุคคลที่เหมาะสมจะต้องผ่านการคัดเลือกจากชุมชนขึ้นมา มีความรู้ความสามารถเฉพาะทาง เช่น รู้เส้นทางน้ำ ชุมชน รู้จักพื้นที่ รู้จักชุมชน เป็นปราชญ์ชาวบ้านที่ได้การยอมรับจากชุมชนว่าเป็นคนที่มีความรู้ความสามารถ เป็นคนดี มีศีลธรรม นึกถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลักหรือต้องเป็นผู้นำชุมชน เป็นผู้นำท้องถิ่น เป็นผู้นำท้องถิ่น เพราะกลุ่มคนเหล่านี้ได้รับเลือกจากประชาชนในพื้นที่มาแล้ว ซึ่งคนที่เหมาะสมนั้นต้องมีการเสียสละเพื่อส่วนรวมเป็นหลัก ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน มีจิตอาสาที่จะทำงานเพื่อชุมชน

ด้านโภชนสัปปายะ คือ กลุ่มต่างๆ ต้องได้ใช้น้ำอย่างเท่าเทียมกัน ไม่มีความเหลื่อมล้ำทางสังคมจากเรื่องการใช้น้ำเพื่อการดำรงชีวิต กลุ่มผู้ใช้น้ำหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะต้องช่วยกันดูแลรักษาแหล่งน้ำสาธารณะร่วมกัน เพื่อให้มีน้ำสำหรับการประกอบสัมมาอาชีพตลอดฤดูกาล เช่น การเพาะปลูกพืชตามฤดูกาล การหาปลาในฤดูน้ำหลาก การใช้ประโยชน์จากน้ำในฤดูกาลและนอกฤดูได้อย่างเหมาะสม ต้องช่วยกันรักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชนให้เกิดความสมดุลทั้งพืชและสัตว์ เป็นการอนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศไปในพื้นที่นั้นด้วย จะได้มีแหล่งอาหารของชุมชนที่เพียงพอต่อความต้องการในการอุปโภคบริโภค ไม่มีปัญหาการขาดแคลนอาหารของคนในพื้นที่ สามารถทำปศุสัตว์เลี้ยงชีพในพื้นที่นั้นได้ตามความเหมาะสม

ด้านอุตสาหกรรม คือ กลุ่มผู้ใช้น้ำหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องร่วมกันดูแลสิ่งแวดล้อมและรักษาระบบนิเวศชุมชนให้คงอยู่ในพื้นที่ เมื่อฤดูกาลที่เปลี่ยนไปธรรมชาตินั้นก็ยังสามารถอยู่ได้ ต้องมีการปลูกป่าชุมชน เพื่อฟื้นฟูธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน ถ้าทำเกษตรต้องปรับวิธีการให้เข้ากับพื้นที่ทางธรรมชาติหรือสภาพแวดล้อมที่อาศัยอยู่ด้วย เพื่อเพิ่มผลผลิตและลดค่าเสียหายที่อาจเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงของฤดูกาล การปรับตัวตามธรรมชาติที่อาศัยอยู่นั้นสำคัญ เช่น บางพื้นที่น้ำท่วมซึ่งเป็นประจำก็สามารถที่จะอาศัยอยู่และประกอบอาชีพเสริมได้ เช่น การทำประมงน้ำจืด ที่สามารถสร้างรายได้ให้กับคนพื้นที่ได้พอสมควร บางพื้นที่น้ำน้อยก็สามารถทำการเกษตรที่ใช้น้ำน้อยที่สามารถสร้างรายได้ให้กับครอบครัวได้เช่นกัน จะต้องเก็บน้ำไว้ในพื้นที่เองด้วย เพื่อป้องกันความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นเมื่อฤดูกาลมีเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เช่น ในพื้นที่ของเกษตรกรก็ขุดบ่อตักน้ำไว้ใช้นอกฤดูกาล หรือ การประปาที่สร้างแหล่งน้ำดิบไว้สำรอง ถ้าแหล่งน้ำหลักมีไม่พอหรือน้ำมีปัญหา ก็สามารถที่จะมีแหล่งน้ำนี้ไว้ผลิตน้ำให้ประชาชนได้ใช้ เป็นต้น ควรเข้าไปฟื้นฟูแหล่งน้ำชุมชน โดยการเข้าไปฟื้นฟูในฤดูกาลที่เหมาะสม เช่น ในฤดูแล้งเข้าไปขุดลอกคลอง หรือแหล่งน้ำ สำหรับไว้รองรับน้ำในฤดูฝน โดยการเข้าไปฟื้นฟูแหล่งน้ำต้องทำให้เกิดความสัมพันธ์กับธรรมชาติ ต้องลดการเผาขยะมูลฝอย เช่น เกษตรกรที่ทำนาทิ้งการเผาฟางในนาข้าว ซึ่งการเผาฟางก่อให้เกิดปัญหาทางมลพิษทางอากาศและส่งผลเสียต่อดินที่ใช้เพาะปลูกด้วย

ด้านอริยพลสัปปายะ คือ กลุ่มผู้ใช้น้ำหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องมีน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคอย่างทั่วถึง ต้องได้รับการจัดสรรน้ำอย่างเท่าเทียมกัน ทุกคนมีสิทธิ์ใช้น้ำเหมือนๆ กัน ทุกกลุ่มจะต้องเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อส่วนรวม เช่น กิจกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งน้ำ การขุดลอกคูคลอง การดูแลพื้นที่แหล่งน้ำ การให้ร่วมมือกับภาครัฐเมื่อภาครัฐขอใช้ที่เป็นพื้นที่แก้มลิงในฤดูน้ำหลาก จะต้องมีการรวมกลุ่มสร้างอาชีพหลักหรือสร้างอาชีพเสริม เช่น ในพื้นที่มีกลุ่มปลูกมะนาว กลุ่มปลูกแตงโม กลุ่มทอผ้า กลุ่มจักสาน กลุ่มเรือยาวประดิษฐ์ และต้องคำนึงถึงการใช้น้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพราะน้ำที่มีอยู่นั้นมีจำนวนที่จำกัดแต่ความต้องการในปัจจุบันมีมากกว่า ควรคิดก่อนใช้และหลังจากใช้แล้วให้นึกถึงคุณค่า ต้องทำแผนน้ำชุมชนร่วมกันเพื่อให้ทราบถึงข้อมูลและความเชื่อมโยงของโครงสร้างน้ำในพื้นที่ อันจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่เป็นระบบมากยิ่งขึ้น ต้องพัฒนาให้เป็นชุมชนที่ยั่งยืน โดยการน้อมนำแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่มาใช้กับการบริหารจัดการน้ำในชุมชนตามแนวพระราชดำริ

หมวดที่ ๔ ผลสัมฤทธิ์ของงาน ตามหลักสัปปายะ ๗

ด้านอวาสาสัปปายะ คือ องค์กรต้องมีพื้นที่ทำงานที่แน่นอน ในที่นี้คือหน่วยงานหรือองค์กร จะต้องมิดินะทำงานที่แน่นอน มีอำนาจหน้าที่ มีพื้นที่ทำงานที่ชัดเจน มีแผนและนโยบายในการบริหารจัดการน้ำในระดับจังหวัด ถ้าเป็นภาคประชาชนก็ต้องมีน้ำในการอุปโภคบริโภค มีน้ำเพื่อการเกษตร อุตสาหกรรม เป็นต้น ในพื้นที่ต่างๆ ต้องมีแหล่งน้ำชุมชนโดยมีเครือข่ายการบริหารจัดการน้ำชุมชนตามแนวพระราชดำริที่ประสบความสำเร็จในการจัดการน้ำ “ของชุมชน โดยชุมชน และเพื่อชุมชน” เป็นการเดินตามรอยเท้าพ่อ ประชาชนต้องมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง ถาวร สามารถที่จะดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงได้ ไม่ต้องทิ้งถิ่นฐานไปทำงานที่อื่น สามารถสร้างอาชีพสร้างรายได้ให้กับตัวเองและครอบครัวได้โดยอาศัยน้ำที่มีอยู่ จึงต้องมีแหล่งน้ำต้นทุนเพราะการมีน้ำต้นทุนที่เพียงพอก็จะง่ายต่อการบริหารจัดการหรือการมีแหล่งน้ำเป็นของตัวเองก็จะพึ่งพาตนเอง

ได้ ถ้ามีการบริหารจัดการอย่างถูกวิธี ในคูคลองหรือแหล่งน้ำต้องมีประตูเปิด-ปิดเพื่อระบายน้ำในลำคลองต่างๆ ประชาชนต้องมีที่อยู่อาศัยไม่ไกลเกินไปเพราะการอยู่อาศัยในพื้นที่ที่เหมาะสมนั้นเป็นสิ่งที่เหมาะสมต่อการใช้ชีวิต โดยการมีแหล่งน้ำที่แน่นอนและยั่งยืนในพื้นที่เป็นการดำเนินรอยตาม เครื่องช่่ายการบริหารจัดการน้ำชุมชนตามแนวพระราชดำริ เพื่อแก้ไขปัญหการบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืน

ด้านโครงสร้างปายะ คือ ในพื้นที่จะต้องมีเส้นทางระบายน้ำที่ดี หมายถึง การจัดทำฝั่งน้ำระดับตำบล อำเภอ และจังหวัด เพื่อเชื่อมโยงเส้นทางน้ำสายหลัก สายรอง แหล่งเก็บน้ำที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นทางทางกักเก็บและระบายน้ำอย่างเป็นระบบ เป็นการแก้ไขปัญหาน้ำท่วมและน้ำแล้งในพื้นที่ด้วย จะต้องมีการระบายน้ำไปทั่วถึงทุกพื้นที่ให้ประชาชนได้ใช้อย่างเท่าเทียมกัน ประชาชนสามารถเดินทางไปประกอบอาชีพได้สะดวกสบาย ภายใต้การบริหารจัดการน้ำประชาชนต้องสามารถเดินทางไปได้สะดวก ต้องมีคูคลองที่ดีสามารถใช้งานได้ไม่ใช่มีกูคลองไว้ระบายน้ำออกจากอย่างเดียว ต้องมีคูคลองที่สามารถเก็บน้ำได้ด้วยและจะต้องมีน้ำไหลเวียนในพื้นที่ทั้งปีเพื่อหล่อเลี้ยงระบบนิเวศ

ด้านภัสสสปายะ คือ ทุกภาคส่วนต้องมีข้อตกลงร่วมกันเกี่ยวกับเรื่องน้ำ ต้องมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาร่วมกัน โดยการเชื่อมโยงไปยังเครือข่ายในด้านอื่นๆที่เกี่ยวข้องได้ ประชาชนต้องมีจิตใจที่มีความเอื้อเฟื้อต่อกัน ไม่ว่าจะร้ายกัน ไม่กล่าวหากัน ซึ่งเป็นหนทางแห่งหายนะในกลุ่มคน ทุกคนต้องมีความเมตตาต่อกัน ต้องมีการขจัดปัญหาความขัดแย้งต่างๆ ด้วยการพูดคุย ด้วยการเจรจา ก่อนเป็นเบื้องต้น เมื่อมีข้อตกลงร่วมกันแล้วต้องมีทัศนคติที่คิดไปในทางเดียวกันด้วยโดยอาศัยการประชุม พูดคุยกันอย่างสม่ำเสมอ เพื่อที่จะได้รู้ปัญหาหรือได้แนวทางใหม่ๆในการพัฒนาองค์กรหรือพัฒนาพื้นที่ต่อไป

ด้านบุคคลสปายะ คือ คนที่เหมาะสมในการบริหารจัดการน้ำต้องมีความรู้ความสามารถ มีอำนาจสั่งการหน่วยงานต่างๆในพื้นที่ เช่น ผู้ว่าราชการจังหวัด ซึ่งคนนั้นต้องมีวิสัยทัศน์กว้างไกลในการคิดที่จะแก้ไขปัญหาเรื่องน้ำเพื่อให้เกิดความยั่งยืนได้ ต้องมีหลักธรรมาภิบาล มีความซื่อตรง ไม่เอาเปรียบคนอื่น ในคณะทำงานต้องมีปราชญ์ชาวบ้านเข้าไปร่วมด้วยเสมอ เพราะเป็นคนที่มีปัญหาในเชิงพื้นที่อย่างแท้จริงและคนที่เหมาะสมต้องมีภาวะผู้นำ กล้าคิด กล้าตัดสินใจ กล้านำองค์กร เพราะการแก้ไขปัญหาเรื่องน้ำเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นกับคนหมู่มาก จึงต้องมีเครือข่ายกลุ่มผู้ใช้ น้ำขึ้นมาทำงาน เช่น เครือข่ายลุ่มน้ำหลัก เครือข่ายลุ่มน้ำรอง เครือข่ายลุ่มน้ำสาขา เครือข่ายแหล่งน้ำชุมชนจะต้องมีคณะกรรมการลุ่มน้ำต่างๆ และมีอำนาจทำงานในพื้นที่ที่ชัดเจน

ด้านโภชสปายะ คือ ทุกพื้นที่ต้องมีแหล่งน้ำชุมชนเป็นของตนเอง ในชุมชนสามารถประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงตัวเองและครอบครัวได้ตลอดทั้งปี ประชาชนทุกครัวเรือนจะต้องมีน้ำสำหรับอุปโภคบริโภคอย่างทั่วถึง ในชุมชนต้องมีระบบนิเวศที่ดีขึ้นหลังจากมีการบริหารจัดการน้ำที่ดี มีพื้นที่อนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำนานาชนิด เช่น ทำเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ปลา เลี้ยงปลา เลี้ยงสัตว์ ที่จะสามารถนำไปประกอบอาหารและขายได้ด้วย ต้องมีการฟื้นฟูป่าชุมชนเพื่อเป็นการสร้างอาหารชุมชนได้อีกทางหนึ่งเช่นกัน การบริหารจัดการน้ำที่ดีจะนำไปสู่การสร้างพื้นที่อาหารให้เพิ่มขึ้นและมีความหลากหลายทางธรรมชาติได้ด้วย

ด้านอุตสปายะ คือ ในฤดูฝนหรือฤดูน้ำหลากจะต้องมีการจัดเก็บน้ำให้ได้ตามฤดูกาลและชุมชนจะมีสภาพภูมิอากาศที่ดีขึ้นหลังจากมีการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ ในพื้นที่ต้องมีน้ำที่เพียงพอที่จะสามารถประกอบอาชีพได้ตลอดฤดูกาล ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ต่างๆ ต้องมีการปรับตัว

อยู่กับฤดูกาลได้ที่เกิดขึ้นได้อย่างดี หลังจากมีการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ต้องมีแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำเชิงนิเวศ เช่น ในพื้นที่บึงสีไฟ เป็นต้น การบริหารจัดการน้ำที่ดีส่งผลให้สิ่งแวดล้อมในพื้นที่ดีขึ้นเพราะการมีแหล่งน้ำในพื้นที่ส่งผลให้สภาพบรรยากาศที่อยู่ใกล้แหล่งน้ำน่าอยู่อาศัยมากยิ่งขึ้น

ด้านอริยปถสัปปายะ คือ การบริหารจัดการน้ำที่ดีส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่นั้นมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เพราะว่ามีน้ำในการประกอบอาชีพและสามารถที่จะสร้างรายได้จากน้ำได้ ประชาชนสามารถที่จะพัฒนาตัวเองต่อไปได้หลังจากมีการบริหารจัดการน้ำและทุกคนได้ใช้น้ำอย่างเท่าเทียมและเพียงพอ ประชาชนต้องใช้น้ำอย่างรู้คุณค่าและมีชีวิตอย่างพอเพียงตามแนวทางพระราชดำริของในหลวงรัชกาลที่ ๙ โดยการน้อมนำมาปฏิบัติในการดำเนินชีวิต ประชาชนได้ศึกษาเรียนรู้ที่จะปรับตัวตามธรรมชาติที่ตนเองอาศัยอยู่ได้อย่างเหมาะสม อย่างเช่น ในบริเวณพื้นที่น้ำหลากชาวบ้านจะสามารถปรับวิถีชีวิตในการประกอบอาชีพคือการหาปลาหรือจับสัตว์น้ำจนสามารถสร้างรายได้ให้กับครอบครัวได้ ไม่เกิดความเดือดร้อนเวลาที่น้ำหลากมา ประชาชนต้องมีจิตใจที่เอื้อเฟื้อต่อกันและกันเพื่อให้มีการใช้น้ำอย่างเพียงพอต่อความต้องการ จะได้ไม่เกิดการทะเลาะกันเพราะการแย่งน้ำในการอุปโภคบริโภคอีกต่อไป ประชาชนใช้น้ำอย่างรู้คุณค่า รู้จักประโยชน์จากน้ำ ให้มีความสำคัญกับน้ำว่าเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตทั้งพืชและสัตว์ ทุกอย่างในธรรมชาติสามารถที่จะเดินไปด้วยกันได้อย่างปกติก็จะส่งผลให้เกิดความยั่งยืน ประชาชนสามารถพึ่งพาตัวเองได้โดยการอาศัยระบบการบริหารจัดการน้ำที่ดีและเป็นธรรมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ที่มีอำนาจหน้าที่ในด้านนี้เพื่อสร้างความเท่าเทียมกันในสังคมในเบื้องต้นคือการได้น้ำเพื่อการดำรงชีวิต

๕.๑.๓ รูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร

เมื่อนำหลักทฤษฎีการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐของฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษา มาประยุกต์ใช้กับหลักธรรมแล้วก่อให้เกิดการบริหารจัดการน้ำที่ก่อให้เกิดความเหมาะสม ตั้งแต่ การบริหารองค์กรที่ดีตามความเหมาะสม ๗ ประการ การบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาตามความเหมาะสม ๗ ประการ การมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้ใช้น้ำและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตามความเหมาะสม ๗ ประการ และผลสัมฤทธิ์ของงานตามความเหมาะสม ๗ ประการ สามารถอธิบายได้ ดังนี้

๑) ด้านการบริหารองค์กรที่ดี องค์กรต้องมีสถานที่อยู่ในพื้นที่ที่เหมาะสม ไม่ไปตั้งอยู่ในที่เสี่ยงภัยทางธรรมชาติหรือใกล้สถานที่อันตรายจากภัยอื่น ที่จะก่อให้เกิดอุปสรรคต่อการทำงาน จะต้องมีความปลอดภัยหรือมีบรรยากาศที่ดีในการทำงาน หมายความว่า ในแง่สิ่งแวดล้อมขององค์กรเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการบริหาร ไม่ว่าจะเป็สิ่งแวดลอมทางกายภาพ การเมือง เศรษฐกิจ สังคม ชุมชน วัฒนธรรม เทคโนโลยี ต่างเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารองค์กร สำนักงานต้องมีความสะอาด คือ มีการปิดกวาดเช็ดถูสถานที่ สิ่งของ อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องจักร ให้สะอาดอยู่เสมอ มีความปลอดภัย โดยที่บุคลากรทุกคนมีแรงจูงใจและมีความสามารถในการทำงานด้วยความปลอดภัย รวมทั้งป้องกันสุขภาพของตนเองได้ในระยะยาว ไม่เพียงแต่การหลีกเลี่ยงมิให้เกิดอุบัติเหตุ อาคารสถานที่ต้องมีความระเบียบเรียบร้อย คือการรักษามาตรฐานของความเป็นระเบียบเรียบร้อยให้คงอยู่ตลอดไป มีที่อยู่ที่มีความมั่นคง ถาวร และแข็งแรง สามารถใช้งานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ มีปัจจัยสี่ที่บริบูรณ์ คือปัจจัยโดยพื้นฐานของมนุษย์ก็จะมี อาหาร ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค เครื่องนุ่งห่ม แต่จริงแล้วปัจจัยพื้นฐานของมนุษย์ก็คือ สิ่งที่มีมนุษย์ไม่สามารถขาดไปได้ คือ อากาศและน้ำดื่ม

องค์กรที่ดีต้องสามารถเดินทางสัญจรไปได้สะดวก รวดเร็ว สามารถกำหนดเวลาการเดินทางได้ จากสถานที่ทำงานต้องอยู่ไม่ไกลกับแหล่งที่อยู่อาศัยจนเกินไปมีระบบบริการสาธารณะเข้าถึง โดยจากสถานที่ทำงานสามารถเดินทางไปได้ทุกทิศ มีระบบเส้นทางคมนาคมที่ดี มีป้ายหรือสัญลักษณ์บอกทางชัดเจน การเดินทางตั้งแต่ที่อยู่อาศัยไปจนถึงสถานที่ทำงานมีความปลอดภัย บุคลากรที่ทำงานอยู่ในองค์กรจะต้องมีการประชุม พูดคุยกันอย่างสม่ำเสมอ การอยู่ด้วยกันภายในองค์กรจะต้องพูดให้ถูกกาล ถูกเวลาจะได้ไม่เกิดเรื่องเข้าใจผิด การพูดคุยกันก็ต้องพูดคุยกันแต่คำสัตย์ คำจริง ต้องสนทนากันด้วยถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวาน ต้องพูดคุยในเรื่องมีประโยชน์ต่อการทำงาน มีการสื่อสารที่เข้าใจตรงกันทุกฝ่ายและพูดคุยกันแต่พอเหมาะพอสมควร บุคลากรในองค์กรจะต้องมีความรู้ความสามารถ มีความชำนาญเฉพาะทาง มีอำนาจหน้าที่ที่ชัดเจน ต้องเป็นคนดี มีศีลธรรม ต้องมีวิสัยทัศน์ มองกาลไกล ต้องกล้าตัดสินใจ จะต้องมิจิตสำนึกที่ดีต่อหน่วยงาน ต้องเสียสละเพื่อส่วนรวมและต้องมิจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อบุคคลอื่นที่อยู่ในสังคมนั้นด้วย

องค์กรจะต้องมีงบประมาณที่เพียงพอต่อการนำไปบริหารจัดการ บุคลากรในองค์กรจะต้องได้รับอาหารที่ดี มีประโยชน์ต่อร่างกาย มีอาหารที่เพียงพอต่อความต้องการของร่างกาย สามารถหาอาหารได้ง่ายโดยที่องค์กรจะต้องมีสวัสดิการที่ดีให้แก่บุคลากร จะต้องส่งเสริมการสร้างอาชีพเสริมให้แก่บุคลากรด้วย และต้องมีค่าตอบแทนที่เหมาะสมแก่คนในองค์กร องค์กรที่ดีนั้นต้องตั้งอยู่ในภูมิประเทศที่ดีด้วย ภายในองค์กรจะต้องมีสิ่งแวดล้อมที่ดีหมายถึงธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในการทำงานที่ดีด้วย สถานที่นั้นต้องปราศจากเสียงรบกวน ในองค์กรต้องไร้ปัญหามลพิษทางอากาศ มีความปลอดภัยทุกคามต่างๆ มีอากาศที่เหมาะสมตามฤดูกาลและอากาศสามารถถ่ายเทได้สะดวก ในองค์กรจะต้องมีความคล่องตัวในการปฏิบัติงานและมีเสถียรภาพในการปฏิบัติงาน องค์กรสามารถที่จะขับเคลื่อนงานต่างๆได้สะดวก ต้องมีองค์กรย่อยตั้งอยู่ในทุกพื้นที่โดยมีสถานที่ที่เหมาะสมกับการปฏิบัติงาน ต้องสามารถติดต่อได้สะดวก รวดเร็ว บุคลากรในองค์กรจะต้องได้รับอิสระในการดำเนินชีวิต บุคลากรในองค์กรจะต้องมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นหลังจากที่ได้ปฏิบัติงานในองค์กรนั้นๆ

๒) ด้านการบริหารจัดการน้ำและการบำรุงรักษา ในการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่จังหวัดพิจิตรต้องมีการพัฒนาแหล่งจัดเก็บน้ำให้ดีเพื่อรองรับน้ำที่มีตามฤดูกาลคือน้ำหลาก จะต้องมีการขุดลอกคลองหรือแหล่งน้ำต่างๆ ให้สามารถใช้งานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ เพื่อการเก็บน้ำไว้ในพื้นที่บางพื้นที่ต้องมีการสร้างฝายกักเก็บน้ำในพื้นที่คลองแยกหรือคลองซอยที่อยู่ตามพื้นที่ ประชาชนจะต้องช่วยกันอนุรักษ์แหล่งน้ำโดยการไม่ทิ้งของเสียลงในแหล่งน้ำ การอนุรักษ์ป่าต้นน้ำเพื่อจะรักษาระบบนิเวศป่าต้นน้ำและจะต้องมีการฟื้นฟูแหล่งน้ำเดิมที่มีอยู่ในพื้นที่ให้สามารถใช้งานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

จะต้องมีการขุดลอกคลองเพื่อทำทางน้ำให้สามารถไหลไปได้อย่างสะดวก ด้วยการกำจัดวัชพืชในพื้นที่แหล่งน้ำเพราะวัชพืชเป็นต้นเหตุที่ทำให้น้ำไหลไม่สะดวก มีพื้นที่กระจายน้ำออกหรือคลองระบายน้ำเพื่อให้มีน้ำทางไปได้ แหล่งน้ำต้องมีทางน้ำเข้าและทางน้ำออกน้ำจะได้ไม่เน่าเสีย ต้องมีน้ำในคลองไหลตลอดฤดูกาล ในคลองบางพื้นที่ต้องมีประตูระบายน้ำ เพื่อใช้กักน้ำไว้เช่นอกฤดูและประชาชนต้องสามารถเดินทางไปแหล่งน้ำในพื้นที่นั้นได้สะดวก ต้องมีการพูดคุยหรือเจรจาในการขอใช้พื้นที่สาธารณะเพื่อสร้างแหล่งน้ำใหม่เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชน เพื่อจะได้มีการจัดเก็บน้ำให้อยู่ในเกณฑ์ที่สามารถใช้ได้ที่มีความเพียงพอต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่ ประชาชน

จะต้องมีตกลงการใช้ร่วมกัน มีข้อตกลงร่วมกันในการดูแลแหล่งน้ำที่อยู่ในชุมชน ต้องมีข้อตกลงในการระบายน้ำไปตามพื้นที่ ต้องมีการเสวนาพูดคุยในประเด็นการใช้กันอย่างมีคุณค่าที่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและมีการประชุมหารือเกี่ยวกับการสร้างแหล่งน้ำใหม่ในพื้นที่ที่ยังไม่มีแหล่งน้ำเพื่อสร้างแหล่งน้ำต้นทุนเพิ่มขึ้นในชุมชน

ต้องมีคณะกรรมการลุ่มน้ำในระดับต่างๆ ขึ้นมาบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ให้เป็นรูปธรรม โดยมีกลุ่มผู้ใช้น้ำในพื้นที่ขึ้นมามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำ เช่น มีผู้นำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการพื้นที่ มีปราชญ์ชาวบ้านเข้ามาร่วมงานและให้ข้อมูลพื้นที่ที่ถูกต้อง การได้ข้อมูลพื้นที่ที่ถูกต้องมาบริหารจัดการน้ำต้องมีชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วม มีกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำมาร่วมด้วยและต้องหน่วยงานอื่นๆ ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในการใช้น้ำเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาด้วย เพื่อให้ประชาชนมีน้ำในการอุปโภคบริโภคอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ประชาชนต้องมีน้ำเพื่อประกอบอาชีพ มีแหล่งน้ำในชุมชนทุกพื้นที่ ประชาชนต้องได้รับน้ำที่สะอาดและปลอดภัยต่อการอุปโภค ประชาชนมีการสร้างรายได้จากแหล่งน้ำที่มีอยู่ในพื้นที่นั้นได้ ต้องมีน้ำที่เพียงพอต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่โดยอาศัยการดูแลรักษาให้มีน้ำในพื้นที่ตลอดทั้งปีเพื่อหล่อเลี้ยงระบบนิเวศตามธรรมชาติในพื้นที่ให้มีอยู่อย่างยั่งยืน ต้องมีการกักเก็บน้ำในฤดูฝนหรือฤดูน้ำหลาก นอกฤดูฝนต้องมีการพัฒนาแหล่งเก็บน้ำที่มีอยู่เดิมตามธรรมชาติให้สามารถใช้งานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ สภาพแวดล้อมที่ดีจะต้องมีน้ำไหลในคลองตามธรรมชาติ

ประชาชนต้องมีน้ำใช้ทุกฤดูกาล มีการเพาะปลูกพืชได้ตามฤดูกาล เช่น การปลูกพืชใช้น้ำน้อยหลังฤดูฝน ประชาชนต้องมีอาชีพเสริมนอกฤดูกาล ก็จะทำให้ประชาชนสามารถอาศัยอยู่ในพื้นที่ได้ทุกฤดูกาล และให้คนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่มีน้ำใช้ในการอุปโภคบริโภคอย่างเพียงพอ ประชาชนมีน้ำในการประกอบอาชีพได้ตามฤดูกาล มีแหล่งน้ำใช้ภายในชุมชน มีระบบการส่งน้ำเข้าถึงทุกพื้นที่ ในชุมชนมีน้ำที่มีคุณภาพไว้ใช้ มีการพัฒนาที่เชื่อมโยงสายน้ำต่างๆ ให้น้ำสามารถไหลไปบรรจบกันได้ตามธรรมชาติและประชาชนได้ใช้น้ำที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการดำเนินชีวิตประจำวันได้

๓) ด้านการมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้ใช้น้ำและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ประชาชนในพื้นที่นั้นต้องเสียสละพื้นที่บางส่วนเพื่อสร้างแหล่งกักเก็บน้ำด้วยการสร้างบ่อกักน้ำไว้ใช้เอง ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการเข้าไปดูแลแหล่งน้ำสาธารณะร่วมกัน ในเบื้องต้นต้องไม่ทำลายแหล่งน้ำสาธารณะ เช่น การบุกรุกพื้นที่ การขุด การถม หรือทิ้งสิ่งปฏิกูลลงไปในแหล่งน้ำนั้นๆ ต้องมีการสร้างทางน้ำให้สามารถไหลไปเชื่อมกันได้ตามธรรมชาติ โดยที่ประชาชนต้องไม่รुक้าเข้าไปในแหล่งน้ำสาธารณะอันเป็นต้นเหตุของการขวางทางไหลของน้ำเป็นการป้องกันการเอ่อล้นของน้ำในแม่น้ำ ลำคลองด้วย

ประชาชนจึงต้องสร้างที่อยู่อาศัยให้เหมาะสมกับพื้นที่หรืออยู่ไม่ใกล้หรือไกลจากแหล่งน้ำ เช่น ในพื้นที่ลุ่มจะต้องปลูกบ้านยกพื้นสูง หลีกเลี่ยงการไปอยู่ในพื้นที่ที่น้ำไหลผ่าน ที่อาจทำให้เกิดความเสียหายตามมา ประชาชนจะต้องมีการกำจัดสิ่งปฏิกูลที่ขวางทางน้ำ เช่น ผักตบชวา หล่้า ขยะมูลฝอยฯ น้ำจะได้ไหลไปได้สะดวก ช่วยลดปัญหาน้ำเอ่อล้นตลิ่ง ควรมีการสร้างทางระบายน้ำให้เหมาะสมกับพื้นที่ เช่น การสร้างถนนที่ไปขวางทางน้ำจะต้องมีการวางท่อ ลอดเหลี่ยม สร้างสะพาน ให้เหมาะสมกับพื้นที่ด้วย จะต้องเข้าไปดูแลประตูเปิด-ปิดน้ำให้สามารถใช้งานได้ตามปกติ โดยการอาศัยประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยกันดูแลรักษา เพื่อลดปัญหาการเสียหายเมื่อถึงเวลาใช้อุปกรณ์เหล่านั้นสามารถใช้งานได้ทันที

การจัดการพื้นที่แหล่งน้ำให้สะอาดก็เป็นอีกเรื่องที่สำคัญเพราะน้ำที่ไหลผ่านไปได้ไม่เน่าเสีย ในพื้นที่นั้นก็สามารถมีน้ำที่ดีมีคุณภาพไว้ใช้ได้ ก็ต้องอาศัยความร่วมมือทุกฝ่ายเช่นกัน เช่น การไม่สร้างอาคารไปขวางทางน้ำไหล หรือไปขวางเส้นทางน้ำ น้ำจะได้ไหลไปได้สะดวก ในพื้นที่ต้องสามารถที่จะเดินทางไปไหนมาไหนก็ได้ ไม่มีอุปสรรคเรื่องการเดินทาง ทั้งทางบกและทางน้ำสามารถไปได้หมด เมื่อมีการจัดการน้ำแล้วต้องสามารถเดินทางไปได้ทุกทิศ เช่น ไม่สร้างแหล่งน้ำไปขวางทางเดิน ไม่สร้างทางไปขวางทางน้ำ คือ ต้องทำให้การเดินทางทั้งคู่สอดคล้องกันด้วย ไม่ไปขัดขวางซึ่งกันและกัน การบริหารจัดการน้ำจะต้องมีการเข้าร่วมประชุมกลุ่มร่วมกัน เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อตกลงหรือมติร่วมกัน ไม่ใช่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดเป็นคนทำ

จะต้องมีการทำข้อตกลงเรื่องการใช้น้ำร่วมกันในพื้นที่กลุ่มผู้ใช้น้ำเองเพื่อสร้างความเสมอภาคกันในภายในกลุ่ม ลดปัญหาการขัดแย้งได้ เมื่อน้ำมีความจำเป็นต่อชีวิตก็ต้องมีการรักษาแหล่งน้ำร่วมกันเพื่อประโยชน์ร่วมกัน กลุ่มผู้ใช้น้ำต้องมีข้อตกลงในการดูแลประตุน้ำในพื้นที่กลุ่มร่วมกัน เพราะประตุน้ำจะมีผลต่อกลุ่มผู้ใช้น้ำอีกกลุ่ม ถ้ามีการเปิดหรือปิดประตุน้ำเพราะฉะนั้นจึงต้องมีข้อตกลงร่วมกันของกลุ่มที่อยู่ต้นน้ำกับปลายน้ำด้วย ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องมีนโยบายการพัฒนาแหล่งน้ำหรือดูแลแหล่งน้ำร่วมกับประชาชนในพื้นที่ด้วย เช่น ภาคธุรกิจ อุตสาหกรรม หรือการท่องเที่ยว จะต้องมีการพัฒนาแหล่งน้ำร่วมกันด้วย กลุ่มผู้ใช้น้ำหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องมีมติร่วมกันดูแลพื้นที่คลองสาธารณะ ในบางพื้นที่ต้องมีกระบวนการเข้าไปเจรจาขอคืนพื้นที่สาธารณะของชุมชน

จากปัญหาการบุกรุกที่ของบางพื้นที่ การเข้าไปเจรจาย่อมเป็นทางออกที่ดีที่ควรนำมาใช้ แต่การไปเจรจาก็จำเป็นจะต้องอาศัยคนที่มีความเหมาะสมเข้าไปเจรจาด้วยถึงจะสำเร็จ จะต้องมีการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำหรือกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างเป็นรูปธรรม และมีอำนาจ หน้าที่ในการทำงานให้ชัดเจนขึ้น โดยเป็นคนที่มาจากพื้นที่นั้นๆ บุคคลที่เหมาะสมจะต้องผ่านการคัดเลือกจากชุมชนขึ้นมา มีความรู้ความสามารถเฉพาะทาง เช่น รู้เส้นทางน้ำชุมชน รู้จักพื้นที่ รู้จักชุมชน เป็นปราชญ์ชาวบ้านที่ได้การยอมรับจากชุมชนว่าเป็นคนที่มีความรู้ความสามารถ เป็นคนดี มีศีลธรรม นึกถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลักหรือต้องเป็นผู้นำชุมชน เป็นผู้นำท้องที่ เป็นผู้นำท้องถิ่น เพราะกลุ่มคนเหล่านี้ได้รับเลือกจากประชาชนในพื้นที่มาแล้ว ซึ่งคนที่เหมาะสมนั้นต้องมีการเสียสละเพื่อส่วนรวมเป็นหลัก ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน มีจิตอาสาที่จะทำงานเพื่อชุมชน กลุ่มต่างๆ ต้องได้ใช้น้ำอย่างเท่าเทียมกัน ไม่มีความเหลื่อมล้ำทางสังคมจากร่องการใช้น้ำเพื่อการดำรงชีวิต กลุ่มผู้ใช้น้ำหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะต้องช่วยกันดูแลรักษาแหล่งน้ำสาธารณะร่วมกัน เพื่อให้มีน้ำสำหรับการประกอบสัมมาอาชีพตลอดฤดูกาล เช่น การเพาะปลูกพืชตามฤดูกาล การหาปลาในฤดูน้ำหลาก การใช้ประโยชน์จากน้ำในฤดูกาลและนอกฤดูได้อย่างเหมาะสม ต้องช่วยกันรักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชนให้เกิดความสมดุลทั้งพืชและสัตว์ เป็นการอนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศไปในพื้นที่นั้นด้วย จะได้มีแหล่งอาหารของชุมชนที่เพียงพอต่อความต้องการในการอุปโภคบริโภค ไม่มีปัญหาการขาดแคลนอาหารของคนในพื้นที่สามารถทำปุ๋ยสัตว์เลี้ยงชีพในพื้นที่นั้นได้ตามความเหมาะสม

กลุ่มผู้ใช้น้ำหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องร่วมกันดูแลสิ่งแวดล้อมและรักษาระบบนิเวศชุมชนให้คงอยู่ในพื้นที่ เมื่อฤดูกาลที่เปลี่ยนไปธรรมชาตินั้นก็ยังสามารถอยู่ได้ ต้องมีการปลูกป่าชุมชน เพื่อฟื้นฟูธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน ถ้าทำเกษตรต้องปรับวิธีการให้เข้ากับพื้นที่ทางธรรมชาติหรือ

สภาพแวดล้อมที่อาศัยอยู่ด้วย เพื่อเพิ่มผลผลิตและลดค่าเสียหายที่อาจเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงของฤดูกาล การปรับตัวตามธรรมชาติที่อาศัยอยู่นั้นสำคัญ เช่น บางพื้นที่น้ำท่วมขังเป็นประจำก็สามารถที่จะอาศัยอยู่และประกอบอาชีพเสริมได้ เช่น การทำประมงน้ำจืด ที่สามารถสร้างรายได้ให้กับคนพื้นที่ได้พอสมควร บางพื้นที่น้ำน้อยก็สามารถทำการเกษตรที่ใช้น้ำน้อยที่สามารถสร้างรายได้ให้กับครอบครัวได้เช่นกัน จะต้องเก็บน้ำไว้ในพื้นที่เองด้วย เพื่อป้องกันความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นเมื่อฤดูกาลมีเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เช่น ในพื้นที่ของเกษตรกรที่ขุดบ่อดักน้ำไว้ใช้นอกฤดูกาล หรือการประปาที่สร้างแหล่งน้ำดิบไว้สำรอง ถ้าแหล่งน้ำหลักมีไม่พอหรือน้ำมีปัญหา ก็สามารถที่จะมีแหล่งน้ำนี้ไว้ผลิตน้ำให้ประชาชนได้ใช้ เป็นต้น

ควรเข้าไปฟื้นฟูแหล่งน้ำชุมชน โดยการเข้าไปฟื้นฟูในฤดูกาลที่เหมาะสม เช่น ในฤดูแล้งเข้าไปขุดลอกคลอง หรือแหล่งน้ำ สำหรับไว้รองรับน้ำในฤดูฝน โดยการเข้าไปฟื้นฟูแหล่งน้ำต้องทำให้เกิดความสัมพันธ์กับธรรมชาติ ต้องลดการเผาขยะมูลฝอย เช่น เกษตรกรที่ทำนาถึงงดการเผาฟางในนาข้าว ซึ่งการเผาฟางก่อให้เกิดปัญหาทางมลพิษทางอากาศและส่งผลเสียต่อดินที่ใช้เพาะปลูกด้วย กลุ่มผู้ใช้น้ำหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องมีน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคอย่างทั่วถึง ต้องได้รับการจัดสรรน้ำอย่างเท่าเทียมกัน ทุกคนมีสิทธิใช้น้ำเหมือนกัน ทุกกลุ่มจะต้องเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อส่วนรวม เช่น กิจกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งน้ำ การขุดลอกคลอง การดูแลพื้นที่แหล่งน้ำ การให้ร่วมมือกับภาครัฐเมื่อภาครัฐขอใช้ที่เป็นพื้นที่แก้มลิงในฤดูน้ำหลาก จะต้องมีการรวมกลุ่มสร้างอาชีพหลักหรือสร้างอาชีพเสริม เช่น ในพื้นที่มีกลุ่มปลูกมะนาว กลุ่มปลูกแตงโม กลุ่มทอผ้า กลุ่มจักสาน กลุ่มเรือยาวประดิษฐ์ และต้องคำนึงถึงการใช้น้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพราะน้ำที่มีอยู่นั้นมีจำนวนที่จำกัดแต่ความต้องการในปัจจุบันมีมากกว่า ควรคิดก่อนใช้และหลังจากใช้แล้วให้นึกถึงคุณค่า ต้องทำแผนน้ำชุมชนร่วมกัน เพื่อให้ทราบถึงข้อมูลและความเชื่อมโยงของโครงสร้างน้ำในพื้นที่ อันจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่เป็นระบบมากยิ่งขึ้น ต้องพัฒนาให้เป็นชุมชนที่ยั่งยืน โดยการน้อมนำแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่มาใช้ในการบริหารจัดการน้ำในชุมชนตามแนวพระราชดำริ

๔) ด้านผลสัมฤทธิ์ของงาน องค์กรต้องมีพื้นที่ทำงานที่แน่นอน ในที่นี้คือหน่วยงานหรือองค์กร จะต้องมีความที่แน่นอน มีอำนาจหน้าที่ มีพื้นที่ทำงานที่ชัดเจน มีแผนและนโยบายในการบริหารจัดการน้ำในระดับจังหวัด ถ้าเป็นภาคประชาชนก็ต้องมีน้ำในการอุปโภคบริโภค มีน้ำเพื่อการเกษตร อุตสาหกรรม เป็นต้น ในพื้นที่ต่างๆ ต้องมีแหล่งน้ำชุมชนโดยมีเครือข่ายการบริหารจัดการน้ำชุมชนตามแนวพระราชดำริที่ประสบความสำเร็จในการจัดการน้ำ “ของชุมชน โดยชุมชน และเพื่อชุมชน” เป็นการเดินตามรอยเท้าพ่อ ประชาชนต้องมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง ถาวร สามารถที่จะดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงได้ ไม่ต้องทิ้งถิ่นฐานไปทำงานที่อื่น สามารถสร้างอาชีพสร้างรายได้ให้กับตัวเองและครอบครัวได้โดยอาศัยน้ำที่มีอยู่ จึงต้องมีแหล่งน้ำต้นทุนเพราะการมีน้ำต้นทุนที่เพียงพอก็จะง่ายต่อการบริหารจัดการหรือการมีแหล่งน้ำเป็นของตัวเองก็สามารถที่จะพึ่งพาตนเองได้ ถ้ามีการบริหารจัดการอย่างถูกวิธี ในคูคลองหรือแหล่งน้ำต้องมีประตูเปิด-ปิดเพื่อระบายน้ำในลำคลองต่างๆ

ประชาชนต้องมีที่อยู่อาศัยไม่ไกลเกินไปเพราะการอยู่อาศัยในพื้นที่ที่เหมาะสมนั้นเป็นสิ่งที่เหมาะสมต่อการใช้ชีวิต โดยการมีแหล่งน้ำที่แน่นอนและยั่งยืนในพื้นที่เป็นการดำเนินรอยตาม เครือข่ายการบริหารจัดการน้ำชุมชนตามแนวพระราชดำริ เพื่อแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืน ใน

พื้นที่จะต้องมีเส้นทางระบายน้ำที่ดี หมายถึง การจัดทำฝั้งน้ำระดับตำบล อำเภอ และจังหวัด เพื่อเชื่อมโยงเส้นทางน้ำสายหลัก สายรอง แหล่งเก็บน้ำที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นทางทางกักเก็บและระบายน้ำอย่างเป็นระบบ เป็นการแก้ไขปัญหาน้ำท่วมและน้ำแล้งในพื้นที่ด้วย จะต้องมีการระบายน้ำไปทั่วถึงทุกพื้นที่ให้ประชาชนได้ใช้อย่างเท่าเทียมกัน ประชาชนสามารถเดินทางไปประกอบสัมมาอาชีพได้สะดวกสบาย ภายใต้การบริหารจัดการน้ำประชาชนต้องสามารถเดินทางไปได้สะดวก ต้องมีคลองที่ดีสามารถใช้งานได้ไม่ใช้มีคลองไว้ระบายน้ำออกจากอย่างเดียว ต้องมีคลองที่สามารถเก็บน้ำได้ด้วย และจะต้องมีน้ำไหลเวียนในพื้นที่ทั้งปีเพื่อหล่อเลี้ยงระบบนิเวศ

ทุกภาคส่วนต้องมีข้อตกลงร่วมกันเกี่ยวกับเรื่องน้ำ ต้องมีแนวทางในการแก้ไขปัญหา ร่วมกัน โดยการเชื่อมโยงไปยังเครือข่ายในด้านอื่นๆที่เกี่ยวข้องได้ ประชาชนต้องมีจิตใจที่มีความเอื้อเฟื้อต่อกัน ไม่ว่าร้ายกัน ไม่กล่าวหากัน ซึ่งเป็นหนทางแห่งหยามในในกลุ่มคน ทุกคนต้องมีความเมตตาต่อกัน ต้องมีการขจัดปัญหาความขัดแย้งต่างๆ ด้วยการพูดคุย ด้วยการเจรจาจนเป็นเบื้องต้น เมื่อมีข้อตกลงร่วมกันแล้วต้องมีทัศนคติที่คิดไปในทางเดียวกันด้วยโดยอาศัยการประชุม พูดคุยกันอย่างสม่ำเสมอ เพื่อที่จะได้รู้ปัญหาหรือได้แนวทางใหม่ๆในการพัฒนาองค์กรหรือพัฒนาพื้นที่ต่อไป

คนที่เหมาะสมในการบริหารจัดการน้ำต้องมีความรู้ความสามารถ มีอำนาจสั่งการ หน่วยงานต่างๆในพื้นที่ เช่น ผู้ว่าราชการจังหวัด ซึ่งคนนั้นต้องมีวิสัยทัศน์กว้างไกลในการคิดที่จะแก้ไขปัญหาเรื่องน้ำเพื่อให้เกิดความยั่งยืนได้ ต้องมีหลักธรรมาภิบาล มีความซื่อตรง ไม่เอาर्डเอาเปรียบคนอื่น ในขณะทำงานต้องมีปราชญ์ชาวบ้านเข้าไปร่วมด้วยเสมอ เพราะเป็นคนที่มีปัญหาในเชิงพื้นที่อย่างแท้จริงและคนที่เหมาะสมต้องมีภาวะผู้นำ กล้าคิด กล้าตัดสินใจ กล้านำองค์กร เพราะการแก้ไขปัญหาเรื่องน้ำเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นกับคนหมู่มาก จึงต้องมีเครือข่ายกลุ่มผู้ใช้น้ำขึ้นมาทำงาน เช่น เครือข่ายลุ่มน้ำหลัก เครือข่ายลุ่มน้ำรอง เครือข่ายลุ่มน้ำสาขา เครือข่ายแหล่งน้ำชุมชน จะต้องมีความกรรมการลุ่มน้ำต่างๆและมีอำนาจทำงานในพื้นที่ที่ชัดเจน ทุกพื้นที่ต้องมีแหล่งน้ำชุมชนเป็นของตนเอง ในชุมชนสามารถประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงตัวเองและครอบครัวได้ตลอดทั้งปี ประชาชนทุกครัวเรือนจะต้องมีน้ำสำหรับอุปโภคบริโภคอย่างทั่วถึง ในชุมชนต้องมีระบบนิเวศที่ดีขึ้นหลังจากมีการบริหารจัดการน้ำที่ดี มีพื้นที่อนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำนานาชนิด เช่น ทำเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ปลา เลี้ยงปลาเลี้ยงสัตว์ ที่จะสามารถนำไปประกอบอาหารและขายได้ด้วย ต้องมีการฟื้นฟูป่าชุมชนเพื่อเป็นการสร้างอาหารชุมชนได้อีกทางหนึ่งเช่นกัน

การบริหารจัดการน้ำที่ดีจะนำไปสู่การสร้างพื้นที่อาหารให้เพิ่มขึ้นและมีความหลากหลายทางธรรมชาติได้ด้วย ในฤดูฝนหรือฤดูน้ำหลากจะต้องมีการจัดเก็บน้ำให้ได้ตามฤดูกาลและชุมชนจะมีสภาพภูมิอากาศที่ดีขึ้นหลังจากมีการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ ในพื้นที่ต้องมีน้ำที่เพียงพอที่จะสามารถประกอบอาชีพได้ตลอดฤดูกาล ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ต่างๆ ต้องมีการปรับตัวอยู่กับฤดูกาลได้ที่เกิดขึ้นได้อย่างดี หลังจากมีการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ต้องมีแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำเชิงนิเวศ เช่น ในพื้นที่บึงสีไฟ เป็นต้น การบริหารจัดการน้ำที่ดีส่งผลให้สิ่งแวดล้อมในพื้นที่ดีขึ้นเพราะการมีแหล่งน้ำในพื้นที่ส่งผลให้สภาพบรรยากาศที่อยู่ใกล้แหล่งน้ำน่าอยู่อาศัยมากยิ่งขึ้น การบริหารจัดการน้ำที่ดีส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่นั้นมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เพราะว่ามีน้ำในการประกอบอาชีพและสามารถที่จะสร้างรายได้จากน้ำได้ ประชาชนสามารถที่จะพัฒนาตัวเองต่อไปได้หลังจากมีการบริหารจัดการน้ำและทุกคนได้ใช้น้ำอย่างเท่าเทียมและเพียงพอ

ประชาชนต้องใช้น้ำอย่างรู้คุณค่าและมีชีวิตอย่างพอเพียงตามแนวทางพระราชดำริของในหลวงรัชกาลที่ ๙ โดยการน้อมนำมาปฏิบัติในการดำเนินชีวิต ประชาชนได้ศึกษาเรียนรู้ที่จะปรับตัวตามธรรมชาติที่ตนเองอาศัยอยู่ได้อย่างเหมาะสม อย่างเช่น ในบริเวณพื้นที่น้ำหลากชาวบ้านจะสามารถปรับวิถีชีวิตในการประกอบอาชีพคือการหาปลาหรือจับสัตว์น้ำจนสามารถสร้างรายได้ให้กับครอบครัวได้ ไม่เกิดความเดือดร้อนเวลาที่น้ำหลากมา ประชาชนต้องมีจิตใจที่เอื้อเฟื้อต่อกันและกันเพื่อให้มีการใช้น้ำอย่างเพียงพอต่อความต้องการ จะได้ไม่เกิดการทะเลาะกันเพราะการแย่งน้ำในการอุปโภคบริโภคอีกต่อไป ประชาชนใช้น้ำอย่างรู้คุณค่า รู้จักประโยชน์จากน้ำ ให้มีความสำคัญกับน้ำว่าเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตทั้งพืชและสัตว์ ทุกอย่างในธรรมชาติสามารถที่จะเดินไปด้วยกันได้อย่างปกติก็จะส่งผลให้เกิดความยั่งยืน ประชาชนสามารถพึ่งพาตัวเองได้โดยการอาศัยระบบการบริหารจัดการน้ำที่ดีและเป็นธรรมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ที่มีอำนาจหน้าที่ในด้านนี้เพื่อสร้างความเท่าเทียมกันในสังคมในเบื้องต้นก็คือการได้น้ำเพื่อการดำรงชีวิต

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

๕.๒.๑ สภาพทั่วไปและปัญหาในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร

การบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร มีบทบาทต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตหรือกิจกรรมต่างๆของประชาชนในพื้นที่ หลายๆอย่างที่ก่อให้เกิดปัญหาต่อการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร จึงส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่และเกิดปัญหาการโยกย้ายถิ่นฐานไปประกอบอาชีพในพื้นที่อื่นๆ เพราะไม่สามารถที่จะประกอบอาชีพหรือดำรงชีวิตอยู่ในพื้นที่ได้ตลอดทั้งปีเพราะขาดน้ำนั่นเอง ซึ่งแบ่งปัญหาออกเป็น ๔ ด้านด้วยกัน ได้แก่ ๑) ด้านการบริหารองค์กรที่ดี ตามสภาพพื้นที่ของจังหวัดพิจิตรมีลักษณะเป็นที่ลุ่มต่ำแม่น้ำไหลผ่านจึงเป็นพื้นที่รับน้ำในฤดูกลน้ำหลาก ในระดับจังหวัดมีหลายหน่วยงานที่เข้ามารับผิดชอบดูแลเรื่องนี้ ไม่มีเจ้าภาพหลักที่ชัดเจนในการเข้าไปบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ เพราะเรื่องน้ำมีพื้นที่คาบเกี่ยวกันมีผลต่อกัน ทางจังหวัดก็ยังขาดการรวมแผนแม่บทหลักเพราะมีหลายหน่วยงานจึงมีหลายแผนตามไปด้วย ขาดการจัดทำข้อมูลและทำผังน้ำในพื้นที่ที่ชัดเจนและครอบคลุมเพื่อสร้างความเชื่อมโยงของข้อมูลน้ำ แหล่งน้ำ อย่างเป็นรูปธรรมเพื่อการบริหารจัดการน้ำร่วมกัน ๒) ด้านการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษา ในจังหวัดพิจิตรยังมีปัญหาการกัดเซาะน้ำที่หลากมาตามฤดูกาลได้น้อย จึงทำให้มีน้ำต้นทุนที่ไม่เพียงพอที่นำมาบริหารจัดการ เพราะยังขาดแหล่งกักเก็บน้ำยังมีไม่เพียงพอ รวมถึงการใช้พื้นที่สาธารณะประโยชน์ในการสร้างแหล่งกักเก็บน้ำก็ถูกบุกรุกพื้นที่จากกลุ่มต่างๆ การบำรุงรักษาโดยการขุดลอกคลองต่างๆยังไม่สามารถที่จะเก็บน้ำไว้ได้ เพราะยังขาดฝายหรือประตูเปิด-ปิด ที่ใช้กักเก็บน้ำตามลำคลองนั้นๆ ยังไม่เพียงพอ จึงส่งผลให้นอกฤดูกาลคลองจึงไม่มีน้ำเหลืออยู่ ๓) ด้านการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและกลุ่มผู้ใช้น้ำ การบริหารจัดการน้ำในจังหวัดพิจิตรยังขาดการมีส่วนร่วมในหลายๆ ระดับ เช่น ระดับระหว่างหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับเรื่องน้ำ ระดับกลุ่มผู้ใช้น้ำในพื้นที่หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากน้ำ ขาดการรวมกลุ่มที่เข้มแข็งจากผู้ใช้น้ำที่แท้จริง ขาดข้อตกลงเกี่ยวกับเรื่องน้ำร่วมกัน ยังขาดจิตสำนึกที่ดีในการใช้น้ำรักษาแหล่งน้ำ และมีความขัดแย้งกันเรื่องน้ำโดยที่มีการแย่งชิงน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค โดยเฉพาะการแย่งชิงน้ำเพื่อการเกษตร ๔) ด้านผลสัมฤทธิ์ของงาน การบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตรจึงยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาเรื่องน้ำท่วมและน้ำแล้งในพื้นที่ได้ เพราะขาดเจ้าภาพที่จะดำเนินการตามแผนแม่บทในการพัฒนาเรื่องน้ำเพื่อให้เกิดความยั่งยืน ประชาชนยังขาดการเรียนรู้ที่จัดการกับพื้นที่ตัวเอง ขาดการใช้พื้นที่สาธารณะประโยชน์ในชุมชนเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดร่วมกัน ขาดความร่วมมือจาก

ทุกภาคส่วนที่มีความเกี่ยวข้องในเรื่องน้ำที่จะมาช่วยกันแก้ไขและพัฒนาและขาดการเปิดเวทีสาธารณะที่จะให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็นเพื่อที่จะหาข้อสรุปร่วมกันเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำ องค์ประกอบทั้งสี่ด้านนี้ เป็นภาพรวมของสภาพทั่วไปและปัญหาในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัด พิจิตร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ถนัด แก้วเจริญไพศาล** ได้วิจัยเรื่อง “ตัวแบบป้องกันและจัดการวิกฤตอุทกภัย” ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาวิจัยนี้ได้้นำแนวคิดทฤษฎีเชิงระบบเป็นกรอบในการศึกษา แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยเข้าสู่ระบบอุทกภัย พบว่า คำสอนของพระพุทธองค์ที่เกี่ยวข้องกับปฏิจจสมุปบาท อริยสัจ ๔ และ โยนิโสมนสิการ และแนวคิดทฤษฎีความสมบูรณ์ของระบบนิเวศ ทำให้รู้ความสัมพันธ์และความจริงขององค์ประกอบธรรมชาติและวิถีคิดแก้ปัญหาที่ถูกต้อง แนวคิดทฤษฎีตัวแบบการกำหนดนโยบายสามารถนำมาประยุกต์ในกระบวนการป้องกันและจัดการวิกฤตอุทกภัย ได้แก่ ตัวแบบชนชั้นนำ ตัวแบบสถาบัน ตัวแบบทฤษฎีกลุ่ม ตัวแบบระบบ ตัวแบบทฤษฎีส่วนเพิ่ม และตัวแบบผสมผสาน ความซับซ้อน ความเป็นทางการ และการรวมอำนาจ รวมถึงองค์การแห่งการเรียนรู้ รวมถึงภาวะผู้นำและประสิทธิภาพในระบบการสื่อสารประสานงานเป็นแนวคิดทฤษฎีที่มีส่วนอย่างสำคัญในการกำหนดลักษณะโครงสร้างองค์การและการจัดการในสถานการณ์วิกฤต แนวคิดทฤษฎีสัญญาณ Kanban ที่บอกถึงการไหลของเหตุการณ์ และ Pokayoke ที่เป็นกลไกป้องกันตรวจสอบความผิดพลาดและเตือนก่อนที่จะเกิดความเสียหายสามารถใช้ในการติดตามควบคุมสถานการณ์วิกฤต

ผู้วิจัยได้เสนอตัวแบบป้องกันและจัดการวิกฤตอุทกภัยพิจารณาจากความจำเป็นของระยะเวลาในการนำสู่การปฏิบัติเป็น ๓ ระยะ รวม ๑๐ ตัวแบบ คือ

ตัวแบบระยะเร่งด่วน ประกอบด้วย ๓ ตัวแบบย่อย คือ ๑) ตัวแบบการเตือนภัย จำเป็นต้องพิจารณาปรับปรุงออกแบบให้องค์ประกอบของระบบเตือนภัย ทั้งผู้ส่งสาร สารที่จะใช้เตือน ช่องทางการเตือน มีความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายผู้รับสารที่แตกต่างกัน ๒) ตัวแบบการควบคุมจัดการน้ำ รัฐบาลมีนโยบายในการควบคุมให้ น้ำต้องมีที่อยู่ น้ำต้องมีที่ไป พื้นที่ชุมชนเศรษฐกิจสำคัญทั้งระดับจังหวัด และระดับประเทศต้องได้รับการป้องกัน ทางปฏิบัติต้องศึกษาพัฒนาองค์ประกอบของตัวแบบในรายละเอียดต่างๆให้มีความชัดเจนขึ้นในแต่ละระดับ ทั้งระดับชาติภูมิภาคจังหวัด และท้องถิ่น เพื่อให้การจัดการควบคุมน้ำมีเอกภาพและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ๓) ตัวแบบการเสริมสร้างความสมบูรณ์ต้นน้ำ สามารถนำหลักปฏิจจสมุปบาท หลักอริยสัจ ๔ วิถีคิดแบบโยนิโสมนสิการของพระพุทธองค์และองค์การแห่งการเรียนรู้มาพัฒนาตัวแบบป้องกันจัดการแหล่งต้นน้ำได้

ตัวแบบระยะกลาง ประกอบด้วย ๔ ตัวแบบ คือ ๑) ตัวแบบการกำหนดนโยบายและแผนเผชิญเหตุ พบว่า ยังขาดข้อมูลที่มีคุณภาพและเอกภาพในการบูรณาการแต่ละระดับ ทั้งระดับท้องถิ่นจังหวัด ภูมิภาคและระดับประเทศ สามารถใช้วิธีการผสมผสานตามแนวคิดทฤษฎี Mixed Scanning ของ Amitai Etzioni ในการพัฒนาและกำหนดนโยบายได้ ๒) ตัวแบบโครงสร้างองค์การในการป้องกันและจัดการอุทกภัย พบว่าเมืองครุภาครัฐเป็นหลัก โครงสร้างตามลายลักษณ์อักษรยังไม่ตรงกับข้อเท็จจริงในภาคปฏิบัติ เกิดความขัดแย้งทางการเมืองหลายระดับ ผู้วิจัยเสนอตัวแบบโครงสร้างผสมระหว่างโครงสร้างองค์การแบบระบบสุริยจักรวาลกับโครงสร้างองค์การระบบเครือข่ายกาแลคซีที่เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานและได้ตกลงร่วมรับผิดชอบตามพันธกิจเฉพาะด้านไม่ผูกขาดอยู่แต่ภาคราชการ ๓) ตัวแบบการสื่อสารประสานงาน จำเป็นต้องพิจารณาปรับปรุงออกแบบให้องค์ประกอบ ทั้ง ผู้ส่งสาร สารที่จะใช้ ช่องทาง มีความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายผู้รับ

สารที่แตกต่างกันเช่นเดียวกับระบบเตือนภัยแต่เป็นภายในและระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ๔) ตัวแบบ การบริหารเงินและพัสดุ พบว่าผู้มีส่วนได้เสียไม่ค่อยรู้ระเบียบ วงเงินมีจำกัดไม่เพียงพอ เบิกจ่ายเงิน ลำช้า ไม่คล่องตัว ควรจำแนกออกกระเปาะและจัดระบบบริหารการเงินพัสดุลักษณะเฉพาะกรณี อุตภักย์ และประชาสัมพันธ์ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ทราบโดยทั่วถึง

ตัวแบบระยะยาว ประกอบด้วย ๓ ตัวแบบย่อยคือ ๑) ตัวแบบการซ่อมสร้างสิ่งก่อสร้างเพื่อ ป้องกันและจัดการวิกฤตอุทกภัย พบว่าการออกแบบสร้างคันและเขื่อนกั้นน้ำตามชุมชนเสี่ยงภัยเป็น การปิดล้อมพื้นที่ในมิติของสิ่งก่อสร้าง ชุมชนริมน้ำอาจถูกตัดขาดจากลำน้ำจึงควรมีการพิจารณาต่อ ยอดตัวแบบให้ตอบสนองความต้องการของชุมชนในมิติทางสังคมด้วย ๒) ตัวแบบการจัดการศูนย์พัก พิง พบว่าระบบการจัดการศูนย์พักพิงยังไม่ได้มาตรฐานสากลสามารถนำแนวคิดตามมาตรฐานสากล USAID มาปรับใช้ และ ๓) ตัวแบบการจัดการจราจร อิงตามระยะพัฒนาการของอุทกภัย กล่าวคือ ระยะก่อนเกิดภัย เน้นการป้องกันและเตรียมการต่างๆ ระยะเกิดภัยช่วงแรกเน้นการใช้เส้นทางเลี่ยง เมือง ใช้รถขนาดใหญ่และเรือช่วยในเมือง ส่วนหลังเกิดภัยต้องเน้นการชำระปฏิญญาและการซ่อมแซม ผิวดินจราจร^๑ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ กัญยรัตน์ รินศรี ได้วิจัยเรื่อง “การจัดการ ทรัพยากรน้ำเชิงบูรณาการแนวพุทธ : กรณีศึกษากลุ่มอนุรักษ์ลุ่มน้ำปิง จ.เชียงใหม่” ผลการวิจัย พบว่า การจัดการทรัพยากรน้ำตามหลักพระพุทธศาสนา เป็นการจัดการทรัพยากรน้ำให้คุ้มค่าและใช้ ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และต้องอิงอาศัยการจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่เป็นเหตุปัจจัยให้เกิดทรัพยากร น้ำด้วย ส่วนความสำคัญของทรัพยากรน้ำได้แก่ มีความสัมพันธ์ในแง่พึ่งพาอาศัยกับทรัพยากรชนิดอื่น เช่น ป่าไม้ ในลักษณะพึ่งพาอาศัยกัน มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตให้มีความใช้อุปโภคบริโภคอย่าง เพียงพอ มีความสำคัญในแง่การจัดการเพื่อเกษตรกรรม และเป็นสถานที่รื่นรมย์พักผ่อนหย่อนใจ และ แสดงออกโดยผ่านหลักพุทธธรรม พระวินัย ศาสนพิธี และบทบาทของพระสงฆ์การจัดการทรัพยากรน้ำ ของกลุ่มอนุรักษ์ลุ่มน้ำปิง จ.เชียงใหม่ เป็นการจัดการทรัพยากรน้ำร่วมกันระหว่าง หน่วยงานของรัฐ หน่วยงานเอกชนและโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มชุมชนลุ่ม น้ำปิง และพระสงฆ์เข้ามามีส่วนร่วม โดยเห็นว่าทรัพยากรน้ำเป็นของสาธารณะจึงมีการจัดการ ทรัพยากรน้ำร่วมกัน มีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประเพณีพิธีกรรมต่างๆ และใช้อำนาจรัฐในการ จัดการทรัพยากรน้ำสำหรับการจัดการทรัพยากรน้ำเชิงบูรณาการแนวพุทธของกลุ่มอนุรักษ์ลุ่มน้ำปิง จ.เชียงใหม่ เป็นการจัดการแบบบูรณาการโดยใช้หลักพุทธธรรม อำนาจรัฐ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และ กระบวนการชุมชนในการจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์ร่วมกันทุกฝ่าย ส่วนรูปแบบการจัดการทรัพยากรน้ำเชิงบูรณาการที่มีประสิทธิภาพนั้น ควรสร้างคุณธรรมในจิตใจ ใช้ กฎหมายควบคุมพฤติกรรม ดำเนินงานแบบเครือข่าย และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น^๒

^๑ ถนัด แก้วเจริญไพศาล, “ตัวแบบป้องกันและจัดการวิกฤตอุทกภัย”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗).

^๒ กัญยรัตน์ รินศรี, “การจัดการทรัพยากรน้ำเชิงบูรณาการแนวพุทธ : กรณีศึกษากลุ่มอนุรักษ์ลุ่มน้ำปิง จ.เชียงใหม่”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗).

๕.๒.๒ แนวคิด ทฤษฎีและหลักพุทธวิธีกับการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร

โดยเกณฑ์การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาแบ่งออกเป็น ๔ หมวด คือ หมวดที่ ๑ การบริหารองค์กรที่ดี หมวดที่ ๒ การบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษา หมวดที่ ๓ การมีส่วนร่วมขององค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หมวดที่ ๔ ผลสัมฤทธิ์ของงาน ทั้งนี้ได้นำปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการบริหารจัดการน้ำมาใช้ให้เกิดความเหมาะสม ความพอดี คือการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาบูรณาการร่วมกัน โดยอาศัย หลักสัปปายะ ๗ มาเป็นส่วนช่วยเสริมในการบริหารจัดการน้ำให้เกิดความเหมาะสมขึ้น

๑) การบริหารองค์กรที่ดีตามหลักสัปปายะ ๗

ด้านอวาสาสัปปายะ คือ องค์กรต้องมีสถานที่อยู่ในพื้นที่ที่เหมาะสม ไม่ไปตั้งอยู่ในที่เสี่ยงภัยทางธรรมชาติหรือใกล้สถานที่อันตรายจากภัยอื่น ที่จะก่อให้เกิดอุปสรรคต่อการทำงาน จะต้องมีความปลอดภัยหรือมีบรรยากาศที่ดีในการทำงาน หมายความว่า ในแง่สิ่งแวดล้อมขององค์กรเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการบริหาร ไม่ว่าจะเป็สิ่งแวดลอมทางกายภาพ การเมือง เศรษฐกิจ สังคม ชุมชน วัฒนธรรม เทคโนโลยี ต่างเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารองค์กร สำนักงานมีความสะอาด คือ มีการปิดกวาดเช็ดถูสถานที่ สิ่งของ อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องจักร ให้สะอาดอยู่เสมอ มีความปลอดภัย โดยที่บุคลากรทุกคนมีแรงจูงใจและมีความสามารถในการทำงานด้วยความปลอดภัย รวมทั้งป้องกันสุขภาพของตนเองได้ในระยะยาว ไม่เพียงแต่การหลีกเลี่ยงมิให้เกิดอุบัติเหตุ อาคารสถานที่ต้องมีความระเบียบเรียบร้อย คือการรักษามาตรฐานของความเป็นระเบียบเรียบร้อยให้คงอยู่ตลอดไป มีที่อยู่ที่มีความมั่นคง ถาวร และแข็งแรง สามารถใช้งานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ มีปัจจัยสี่ที่บริบูรณ์ คือปัจจัยโดยพื้นฐานของมนุษย์ ที่ทราบกันก็จะมี อาหาร ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค เครื่องนุ่งห่ม แท้จริงแล้วปัจจัยพื้นฐานของมนุษย์ก็คือสิ่งที่มนุษย์ไม่สามารถขาดไปได้ เช่นอากาศ น้ำ ดิน เป็นต้น

ด้านโคจรสัปปายะ คือ สามารถเดินทางสัญจรไปในที่ต่างๆ ได้สะดวก รวดเร็ว สามารถกำหนดเวลาการเดินทางได้ จากสถานที่ทำงานต้องอยู่ไม่ไกลกับแหล่งที่อยู่อาศัยจนเกินไปมีระบบบริการสาธารณะเข้าถึง โดยจากสถานที่ทำงานสามารถเดินทางไปได้ทุกทิศ มีระบบเส้นทางคมนาคมที่ดี มีป้ายหรือสัญลักษณ์บอกทางชัดเจน การเดินทางตั้งแต่ที่อยู่อาศัยไปจนถึงสถานที่ทำงานมีความปลอดภัย

ด้านภัสสสัปปายะ คือ บุคลากรที่ทำงานอยู่ภายในองค์กรจะต้องมีการประชุม พูดคุยกันอย่างสม่ำเสมอ การอยู่ด้วยกันภายในองค์กรจะต้องพูดให้ถูกกาล ถูกเวลาจะได้ไม่เกิดเรื่องเข้าใจผิด การพูดคุยกันก็ต้องพูดคุยกันแต่คำสัตย์ คำจริง ต้องสนทนากันด้วยถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวาน ต้องพูดคุยในเรื่องมีประโยชน์ต่อการทำงาน มีการสื่อสารที่เข้าใจตรงกันทุกฝ่ายและพูดคุยกันแต่พอเหมาะพอสมควร

ด้านบุคคลสัปปายะ คือ บุคลากรในองค์กรจะต้องมีความรู้ความสามารถ มีความชำนาญเฉพาะทาง มีอำนาจหน้าที่ที่ชัดเจน ต้องเป็นคนดี มีศีลธรรม ต้องมีวิสัยทัศน์ มองกาลไกล ต้องกล้าตัดสินใจ จะต้องมีความซื่อสัตย์ต่อหน่วยงาน ต้องเสียสละเพื่อส่วนรวมและต้องมีความตั้งใจเพื่อเพื่อแผ้วถางต่อบุคคลอื่นที่อยู่ในสังคมนั้นด้วย

ด้านโภชนาการ คือ องค์กรจะต้องมีงบประมาณที่เพียงพอต่อการนำไปบริหารจัดการบุคลากรในองค์กรจะต้องได้รับอาหารที่ดี มีประโยชน์ต่อร่างกาย มีอาหารที่เพียงพอต่อความต้องการของร่างกาย สามารถหาอาหารได้ง่ายโดยที่องค์กรจะต้องมีสวัสดิการที่ดีให้แก่บุคลากร จะต้องส่งเสริมการสร้างอาชีพเสริมให้แก่บุคลากรด้วย และต้องมีค่าตอบแทนที่เหมาะสมแก่คนในองค์กร

ด้านอุตสาหกรรม คือ องค์กรที่ดีนั้นต้องตั้งอยู่ในภูมิประเทศที่ดีด้วย ภายในองค์กรจะต้องมีสิ่งแวดล้อมที่ดีหมายถึงธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในการทำงานที่ดีด้วย สถานที่นั้นต้องปราศจากเสียงรบกวน ในองค์กรต้องไร้ปัญหามลพิษทางอากาศ มีความปลอดภัยคุกคามต่างๆ มีอากาศที่เหมาะสมตามฤดูกาลและอากาศสามารถถ่ายเทได้สะดวก

ด้านอริยพล คือ ในองค์กรจะต้องมีความคล่องตัวในการปฏิบัติงานและมีเสถียรภาพในการปฏิบัติงาน องค์กรสามารถที่จะขับเคลื่อนงานต่างๆ ได้สะดวก ต้องมีองค์กรย่อยตั้งอยู่ในทุกพื้นที่โดยมีสถานที่ที่เหมาะสมกับการปฏิบัติงาน ต้องสามารถติดต่อได้สะดวก รวดเร็ว บุคลากรในองค์กรจะต้องได้รับอิสระในการดำเนินชีวิต บุคลากรในองค์กรจะต้องมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นหลังจากที่ได้ปฏิบัติงานในองค์กรนั้นๆ

๒) การบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาตามหลักสี่ปายะ ๗

ด้านอวาสาสี่ปายะ คือ ในการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่จังหวัดพิจิตรต้องมีการพัฒนาแหล่งจัดเก็บน้ำให้ดีเพื่อรองรับน้ำที่มีตามฤดูกาลคือน้ำหลาก จะต้องมีการขุดลอกคลองหรือแหล่งน้ำต่างๆ ให้สามารถใช้งานได้เต็มที่ประสิทธิภาพ เพื่อการเก็บน้ำไว้ในพื้นที่บางพื้นที่ต้องมีการสร้างฝายกักเก็บน้ำในพื้นที่คลองแยกหรือคลองซอยที่อยู่ตามพื้นที่ ประชาชนจะต้องช่วยกันอนุรักษ์แหล่งน้ำโดยการไม่ทิ้งของเสียลงในแหล่งน้ำ การอนุรักษ์ป่าต้นน้ำเพื่อจะรักษาระบบนิเวศป่าต้นน้ำและจะต้องมีการฟื้นฟูแหล่งน้ำเดิมที่มีอยู่ในพื้นที่ให้สามารถใช้งานได้เต็มที่ประสิทธิภาพ

ด้านโคจรสี่ปายะ คือ การบริหารจัดการน้ำจะต้องมีการขุดลอกคลองเพื่อทำทางน้ำให้สามารถไหลไปได้อย่างสะดวก ด้วยการกำจัดวัชพืชในพื้นที่แหล่งน้ำเพราะวัชพืชเป็นต้นเหตุที่ทำให้น้ำไหลไม่สะดวก มีพื้นที่กระจายน้ำออกหรือคลองระบายน้ำเพื่อให้ น้ำมีทางไปได้ แหล่งน้ำต้องมีทางน้ำเข้าและทางน้ำออกน้ำจะได้ไม่เน่าเสีย ต้องมีน้ำในคลองไหลตลอดฤดูกาล ในคลองบางพื้นที่ต้องมีประตูระบายน้ำ เพื่อใช้กักน้ำไว้ใช้นอกฤดูและประชาชนต้องสามารถเดินทางไปแหล่งน้ำในพื้นที่นั้นได้สะดวก

ด้านภัสสสี่ปายะ คือ การบริหารจัดการน้ำต้องมีการพูดคุยหรือเจรจาในการขอใช้พื้นที่สาธารณะเพื่อสร้างแหล่งน้ำใหม่เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชน เพื่อจะได้มีการจัดเก็บน้ำให้อยู่ในเกณฑ์ที่สามารถใช้ได้ที่มีความเพียงพอต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่ ประชาชนจะต้องมีตกลงการใช้ร่วมกัน มีข้อตกลงร่วมกันในการดูแลแหล่งน้ำที่อยู่ในชุมชน ต้องมีข้อตกลงในการระบายน้ำไปตามพื้นที่ ต้องมีการเสวนาพูดคุยในประเด็นการใช้น้ำอย่างมีคุณค่าที่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด และมีการประชุมหารือเกี่ยวกับการสร้างแหล่งน้ำใหม่ในพื้นที่ที่ยังไม่มีแหล่งน้ำเพื่อสร้างแหล่งน้ำต้นทุนเพิ่มขึ้นในชุมชน

ด้านบุคคลสี่ปายะ คือ การบริหารจัดการน้ำจะต้องมีคณะกรรมการลุ่มน้ำในระดับต่างๆ ขึ้นมาบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ให้เป็นรูปธรรม โดยมีกลุ่มผู้ใช้น้ำในพื้นที่ขึ้นมามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำ เช่น มีผู้นำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการพื้นที่ มีปราชญ์ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมและ

ให้ข้อมูลพื้นที่ที่ถูกต้อง การได้ข้อมูลพื้นที่ที่ถูกต้องมาบริหารจัดการน้ำต้องมีชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วม มีกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำมาร่วมด้วยและต้องหน่วยงานอื่นๆ ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในการใช้น้ำเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาด้วย

ด้านโภชนาการ คือ การบริหารจัดการน้ำเพื่อให้ประชาชนมีน้ำในการอุปโภคบริโภคอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ประชาชนต้องมีน้ำเพื่อประกอบอาชีพ มีแหล่งน้ำในชุมชนทุกพื้นที่ ประชาชนต้องได้รับน้ำที่สะอาดและปลอดภัยต่อการอุปโภค ประชาชนมีการสร้างรายได้จากแหล่งน้ำที่มีอยู่ในพื้นที่นั้นได้ ต้องมีน้ำที่เพียงพอต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่โดยอาศัยการดูแลรักษาให้มีน้ำในพื้นที่ตลอดทั้งปีเพื่อหล่อเลี้ยงระบบนิเวศตามธรรมชาติในพื้นที่ให้มีอยู่อย่างยั่งยืน

ด้านอุตสาหกรรม คือ ต้องมีการกักเก็บน้ำในฤดูฝนหรือฤดูน้ำหลาก นอกฤดูฝนต้องมีการพัฒนาแหล่งเก็บน้ำที่มีอยู่เดิมตามธรรมชาติให้สามารถใช้งานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ สภาพแวดล้อมที่ดีจะต้องมีน้ำไหลในคลองตามธรรมชาติ ประชาชนต้องมีน้ำใช้ทุกฤดูกาล มีการเพาะปลูกพืชได้ตามฤดูกาล เช่น การปลูกพืชใช้น้ำน้อยหลังฤดูฝน ประชาชนต้องมีอาชีพเสริมนอกฤดูกาล ก็จะทำให้ประชาชนสามารถอาศัยอยู่ในพื้นที่ได้ทุกฤดูกาล

ด้านอริยาสปายะ คือ มีการบริหารจัดการน้ำเพื่อให้คนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่มีน้ำใช้ในการอุปโภคบริโภคอย่างเพียงพอ ประชาชนมีน้ำในการประกอบอาชีพได้ตามฤดูกาล มีแหล่งน้ำใช้ภายในชุมชน มีระบบการส่งน้ำเข้าถึงทุกพื้นที่ ในชุมชนมีน้ำที่มีคุณภาพไว้ใช้ มีการพัฒนาที่เชื่อมโยงสายน้ำต่างๆ ให้น้ำสามารถไหลไปบรรจบกันได้ตามธรรมชาติและประชาชนได้ใช้น้ำที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการดำเนินชีวิตประจำวันได้

๓) การมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้ใช้น้ำและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ตามหลักสแปยะ ๗

ด้านอวาสาสแปยะ คือ ประชาชนในพื้นที่นั้นต้องเสียสละพื้นที่บางส่วนเพื่อสร้างแหล่งกักเก็บน้ำด้วยการสร้างบ่อกักน้ำไว้ใช้เอง ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการเข้าไปดูแลแหล่งน้ำสาธารณะร่วมกัน ในเบื้องต้นต้องไม่ทำลายแหล่งน้ำสาธารณะ เช่น การบุกรุกพื้นที่ การขุด การถม หรือทิ้งสิ่งปฏิกูลลงไปในแหล่งน้ำนั้นๆ ต้องมีการสร้างทางน้ำให้สามารถไหลไปเชื่อมกันได้ตามธรรมชาติ โดยที่ประชาชนต้องไม่รูก้ำเข้าไปในแหล่งน้ำสาธารณะอันเป็นต้นเหตุของการขวางทางไหลของน้ำเป็นการป้องกันการเอ่อล้นของน้ำในแม่น้ำ ลำคลองด้วย ประชาชนจึงต้องสร้างที่อยู่อาศัยให้เหมาะสมกับพื้นที่หรืออยู่ไม่ใกล้หรือไกลจากแหล่งน้ำ เช่น ในพื้นที่ลุ่มจะต้องปลูกบ้านยกพื้นสูง หลีกเลี่ยงการไปอยู่ในพื้นที่ที่น้ำไหลผ่าน ที่อาจทำให้เกิดความเสียหายตามมา เป็นต้น

ด้านโคจรสแปยะ คือ ประชาชนจะต้องมีการกำจัดสิ่งปฏิกูลที่ขวางทางน้ำ เช่น ผักตบชวา หญ้า ขยะมูลฝอยๆ น้ำจะได้ไหลไปได้สะดวก ช่วยลดปัญหาน้ำเอ่อเล่นตลิ่ง ควรมีการสร้างทางระบายน้ำให้เหมาะกับพื้นที่ เช่น การสร้างถนนที่ไปขวางทางน้ำจะต้องมีการวางท่อ ลอดเหลี่ยม สร้างสะพาน ให้เหมาะสมกับพื้นที่ด้วย จะต้องเข้าไปดูแลประตูเปิด-ปิดน้ำให้สามารถใช้งานได้ตามปกติ โดยการอาศัยประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยกันดูแลรักษา เพื่อลดปัญหาการเสียหายเมื่อถึงเวลาใช้อุปกรณ์เหล่านั้นสามารถใช้งานได้ทันที การจัดการพื้นที่แหล่งน้ำให้สะอาดก็เป็นอีกเรื่องที่สำคัญเพราะน้ำที่ไหลผ่านไปจะได้ไม่เน่าเสีย ในพื้นที่นั้นก็สามารถมีน้ำที่มีคุณภาพไว้ใช้ได้ ก็ต้องอาศัยความร่วมมือทุกฝ่ายเช่นกัน เช่น การไม่สร้างอาคารไปขวางทางน้ำไหล หรือไปขวางเส้นทางน้ำ น้ำจะได้ไหลไปได้สะดวก ในพื้นที่ที่ต้องสามารถที่จะเดินทางไปไหนมาไหนก็ได้ ไม่มีอุปสรรค

เรื่องการเดินทาง ทั้งทางบกและทางน้ำสามารถไปได้หมด เมื่อมีการจัดการน้ำแล้วต้องสามารถเดินทางไปได้ทุกทิศ เช่น ไม่สร้างแหล่งน้ำไปขวางทางเดิน ไม่สร้างทางไปขวางทางน้ำ คือ ต้องทำให้การเดินทางทั้งคู่สอดคล้องกันด้วย ไม่ไปขัดขวางซึ่งกันและกัน

ด้านภัสสส์ปายะ คือ การบริหารจัดการน้ำจะต้องมีการเข้าร่วมประชุมกลุ่มร่วมกัน เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อตกลงหรือมติร่วมกัน ไม่ใช่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดเป็นคนทำ จะต้องมีการทำข้อตกลงเรื่องการใช้น้ำร่วมกันในพื้นที่กลุ่มผู้ใช้น้ำเองเพื่อสร้างความเสมอภาคกันในภายในกลุ่ม ลดปัญหาการขัดแย้งได้ เมื่อน้ำมีความจำเป็นต่อชีวิตก็ต้องมีการรักษาแหล่งน้ำร่วมกันเพื่อประโยชน์ร่วมกัน กลุ่มผู้ใช้น้ำต้องมีข้อตกลงในการดูแลประตูประบายน้ำในพื้นที่กลุ่มร่วมกันเพราะประตูประบายน้ำจะมีผลต่อกลุ่มใช้น้ำอีกกลุ่ม ถ้ามีการเปิดหรือปิดประตูประบายน้ำเพราะฉะนั้นจึงต้องมีข้อตกลงร่วมกันของกลุ่มที่อยู่ต้นน้ำกับปลายน้ำด้วย ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องมีนโยบายการพัฒนาแหล่งน้ำหรือดูแลแหล่งน้ำร่วมกับประชาชนในพื้นที่ด้วย เช่น ภาคธุรกิจ อุตสาหกรรม หรือการท่องเที่ยว จะต้องมีข้อตกลงการพัฒนาแหล่งน้ำร่วมกันด้วย กลุ่มผู้ใช้น้ำหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องมีมติร่วมกันดูแลพื้นที่คลองสาธารณะ ในบางพื้นที่ต้องมีกระบวนการเข้าไปเจรจาขอคืนพื้นที่สาธารณะของชุมชน จากปัญหาการบุกรุกที่ของบางพื้นที่ การเข้าไปเจรจาย่อมเป็นทางออกที่ดีที่ควรนำมาใช้ แต่การไปเจรจาก็จำเป็นจะต้องอาศัยคนที่มีความเหมาะสมเข้าไปเจรจาด้วยถึงจะสำเร็จ

ด้านบุคคลส์ปายะ คือ จะต้องมีการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำหรือกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม และมีอำนาจหน้าที่ในการทำงานให้ชัดเจนขึ้น โดยเป็นคนที่มาจากพื้นที่นั้นๆ บุคคลที่เหมาะสมจะต้องผ่านการคัดเลือกจากชุมชนขึ้นมา มีความรู้ความสามารถเฉพาะทาง เช่น รู้เส้นทางน้ำ ชุมชน รู้จักพื้นที่ รู้จักชุมชน เป็นต้น เป็นปราชญ์ชาวบ้านที่ได้การยอมรับจากชุมชนว่าเป็นคนที่มีความรู้ความสามารถ เป็นคนดี มีศีลธรรม นึกถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก หรือ ต้องเป็นผู้นำชุมชน เป็นผู้นำท้องถิ่น เป็นผู้นำท้องถิ่น เพราะกลุ่มคนเหล่านี้ได้รับเลือกจากประชาชนในพื้นที่มาแล้ว ซึ่งคนที่เหมาะสมนั้นต้องมีการเสียสละเพื่อส่วนรวมเป็นหลัก ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว มีจิตอาสาที่จะทำงานเพื่อชุมชน

ด้านโภชนส์ปายะ คือ กลุ่มต่างๆต้องได้ใช้น้ำอย่างเท่าเทียมกัน ไม่มีความเหลื่อมล้ำทางสังคมจากเรื่องการใช้น้ำเพื่อการดำรงชีวิต กลุ่มผู้ใช้น้ำหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะต้องช่วยกันดูแลรักษาแหล่งน้ำสาธารณะร่วมกัน เพื่อให้มีน้ำสำหรับการประกอบอาชีพตลอดฤดูกาล เช่น การเพาะปลูกพืชตามฤดูกาล การหาปลาในฤดูน้ำหลาก การใช้ประโยชน์จากน้ำในฤดูกาลและนอกฤดูได้อย่างเหมาะสม ต้องช่วยกันรักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชนให้เกิดความสมดุลทั้งพืชและสัตว์ เป็นการอนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศไปในพื้นที่นั้นด้วย จะได้มีแหล่งอาหารของชุมชนที่เพียงพอต่อความต้องการในการอุปโภคบริโภค ไม่มีปัญหาการขาดแคลนอาหารของคนในพื้นที่ สามารถทำปศุสัตว์เลี้ยงชีพในพื้นที่นั้นได้ตามความเหมาะสม

ด้านอุตส์ปายะ คือ กลุ่มผู้ใช้น้ำหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องร่วมกันดูแลสิ่งแวดล้อมและรักษาระบบนิเวศชุมชนให้คงอยู่ในพื้นที่ เมื่อฤดูกาลที่เปลี่ยนไปธรรมชาตินั้นก็ยังสามารถอยู่ได้ ต้องมีการปลูกป่าชุมชน เพื่อฟื้นฟูธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน ถ้าทำเกษตรต้องปรับวิธีการให้เข้ากับพื้นที่ทางธรรมชาติหรือสภาพแวดล้อมที่อาศัยอยู่ด้วย เพื่อเพิ่มผลผลิตและลดค่าเสียหายที่อาจเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงของฤดูกาล การปรับตัวตามธรรมชาติที่อาศัยอยู่นั้นสำคัญ เช่น บางพื้นที่น้ำท่วม

ซึ่งเป็นประจำก็สามารถที่จะอาศัยอยู่และประกอบอาชีพเสริมได้ เช่น การทำประมงน้ำจืด ที่สามารถสร้างรายได้ให้กับคนพื้นที่ได้พอสมควร บางพื้นที่น้ำน้อยก็สามารถทำการเกษตรที่ใช้ใช้น้ำน้อยที่สามารถสร้างรายได้ให้กับครอบครัวได้เช่นกัน จะต้องเก็บน้ำไว้ในพื้นที่เองด้วย เพื่อป้องกันความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นเมื่อฤดูกาลมีเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เช่น ในพื้นที่ของเกษตรกรก็ขุดบ่อดักน้ำไว้ใช้นอกฤดูกาล หรือ การประปาที่สร้างแหล่งน้ำดิบไว้สำรอง ถ้าแหล่งน้ำหลักมีไม่พอหรือน้ำมีปัญหา ก็สร้างที่จะมีแหล่งน้ำนี้ไว้ผลิตน้ำให้ประชาชนได้ใช้ เป็นต้น ควรเข้าไปฟื้นฟูแหล่งน้ำชุมชน โดยการเข้าไปฟื้นฟูในฤดูกาลที่เหมาะสม เช่น ในฤดูแล้งเข้าไปขุดลอกคลอง หรือแหล่งน้ำ สำหรับไว้รองรับน้ำในฤดูฝน โดยการเข้าไปฟื้นฟูแหล่งน้ำต้องทำให้เกิดความสัมพันธ์กับธรรมชาติ ต้องลดการเผาขยะมูลฝอย เช่น เกษตรกรที่ทำนาทิ้งการเผาฟางในนาข้าว ซึ่งการเผาฟางก่อให้เกิดปัญหาทางมลพิษทางอากาศและส่งผลเสียต่อดินที่ใช้เพาะปลูกด้วย

ด้านอริยปถสัปปายะ คือ กลุ่มผู้ใช้น้ำหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องมีน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคอย่างทั่วถึง ต้องได้รับการจัดสรรน้ำอย่างเท่าเทียมกัน ทุกคนมีสิทธิ์ใช้น้ำเหมือนกัน ทุกกลุ่มจะต้องเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อส่วนรวม เช่น กิจกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งน้ำ การขุดลอกคูคลอง การดูแลพื้นที่แหล่งน้ำ การให้ร่วมมือกับภาครัฐเมื่อภาครัฐขอใช้ที่เป็นพื้นที่แก้มลิงในฤดูน้ำหลากจะต้องมีการรวมกลุ่มสร้างอาชีพหลักหรือสร้างอาชีพเสริม เช่น ในพื้นที่มีกลุ่มปลูกมะนาว กลุ่มปลูกแตงโม กลุ่มทอผ้า กลุ่มจักสาน กลุ่มเรือยาวประดิษฐ์ และต้องคำนึงถึงการใช้น้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพราะน้ำที่มีอยู่นั้นมีจำนวนที่จำกัดแต่ความต้องการในปัจจุบันมีมากกว่า ควรคิดก่อนใช้และหลังจากใช้แล้วให้นึกถึงคุณค่า ต้องทำแผนน้ำชุมชนร่วมกันเพื่อให้ทราบถึงข้อมูลและความเชื่อมโยงของโครงสร้างน้ำในพื้นที่ อันจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่เป็นระบบมากยิ่งขึ้น ต้องพัฒนาให้เป็นชุมชนที่ยั่งยืน โดยการน้อมนำแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่มาใช้ในการบริหารจัดการน้ำในชุมชนตามแนวพระราชดำริ

๔) ผลสัมฤทธิ์ของงาน ตามหลักสัปปายะ ๗

ด้านอวาสาสัปปายะ คือ องค์กรต้องมีพื้นที่ทำงานที่แน่นอน ในที่นี้คือหน่วยงานหรือองค์กร จะต้องมิดินะทำงานที่แน่นอน มีอำนาจหน้าที่ มีพื้นที่ทำงานที่ชัดเจน มีแผนและนโยบายในการบริหารจัดการน้ำในระดับจังหวัด ถ้าเป็นภาคประชาชนก็ต้องมีน้ำในการอุปโภคบริโภค มีน้ำเพื่อการเกษตร อุตสาหกรรม เป็นต้น ในพื้นที่ต่างๆ ต้องมีแหล่งน้ำชุมชนโดยมีเครือข่ายการบริหารจัดการน้ำชุมชนตามแนวพระราชดำริที่ประสบความสำเร็จในการจัดการน้ำ “ของชุมชน โดยชุมชน และเพื่อชุมชน” เป็นการเดินตามรอยเท้าพ่อ ประชาชนต้องมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง ถาวร สามารถที่จะดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงได้ ไม่ต้องทิ้งถิ่นฐานไปทำงานที่อื่น สามารถสร้างอาชีพสร้างรายได้ให้กับตัวเองและครอบครัวได้โดยอาศัยน้ำที่มีอยู่ จึงต้องมีแหล่งน้ำต้นทุนเพราะการมีน้ำต้นทุนที่เพียงพอก็จะง่ายต่อการบริหารจัดการหรือการมีแหล่งน้ำเป็นของตัวเองก็สามารถที่จะพึ่งพาตนเองได้ ถ้ามีการบริหารจัดการอย่างถูกวิธี ในคูคลองหรือแหล่งน้ำต้องมีประตูเปิด-ปิดเพื่อระบายน้ำในลำคลองต่างๆ ประชาชนต้องมีที่อยู่อาศัยไม่ไกลเกินไปเพราะการอยู่อาศัยในพื้นที่ที่เหมาะสมนั้นเป็นสิ่งที่เหมาะต่อการใช้ชีวิต โดยการมีแหล่งน้ำที่แน่นอนและยั่งยืนในพื้นที่เป็นการดำเนินรอยตาม เครือข่ายการบริหารจัดการน้ำชุมชนตามแนวพระราชดำริ เพื่อแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืน

ด้านโคจรสปายะ คือ ในพื้นที่จะต้องมีเส้นทางระบายน้ำที่ดี หมายถึง การจัดทำฝั่งน้ำระดับตำบล อำเภอ และจังหวัด เพื่อเชื่อมโยงเส้นทางน้ำสายหลัก สายรอง แหล่งเก็บน้ำที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นทางทางกักเก็บและระบายน้ำอย่างเป็นระบบ เป็นการแก้ไขปัญหาน้ำท่วมและน้ำแล้งในพื้นที่ด้วย จะต้องมีการระบายน้ำไปทั่วถึงทุกพื้นที่ให้ประชาชนได้ใช้อย่างเท่าเทียมกัน ประชาชนสามารถเดินทางไปประกอบสัมมาอาชีพได้สะดวกสบาย ภายใต้การบริหารจัดการน้ำประชาชนต้องสามารถเดินทางไปได้สะดวก ต้องมีคลองที่ดีสามารถใช้งานได้ไม่ใช้มีคลองไว้ระบายน้ำออกจากอย่างเดียวต้องมีคลองที่สามารถเก็บน้ำได้ด้วยและจะต้องมีน้ำไหลเวียนในพื้นที่ทั้งปีเพื่อหล่อเลี้ยงระบบนิเวศ

ด้านภัสสสปายะ คือ ทุกภาคส่วนต้องมีข้อตกลงร่วมกันเกี่ยวกับเรื่องน้ำ ต้องมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน โดยการเชื่อมโยงไปยังเครือข่ายในด้านอื่นๆที่เกี่ยวข้องได้ ประชาชนต้องมีจิตใจที่มีความเอื้อเฟื้อต่อกัน ไม่ว่าจะร้ายกัน ไม่กล่าวหากัน ซึ่งเป็นหนทางแห่งหายนะในกลุ่มคน ทุกคนต้องมีความเมตตาต่อกัน ต้องมีการขจัดปัญหาความขัดแย้งต่างๆ ด้วยการพูดคุย ด้วยกรมเจรจา ก่อนเป็นเบื้องต้น เมื่อมีข้อตกลงร่วมกันแล้วต้องมีทัศนคติที่คิดไปในทางเดียวกันด้วยโดยอาศัยการประชุม พูดคุยกันอย่างสม่ำเสมอ เพื่อที่จะได้รู้ปัญหาหรือได้แนวทางใหม่ๆในการพัฒนาองค์กรหรือพัฒนาพื้นที่ต่อไป

ด้านบุคคลสปายะ คือ คนที่เหมาะสมในการบริหารจัดการน้ำต้องมีความรู้ความสามารถ มีอำนาจสั่งการหน่วยงานต่างๆในพื้นที่ เช่น ผู้ว่าราชการจังหวัด ซึ่งคนนั้นต้องมีวิสัยทัศน์กว้างไกลในการคิดที่จะแก้ไขปัญหาเรื่องน้ำเพื่อให้เกิดความยั่งยืนได้ ต้องมีหลักธรรมาภิบาล มีความซื่อตรง ไม่เอารอดเอาเปรียบคนอื่น ในคณะทำงานต้องมีปราชญ์ชาวบ้านเข้าไปร่วมด้วยเสมอ เพราะเป็นคนที่มีปัญหาในเชิงพื้นที่อย่างแท้จริงและคนที่เหมาะสมต้องมีภาวะผู้นำ กล้าคิด กล้าตัดสินใจ กล้านำองค์กร เพราะการแก้ไขปัญหาเรื่องน้ำเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นกับคนหมู่มาก จึงต้องมีเครือข่ายกลุ่มผู้ใช้น้ำขึ้นมาทำงาน เช่น เครือข่ายลุ่มน้ำหลัก เครือข่ายลุ่มน้ำรอง เครือข่ายลุ่มน้ำสาขา เครือข่ายแหล่งน้ำชุมชน จะต้องมีคณะกรรมการลุ่มน้ำต่างๆและมีอำนาจทำงานในพื้นที่ที่ชัดเจน

ด้านโภชสปายะ คือ ทุกพื้นที่ต้องมีแหล่งน้ำชุมชนเป็นของตนเอง ในชุมชนสามารถประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงตัวเองและครอบครัวได้ตลอดทั้งปี ประชาชนทุกครัวเรือนจะต้องมีน้ำสำหรับอุปโภคบริโภคอย่างทั่วถึง ในชุมชนต้องมีระบบนิเวศที่ดีขึ้นหลังจากมีการบริหารจัดการน้ำที่ดี มีพื้นที่อนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำนานาชนิด เช่น ทำเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ปลา เลี้ยงปลา เลี้ยงสัตว์ ที่จะสามารถนำไปประกอบอาหารและขายได้ด้วย ต้องมีการฟื้นฟูป่าชุมชนเพื่อเป็นการสร้างอาหารชุมชนได้อีกทางหนึ่งเช่นกัน การบริหารจัดการน้ำที่ดีจะนำไปสู่การสร้างพื้นที่อาหารให้เพิ่มขึ้นและมีความหลากหลายทางธรรมชาติได้ด้วย

ด้านอุตสปายะ คือ ในฤดูฝนหรือฤดูน้ำหลากจะต้องมีการจัดเก็บน้ำให้ได้ตามฤดูกาลและชุมชนจะมีสภาพภูมิอากาศที่ดีขึ้นหลังจากมีการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ ในพื้นที่ต้องมีน้ำที่เพียงพอที่จะสามารถประกอบอาชีพได้ตลอดฤดูกาล ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ต่างๆ ต้องมีการปรับตัวอยู่กับฤดูกาลได้เกิดขึ้นได้อย่างดี หลังจากมีการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ต้องมีแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำเชิงนิเวศ เช่น ในพื้นที่บึงสีไฟ เป็นต้น การบริหารจัดการน้ำที่ดีส่งผลให้สิ่งแวดล้อมในพื้นที่ดีขึ้นเพราะการมีแหล่งน้ำในพื้นที่ส่งผลให้สภาพบรรยากาศที่อยู่ใกล้แหล่งน้ำน่าอยู่อาศัยมากยิ่งขึ้น

ด้านอริยปถสัปปายะ คือ การบริหารจัดการน้ำที่ดีส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่นั้นมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เพราะว่ามีน้ำในการประกอบอาชีพและสามารถที่จะสร้างรายได้จากน้ำได้ ประชาชนสามารถที่จะพัฒนาตัวเองต่อไปได้หลังจากมีการบริหารจัดการน้ำและทุกคนได้อาศัยน้ำอย่างเท่าเทียมและเพียงพอ ประชาชนต้องใช้น้ำอย่างรู้คุณค่าและมีชีวิตอย่างพอเพียงตามแนวทางพระราชดำริของในหลวงรัชกาลที่ ๙ โดยการน้อมนำมาปฏิบัติในการดำเนินชีวิต ประชาชนได้ศึกษาเรียนรู้ที่จะปรับตัวตามธรรมชาติที่ตนเองอาศัยอยู่ได้อย่างเหมาะสม อย่างเช่น ในบริเวณพื้นที่น้ำหลากชาวบ้านจะสามารถปรับวิถีชีวิตในการประกอบอาชีพคือการหาปลาหรือจับสัตว์น้ำจนสามารถสร้างรายได้ให้กับครอบครัวได้ ไม่เกิดความเดือดร้อนเวลาที่น้ำหลากมา ประชาชนต้องมีจิตใจที่เอื้อเฟื้อต่อกันและกัน เพื่อให้มีการใช้น้ำอย่างเพียงพอต่อความต้องการ จะได้ไม่เกิดการทะเลาะกันเพราะการแย่งน้ำในการอุปโภคบริโภคอีกต่อไป ประชาชนใช้น้ำอย่างรู้คุณค่า รู้จักประโยชน์จากน้ำ ให้มีความสำคัญกับน้ำว่าเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตทั้งพืชและสัตว์ ทุกอย่างในธรรมชาติสามารถที่จะเดินไปด้วยกันได้อย่างปกติก็จะส่งผลให้เกิดความยั่งยืน ประชาชนสามารถพึ่งพาตัวเองได้โดยการอาศัยระบบการบริหารจัดการน้ำที่ดีและเป็นธรรมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ที่มีอำนาจหน้าที่ในด้านนี้ เพื่อสร้างความเท่าเทียมกันในสังคมในเบื้องต้นคือการได้อาศัยน้ำเพื่อการดำรงชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศิธร เหมภักดิ์ ได้วิจัยเรื่อง “พุทธวิธีลดความทุกข์จากภัยเกี่ยวกับน้ำในพระพุทธศาสนา” ผลการวิจัย พบว่า คัมภีร์พระพุทธศาสนา เรียกน้ำว่า อาโปธาตุ เป็นธาตุหนึ่งในธาตุทั้ง ๔ ในร่างกายมนุษย์ทำหน้าที่เชื่อมประสานกับธาตุต่างๆ ในร่างกาย เกิดเป็นพลังงานในการทำงานเพื่อดำรงชีวิต พระพุทธเจ้าทรงตระหนักว่า สิ่งมีชีวิตขาดน้ำไม่ได้ ดังที่ตรัสว่า “สิ่งมีชีวิตบนแผ่นดินอาศัยน้ำฝนเลี้ยงชีพ” ภัยเกี่ยวกับน้ำในสมัยพุทธกาล คือ น้ำดื่มไม่สะอาด มีตัวสัตว์และฝุ่นละออง น้ำเสียจากการปล่อยสิ่งสกปรกลงในน้ำ น้ำขังบริเวณที่อยู่อาศัยของภิกษุ ฝนไม่ตกทำให้น้ำแล้ง ฝนตกหนักทำให้น้ำท่วมพระพุทธเจ้าทรงบัญญัติสิกขาวิสัย ด้วยการกรองน้ำก่อนดื่ม การไม่ถ่ายอุจจาระปัสสาวะ บ้วนน้ำลายเสมหะลงในน้ำ หรือลงบนของเขียว พระองค์ทรงสอนประชาชนให้รักษาศีลปฏิบัติธรรม เพื่อให้ฝนตกตามฤดูกาล การไม่ตัดไม้ทำลายป่า เพื่อป้องกันการเกิดน้ำแล้งและน้ำท่วม เมื่อเกิดน้ำท่วมบริเวณเสนาสนะ ทรงอนุญาตให้ถมพื้นที่ให้สูง ทำท่ระบายน้ำ ทั้งหมดนี้ เป็นพุทธวิธีลดความทุกข์จากภัยเกี่ยวกับน้ำในพระพุทธศาสนาการประยุกต์พุทธวิธีลดความทุกข์จากภัยน้ำดื่ม ภัยน้ำเสีย ภัยน้ำแล้งและภัยน้ำท่วมในสังคมไทย ได้แก่ :- รัฐบาลดำเนินการให้มีการผลิตน้ำประปาใช้บริโภคอุปโภค แนะนำประชาชนให้กรองน้ำประปាក่อนดื่ม มีการผลิตน้ำขวดของบริษัทผู้ผลิตที่มีการรับรองมาตรฐาน มีการสร้างบึงพระราม ๙

ปรับปรุงบึงมักกะสัน สร้างโรงบำบัดน้ำเสียเพื่อเก็บน้ำเสียและบำบัดน้ำเสีย พระราชดำริฝนหลวงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อแก้ไขภัยแล้ง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จัดทำโครงการปลูกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติ ในเขตป่าอนุรักษ์เสื่อมโทรมทั่วประเทศ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๘-๒๕๓๙ ป้องกันภัยแล้งและภัยน้ำท่วม มีการช่วยเหลือฟื้นฟูผู้ประสบภัยน้ำท่วม จากศูนย์ช่วยเหลือภัยพิบัติระดับรัฐ โครงการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นต้นหอสมุดกลางมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

หลักพุทธวิธีหรือหลักพุทธธรรมเพื่อลดความทุกข์จากภัยน้ำ เช่น อริยสัจ ๔ หลักไตรสิกขา ความกตัญญูรู้คุณธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความพอเพียง ความสันโดษ อบายมุข ๖ การไม่เบียดเบียน หลักราชสังคหวัตถุ ๔ หลักพละ ๕ ความไม่ประมาท จะนำความสุขและความปลอดภัยให้ เกิดแก่ผู้ประพฤติปฏิบัติและสังคม^๓ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวัฒน์ อินทรประไพ ได้วิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำลุ่มน้ำป่าสัก” ผลการวิจัยพบว่า

แนวคิด ทฤษฎีและหลักธรรมอภิธานิยธรรมเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ พบว่า พระพุทธเจ้าตรัสแสดงแก่เจ้าชาววัชชีผู้ปกครองรัฐโดยระบอบสามัคคีธรรม สังคมจะไม่แตกแยกสามารถใช้เกลี้ยกล่อมมิให้เกิดความแตกแยกขัดแย้งยุติความรุนแรงเมื่อนำมาปรับใช้กับการบริหารทรัพยากรน้ำป้องกันปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันรัฐบาลควรส่งเสริมบรรจุไว้ในนโยบายการบริหารจัดการประเทศควบคู่กับหลักธรรมาภิบาลซึ่งจะทำให้เกิดความร่มเย็นเป็นสุขต่อไป

ปัจจัยที่ส่งผลให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำลุ่มน้ำ ด้านคุณลักษณะคุณธรรมของผู้นำ เป็นที่พึ่งให้กับคนชุมชน นำเคารพ ศรัทธา มีความน่าเชื่อถือและเสียสละ ด้านการให้คุณค่าทางสังคมของสมาชิกให้คุณค่าระบอบอาวุโส ให้ความสำคัญระบบเครือญาติ สิทธิชุมชน เห็นคุณค่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านความตระหนักของสมาชิกมีจิตสำนึกรักท้องถิ่น ภาคภูมิใจในท้องถิ่น สำนึกถึงความเป็นเจ้าของทรัพยากรน้ำ ตระหนักถึงปัญหาหรือการได้รับผลกระทบร่วมกัน ด้านความใส่ใจในกิจกรรมของชุมชนสนใจรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ที่จัดขึ้นในชุมชน มีความพร้อมร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน ด้านความเข้มแข็งของชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะของหมู่บ้าน สามัคคีทั้งในระดับหมู่บ้านและครัวเรือน แสดงความคิดเห็น ประชาคมเพื่อค้นหาและแก้ปัญหา การจัดกิจกรรมเรียนรู้ในชุมชน จัดทำแผนชุมชน สมาชิกชุมชนมีความรับผิดชอบ ต่อหน้าที่ ด้านการได้รับการสนับสนุนและการยอมรับ ได้รับสนับสนุนเงินทุน ได้รับการยอมรับจากชุมชนอื่นๆ ศึกษาดูงานต่างถิ่น เข้าร่วมกิจกรรมสาคิต/อบรม ได้รับการยอมรับจากหน่วยงานภาครัฐ ด้านกระบวนการตัดสินใจขาดข้อมูลด้านทรัพยากรน้ำที่สมบูรณ์เพื่อใช้ประกอบในการตัดสินใจดำเนินการ ได้ งบประมาณที่ได้รับแต่ละปีกระจายและหลายหน่วยงานต่างคนต่างทำ ขาดการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง กำหนดนโยบายและแผนงาน ไม่มีองค์กรในระดับพื้นที่ ที่เป็นเอกภาพและดำเนินการให้เป็นรูปธรรม ด้านการรับรู้ข่าวสารการรับรู้ข่าวสารโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ ลองลงมาวิทยุ วารสาร/นิตยสาร เอกสารทางราชการ ด้านการกำหนดแผนงานเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ เมื่อเกิดเหตุการณ์หรือปัญหาเกี่ยวกับสถานการณ์น้ำในพื้นที่มีส่วนร่วมที่จะรับรู้ถึงข้อเท็จจริงสมเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น มีส่วนร่วมในการคิดหาแนวทางที่จะช่วยแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และปรับปรุง ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำที่ประชาชนมีส่วนได้ส่วนเสียควรมีส่วนร่วม ในการศึกษาสถานการณ์ทรัพยากรน้ำปัญหาหรือความต้องการน้ำ มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลือกแนวทางเพื่อจัดทำแผนงาน/โครงการ เพื่อแก้ไขปัญหา หรือสนองความต้องการของชุมชน ในการประเมินผลกระทบที่เกิดขึ้นแก่ชุมชน ทรัพยากรน้ำและทรัพยากรอื่นๆ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

^๓ ศศิธร เขมาภีรัตน์, “พุทธวิธีลดความทุกข์จากภัยเกี่ยวกับน้ำในพระพุทธศาสนา”, วิทยานิพนธ์พุทธ ศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗).

รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำลุ่มน้ำป่าสัก พบว่า ได้ ๔ รูปแบบ คือ ๑) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำลุ่มน้ำป่าสัก ๒) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำชุมชนควรดำเนินการ ๓) องค์การภายนอกชุมชนเช่น องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาลองค์การบริหารส่วนจังหวัด กรมชลประทาน กรมทรัพยากรน้ำ สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค สถาบันการศึกษา องค์การเอกชน ควรดำเนินการและให้การสนับสนุน ๔) บูรณาการหลักพุทธธรรมประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ^๕ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิขญาณ์รัฐโสภา อบสิน ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธในการบริหารจัดการองค์กรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” ผลการวิจัยพบว่า

๑. สภาพของภาวะผู้นำในการบริหารจัดการองค์กรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยทั่วไปมีลักษณะเด่นเป็นไปตามคุณลักษณะผู้นำที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งประกอบด้วย การมีสายตากว้างไกล มีวิสัยทัศน์ มีความชำนาญในการบริหารงาน และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ซึ่งส่งผลให้มหาวิทยาลัยมีความเจริญก้าวหน้าและมีชื่อเสียงทั้งในและต่างประเทศ เมื่อวิเคราะห์จากข้อมูลที่สำรวจจากประชากร กลุ่มตัวอย่าง ก็ปรากฏผลในลักษณะเดียวกัน กล่าวคือผู้นำยึดหลักการบริหารจัดการแบบธรรมาธิปไตยและปฏิบัติงานโดยยึดประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ

๒. ภาวะผู้นำในการบริหารจัดการองค์กรไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย เป็นผู้มีอำนาจ มีความรู้ ความสามารถ มีอิทธิพล มีศิลปะ ในการนำหรือการจูงใจผู้อื่นให้กระทำหรือดำเนินกิจการต่างๆ โดยมีเครื่องมือของผู้นำในการบริหารพัฒนาตน งาน และคนให้บรรลุผลสำเร็จ โดยมีภาวะผู้นำที่มีศักยภาพในส่วนที่เป็นศาสตร์และศิลป์ในการเป็นผู้นำซึ่งมีลักษณะพิเศษของผู้ที่เป็นผู้นำทั้งเทคนิควิธีการและคุณธรรมจริยธรรม สถิติปัญญา อันประกอบไปด้วย (๑) คุณลักษณะภายใน ได้แก่คุณธรรม จริยธรรม ระบบคิด และศักยภาพในการใช้สติปัญญาเพื่อแก้ไขปัญหาหรือใช้สติปัญญาเพื่อการพัฒนาสร้างสรรค์สิ่งที่ดีให้เกิดขึ้นกับตนเองและสังคม (๒) คุณลักษณะภายนอก คือมีบุคลิกลักษณะที่ดีพร้อม และสามารถที่จะมีอิทธิพลต่อผู้อื่น ด้วยบทบาทหน้าที่ของผู้นำตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

๓. รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธในการบริหารจัดการองค์กรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยตามพันธกิจ ๔ ด้าน โดยมีความสัมพันธ์กันระหว่างสุภาษิต ปรัชญา ปณิธาน วิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นรูปแบบการพัฒนาโดยอิงอาศัยศรัทธาและความเชื่อมั่นในภาวะผู้นำของผู้บริหารอันเป็นแบบอย่างของวัฒนธรรมชาวพุทธและองค์กรพระพุทธศาสนา ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในทศุตติยาปถกสูตร ประกอบด้วย (๑) รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำในการบริหารจัดการองค์กรด้านจักขุมา คือ เป็นผู้บริหารพัฒนาตนตามหลักสัพปริสธรรม เป็นต้น มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลมองสภาพเหตุการณ์ สถานการณ์ออกและสามารถวางแผนเตรียมรับหรือรุกได้ทั้งระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว เป็นผู้นำแบบธรรมาภิบาล ด้วยความรู้ (ปัญญา) บารมี (อำนาจ) และกล้าตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง (๒) รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธในการบริหารจัดการองค์กรด้านวิรูโร คือ เป็นผู้บริหารพัฒนาตนตามหลักอิทธิบาทธรรม เป็นต้น มีความเชี่ยวชาญชำนาญในการบริหารจัดการในการวางแผน การนำแผนไปปฏิบัติ การติดตามประเมินผล และการปรับมาตรฐาน

^๕ สุวัฒน์ อินทรประไพ, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำลุ่มน้ำป่าสัก”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗).

ซึ่งเป็นการบริหารงานตามแบบผู้นำการเปลี่ยนแปลง ด้วยความรู้ (ปัญญา) บารมี (อำนาจ) และกล้าตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง (๓) รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธในการบริหารจัดการองค์กรด้านนิสสัยสัมพันธ์ คือ เป็นผู้บริหารพัฒนาตนตามหลักทศพิธราชธรรม เป็นต้น เป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี ประสานงาน ประสานใจ ประสานประโยชน์ ได้รับการยอมรับและความเชื่อถือจากผู้อื่น ซึ่งเป็นผู้นำแบบพุทธจริยธรรมาภิบาล ด้วยความรู้ (ปัญญา) บารมี (อำนาจ) และกล้าตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง^๕ ในขณะเดียวกันก็ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ยงยุทธ ขำคง** ได้วิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำเชิงพุทธในการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ” ผลการวิจัยพบว่า

๑. ความคิดเห็นของครูผู้สอนในโรงเรียนวิถีพุทธจังหวัดนครนายกต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธ โดยรวม อยู่ในระดับมาก ด้านที่แสดงภาวะผู้นำมากที่สุดได้แก่ ภาวะผู้นำด้านคุณธรรมและจริยธรรม รองลงมาคือ ภาวะผู้นำด้านบุคลิกภาพ และภาวะผู้นำด้านวิชาการ ตามลำดับ ด้านที่น้อยที่สุดได้แก่ ภาวะผู้นำด้านการบริหาร ความคิดเห็นของครูผู้สอนในโรงเรียนวิถีพุทธ โดยรวม อยู่ในระดับมาก ด้านที่แสดงระดับของการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธมากที่สุดได้แก่ ด้านกายภาพ รองลงมาคือ ด้านพฤติกรรมนักเรียน ครู และผู้บริหาร ด้านการเรียนการสอน และ ด้านการส่งเสริมวิถีพุทธ ตามลำดับ น้อยที่สุดได้แก่ ด้านกิจกรรมประจำวันพระ

๒. หลักธรรมที่ผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธควรนำมาใช้ในการทำงานได้แก่ ปาปนิกรกรรม ๓ องค์คุณแห่งพ่อค้าซึ่งสามารถประยุกต์ใช้ได้กับผู้นำและผู้บริหาร ได้แก่ ๑) จักขุมา การมีโลกทัศน์มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มองการณ์ไกล มุ่งพัฒนาไปสู่อนาคต ๒) วิฐูโร การทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สร้างผลงานได้อย่างเป็นรูปธรรม ๓) นิสสัยสัมพันธ์ มีใจกว้าง รับฟังความคิดเห็นจากทุกฝ่ายมีมนุษยสัมพันธ์ดี

๓. ภาวะผู้นำเชิงพุทธในการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธที่ผู้วิจัยสังเคราะห์ขึ้น เรียกว่า Yongyut Model ซึ่งมีองค์ประกอบ “๓ ดี ๔ เก่ง ๕ สมบูรณ์” หมายถึง ผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธมีการบูรณาการ ๓ องค์ประกอบของภาวะผู้นำและการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธอย่างกลมกลืน ๓ ดี คือ หลักธรรมปาปนิกรกรรม ๓ และมีความเก่งในภาวะผู้นำทั้ง ๔ ด้าน ได้แก่ ๑) ภาวะผู้นำด้านการบริหาร ๒) ภาวะผู้นำด้านวิชาการ ๓) ภาวะผู้นำด้านบุคลิกภาพ ๔) ภาวะผู้นำด้านคุณธรรมและจริยธรรม ผู้บริหารควรพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธให้มีความสมบูรณ์ใน ๕ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านกายภาพ ๒) ด้านพฤติกรรมนักเรียน ครูและผู้บริหาร ๓) ด้านกิจกรรมประจำวันพระ ๔) ด้านการส่งเสริมวิถีพุทธ ๕) ด้านการเรียนการสอน

การสร้างภาวะผู้นำเชิงพุทธให้เกิดขึ้นในตัวผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธขึ้นอยู่กับตัวผู้บริหารเองที่ต้องขวนขวายหาความรู้และพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะความรู้ทางพุทธศาสนาที่ควรนำมาใช้ในชีวิตการทำงานและชีวิตส่วนตัว ผลของการพัฒนา “๓ ดี ๔ เก่ง ๕ สมบูรณ์” จะนำไปสู่การสร้างสังคมที่สุข สงบ สันติ นอกเหนือโรงเรียนวิถีพุทธซึ่งเป็นความปรารถนาของทุกคน^๖

^๕ อภิชาตญาณโสภณ ออบสิน, “รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธในการบริหารจัดการองค์กรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต** สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘).

^๖ ยงยุทธ ขำคง, “ภาวะผู้นำเชิงพุทธในการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต** สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘).

๕.๒.๓ รูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร

การบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธี คือ การบริหารจัดการน้ำด้วยทฤษฎีการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐของฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษา ภายใต้การใช้หลักสัปปายะ ๗ คือ หลักความเกื้อกูลกัน ความเหมาะสมกันในการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ของจังหวัดพิจิตร เพื่อการจัดหาน้ำ การใช้น้ำอย่างรู้คุณค่าและการรักษาไว้ให้คงอยู่อย่างยั่งยืน แบ่งออกเป็น ๔ ด้าน ได้แก่

๑) ด้านการบริหารองค์กรที่ดี องค์กรต้องมีสถานที่อยู่ในพื้นที่ที่เหมาะสม ไม่ไปตั้งอยู่ในที่เสี่ยงภัยทางธรรมชาติหรือใกล้สถานที่อันตรายจากภัยอื่น ที่จะก่อให้เกิดอุปสรรคต่อการทำงาน จะต้องมีความปลอดภัยหรือมีบรรยากาศที่ดีในการทำงาน หมายความว่า ในแง่สิ่งแวดล้อมขององค์กร เป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการบริหาร ไม่ว่าจะเป็สิ่งแวดลอมทางกายภาพ การเมือง เศรษฐกิจ สังคม ชุมชน วัฒนธรรม เทคโนโลยี ต่างเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารองค์กร สำนักงานต้องมีความสะอาด คือ มีการปิดกวาดเช็ดถูสถานที่ สิ่งของ อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องจักร ให้สะอาดอยู่เสมอ มีความปลอดภัย โดยที่บุคลากรทุกคนมีแรงจูงใจและมีความสามารถในการทำงานด้วยความปลอดภัย รวมทั้งป้องกันสุขภาพของตนเองได้ในระยะยาว ไม่เพียงแต่การหลีกเลี่ยงมิให้เกิดอุบัติเหตุ อาคารสถานที่ต้องมีความระเบียบเรียบร้อย คือการรักษามาตรฐานของความเป็นระเบียบเรียบร้อยให้คงอยู่ตลอดไป มีที่อยู่ที่มีความมั่นคง ถาวร และแข็งแรง สามารถใช้งานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ มีปัจจัยสี่ที่บริบูรณ์ คือปัจจัยโดยพื้นฐานของมนุษย์ก็จะมี อาหาร ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค เครื่องนุ่งห่ม แต่จริงแล้วปัจจัยพื้นฐานของมนุษย์ก็คือ สิ่งี่มนุษย์ไม่สามารถขาดไปได้ คือ อากาศและน้ำดื่ม

องค์กรที่ดีต้องสามารถเดินทางสัญจรไปได้สะดวก รวดเร็ว สามารถกำหนดเวลาการเดินทางได้ จากสถานที่ทำงานต้องอยู่ไม่ไกลกับแหล่งที่อยู่อาศัยจนเกินไปมีระบบบริการสาธารณะเข้าถึง โดยจากสถานที่ทำงานสามารถเดินทางไปได้ทุกทิศ มีระบบเส้นทางคมนาคมที่ดี มีป้ายหรือสัญลักษณ์บอกทางชัดเจน การเดินทางตั้งแต่ที่อยู่อาศัยไปจนถึงสถานที่ทำงานมีความปลอดภัย บุคลากรที่ทำงานอยู่ในองค์กรจะต้องมีการประชุม พูดคุยกันอย่างสม่ำเสมอ การอยู่ด้วยกันภายในองค์กรจะต้องพูดให้ถูกกาล ถูกเวลาจะได้ไม่เกิดเรื่องเข้าใจผิด การพูดคุยกันก็ต้องพูดคุยกันแต่คำสัตย์ คำจริง ต้องสนทนากันด้วยถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวาน ต้องพูดคุยในเรื่องมีประโยชน์ต่อการทำงาน มีการสื่อสารที่เข้าใจตรงกันทุกฝ่ายและพูดคุยกันแต่พอเหมาะพอสมควร บุคลากรในองค์กรจะต้องมีความรู้ความสามารถ มีความชำนาญเฉพาะทาง มีอำนาจหน้าที่ที่ชัดเจน ต้องเป็นคนดี มีศีลธรรม ต้องมีวิสัยทัศน์ มองกาลไกล ต้องกล้าตัดสินใจ จะต้องมิจิตสำนึกที่ดีต่อหน่วยงาน ต้องเสียสละเพื่อส่วนรวมและต้องมีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อบุคคลอื่นที่อยู่ในสังคมนั้นด้วย

องค์กรจะต้องมีงบประมาณที่เพียงพอต่อการนำไปบริหารจัดการ บุคลากรในองค์กรจะต้องได้รับอาหารที่ดี มีประโยชน์ต่อร่างกาย มีอาหารที่เพียงพอต่อความต้องการของร่างกาย สามารถหาอาหารได้ง่ายโดยที่องค์กรจะต้องมีสวัสดิการที่ดีให้แก่บุคลากร จะต้องส่งเสริมการสร้างอาชีพเสริมให้แก่บุคลากรด้วย และต้องมีค่าตอบแทนที่เหมาะสมแก่คนในองค์กร องค์กรที่นั่นต้องตั้งอยู่ในภูมิประเทศที่ดีด้วย ภายในองค์กรจะต้องมีสิ่งแวดล้อมที่ดีหมายถึงธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในการทำงานที่ดีด้วย สถานที่นั้นต้องปราศจากเสียงรบกวน ในองค์กรต้องไร้ปัญหามลพิษทางอากาศ มีความปลอดภัยทุกคามต่างๆ มีอากาศที่เหมาะสมตามฤดูกาลและอากาศสามารถถ่ายเทได้สะดวก ในองค์กรจะต้องมีความคล่องตัวในการปฏิบัติงานและมีเสถียรภาพในการปฏิบัติงาน องค์กรสามารถที่

จะขับเคลื่อนงานต่างๆ ได้สะดวก ต้องมีองค์กรย่อยตั้งอยู่ในทุกพื้นที่โดยมีสถานที่ที่เหมาะสมกับการปฏิบัติงาน ต้องสามารถติดต่อได้สะดวก รวดเร็ว บุคลากรในองค์กรจะต้องได้รับอิสระในการดำเนินชีวิต บุคลากรในองค์กรจะต้องมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นหลังจากที่ได้ปฏิบัติงานในองค์กรนั้นๆ

๒) ด้านการบริหารจัดการน้ำและการบำรุงรักษา ในการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่จังหวัด พิจิตรต้องมีการพัฒนาแหล่งจัดเก็บน้ำให้ดีเพื่อรองรับน้ำที่มีตามฤดูกาลคือน้ำหลาก จะต้องมีการขุดลอกคลองหรือแหล่งน้ำต่างๆ ให้สามารถใช้งานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ เพื่อการเก็บน้ำไว้ในพื้นที่ บางพื้นที่ต้องมีการสร้างฝายกักเก็บน้ำในพื้นที่คลองแยกหรือคลองซอยที่อยู่ตามพื้นที่ ประชาชนจะต้องช่วยกันอนุรักษ์แหล่งน้ำโดยการไม่ทิ้งของเสียลงในแหล่งน้ำ การอนุรักษ์ป่าต้นน้ำเพื่อจะรักษาระบบนิเวศป่าต้นน้ำและจะต้องมีการฟื้นฟูแหล่งน้ำเดิมที่มีอยู่ในพื้นที่ให้สามารถใช้งานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

จะต้องมีการขุดลอกคลองเพื่อทำทางน้ำให้สามารถไหลไปได้อย่างสะดวก ด้วยการกำจัดวัชพืชในพื้นที่แหล่งน้ำเพราะวัชพืชเป็นต้นเหตุที่ทำให้น้ำไหลไม่สะดวก มีพื้นที่กระจายน้ำออกหรือคลองระบายน้ำเพื่อให้มีน้ำทางไปได้ แหล่งน้ำต้องมีทางน้ำเข้าและทางน้ำออกน้ำจะได้ไม่เน่าเสีย ต้องมีน้ำในคลองไหลตลอดฤดูกาล ในคลองบางพื้นที่ต้องมีประตูระบายน้ำ เพื่อใช้กักน้ำไว้ใช้นอกฤดูและประชาชนต้องสามารถเดินทางไปแหล่งน้ำในพื้นที่นั้นได้สะดวก ต้องมีการพูดคุยหรือเจรจาในการขอใช้พื้นที่สาธารณะเพื่อสร้างแหล่งน้ำใหม่เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชน เพื่อจะได้มีการจัดเก็บน้ำให้อยู่ในเกณฑ์ที่สามารถใช้ได้ที่มีความเพียงพอต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่ ประชาชนจะต้องมีตกลงการใช้ร่วมกัน มีข้อตกลงร่วมกันในการดูแลแหล่งน้ำที่อยู่ในชุมชน ต้องมีข้อตกลงในการระบายน้ำไปตามพื้นที่ ต้องมีการเสวนาพูดคุยในประเด็นการใช้น้ำอย่างมีคุณค่าที่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและมีการประชุมหารือเกี่ยวกับการสร้างแหล่งน้ำใหม่ในพื้นที่ที่ยังไม่มีแหล่งน้ำเพื่อสร้างแหล่งน้ำต้นทุนเพิ่มขึ้นในชุมชน

ต้องมีคณะกรรมการลุ่มน้ำในระดับต่างๆ ขึ้นมาบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ให้เป็นรูปธรรม โดยมีกลุ่มผู้ใช้น้ำในพื้นที่ขึ้นมามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำ เช่น มีผู้นำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการพื้นที่ มีปราชญ์ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมและให้ข้อมูลพื้นที่ที่ถูกต้อง การได้ข้อมูลพื้นที่ที่ถูกต้องมาบริหารจัดการน้ำต้องมีชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วม มีกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำมาร่วมด้วยและต้องหน่วยงานอื่นๆ ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในการใช้น้ำเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาด้วย เพื่อให้ประชาชนมีน้ำในการอุปโภคบริโภคอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ประชาชนต้องมีน้ำเพื่อประกอบอาชีพ มีแหล่งน้ำในชุมชนทุกพื้นที่ ประชาชนต้องได้รับน้ำที่สะอาดและปลอดภัยต่อการอุปโภค ประชาชนมีการสร้างรายได้จากแหล่งน้ำที่มีอยู่ในพื้นที่นั้นได้ ต้องมีน้ำที่เพียงพอต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่โดยอาศัยการดูแลรักษาให้มีน้ำในพื้นที่ตลอดทั้งปีเพื่อหล่อเลี้ยงระบบนิเวศตามธรรมชาติในพื้นที่ให้มีอยู่อย่างยั่งยืน ต้องมีการกักเก็บน้ำในฤดูฝนหรือฤดูน้ำหลาก นอกฤดูฝนต้องมีการพัฒนาแหล่งเก็บน้ำที่มีอยู่เดิมตามธรรมชาติให้สามารถใช้งานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ สภาพแวดล้อมที่ดีจะต้องมีน้ำไหลในคลองตามธรรมชาติ

ประชาชนต้องมีน้ำใช้ทุกฤดูกาล มีการเพาะปลูกพืชได้ตามฤดูกาล เช่น การปลูกพืชใช้น้ำน้อยหลังฤดูฝน ประชาชนต้องมีอาชีพเสริมนอกฤดูกาล ก็จะทำให้ประชาชนสามารถอาศัยอยู่ในพื้นที่ได้ทุกฤดูกาล และให้คนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่มีน้ำใช้ในการอุปโภคบริโภคอย่างเพียงพอ ประชาชนมีน้ำ

ในการประกอบอาชีพได้ตามฤดูกาล มีแหล่งน้ำใช้ภายในชุมชน มีระบบการส่งน้ำเข้าถึงทุกพื้นที่ ในชุมชนมีน้ำที่มีคุณภาพไว้ใช้ มีการพัฒนาที่เชื่อมโยงสายน้ำต่างๆ ให้น้ำสามารถไหลไปบรรจบกันได้ตามธรรมชาติและประชาชนได้ใช้น้ำที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการดำเนินชีวิตประจำวันได้

๓) ด้านการมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้ใช้น้ำและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ประชาชนในพื้นที่นั้นต้องเสียสละพื้นที่บางส่วนเพื่อสร้างแหล่งกักเก็บน้ำด้วยการสร้างบ่อกักน้ำไว้ใช้เอง ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการเข้าไปดูแลแหล่งน้ำสาธารณะร่วมกัน ในเบื้องต้นต้องไม่ทำลายแหล่งน้ำสาธารณะ เช่น การบุกรุกพื้นที่ การขุด การถม หรือทิ้งสิ่งปฏิกูลลงไปในพื้นที่นั้นๆ ต้องมีการสร้างทางน้ำให้สามารถไหลไปเชื่อมกันได้ตามธรรมชาติ โดยที่ประชาชนต้องไม่รูก้ำเข้าไปในแหล่งน้ำสาธารณะอันเป็นต้นเหตุของการขวางทางไหลของน้ำเป็นการป้องกันการเอ่อล้นของน้ำในแม่น้ำ ลำคลองด้วย

ประชาชนจึงต้องสร้างที่อยู่อาศัยให้เหมาะสมกับพื้นที่หรืออยู่ไม่ใกล้หรือไกลจากแหล่งน้ำ เช่น ในพื้นที่ลุ่มจะต้องปลูกบ้านยกพื้นสูง หลีกเลี่ยงการไปอยู่ในพื้นที่ที่น้ำไหลผ่าน ที่อาจทำให้เกิดความเสียหายตามมา ประชาชนจะต้องมีการกำจัดสิ่งปฏิกูลที่ขวางทางน้ำ เช่น ผักตบชวา หลำ ขยะมูลฝอยๆ น้ำจะได้ไหลไปได้สะดวก ช่วยลดปัญหาน้ำเอ่อเล่นตลิ่ง ควรมีการสร้างทางระบายน้ำให้เหมาะสมกับพื้นที่ เช่น การสร้างถนนที่ไปขวางทางน้ำจะต้องมีการวางท่อ ลอดเหลี่ยม สร้างสะพาน ให้เหมาะสมกับพื้นที่ด้วย จะต้องเข้าไปดูแลประตูเปิด-ปิดน้ำให้สามารถใช้งานได้ตามปกติ โดยการอาศัยประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยกันดูแลรักษา เพื่อลดปัญหาการเสียหายเมื่อถึงเวลาใช้อุปกรณ์เหล่านั้นสามารถใช้งานได้ทันที

การจัดการพื้นที่แหล่งน้ำให้สะอาดก็เป็นอีกเรื่องที่สำคัญเพราะน้ำที่ไหลผ่านไปจะได้ไม่เน่าเสีย ในพื้นที่นั้นก็สามารถมีน้ำที่ดีมีคุณภาพไว้ใช้ได้ ก็ต้องอาศัยความร่วมมือทุกฝ่ายเช่นกัน เช่น การไม่สร้างอาคารไปขวางทางน้ำไหล หรือไปขวางเส้นทางน้ำ น้ำจะได้ไหลไปได้สะดวก ในพื้นที่ต้องสามารถที่จะเดินทางไปไหนมาไหนก็ได้ ไม่มีอุปสรรคเรื่องการเดินทาง ทั้งทางบกและทางน้ำสามารถไปได้หมด เมื่อมีการจัดการน้ำแล้วต้องสามารถเดินทางไปได้ทุกทิศ เช่น ไม่สร้างแหล่งน้ำไปขวางทางเดิน ไม่สร้างทางไปขวางทางน้ำ คือ ต้องทำให้การเดินทางทั้งคู่สอดคล้องกันด้วย ไม่ไปขัดขวางซึ่งกันและกัน การบริหารจัดการน้ำจะต้องมีการเข้าร่วมประชุมกลุ่มร่วมกัน เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อตกลงหรือมติร่วมกัน ไม่ใช่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดเป็นคนทำ

จะต้องมีการทำข้อตกลงเรื่องการใช้น้ำร่วมกันในพื้นที่กลุ่มผู้ใช้น้ำเองเพื่อสร้างความเสมอภาคกันในภายในกลุ่ม ลดปัญหาการขัดแย้งได้ เมื่อน้ำมีความจำเป็นต่อชีวิตก็ต้องมีการรักษาแหล่งน้ำร่วมกันเพื่อประโยชน์ร่วมกัน กลุ่มผู้ใช้น้ำต้องมีข้อตกลงในการดูแลประตูประบายน้ำในพื้นที่กลุ่มร่วมกัน เพราะประตูประบายน้ำจะมีผลต่อกลุ่มผู้ใช้น้ำอีกกลุ่ม ถ้ามีการเปิดหรือปิดประตูประบายน้ำเพราะฉะนั้นจึงต้องมีข้อตกลงร่วมกันของกลุ่มที่อยู่ต้นน้ำกับปลายน้ำด้วย ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องมีนโยบายการพัฒนาแหล่งน้ำหรือดูแลแหล่งน้ำร่วมกับประชาชนในพื้นที่ด้วย เช่น ภาคธุรกิจ อุตสาหกรรม หรือการท่องเที่ยว จะต้องมีการพัฒนาแหล่งน้ำร่วมกันด้วย กลุ่มผู้ใช้น้ำหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องมีมติร่วมกันดูแลพื้นที่คลองสาธารณะ ในบางพื้นที่ต้องมีกระบวนการเข้าไปเจรจาขอคืนพื้นที่สาธารณะของชุมชน

จากปัญหาการบุกรุกที่ของบางพื้นที่ การเข้าไปเจรจาอย่างเป็นทางออกที่ดีที่สุดที่ควรนำมาใช้ แต่การไปเจรจาก็จำเป็นจะต้องอาศัยคนที่มีความเหมาะสมเข้าไปเจรจาด้วยถึงจะสำเร็จ จะต้องมีการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำหรือกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างเป็นรูปธรรม และมีอำนาจหน้าที่ในการทำงานให้ชัดเจนขึ้น โดยเป็นคนที่มาจากพื้นที่นั้นๆ บุคคลที่เหมาะสมจะต้องผ่านการคัดเลือกจากชุมชนขึ้นมา มีความรู้ความสามารถเฉพาะทาง เช่น รู้เส้นทางน้ำชุมชน รู้จักพื้นที่ รู้จักชุมชน เป็นต้น เป็นปราชญ์ชาวบ้านที่ได้การยอมรับจากชุมชนว่าเป็นคนที่มีความรู้ความสามารถ เป็นคนดี มีศีลธรรม นึกถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก หรือ ต้องเป็นผู้นำชุมชน เป็นผู้นำท้องถิ่น เป็นผู้นำท้องถิ่น เพราะกลุ่มคนเหล่านี้ได้รับเลือกจากประชาชนในพื้นที่มาแล้ว ซึ่งคนที่เหมาะสมนั้นต้องมีการเสียสละเพื่อส่วนรวมเป็นหลัก ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน มีจิตอาสาที่จะทำงานเพื่อชุมชน กลุ่มต่างๆ ต้องได้ใช้น้ำอย่างเท่าเทียมกัน ไม่มีความเหลื่อมล้ำทางสังคมจากเรื่องการใช้น้ำเพื่อการดำรงชีวิต กลุ่มผู้ใช้น้ำหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะต้องช่วยกันดูแลรักษาแหล่งน้ำสาธารณะร่วมกัน เพื่อให้มีน้ำสำหรับการประกอบสัมมาอาชีพตลอดฤดูกาล เช่น การเพาะปลูกพืชตามฤดูกาล การหาปลาในฤดูน้ำหลาก การใช้ประโยชน์จากน้ำในฤดูกาลและนอกฤดูได้อย่างเหมาะสม ต้องช่วยกันรักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชนให้เกิดความสมดุลทั้งพืชและสัตว์ เป็นการอนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศไปในพื้นที่นั้นด้วย จะได้มีแหล่งอาหารของชุมชนที่เพียงพอต่อความต้องการในการอุปโภคบริโภค ไม่มีปัญหาการขาดแคลนอาหารของคนในพื้นที่ สามารถทำปศุสัตว์เลี้ยงชีพในพื้นที่นั้นได้ตามความเหมาะสม

กลุ่มผู้ใช้น้ำหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องร่วมกันดูแลสิ่งแวดล้อมและรักษาระบบนิเวศชุมชนให้คงอยู่ในพื้นที่ เมื่อฤดูกาลที่เปลี่ยนไปธรรมชาตินั้นก็ยังสามารถอยู่ได้ ต้องมีการปลูกป่าชุมชน เพื่อฟื้นฟูธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน ถ้าทำเกษตรต้องปรับวิธีการให้เข้ากับพื้นที่ทางธรรมชาติหรือสภาพแวดล้อมที่อาศัยอยู่ด้วย เพื่อเพิ่มผลผลิตและลดค่าเสียหายที่อาจเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงของฤดูกาล การปรับตัวตามธรรมชาติที่อาศัยอยู่นั้นสำคัญ เช่น บางพื้นที่น้ำท่วมขังเป็นประจำก็สามารถที่จะอาศัยอยู่และประกอบอาชีพเสริมได้ เช่น การทำประมงน้ำจืด ที่สามารถสร้างรายได้ให้กับคนพื้นที่ได้พอสมควร บางพื้นที่น้ำน้อยก็สามารถทำเกษตรที่ใช้น้ำน้อยที่สามารถสร้างรายได้ให้กับครอบครัวได้เช่นกัน จะต้องเก็บน้ำไว้ในพื้นที่เองด้วย เพื่อป้องกันความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นเมื่อฤดูกาลมีเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เช่น ในพื้นที่ของเกษตรกรที่ขุดบ่อดักน้ำไว้ใช้นอกฤดูกาล หรือการประปาที่สร้างแหล่งน้ำดิบไว้สำรอง ถ้าแหล่งน้ำหลักมีไม่พอหรือน้ำมีปัญหา ก็สามารถที่จะมีแหล่งน้ำนี้ไว้ผลิตน้ำให้ประชาชนได้ใช้ เป็นต้น

ควรเข้าไปฟื้นฟูแหล่งน้ำชุมชน โดยการเข้าไปฟื้นฟูในฤดูกาลที่เหมาะสม เช่น ในฤดูแล้งเข้าไปขุดลอกคลอง หรือแหล่งน้ำ สำหรับไว้รองรับน้ำในฤดูฝน โดยการเข้าไปฟื้นฟูแหล่งน้ำต้องทำให้เกิดความสัมพันธ์กับธรรมชาติ ต้องลดการเผาขยะมูลฝอย เช่น เกษตรกรที่ทำนาแก้งการเผาฟางในนาข้าว ซึ่งการเผาฟางก่อให้เกิดปัญหาทางมลพิษทางอากาศและส่งผลเสียต่อดินที่ใช้เพาะปลูกด้วย กลุ่มผู้ใช้น้ำหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องมีน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคอย่างทั่วถึง ต้องได้รับการจัดสรรน้ำอย่างเท่าเทียมกัน ทุกคนมีสิทธิใช้น้ำเหมือนกัน ทุกกลุ่มจะต้องเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อส่วนรวม เช่น กิจกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งน้ำ การขุดลอกคูคลอง การดูแลพื้นที่แหล่งน้ำ การให้ร่วมมือกับภาครัฐเมื่อภาครัฐขอใช้ที่เป็นพื้นที่แก้มลิงในฤดูน้ำหลาก จะต้องมีการรวมกลุ่มสร้างอาชีพหลักหรือสร้างอาชีพเสริม เช่น ในพื้นที่มีกลุ่มปลูกมะนาว กลุ่มปลูกแตงโม กลุ่มทอผ้า กลุ่มจักสาน กลุ่มเรือยาว

ประดิษฐ์ และต้องคำนึงถึงการใช้ซ้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพราะน้ำที่มีอยู่นั้นมีจำนวนที่จำกัดแต่ความต้องการในปัจจุบันมีมากกว่า ควรคิดก่อนใช้และหลังจากใช้แล้วให้นึกถึงคุณค่า ต้องทำแผนน้ำชุมชนร่วมกันเพื่อให้ทราบถึงข้อมูลและความเชื่อมโยงของโครงสร้างน้ำในพื้นที่ อันจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่เป็นระบบมากยิ่งขึ้น ต้องพัฒนาให้เป็นชุมชนที่ยั่งยืน โดยการน้อมนำแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่มาใช้ในการบริหารจัดการน้ำในชุมชนตามแนวพระราชดำริ

๔) ด้านผลสัมฤทธิ์ของงาน องค์กรต้องมีพื้นที่ทำงานที่แน่นอน ในที่นี้คือ หน่วยงานหรือองค์กร จะต้องมีความทำงานที่แน่นอน มีอำนาจหน้าที่ มีพื้นที่ทำงานที่ชัดเจน มีแผนและนโยบายในการบริหารจัดการน้ำในระดับจังหวัด ถ้าเป็นภาคประชาชนก็ต้องมีน้ำในการอุปโภคบริโภค มีน้ำเพื่อการเกษตร อุตสาหกรรม เป็นต้น ในพื้นที่ต่างๆ ต้องมีแหล่งน้ำชุมชนโดยมีเครือข่ายการบริหารจัดการน้ำชุมชนตามแนวพระราชดำริที่ประสบความสำเร็จในการจัดการน้ำ “ของชุมชน โดยชุมชน และเพื่อชุมชน” เป็นการเดินตามรอยเท้าพ่อ ประชาชนต้องมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง ถาวร สามารถที่จะดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงได้ ไม่ต้องทิ้งถิ่นฐานไปทำงานที่อื่น สามารถสร้างอาชีพสร้างรายได้ให้กับตัวเองและครอบครัวได้โดยอาศัยน้ำที่มีอยู่ จึงต้องมีแหล่งน้ำต้นทุนเพราะการมีน้ำต้นทุนที่เพียงพอก็จะง่ายต่อการบริหารจัดการหรือการมีแหล่งน้ำเป็นของตัวเองก็สามารถที่จะพึ่งพาตนเองได้ ถ้ามีการบริหารจัดการอย่างถูกวิธี ในคูคลองหรือแหล่งน้ำต้องมีประตูเปิด-ปิดเพื่อระบายน้ำในลำคลองต่างๆ

ประชาชนมีที่อยู่อาศัยไม่ไกลเกินไปเพราะการอยู่อาศัยในพื้นที่ที่เหมาะสมนั้นเป็นสิ่งที่เหมาะต่อการใช้ชีวิต โดยการมีแหล่งน้ำที่แน่นอนและยั่งยืนในพื้นที่เป็นการดำเนินรอยตามเครือข่ายการบริหารจัดการน้ำชุมชนตามแนวพระราชดำริ เพื่อแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืน ในพื้นที่จะต้องมีเส้นทางระบายน้ำที่ดี หมายถึง การจัดทำฝั้งน้ำระดับตำบล อำเภอ และจังหวัด เพื่อเชื่อมโยงเส้นทางน้ำสายหลัก สายรอง แหล่งเก็บน้ำที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นทางทางกักเก็บและระบายน้ำอย่างเป็นระบบ เป็นการแก้ไขปัญหาทั่วหมและน้ำแล้งในพื้นที่ด้วย จะต้องมีการระบายน้ำไปทั่วถึงทุกพื้นที่ให้ประชาชนได้ใช้อย่างเท่าเทียมกัน ประชาชนสามารถเดินทางไปประกอบสัมมาอาชีพได้สะดวกสบาย ภายใต้การบริหารจัดการน้ำประชาชนต้องสามารถเดินทางไปได้สะดวก ต้องมีคูคลองที่ดีสามารถใช้งานได้ไม่ไขมีคลองไว้ระบายน้ำออกจากอย่างเดียว ต้องมีคลองที่สามารถเก็บน้ำได้ด้วย และจะต้องมีน้ำไหลเวียนในพื้นที่ทั้งปีเพื่อหล่อเลี้ยงระบบนิเวศ

ทุกภาคส่วนต้องมีข้อตกลงร่วมกันเกี่ยวกับเรื่องน้ำ ต้องมีแนวทางในการแก้ไขปัญหา ร่วมกัน โดยการเชื่อมโยงไปยังเครือข่ายในด้านอื่นๆที่เกี่ยวข้องได้ ประชาชนต้องมีจิตใจที่มีความเอื้อเฟื้อต่อกัน ไม่ว่าร้ายกัน ไม่กล่าวหากัน ซึ่งเป็นหนทางแห่งหายณะในกลุ่มคน ทุกคนต้องมีความเมตตาต่อกัน ต้องมีการขจัดปัญหาความขัดแย้งต่างๆ ด้วยการพูดคุย ด้วยการเจรจาจนเป็นเบื้องต้น เมื่อมีข้อตกลงร่วมกันแล้วต้องมีทัศนคติที่คิดไปในทางเดียวกันด้วยโดยอาศัยการประชุม พูดคุยกันอย่างสม่ำเสมอ เพื่อที่จะได้รู้ปัญหาหรือได้แนวทางใหม่ๆในการพัฒนาองค์กรหรือพัฒนาพื้นที่ต่อไป

คนที่เหมาะสมในการบริหารจัดการน้ำต้องมีความรู้ความสามารถ มีอำนาจสั่งการหน่วยงานต่างๆในพื้นที่ เช่น ผู้ว่าราชการจังหวัด ซึ่งคนนั้นต้องมีวิสัยทัศน์กว้างไกลในการคิดที่จะแก้ไขปัญหาเรื่องน้ำเพื่อให้เกิดความยั่งยืนได้ ต้องมีหลักธรรมาภิบาล มีความซื่อตรง ไม่เอาใจเอาเปรียบคนอื่น ในขณะทำงานต้องมีปราชญ์ชาวบ้านเข้าไปร่วมด้วยเสมอ เพราะเป็นคนที่มีปัญหาในเชิง

พื้นที่อย่างแท้จริงและคนที่เหมาะสมต้องมีภาวะผู้นำ กล้าคิด กล้าตัดสินใจ กล้านำองค์กร เพราะการแก้ไขปัญหาเรื่องน้ำเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นกับคนหมู่มาก จึงต้องมีเครือข่ายกลุ่มผู้ใช้น้ำขึ้นมาทำงาน เช่น เครือข่ายลุ่มน้ำหลัก เครือข่ายลุ่มน้ำรอง เครือข่ายลุ่มน้ำสาขา เครือข่ายแหล่งน้ำชุมชน จะต้องมีความกรรมการลุ่มน้ำต่างๆและมีอำนาจทำงานในพื้นที่ที่ชัดเจน ทุกพื้นที่ต้องมีแหล่งน้ำชุมชนเป็นของตนเอง ในชุมชนสามารถประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงตัวเองและครอบครัวได้ตลอดทั้งปี ประชาชนทุกครัวเรือนจะต้องมีน้ำสำหรับอุปโภคบริโภคอย่างทั่วถึง ในชุมชนต้องมีระบบนิเวศที่ดีขึ้นหลังจากมีการบริหารจัดการน้ำที่ดี มีพื้นที่อนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำนานาชนิด เช่น ทำเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ปลา เลี้ยงปลา เลี้ยงสัตว์ ที่จะสามารถนำไปประกอบอาหารและขายได้ด้วย ต้องมีการฟื้นฟูป่าชุมชนเพื่อเป็นการสร้างอาหารชุมชนได้อีกทางหนึ่งเช่นกัน

การบริหารจัดการน้ำที่ดีจะนำไปสู่การสร้างพื้นที่อาหารให้เพิ่มขึ้นและมีความหลากหลายทางธรรมชาติได้ด้วย ในฤดูฝนหรือฤดูน้ำหลากจะต้องมีการจัดเก็บน้ำให้ได้ตามฤดูกาลและชุมชนจะมีสภาพภูมิอากาศที่ดีขึ้นหลังจากมีการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ ในพื้นที่ต้องมีน้ำที่เพียงพอที่จะสามารถประกอบอาชีพได้ตลอดฤดูกาล ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ต่างๆ ต้องมีการปรับตัวอยู่กับฤดูกาลได้ที่เกิดขึ้นได้อย่างดี หลังจากมีการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ต้องมีแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำเชิงนิเวศ เช่น ในพื้นที่บึงสีไฟ เป็นต้น การบริหารจัดการน้ำที่ดีส่งผลให้สิ่งแวดล้อมในพื้นที่ดีขึ้นเพราะการมีแหล่งน้ำในพื้นที่ส่งผลให้สภาพบรรยากาศที่อยู่ใกล้แหล่งน้ำน่าอยู่อาศัยมากยิ่งขึ้น การบริหารจัดการน้ำที่ดีส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่นั้นมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เพราะว่ามีน้ำในการประกอบสัมมาอาชีพและสามารถที่จะสร้างรายได้จากน้ำได้ ประชาชนสามารถที่จะพัฒนาตัวเองต่อไปได้หลังจากมีการบริหารจัดการน้ำและทุกคนได้ใช้น้ำอย่างเท่าเทียมและเพียงพอ

ประชาชนต้องใช้น้ำอย่างรู้คุณค่าและมีชีวิตอย่างพอเพียงตามแนวทางพระราชดำริของในหลวงรัชกาลที่ ๙ โดยการน้อมนำมาปฏิบัติในการดำเนินชีวิต ประชาชนได้ศึกษาเรียนรู้ที่จะปรับตัวตามธรรมชาติที่ตนเองอาศัยอยู่ได้อย่างเหมาะสม อย่างเช่น ในบริเวณพื้นที่น้ำหลากชาวบ้านจะสามารถปรับวิถีชีวิตในการประกอบอาชีพคือการหาปลาหรือจับสัตว์น้ำจนสามารถสร้างรายได้ให้กับครอบครัวได้ ไม่เกิดความเดือดร้อนเวลาที่น้ำหลากมา ประชาชนต้องมีจิตใจที่เอื้อเฟื้อต่อกันและกัน เพื่อให้มีการใช้น้ำอย่างเพียงพอต่อความต้องการ จะได้ไม่เกิดการทะเลาะกันเพราะการแย่งน้ำในการอุปโภคบริโภคอีกต่อไป ประชาชนใช้น้ำอย่างรู้คุณค่า รู้จักประโยชน์จากน้ำ ให้มีความสำคัญกับน้ำว่าเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตทั้งพืชและสัตว์ ทุกอย่างในธรรมชาติสามารถที่จะเดินไปด้วยกันได้อย่างปกติก็จะส่งผลให้เกิดความยั่งยืน ประชาชนสามารถพึ่งพาตัวเองได้โดยการอาศัยระบบการบริหารจัดการน้ำที่ดีและเป็นธรรมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ที่มีอำนาจหน้าที่ในด้านนี้ เพื่อสร้างความเท่าเทียมกันในสังคมในเบื้องต้นก็คือการได้ใช้น้ำเพื่อการดำรงชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (นิริบุนยากร)** ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธีศึกษาวิเคราะห์กรณีลุ่มน้ำแม่ตาช้างจังหวัดเชียงใหม่” ผลการวิจัยพบว่า

๑. จากการศึกษาวิเคราะห์ความขัดแย้งและรูปแบบการจัดการความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธีตามที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎกและอรรถกถา พบว่าในระดับโลกียวิสัยนั้น พระพุทธศาสนามองว่าความขัดแย้ง จัดได้ว่าเป็นทุกข์หรือเป็นธรรมชาติที่ถือว่าเป็นสิ่งจำเป็น (Necessity) สำหรับบุคคลและสังคมประหนึ่ง แต่สำหรับในระดับโลกุตระนั้น พระพุทธศาสนามองว่าเป็นสภาวะที่ไร้ความ

ขัดแย้งสำหรับปัจจัยที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งพระพุทธศาสนายอมรับว่าเกิดจากการทำงานร่วมกันระหว่างปัจจัยภายใน คือ กุศลมูล และอกุศลมูล รวมถึง ตัณหา ทิฏฐิ และมานะ ผนวกและปัจจัยภายนอก คือ ข้อเท็จจริงความสัมพันธ์ ผลประโยชน์ ค่านิยม และโครงสร้างที่บิดเบี้ยว ด้วยเหตุนี้พระพุทธเจ้าจึงได้นำเสนอชุดของสันติวิธี ในการจัดการในการจัดการการขัดแย้งซึ่งประกอบไปด้วย เจริญใจกันเอง การไกล่เกลี่ยคนกลาง การตั้งคณะกรรมการไต่สวน การพิจารณาตัดสินโดยสังฆสภา ซึ่งกลยุทธ์ประกอบด้วย การตัดสินใจโดยการเจรจา การใช้เสียงข้างมาก การโน้มน้าว การประนีประนอม เป็นต้น ดังที่ปรากฏในอภิกรณสมถะ

๒. การศึกษาวิเคราะห์ความขัดแย้ง และรูปแบบในการจัดการความขัดแย้งโดย สันติวิธีในกลุ่มน้ำแม่ตาช้างจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ความขัดแย้งในกลุ่มน้ำแม่ตาช้างนั้น เป็นความขัดแย้งที่เกี่ยวข้องกับการแย่งชิงทรัพยากรน้ำ การสร้างสิ่งก่อสร้างบุกรุกลำน้ำซึ่งเป็นพื้นที่สาธารณะ การทิ้งขยะ และของเน่าเสียลงในลำน้ำ สาเหตุเกิดจากการขยายตัวของพื้นที่ทำกิน การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรในกลุ่มน้ำและการขยายตัวของรีสอร์ท ผนวกกับความต้องการของมนุษย์โดยไร้ขีดจำกัด ซึ่งผู้อาศัยในท้องถิ่นได้จัดการความขัดแย้งด้วยการเจริญใจกันเอง การเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางและสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างประชาชนในกลุ่มน้ำ จนทำให้การแย่งชิงน้ำดำเนินไปสู่การแบ่งปันและการยึดมั่นในความเป็นอัตลักษณ์ไปสู่การสลายและทำลายความเป็นอัตลักษณ์

๓. จากการบูรณาการรูปแบบการจัดการความขัดแย้งมิติต่างๆ ไม่ว่าจะในรูปแบบตามที่ปรากฏในประเทศตะวันตก ตะวันออก ประเทศไทย พระพุทธศาสนาและกลุ่มน้ำตาช้างทำให้พบรูปแบบการจัดการความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธีเชิงบูรณาการที่มีชื่อว่า “ธัมมิกัมมัชฌิมิวิธ” หมายถึงวิธีแบบกลางๆ หรือข้อปฏิบัติแบบกลาง (มัชฌิมิวิธ) ที่ประสานสอดคล้องพอเหมาะพอดี โดยการวิเคราะห์และการประเมินจากทางเลือกหลายๆ ทางที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกันหาทางออกและมีฉันทามติร่วมกันว่าเป็นทางเลือกที่ดีที่สุด โดยมี “ความชอบธรรม” (ธัมมิกิวิธ) เป็นแกนหลัก กล่าวคือ (๑) การดำเนินการต่อหน้าของผู้มีส่วนได้เสีย (๒) ดำเนินการด้วยความโปร่งใส (๓) ยุติธรรม (๔) สามารถ (๕) รับผิดชอบต่อผลดีหรือผลเสียที่จะเกิดขึ้น (๖) ถูกต้อง (๗) ทุกฝ่ายสามารถปฏิบัติร่วมกันได้จริง (๘) เหมาะสมกับสถานการณ์และเหตุปัจจัย (๙) ได้ประโยชน์ทุกฝ่าย และ (๑๐) เคารพในสิทธิของผู้อื่นหรือสิ่งอื่น

สำหรับวิธีการหรือข้อปฏิบัติแบบกลางๆ ที่สามารถนำไปจัดการความขัดแย้งประกอบไปด้วยชุดวิธีใหญ่ๆ ๗ ชุด กล่าวคือ การเจริญใจกันเอง การเจรจาไกล่เกลี่ย คนกลาง การไต่สวน การมีส่วนร่วม การใช้อนุญาตตุลาการ การใช้กระบวนการทางศาล และการออกกฎหมาย ซึ่งชุดวิธีเหล่านี้จำเป็นที่จะต้องใช้กลยุทธ์ต่างๆ เช่น การประนีประนอม การโน้มน้าว การโอนอ่อนผ่อนตามและการเผชิญหน้า เป็นต้น

เมื่อนำชุดของ “ธัมมิกัมมัชฌิมิวิธ” ไปสัมภาษณ์ และสนทนากลุ่มในกลุ่มน้ำตาช้าง พบว่าประชาชนในกลุ่มน้ำเห็นว่า ข้อปฏิบัติหรือชุดวิธีที่เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งและวิธีการเสริม/ป้องกันความขัดแย้ง เป็นทางเลือกหนึ่งที่น่าจะก่อให้เกิดสันติสุขอย่างยั่งยืนในกลุ่มน้ำ^๗ และยัง

^๗ พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (นิตฺยบุนยากร), “รูปแบบการจัดการขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธีศึกษาวิเคราะห์กรณีกลุ่มน้ำแม่ตาช้างจังหวัดเชียงใหม่”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗).

สอดคล้องกับงานวิจัยของ **เสน่ห์ ใจสิทธิ์** ได้วิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” ผลการวิจัยพบว่า

๑. กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ประกอบด้วย ๘ ขั้นตอน ได้แก่ขั้นตอนที่ ๑ การวางแผนกำหนดการสอบถามความต้องการ ซึ่งเป็นขั้นในการที่อยู่ในระดับของแผนงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขั้นตอนที่ ๒ ระบบการประสานงานกับสถาบันทางพระพุทธศาสนา ชมรมผู้ใหญ่อำเภอ ในจังหวัดลำพูน และการประสานงานกับชมรมในท้องถิ่น ขั้นตอนที่ ๓ การสร้างกลไกการส่งเสริมการมีส่วนร่วมต่อกระบวนการกำหนดนโยบายต่อการใช้กิจกรรมวิถีหมู่บ้านของชาวจังหวัดลำพูน ขั้นตอนที่ ๔ การให้ความรู้แก่ประชาชนต่อกระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะ ที่เป็นการให้ความรู้ตั้งแต่การก่อตัวของปัญหา นโยบาย การกำหนดนโยบาย การตัดสินใจนโยบายหรือวิเคราะห์ทางเลือก การนำนโยบายไปปฏิบัติ และการประเมินผลนโยบาย ขั้นตอนที่ ๕ การระดมความคิดด้วยการทำประชาคมในระดับหมู่บ้านที่เป็นเกิด การวางแผนในการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ขั้นตอนที่ ๖ การนำข้อความคิดเห็นของประชาชนมาระบุไว้ในแผนงานที่จะดำเนินงานตามกรอบนโยบายสาธารณะที่มีการจัดลำดับความสำคัญตั้งแต่สำคัญมาก ขั้นตอนที่ ๗ การนำแผนงานผ่านการลงประชามติอีกครั้ง เพราะการกำหนดนโยบายสาธารณะส่วนที่ยังขาดไป และขั้นตอนที่ ๘ การร่วมกันดำเนินงาน ติดตามตรวจสอบและประเมินผลจากการนำนโยบายไปปฏิบัติให้เกิดประสิทธิภาพต่อการบริหารจัดการนโยบาย

๒. สภาพการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพบว่า สภาพการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีปัญหาอยู่ ๖ กลุ่มใหญ่ ๆ ได้แก่ ปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชน ปัญหาเชิงการสื่อสาร ปัญหาเชิงโครงสร้าง ปัญหาเชิงกระบวนการมีส่วนร่วม ปัญหาทางการเมืองท้องถิ่น และปัญหาเชิงการบริหารจัดการ

๓. แนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม ในการกำหนดนโยบายสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ความเข้าใจและการประชาสัมพันธ์ถึงกิจกรรมการจัดการประชุม การประชาพิจารณ์ การทำประชาคมหมู่บ้าน และการสื่อสารในรูปแบบอื่นๆ (การประชุมบ่อยๆ) จะสามารถทำให้ประชาชนทราบถึงกิจกรรมต่างๆ พร้อมกันให้ความร่วมมือในระดับที่น่าพอใจ (ความพร้อมเพรียง) เพื่อให้เกิดความเข้าใจระดับการลงพื้นที่จนสามารถทราบปัญหาและความต้องการของประชาชน (ความเข้าใจชุมชน) และความมีใจเป็นกลาง (อุเบกขา) ที่ทำให้เห็นถึงแนวคิดของความเสียสละความสุขส่วนตนเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมมากขึ้นต่อการสร้างระบบความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรทางพระพุทธศาสนา รวมทั้งองค์กรในชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการวางแผนแนวทางสำหรับวางรากฐานให้กับประชาชนได้มีความรู้และมีส่วนร่วมต่อกระบวนการกำหนดนโยบายตั้งแต่เริ่มต้นอันประกอบด้วย การร่วมคิดนโยบาย การร่วมใจต่อนโยบาย การร่วมทำตามนโยบาย การร่วมแรงตามนโยบาย การร่วมทุนตามนโยบาย การร่วมรับผลประโยชน์อย่างเหมาะสม การร่วมดูแลรักษา นโยบาย และการร่วมเป็นเจ้าของนโยบาย อันเป็นแนวทางสำหรับ

การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ยังคงเป็นมนต์คลังของชาวจังหวัดลำพูนที่เรียกว่า “วิถีครูบาโมเดล”^๕

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยสรุปข้อเสนอแนะ รูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร โดยผู้วิจัยได้สรุปเป็น ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติและข้อเสนอสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป ดังต่อไปนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผู้วิจัย ได้สรุปข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร ดังต่อไปนี้

๑. องค์กรต้องกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ วิธีการปฏิบัติงาน และยุทธศาสตร์ เพื่อเป็นแนวทางในการทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้

๒. การบริหารจัดการน้ำต้องกำหนดโครงสร้างองค์กรให้ชัดเจน เพื่อแบ่งภาระหน้าที่ อำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบ การบังคับบัญชา และการควบคุม เพื่อให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ต้องมีความชัดเจน ไม่คลุมเครือ

๓. องค์กรต้องส่งเสริมให้บุคลากรไปศึกษาต่อหรือเข้ารับการฝึกอบรม เพื่อให้มีทักษะในการทำงาน มีความรู้ความสามารถ มีความคิดริเริ่ม มีความสามารถในการบริหารจัดการน้ำ สามารถปรับตัวเข้ากับบุคคลอื่นและสถานที่ได้

๔. องค์กรในการบริหารจัดการน้ำต้องแนะนำและไปส่งเสริมให้ประชาชนได้สร้างฝั่งน้ำหรือแหล่งน้ำของชุมชน เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาเบื้องต้นภายในชุมชนได้ โดยการส่งเสริมให้มีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มผู้ใช้น้ำหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อการบริหารจัดการน้ำและดูแลคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน

๕. องค์กรในการบริหารจัดการน้ำต้องแนะนำ ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนได้ร่วมกิจกรรมร่วมกันเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และเกิดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้มีความยั่งยืน

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

ผู้วิจัย ได้สรุปข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติในการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร ดังต่อไปนี้

๑. บุคลากรต้องปฏิบัติงานตาม วิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ และยุทธศาสตร์ วิธีการปฏิบัติงาน เพื่อให้การปฏิบัติบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้

๒. บุคลากรต้องปฏิบัติงานตามโครงสร้าง ภาระหน้าที่ ที่ได้รับมอบหมายงาน ตลอดจนต้องมีความรับผิดชอบ เพื่อให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ

^๕ เสน่ห์ ใจสิทธิ์, “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘).

๓. บุคลากรต้องนำทักษะความรู้ความสามารถ และความสามารถในการบริหารจัดการน้ำ ไปใช้ในส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน

๔. บุคลากรต้องเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชน เพื่อเก็บข้อมูลและแก้ไขปัญหาภายในชุมชน เพื่อการบริหารจัดการน้ำและดูแลคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน

๕. บุคลากรต้องจัดกิจกรรมเพื่อให้ประชาชนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วม เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การเรียนรู้และบริหารจัดการน้ำร่วมกัน

๕.๓.๓ ข้อเสนอสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

๑. การศึกษาครั้งต่อไปควรทำการศึกษาในส่วนของการบริหารจัดการน้ำภายในองค์กรถึงสภาพการทำงานและปัญหาในการทำงาน

๒. ควรทำการศึกษาในระดับที่ใหญ่และกว้างขึ้น อาจจะหมายถึงในระดับพื้นที่คาบเกี่ยวของพื้นที่ พื้นที่ลุ่มน้ำต่างๆ หรือระดับประเทศ

๓. ควรศึกษาการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการน้ำเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้เกิดความเท่าเทียมกันในระดับพื้นที่

๔. ควรศึกษาการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการน้ำในสภาพการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน

๕. ควรศึกษาการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการบริหารจัดการน้ำที่ได้รับรางวัลการบริหารจัดการน้ำที่มีความยั่งยืน

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย :

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ :

กระทรวงมหาดไทย. แนวพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในการบริหารจัดการน้ำ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, ๒๕๕๓.

กาสิ๊ก เตชะชั้นหมาก. หลักการวิจัยทางสังคมศาสตร์ : Principle of Social Science Research. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น, ๒๕๕๓,

กรมชลประทาน. กระบวนการดำเนินงานเพื่อจัดทำแผนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ. กรุงเทพมหานคร : กรมชลประทาน, ๒๕๕๘.

กรมชลประทาน. กระบวนการดำเนินงานเพื่อจัดทำแผนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ. กรุงเทพมหานคร : กรมชลประทาน, ๒๕๕๘.

_____ . โครงการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดใหญ่ที่มีความจุอ่างเก็บน้ำมากกว่า ๑๐๐ ล้านลูกบาศก์เมตร. กรุงเทพมหานคร : กรมชลประทาน, ๒๕๕๗.

_____ . โครงการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดใหญ่ที่มีความจุอ่างเก็บน้ำมากกว่า ๑๐๐ ล้านลูกบาศก์เมตร. กรุงเทพมหานคร : กรมชลประทาน, ๒๕๕๗.

_____ . รายงานสรุปสำหรับผู้บริหารโครงการจัดทำแผนรวมการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำชายฝั่งทะเลตะวันออก. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, ๒๕๕๖.

_____ . แนวคิดการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ. กรุงเทพมหานคร : กรมทรัพยากรน้ำ, ๒๕๕๘.

_____ . ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารทรัพยากรน้ำแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๐. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, ๒๕๕๐.

_____ . รายงานสรุปสำหรับผู้บริหารโครงการจัดทำแผนรวมการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำชายฝั่งทะเลตะวันออก. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, ๒๕๕๗.

_____ . รายงานสรุปสำหรับผู้บริหารโครงการจัดทำแผนรวมการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำชายฝั่งทะเลตะวันออก. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, ๒๕๕๗.

_____ . รายงานสรุปสำหรับผู้บริหารโครงการจัดทำแผนรวมการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำชายฝั่งทะเลตะวันออก. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, ๒๕๕๗.

_____ . หลักการจัดการลุ่มน้ำ. ฉบับปรับปรุงครั้งที่ ๒. ภาควิชาอนุรักษ์วิทยา คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๓๙.

_____ . รายงานสรุปสำหรับผู้บริหารโครงการจัดทำแผนรวมการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำชายฝั่งทะเลตะวันออก. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, ๒๕๕๗.

_____ . และชาญชัย งามเจริญ. การบริหารจัดการลุ่มน้ำโดยชุมชนเป็นศูนย์กลาง. ภาควิชาอนุรักษ์วิทยา. กรุงเทพมหานคร : คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๘.

_____ . รายงานสรุปสำหรับผู้บริหารโครงการจัดทำแผนรวมการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำชายฝั่งทะเลตะวันออก. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, ๒๕๕๗.

_____ . รายงานสรุปสำหรับผู้บริหารโครงการจัดทำแผนรวมการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำชายฝั่งทะเลตะวันออก. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, ๒๕๕๗.

_____ . รายงานสรุปสำหรับผู้บริหารโครงการจัดทำแผนรวมการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำชายฝั่งทะเลตะวันออก. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, ๒๕๕๗.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- โกวิทย์ พวงงาม. **อบต. ในกระบวนทัศน์ใหม่ : พัฒนา สร้างเครือข่ายและเสริมความเข้มแข็ง.** กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด, ๒๕๔๖.
- กองพัฒนาการเกษตรพื้นที่เฉพาะ กรมส่งเสริมการเกษตร. **การบริหารจัดการน้ำและการพัฒนาการเกษตรในเขตชลประทาน.** กรุงเทพมหานคร : กองพัฒนาการเกษตรพื้นที่เฉพาะ กรมส่งเสริมการเกษตร, ๒๕๔๘.
- _____ . **การจัดการน้ำเพื่อการเกษตร.** กรุงเทพมหานคร : ฝ่ายเกษตรชลประทาน กองส่งเสริมธุรกิจเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร, ๒๕๔๘.
- กองส่งเสริมธุรกิจเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร. **การจัดการน้ำเพื่อการเกษตร.** กรุงเทพมหานคร : กองส่งเสริมธุรกิจเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร, ๒๕๓๗.
- คณาจารย์ภาควิชาบริหารรัฐกิจ. **สรุปเนื้อหาวิชาทฤษฎีองค์การ.** กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๙.
- คณะอนุกรรมการพัฒนาและบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเกี่ยวกับการจัดการองค์กร และการออกกฎ. **กลไกการบริหารจัดการน้ำในปัจจุบัน.** คณะอนุกรรมการพัฒนาและบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเกี่ยวกับการจัดการองค์กร และการออกกฎ. กรุงเทพมหานคร, ๒๕๔๘.
- จันทร์ธานี สงวนนาม. **ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา.** กรุงเทพมหานคร : บุ๊คพ้อยท์, ๒๕๔๕.
- จิระพรรณ กาญจนะจิตรา. **การพัฒนาชุมชน.** พิมพ์ครั้งที่ ๑๖. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๕.
- ชัชวาล ทองดีเลิศ. **สืบสานล้านนา สืบต่อลมหายใจของแผ่นดิน.** เชียงใหม่ : มิ่งเมืองเนาวรัตน์การพิมพ์, ๒๕๔๒.
- ชูศักดิ์ วิทยาภัก. **ชุมชนกับการจัดการทรัพยากรน้ำในภาคเหนือ : ในพลวัตของชุมชนในการจัดการทรัพยากร.** กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๔๓.
- ดิน ปรัชญพฤทธิ. **ศัพท์รัฐประศาสนศาสตร์.** กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๕.
- เต็มศักดิ์ ทองอินทร์. **ความรู้เบื้องต้นทางการบริหารรัฐกิจ.** กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.
- ทิตนา แคมมณี. **รูปแบบการเรียนการสอน ทางเลือกที่หลากหลาย.** กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑.
- ทองหล่อ เดชไทย. **หน่วยที่ ๑ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสาธารณสุข.** นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๓๕.
- ธีรยุทธ พึ่งเทียร. **สถิติเบื้องต้นและการวิจัย.** กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุตรไพศาล, ๒๕๔๕.
- ธีระรัตน์ กิจจารักษ์. **เอกสารคำสอนวิชาการบริหารการศึกษา.** เพชรบูรณ์: คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏ.
- ธีรวุฒิ บุญยโสภณ และวีระพงษ์ เฉลิมจิระรัตน์. **องค์การและการจัดการ.** กรุงเทพมหานคร : อักษรปริทรรศน์, ๒๕๓๔.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ธงชัย สันติวงษ์. **องค์การและการบริหาร**. พิมพ์ครั้งที่ ๙. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๗.
- นิวัติ เรืองพานิช. **หลักการจัดการลุ่มน้ำ**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ, ๒๕๔๗.
- บุญชม ศรีสะอาด. **การพัฒนาการวิจัยโดยใช้รูปแบบ**. มหาวิทยาลัยสารคาม : อภิชาติการพิมพ์, ๒๕๓๓.
- _____ . **การวิจัยเบื้องต้น**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ชมรมเด็ก, ๒๕๓๕.
- ปธาน สุวรรณมงคล. **การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ**. รายงานการวิเคราะห์โครงการปรับภาคข้าราชการสู่ยุคโลกาภิวัตน์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กองกลางสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, ๒๕๔๐.
- _____ . **การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. รายงานการวิเคราะห์โครงการปรับ ภาคราชการสู่ยุคโลกาภิวัตน์. โรงพิมพ์กองกลาง : สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, ๒๕๔๐.
- ประยูร อาษานาม. **คู่มือวิจัยทางการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๑.
- ประเวศ วะสี. **การพัฒนาต้องเอาวัฒนธรรมเป็นตัวตั้ง**. กองทุนส่งเสริมงานวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติกระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๔๗.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร. **กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๔๓.
- ปราโมทย์ ไม้กลัด. **การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๔๑.
- _____ . **คู่มืองานเขียนดินขนาดเล็กและฝาย**. นนทบุรี : สมาคมศิษย์เก่าวิศวกรรมชลประทาน, ๒๕๒๕.
- _____ . **ยุทธศาสตร์การจัดการทรัพยากรน้ำในประเทศไทย**. เอกสารประกอบการบรรยาย. เชียงใหม่ : คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๘.
- เปลื้อง ณ นคร. **พจนานุกรมฉบับทันสมัย**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๖.
- พระธรรมโกศาจารย์, ศ.ดร (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). **พุทธวิธีในการบริหาร**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พ.ศ. ๒๕๔๙.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). **การพัฒนาที่ยั่งยืน**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เรือนแก้ว, ๒๕๔๔.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๗. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.
- _____ . **บทนำสู่พุทธธรรม “ชีวิตงาม สังคมดี ธรรมชาติเป็นรมณีย์”**. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เพ็ทแอนด์โฮม จำกัด, ๒๕๕๙.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- พงศธร โสภภาพันธุ์ และคณะ. **โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่องการจัดการน้ำชลประทาน สำหรับเยาวชน.** กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๔๗.
- พรวิไล เลิศวิชา และอรุณรัตน์ วิเชียรเขียว. **ชุมชนหมู่บ้านลุ่มน้ำขาน : โครงการวิจัยพลวัต เศรษฐกิจชุมชน ๓ ลุ่มน้ำในประเทศไทย พ.ศ.๒๕๔๓ - ๒๕๔๕.** กรุงเทพมหานคร : สำนักกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๔๖.
- พระมหาสุทิตย์ อากาศโร (อบอุ้น). **เครือข่าย: ธรรมชาติความรู้และการจัดการ.** กรุงเทพมหานคร : โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.), ๒๕๔๗.
- พระโสภณมหาเถระ อัครมหาบัณฑิต (มหาสีสยาตอ). **วิปัสสนานัย เล่ม ๑ . พระพรหมโมลี (สมศักดิ์ อุปสโม, ป.ธ. ๙, Ph.D) ตรวจชำระ, พระคันธสราภิวังศ์ เรียบเรียง.** กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ซีเอไอเซ็นเตอร์, ๒๕๔๘.
- พิเชษ เดชผิว. **เชื่อมกับการจัดการน้ำในประเทศไทย.** กรุงเทพมหานคร. : สำนักพิมพ์แม่จ๋าจำกัด, ๒๕๔๖.
- พิทยา บวรวัฒนา. **การบริหารเชิงบูรณาการ.** นนทบุรี : สำนักงานข้าราชการพลเรือน, ๒๕๔๖.
- เพลินทิพย์ โกเมศโสภาก. **การวางแผนการตลาด.** กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔.
- ภารดี อนันต์นาวิ. **หลักการ แนวคิด ทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา.** ชลบุรี : บริษัทสำนักพิมพ์ มนต์รี จำกัด, ๒๕๕๒.
- ภิญโญ สาร. **การบริหารการศึกษา.** กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๓.
- เยาวดี วิบูลย์ศรี. **การประเมินโครงการ แนวคิด และแนวปฏิบัติ.** กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาวิจัย การศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๖.
- ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมศัพท์ศาสนาสาทุก. ฉบับราชบัณฑิตยสถาน.** พิมพ์ครั้งที่ ๒. แก้ไขเพิ่มเติม. กรุงเทพมหานคร : อรุณการพิมพ์, ๒๕๔๘.
- วันชัย วัฒนศัพท์. **ความขัดแย้ง : หลักการและเครื่องมือแก้ปัญหา.** ศูนย์สันติวิธีและธรรมมาภิบาล. กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๗.
- ศิริพงศ์ พงศ์พานธุ์. **ระเบียบวิธีวิจัยสำหรับธุรกิจ.** กรุงเทพมหานคร : ฮาซันพรีนติ้ง, ๒๕๕๑.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์, สมชาย หิรัญกิตติ และสมศักดิ์ วานิชยาภรณ์. **ทฤษฎีองค์การ.** กรุงเทพมหานคร : ธรรมสาร จำกัด, ๒๕๔๕.
- สถาบันดำรงราชานุภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย. **คู่มือการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างผสมผสาน ในพื้นที่ระดับตำบล.** กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ เสมาธรรม, ๒๕๔๒.
- สมพันธ์ เตชะอธิก. **ศัพท์พัฒนาเพื่อชุมชนและสังคม.** สถาบันวิจัยและพัฒนา : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๗.
- สมาน รังสิโยภักษ์. **การบริหาร.** กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๗.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- สมาน อัครภูมิ. **การใช้วิจัยพัฒนารูปแบบในวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอก**. อุบลราชธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ม.ป.ป.
- สหทัย วิเศษ และนิคม บุญเสริม. **การจัดการลุ่มน้ำโดยชุมชน**. โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.). กรุงเทพมหานคร : สำนักอนุรักษ์และจัดการต้นน้ำ, ๒๕๔๗.
- เสนาะ ตีเยาว์. **หลักการบริหาร**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔.
- สุกาญจน์ รัตนเลิศนุสรณ์. **หลักการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบยั่งยืน**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น, ๒๕๕๐.
- สุปรีชา กมลาศน์, พลอากาศโท, หม่อมหลวง. **กลยุทธ์การบริหาร**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๔๕.
- สุรพล พะยอมแย้ม. **ปฏิบัติการจิตวิทยาในงานชุมชน**. กาญจนบุรี : สหภาพพัฒนาการพิมพ์, ๒๕๔๕.
- สุรัฐ ศิลปะอนันต์. **นักบริหาร**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๗.
- สุวรีย์ ศิริโศการภิรมย์. **การวิจัยทางการศึกษา**. ลพบุรี : ฝ่ายเอกสารการพิมพ์ สถาบันราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๔๖.
- สมคิด บางโม. **การบริหาร**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๕.
- _____ . **องค์การและการจัดการ**. กรุงเทพมหานคร : วิทยพัฒน์, ๒๕๔๕.
- สมเดช สีแสง. **ภูมิศาสตร์-ประวัติศาสตร์ จังหวัดเพชรบูรณ์**. เพชรบูรณ์ : โรงพิมพ์ดีดีการพิมพ์, ๒๕๔๕.
- สมนึก ภัททิยธนี. **การวัดผลการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กทม. สิ้นธุ์ : ประสานการพิมพ์, ๒๕๔๙.
- สมยศ นาวิการ. **การบริหารเชิงกลยุทธ์**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บรรณกิจ, ๒๕๔๔.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๕๕.
- อภิรักษ์ จันตะนี. **วิธีวิจัยทางธุรกิจ**. กรุงเทพมหานคร : วี.เจ. ฟรินด์, ๒๕๓๘.
- อรุณรัตน์ วิเชียรเขียว และคณะ. **สิทธิชุมชนท้องถิ่นพื้นเมืองดั้งเดิมล้านนา**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, ๒๕๕๖.
- อัชฎางค์ ปาณิกบุตร. **แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิรูปการเมือง**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท สุขุมและบุตร จำกัด, ๒๕๔๐.
- อำนวยการ เถาตระกูล. **เอกสารประมวลความรู้ เรื่อง หลักทฤษฎี แนวคิดงานวิจัย สำหรับใช้เป็นฐานความรู้ในการศึกษา ค้นคว้าวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารความรู้ในสถาบันการอาชีวศึกษาไทย**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสยาม, ๒๕๔๘.
- เอกวิทย์ ณ ถลาง. **ภูมิปัญญาชาวบ้านสี่ภูมิภาค : วิถีชีวิตและกระบวนการเรียนรู้ของชาวบ้านไทย**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๑.

บรรณานุกรม (ต่อ)

(๒) วิทยานิพนธ์/รายงานวิจัย :

กรรณิกา เจริมเทียนชัย. “การพัฒนาารูปแบบการประเมินประสิทธิผลองค์กรของวิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาตรีบัณฑิต**. สาขาการบริหาร การศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย :จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

กันยารัตน์ รินศรี. “การจัดการทรัพยากรน้ำเชิงบูรณาการแนวพุทธ : กรณีศึกษากลุ่มอนุรักษ์ลุ่มน้ำปิง จ.เชียงใหม่”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.

จิตตินันท์ เดชะคุปต์. “ความคิดเห็นของผู้ปกครองเกี่ยวกับการจัดบริการสถานรับเลี้ยงเด็กในเขต กรุงเทพมหานคร : ความต้องการ รูปแบบ และคุณภาพ”, **รายงานการวิจัย**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๔๒.

ดิเรก วรรณเศียร. การพัฒนาแบบจำลองแบบสมบูรณในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานสำหรับ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. **วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. สาขาวิชาบริหาร การศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

ถนัด แก้วเจริญไพศาล. “ตัวแบบป้องกันและจัดการวิกฤตอุทกภัย”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎี บัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.

ธีระ รุญเจริญ อ่างโน สมาน อัสวภูมิ. **การใช้วิจัยพัฒนารูปแบบในวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอก**. อุบลราชธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ม.ป.ป.

บุญทิศา พันธุ์เพ็ง, “การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเกษตรกับการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดการ ทรัพยากรน้ำโดยชุมชน กรณีอำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๐.

บุญส่ง หาญพานิช. “การพัฒนาารูปแบบการบริหารจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาไทย”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (นิตินุญยานกร). “รูปแบบการจัดการขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธีศึกษาวิเคราะห์ กรณีลุ่มน้ำแม่ตาช้างจังหวัดเชียงใหม่”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิต วิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

พระสมบุรณ์ ปุณฺณบุญโญ (พุ่มจันทร์). “บทบาทของพระสงฆ์วัดพระบรมธาตุคุดอยผาส้ม ในการส่งเสริม และพัฒนาสิ่งแวดล้อม ศูนย์การเรียนรู้เชิงปฏิบัติการเศรษฐกิจพอเพียง ตำบลแม่สาบ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่”. **การค้นคว้าแบบอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิต วิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๔.

พัชรินทร์ บัวลอย. “ความหลากหลายและวิาทะเกี่ยวกับการจัดการน้ำ : กรณีศึกษากลุ่มผู้ใช้น้ำ เหมืองฝายวังไฮ ตำบลเชียงดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๘.

ยงยุทธ ขำคง. “ภาวะผู้นำเชิงพุทธในการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธ”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร ดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- รุ่งรัชดาพร เวหะชาติ. “การพัฒนา รูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน”. **ดัชนีนิพนธ์การศึกษาดัชนีบัณฑิต**. มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๘.
- ศศิธร เขมาภีรัตน์. “พุทธวิธีลดความทุกข์จากภัยเกี่ยวกับน้ำในพระพุทธศาสนา”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์ ดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.
- ศุภลักษณ์ เศษระพานิช. “การนำเสนอรูปแบบการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาล”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต**. สาขาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ๒๕๔๔.
- สุวัฒน์ อินทรประไพ. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำลุ่มน้ำป่าสัก”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.
- สุนทร สุวรรณพร. “ระบบการจัดการทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยตามหลักธรรมาภิบาล”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.
- สมจิตร แก้วนาค. “การพัฒนาและศึกษาความเป็นไปได้ของระบบการประกันคุณภาพหลักสูตรฝึกอบรมของกองทัพอากาศ”. **ปริญญาานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต**. การวิจัยและพัฒนา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, ๒๕๔๑.
- เสน่ห์ ใจสิทธิ์. “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘.
- สมาน อัสวภูมิ. “การพัฒนา รูปแบบการบริหารการประถมศึกษาระดับจังหวัด”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต**. ภาควิชาบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๗.
- สมุท ข่านาย. “การพัฒนา รูปแบบการบริหารโรงเรียนที่บริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน”. **ดัชนีนิพนธ์การศึกษาดัชนีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๖.
- เสาวนีย์ วิจิตรโกสม. “การจัดการทรัพยากรน้ำในลุ่มน้ำลำตะคองแบบบูรณาการ” **วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑.
- อภิษญาณัฐโสภา อปสิน. “รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธในการบริหารจัดการองค์กรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘.

บรรณานุกรม (ต่อ)

(๓) เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่ :

กรมชลประทาน. **เกณฑ์การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการฝายส่งน้ำและบำรุงรักษา.**

กรุงเทพมหานคร : กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, ๒๕๔๖. (อัดสำเนา)

_____. **แผนที่แสดงอ่างเก็บน้ำและพื้นที่ชลประทานในกลุ่มน้ำต่าง ๆ ของประเทศไทย.** กรม

ชลประทาน. กรุงเทพมหานคร, ๒๕๕๗. (อัดสำเนา)

กรมทรัพยากรน้ำ. **การบริหารจัดการน้ำของประเทศไทย.** กรุงเทพมหานคร : กรมทรัพยากรน้ำ,

๒๕๔๖. (อัดสำเนา)

คณะอนุกรรมการพัฒนาและบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเกี่ยวกับ. **“การจัดการองค์กร และการออก**

กฎ กติกาการบริหารจัดการน้ำในปัจจุบัน”. กรุงเทพมหานคร. ๒๕๕๘, (อัดสำเนา)

คณะกรรมการกำหนดนโยบายและการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ. **แผนยุทธศาสตร์การบริหาร**

จัดการทรัพยากรน้ำ, พฤษภาคม ๒๕๕๘. (อัดสำเนา)

โครงการประจักษ์พิจิตร. **เกณฑ์การบริหารจัดการน้ำ.** โครงการชลประทานจังหวัดพิจิตร สำนัก

ชลประทานที่ ๓, ๒๕๕๙. (อัดสำเนา)

ธนาคารโลก. **“ก้าวพันวิกฤติ : ยุทธศาสตร์เพื่อสร้างโฉมใหม่แก่การพัฒนาชนบทไทย”.** ม.ป.ท,

๒๕๔๒. (อัดสำเนา)

ธีรวิทย์ ภิญโญภูมิกานต์. **วิธีการสอนของพระพุทธเจ้า.** มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีนครราชสีมา,

๒๕๕๒. (อัดสำเนา)

บริษัท เซาท์อีสท์ เอเชีย แมเนจเม้นท์ จำกัด. **รายงานโครงการจัดทำแผนบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ.**

กรุงเทพมหานคร : บริษัท เซาท์อีสท์ เอเชีย แมเนจเม้นท์ จำกัด, ๒๕๕๖. (อัดสำเนา)

พระมหาภาสกรณ ปิโยภาโส. **บทบาทของน้ำในพระพุทธศาสนาบรรยายธรรม.** ณ ตึกสหประชาชาติ,

๒๕๔๙. (อัดสำเนา)

รายงานสรุปสำหรับผู้บริหาร. **แผนการบริหารจัดการน้ำท่าวมสำหรับลุ่มน้ำเจ้าพระยา.**

ราชอาณาจักรไทย, ๒๕๕๖. (อัดสำเนา)

ศูนย์บริหารจัดการน้ำจังหวัดพิจิตร. **รายงานประจำปี, ๒๕๕๘. (อัดสำเนา)**

สรรค์ศักดิ์ กิตติอสุภกุล, อ่างใน วราภรณ์ ไชยชาติ. **“ปัจจัยการบริหารจัดการที่มีผลต่อสัมฤทธิ์ผลของการ**

พัฒนาอย่างยั่งยืนของกลุ่มเกษตรกรทำนาหนองแปน จังหวัดกาฬสินธุ์”. **รายงาน**

การศึกษาอิสระปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย :

มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๕. (อัดสำเนา)

เสาวคนธ์ สุดสวาท. **การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย.** ในวารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.

ปีที่ ๓๐, มกราคม-เมษายน ๒๕๕๗. (อัดสำเนา)

สมพงษ์ เกษมสิน. **อ่างใน สายันต์ โพธิ์สิงห์. “ปัจจัยและกระบวนการบริหารที่มีความสัมพันธ์ต่อ**

ความสำเร็จในการเป็นวัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่น ในเขตการปกครองคณะสงฆ์

จังหวัดขอนแก่น”. **รายงานการศึกษาอิสระปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิต**

วิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๘. (อัดสำเนา)

บรรณานุกรม (ต่อ)

องค์การบริหารส่วนจังหวัดพิจิตร. รายงานประจำปี. ศูนย์บริหารจัดการน้ำจังหวัดพิจิตร, ๒๕๕๘.
(อัดสำเนา)

American Association of School Administration. อังโน ฉีระรัตน์ กิจจารักษ์. เอกสารคำสอน
วิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏเพชรบูรณ์,
๒๕๔๒.

(๔) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ :

กรมทรัพยากรน้ำ. แนวคิดเกี่ยวกับลุ่มน้ำ. มปป. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: www.dnp.go.th/watershed/class [๑๑ มิถุนายน ๒๕๕๙].

_____ . การจัดการทรัพยากรน้ำ. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.dwr.go.th/contents>. [๑๑ มิถุนายน ๒๕๕๙].

_____ . การจัดการทรัพยากรน้ำ. [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.dwr.go.th/contents> [๑๑ มีนาคม ๒๕๕๙].

จังหวัดพิจิตร. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : www.phichit.go.th/pragard_news [๑๕ มิถุนายน ๒๕๕๙].

_____ . [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.phichit.go.th/phichit> [๑๕ มิถุนายน ๒๕๕๙].

_____ . [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.phichit.go.th>. [๑๕ ตุลาคม ๒๕๕๙].

_____ . [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://th.wikipedia.org/wiki> [๑๕ มีนาคม ๒๕๕๙].

_____ . [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.phichit.go.th/index.php/plan> [๕ มกราคม ๒๕๖๐].

ชัยพงษ์ สำเนียง. การจัดการทรัพยากรน้ำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://prachatai.com/journal> [๑๖ มิถุนายน ๒๕๕๙].

สภาภูมิประเทศลุ่มน้ำน่าน. สถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำและการเกษตร. [ออนไลน์].
แหล่งที่มา : <http://www.haii.or.th/wiki/index.php> [๑๕ มิถุนายน ๒๕๕๙].

สภาภูมิประเทศลุ่มน้ำยม. สถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำและการเกษตร. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:
<http://www.haii.or.th/wiki/index.php> [๑๕ มิถุนายน ๒๕๕๙].

ส่วนกฎหมาย สำนักมาตรการป้องกันสาธารณสุข กระทรวงมหาดไทย. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี
ว่าด้วยการบริหารทรัพยากรน้ำแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๐. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://๖๑.๑๙.๕๔.๑๓๗/law/dpmlaw/main>. [๒๐ มิถุนายน ๒๕๕๙].

สำนักงานประสานงานวิจัยเชิงบูรณาการ มหาวิทยาลัยแม่โจ้. แนวคิดการจัดการลุ่มน้ำ : คนชุมชน
ลุ่มน้ำ. งานวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น สกว. แม่โจ้. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :
<http://www.trf.mju.ac.th/lobby> [๑๑ มิถุนายน ๒๕๕๙].

PTT Public Company Limited. การจัดการทรัพยากรน้ำ. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :
<http://www.pttplc.com/th/Sustainability> [๒๐ มิถุนายน ๒๕๕๙].

บรรณานุกรม (ต่อ)

(๕) สัมภาษณ์

สัมภาษณ์ นางรติพส มีคำแหง, หัวหน้าป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยภัยจังหวัดพิจิตร,
๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ นางรัชรินทร์ จันท์สุกรี, ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย-นักธุรกิจ, ๒๔ ตุลาคม ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ นางวิภารัตน์ รัตนวงศ์ภิญโญ, หัวหน้าส่วนอำนวยการ การบริหารจัดการน้ำ ทรัพยากรน้ำ
ภาค ๙, ๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ นางสาวนฤมล คุ่มเกตุ, กรรมการและเลขานุการศูนย์บริหารจัดการน้ำจังหวัดพิจิตร
(องค์การบริหารส่วนจังหวัดพิจิตร), ๖ ตุลาคม ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ นางสาววิมลชญาณี สติตสุนทรพันธ์, ผู้อำนวยการส่วนทรัพยากรน้ำ สำนักงาน
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ นายเชวง ไชยหลาก, ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด
พิจิตร, ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ นายณัฐพงศ์ ครุฑทา, หัวหน้าฝ่ายจัดสรรน้ำและปรับปรุงระบบชลประทาน จังหวัดพิจิตร,
๗ ตุลาคม ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ นายณฤพจน์ ไทยกล้า, ผู้จัดการการประปาส่วนภูมิภาค บางมูลนาก, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ นายบัญญัติ ทองแจ่ม, ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย-เกษตรกร, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ นายปรเมศวร์. พันธุ์รัตน์รักษาการผู้อำนวยการเจ้าท่าภูมิภาค สาขานครสวรรค์,
๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ นายมานะ วุฑฒยากร, นายกองกิจการบริหารส่วนตำบลวังกรด, ๒๒ กันยายน ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ นายมงคล พุกเปี่ยม, กำนันตำบลสำนักขุนเณร, ๒๓ กันยายน ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ นายวีระศักดิ์ วิจิตรแสงศรี, ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจิตร, ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ นายเวช เอมธานี, สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลวัดขวาง, ๕ ตุลาคม ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ นายสิทธิชัย ปริญาขจร, ผู้อำนวยการส่วนพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งน้ำ ทรัพยากรน้ำภาค ๙,
๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ นายสุกิตต์ เกตราจินดารัตน์, ผู้อำนวยการ การบริหารจัดการน้ำ ทรัพยากรน้ำภาค ๙,
๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ นายสุกัญ รัตนวรรณ, นักผังเมือง สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดพิจิตร,
๖ ตุลาคม ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ นายสุนัน บวบนา, หัวหน้าส่วนอุทกวิทยา ทรัพยากรน้ำภาค ๙, ๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ นายสมยศ แสงมณี, ผู้อำนวยการชลประทานพิจิตร, ๗ ตุลาคม ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ นายอนันต์ เพ็ชรหนู, หัวหน้าส่วนประสานงานและบริหารจัดการลุ่มน้ำน่าน ทรัพยากรน้ำ
ภาค ๙, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ พระครูวิโชติสิกขกิจ, ดร., ผู้อำนวยการหน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดพิจิตรมหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๕๙.

บรรณานุกรม (ต่อ)

สัมภาษณ์ พระครูวิลาสรัตนรังสี, เจ้าคณะตำบลจี้วราย, ๒๐ กันยายน ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ พระทีฆทัสสีมุนีวงศ์, ดร., เจ้าคณะจังหวัดพิจิตร, ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ พระเมธีธรรมประนาท, เจ้าคณะอำเภอเมืองพิจิตร, ๒๓ ตุลาคม ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ พระศรีวิกรมมณี, รองเจ้าคณะจังหวัดพิจิตร, ๒๓ กันยายน ๒๕๕๙.

(๖) สันทนากรณเฉพาะ

สันทนากรณ พระครูสิริสุตโสภณ, ดร. (จำเนียร จันทโสภณ), เจ้าคณะอำเภอแดงเจริญ จังหวัดพิจิตร, ๑๓ มีนาคม ๒๕๖๐.

สันทนากรณ ศ.ดร.กฤษ เพิ่มทันจิตต์, อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๑๓ มีนาคม ๒๕๖๐.

สันทนากรณ รศ.ดร.สมาน งามสนิท, อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๑๓ มีนาคม ๒๕๖๐.

สันทนากรณ รศ.ดร.สุรินทร์ นิยมามงกูร, อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๑๓ มีนาคม ๒๕๖๐.

สันทนากรณ ผศ.ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์, หัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๑๓ มีนาคม ๒๕๖๐.

สันทนากรณ อาจารย์ ดร.ยุทธนา ประณีต, ผู้อำนวยการหลักสูตร พธ.ม. สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๑๓ มีนาคม ๒๕๖๐.

สันทนากรณ ดร.เลิศ มีช้าง, หัวหน้ากลุ่มงานส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมพัฒนาชุมชน จังหวัดพิจิตร, ๑๓ มีนาคม ๒๕๖๐.

สันทนากรณ นายเบญจจุล ปิ่นสุข, รองนายกเทศบาลตำบลเนินมะกอก จังหวัดพิจิตร, ๑๓ มีนาคม ๒๕๖๐.

สันทนากรณ นางสาวทิพย์สุดา ภูมิพาณิชย์ นักวิชาการ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จังหวัดฉะเชิงเทรา, ๑๓ มีนาคม ๒๕๖๐.

๒. ภาษาอังกฤษ :

Bardo J.W. and Hardman J.J. *Urban Sociology: A Systematic introduction*. New York : F.E. Peacock Publishers, 1982.

Barnard Chester I. *The Function of the Executive*. Cambridge. Mass: Harvard University Press, 1964.

Bechstedt, H. *Participatory Research and Technology Development*. A Training Manual based on a Workshop held from 26 May to 3 June, 1997 in Chiang Mai, Thailand.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- Blau. Peter M., & Scott, Richard. (1962) **Formal Organization**. Sanfransisco: Charkdler publishing Co.
- Campbell, Carbally and Ramseyer. **Introduction to Education Administration**, Fourth ed., Boston: Allyn and Bacon, Inc., 1962.
- Good, Carter V., **Dictionary of Education**. New York: Mc Graw Hill Book, Co, Inc, 1973.
- GWP-TAC. **Integrated Water Resources Management**. TAC Background papers, Stockholm: Global Water Partnership, 2000.
- Hausser, D. L., **Comparison of Different Models for Organizational Analysis**, New York: John Wiley & Son, 1980.
- Herzberg Frederick. **Work and the Nature Of Man**. Ohio: Word Publishing Co, 1966.
- Holt, D.H., **Management principles and practices**, New Jersey: Prentice – Hall, 1993.
- Ivancevich, J. H. et al. (1989). **Management: Principles and Functions**. 4th ed. Boston: MA.: Richard D. Irwin. Retrieved July 20, 2005, from <http://www.norvathesdubeez.hu/leto/tresek/eng/col.doc>
- Jame A.F. **Stoner and Char Wankel, Management**, 3rd ed. New Delhi: Prentice-Hall, 1986.
- James E. Anderson. **Public Policy Making**. New York: Prager Publishers, Inc., 1975.
- Joyce B. and Weil M., **Model of Teaching (2nd ed)**. New Delhi: Prentice – Hall of India Private Limited, 1985.
- Keeves P.J., **Education Research Methodology, and Measurement : An International Handbook**. Oxford: Pergamum Press. 1988. cited in Sallis, 2002.
- Lewis , Keeling B. & Kallaus Norman F. **Administrative Office Management**. 11th ed., Cincinnati, Ohio : South-Western Education Publishing, 1996.
- Litchfield Edward H., **“Notes on a General Theory of Administration”**. Administrative Science Quarterly, Vol. No. 1. June, 1956.
- Maslow, Abraham Harold. **Motivation and personality**, New York: Harber and Brother, 2000.
- Price, Alan. **Human Resource Management**. In a Business Context. 2 editions. London: Thomson Learning, 2004.
- Steiner, E. **Methodology of Theory Construction**. Sydney: Ecology Associates, 1988.
- Stoner, A. F., & Wankel. **C.Management**. 3rd ed. New Delhi: Prentice – Hill Privated, 1986.
- Taro Yamane. **Statistics: An Introductory Analysis**. Third edition. New York: Harper and. Row Publication, 1973.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- T.Husen,and N.T.Postlethwaite. **The International Encyclopedia of Education**. 2rd ed.
New York: Simon and Schuster, Inc., 1975.
- T.R.Dye. **Understanding Public Policy**. 5th ed. Englewood Cliffs. New Jersey: Prentices-
Hall, Inc. 1984.
- Tosi H.L. and Carroll S.J., **Management**. (2nd ed.). New York: John Wiley & Sons, 1982.
- Victoria Neufeldt, **Webster's New World Dictionary**, 3rd Edition New York: Simon and
Schuster,Inc, 1988.
- Wagner, J.A., & Hollenbeck, J.R. **Management of organization behavior**. New Jersey:
Prentice – Hall, 1995
- Willer, R.H., **Leader and Leadership Process**. Boston: Irwin/McGraw-Hill, 1967.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

หนังสือขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

รายนามผู้เชี่ยวชาญ

๑. พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา, ดร. ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
๒. พระปลัดระพีณ พุทธิสารโร, ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตร คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๓. อาจารย์ ดร.สุวัฒน์ รักขันโท อาจารย์ประจำหลักสูตร คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๔. อาจารย์.ดร.อนุวัต กระสังข์ อาจารย์ประจำหลักสูตร คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๕. อาจารย์ ดร.ประเสริฐ ธิลาว อาจารย์ประจำหลักสูตร คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการตรวจแก้ไขเครื่องมือในการวิจัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๕๔

วันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

นมัสการ พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา,ดร.

ด้วย นายอำพล นามสกุล ปุญญา รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๕๐ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "รูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดำเนินการตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ พิจารณาแล้วเห็นว่าพระคุณท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขออาราธนาพระคุณท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(อาจารย์ ดร.บุษกร วัฒนบุตร)

เลขานุการระดับหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

๓๕๐๑๕๐๔๐๕๐๕๐

ผู้ประสานงาน: นายอำพล ปุญญา

โทรติดต่. ๐๘๕-๖๐๗-๕๔๑๙

พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา,ดร.
อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๙/๘/๒๕๕๙

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๕๔

วันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน พระปลัดระพีณ พุทธิสาร,ดร.

ด้วย นายอำพล นามสกุล ปุญญา รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๕๐ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญ พิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญโญ,ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (วังน้อย)

ตรวจแล้ว
พระปลัดระพีณ พุทธิสาร
พระปลัดระพีณ พุทธิสาร
15, 8.11, 2559

ผู้ประสานงาน: นายอำพล ปุญญา

โทรติดต่อกับ ๐๘๕-๖๐๓-๕๔๑๙

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๕๔

วันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เจริญพร อาจารย์ ดร.สุวัฒน์ รักขันโท

ด้วย นายอำพล นามสกุล ปุณญา รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๕๐ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษิตตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเจริญพรเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา,ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (วังน้อย)

ผู้ประสานงาน: นายอำพล ปุณญา
โทรศัพท์ต่อ. ๐๘๕-๖๐๗-๕๔๑๙

รับทราบ
ดิฉันในตรวจสอบแล้ว

นายสุวัฒน์ รักขันโท
15 ธ.ค. ๕๙

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๕๔

วันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เจริญพร อาจารย์ ดร.อนุวัต กระสังข์

ด้วย นายอำพล นามสกุล ปุญญา รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๕๐ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "รูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเจริญพรเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา,ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (วังน้อย)

ดร.อนุวัต กระสังข์

อาจารย์ประจำ ศูนย์บัณฑิตศึกษา

ผู้ประสานงาน: นายอำพล ปุญญา
โทรศัพท์ต่อ. ๐๘๕-๖๐๓-๕๔๑๙

บันทึกข้อความ

สำนักงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต โทร/แฟกซ์ ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๕๔

วันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๕๙

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เจริญพร อาจารย์ ดร.ประเสริฐ ธิลาว

ด้วย นายอำพล นามสกุล ปุณญา รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๕๐ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดำเนินการตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเจริญพรเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขออัญมโทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปญโญ,ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (วังน้อย)

ผู้ประสานงาน: นายอำพล ปุณญา
โทรศัพท์ต่อ. ๐๘๕-๖๐๓-๕๔๑๙

ตรวจแล้ว

ดร.ประเสริฐ ธิลาว

15 ส.ค. 2559

ภาคผนวก ข
รายนามผู้ให้ข้อมูลเพื่อการวิจัยและ
หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์

รายนามผู้ให้ข้อมูลเพื่อการวิจัย (สัมภาษณ์)

ผู้ให้ข้อมูลหลักเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร จำนวน ๒๕ รูป/คน โดย ดังนี้

๑. นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา จำนวน ๕ รูป/คน ได้แก่

๑) พระทีฆทัตตสัมมนิงค์, ดร.	เจ้าคณะจังหวัดพิจิตร วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร
๒) พระศรีวิกรมมุนี	รองเจ้าคณะจังหวัดพิจิตร วัดตะพานหิน อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร
๓) พระเมธีธรรมประนาท	เจ้าคณะอำเภอเมืองพิจิตร วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร
๔) พระครูวิลาสรัตนรังสี	เจ้าคณะตำบลจี่วราย อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร
๕) พระครูวิโชติสิกขกิจ, ดร.	ผู้อำนวยการหน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดพิจิตร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒. ผู้ทรงคุณวุฒิในจังหวัด จำนวน ๑ คน ได้แก่

๑) นายวีระศักดิ์ วิจิตรแสงศรี	ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจิตร

๓. กลุ่มตัวแทนหัวหน้าส่วนราชการ จำนวน ๑๓ คน ได้แก่

๑) นายสมยศ แสงมณี	ผู้อำนวยการชลประทานพิจิตร
๒) นายณัฐพงษ์ ครุฑทา	หัวหน้าฝ่ายจัดสรรน้ำและปรับปรุงระบบชลประทาน จังหวัดพิจิตร
๓) นายสุกิตต์ เกตราจินดารัตน์	ผู้อำนวยการ การบริหารจัดการน้ำทรัพยากรน้ำภาค ๙
๔) นายสุนัน บวบนา	หัวหน้าส่วนอุทกวิทยา ทรัพยากรน้ำภาค ๙
๕) นายอนันต์ เพ็ชรหนู	หัวหน้าส่วนประสานงานและบริหารจัดการลุ่มน้ำน่าน ทรัพยากรน้ำภาค ๙
๖) นางวิภารัตน์ รัตนวงศ์ภิญโญ	หัวหน้าส่วนอำนวยการ การบริหารจัดการน้ำ ทรัพยากรน้ำภาค ๙
๗) นายสิทธิชัย ปริญญาจร	ผู้อำนวยการส่วนพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งน้ำ ทรัพยากรน้ำภาค ๙
๘) นายเชวง ไชยหลาก	ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดพิจิตร
๙) นางสาววิมลชญาณ์ สติตสุนทรพันธ์	ผู้อำนวยการส่วนทรัพยากรน้ำ สำนักงาน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดพิจิตร

๑๐) นายสุกัญ รัตนวรรณ	นักผังเมือง สำนักงานโยธาธิการและผังเมือง
จังหวัดพิจิตร
๑๑) นายปรเมศวร์ พันธุ์รัตน์	รักษาการผู้อำนวยการเจ้าท่าภูมิภาค สาขา
นครสวรรค์
๑๒) นางรติฬส มีคำแหง	หัวหน้าป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
จังหวัดพิจิตร
๑๓) นายนฤพนธ์ ไทยกล้า	ผู้จัดการการประปาส่วนภูมิภาค บางมูลนาก
- ๔. กลุ่มตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน จำนวน ๔ คน ได้แก่**
๑) นางสาวนฤมล คุ่มเกตุ	กรรมการและเลขานุการศูนย์บริหารจัดการ
น้ำจังหวัดพิจิตร (องค์การบริหารส่วนจังหวัด
พิจิตร)
๒) นายมานะ วุฑฒยากร	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลวังกรด
อำเภอบางมูลนาก จังหวัดพิจิตร
๓) นายเวช เอมธานี	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลวัดขวาง
อำเภอโพทะเล จังหวัดพิจิตร
๔) นายมงคล พุกเปี่ยม	กำนันตำบลสำนักขุนเณร อำเภอดงเจริญ
จังหวัดพิจิตร
- ๕. กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน ๒ คน ได้แก่**
๑) นางรัชรินทร์ จันท์สุกรี	ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย-นักธุรกิจ
๒) นายบัญญัติ ทองแจ่ม	ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย-เกษตรกร

หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๓๓๗

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุธรรม แขวงบางขุนนนท์

เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐

อยุธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๕ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๑๕ กันยายน

๒๕๕๙

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
 กราบเรียน พระเดชพระคุณพระทีฆทัสสีมุนีวงศ์,ดร. เจ้าคณะจังหวัดพิจิตร
 สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย นายอำพล นามสกุล ปุญญา รหัสประจำตัวนิติ ๕๗๐๑๕๐๔๐๕๐ นิสิตหลักสูตรพุทธ
 ศาสตร์ดุขฎิบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร” เพื่อเป็นส่วน
 หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีคามจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
 ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
 ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตร์ดุขฎิบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณ
 ด้วยดี และขอกราบขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงกราบเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

กราบเรียนมาด้วยความเคารพอย่างสูง

(พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปิณโณ, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตร์ดุขฎิบัณฑิต

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (วังน้อย)

ผู้ประสานงาน: นายอำพล ปุญญา

โทรศัพท์. ๐๘๕-๖๐๓-๕๕๑๙

(พระทีฆทัสสีมุนีวงศ์)

เจ้าคณะจังหวัดพิจิตร

๒๑ ๓.๑. ๕๙

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๓๓๗

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์

เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐

อยุธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอบางน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๑๔ กันยายน ๒๕๕๙

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
 กราบเรียน พระเดชพระคุณพระศรีวิกรมมณี รองเจ้าคณะจังหวัดพิจิตร
 สิ่งที่มาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย นายอำพล นามสกุล ปุญญา รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๕๐ นิสิตหลักสูตรพุทธ
 ศาสตร์ดุขบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร” เพื่อเป็นส่วน
 หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มี ความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
 ขอบความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
 ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตร์ดุขบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณ
 ด้วยดี และขอกราบขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงกราบเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

กราบเรียนมาด้วยความเคารพอย่างสูง

(พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปณฺโณ, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตร์ดุขบัณฑิต

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (วังน้อย)

ผู้ประสานงาน: นายอำพล ปุญญา

โทรติดต้อ. ๐๘๕-๖๐๓-๕๔๑๙

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๓๓๗

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาศาสนศาสตร์

ภาควิชาปรัชญา ศณะสังคมาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์

เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐

อายุยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

โทร. ๐๒-๘๘๖-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๑๔ กันยายน ๒๕๕๙

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
 กราบเรียน พระเดชพระคุณพระเมธีธรรมประนาท เจ้าคณะอำเภอเมืองพิจิตร
 สิ่งที่มาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย นายอำพล นามสกุล ปุณญา รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๕๐ นิสิตหลักสูตรพุทธ
 ศาสตร์ดุขฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร” เพื่อเป็นส่วน
 หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีควมจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
 ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
 ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตร์ดุขฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาศาสนศาสตร์
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณ
 ด้วยดี และขอกราบขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงกราบเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

กราบเรียนมาด้วยความเคารพอย่างสูง
 ๒๐ ก.ย. ๕๙

กราบเรียนมาด้วยความเคารพอย่างสูง

(พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา, ดร.)
 ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตร์ดุขฎีบัณฑิต
 สาขาวิชาปรัชญาศาสนศาสตร์ (วังน้อย)

ผู้ประสานงาน: นายอำพล ปุณญา
 โทรติดต่อกับ ๐๘๕-๖๐๓-๕๔๑๙

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๓๓๗

ศูนย์บัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์ศรีสุธรรม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
อยู่ทยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๘๘๖-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘
๑๔ กันยายน ๒๕๕๙

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน พระครูวิโชติสิกขกิจ,ดร.
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย นายอำพล นามสกุล ปุณฺณารุทสโรประจำตัวนิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๕๐ นิสิตหลักสูตรพุทธ
ศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร” เพื่อเป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงใคร่
ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณ
ด้วยดี และขอกราบขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความเคารพอย่างสูง

(พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปโย, ดร.)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (วังน้อย)

ผู้ประสานงาน: นายอำพล ปุณฺณารุท
โทรศัพท์ต่อ. ๐๘๕-๖๐๓-๕๔๑๙

โทสิน วิเศษนที (เคือ) อ.น
อ.น.อ.น.
นายด.อ.อ.น.
๒๐ ๑๐. ๒๕๕๙

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๓๓๗

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
 ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุธรรม แขวงบางขุนนนท์
 เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
 อยูธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอรังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
 โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๑๔ กันยายน ๒๕๕๙

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ที่ให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
 เจริญพร ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจิตร
 สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย นายอำพล นามสกุล ปุญญา รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๕๐ นิสิตหลักสูตรพุทธ
 ศาสตร์ดุขุภักดิ์บัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร” เพื่อเป็นส่วน
 หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความ
 อนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะ
 เป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตร์ดุขุภักดิ์บัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
 ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตร์ดุขุภักดิ์บัณฑิต
 สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (วิ่งน้อย)

ผู้ประสานงาน: นายอำพล ปุญญา
 โทรศัพท์ต่อ. ๐๘๕-๖๐๓-๕๕๑๙

(นายวิระศักดิ์ วิจิตรแสงศรี)
 ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจิตร
 14 พ.ย. 2559

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๓๓๗

ศูนย์บัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุธาราม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
อยุธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๗
โทร. ๐๖-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๑๔ กันยายน ๒๕๕๙

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เจริญพร ผู้อำนวยการชลประทานพิจิตร
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

โครงการชลประทานพิจิตร
เลขที่รับ ๒๒๐๒
๖ ต.ค. ๒๕๕๙

เนื่องด้วย นายอำพล นามสกุล ปุณญา รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๕๐ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขออโนทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปณฺเณ, ดร.)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (รังน้อย)

ผู้ประสานงาน: นายอำพล ปุณญา
โทรศัพท์ต่อ. ๐๘๕-๖๐๓-๕๔๑๙

เรียน จ.น.ค.พ. พิจิตร

เพื่อปฏิบัติตาม ๐๖๑๓๓๖๒๐๖๒

(นายสมยศ แสงมณี)
ผคป.พิจิตร

๖ ต.ค. ๒๕๕๙

Form 141
11/10/59
16.00 P.

ศูนย์บัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุดาราม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
อยุธยา : หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอรังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
โทร. ๐๒-๘๘๒๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๓๓๐, ๒๓๓๗, ๒๓๓๘

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๓๓๗

๑๔ กันยายน ๒๕๕๙

เรื่อง ขออนุมัติคราะห์ให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เจริญพร หัวหน้าฝ่ายจัดสรรน้ำและปรับปรุงระบบชลประทาน จังหวัดพิจิตร
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย นายอำพล นามสกุล ปุณญา รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๕๐ นิสิตหลักสูตรพุทธ
ศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "รูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร" เพื่อเป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขออนุมัติ
คราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะ
เป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา, ดร.)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (วังน้อย)

ผู้ประสานงาน: นายอำพล ปุณญา
โทรศัพท์ต่อ. ๐๘๕-๖๐๓-๕๕๑๙

3๒๗ ๑๖.๓๓.๑๐/๑๓๓๗/๑๘:
๑๖.๙๓.๓๓๖
ศสอ. (ปศ) พิจิตร (๑๖.๙๓.๓๓๖) (๑๖.๙๓.๓๓๖) (๑๖.๙๓.๓๓๖)
๗ ๐๗๙ ๒๕๕๙
(นายณัฐพงษ์ คุรจาท)

ที่ ศร ๖๑๐๕.๒/๑๓๓๗

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาศาสนศาสตร์

ภาควิชาปรัชญา ศณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์

เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐

อยุธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอบางน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๑๔ กันยายน ๒๕๕๙

เรื่อง ขออนุญาตให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
 เจริญพร หัวหน้าฝ่ายจัดสรรน้ำและปรับปรุงระบบชลประทาน จังหวัดพิจิตร
 สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย นายอำพล นามสกุล ปุญญา รหัสประจำตัวนิติ ๕๗๐๑๕๐๔๐๕๐ นิสิตหลักสูตรพุทธ
 ศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร” เพื่อเป็นส่วน
 หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความ
 อนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะ
 เป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาศาสนศาสตร์
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
 ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปิโย, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต

สาขาวิชาปรัชญาศาสนศาสตร์ (วิ่งน้อย)

ผู้ประสานงาน: นายอำพล ปุญญา

โทรศัพท์ต่อ. ๐๘๕-๖๐๓-๕๔๑๙

(นายอำพล ปุญญา)

7 ก.ย. ๒๕๕๙

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๓๓๗

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์

เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐

อยุธยา : หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอมั่นขวัญ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๑๔ กันยายน ๒๕๕๙

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
 เจริญพร ผู้อำนวยการทรัพยากรน้ำภาค ๙
 สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย นายอำพล นามสกุล ปุญญา รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๕๐ นิสิตหลักสูตรพุทธ
 ศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร” เพื่อเป็นส่วน
 หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีคามจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความ
 อนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะ
 เป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
 ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (วียงน้อย)

- ดินดี โห้ ข้อมูล

ผู้ประสานงาน: นายอำพล ปุญญา

โทรศัพท์ต่อ. ๐๘๕-๖๐๓-๕๔๑๙

(นายสุกิต์ เกตราจินดาวัฒน์)

ผู้อำนวยการส่วนบริหารจัดการน้ำ รักษาการแทน

ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพยากรน้ำภาค ๘

18 ต.ค. 2559

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๓๓๗

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุธรรม แขวงบางขุนนนท์

เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐

อยุธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลไทร อำเภอรังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๑๔ กันยายน ๒๕๕๙

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่ให้บัณฑิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
 เจริญพร หัวหน้าส่วนบริหารจัดการน้ำ ทรัพยากรน้ำภาค ๙
 สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

ส่วนบริหารจัดการน้ำ

เลขรับ 377

วันที่ 18 ต.ค. ๒๕๕9 เวลา 15.00

เนื่องด้วย นายอำพล นามสกุล ปุณญา รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๕๐ นิสิตหลักสูตรพุทธ
 ศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร” เพื่อเป็นส่วน
 หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความ
 อนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะ
 เป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
 ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปาน, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (วังน้อย)

- จินดี ไช้จ๋มจ๋ม

ผู้ประสานงาน: นายอำพล ปุณญา

โทรศัพท์ต่อ. ๐๘๕-๖๐๓-๕๔๑๙

(นาศักดิ์ เกตวิชาจันทร์ณัน)
ผู้อำนวยการส่วนบริหารจัดการน้ำ

18 ต.ค. 2559

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๓๓๗

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาศาสนา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์

เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐

อยุธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๑๔ กันยายน ๒๕๕๙

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
 เจริญพร หัวหน้าส่วนอุทกวิทยา ทรัพยากรน้ำภาค ๙
 สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย นายอำพล นามสกุล ปุณญา รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๕๐ นิสิตหลักสูตรพุทธ
 ศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร” เพื่อเป็นส่วน
 หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความ
 อนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะ
 เป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาศาสนา
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
 ขออโนทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพามาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต

สาขาวิชาปรัชญาศาสนา (วังน้อย)

ผู้ประสานงาน: นายอำพล ปุณญา

โทรศัพท์ต่อ. ๐๘๕-๖๐๓-๕๕๑๙

นายอำพล ปุณญา
 ๒๐ สิงหาคม
 ๒๕๕๙

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๓๓๗

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาศาสนศาสตร์

ภาควิชาปรัชญา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์

เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐

อยุธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอรังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๑๔ กันยายน ๒๕๕๙

เรื่อง ขออนุญาตให้ผลิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
 เจริญพร หัวหน้าส่วนประสานงานและบริหารจัดการกลุ่มน้า่าน ทรัพยากรน้ำภาค ๙
 สิ่งที่มาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย นายอำพล นามสกุล ปุณญา รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๕๐ นิสิตหลักสูตรพุทธ
 ศาสตร์ดุขฎิบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร” เพื่อเป็นส่วน
 หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความ
 อนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้ผลิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะ
 เป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตร์ดุขฎิบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาศาสนศาสตร์
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
 ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตร์ดุขฎิบัณฑิต

สาขาวิชาปรัชญาศาสนศาสตร์ (วังน้อย)

ฉันทิณีให้สัมภาษณ์

(นายอนันต์ เพ็ชรหนู)

ผู้อำนวยการส่วนประสานงานและบริหารจัดการกลุ่มน้า่าน

21 กุมภาพันธ์ 2559

ผู้ประสานงาน: นายอำพล ปุณญา

โทรศัพท์ต่อ. ๐๘๕-๖๐๓-๕๔๑๙

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๓๓๗

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาศาสนศาสตร์

ภาควิชาปรัชญา ศณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์

เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐

อยุธยา : หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๓๗๐

โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๑๔ กันยายน ๒๕๕๙

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
 เจริญพร หัวหน้าส่วนยุทธศาสตร์ ทรัพยากรน้ำภาค ๙
 สิ่งที่มาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย นายอำพล นามสกุล ปุณญา รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๕๐ นิสิตหลักสูตรพุทธ
 ศาสตร์ดุขฎิบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร” เพื่อเป็นส่วน
 หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความ
 อนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะ
 เป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตร์ดุขฎิบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาศาสนศาสตร์
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
 ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปณฺโณ, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตร์ดุขฎิบัณฑิต

สาขาวิชาปรัชญาศาสนศาสตร์ (วังน้อย)

ผู้ประสานงาน: นายอำพล ปุณญา
 โทรศัพท์ต่อ. ๐๘๕-๖๐๓-๕๔๑๙

ยื่นไว้ในมือผม

(รองอธิการบดี อ.พนมดงรัก อยุธยา)
 ผู้อำนวยการศูนย์ยุทธศาสตร์
 ๒1 ม.ค. ๒๕๕๙

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๓๓๗

ศูนย์บัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
อยู่อา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘
๑๔ กันยายน ๒๕๕๙

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เจริญพร หัวข้อส่วนพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งน้ำ ทรัพยากรน้ำภาค ๙
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย นายอำพล นามสกุล ปุณญา รหัสประจำตัวนิติ ๕๗๐๑๕๐๔๐๕๐ นิสิตหลักสูตรพุทธ
ศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร” เพื่อเป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีผลจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความ
อนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะ
เป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขออัญมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรามาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญโญ, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (วงน้อย)

ผู้ประสานงาน: นายอำพล ปุณญา
โทรศัพท์ต่อ. ๐๘๕-๖๐๓-๕๔๑๙

- ๘๖๕๙๙๙ ๗๖๖๖๖

(นายสิทธิชัย ปริญญาจร)
วิศวกรโยธาชำนาญการ

18 /๓๓ /2๕๕๙

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๓๓๗

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาศาสนศาสตร์

ภาควิชาปรัชญา ศณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์

เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐

อยุธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอบางน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๑๔ กันยายน ๒๕๕๙

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
 เจริญพร ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดพิจิตร
 สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย นายอำพล นามสกุล ปุณญา รหัสประจำตัวนิติ ๕๗๐๑๕๐๔๐๕๐ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพามาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาปรัชญาศาสนศาสตร์ (วังน้อย)

ผู้ประสานงาน: นายอำพล ปุณญา

โทรศัพท์ติดต่อ. ๐๘๕-๖๐๓-๕๕๑๙

(นายชวน ไชยหลาก)

ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อมจังหวัดพิจิตร

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๓๓๗

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาศาสนศาสตร์

ภาควิชาปรัชญา ศณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์

เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐

อยุธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลสำโพร อำเภอบางน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๓๗๐

โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๑๔ กันยายน ๒๕๕๙

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
 เจริญพร ผู้อำนวยการส่วนทรัพยากรน้ำจังหวัดพิจิตร
 สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย นายอำพล นามสกุล ปุณญา รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๕๐ นิสิตหลักสูตรพุทธ
 ศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร” เพื่อเป็นส่วน
 หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความ
 อนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะ
 เป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาศาสนศาสตร์
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
 ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

กัมมทานังโม

(นางสาววิมลชญาณี สดิตสุนทรพันธ์)

ผู้อำนวยการส่วนทรัพยากรน้ำ

19/10/59

(พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปณฺโณ, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต

สาขาวิชาปรัชญาศาสนศาสตร์ (วังน้อย)

ผู้ประสานงาน: นายอำพล ปุณญา

โทรศัพท์ต่อ. ๐๘๕-๖๐๓-๕๔๑๙

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๓๓๗

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์

เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐

อยุธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอบางน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๕ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๑๔ กันยายน ๒๕๕๙

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
 เจริญพร นายเสกสม ชูรังสฤษฎ์ โยธาธิการและผังเมืองจังหวัดพิจิตร
 สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย นายอำพล นามสกุล ปุญญา รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๕๐ นิสิตหลักสูตรพุทธ
 ศาสตร์ดุขฎิบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร” เพื่อเป็นส่วน
 หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงขอความ
 อนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะ
 เป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตร์ดุขฎิบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
 ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตร์ดุขฎิบัณฑิต

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (วินัย)

ผู้ประสานงาน: นายอำพล ปุญญา

โทรศัพท์ต่อ. ๐๘๕-๖๐๓-๕๕๑๙

รับ นพม.

ส่ง ไปตบิรณการ ๕ ต.ค. ๒๐๑๕

6 ต.ค. 59.

6 ต.ค. 59

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๓๓๗

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์

เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐

อยุธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๑๔ กันยายน ๒๕๕๙

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
 เจริญพร ผู้อำนวยการสำนักงานเจ้าท่าภูมิภาค สาขานครสวรรค์
 สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย นายอำพล นามสกุล ปุญญา รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๕๐ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอโน้มน้าวขอคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปิโย, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (วิ่งน้อย)

ผู้ประสานงาน: นายอำพล ปุญญา

โทรศัพท์ต่อ. ๐๘๕-๖๐๓-๕๔๑๙

อนาสี ใจงาม

(นายปรเมศวร์ พันธุ์รัตน์)

เจ้าหน้าที่งานตรวจทำสำเนาเอกสาร

ร.ก. ผจก.๑ (นว.)

๒๒ พ.ย. ๒๕๕๙

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๓๓๗

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาศาสนศาสตร์

ภาควิชาปรัชญา ศณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์

เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐

อยู่ยุยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอรังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๑๔ กันยายน ๒๕๕๙

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
 เจริญพร หัวหน้าสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดพิจิตร
 สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย นายอำพล นามสกุล ปุณญา รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๕๐ นิสิตหลักสูตรพุทธ
 ศาสตร์ดุขฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "รูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร" เพื่อเป็นส่วน
 หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความ
 อนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะ
 เป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตร์ดุขฎีบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาศาสนศาสตร์
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
 ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ศาสตราจารย์ ดร. ปุณญา

STP

- ๒ พ.ย. ๒๕๕๙

ขอเจริญพร

พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปณฺโณ, ดร.)

(พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปณฺโณ, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตร์ดุขฎีบัณฑิต

สาขาวิชาปรัชญาศาสนศาสตร์ (วังน้อย)

ผู้ประสานงาน: นายอำพล ปุณญา

โทรศัพท์ต่อ. ๐๘๕-๖๐๓-๕๔๑๙

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๓๓๗

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์

เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐

อยุธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๑๔ กันยายน ๒๕๕๙

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
 เจริญพร นายณฤพณ์ ไทยกล้า การประสานภูมิภาค สาขาบางมุลนาถ
 สิ่งที่มาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย นายอำพล นามสกุล ปุญญา รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๕๐ นิสิตหลักสูตรพุทธ
 ศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร” เพื่อเป็นส่วน
 หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีคามจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความ
 อนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะ
 เป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
 ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปณฺเณ, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (วังน้อย)

ผู้ประสานงาน: นายอำพล ปุญญา

โทรศัพท์ติดต่อ: ๐๘๕-๖๐๓-๕๔๑๙

รับ ณ วัดทองนพคุณ

- ให้อาจารย์ณฤพณ์ ไทยกล้า

เพื่อการศึกษา ศธ.ล.

วันรับมอบ

25 ต.ค. ๕๙

(นายณฤพณ์ ไทยกล้า)

ผู้อำนวยการประสานภูมิภาค
สาขาบางมุลนาถ

รวม

๐๓๐ ๗ -

25 ต.ค. ๕๙

นาง. 8 นพพล

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๓๓๗

ศูนย์บัณฑิตศึกษา
 สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาศาสตรบัณฑิต
 ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์ศรีสุธรรม แขวงบางขุนนนท์
 เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
 อยูธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
 โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘
 ๑๔ กันยายน ๒๕๕๙

องค์การบริหารส่วนจังหวัดพิจิตร
 เลขรับ 4466
 วันที่ ๒๒ กันยายน ๒๕๕๙

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ที่ให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
 เจริญพร นายองค์การบริหารส่วนจังหวัดพิจิตร
 สิ่งที่มาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

กองช่าง
 เลขที่รับ 3306
 วันที่ ๒ เดือน ก.ย. ปี ๕9
 เวลา.....น.

เนื่องด้วย นายอำพล นามสกุล ปุณญา รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๕๐ นิสิตหลักสูตรพุทธ
 ศาสตร์ดุขฎิบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "รูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร" เพื่อเป็นส่วน
 หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความ
 อนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะ
 เป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตร์ดุขฎิบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญาศาสนศาสตร์
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
 ขออนุโมทนาขอคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(Signature)

(พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตร์ดุขฎิบัณฑิต
 สาขาวิชาปรัชญาศาสนศาสตร์ (วังน้อย)

ผู้ประสานงาน: นายอำพล ปุณญา
 โทรติดต่อ ๐๘๕-๖๐๓-๕๔๑๙

(พิมพ์นาม) (พระคุณ)

(พิมพ์นาม) (พระคุณ)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๓๓๗

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์

เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐

อยุธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอบางน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

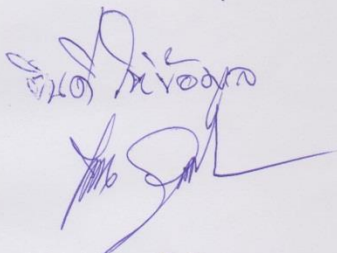
๑๔ กันยายน ๒๕๕๙

เรื่อง ขอมอบอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
 เจริญพร นายกองค้การบริหารส่วนตำบลวังกรด
 สิ่งที่มาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

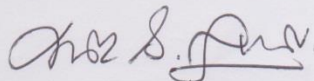
เนื่องด้วย นายอำพล นามสกุล ปุณญา รหัสประจำตัวนิติ ๕๗๐๑๕๐๔๐๕๐ นิสิตหลักสูตรพุทธ
 ศาสตร์ดุขฎิบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร” เพื่อเป็นส่วน
 หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีควมจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความ
 อนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะ
 เป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตร์ดุขฎิบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
 ขออนุโมทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

 ๑๒ กค ๕๙

ขอเจริญพร

(พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตร์ดุขฎิบัณฑิต

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (วังน้อย)

ผู้ประสานงาน: นายอำพล ปุณญา

โทรศัพท์ต่อ. ๐๘๕-๖๐๓-๕๔๑๙

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๓๓๗

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์

เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐

อยุธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอรังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๑๔ กันยายน ๒๕๕๙

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
 เจริญพร นายเวช เอมธานี
 สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย นายอำพล นามสกุล ปุณญา รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๕๐ นิสิตหลักสูตรพุทธ
 ศาสตร์ดุขุภีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร” เพื่อเป็นส่วน
 หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความ
 อนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะ
 เป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตร์ดุขุภีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
 ขออัญมโทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพามาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

๕๗๐๑๕๐๔๐๕๐ ชุด

นางอ.เวช เอมธานี

5 ตุลาคม ๒๕๕๙

ขอเจริญพร

(พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตร์ดุขุภีบัณฑิต

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (วังน้อย)

ผู้ประสานงาน: นายอำพล ปุณญา

โทรศัพท์ติดต่อ: ๐๘๕-๖๐๓-๕๕๑๙

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๓๓๗

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์

เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐

อยุธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

โทร. ๐๒-๘๘๖-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๑๔ กันยายน ๒๕๕๙

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ที่หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เจริญพร นายบัญญัติ ทองแจ่ม

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย นายอำพล นามสกุล ปุณญา รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๕๐ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขออัญมโทนาขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมหาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(นาย มนต์ชัย ทองแจ่ม)

21/๑๐.๕/๕๙

ขอเจริญพร

(พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญโญ, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (วังน้อย)

ผู้ประสานงาน: นายอำพล ปุณญา

โทรศัพท์ต่อ. ๐๘๕-๖๐๓-๕๔๑๙

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร

MODEL FOR WATER MANAGEMENT

ACCORDING TO BUDDHIST PRINCIPLES OF PHICHIT PROVINCE

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....

ตำแหน่ง.....

สัมภาษณ์วันที่ เวลา..... น.

สถานที่.....

ส่วนที่ ๒ ข้อคำถามแบบสัมภาษณ์

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้เชี่ยวชาญแบบกึ่งโครงสร้าง (In-depth Interview Semi-Structure) โดยแนวคำถามในการศึกษาจะมีด้วยกัน ๓ ลักษณะดังนี้

๑. สภาพทั่วไปในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร ดังต่อไปนี้ เป็นอย่างไร

๑.๑ สภาพทั่วไปในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร ด้านการบริหารองค์กรที่ดี เป็นอย่างไร

๑.๒ สภาพทั่วไปในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร ด้านการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษา เป็นอย่างไร

๑.๓ สภาพทั่วไปในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร ด้านการมีส่วนร่วมขององค์กรผู้ใช้น้ำและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เป็นอย่างไร

๑.๔ สภาพทั่วไปในการบริหารจัดการน้ำของจังหวัดพิจิตร ด้านผลสัมฤทธิ์ของงาน เป็นอย่างไร

๒. ท่านประยุกต์ใช้หลักสัปปายะ ๗ หมายถึง สิ่งที่เหมาะสมต่อกัน สิ่งที่เกี่ยวข้องกันและสร้างความสมดุลให้เกิดขึ้นในการดำเนินชีวิต ประกอบไปด้วย ๑. อาวาสสัปปายะ คือ มีที่อยู่อาศัยที่เหมาะสม ๒. โศจรสัปปายะ คือ การคมนาคมที่สะดวก ๓. ภัตตสัปปายะ คือ มีประชุมหารหรือที่สม่าเสมอ ๔. บุคคลสัปปายะ คือ มีบุคคลที่มีความสามารถ ๕. โภชนสัปปายะ คือ มีอาหารที่ดีและเพียงพอ ๖. อุตุสัปปายะ คือ มีสิ่งแวดล้อมที่ดี ๗. อิริยปถสัปปายะ มีความเป็นอยู่ที่ดี ในการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร ดังต่อไปนี้ ควรเป็นอย่างไร

- ๒.๑ ด้านการบริหารองค์กรที่ดี ตามหลักสัปปายะ ๗ ควรเป็นอย่างไร
- ๒.๒ ด้านการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษา ตามหลักสัปปายะ ๗ ควรเป็นอย่างไร
- ๒.๓ ด้านการมีส่วนร่วมขององค์กรผู้ใช้น้ำและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ตามหลักสัปปายะ ๗ ควรเป็นอย่างไร
- ๒.๔ ด้านผลสัมฤทธิ์ของงาน ตามหลักสัปปายะ ๗ ควรเป็นอย่างไร
๓. รูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักสัปปายะ ๗ ของจังหวัดพิจิตร ดังต่อไปนี้ควรเป็นอย่างไร
- ๓.๑ รูปแบบด้านการบริหารองค์กรที่ดี ตามหลักสัปปายะ ๗ ควรเป็นอย่างไร
- ๓.๒ รูปแบบด้านการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษา ตามหลักสัปปายะ ๗ ควรเป็นอย่างไร
- ๓.๓ รูปแบบด้านการมีส่วนร่วมขององค์กรผู้ใช้น้ำและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ตามหลักสัปปายะ ๗ ควรเป็นอย่างไร
- ๓.๔ รูปแบบด้านผลสัมฤทธิ์ของงาน ตามหลักสัปปายะ ๗ ควรเป็นอย่างไร
๔. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร (ซึ่งเป็นคำถามที่เปิดโอกาสให้ผู้ตอบได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ)

กราบขอบพระคุณ ผู้ให้ข้อมูลทุกท่าน

นายอำพล ปุญญา

นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ภาคผนวก ค

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

และหนังสือขอความอนุเคราะห์

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

๑. พระครูสิริสุตโสภณ, ดร.	เจ้าคณะอำเภอคงเจริญ จ.พิจิตร
๒. ศ.ดร.กฤษ เพิ่มทันจิตต์	อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๓. รศ.ดร.สมาน งามสนิท	อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๔. รศ.ดร. สุรินทร์ นียมางกูร	อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๕. ผศ.ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์	หัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๖. อาจารย์ ดร.ยุทธนา ปรานีต	ผู้อำนวยการหลักสูตร พธ.ม. สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗. ดร.เลิศ มีช้าง	หัวหน้ากลุ่มงานส่งเสริมและพัฒนากรมการพัฒนาชุมชน จังหวัดพิจิตร
๘. นายเบญจทูล ปีนสุข	รองนายกเทศบาลตำบลเนินมะกอก จังหวัดพิจิตร
๙. นางสาวทิพย์สุดา ภูมิพาณิชย์	นักวิชาการ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จังหวัดฉะเชิงเทรา

หนังสือขอความอนุเคราะห์

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

คุณวุฒินิพนธ์เรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร”

ในวันจันทร์ที่ ๑๓ เดือน มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๐ เวลา ๑๕.๐๐ น.

ณ ห้องประชุมคณะสังคมศาสตร์ มจร ชั้น G

เสนอโดย

นายอำพล ปุญญา

นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ที่	ชื่อ-ฉายา/สกุล	ตำแหน่ง	ลงชื่อ
๑.	พระครูสิริสุตโสภณ, ดร.	เจ้าคณะอำเภอตงเจริญ จ.พิจิตร	
๒.	ศ.ดร.กฤษ เพิ่มทันจิตต์	อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา	
๓.	รศ.ดร.สมาน งามสนิท	อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา	
๔.	รศ.ดร.สุรินทร์ นียมางกูร	อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา	
๕.	ผศ.ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์	หน้าภาควิชารัฐศาสตร์	
๖.	อาจารย์ ดร.ยุทธนา ปรานิต	ผู้อำนวยการหลักสูตร พธ.ม. สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ	
๗.	ดร.เลิศ มีช้าง	หัวหน้ากลุ่มงานส่งเสริมและพัฒนา กรมการพัฒนาชุมชน	
๘.	นายเบญจทูล ปิ่นสุข	รองนายกเทศบาลตำบล เนินมะกอก	
๙.	นางสาวทิพย์สุดา ภูมิพาณิชย์	นักวิชาการ กรมการป้องกันและบรรเทา สาธารณภัย จ.ฉะเชิงเทรา	
รายชื่อผู้เข้าร่วม			
๑.	พระครูธรรมจริยวิมล จิตฺตวิมล	พิจิตร ๓-๖๐๓ รพศ. ๓	
๒.	นางสาวดวงใจ มีนตาพร	พิจิตร ๒-๖๐๓ รพศ. ๓	
๓.	พระครูธีรเชษฐา ภาณี	พิจิตร V.1๐๓ รพศ. ๓	
๔.	พระครูสังฆสารคุณากร	พิจิตร ๒-๖๐๓ รพศ. ๓	
๕.	พระครูสิริสุตโสภณ	พิจิตร ๒-๖๐๓ รพศ. ๓	
๖.	นาย ๒-๖๐๓ รพศ. ๓	๒๖๓-๓	
๗.	นางสาว ๒-๖๐๓ รพศ. ๓	๒๖๓-๓	
๘.	นาง ๒-๖๐๓ รพศ. ๓	๒๖๓-๓	
๙.	นางสาว ๒-๖๐๓ รพศ. ๓	๒๖๓-๓	

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๗๙

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุดาราม แขวงบางขุนนนท์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
อยุธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๙ มีนาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
นมัสการ พระครูสิริสุตโสภณ, ดร. เจ้าคณะอำเภอตงเจริญ
สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. กำหนดการ จำนวน ๑ ฉบับ
๒. เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม จำนวน ๑ เล่ม

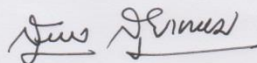
เนื่องด้วย นายอำพล นามสกุล ปุญญา รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๕๐ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการนำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร” เพื่อเป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขออาราธนาพระ
คุณท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “รูปแบบการบริหาร
จัดการนำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร” ในวันจันทร์ที่ ๑๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๐ เวลา ๑๕.๐๐ น.
เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมคณะสังคมศาสตร์ ชั้น G อาคารเรียนรวม โขนปี คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอลำไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธ
ศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่าง
ยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ
โอกาสนี้

จึงน้อมส่งมาเพื่อขออาราธนาเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

(นายอำพล ปุญญา)

ขอนมัสการด้วยความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน: นายอำพล ปุญญา
โทรศัพท์ต่อ. ๐๘๕-๖๐๓-๕๔๑๙

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต โทร.,โทรสาร ๐ - ๓๕๒๔ - ๘๐๐๐ (ภายใน ๘๒๐๐)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๗๔

วันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เรียน ศาสตราจารย์ ดร.กฤษ เพิ่มทันจิตต์ อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

เนื่องด้วย นายอำพล นามสกุล ปุณญา รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๕๐ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเชิญท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร” ในวันจันทร์ที่ ๑๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๐ เวลา ๑๕.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมคณะสังคมศาสตร์ ชั้น G อาคารเรียนรวม โชนปี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ดร.อำพล ปุณญา
13/03/60

ผู้ประสานงาน: นายอำพล ปุณญา

โทรติดต้อ. ๐๘๕-๖๐๓-๕๕๑๙

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต โท., โทรสาร ๐ - ๓๕๒๔ - ๘๐๐๐ (ภายใน ๘๒๐๐)

ที่ ศส ๖๑๐๕.๒/๗๔

วันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.สมาน งามสนิท อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

เนื่องด้วย นายอำพล นามสกุล ปุณญา รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๕๐ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเชิญท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร” ในวันจันทร์ที่ ๑๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๐ เวลา ๑๕.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมคณะสังคมศาสตร์ ชั้น G อาคารเรียนรวม โชนปี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

อ.สมาน งามสนิท
13 มี.ค. 60

สุรพล สุธะพรหม

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน: นายอำพล ปุณญา
โทรศัพท์ติดต่อ. ๐๘๕-๖๐๓-๕๔๑๙

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต โทร.,โทรสาร ๐ - ๓๕๒๔ - ๘๐๐๐ (ภายใน ๘๒๐๐)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๗๔

วันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.สุรินทร์ นียมางกูร อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

เนื่องด้วย นายอำพล นามสกุล ปุณญา รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๕๐ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเชิญท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร” ในวันจันทร์ที่ ๑๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๐ เวลา ๑๕.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมคณะสังคมศาสตร์ ชั้น G อาคารเรียนรวม โชนบี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

รอง.ดร. สุวิมล นียมางกูร
13 มี.ค. 60

ผู้ประสานงาน: นายอำพล ปุณญา
โทรศัพท์ต่อ. ๐๘๕-๖๐๓-๕๔๑๔

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต โท., โทรสาร ๐ - ๓๕๒๔ - ๘๐๐๐ (ภายใน ๘๒๐๐)

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๗๔

วันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์ หัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์

เนื่องด้วย นายอำพล นามสกุล ปุณญา รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๕๐ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดำเนินการตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเชิญท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร” ในวันจันทร์ที่ ๑๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๐ เวลา ๑๕.๐๐ น. เป็นต้นไป ห้องประชุมคณะสังคมศาสตร์ ชั้น G อาคารเรียนรวม โชนบี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

รับทราบและทราบดี
รองศาสตราจารย์ พงษ์

ผู้ประสานงาน: นายอำพล ปุณญา

โทรศัพท์ติดต่อ: ๐๘๕-๖๐๓-๕๔๑๙

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต โทร.,โทรสาร ๐ - ๓๕๒๔ - ๘๐๐๐ (ภายใน ๘๒๐๐)

ที่ ศธ ๖๑๐๕๒/๗๔

วันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เรียน อาจารย์ ดร.ยุทธนา ปราณีต ผอ. หลักสูตร พ.ม. สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

เนื่องด้วย นายอำพล นามสกุล ปุญญา รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๕๐ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเชิญท่านพร้อมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร” ในวันจันทร์ที่ ๑๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๐ เวลา ๑๕.๐๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมคณะสังคมศาสตร์ ชั้น G อาคารเรียนรวม โซนบี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

(Signature)

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

(อาจารย์ ดร.ยุทธนา ปราณีต)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

๑๕.๓.๖๐

ผู้ประสานงาน: นายอำพล ปุญญา

โทรศัพท์ต่อ. ๐๘๕-๖๐๓-๕๔๑๙

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๙๗

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
 ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุธรรม แขวงบางขุนนท์
 เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐
 อยูธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
 โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๙ มีนาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
 เรียน ดร.เลิศ มีช้าง หัวหน้ากลุ่มงานส่งเสริมและพัฒนา กรรมการพัฒนาชุมชน
 สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. กำหนดการ จำนวน ๑ ฉบับ
 ๒. เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม จำนวน ๑ เล่ม

เนื่องด้วย นายอำพล นามสกุล ปุณญา รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๕๐ นิสิตหลักสูตร
 พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร” เพื่อเป็นส่วน
 หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
 พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเชิญท่านพร้อมทั้งผู้
 มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการน้ำตาม
 หลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร” ในวันจันทร์ที่ ๑๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๐ เวลา ๑๕.๐๐ น. เป็นต้นไป
 ณ ห้องประชุมคณะสังคมศาสตร์ ชั้น G อาคารเรียนรวม โชนบี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 อำเภอลำไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา
 รัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์
 จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

~ อินทร์ ไร่ไร่ ~

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน: นายอำพล ปุณญา

โทรศัพท์ต่อ. ๐๘๕-๖๐๓-๕๔๑๙

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๙๗

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์

เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐

อยุธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๙ มีนาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
เรียน นายเบญจพล ปิ่นสุข รองนายกเทศมนตรีตำบลเนินมะกอก
สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. กำหนดการ จำนวน ๑ ฉบับ
๒. เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม จำนวน ๑ เล่ม

เนื่องด้วย นายอำพล นามสกุล ปุญญา รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๕๐ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร” เพื่อเป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเชิญท่านพร้อมทั้งผู้
มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการน้ำตาม
หลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร” ในวันจันทร์ที่ ๑๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๐ เวลา ๑๕.๐๐ น. เป็นต้นไป
ณ ห้องประชุมคณะสังคมศาสตร์ ชั้น G อาคารเรียนรวม โซนบี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา
รัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์
จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

รับทราบเรื่อง
นางเบญจพล ปิ่นสุข

ผู้ประสานงาน: นายอำพล ปุญญา
โทรศัพท์ต่อ. ๐๘๕-๖๐๓-๕๔๑๙

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๑๙๗

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์

เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐

อยุธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

โทร. ๐๒-๘๘๒-๓๑๕๕ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๙ มีนาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เรียน นางสาวทิพย์สุดา ภูมิพาณิชย์
นักวิชาการ กรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จังหวัดฉะเชิงเทรา

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. กำหนดการ จำนวน ๑ ฉบับ
๒. เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม จำนวน ๑ เล่ม

เนื่องด้วย นายอำพล นามสกุล ปุณญา รหัสประจำตัวนิสิต ๕๗๐๑๕๐๔๐๕๐ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการน้ำตามหลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร” เพื่อเป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเชิญท่านพร้อมทั้งผู้
มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการน้ำตาม
หลักพุทธวิธีของจังหวัดพิจิตร” ในวันจันทร์ที่ ๑๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๐ เวลา ๑๕.๐๐ น. เป็นต้นไป
ห้องประชุมคณะสังคมศาสตร์ ชั้น G อาคารเรียนรวม โชนบี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาล
งกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา
รัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์
จากท่านด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อขอเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะตามวันเวลาและสถานที่ดังกล่าว

ศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม
(ศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน: นายอำพล ปุณญา

โทรศัพท์: ๐๘๕-๖๐๓-๕๕๑๙

ภาคผนวก ง
ภาพประกอบการสัมภาษณ์และ
ภาพประกอบการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

ภาพประกอบการสัมภาษณ์

สัมภาษณ์ พระทีฆทัตถ์สนุนีวงศ์, ดร.
เจ้าคณะจังหวัดพิจิตร
วันที่ ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๙

สัมภาษณ์ พระศรีวิกรมมุนี
รองเจ้าคณะจังหวัดพิจิตร
วันที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๕๙

สัมภาษณ์ พระเมธีธรรมประนาท
เจ้าคณะอำเภอเมืองพิจิตร
วันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๕๙

สัมภาษณ์ พระครูวิลาสรัตนรังสี
เจ้าอาวาสวัดเทวประสาธ เจ้าคณะตำบลวังราย
วันที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๕๙

สัมภาษณ์ พระครูวิโชติสิกขกิจ, ดร.
ผู้อำนวยการหน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดพิจิตร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๕๙

สัมภาษณ์ นายวีระศักดิ์ วิจิตรแสงศรี
ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจิตร
วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙

สัมภาษณ์ นายสมยศ แสงมณี
ผู้อำนวยการชลประทานพิจิตร
วันที่ ๗ ตุลาคม ๒๕๕๙

สัมภาษณ์ นายณัฐพงศ์ ครุฑทา
หัวหน้าฝ่ายจัดสรรน้ำและปรับปรุงระบบชลประทาน จังหวัดพิจิตร
วันที่ ๗ ตุลาคม ๒๕๕๙

สัมภาษณ์ นายสุกิตต์ เกตราจินดารัตน์
ผู้อำนวยการส่วนบริหารจัดการน้ำ ทรัพยากรน้ำภาค ๙
วันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๙

สัมภาษณ์ นายสุนัน บวบนา
หัวหน้าส่วนอุทกวิทยา ทรัพยากรน้ำภาค 9
วันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๙

สัมภาษณ์ นายอนันต์ เพ็ชรหิน
หัวหน้าส่วนประสานงานและบริหารจัดการลุ่มน้ำน่าน ทรัพยากรน้ำภาค 9
วันที่ ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๙

สัมภาษณ์ นายสิทธิชัย ปริญญาขจร
ผู้อำนวยการส่วนพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งน้ำ ทรัพยากรน้ำภาค ๙
วันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๙

สัมภาษณ์ นายเชวง ไชยหลาก
ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดพิจิตร
วันที่ ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๙

สัมภาษณ์ นางสาววิมลชญาณ์ สติตสุนทรพันธ์
ผู้อำนวยการส่วนทรัพยากรน้ำ สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด
วันที่ ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๙

สัมภาษณ์ นายสุกัญ รัตนวรรณ
นักผังเมือง สำนักงานโยธาธิการและผังเมือง จังหวัดพิจิตร
วันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๕๙

สัมภาษณ์ นายปรเมศวร์ พันธุ์รัตน์
รักษาการผู้อำนวยการเจ้าท่าภูมิภาค สาขานครสวรรค์
วันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๙

สัมภาษณ์ นางรติพส มีคำแหง
หัวหน้าป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จังหวัดพิจิตร
วันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๙

สัมภาษณ์ นายณฤพจน์ ไทยกล้า
ผู้จัดการการประปาส่วนภูมิภาค สาขาอำเภอบางมูลนาก จังหวัดพิจิตร
วันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๙

สัมภาษณ์ นางสาวนฤมล คุ่มเกต
กรรมการและเลขานุการศูนย์บริหารจัดการน้ำจังหวัดพิจิตร (องค์การบริหารส่วนจังหวัดพิจิตร)
วันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๕๙

สัมภาษณ์ นายมานะ วุฑฒยากร
นายกองค์การบริหารส่วนตำบลวังกรด อำเภอบางมูลนาก จังหวัดพิจิตร
วันที่ ๒๒ กันยายน ๒๕๕๙

สัมภาษณ์ นายเวช เอมธานี
สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลวัดขวาง อำเภอโพทะเล จังหวัดพิจิตร
วันที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๕๙

สัมภาษณ์ นายมงคล พุกเปี่ยม
กำนันตำบลสำนักขุนเณร อำเภอดงเจริญ จังหวัดพิจิตร
วันที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๕๙

สัมภาษณ์ นางรัชรินทร์ จันทร์สุกรี
ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย-นักธุรกิจ
วันที่ ๒๔ ตุลาคม ๒๕๕๙

สัมภาษณ์ นายบัญญัติ ทองแจ่ม
ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย-เกษตรกร
วันที่ ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๙

ภาพประกอบการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ - สกุล : นายอำพล ปุญญา
 วัน/เดือน/ปีเกิด : วันพฤหัสบดี ที่ ๙ เดือน กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๔
 สถานที่เกิด : ๒๗ หมู่ ๖ ตำบลพระแก้ว อำเภอสังขะ
 จังหวัดสุรินทร์ ๓๓๑๒๐
- การศึกษา**
 พ.ศ.๒๕๕๒ : ปริญญาตรี พุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ.) สาขาวิชารัฐศาสตร์
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 พ.ศ.๒๕๕๕ : ปริญญาโท รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (รป.ม.)
 เอกการปกครองท้องถิ่น
 สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า)
- ประสบการณ์การทำงาน**
 พ.ศ.๒๕๕๕ : อาจารย์พิเศษ สาขาการจัดการเชิงพุทธ, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
 หน่วยวิทยบริการฯ พิจิตร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ปีที่เข้าศึกษา**
 พ.ศ. ๒๕๕๗ : หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
 สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ รุ่นที่ ๓ บัณฑิตวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ปีที่สำเร็จการศึกษา** : ๓๑ มีนาคม ๒๕๖๐
- ที่อยู่ปัจจุบัน** : ๑๖๒/๒๓ ถนนประเวศน์เหนือ ตำบลบางมูลนาก อำเภอบางมูลนาก
 จังหวัดพิจิตร ๖๖๑๒๐
 โทร ๐๘-๕๖๐๓-๕๔๑๙
 E-mail : Phon.972524@gmail.com

บทความวิชาการ

- พุทธบูรณาการเพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำอย่างยั่งยืน
- การพัฒนาภาวะผู้นำเพื่อการบริหารจัดการน้ำด้วยหลักธรรม
- การมีส่วนร่วมขององค์กรชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อความยั่งยืน